BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
31 M
2 /1

Digitized by Google

DE CHYMICORUM
CUM
ARISTOTELICIS ET GALENICIS
CONSENSU AC DISSENSU
LIBER:

Cui acceſſit

APPENDIX

DE CONSTITUTIONE CHYMIÆ:

AUTORE

DANIELE SENNERTO, D. & Medic. in Acad. Witteb. Prof. P. ac Seſen. Elect. Sax. Med.

BIBS. V. ROM.
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBS. V. ROM.

Cum Gratia & Privileg. Cæſar. Rom. Majeſt.

WITTEBERGÆ,
Sumtibus Viduæ & Hæred. Zachariæ Schüreri Senioris,
ANNO M DC XXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Strenuis, Generis antiquitate, Virtute, Eruditione, rerumq; uſu Nobiliſſimis Viris,

Dn. WOLFGANGO Löſern/
Hæreditario in Reinhardts & Meurou.

Dn. MAURITIO CHRISTOPHORO à Canitz/ Hæreditario in Treben & Widera:

Dominis Fautoribus ſuis officioſè colendis

S. P. D.

VT reliquos vitæ humanæ errores, *Viri Strenui & Nobiliſſimi*, eleganter depinxit, qui *Peregrini in patria errores* nobis ſpectandos exhibuit: ita errorum reliquorum omnium quaſi principium φιλαυτίας, & præconceptarum opinionum amorem graphicè deſcripſit, dum in humanæ infelicitatis veſtibulo magnum vinctorum numerum vinculis & catenarum diverſitate ultra vires aggravatum ſibi occurriſſe ſcribit, qui

Digitized by Google

tamen usq; adeò ſortem ſuam non dolebant, ut inter ſe valde de compedum excellentiâ & prærogativâ concertarent, dum alius ſuos annulos lamberet, alius tangeret, alius metiretur, alius faſciis ab aëris injuriis tegeret, omnes verò de ſuis carceribus gloriarentur, & ſi quis minus oneratus eſſet, doleret & invideret proximo ferramentorum præpondium. Nimirum regitur Mundus opinionibus, & ſuum cuique pulchrum. Etſi enim omnibus ſeculis DEUS Opt. Max. heroica aliquot ingenia excitavit, quæ deterſis oculorum nebulis aciem intenderunt, & falſas opiniones agnoverũt, atq; hæc non ornamenta, ſed impedimenta, non aurea monilia, ſed ferreos compedes, quibus in ignorantiæ lutum demergitur genus humanũ, eſſe animadverterunt; quiq; nervum ſapientiæ eſſe intellexerunt, Nihil temerè credere; & propterea pro virili ab iſta ſervitute, quam plurimi ſerviunt, liberare mortalium genus conati ſunt: tamen plurimi contrà ſunt, qui opinionibus potius reguntur, quàm veritatis ſtudio ducuntur. Et alii quidem nimio majorum ſuorum amore faſcinati, quam quisque opinionem de rebus ſeu divinis ſeu humanis à majoribus & doctoribus ſuis hauſit, eam plerunque & amat, & fovet, & propugnat, ac ad ſanguinem uſque mortemq; defendit, & nihil eâ verius & rectius dici poſſe perſuaſiſſimum habet, & compedes falſarum

opi-

opinionum, quibus vinctus eſt, licet ferrei ſint, licet impoliti, licet oneroſi, pro aureis habet, imò non pro compedibus, ſed pro ornamentis. A quibus, ſi quis aliquem liberare tentat, tantum abeſt, ut id admittat, ut etiam renitatur, imò magnam injuriam ſibi fieri clamitet. Alii contra ſuis ingeniis nimis fidentes omnia ab antiquitate etiam bene inventa evertere & ſua ſubſtituere conantur.

Et ut hæc eò, cujus gratia dixi, transferam, in ipſa etiam Medicinâ iſta opinionum diverſitas & diſſentiendi ſtudium omnibus ſeculis Sectas peperit. Nam ut de antiquis Medicorum Sectis jam non dicam, Chymia hoc ipſo ſeculo artis Medicæ formam non parum mutavit. Quanquam enim & hodie non pauci ſint, qui Galenicam Medicinam, eo, quo ſuperioribus ſeculis tradita fuit, modo, ſtrictè retineant, nec quicquam de Chymicis ſint ſolliciti: tamen non multò pauciores eſſe, opinor, qui longè aliam Medicinæ rationem, quàm quæ ſuperioribus ſeculis uſitata fuit, ſectantur. Cum enim ſuperioribus ſeculis ex Galeni, Avicennæ, aliorumque Græcorum & Arabum libris Medicina doceretur & diſceretur; & in Pharmacopoliis ex uſu receptis, quæ vocant, diſpenſatoriis, & maxima ex parte è vegetabilibus, decocta, infuſiones, ſyrupi, pulveres, pilulæ, conſervæ, electuaria, & alia ejus generis medicamenta pararentur; pluri-

miq; Medici eſſent, qui quid alembicus, retorta, phiola, ſublimatorium, reverberatorium, & alia Chymica inſtrumenta eſſent, ignorarent; ac qua ratione operationes Chymicæ hodie paſſim uſitatæ fieri deberent, plane neſcirent: Hodie plurimis hæc omnia ſunt notiſſima.

Inter Medicos tamen, qui rerum Chymicarum peritiam habent, magna rurſum ſeſe offert diverſitas, & cùm in opinionibus, tum in modo Medicinam faciendi diſcrepantia. Alii enim Chymica cum Galenicis conjungunt: alii verò Galeni & Avicennæ, eorumque interpretum ſcripta nunquam viderunt, aut ſi viderunt, nunquam legere animum induxerunt; ſed ſolum Paracelſi ſcriptis inhærentes, novam planè Medicinæ rationem ſectantur, ac non ſolum de morborum origine & cauſis novas opiniones fovent, ſed &, omnibus vulgatis diſpenſatoriis, &, quæ ex iis fiunt, compoſitionibus neglectis, nihil niſi magiſteria, eſſentias, ſpiritus, olea, extracta, ſales, &c. & præparant, & ægris ſuis propinant. Atque ex iis quidam, quaſi piaculum ſit è vegetabilibus medicamenta parare & exhibere, nulla niſi ex antimonio, mercurio, vitriolo, nitro, auro, argento, & aliis mineralibus ac metallis parata, aut certè longè frequentius iſta, quàm vegetabilia, uſurpant.

Cujus mutationis in arte Medica longè maxi-

mæ primus Theophraſtus Paracelſus, Helvetius, autor exſtitit. Quanquam enim & ante ipſum Chymica à multis colerentur: tamen vix aliquis eorum veterem Medicinam evertere animum induxit. Ipſe præcipuè ſe veteri Medicinæ opponere, novamque ſectam condere, ejusq; ſe Principem, imò Monarcham, profiteri auſus eſt.

Ingentibus hominis audacis & glorioſi (qui non ſolùm unius anni ſpatio eximium Medicinæ Doctorem ſe perfecturum promitteret, ſed & ſingularem ac novam morbos quosque graviſſimos curandi rationem, & quod caput rei eſt, ac quo plurimorum animos ſibi devinxit; lapidis Philoſophici, quo omnia viliora metalla in aurum mutarentur, cognitionem præ ſe ferret ac polliceretur,) promiſſis moti plurimi, & partim novarum rerum, partim auri avidi, neglecta priſca Philoſophia & Medicina, ſeſe Paracelſo totos addixerunt, eumq; ut Magiſtrum ac Ducem ſequi ſtatuerunt.

Quo factum, ut quidem, qui id, quod Paracelſus pollicitus eſt, præſtare potuerit, ne unus inventus ſit: novarum tamen opinionum & Paracelſi ſectatores reperti ſint plurimi, atque etiamnum hodie reperiantur, totaque Europa, & in ea præcipuè Germania noſtra, portentoſis dogmatibus non ſolũ in Medicina, ſed & Philoſophia & Theologia repleta ſit. Quanquã n. Medicinam præcipuè

profi-

profiteretur Paracelſus; & ſi inter Chymicarum præparationum limites ſe continuiſſet, laudem ſuā mereri potuiſſet: tamen cum applauſores inveniret non paucos, audacior factus, falcem in alienam meſſem immiſit, novaque in Philoſophia dogmata invexit, nec Theologiam inviolatam reliquit, ſed ſe aliquando LUTHERUM & Papam, non minus, quàm Galenum & Hippocratem, in ordinem redacturum minatus eſt; neminemque eorum, qui in ſacram Scripturam hactenus ſcripſiſſent, ſive veteres ſive recentiores, ſcripturæ nucleum rectè eruiſſe, ſed circa corticem tantum hæſiſſe, non ſolum profeſſus eſt, ſed & ipſe novas in Theologia opiniones ſcriptis ſuis inſeruit. Præterea Magiam diſcipulis ſuis ſedulò commendavit; imò iſtud pronunciare auſus eſt: ſi DEI deficit auxilium, diaboli ſuccedat. Quam impietatem cum diſcipuli & agnoſcerent & reprehenderent, atque in lectione publica Baſileæ iſtud affirmanti D. VVolfius VViſenburgius contradiceret: ne impietate dogmatis ſectatores ſuos offenderet, Magiam quandam, ſeu naturalem ſeu cœleſtem, commentus eſt? quæ tamen ipſa non minus impia, & in Salvatorem ac DEUM noſtrum contumelioſa eſt, ut cum ex aliis, tum ex libris de Philoſophia Sagaci patet, ubi inter alia ſcribit, *lib. 2. cap. 4.* Secunda Magiæ ſpecie poſſe transmutari unum in aliud; ferrum, in

cuprum;

cuprum; homines, in lupos; Sapphiros, in Adamantes; hominem divina virtute inviſibilem fieri, quemadmodum CHRISTUS, qui ſe occultavit; & veſtiri tali veſte, ut CHRISTUS transfiguratus eſt: Tertia, poſſe quem verba proferre; Sume lectum tuum & ambula; Lazare, ſurge: Quarta, poſſe quem facere, ut aſinus loquatur, ſicut aſinus Bileam; poſſe facere hominem ex DEO natum, ex DEO doctum; poſſe facere, & poteſtatem habere faciendi ex viribus divinis, quicquid velit.

Ex Paracelſo nimirum, tanquam fonte, dogmata ſua hauſerunt VVeigelius, Crollius; imò illi ipſi Enthuſiaſtæ, qui ante paucos annos in Thuringia religionem Chriſtianam turbare conati ſunt; & plures alii ex iis, qui Fraternitatis R. C. ſeu ſocii ſeu clientes videri voluerunt.

Quæ omnia cùm mecum perpenderem, & abſurda hujusmodi dogmata plurima ſub ſpecioſo Chymiæ nomine hodie ſpargi, & hoc modo Chymiam multis ſeu inviſam ſeu ſuſpectam reddi animadverterem; contrà dignitatem ac utilitatem Chymiæ agnoſcerem maximam: facere non potui, & id Profeſſionis meæ ratio exigere videbatur, ut quantum à vera Chymia Paracelſi & Paracelſiſtarum ſomnia & abſurda dogmata differrent, monſtrarem. Inprimis cum viderem, curioſæ & novitatis avidæ juventutis ingenia pravis iſtis dogmati-

Digitized by Google

bus imbui, corrumpi, atque à multis errores hoſce, quaſi lac maternum, bibi, quod pravum ingenii alimentum, tanquam in membra judiciorum transmutatum, nunquam poſtea deponere poſſunt.

Ut verò vobis, *Viri Strenui & Nobiliſsimi*, hoc quicquid eſt operis dedicarem, me movit, quòd non ſolum vos bonas literas literatosque amore & benevolentiâ proſequi, ſed & ipſos non leviter bonis literis tinctos, verum planè ac penitus imbutos animadverti. Cum voluptate enim inſigni ſæpius, cùm Vos, Veſtrosque valetudinis cauſſâ inviſi, non ſolùm de rebus politicis & hiſtoricis, ſed & aliis, quæ literariam rem concernunt, & inter ea etiam de rebus Medicis ac Chymicis non vulgariter diſſerentes Vos audivi. Quapropter nullus dubito, Vos etiam de hac, quæ eſt inter Ariſtotelicos, Galenicos & Chymicos controverſia rectè judicare poſſe: Idque ut faciatis, & à gravioribus, quibus occupamini, negotiis huic etiam ſcripto legendo aliquid temporis ſubtrahatis, & meum hoc in vos obſervantiæ documentum animo benevolo ſuſcipiatis, etiam atque etiam oro. Bene valete. Vittebergæ, Cal. Febr. Anno Chriſti 1629.

Lecto-

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO
S.

IEci tandem, Lector Benevole & Candide, hanc aleam, & dogmata inter Chymicos & Peripateticos ac Galenicos controverſa quædam propoſui, atq; de iis meam ſententiam expoſui. Etſi verò nullo alio fine, quàm veritatis inveſtigandæ, atq; artis Medicæ propagandæ ſtudio iſtud negotium à me ſuſceptum eſſe, noverit Is, qui novit omnia; & inſtituti mei ratio bonos viros, qui me norunt, non lateat: tamen facilè conjicere poſſum, non omnium idem de hoc meo labore futurum judicium, nec omnes eo, quo à me hæc profecta ſunt, animo accepturos. Indignabuntur enim procul dubio quidam rigidi & pertinaces Peripatetici & Galenici, qui in magiſtrorum verba jurarunt, ac cum Ariſtotele, Hippocrate & Galeno errare, quam cum recentiorum aliquo verum dicere malunt, quod Chymicorum quaſdam opiniones non planè rejeci, ſed, ſi dextrè explicentur, recipiendas cenſui: atque Ariſtotelicam Philoſophiam, & Galenicam Medicinam Chymicorum opinionibus contaminari conquerentur. Contrà ægrè Chymici nonnulli ferent, quod non omnes Paracelſi opiniones pro oraculis habui, & quod ſtudioſam juventutem à Pſeudochymicorum abſurdiſſimis & portentoſis opinionibus dehortatus ſum. Verum quid aliud facerem, qui unicum ſcopum, veritatem præfixam habui, & tantum quid diceretur, non à quo diceretur, ſpectavi, veritatemq; omnibus autoritatibus poſthabui? In quo exemplum Ariſtotelis ſequendum mihi propoſui, qui, lib. 1. Ethic. c. 6. Platonicam rejecturus ſententiam, Præſtat, inquit, atque adeo oportet etiam ita veritati nos addictos eſſe, ut præ illa

vel noſtra ipſorummet decreta evertere, non dubitemus; *itidemque monitum Galeni, qui cenſet, ut is, qui ſolidam eruditionem ſibi comparaturus eſt, à teneris ſummo veritatis amore teneatur, ſeu, ut ipſe loquitur,* ἀληθείας ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθουσιῶν, *habeat, tum dies noctesq; contendat; ut ea, quæ à clariſſimis veterum tradita ſunt, cognoſcat: In hoc tamen non acquieſcat. Jubet enim porrò, ea, quæ cognovit,* κρίνειν καὶ βασανίζειν χρόνῳ παμπόλλῳ καὶ σκοπεῖν, πόσα μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, πόσα δὲ διαφέρεται. καὶ οὕτως τὰ μὲν αἱρεῖσθαι, τὰ δ' ἀποστρέφεσθαι. *Quanquam verò hoc mihi non polliceri poſſum, me ubique veritatem, quam ſectatus ſum, aſſecutum eſſe; ſed potius eo fine ea propoſui, ut & alios ad veritatis inveſtigationem invitarem: tamen, ut rectè Galenus* lib. de uſu reſpir. c. 1. *habet:* τολμητέον τι καὶ ζητητέον τὸ ἀληθές. εἰ γὰρ καὶ μὴ τύχοιμεν αὐτοῦ πάντως: ὅπως πλησιέστερον, ἢ νῦν ἐσμέν, ἀφιξόμεθα. Audendum eſt, & veritas inveſtiganda, quam etiamſi non aſſequamur, omninò tamen propius, quàm nunc ſumus, ad eam perveniemus. *Quo verò ego animo ad ſcribendum acceſſi, eo ut alii ad legendum accedant, opto: Lectoremq; candidum oro, ut judices illos imitetur, qui poſt velum cauſſas cognoſcebant, ut quid diceretur, audirent, quis diceret, non viderent; atq; exiſtimet, non hic Ariſtotelis, Galeni, Paracelſi, ſed Caii, Titii, Sempronii, vel alterius cujuſpiam dogmata ventilari, neq; ullum hominem tam charum habeat, ut ei veritatem poſthabendam putet. Quod facilè fiet, ſi nemo quicquam approbandum ſibi propoſuerit, niſi quod cum certiſſimis illis veritatis in rebus naturalibus & humanis* κριτηρίοις, λόγῳ καὶ πείρᾳ, *conſenſerit. Qui verò veram credit eſſe propoſitionem quampiam ideò, quod Plato, Ariſtoteles, vel quivis alius eam crediderit, nec aliam rationem & cauſſam inquirit: certè ingenio*

nio omni caret. Veritas enim non in ore ejus, qui quid affirmat, ſed in reipſa, quae explicatur, conſiſtit. Et ex libris colligere, quæ prodiderunt Autores, longè eſt periculoſiſſimū. Rerum ipſarum cognitio vera è rebus ipſis eſt, *ait Scalig. exerc. 104. l. 6. Qua in re tamen utrinq; peccari video.*

Ex una enim parte Ariſtotelicæ Philoſophiæ ſectatores quidam, umbratilibus diſputationibus, & in ſuo cerebro natis nonnunquam hypotheſibus nimis confiſi, quid in Rerum Natura fiat, non conſiderant, neq; experientiam conſulunt. Verum non noſtrum eſt, Naturæ leges præſcribere; ſed ex ipsa Naturâ Natura deſcribenda. Negavit olim Antipodas Lactantius, & Philoſophos, qui Antipodas ſtatuunt, multis exagitat; de falſ. Sapient. l. 4. c. 24. *ineptosque eſſe putat, qui pendulos iſtos Antipodas, hominesque, quorum veſtigia ſunt ſuperiora, quam capita, eſſe credunt. Refert quoq; Aventinus, Vigilium quendam, hominem eruditum, quod homines undiq; terræ globo circumfundi, & converſis ſive adverſis inter ſe pedibus ſtare, aſſeruiſſet, excommunicationis fulmen evitare non potuiſſe. Zacharias enim P. ad Bonifacium ſcripſit; ut Vigilium, tanquā hæreticum, ab Eccleſia depelleret, ſacerdotioq; dejiceret, niſi perverſam doctrinā miſſam facere vellet. Ita ratiunculis quibusdam Zonam torridā non habitari umbratici quidam ſuperiorū ſeculorum Doctores diſputabant. Verum quis jam iis fidem habeat; cum Recentiores in ſuis Navigationibus longè aliud experti ſint? Eundem errorem in non paucis aliis à plurimis errari exiſtimo, qui ſatis eſſe putant, ſi aliquid in antiquorum libris legerint, an verò cum reipſâ atque experientia conſentiat, ne cogitant quidem. Verum, ut rectè Scaliger,* Exerc. 306. *cenſet,* Nihil infelicius iis ingeniis, quæ mordicus ſentiunt, Majores noſtros nihil ignoraſſe. *Dies diem adhuc docet; & multa in lucem protrahuntur,*

& quæ antiquis parum cognita fuerunt. *Nimirum, ut Seneca ait,* Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt; multum adhuc reſtat operis, multumque reſtabit, nec ulli poſt mille ſecula præcludetur occaſio aliquid adhuc adjiciendi. Πάντα καιρός. *Ideoq; Zabarella,* de propoſ. neceſs. lib. 2. cap. ult.. *optat, ut temporibus noſtris Philoſophos habeamus, qui rerum naturas perſcrutando philoſopharentur, nec ſolum verbis Ariſtotelis addicti, eaque ſæpius perperam intelligentes ad ea res ipſas accommodare ſoliti eſſent, nil aliud quærentes, quàm quid dicat Ariſtoteles, neque aliunde, quàm ex ipſius verbis argumenta ad omnium cognitionem & comprobationem ſumentes.*

Contrà & ex altera parte peccant quidam Chymici, qui de rationibus, quibus ſua dogmata probabilia reddant, parum ſunt ſolliciti; ſed audaciſſimè quidem & confidentiſſimè nova dogmata producunt plurima, eadem verò nullis rationibus probant; imò nec, an cum experientia conſentiant, monſtrant.

Ego quidem ut utrumque effugerem, & medio tutus irem, unicéq; veritatem inquirerem, ſedulò laboravi: quod verò ubique eam invenerim, polliceri mihi non poſſum. Etenim, ut Galenus ait, χαλεπὸν ἐστιν, ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς. *Et ut Scalig.* exerc. 297. ſect. 1. *ſcribit*, ſapientum ſententias oppugnare paratius eſt unicuiq;, quàm ſuā tutò alienis committere judiciis. *Ideoq; ut ejuſdē Scalig.* l. 1. de plantis, *verbis utar:* Laudem hîc nullam quærimus; culpâ vacare volumus: quin enixè petimus atque etiam oramus, ut viciſſim abſque contentione, ſed humanè atque liberaliter unusquisq; conferat in medium, quod habet, ad literariæ rei incrementum. Nihil mihi poteſt eſſe beatius, quam ſcire. Diſcendum verò, ut ſciamus. Ego quidem ſapientiæ ambitum, tanquam animi noſtri ærarium quoddam ſemper judicavi, in quod communia commentatio-

num

num noſtrarum vectigalia inferenda cenſeo, ſed proba, unde ſibi ſuum quisque in uſum ſumat ſine invidia atque ſimultate. Unum enim corpus ſumus, unusque ſpiritus hujus corporis, qui à Deo profectus, pro communi excubet utilitate.

Age ergo, Lector benevole, hoc agamus, ut ſepoſita omni autoritate & ſectarum ſtudio, & anteceptis opinionibus valere juſsis, nullo litigandi ſtudio ducti, ſed, ut inter bonos bene agier oportet, ſine dolo, ſine calumniis, ſine convitiis, animis utrinque ſtudiorum communitate & veritatis inveſtigandæ amore, eodemque juvandi, & de humano genere bene merendi ſtudio conciliatis & devinctis, junctas vires ad artem medicam propagandam & amplificandam, infeſtosque humanæ ſanitatis hoſtes, morbos, expugnandos & evertendos conferamus. Idquod feliciter fieri atq; evenire Deus Ter Opt. Max. jubeat. VVittebergæ, Calend. Jan. Anno Chriſt. 1619.

INDEX.

Digitized by Google

INDEX CAPITUM.

CAP. I.

De Chymiæ Natura. Pag. 1

CAP. II.

De Chymiæ utilitate, & neceſſitate. Pag. 9
In Metallorum transmutatione. 10
In Medicamentorum præparatione. 15
In Naturæ obſcuritate inveſtiganda. 16

CAP. III.

Antiquitati quantum tribuendum. Pag. 17
De Chymiæ origine & cultoribus. 19
De Adamo. ibid.
De Tubalcaino. ibid.
De Hermete Triſmegiſto. 20
De ejus tabula Smaragdina. 21
De Maria ſorore Moſis. 23
De Argonautica expeditione. ibid.
De aureo vellere. ibid.
De Pomis Heſperidum. 24
De Salomone, ibid.
De Democrito. 25
De Ægyptiis. 26
De Maximi Olybii lucerna. ibid.
De Arabibus, & qui eos ſecuti. ibid.

CAP. IV.

De Paracelſo. Pag. 28

CAP. V.

De Nominibus novis, & principiis cognoſcendi Paracelſicorum. Pag. 51
De Luce Naturæ & Gratiæ. 56

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

De Analogia majoris & minoris mundi. Pag. 60

CAP. VII.

De Materia prima, & myſterio magno Paracelſi. Pag. 66
De Anima mundi Platonica. 70
De Spiritu mundi. 71
De materia prima Ariſtotelica. ibid.

CAP. VIII.

De Elementis. Pag. 73
De Qualitatibus occultis. 82. & ſeqq.

CAP. IX.

De formis, ſeminibus, Aſtris & radicibus rerum. Pag. 85 & ſeqq.
De origine formarum, & cauſſa formatrice corporis animati. 91. & ſeqq.
De vita; & an metalla ac lapides vivant, creſcant, & ſe multiplicent. 109. & ſeqq.

CAP. X.

De Spiritu, Calido innato & Calore cœleſti. Pag. 114
De Speciebus ſpiritalibus. 120
De Magia Naturali. 123

CAP. XI.

De Principiis Chymicorum. Pag. 127

CAP. XII.

De Generatione & Miſtione. Pag. 190
De Transplantatione. 199

ẽ De

Digitized by Google

De Erucarum & papilionum generatione. ibid.
De Anſerum Scoticorum generatione. 201
De Plantarum generatione. 202
De generatione æquivoca. 203
De miſtione. 206
De Atomis, συγκρίσει & διακρίσει Democriti. 211
De fixitate & volatilitate. 214

CAP. XIII.

De Fundamentis Medicinæ. Pag. 215
De Magia Paracelſi ſententia. 216
De Cabala. 218

CAP. XIV.

De viribus Imaginationis. Pag. 230

CAP. XV.

De parte Medicinæ Phyſiologica. Pag. 243
De corpore hominis duplici. ibid.
De Synovia. 246
De humoribus. 247

CAP. XVI.

De Pathologia. Pag. 252
De Morbis & morborum cauſſis. 254
De humoribus. 258
De morborum differentiis. 268
De Tartaro. 274
De morborum & ſymptomatum cauſſis in ſpecie. 276
Medicina reformata Scheunemanni. 283

CAP. XVII.

De parte Medicinæ Semiotica. Pag. 296
De pulſu. 297

De

De urina. 533
De urinarum deſtillatione. 303
De locis affectis ac temporibus morborum. 304
De periodis, continuitate & intermiſſione morborum. 307
De prognoſticis; & an omnes morbi curabiles. 309

CAP. XVIII.

De Medicamentis & methodo medendi. Pag. 312
De Diæta. ibid.
De univerſali Medicina. 314
De Signaturis plantarum. 325
De verborum & characterum vi. 334
De curatione Magnetica. 342
De Medicamentorum Galenicorum vulgarium & Chymicorum collatione. 349
De methodo medendi; & an morbi contrariis vel ſimilibus curandi. 377

CAP. XIX.

De Chymiæ Natura. Pag. 385
De Chymiæ Inſtrumentis. 386
De Chymicis operationibus. 389
De Chymicis operibus in genere. 395
De Chymiæ operibus in ſpecie, & quæ fiant primò è vegetabilibus. 402
Secundò quæ fiant ex animalibus. 406
Tertò quæ fiant è mineralibus & metallis. 408

DE

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

DE CHYMICORUM CUM ARISTOTELICIS ET GALENICIS CONSENSU AC DISSENSU.

Caput I.

De Natura Chymiæ.

Chymiæ nomen unde. CHEMIÆ, CHYMIÆ, ſeu cum Arabico articulo Alchymiæ, vel Alkymiæ vox unde ſit deducta, alii aliter ſentiunt. Alii Chymiam ἀπὸ τοῦ χύειν vel χέεσθ, ſeu ἀπὸ τῶν χυμῶν dictam exiſtimant; quòd ſcilicet metalla dura, viſceribus terræ effoſſa, liquare, & fundere primùm docuerit. Alii χημείαν nominant, quaſi, ut quidam volunt, artem Ægyptiam. Cum enim, ut refert Plutarchus, *in libro de Iſide & Oſiride,* Ægyptus à Sacerdotibus Sacrâ linguâ Chemia appellaretur; aut, ut eſt apud Herodotum, in Ægypto oppidum quoddam vetuſtum, Chemis nominaretur; hinc Chemiam, quaſi artem Ægyptiam, in Ægypto ſcilicet primo ſeu inventam ſeu excultam, dictam putant. Alii à quodam Alchymo, ſeu inventore ſeu cultore hujus artis, dictam exiſtimant: Sed ſine fundamento; imò imperitè. Cum enim ab aliis ars hæc Chemia & Chymia appelletur: ex Arabicâ linguâ articulum, AL, acceſſiſſe facilè patet. Alii Halchemiam, quaſi ſalis fuſoriam dictam putant; ſed etiam eâdem de cauſâ ineptè. Cœlius Rhodiginus, *Antiquar. lection. libr. 7. cap. 2.* Archymiam, quaſi ἀρχύςε χυμείαν nominat. Verum cum nondum ſatis conſtet, an vox hæc Græca vel Arabica aut Ægyptia ſit, de ejus derivatione non multum laborandum.

Paracelſus & alii recentiores *Spagyriam*, nominant; quæ appellatio forſan ἀπὸ τοῦ σπᾶν, quod eſt, divellere, & ἀγείρειν, congregare, deducta eſt, quaſi artem corpora naturalia diſſolvendi atque iterum componendi, dicas. *Spagyria.*

Sunt, qui arti huic Philoſophiæ nomen κατ᾽ ἐξοχὴν, ſed nimis arrogantèr atque inſolenter, attribuunt: *Philoſophia pro Chymia.*

Digitized by Google

Vulgatumque jam eſt apud Chymicos, eos inprimis, qui circa artificium aurum conficiendi occupantur, *Philoſophos, Philoſophorum filios*, & libros hac de re ſcriptos, *Libros Philoſophorum appellare*. Atque hinc liber, in quem multorum de χρυσοποιΐα ſententiæ collectæ ſunt, *Turba Philoſophorum* inſcribitur.

Ars Hermetica.

Appellatur & *ars Hermetica*, ab Hermete, de quo poſtea dicetur, ubi de Inventoribus & cultoribus Chymiæ agetur: Et in ipſâ arte ab eodem *vas Hermetis* & *ſigillum Hermetis*, atq; alia denominantur.

Ars perfecti Magiſterii.

Ab officiis tandem & quibusdam ejus operibus appellatur *ars perfecti Magiſterij, ars ſegregatoria, ſeparatoria, deſtillatoria*, unde vulgò ſæpè idem eſt Deſtillator & Alchymiſta.

Chymiæ Finis.

Verùm ne in vocabulis & nominibus diutiùs immoremur, rem ipſam videamus, & quid Chymia ſit, inveſtigemus. Cum verò diſciplinarum diſtinctio ex fine petatur, primò quis *Chymiæ finis* ſit, videamus. Finem autem Inventio Chymiæ nobis mõſtrat. Chymiæ inveniendæ & excolendæ occaſionem præbuerunt Metallurgi. Hic enim primò non ſolum quâ ratione metalla fundi & ab alienis, quibus admiſta effodiuntur, corporibus ſeparari poſſint, invenerunt: Sed etiam cum aurum inter metalla nobiliſſimum eſſe animadverterent, ſpem ignobiliora in id transmutandi conceperunt. Et cum, quod in Chymiâ fieri ſolet, uſus atque operationes ſemper aliquid adportent novi, deſtillationes atque alias ſeparationes vegetabilibus quoque applicare, & viam medicamenta artificioſius præparandi aperire cæperunt: ut ſic totius Chymiæ ambitus metallorum elaboratione & medicamentorum præparatione cõcludatur. Ac ſi primum iſtam Chymiæ inventionem ſpectemus, etiam Metallurgi Chymici nomine complectendi eſſent. Verum cum artificium illud metalla effodiendi, fundendi, à ſcoriis ſuis ſeparandi, probandi, & ſimilia agendi, vulgatius & vilius ſit, quàm ut ſplendidum hoc nomen ſuſtinere poſſe videatur: uſus ferè obtinuit, ut non quivis ſine diſcrimine, qui circa metalla & mineralia occupantur, & ſerviles operas in iis præſtant, hodie Chymici appellantur: ſed ii ſolum, qui metalla viliora in aurum & argentum transmutare conantur; vel utilia medicamenta ex metallis & mineralibus elaborant, ut & qui ex vegetabilibus artificioſè idem præſtant.

Chymici quinam.

Neque enim, quod nonnulli opinantur, circa metalla & mineralia tantum verſatur Chymicus: ſed etiam copioſam, in quâ artem ſuam exerceat, materiam vegetabilia & animalia ſuppeditant. Atque ita circa omnia corpora naturalia compoſita Chymicus verſatur.

Chymicus circa quid verſetur.

Quomodo autem circa corpora naturalia Chymicus verſetur, jam diſpiciendum eſt. Qui purum ab impuro ſeparandi artem Chymiam dicunt, nimis generaliter loqui videntur. Dum enim ῥιζοτόμος vel Pharmacopœus radices à ſordibus purgat,

Quomodo circa corpora naturalia verſetur Chymicus.

purgat, easdem lavat, dum deſpumat, colat, ſuccos exprimit, & nihil præterea agit, Chymicum agere non dicitur. Nam etſi & iſta Chymico non omittenda ſint: tamen in vulgaribus iſtis operationibus induſtria ejus non terminatur & ſubſiſtit, ſed amplius quid agit, & non ſaltem externas impuritates, & foris adhærentes ſordes removet; ſed ad interiora penetrat, & corpora naturalia compoſita ſeu concreta in ea, è quibus naturaliter conſtāt, diſſolvit, eorumq; partes ſeparat, utile ab inutili ſecernit, ſingula purificat, alterat, perficit, & exaltat, & omnino efficaciſſima reddit, eaquè iterum, ſi opus ſit, conjungit, & componit. Nonnunquam enim non ſolùm partium ſingularum vires ſeorſim, ſed totius compoſiti requiruntur. Imò eſt, cum è pluribus naturalibus corporibus vires conjunctæ requiruntur, quæ idcirco Chymicus artificiosè reſolvere & iterum componere docet. Et aliàs etiam ſæpe ad actiones Chymicas perficiendas plurimarum rerum permiſtio eſt neceſſaria. Ita ad metallorum & aliorum corporum ſolutiones Aquæ ſolventes è pluribus componuntur. Quæ & ſimilia ſi ad propria opera Chymiæ pertinere alicui non videntur: pertinent certè ad organa & inſtrumenta, quæ quælibet ars ſibi parat & fabricat.

Chymiæ finis duplex. Ex quibus manifeſtum evadit, qui Chymiæ finis ſit. *Chymiæ* nimirum *finis duplex* eſt: *Internus & Externus.* *Internus.* *Internus finis* eſt, cujus opere perfecto operatio deſinit. Et Chymiæ finis internus eſt, corpora naturalia compoſita in ea, ex quibus conſtituuntur, reſolvere, purificare, alterare, exaltare, atque omnino ita elaborare, ut vel partes omnes ſeorſim & ſingulæ, vel iterum conjunctæ & cōpoſitæ, puriſſimæ, efficaciſſimæ, & ad uſus in vitâ humanâ neceſſarios aptiſſimæ ſint, & ſeu Medico, ſeu illis, qui in metamorphoſi metallorum occupantur, utilia adminicula præſtent.

Chymia per ſe est ars. Hujus finis reſpectu Chymia per ſe ars eſt, à medicinâ ſejuncta, utpote quæ non ſolum Medico, ſed etiam aliis artibus utilem operam præſtat, & multis vitæ uſibus inſervit. Chymicus nimirum parat aquas, Spiritus, Olea, Sales, Flores, præcipitata & alia, quibus diverſi artifices uti poſſunt. Quia tamen operas ſuas plerunque ad certum finem & artem dirigit Chymicus, ad eam redigitur.

Hic enim finis ſubdividitur, & quaſi duas partes habet. Vel enim Chymicus omnes ſuas operationes eò dirigit, ut quicquid parat, metallorum transmutationi inſerviat, vel Medicinæ ſuam operam dicat. Quatenus Medico ſolum inſervire cupit Chymicus, & præparationibus ingenioſis ac ſubtilioribus, quam aliàs fieri ſolet, efficacia & utilia ad ſanandum Medico inſtrumenta ſuppeditat, vel peculiarem artem non conſtituit, vel certè, quod artis ſuæ eſt, ad Pharmacopœjam applicat.

Digitized by Google

Chymicus & Pharmacopœus in quo conveniant & different.

Atque ita Chymicus hoc modo conſideratus, & pharmacopœus nō differant; cum unum utriq; ſit propoſitum: aut certè ſi inter eos aliquod eſt diſcrimen, valdè erit exiguum. Atque hoc reſpectu Chymia ad medicinam redigitur, & ad *Φαρμακευτικὴν* pertinet. Et licet hodiè plerique, qui medicamenta præparant, Medici non ſint; Ipſa tamen pharmacopœia ad Medicinam pertinet, & Medicus pharmacopœis, ut miniſtris, utitur. Et hoc modo Chymicus etiam; quatenus ſcilicet habitu Medicinæ deſtituitur, ac ſolum medicamentis præparandis occupatur, Medici miniſter eſt. Director verò tum atque ἀρχιτέκτων hujus artis eſt Medicus, qui non ſolum ſimplicium medicamentorum, ex plantis, mineralibus, metallis atque animalibus petitorum noticiam habet, & quid in quolibet medicamento utile, quid inutile ſit, novit; ſed etiam ultimum præparationis uſum, nimirum Medicinam, cognitam & perſpectam habet, & propterea rectiſſimè monſtrare poteſt, quomodo quodlibet medicamentum præparari poſſit, ut, ſalvis manentibus viribus, quæ expetuntur, & impuritatibus omnibus ſeparatis, medicamentum efficaciſſimū, utiliſſimum, & tutiſſimum præparetur. Hoc enim niſi fiat, & quo fine quidlibet agatur, præcognitum habeatur; Sed, quod nō rarò Empirici faciunt, quodcunquè fortuitò in operationibus Chymicis natum & oblatum pro medicamento arripiatur, noxia potius & damnoſa, quam utilis erit Chymia. Ut autem Medicus ſit Director, Chymicus miniſter: ita res ſuas comparare debet Medicus, ne Chymicarum operationum ipſe ignarus ſit. Aliàs enim, & ſi Medicus à miniſtro diſcere debet, eo ipſo miniſter ſit Dominus & Doctor. Ipſe verò Medicus, ſi medicamenta Chymica præparat, Chymici nomen adſumit; ſicut dum ipſe vulnera, ulcera, fracturas & luxationes tractat, Cheirurgus appellatur. Neque dum ſeu Cheirurgiam ſeu Pharmacopœiam tractat, aliquid extra ſuæ artis limites agit, ſed quod ſuæ artis eſt, exſequitur, ut ſuo loco dicetur.

Chymiæ finis externus duplex.

Metallorum tranſmutatio.

Externus verò *finis atq; uſus Chymiæ duplex eſt:* vel enim ad Metamorphoſin & transmutationem metallorum ignobiliorum in nobiliora, vel ad medendum & ſanitatem corporis humani adſerendam, dirigitur. Priorem uſum & finem Chymiæ ſi ſpectes, quatenus nimirum ejus beneficio metalla ignobiliora in nobiliora mutantur, etiam peculiarem ab aliis artibus diſtinctam artem parit. Neque enim ulla alia ars datur, quæ id promittat. Atque appellatur ſæpe hæc ars κατ᾽ ἐξοχὴν *Alchymia, ars magni Magiſterij, Magiſterium ſapientum, Hermetis ars.* Quia tamen nonnulli ſtatuunt, ſcopum præcipuum hujus artis non eſſe aurum conficere; ſed ſanitatem corporis humani conſervare, lapidemquè, quem appellant Philoſophicum nō ſolum metalla imperfecta, ſed & corpus.

corpus humanum perficere, atque hunc finem potiùs, quàm aurificium ſpectari: Si hoc, de quo ſuo loco videbitur, ita ſe habet, Chymia peculiarem artem non conſtitueret, ſed ut mox dicetur, ad medicinam pertineret, & medicinæ ſumma perfectio eſſet.

Medicamentorum præparatio.

Quantum enim ad alterum finem externum, Uſus, & medicamentorum à Chymico præparatorum ad ſanandum applicatio, ſolius medici eſt; Et qui habitu medicinæ inſtructus, medicamentis Chymicis, ſeu à ſe ſeu ab alio paratis, utitur, nomen Chymici deponit, & medici perſonam adſumit; qui, ſi ob peculiaria & vulgatis nobiliora, quibus utitur, medicamenta, nominis aliquam prærogativam habere velit, χυμίατρος & medicina talibus medicamentis inſtructa χυμιατρία appellari poteſt.

Chymiatria.

Et *Chymiatria* hoc modò ſumma quaſi medicinæ perfectio erit, & nobiliſſimus per medicamenta Chymica medicinam faciendi modus. Et differentia inter medicum ſimpliciter ita dictum, & Chymiatrum ſaltem hæc erit, quod ille frequenter integris, ſive ſimplicibus, ſive inde miſtis & compoſitis medicamentis, utitur, & coctione aut infuſione atque aliis vulgaribus modis medicamenta ad uſum præparat: χυμίατρος verò ſimplicium vires & virium cauſas diligentius conſiderans ac perpendens, atque actiones omnes non ſemper à totius forma pendere, ſed ſæpè in unius medicamenti integri corpore diverſas vires in diverſis partibus eſſe animadvertens, artificioſè illas ſejungit, ſejunctasque & nulla contrariorum admixtione impeditas exhibet, vel etiam cum aliis, prout opus eſt, componit. Atque hoc modo Chymia ſi conſideretur, novam medicinam non parit. Neque ſat cauſæ habent hodiè quidam, ut utriusque medicinæ Doctores audire cupiant.

Verum ab iſtis, quæ diximus, ſunt qui diſſentiant. Quidam enim nec illam quidem, quam ei conceſſimus, ex artificioſiore medicamenrorum præparatione Chymiatriæ prærogativam concedunt: Alii contra, tam anguſtis terminis Chymiam non concludendam, ſed longè latius extendendam putant.

An præparationes Chymicæ ſint novæ.

Sunt enim quidam, qui nec in ipſis præparationibus aliquod inter vulgarem Medicinam & Chymiatriam diſcrimen agnoſcunt, omnesque præparationes, quibus hodiè Chymici utuntur, & quibus à vulgaribus pharmacopœis diſcernuntur, antiquis medicis & pharmacopœis cognitas fuiſſe exiſtimant. Ut de vulgaribus medicamentorum præparationibus, Triturâ, Limaturâ, Uſtione, Lotione, Maceratione, Colatura, & ſimilibus nihil dicamus, quæ omnibus medicamenta præparaturis neceſſariæ ſunt: etiam eas, quæ Chymici ſibi proprias vendicant, digeſtiones, ſublimationes, deſtillationes, calcinationes, reverberationes, extractiones, & ſimiles antiquis non ignotas fuiſſe probare conan-

Digitized by Google

fit, ex. gr. Oleum, Spiritus, Aquæ deſtillata, Sal &c. Artem eſſe inde facilè colligitur; Habitum ſcilicet μετὰ λόγυ ἀληθῦς ποιητικὸν, ut definit Ariſtoteles, *6. Eth. Nic. cap. 4.* Et cum ars ſit Chymia, quæ, ut idem Ariſtoteles, *1. Mag. Mor. cap. ult.* docet, περὶ ποίησιν καὶ τὰ ποιητὰ verſatur, Scientia eſſe non poteſt, quæ, ut, *ibidem* tradit Ariſtoteles, τῶν μετ᾽ ἀποδείξεως ὄντων ἐϛίν. Neq; enim Alchymia circa res naturales verſatur, ut eas ſolum cognoſcat; ſed ut aliquid ex iis efficiat. Et licet habeat ſua principia & concluſiones, ſecundum quas in operando progreditur: non tamen ideo eſt Scientia, ſed hoc ipſo eſt ἕξις μετὰ λόγυ ποιητικὴ, ſive Ars. Multò minus circa rerum naturalium cauſſas & principia inveſtiganda Chymia verſatur, & proinde non ſatis propriè nec ſatis cautè loquitur Iſrael Harvetus, *demonſtrat. veritat. Chymic. ſect. 1. cap. 1.* dum Alchymiam Scientiam dicit, quæ non ſolum medicamentorum præparationem doceat, verum & eorum ceterorumque naturalium corporum cauſſas, partes & affectiones inquirat, humanoque generi medeatur, & quæ meritò inter Philoſophiæ partes numeranda ſit. Habitus enim diverſos & diverſas diſciplinas confundit. Neque Chymia, ſi humano corpori medetur, Philoſophiæ pars eſſet. Verum, ut dictum, Chymicus non medetur, ſed qui medicamentis Chymicè, ſive à ſe ſive ab alio, præparatis, utitur, id facit, non ut Chymicus, ſed ut Medicus. Neque Chymia, quâ talis, cauſſas & affectiones corporis naturalis inveſtigat, ſed qui id agit, Phyſicus eſt; licet Chymicis obſervationibus & experimentis utatur. Sicut qui de ventorum natura, cauſſis & differentiis, vel de magnete diſputat, vel affluxu & refluxu maris, etſi à nautis obſervationes petat, id agit, non ut nauta, ſed ut Phyſicus. Ideoque licet ad naturæ obſcuritatem inveſtigandam ſummoperè utilis ſit Chymia; adeò, ut vix quemquam excellere hodiè in hoc genere poſſe putem, qui non artis hujus cognitionem habeat: tamen qui illis Chymicis adminiculis ad contemplandas res naturales utitur, non amplius Chymicus eſt, ſed Phyſicus.

Chymia non eſt ſcientia.

Chymicus non medetur.

Chymicus quid conferat ad Phyſicam.

Chymia non eſt Phyſica pars nec ei ſubalternatur.

Ideoque Chymia nec Phyſicæ pars eſt, nec ſubalternatur Phyſicæ, ut Rulandus *in Progymnaſ. Chymic. quæſt. 1.* ſtatuit. Licet enim circa idem cum Phyſico ſubjectum, corpus ſcilicet naturale, verſetur Chymicus: quia tamen modus tractandi, id quod ipſe negare non poteſt, longè diverſiſſimus eſt à Phyſica tractatione: nec pars Phyſicæ Chymia erit, nec ei ſubalternabitur: niſi quis etiam artes fabriles, quæ circa corpora naturalia, ferrum, ligna, lapides verſantur, Phyſicæ ſubalternatas eſſe ſtatuere velit. Ex quibus manifeſtum evadit, quid de iis ſentiendum ſit, qui poſtquam aliquam operationum Chymicarum cognitionem conſecuti ſunt, omnes Philoſophos & Medicos præ ſe contemnũt.

Ope-

Operatiouum Chymicarum peritia ſola nec Philoſophum nec Medicum facit. Atque aſſequuntur eam ſæpè non ita longo temporis ſpatio etiam Idiotæ; inprimis ſi magnatum vel aliorum ſumtibus, qui in hoc artis genere omninò neceſſarii ſunt, & quos tolerare non cujusvis privati eſt, adjuventur. Atq; tales operarii Chymici ſemper fuerunt, & hodie ſunt plurimi: Integro verò ſeculo vix unus & alter fuit, qui in operationum Chymicarum cauſſis reddendis, principiisque Chymicis declarandis, & in morborum cauſſis, & facultatibus medicamentorum ad ea reducendis aliqnid laude dignum præſtiterit. Et plus ingenii ad hoc requiritur, quam in quibusvis operariis Chymicis invenitur.

Hoc tamen hic monendum eſt, cum Chymici recentiores etiam de principiis diſputare præſumant, nòs illorum ductum in hac de Chymia tractatione ſæpe ſequi neceſſe habebimus, neque ſemper intra artis limites nos continere poterimus, ſed nunc Phyſici, nunc Medici perſona induenda erit

Chymia quid. Ex quibus omnibus *quid Chymia* ſit, colligi poteſt. Eſt nimirum ars corpora naturalia compoſita ſive concreta in ea, è quibus naturaliter conſtant, reſolvendi, reſolutaq; pura & viribus validiſſima reddendi, ut utilia Medico præbeant remedia, vel metallorum perfectionibus & transmutationibus inſerviant. Ideoque operationes illæ Sophiſticæ, quibus metalla ignobiliora Auri & Argenti colore tinguntur, honeſtâ Chymiæ appellatione dignandæ vix ſunt, ſed vel matæotechniæ vel cacotechniæ ſunt; vel omninò Metallurgiæ, non Chymiæ propriæ: in quibus tamē tentandi & explorandi varia gratiâ etiam Chymicus aliquid agere poteſt; nobilioris tamen finis gratiâ. Nec illi Chymicorum nomine digni, qui quid & quo fine agant, neſciūt; ſed periclitando, ſine omni ratione, ſumtus & ætatem perdunt, &, ut ille ajebat, *Quærunt, inveniunt Nihil inventumq; requirunt.*

CAPUT II.

De Veritate & Dignitate Chymiæ.

Chymia Phyſico utilis. ETſi verò Chymia ipſa nec de Rerum natura diſputet, nec medeatur: tamen & Phyſico multa arcana patefacit, ac utiles obſervationes ſuggerit; & Medico efficacia Medicamenta ſuppeditat: unde dignitas & utilitas ejus facilè eluceſcit. Monendum enim hic; ut ii, qui ſolidam ſibi Phyſicæ & Medicinæ cognitionem comparare cupiunt, non in generalibus illis, quod hodiè plurimi faciunt, ſubſiſtant, ſed ad ſpecialia deſcendant, & ipſam rerum naturam penitiùs paulò intueantur: ita enim in ea ampliſſimos divinæ ſapientiæ theſauros abſconditos eſſe animadvertent. Nam qui ἐκ βίβλου κυβερνῶνται ipſam rerū contemplationem & inſpectionem negli-

negligunt, domiq; concluſi, quibusdam hypotheſibus nixi, naturæ leges præſcribunt, illi nunquam ad naturæ abdita penetrabunt, nec majeſtatem & admirabilitatem illam Naturæ adſpicient. Præterea & hoc cavendum, ne Experientiæ Ratio temerè præjudicet, ſed primò danda opera, ut de re per experientiam conſtet, poſtea ejusdem rationes inquirantur. Qua in re à multis hodie vulgò peccatur, qui cauſſas rerum quarundam conantur, de quibus tamen, an ſint, nondum certò conſtat.

Experientia Phyſico neceſſaria.

Chymiæ veritas & dignitas.

Sed ut de veritate, dignitate & utilitate Chymiæ dicamus; Cum ea duos ſcopos ſibi habeat propoſitos, vel metalla transmutare, vel utilia & efficacia medicamenta præparare: utriusq; reſpectu laudem ſuam meretur, dignitatemq; tuetur Chymia. Etſi n. è recentioribus quidam Chymiæ hoſtes Chymiam artẽ præſtigatricem, Diaboli inventũ, Culinã Dæmonũ, eſſe dicant; & Chymicos à Magiſtratu ſuppliciis coercendos cenſeant: tamẽ longè aliter de ea viri eruditi, quib9 anim9 præconceptis opinionibus obfuſcatus non eſt, ſentiũt.

An metalla transmutari poſſint

Et primò quidem metamorphoſin metallorum quod attinet, de ea prolixè, inprimis cum Medicinæ propria non ſit, in partem utramvis diſputare operæ pretium eſſe non putamus; cùm experientiæ repugnare hominis ſit pertinacis, & ut Ariſtoteles rectè, *8. Phyſic.* cenſet, *quærere rationes & dimittere ſenſ9, infirmitas quadam mentis ſit.* Ex cineribus vitrum fieri hodiè notiſſimum eſt: de quo ſi experientiâ non conſtaret, cui id rationibus facilè perſuaderi poſſet, aut quid contra dici non poſſet?

Hiſtoria transmutationis metallorũ.

Metalla autem transmutari toties hodiè experientiâ comprobatũ eſt, ut diſputando de eo fruſtra tempus teratur. In Ungaria ad oppidũ Smolnitium, in monte Carpatho, fontes ſunt, in quos ferrum conjectũ in cuprum optimæ notæ vertitur. Idem fit hodiè Goslariæ. Neque hoc ſaltem aquæ naturales præſtant, ſed & arte idem fieri poteſt. Ferro n. in aquam vitriolatam conjecto pulvis rubeus adhæreſcit, qui igne fuſus cuprum evadit. Ita Mercurium in plumbum verti docet Joh. Rhenanus, *in diſſertione pro Chymia veritate*, hoc modo: *Recipe cinerẽ plumbi vel lithargyrum vel minium, affunde phlegma aceti, & per noctẽ maceretur. Poſtea in aqua forti diſſolve Mercurium, in ſolutionem aliquot guttas illius aceti infunde; & confeſtim pulvis ad fundum præcipitabitur, qui in igne reductus plumbum evadit.*

Ferrum in cuprum mutatur.

Mercurius in plumbũ.

Et propterea χρονίᾳ παρανοίᾳ laborat Nic. Guibertus, Lotharingus Medicus, qui nihilominus iſta in dubium vocare, & tot experientiis totâ Europâ notiſſimis convictus etiam de transmutatione ferri in cuprum ſcribere audet; *Id apud alios ſemidoctos* (tales ſcilicet ſunt, ſi Guiberto credimus, Agricola, Wernerus, Matheſius & alii) *fidem inveniſſe: miſtionem quidem eſſe & temperaturã ſatis exactam, quæ dederit mendacio locum, non eſſe formæ mutationem. Qui ſi ad examen judicii & rationis prius hoc revocaſſent, longè aliter ſenſiſſent.* Quaſi verò per

Cuprum ex ferro eſt verum cuprum.

per totum Imperium Romanum, fide publica, omniumq; artificum & Docimaſtarum conſenſu non eſſet notiſſimum, cuprum illud genuinum eſſe, imò eo, quod multis in locis è terra effoditur, præſtantius; & Guiberto, neſcio quas ratiunculas in contrarium afferenti, plus quàm tot artificium cenſuræ & non unius ſeculi experientiæ fidei habendum, & umbratilis ad pulpitum ſpeculatio experientiæ tot artificum præferenda ſit. *Homine imperito nihil eſt ineptius*, Qua de re pulchrè Lucianus, *in Hermotimo*:

Experientia magnifacienda.

Si quiſpiam fortaſsè illorum interrogaret, dic mihi, inquiens, ô Lycine, ſi quis Æthiops, qui nunquam alios homines conſpexiſſet, quales nos ſumus, propterea quod nunquam peregrè extra patriam profectus ſit, in quadam concione & conventu Æthiopum pertinaciter affirmaret, diceretq; nuſquam gentium homines albos aut flavos reperiri, nuſquam ullius alterius coloris, quàm nigros: nunquid fidem aliis dictis ſuis faceret? Diceret autem ad illum quiſpiam ex ſenioribus Æthiopibus: Tu verò unde hæc cognita exploratáq; affirmas audaciſſime? Neq; enim unquam à nobis ſuſcepta ad exteros populos profectione peregrinatus es. Neque, per Jovem, qualiter apud exteras nationes ſint, unquam perveſtigaſti, aut præſens oculorum teſtimonio didiciſti.

An metalla reliqua in aurum mutari poſſint.

Verum cum de metallorum reliquorum in aurum mutatione præcipuè lis ſit, & circa hanc Chymia maximè occupetur, de ea aliqnid dicendum. Etſi verò ea plurimis impoſſibilis videatur: teſtatur tamen contrarium Experientia. Ut de antiquioribus, Arnoldo de Villa Nova, Raymundo Lullio & aliis nihil dicam, talia ſpecimina noſtrâ & Patrum memoriâ aliquot edita ſunt, ut pertinacis ſit, experientiæ tàm certæ refragari. Quid Pharmacopola Tarviſinus coram Senatu Veneto; quid Paracelſus, ut poſtea dicetur; quid ille Alexander Sidonius Scotus; quid Anſhelmus Boethius Cæſareus Medicus pulviſculo, quem in libri antiqui aſſere confracto invenerat, effecerit; quid Edoardus Kellejus Anglus, & alii præſtiterint, fide digni teſtes, non auriti ſolùm, ſed & oculati confirmant & eloquuntur. Qua de re videantur hiſtoriæ transmutationis metallicæ ab Ewaldo de Hoghelande deſcriptæ, & defenſio Alchymiæ transmutatoriæ utraque ab Andrea Libavio Nicolao Guiberto oppoſita; Wolfgangus Dinheim de univerſali medicina cap. 4. Nicolai Barnaudi commentaria in ænigmaticum quoddam Epitaphium Bononienſe, Bernhardi Penoti præfatio Apologetica contra Guibertum, tractatui de denario Medico annexa. Ut jam Zwingveri & aliorum, qui vivunt, & nuper vixerunt, teſtimonia taceam.

Hiſtoria Auri Chymica arte facti.

Cum ergo de Experientia conſtet, operæ precium non eſt, ut multũ in rationibus in contrariũ allatis laboremus. Et ſunt ea fundamenta non ita ſolida, ut refutari non queant, & ab Andrea Libavio, *in defenſione*

negligunt, domiq; concluſi, quibusdam hypotheſibus nixi, naturæ leges præſcribunt, illi nunquam ad naturæ abdita penetrabunt, nec majeſtatem & admirabilitatem illam Naturæ adſpicient. Præterea & hoc cavendum, ne Experientiæ Ratio temerè præjudicet, ſed primò danda opera, ut de re per experientiam conſtet, poſtea ejusdem rationes inquirantur. Qua in re à multis hodie vulgò peccatur, qui cauſſas rerum quarundam conantur, de quibus tamen, an ſint, nondum certò conſtat.

Experientia Phyſico neceſſaria.

Sed ut de veritate, dignitate & utilitate Chymiæ dicamus; Cum ea duos ſcopos ſibi habeat propoſitos, vel metalla transmutare, vel utilia & efficacia medicamenta præparare: utriusq; reſpectu laudem ſuam meretur, dignitatemq; tuetur Chymia. Etſi n. è recentioribus quidam Chymiæ hoſtes Chymiam artẽ præſtigatricem, Diaboli inventũ, Culinã Dæmonũ, eſſe dicant; & Chymicos à Magiſtratu ſuppliciis coercendos cenſeant: tamẽ longè aliter de ea viri eruditi, quibꝰ animꝰ præconceptis opinionibus obfuſcatus non eſt, ſentiũt.

Chymiæ veritas & dignitas.

Et primò quidem metamorphoſin metallorum quod attinet, de ea prolixè, inprimis cum Medicinæ propria non ſit, in partem utramvis diſputare operæ pretium eſſe non putamus; cùm experientiæ repugnare hominis ſit pertinacis, & ut Ariſtoteles rectè, *8. Phyſic.* cenſet, *quærere rationes & dimittere ſenſꝰ, infirmitas quædam mentis ſit.* Ex cineribus vitrum fieri hodiè notiſſimum eſt: de quo ſi experientiâ non conſtaret, cui id rationibus facilè perſuaderi poſſet, aut quid contra dici non poſſet?

An metalla transmutari poſſint.

Metalla autem transmutari toties hodiè experientiâ comprobatũ eſt, ut diſputando de eo fruſtra tempus teratur. In Ungaria ad oppidũ Smolnitium, in monte Carpatho, fontes ſunt, in quos ferrum conjectũ in cuprum optimæ notæ vertitur. Idem ſit hodiè Goslariæ. Neque hoc ſaltem aquæ naturales præſtant, ſed & arte idem fieri poteſt. Ferro n. in aquam vitriolatam conjecto pulvis rubeus adhæreſcit, qui igne fuſus cuprum evadit. Ita Mercurium in plumbum verti docet Joh. Rhenanus, *in diſſertione pro Chymia veritate*, hoc modo: *Recipe cinerẽ plumbi vel lithargyrum vel minium, affunde phlegma aceti, & per noctẽ maceretur. Poſtea in aqua forti diſſolve Mercurium, in ſolutionem aliquot guttas illius aceti infunde; & confeſtim pulvis ad fundum præcipitabitur, qui in igne reductus plumbum evadit.*

Hiſtoria transmutationis metallorũ.

Ferrum in cuprum mutatur.

Mercurius in plumbũ.

Et propterea δέρμυσία Ἀλαζονίας laborat Nic. Guibertus, Lotharingus Medicus, qui nihilominus iſta in dubium vocare, & tot experientiis totâ Europâ notiſſimis convictus etiam de transmutatione ferri in cuprum ſcribere audet; *Id apud alios ſemidoctos* (tales ſcilicet ſunt, ſi Guiberto credimus, Agricola, Wernerus, Matheſius & alii) *fidem inveniſſe: miſtionem quidem eſſe & temperaturã ſatis exactam, quæ dederit mendacio locum, non eſſe formæ mutationem. Qui ſi ad examen judicii & rationis prius hoc revocaſſent, longè aliter ſenſiſſent.* Quaſi verò per

Cuprum ex ferro eſt ferrum cuprum.

per totum Imperium Romanum, fide publica, omniumq; artificum & Docimaſtarum conſenſu non eſſet notiſſimum, cuprum illud genuinum eſſe, imò eo, quod multis in locis è terra effoditur, præſtantius; & Guiberto, neſcio quas ratiunculas in contrarium afferenti, plus quàm tot artificium cenſuræ & non unius ſeculi experientiæ fidei habendum, & umbratilis ad pulpitum ſpeculatio experientiæ tot artificum præferenda ſit. *Homine imperito nihil eſt ineptius*, Qua de re pulchrè Lucianus, *in Hermotimo*:

Experientia magnifacienda.

Si quiſpiam fortaſsè illorum interrogaret, dic mihi, inquiens, ô Lycine, ſi quis Æthiops, qui nunquam alios homines conſpexiſſet, quales nos ſumus, propterea quod nunquam peregrè extra patriam profectus ſit, in quadam concione & conventu Æthiopum pertinaciter affirmaret, diceretq́; nuſquam gentium homines albos aut flavos reperiri, nuſquam ullius alterius coloris, quàm nigros: nunquid fidem aliis dictis ſuis faceret? Diceret autem ad illum quiſpiam ex ſenioribus Æthiopibus: Tu verò unde hac cognita explorataq́; affirmas audaciſſime? Neq́; enim unquam à nobis ſuſcepta ad exteros populos profectione peregrinatus es. Neque, per Jovem, qualiter apud exteras nationes ſint, unquam perveſtigaſti, aut præſens oculorum teſtimonio didiciſti.

Verum cum de metallorum reliquorum in aurum mutatione præcipuè lis ſit, & circa hanc Chymia maximè occupetur, de ea aliqnid dicendum. Etſi verò ea plurimis impoſſibilis videatur: teſtatur tamen contrarium Experientia. Ut de antiquioribus, Arnoldo de Villa Nova, Raymundo Lullio & aliis nihil dicam, talia ſpecimina noſtrâ & Patrum memoriâ aliquot edita ſunt, ut pertinacis ſit, experientiæ tàm certæ refragari. Quid Pharmacopola Tarviſinus coram Senatu Veneto; quid Paracelſus, ut poſtea dicetur; quid ille Alexander Sidonius Scotus; quid Anshelmus Boethius Cæſareus Medicus pulviſculo, quem in libri antiqui aſſere confracto invenerat, effecerit; quid Edoardus Kellejus Anglus, & alii præſtiterint, fide digni teſtes, non auriti ſolùm, ſed & oculati confirmant & eloquuntur. Qua de re videantur hiſtoriæ transmutationis metallicæ ab Ewaldo de Hoghelande deſcriptæ, & defenſio Alchymiæ transmutatoriæ utraque ab Andrea Libavio Nicolao Guiberto oppoſita; Wolfgangus Dinheim de univerſali medicina cap. 4. Nicolai Barnaudi commentaria in ænigmaticum quoddam Epitaphium Bononienſe, Bernhardi Penoti præfatio Apologetica contra Guibertum, tractatui de denario Medico annexa. Ut jam Zwingveri & aliorum, qui vivunt, & nuper vixerunt, teſtimonia taceam.

An metalla reliqua in aurum mutari poſſint.

Hiſtoriæ Auri Chymica arte facti.

Cum ergo de Experientia conſtet, operæ precium non eſt, ut multũ in rationibus in contrariũ allatis laboremus. Et ſunt ea fundamenta non ita ſolida, ut refutari non queant, & ab Andrea Libavio, *in defenſione utraq;*

negligunt, domiq; concluſi, quibusdam hypotheſibus nixi, naturæ leges præſcribunt, illi nunquam ad naturæ abdita penetrabunt, nec majeſtatem & admirabilitatem illam Naturæ adſpicient. Præterea & hoc cavendum, ne Experientiæ Ratio temerè præjudicet, ſed primò danda opera, ut de re per experientiam conſtet, poſtea ejusdem rationes inquirantur. Qua in re à multis hodie vulgò peccatur, qui cauſſas rerum quarundam conantur, de quibus tamen, an ſint, nondum certò conſtat.

Experientia Phyſico neceſſaria.

Sed ut de veritate, dignitate & utilitate Chymiæ dicamus; Cum ea duos ſcopos ſibi habeat propoſitos, vel metalla transmutare, vel utilia & efficacia medicamenta præparare: utriusq; reſpectu laudem ſuam meretur, dignitatemq; tuetur Chymia. Etſi n. è recentioribus quidam Chymiæ hoſtes Chymiam artē præſtigatricem, Diabòli inventū, Culinā Dæmonū, eſſe dicant; & Chymicos à Magiſtratu ſuppliciis coercendos cenſeant: tamē longè aliter de ea viri eruditi, quib9 anim9 præconceptis opinionibus obfuſcatus non eſt, ſentiūt.

Chymiæ veritas & dignitas.

Et primò quidem metamorphoſin metallorum quod attinet, de ea prolixè, inprimis cum Medicinæ propria non ſit, in partem utramvis diſputare operæ pretium eſſe non putamus; cùm experientiæ repugnare hominis ſit pertinacis, & ut Ariſtoteles rectè, *8. Phyſic.* cenſet, *quærere rationes & dimittere ſenſū, infirmitas quædam mentis ſit.* Ex cineribus vitrum fieri hodiè notiſſimum eſt: de quo ſi experientiâ non conſtaret, cui id rationibus facilè perſuaderi poſſet, aut quid contra dici non poſſet?

An metalla transmutari poſſint.

Metalla autem transmutari toties hodiè experientiâ comprobatū eſt, ut diſputando de eo fruſtra tempus teratur. In Ungaria ad oppidū Smolnitium, in monte Carpatho, fontes ſunt, in quos ferrum conjectū in cuprum optimæ notæ vertitur. Idem ſit hodiè Goslariæ. Neque hoc ſaltem aquæ naturales præſtant, ſed & arte idem fieri poteſt. Ferro n. in aquam vitriolatam conjecto pulvis rubeus adhæreſcit, qui igne fuſus cuprum evadit. Ita Mercurium in plumbum verti docet Joh. Rhenanus, *in diſſertione pro Chymiæ veritate*, hoc modo: *Recipe cinerē plumbi vel lithargyrum vel minium, affunde phlegma aceti, & per noctē maceretur. Poſtea in aqua forti diſſolve Mercurium, in ſolutionem aliquot guttas illius aceti infunde; & confeſtim pulvis ad fundum præcipitabitur, qui in igne reductus plumbum evadit.*

Hiſtoria transmutationis metallorū.

Ferrum in cuprum mutatur.

Mercurius in plumbū.

Et propterea ἀῤῥωστίᾳ διανοίας laborat Nic. Guibertus, Lotharingus Medicus, qui nihilominus iſta in dubium vocare, & tot experientiis totâ Europâ notiſſimis convictus etiam de transmutatione ferri in cuprum ſcribere audet; *Id apud alios ſemidoctos* (tales ſcilicet ſunt, ſi Guiberto credimus, Agricola, Wernerus, Matheſius & alii) *fidem inveniſſe: miſtionem quidem eſſe & temperaturā ſatis exactam, quæ dederit mendacio locum, non eſſe formæ mutationem. Qui ſi ad examen judicii & rationis prius hoc revocaſſent, longè aliter ſenſiſſent.* Quaſi verò per

Cuprum ex ferro eſt verum cuprum.

per totum Imperium Romanum, fide publica, omniumq; artificum & Docimaſtarum conſenſu non eſſet notiſſimum, cuprum illud genuinum eſſe, imò eo, quod multis in locis è terra effoditur, præſtantius; & Guiberto, neſcio quas ratiunculas in contrarium afferenti, plus quàm tot artificium cenſuræ & non unius ſeculi experientiæ fidei habendum, & umbratilis ad pulpitum ſpeculatio experientiæ tot artificum præferenda ſit. *Homine imperito nihil eſt ineptius*, Qua de re pulchrè Lucianus, *in Hermotimo*:

Experientia magnifacienda.

Si quiſpiam fortaſsè illorum interrogaret, dic mihi, inquiens, ô Lycine, ſi quis Æthiops, qui nunquam alios homines conſpexiſſet, quales nos ſumus, propterea quod nunquam peregrè extra patriam profectus ſit, in quadam concione & conventu Æthiopum pertinaciter affirmaret, diceretq́; nuſquam gentium homines albos aut flavos reperiri, nuſquam ullius alterius coloris, quàm nigros: nunquid fidem aliis dictis ſuis faceret? Diceret autem ad illum quiſpiam ex ſenioribus Æthiopibus: Tu verò unde hæc cognita exploratáq; affirmas audaciſſimè? Neq; enim unquam à nobis ſuſcepta ad exteros populos profectione peregrinatus es. Neque, per Jovem, qualiter apud exteras nationes ſint, unquam perveſtigaſti, aut præſens oculorum teſtimonio didiciſti.

An metalla reliqua in aurum mutari poſſint.

Verum cum de metallorum reliquorum in aurum mutatione præcipuè lis ſit, & circa hanc Chymia maximè occupetur, de ea aliquid dicendum. Etſi verò ea plurimis impoſſibilis videatur: teſtatur tamen contrarium Experientia. Ut de antiquioribus, Arnoldo de Villa Nova, Raymundo Lullio & aliis nihil dicam, talia ſpecimina noſtrâ & Patrum memoriâ aliquot edita ſunt, ut pertinacis ſit, experientiæ tàm certæ refragari. Quid Pharmacopola Tarviſinus coram Senatu Veneto; quid Paracelſus, ut poſtea dicetur; quid ille Alexander Sidonius Scotus; quid Anshelmus Boethius Cæſareus Medicus pulviſculo, quem in libri antiqui aſſere confracto invenerat, effecerit; quid Edoardus Kellejus Anglus, & alii præſtiterint, fide digni teſtes, non auriti ſolùm, ſed & oculati confirmant & eloquuntur. Qua de re videantur hiſtoriæ transmutationis metallicæ ab Ewaldo de Hoghelande deſcriptæ, & defenſio Alchymiæ transmutatoriæ utraque ab Andrea Libavio Nicolao Guiberto oppoſita; Wolfgangus Dinheim de univerſali medicina cap. 4. Nicolai Barnaudi commentaria in ænigmaticum quoddam Epitaphium Bononienſe, Bernhardi Penoti præfatio Apologetica contra Guibertum, tractatui de denario Medico annexa. Ut jam Zwingveri & aliorum, qui vivunt, & nuper vixerunt, teſtimonia taceam.

Hiſtorica Auri Chymica arte facti.

Cum ergo de Experientia conſtet, operæ precium non eſt, ut multũ in rationibus in contrariũ allatis laboremus. Et ſunt ea fundamenta non ita ſolida, ut refutari non queant, & ab Andrea Libavio, *in defenſione*

Digitized by Google

Chymicus & Pharmacopœus in quo conveniant & differunt.

Atque ita Chymicus hoc modo conſideratus, & pharmacopœus nõ differunt; cum unum utriq; ſit propoſitum: aut certè ſi inter eos aliquod eſt diſcrimen, valdè erit exiguum. Atque hoc reſpectu Chymia ad medicinam redigitur, & ad φαρμακευτικὴν pertinet. Et licet hodiè plerique, qui medicamenta præparant, Medici non ſint; Ipſa tamen pharmacopœia ad Medicinam pertinet, & Medicus pharmacopœis, ut miniſtris, utitur. Et hoc modo Chymicus etiam, quatenus ſcilicet habitu Medicinæ deſtituitur, ac ſolum medicamentis præparandis occupatur, Medici miniſter eſt. Director verò tum atque ἀρχιτέκτων hujus artis eſt Medicus, qui non ſolum ſimplicium medicamentorum, ex plantis, mineralibus, metallis atque animalibus petitorum noticiam habet, & quid in quolibet medicamento utile, quid inutile ſit, novit; ſed etiam ultimum præparationis uſum, nimirum Medicinam, cognitam & perſpectam habet, & propterea rectiſſimè monſtrare poteſt, quomodo quodlibet medicamentum præparari poſſit, ut, ſalvis manentibus viribus, quæ expetuntur, & impuritatibus omnibus ſeparatis, medicamentum efficaciſſimũ, utiliſſimum, & tutiſſimum præparetur. Hoc enim niſi fiat, & quo fine quidlibet agatur, præcognitum habeatur; Sed, quod nõ rarò Empirici faciunt, quodcunquè fortuitò in operationibus Chymicis natum & oblatum pro medicamento arripiatur, noxia potius & damnoſa, quam utilis erit Chymia. Ut autem Medicus ſit Director, Chymicus miniſter: ita res ſuas comparare debet Medicus, ne Chymicarum operationum ipſe ignarus ſit. Aliàs enim, & ſi Medicus à miniſtro diſcere debet, eo ipſo miniſter ſit Dominus & Doctor. Ipſe verò Medicus, ſi medicamenta Chymica præparat, Chymici nomen adſumit; ſicut dum ipſe vulnera, ulcera, fracturas & luxationes tractat, Cheirurgus appellatur. Neque dum ſeu Cheirurgiam ſeu Pharmacopœiam tractat, aliquid extra ſuæ artis limites agit, ſed quod ſuæ artis eſt, exſequitur, ut ſuo loco dicetur.

Chymiæ finis externus duplex.

Metallorum transmutatio.

Externus verò *finis atq; uſus Chymiæ duplex eſt:* vel enim ad Metamorphoſin & transmutationem metallorum ignobiliorum in nobiliora, vel ad medendum & ſanitatem corporis humani adferendam, dirigitur. Priorem uſum & finem Chymiæ ſi ſpectes, quatenus nimirum ejus beneficio metalla ignobiliora in nobiliora mutantur, etiam peculiarem ab aliis artibus diſtinctam artem parit. Neque enim ulla alia ars datur, quæ id promittat. Atque appellatur ſæpe hæc ars κατ᾽ ἐξοχὴν *Alchymia, ars magni Magiſterij, Magiſterium ſapientum, Hermetis ars.* Quia tamen nonnulli ſtatuunt, ſcopum præcipuum hujus artis non eſſe aurum conficere; ſed ſanitatem corporis humani conſervare, lapidemque, quem appellant Philoſophicum nõ ſolum metalla imperfecta, ſed & corpus.

Digitized by Google

corpus humanum perficere, atque hunc finem potiùs, quàm aurificium ſpectari: Si hoc, de quo ſuo loco videbitur, ita ſe habet, Chymia peculiarem artem non conſtitueret, ſed ut mox dicetur, ad medicinam pertineret, & medicinæ ſumma perfectio eſſet.

Medicamentorum præparatio. Quantum enim ad alterum finem externum, Uſus, & medicamentorum à Chymico præparatorum ad ſanandum applicatio, ſolius medici eſt; Et qui habitu medicinæ inſtructus, medicamentis Chymicis, ſeu à ſe ſeu ab alio paratis, utitur, nomen Chymici deponit, & medici perſonam adſumit; qui, ſi ob peculiaria & vulgatis nobiliora, quibus utitur, medicamenta, nominis aliquam prærogativam habere velit, *χυμίατρος* & medicina talibus medicamentis inſtructa *χυμιατρία* appellari poteſt. *Chymiatria.* Et *Chymiatria* hoc modò ſumma quaſi medicinæ perfectio erit, & nobiliſſimus per medicamenta Chymica medicinam faciendi modus. Et differentia inter medicum ſimpliciter ita dictum, & Chymiatrum ſaltem hæc erit, quod ille frequenter integris, ſive ſimplicibus, ſive inde miſtis & compoſitis medicamentis, utitur, & coctione aut infuſione atque aliis vulgaribus modis medicamenta ad uſum præparat: *χυμίατρος* verò ſimplicium vires & virium cauſas diligenter conſiderans ac perpendens, atque actiones omnes non ſemper à totius forma pendere, ſed ſæpè in unius medicamenti integri corpore diverſas vires in diverſis partibus eſſe animadvertens, artificioſè illas ſejungit, ſejunctaſque & nulla contrariorum admixtione impeditas exhibet, vel etiam cum aliis, prout opus eſt, componit. Atque hoc modo Chymia ſi conſideretur, novam medicinam non parit. Neque ſat cauſæ habent hodiè quidam, ut utriuſque medicinæ Doctores audire cupiant.

Verum ab iſtis, quæ diximus, ſunt qui diſſentiant. Quidam enim nec illam quidem, quam ei conceſſimus, ex artificioſiore medicamenrorum præparatione Chymiatriæ prærogativam concedunt: Alii contra, tam anguſtis terminis Chymiam non concludendam, ſed longè latius extendendam putant.

An præparationes Chymicæ ſint novæ. Sunt enim quidam, qui nec in ipſis præparationibus aliquod inter vulgarem Medicinam & Chymiatriam diſcrimen agnoſcunt, omneſque præparationes, quibus hodiè Chymici utuntur, & quibus à vulgaribus pharmacopœis diſcernuntur, antiquis medicis & pharmacopœis cognitas fuiſſe exiſtimant. Ut de vulgaribus medicamentorum præparationibus, Trirurâ, Limaturâ, Uſtione, Lotione, Maceratione, Colatura, & ſimilibus nihil dicamus, quæ omnibus medicamenta præparaturis neceſſariæ ſunt: etiam eas, quæ Chymici ſibi proprias vendicant, digeſtiones, ſublimationes, deſtillationes, calcinationes, reverberationes, extractiones, & ſimiles antiquis non ignotas fuiſſe probare conan-

Digitized by Google

conantur. Equidem non negamus, antiquos etiam quandam harum operationum notitiam habuiſſe. Nam Acopa medicamenta diutius macerando componere docet Galenus, *7. de comp. med. ſec. gen. cap. 11. & ſeqq.* Et Theriacam, antequam in uſum venit, longâ fermentatione perfici, notiſſimum eſt. Χαλκοῦ ἄνθος, flos cupri quomodo per ſublimationem fiat, Galeno ignotum non fuit. De Cadmia non ſolum nativa, ſed & artificioſa, eaque triplici, ex Cupri, argenti venis & pyrite, *lib. 9. de ſimplic. medic. facult.* agit. Et ipſam ſublimationem per τὴν εἰς ὕψος ἀναπομπὴν deſcribit. Et, *eodem in libro*, in Pompholygos præparatione ſublimationem manifeſtè declarat. Quomodo Hydrargyrus ſublimatione fiat, docet Dioſcor. *lib. 5. cap. 64. In fictilem*, inquit, *patinam ferream, habentem concham, Cinnabaris conjicitur; poſtea verò ἄμβικα ſive ollam imponunt, & luto circumlinunt, Carbonesque ſubtus accedunt, quæ Calici ſive Alembico poſtea fuligo inhæſit, derasa refrigerataq; Hydrargyrus eſt.*

Ex quo loco hoc obiter notandum, Alembici vocabulum ab Arabibus à Græco ἄμβιξ deſumtum eſſe. Si enim ad vocem ἄμβικα addatur Arabicus articulus, Al, fit *Alembicus*. Et vocem ἄμβικα non quamlicet ollam, ſed proprium artis hujus inſtrumentum ſignificare, ex eo patet, quod apud alios Scriptores Græcos iſta vox ita obvia non eſt.

Ita deſtillationes antiquis non ignotas fuiſſe exiſtimant. De quo quidem cum nemine contendero: parva tamen ejus rei indicia apud antiquos exſtant. Nam quod Hippocrates, *de flatibus* ſcribit, & antiquis aliis ignotum non fuit, ebullientis aquæ vaporem elevatum, ſi ad ſolidum quiddam impingat, craſſeſcere & condenſari, guttasque inde decidere, non magni momenti eſt. Nam hoc etiam Balneatoribus notum eſt: nec tamen ſunt Chymici. Ex appellationibus quoque καταστάγματος & ῥοδοστάκτου & ῥοδοστάγματος, quæ apud Galenum & alios medicos Græcos occurrunt, vix aliquid ſolidi deduci poteſt. Nam, ut Paulus Ægineta, *lib. 7. de remed. c. 15.* docet, ῥοδόστακτον ex roſarum unguibus & melle fiebat: atq; ita non erat Aqua Roſarum ſtillatitia: niſi id aliundè probetur. Hoc etſi alicujus momenti eſſe videtur, quod Ariſtoteles *4. Meteor. cap. 9.* ſcribit; Vinum flammam emittere, atque id non de vino integro, ſed de Spiritu vini alicujus interpretari poſſe videatur: tamen nec id alicujus roboris eſt. Familiare n. eſt hodiè etiam Saxonibus, vinum calefactū incendere, ſaccharo & aromatibus condire, potumq; ita delicatum conficere.

Verumenimverò etſi rudimenta quædam hujus artis apud Græcos (nam Arabes majorem ejus habuiſſe notitiam, dubium non eſt) habeantur: tamen ea talia non ſunt, ut propterea ipſis Chymiam ita notam fuiſſe, ſicut hodie eſt, dicere poſſimus. Et ferè quicquid habuerunt ejus notitiæ, eam ex Metal-

Digitized by Google

largis habuerunt, ut apud Galen. *in lib. de Simpl. med. facult.* & Dioſcoridem videre eſt. Nondum verò à Metallurgorum fornacibus & Chymicorum ergaſteriis in medicorum officinas tum deducta fuit Chymia. Neque enim, ſi vi ignis aliquid in altum attolli dicatur, aut ſi ſtillicidii vel κατασταγμοῦ fiat mentio, illa artificioſa Chymica per ſua inſtrumenta inſtituta erit deſtillatio. Atq; ita viris doctis, qui in Chymia hodiè excolenda & arte Medica per eam exornanda & amplificanda laborarunt, laudem meritam non invidemus, & aliquid ornamenti & adjumenti Medicinæ veteri ex Chymia acceſſiſſe, libenter fatemur.

An Chymia pariat novam Philoſophiam & Medicinam.

Sunt ex altera parte alii, qui limites Chymiæ adhuc latius extendere conantur, & per Chymiam novam Philoſophiam & Medicinam condere tentant. Etſi enim antiqui Chymici, ſive circa medicamenta præparanda, ſive circa metamorphoſin metallorum occuparentur, in principia non inquiſiverint, ſed Hippocratis, Galeni, & Ariſtotelis doctrinâ contenti fuerint; cum nova medicamenta novam Medicinam non parere ſcirent: recentiores tamen, inprimis Paracelſus, limites Chymiæ latius extendere conantur, neque ſolâ medicamentorum præparatione artificioſiore ſe à Galenicis diſcerni patiuntur, ſed iidem de principiis quoque diſputare præſumunt, & in omnibus ferè Philoſophiæ & Medicinæ partibus nova dogmata invehere laborant.

Sed ſciendum, de principiis diſputare, non eſſe Chymici, quà Chymicus, ſed vel Medici, vel inprimis Philoſophi. Et Chymia nihil ad eam rem facit, niſi quod ſuis operationibus obſervationes vel experimenta quædam ſuppeditat, è quibus poſtea vel Medicus vel Philoſophus ſuas concluſiones deducere poteſt. Si verò Chymici recentiores ſectam ſuam ab aliis diſcerni cupiunt: commodiùs, nomine ab auctore quodam, Paracelſo vel alio indito, hoc facerent: aut ſi omninò Chymiæ nomine ab aliis Philoſophis & Medicis diſcerni cupiunt, id quidem facere poſſunt; modò aliis, qui ejuſdem ſectæ & ſententiæ non ſunt, idem nomen non derogent.

Chymicus circa quid verſetur.

Atque ex his, quæ de fine Chymiæ diximus, manifeſtum quoque evadit, *circa quid verſetur Chymicus.* Si enim internus finis Chymiæ conſideretur, circa omnia naturalia corpora concreta, quæ reſolvenda, purificanda & elaboranda artificioſè, occupatur. Si verò externi finis & quidem prioris reſpectu conſideretur, ſolum circa metalla, quorum ſcilicet tranſmutationem ſibi habet propoſitam, verſatur. Alterius verò finis reſpectu, non ſolũ circa metalla, ſed circa omnia corpora naturalia, quæ medicamenti utilis & efficacis loco eſſe poſſũt, occupatur; ſive è mineralium & metallorũ, ſive vegetabilium ſive animaliũ familia ſint.

Cum ergò, quæ hactenus de Chymiæ fine dicta ſunt, ita ſe habeant, & Chymiæ finis opus

ſit,

Digitized by Google

ſit, ex. gr. Oleum, Spiritus, Aquæ deſtillata, Sal &c. Artem eſſe inde facilè colligitur; Habitum ſcilicet μετ̀ λόγου ἀληθοῦς ποιητικὸν, ut definit Ariſtoteles, *6. Eth. Nic. cap. 4.* Et cum ars ſit Chymia, quæ, ut idem Ariſtoteles, *1. Mag. Mor. cap. ult.* docet, περὶ ποίησιν καὶ τὰ ποιητὰ verſatur, Scientia eſſe non poteſt, quæ, ut, *ibidem* tradit Ariſtoteles, τῶν μετ̀ ἀποδείξεως ὄντων ἐστίν. Neq; enim Alchymia circa res naturales verſatur, ut eas ſolum cognoſcat; ſed ut aliquid ex iis efficiat. Et licet habeat ſua principia & concluſiones, ſecundum quas in operando progreditur: non tamen ideo eſt Scientia, ſed hoc ipſo eſt ἕξις μετ̀ λόγου ποιητική, ſive Ars. Multò minus circa rerum naturalium cauſſas & principia inveſtiganda Chymia verſatur, & proinde non ſatis propriè nec ſatis cautè loquitur Iſrael Harvettus, *demonſtrat. veritat. Chymic. ſect. 1. cap. 1.* dum Alchymiam Scientiam dicit, quæ non ſolum medicamentorum præparationem doceat, verum & eorum cæterorumque naturalium corporum cauſſas, partes & affectiones inquirat, humanoque generi medeatur, & quæ meritò inter Philoſophiæ partes numeranda ſit. Habitus enim diverſos & diverſas diſciplinas confundit. Neque Chymia, ſi humano corpori medetur, Philoſophiæ pars eſſet. Verum, ut dictum, Chymicus non medetur, ſed qui medicamentis Chymicè, ſive à ſe ſive ab alio, præparatis, utitur, id facit, non ut Chymicus, ſed ut Medicus. Neque Chymia, quâ talis, cauſſas & affectiones corporis naturalis inveſtigat, ſed qui id agit, Phyſicus eſt; licet Chymicis obſervationibus & experimentis utatur. Sicut qui de ventorum natura, cauſſis & differentiis, vel de magnete diſputat, vel affluxu & refluxu maris, etſi à nautis obſervationes petat, id agit, non ut nauta, ſed ut Phyſicus. Ideoque licet ad naturæ obſcuritatem inveſtigandam ſummoperè utilis ſit Chymia; adeò, ut vix quemquam excellere hodiè in hoc genere poſſe putem, qui non artis hujus cognitionem habeat: tamen qui illis Chymicis adminiculis ad contemplandas res naturales utitur, non amplius Chymicus eſt, ſed Phyſicus.

Chymia non eſt ſcientia.

Chymicus non medetur.

Chymicus quid conferat ad Phyſicam.

Ideoque Chymia nec Phyſicæ pars eſt, nec ſubalternatur Phyſicæ, ut Rulandus *5. Progymnaſ. Chymic. quæſt. 1.* ſtatuit. Licet enim circa idem cum Phyſico ſubjectum, corpus ſcilicet naturale, verſetur Chymicus: quia tamen modus tractandi, id quod ipſe negare non poteſt, longè diverſiſſimus eſt à Phyſica tractatione: nec pars Phyſicæ Chymia erit, nec ei ſubalternabitur: niſi quis etiam artes fabriles, quæ circa corpora naturalia, ferrum, ligna, lapides verſantur, Phyſicæ ſubalternatas eſſe ſtatuere velit. Ex quibus manifeſtum evadit, quid de iis ſentiendum ſit, qui poſtquam aliquam operationum Chymicarum cognitionem conſecuti ſunt, omnes Philoſophos & Medicos præ ſe contemnũt.

Chymia non eſt Phyſicæ pars nec ei ſubalternatur.

Ope-

Digitized by Google

Operationum Chymicarum peritia ſola nec Philoſophum nec Medicum facit. Atque aſſequuntur eam ſæpè non ita longo temporis ſpatio etiam Idiotæ; inprimis ſi magnatum vel aliorum ſumtibus, qui in hoc artis genere omninò neceſſarii ſunt, & quos tolerare non cujusvis privati eſt, adjuventur. Atq; tales operarii Chymici ſemper fuerunt, & hodie ſunt plurimi: Integro verò ſeculo vix unus & alter fuit, qui in operationum Chymicarum cauſſis reddendis, principiisque Chymicis declarandis, & in morborum cauſſis, & facultatibus medicamentorum ad ea reducendis aliqnid laude dignum præſtiterit. Et plus ingenii ad hoc requiritur, quam in quibusvis operariis Chymicis invenitur.

Hoc tamen hic monendum eſt, cum Chymici recentiores etiam de principiis diſputare præſumant, nos illorum ductum in hac de Chymia tractatione ſæpe ſequi neceſſe habebimus, neque ſemper intra artis limites nos continere poterimus, ſed nunc Phyſici, nunc Medici perſona induenda erit

Chymia quid. Ex quibus omnibus *quid Chymia* ſit, colligi poteſt. Eſt nimirum ars corpora naturalia compoſita ſive concreta in ea, è quibus naturaliter conſtant, reſolvendi, reſolutaq; puta & viribus validiſſima reddendi, ut utilia Medico præbeant remedia, vel metallorum perfectionibus & transmutationibus inſerviant. Ideoque operationes illæ Sophiſticæ, quibus metalla ignobiliora Auri & Argenti colore tinguntur, honeſtâ Chymiæ appellatione dignandæ vix ſunt, ſed vel matæotechniæ vel cacotechniæ ſunt; vel omninò Metallurgiæ, non Chymiæ propriæ: in quibus tamẽ tentandi & explorandi varia gratiâ etiam Chymicus aliquid agere poteſt; nobilioris tamen finis gratiâ. Nec illi Chymicorum nomine digni, qui quid & quo fine agant, neſciũt; ſed periclitando, ſine omni ratione, ſumtus & ætatem perdunt, &, ut ille ajebat, *Quærunt, inveniunt Nihil inventumq; requirunt.*

CAPUT II.

De Veritate & Dignitate Chymiæ.

Chymia Phyſico utilis. ETſi verò Chymia ipſa nec de Rerum natura diſputet, nec medeatur: tamen & Phyſico multa arcana patefacit, ac utiles obſervationes ſuggerit; & Medico efficacia Medicamenta ſuppeditat: unde dignitas & utilitas ejus facilè eluceſcit. Monendum enim hic; ut ii, qui ſolidam ſibi Phyſicæ & Medicinæ cognitionem comparare cupiunt, non in generalibus illis, quod hodiè plurimi faciunt, ſubſiſtant, ſed ad ſpecialia deſcendant, & ipſam rerum naturam penitiùs paulò intueantur: ita enim in ea ampliſſimos divinæ ſapientiæ theſauros abſconditos eſſe animadvertent. Nam qui ἐκ βίβλω κυβερνῶνται ipſam rerũ contemplationem & inſpectionem negli-

negligunt, domiq; concluſi, quibuſdam hypotheſibus nixi, naturæ leges præſcribunt, illi nunquam ad naturæ abdita penetrabunt, nec majeſtatem & admirabilitatem illam Naturæ adſpicient. Præterea & hoc cavendum, ne Experientiæ Ratio temerè præjudicet, ſed primò danda opera, ut de re per experientiam conſtet, poſtea ejusdem rationes inquirantur. Qua in re à multis hodie vulgò peccatur, qui cauſſas rerum quarundam conantur, de quibus tamen, an ſint, nondum certò conſtat.

Experientia Phyſico neceſſaria.

Sed ut de veritate, dignitate & utilitate Chymiæ dicamus; Cum ea duos ſcopos ſibi habeat propoſitos, vel metalla transmutare, vel utilia & efficacia medicamenta præparare: utriusq; reſpectu laudem ſuam meretur, dignitatemq; tuetur Chymia. Etſi n. è recentioribus quidam Chymiæ hoſtes Chymiam artē præſtigatricem, Diaboli inventū, Culinā Dæmonū, eſſe dicant; & Chymicos à Magiſtratu ſuppliciis coercendos cenſeant: tamē longè aliter de ea viri eruditi, quib9 anim9 præconceptis opinionibus obfuſcatus non eſt, ſentiūt.

Chymiæ veritas & dignitas.

Et primò quidem metamorphoſin metallorum quod attinet, de ea prolixè, inprimis cum Medicinæ propria non ſit, in partem utramvis diſputare operæ pretium eſſe non putamus; cùm experientiæ repugnare hominis ſit pertinacis, & ut Ariſtoteles rectè, *8. Phyſic.* cenſet, *quærere rationes & dimittere ſenſū, infirmitas quadam mentis ſit.* Ex cineribus vitrum fieri hodiè notiſſimum eſt: de quo ſi experientiā non conſtaret, cui id rationibus facilè perſuaderi poſſet, aut quid contra dici non poſſet?

An metalla transmutari poſſint

Metalla autem transmutari toties hodiè experientiā comprobatū eſt, ut diſputando de eo fruſtra tempus teratur. In Ungaria ad oppidū Smolnitium, in monte Carpatho, fontes ſunt, in quos ferrum conjectū in cuprum optimæ notæ vertitur. Idem fit hodiè Goslariæ. Neque hoc ſaltem aquæ naturales præſtant, ſed & arte idem fieri poteſt. Ferro n. in aquam vitriolatam conjecto pulvis rubeus adhæreſcit, qui igne fuſus cuprum evadit. Ita Mercurium in plumbum verti docet Joh. Rhenanus, *in diſſertione pro Chymia veritate*, hoc modo: *Recipe cinerē plumbi vel lithargyrum vel minium, affunde phlegma aceti, & per noctē maceretur. Poſtea in aqua forti diſſolve Mercurium, in ſolutionem aliquot guttas illius aceti infunde; & confeſtim pulvis ad fundum præcipitabitur, qui in igne reductus plumbum evadit.*

Hiſtoria transmutationis metallorū.

Ferrum in cuprum mutatur.

Mercurius in plumbū.

Et propterea ἀῤῥωςίᾳ διανοίας laborat Nic. Guibertus, Lotharingus Medicus, qui nihilominus iſta in dubium vocare, & tot experientiis totā Europâ notiſſimis convictus etiam de transmutatione ferri in cuprum ſcribere audet; *Id apud alios ſemidoctos* (tales ſcilicet ſunt, ſi Guiberto credimus, Agricola, Wernerus, Matheſius & alii) *fidem inveniſſe: miſtionem quidem eſſe & temperaturā ſatis exactam, quæ dederit mendacio locum, non eſſe forma mutationem. Qui ſi ad examen judicii & rationis prius hoc revocaſſent, longè aliter ſenſiſſent.* Quaſi verò per

Cuprum ex ferro eſt verum cuprum.

per totum Imperium Romanum, fide publica, omniumq; artificum & Docimaſtarum conſenſu non eſſet notiſſimum, cuprum illud genuinum eſſe, imò eo, quod multis in locis è terra effoditur, præſtantius; & Guiberto, neſcio quas ratiunculas in contrarium afferenti, plus quàm tot artificium cenſuræ & non unius ſeculi experientiæ fidei habendum, & umbratilis ad pulpitum ſpeculatio experientiæ tot artificum præferenda ſit. *Homine imperito nihil eſt ineptius,* Qua de re pulchrè Lucianus, *in Hermotimo*:

Experientia magnifacienda.

Si quiſpiam fortaſſè illorum interrogaret, dic mihi, inquiens, ô Lycine, ſi quis Æthiops, qui nunquam alios homines conſpexiſſet, quales nos ſumus, propterea quod nunquam peregrè extra patriam profectus ſit, in quadam concione & conventu Æthiopum pertinaciter affirmaret, diceretq; nuſquam gentium homines albos aut flavos reperiri, nuſquam ullius alterius coloris, quàm nigros: nunquid fidem aliis dictis ſuis faceret? Diceret autem ad illum quiſpiam ex ſenioribus Æthiopibus: Tu verò unde hæc cognita exploratáq; affirmas audaciſſime? Neq; enim unquam à nobis ſuſcepta ad exteros populos profectione peregrinatus es. Neque, per Jovem, qualiter apud exteras nationes ſint, unquam perveſtigaſti, aut præſens oculorum teſtimonio didiciſti.

An metalla reliqua in aurum mutari poſſint.

Verum cum de metallorum reliquorum in aurum mutatione præcipuè lis ſit, & circa hanc Chymia maximè occupetur, de ea aliqnid dicendum. Etſi verò ea plurimis impoſſibilis videatur: teſtatur tamen contrarium Experientia. Ut de antiquioribus, Arnoldo de Villa Nova, Raymundo Lullio & aliis nihil dicam, talia ſpecimina noſtrâ & Patrum memoriâ aliquot edita ſunt, ut pertinacis ſit, experientiæ tàm certæ refragari. Quid Pharmacopola Tarviſinus coram Senatu Veneto; quid Paracelſus, ut poſtea dicetur; quid ille Alexander Sidonius Scotus; quid Anshelmus Boethius Cæſareus Medicus pulviſculo, quem in libri antiqui aſſere confracto invenerat, effecerit; quid Edoardus Kellejus Anglus, & alii præſtiterint, fide digni teſtes, non auriti ſolùm, ſed & oculati confirmant & eloquuntur. Qua de re videantur hiſtoriæ transmutationis metallicæ ab Ewaldo de Hoghelande deſcriptæ, & defenſio Alchymiæ transmutatoriæ utraque ab Andrea Libavio Nicolao Guiberto oppoſita; Wolfgangus Dinheim de univerſali medicina cap. 4. Nicolai Barnaudi commentaria in ænigmaticum quoddam Epitaphium Bononienſe, Bernhardi Penoti præfatio Apologetica contra Guibertum, tractatui de denario Medico annexa. Ut jam Zwingveri & aliorum, qui vivunt, & nuper vixerunt, teſtimonia taceam.

Hiſtoriæ Auri Chymica arte facti.

Cum ergo de Experientia conſtet, operæ precium non eſt, ut multũ in rationibus in contrariũ allatis laboremus. Et ſunt ea fundamenta non ita ſolida, ut refutari non queant, & ab Andrea Libavio, *in defenſione utriuſq;*

utrumque Chymia transmutatoria contra Guibertum, & à Rulando, *in Progymnaſmatibus Chymicis, quaſt. 67.* & aliis ſatis refutata ſunt.

Quomodo ſpecies transmutentur.

Hoc præcipuè nonnullos movere ſolet, quod metalla, quæ ſpecie differunt, inter ſe transmutari non poſſunt. Verùm quid obſtet, non video. Forma quidem ferri in formam cupri, & plumbi in aurum non vertitur; ſed formâ ferri decedente forma cupri, & formâ plumbi decedente auri fotma introducitur. Et quidem inter metalla facilior eſt transmutatio; cum communem habeant materiam, atque inter ea, quæ ſymbolū habent, facilior fiat transmutatio. Et ſi hac de cauſſa metallorum transmutatio neganda eſſet, plurimæ aliæ rerum transmutationes negandæ eſſent. Ut jam de Elementorum transmutatione nihil dicam: triticum & aliæ plantæ in ſuo cenſu & ſua forma ſunt perfectæ ſpecies; nihilominus in chylum mutantur: Sanguini ſua forma eſt, per quam eſt, quod eſt: nihilominus in carnem, os, membranam mutatur. Atq; idem aliis etiam accidit, & vulgatiſſimum eſt, ex rebus in ſua ſpecie perfectis ad alias formas ſuſcipiendas diſpoſitis alias res ab alio principio generari.

Abſurdum quoq; nonnullis videtur, quod tàm brevi temporis ſpacio metalla in aurum transmutari poſſint. Verum iſti vim & poteſtatem ſpirituum ignorant, & Chymicarū operationum parū periti videntur. Quanta enim vis fulminis in metalla & alias res; quanta vis aquarum fortium & regalium, & ſpirituum aliorum metallicorum, ut vel ex Bezoardici mineralis & auri fulminantis præparatione videre eſt?

Aurum Chymicum an ſit verū aurum.

Neq; eſt, ut quis ad id confugiat, & aurum Chymicorum ſpeciem quidem externam auri habere, non verò aurum verum eſſe dicat. Cum enim formæ rerum nos lateant, & nulla alia via res cognoſcendi & ab aliis diſcernendi detur, quam per propria accidentia: Aurum verò à Chymicis factum omnes auri proprietates habeat: pro vero auro omninò agnoſcendum eſt. Sunt autem auri proprietates, eſſe coloris citrini, non ſonorum, extenſile ſub malleo, ita ut ejus unica uncia, in bracteas diducta etiam decem terræ jugera tegere queat, & tertia pars grani ejus trahi poſſit in fila 134. pedum, ut Cardanus, *de varietate rerum*, ſcribit, incorruptibile in aëre & aqua, ac tandem omnes probas ſuſtinere; Quarum Chymiſtæ & Decimaſtæ plures & exactiſſimas habent. Geber *lib. 2. ſumma perfect. part. 3. c. 31.* novem recenſet: Cineritium, Cementum, Ignitionem, Fuſionem, ſuper vapores acutorum expoſitionē, adurentis ſulphuris admiſtione probationē, exſtinctionē, calcinationis, & Reductionis iterationem, argenti vivi facilem vel difficilem ſuſceptionem: quibus à Recentioribus addita ſunt; Quartatio ſeu probatio per aquas fortes, & Fuſio per Antimoniū. Cum ergò aurum à Chymicis factū has omnes proprietates habeat,

Auri proprietates.

& in

Digitized by Google

& in omni examine omnes probationes æquè ac aurum, quod è mineris effoditur, ſuſtineat, omninò pro genuino auro agnoſcendum.

Sunt quidem nonnulli, ut & hoc addamus, qui cum Cornelio Agrippa, *de vanitate ſcientiarum*, in ea ſunt ſententia, ex auro Alchymiſtas tincturam ſecernere, quam ita extractam, ſi aliis metallis adhibeant, aurum quidem facere, ſed tantū, quantum illud erat, èx quo tincturam extraxerant, atque ita ſine omni lucro. Verum Experientia contrarium teſtatur. Nam pulvis ille, quo tingebat metalla nobilis ille Scotus, ut habent hiſtoriæ transmutationis metallicæ, tantarum erat virium, ut uno grano 5000. gran. tingeret, & uno grano 10. circiter auri puri uncias produceret. Et Edoardus Kellejus Anglus Pragæ in ædibus Thaddæi Haggecii libram unam argenti vivi unica guttula liquoris rubicundiſſimi in aurum convertit, & ita quidem, ut adhuc videre ſit ſignum illius liquoris ſupra Mercurium in aurum converſum inſtar rubini hærentis, ut ex illo reſiduo tantundem auri fieri poſſit.

Auri arte facti hiſtoria.

Chryſopœia difficilis & periculoſa.

Verum etſi artem hanc veram eſſe experientia teſtetur, eadem tamen difficilima eſt, ut cùm ex libro de difficultatibus Alchymiæ Theobaldi ab Hoghelande, tùm multorum irritis laboribus videre eſt. Ac nemo ſibi perſuadeat, ſe vel legendo vel experiundo facilè hujus artis cognitionem aſſecuturum. Et vel unicum & recens quidem Penoti Chymici aliàs ſatis celebris exemplum omnes in Chymia tractanda cautiores reddere poſſet. De quo amicus quidam, menſe Novemb. anni 1617. Bernâ ad me ſcripſit: *Penotum ut in extremo ſenio, anno ſcilicet ætatis 98. ita in extrema etiam paupertate & miſeria in Noſocomio Yverduni, in ditione Bernenſi, circa menſis Auguſti finem diem ſuum obiiſſe.* Addit idem in Epiſtola: *Dn. Gulielmus Fabritius Chirurgus ille clariſſimus hoc anno bis ipſum inviſit & hortatus eſt, ut ſi aliquid arcani adhuc ſibi ſuiſq; reſervaſſet, boni publici cauſſa communicaret. Sed præter animam ibi nihil. Ex relatione Dn. Fabritij habeo, dixiſſe aliquando Penotum, ſe, ſi alicui malè vellet, quem aperta vi aggredi non auderet, ſaltem authorem ipſi futurum, ut Chymico ſtudio totum ſe traderet.* Inprimis verò nemo iis fidem habeat, qui pretio hanc artem promittunt. Prius enim ſibi, quo carent, aurum conficiant; poſtea alios artificium, ſi liber, doceant.

Fallacia impoſtorum Chryſopœiam promittentium.

Et cum nonnunquam tales impoſtores incautos miris modis fallere ſoleant, aliquas eorum fallacias, ut caveri poſſint, breviter recenſere libet. Primò enim compertum eſt, tales impoſtores ligneos baculos, quibus metalla fuſa agitare ſolent, Luna vel Sole aquis fortibus ſolutis imbuiſſe; aut in Papyro, in qua materiam reducendam & probandam includunt, literas atramento ſolutione Lunæ vel auri temperato ſcriptas fuiſſe; vel literas, vice arenæ, calce Solis vel Lunæ conſperſiſſe; alios pulverem carbonum ſolutio-

ne Lunæ vel auri temperato ſcriptas fuiſſe; vel literas, vice arenæ, calce Solis vel Lunæ conſperſiſſe; alios pulverem carbonum ſolutione auri vel argenti imbutum ad fundenda metalla admiſcuiſſe: quosdam catinos duplicato fundo, eoq; auro expleto adhibuiſſe, ac poſtea inter agitandum ſuperiorem partem rutabulo ferreo confregiſſe: præterea animadverſum eſt, quosdam carbones majores auro impleviſſe & catino injeciſſe: alios baculos ligneos vel alia inſtrumēta ad agitandam materiam excavata & auro expleta adhibuiſſe: quosdam plumbum cum auro vel argento miſtum ad probandū uſurpaſſe: argentum colore Orichalci tinctū clàm pro vulgari Orichalco ſubſtituiſſe: alios pulveri fuſorio vel figenti calcem auri admiſcuiſſe: alios in catinos ab igne removēdos clam & celeri manu argentum vel aurum injeciſſe: quosdam in probādo auro antimonium cum auro miſtum loco vulgaris antimonii adhibuiſſe: alios pro præcipitato vulgari præcipitatum aurum ſubſtituiſſe: alios loco Mercurii vulgaris amalgama Solis ſubſtituiſſe: loco aquæ fortis vulgaris, aquam fortem, in qua argentum antea ſolutum fuerat, uſurpaſſe: aurum dealbatum loco argenti ſumſiſſe, & per cœmentum albedine ablata venditaſſe, id ex argento factum fuiſſe: Lunam corneam ignorantibus cum Venere immiſcuiſſe, & incautis perſuaſiſſe Venerem in Lunam mutatā fuiſſe. Alii alias fallacias afferunt. Fraus ratò omnium periculoſiſſima eſt ea, quando nonnulli de vera aliqua Tinctura partem aliquam ſuffurati, vel quocunq; modo nacti mira artis ſpecimina præſtiterunt, atq; incautos pecunia emunxerunt: poſtea verò deficiente tincturâ nihil amplius, cum artificii ignari eſſent, præſtare potuerunt. Caveat ergo ſibi quisque à talibus impoſtoribus. Nam ſi artem callerent, non ita facilè & ultrò ad eam docendam ſe offerent; cum in occultanda hac arte omnes ſint religioſiſſimi. Si verò ipſam ignorant, eam docere nequeunt; aut ſi periculum facere volunt, in ſuis bonis potius, quàm noſtris id faciant. Iis verò, qui talibus impoſtoribus fidem habent, accidit, quod Neroni, quem ut Corn. Tacitus, *in annal. lib. 16.* hac de re ſcribit, illuſit fortuna per vanitatem ipſius & promiſſa Ceſelli Baſſi, qui origine Pœnus mente turbida, nocturnæ quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit, vectusquè Romam, Neronis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immēſa, quo magna vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, ſed rudi ex antiquo pondere, quod olim Dido, Tyro profuga, abdidiſſet. Igitur Nero non authoris, non ipſius negotii fide ſatis ſpectata, mittit triremes, quæ theſaurum advehereat. Interim & fama per populum ſparſa, & oratores ac vates etiam hæc publicant: conſumebanturq; veteres opes, quaſi oblatis, quas multos per annos prodigeret: Quin inde jam largiebatur:

Digitized by Google

batur: & divitiarum expectatio inter cauſſas paupertatis publicæ erat. Nam cum effoſſo agro, nihil, præter Nihil, reperiret ſomniator, ſe ipſum interemit.

Chymia in Medicamentis conficiendis utilitas.

Verum hæc, cum artis Medicæ propria non ſint, mittamus, & de altero Chymiæ ſcopo agamꝰ, ac quam utilis, immò neceſſaria Medico ſit Chymia, videamus. Ubi omnia ferè, quæ ſupra in laudem Chymiæ & Chymicorum medicamentorum dicta ſunt, ex ſententia Chymicorum libenter admittimus. Primò enim medicamenta, quæ à natura nobis integra offeruntur, ſæpiſſimè partes diverſarum virium habent, & interdum in libra integra medicamenti vix uncia partis, ſeu ſpirituoſæ, ſeu oleoſæ, quam expetimus, continetur. Immo impuritatibus admiſtis ſæpe medicamenta integra non carent. Hic ergò in ſeparandis mixtis naturis, ut verbis Schegkii utar, admodum ingenioſa eſt ars Chymica, ut digna ſit admiratione, & minimè contemnenda & negligenda à Medicis. Deinde digeſtionibus & aliis præparationibus vires medicamentorum perfici, intendi, aut ſi opus ſit, mitigari poſſunt.

Chymia in ciborum præparatione rudimenta.

Qua in re rectè Chymici antiquorum in præparandis cibis induſtriam imitati ſunt. Cum enim primi homines animadverterent, cibos planè crudos homini minus convenire, non ſolum coctione, ſed & variis præparationibus eos homini ſalubriores & gratiores reddere laborarunt, & huc usque in eo genere laborant. Si ergo panis non ſimpliciter ex contuſa ſiligine & tritico coquitur, ſed paleæ & furfures ſeparantur, fermentatur poſtea farina, & diligenti artificio panis coquitur: ſi in vino defecando, in cereviſia coquenda magna adhibetur diligentia, ut non ſolum pura & defecata reddantur, ſed etiam guſtui grata evadant: cur non eadem adhibeatur diligentia in medicamentis præparandis? Inprimis cum calor nativus & virtus coctrix in ægris ſit debilis, & cum cauſſa morbifica pugnet, & medicamenta aliàs nauſeabunda ſint. Atque ob hanc ipſam cauſſam antiqui etiam Medici, cum multo nutrimento ægri opus habent, vis verè concoquendi debilior eſt, jura conſummata dicta invenerunt, in quibus, alienis & ad alendum inutilibus abjectis, illud ſaltem, quod maximè nutritioni eſt accommodatum & ſine labore confici poteſt, exhibetur. Atq; ita medicamenta Chymica efficacia, grata & tuta evadunt, & Medicus per ea tutò, citò & jucundè curare poteſt. Cum enim ab inutilibus & alienis craſſis & terreſtribus, ſeu, ut Schegkius loquitur, à ſuis tanquam excrementis & quisquiliis quodammodo atque impuris partibus partes utiles ſeparentur, & ipſæ ſubtiliores ac ſpirituoſiores reddantur, in totum corpus citò ſe penetrant, & vires ſuas efficaciter exſerunt, & calori antea debili, in iis in actum deducendis, quantum in integris, laborandum non eſt. Unde quendam non ineptè

Chymicorum medicamenta efficacia.

Medi-

medicamenta Chymica comparare memini gladio acuto, polito & evaginato, quem quis in periculo vitæ conſtituto alicui porrigat; vulgata verò medicamenta gladio ærugine obducto & in vagina condito, in quo educendo multum laborandum ſit. Alii comparant medicamenta Chymica ſecuri acutæ, qua faber in ſecando utitur: eos verò qui medicamenta Chymica negligunt, fabris, qui ad ſecandum ſecurim hebetem adhibent.

Chymica medicamenta grata.

Deinde cum in parva doſi eadem exhibeantur, & à qualitatibus ingratis liberentur, ſine minori nauſea ab ægris aſſumuntur, atque ita faciliùs, quàm quæ cum nauſea ſumuntur, operationes ſuas expediunt. Et cum ab alienis partibus liberentur, & præterea artificioſè præparentur, tutiùs etiam quam cruda plerunq; in uſum deducuntur. *Durabilia.* Tandem etiam diutius durant medicamenta Chymica, & vires ſuas ſervant, etiam ſine mellis vel Sacchari admiſtione. *Medicamenta ex mineralibus & metallis.* Præterea cum in pertinacibus morbis non rarò δραστικὰ & fortia medicamenta è mineralium & metallorum familia petita adhibẽda ſint: ea ita artificioſè præparat, & in uſum humanum elaborat Chymia, ut ſine periculo adhiberi poſſint, & quæ olim pura puta venena habita ſunt, jam ſine damno homini exhiberi poſſint. Qua in re naturam ducem habent, quæ nobis, Deo benedicente, ex mineralibus & metallis ſaluberrimos acidularum, Thermarumque fontes ſuppeditat, quibus morbi deſperati, & in quibus omnis Medicorum diligentia fruſtra occupata fuit, feliciter curantur.

Chymia Phyſico utilis & neceſſaria.

Ut jam de eo nihil dicam, quantum in naturæ obſcuritate inveſtiganda Philoſopho lucis præferat Chymia: unde rectè à Meſue, *in Antidotario, diſtinct. 21. cap. de oleo ovorum,* Chymici appellantur, qui quæ occulta ſunt in rebus, manifeſtant & detegunt: ut confidenter dicere auſim, vix aliquem ad penitiorem rerum naturalium cognitionem pervenire poſſe, qui in Chymicis operationibus, quibus res naturales artificioſè reſolvuntur, & quarum beneficio mirandi rerum conſenſus & diſſenſus; ac omninò plurimi effectus aliàs occulti deprehenduntur, exercitatus non eſt: inprimis verò eos, qui de mineralibus & metallis ſine Chymiæ cognitione ſcribere aliquid tentant, ſæpiſſimè & turpiter impingere neceſſe eſt.

Chymia in Naturæ obſcuritate inveſtiganda utilitas.

Chymiam coluerunt Galenici.

Quæ cum ita ſe habeant, clariſſimi quique Medici Chymiam, poſtquam ſuperiore ſeculo inclareſcere cœpit, & coluerunt & laudarunt; Langius, Andernacus, Geſnerus, Crato, Zwingerus, Schegkius, H. Augenius, Minadous & plurimi alii. Neque abs re ſcriptum putamus ab Andrea Libavio, *in Præfat. nuncup. ſuper Alchymiam: Illum Medicum non poſſe eſſe magnum, cui Alchymia non ſit magna.* Nimisq; ſeu pertinaces ſeu ignavì ſunt, qui ſpretis omnibus medicamentis Chymicis, quæ neque viderunt, neque præparare didicerunt,

runt, ita antiquorum inſiſtunt veſtigiis, ut nihil acceſſionis ab arte Chymica Medicinam accipere poſſe exiſtiment.

Verum in laudem Chymiæ hic plura non addo; cum infra, ubi de collatione medicamentorum vulgarium & Chymicorum, *cap. ultimo*, agetur, & utra digniora ſint, diſceptabitur, aliqua adhuc de materia illa dicenda reſtent. Unum hic ſaltē adhuc monendum cenſemus, nimirum dum nos veram Chymiam laudamus, nullo modo patrocinari PſeudoChymicis, qui poſtquam unum atque alterum medicamentum Chymicum utcunq; præparare didicerunt, neſcio quæ non pollicentur, atque omnes Galenicos alto ſupercilio deſpiciunt, ipſi tamen omnium bonarum artium rudes, & inprimis Medicinæ ignari; ac nihilominus nullo alio, quam Hermeticorum (rectius Hæreticorum) Medicorum appellari volunt nomine. Verum ut quæ genuina illa, & quam laudem mereri cenſemus, Chymia ſeu Chymiatria ſit, planum fiat, jam ad rem ipſam & ſententiarum collationem atq; examen accedendum eſt.

Pſeudo-Chymici.

CAPUT III.
De Inventoribus & Cultoribus Chymiæ.

Antiquitati quid tribuendum.

Licet hodie primum Chymia inventa eſſet: dignitati tamen ejus id nihil detraheres. Sat enim antiquum, quod ſat bonum: nihilq; invenire eſt quod non aliquando novum fuerit; & multa pro novis habentur, quæ ſunt antiquiſſima. Quia tamen nonnullis nihil niſi antiquum ſapit, alii contrà nimis temerè antiquorum ſcripta rejiciunt: cum utriſque, priuſquam de Chymiæ antiquitate dicam, paucis agendum eſt. Principiò ergo rerum veritatem à nullo mortalium omni ex parte explicatam eſſe arbitror:

Nemo hominum rerum naturam integrè perſcrutatus eſt.

——— *Non eſt res unius ævi*
Contemplatio Naturæ, nec nititur agris
Unius ingenii fulcris venerabile Verum.

Unde Sapientiſſimi quiq; ſe vel nihil ſcire, vel ea, quæ ſcirent, minimam partem eſſe eorum, quæ ignorarent, candidè profeſſi ſunt. De Hippocrate quidem ſcribit Macrobius, *in ſomnium Scipionis lib. 1. cap. 6.* quod tam fallere, quam falli neſciat; & de eodem, ut & Ariſtotele & Galeno, Alexander Maſſarias, *Apologiæ lib. 3. diſp. 3. cap. ult.* ſcribit; quod nunquam, ſi rectè intelligantur, fallere vel falli poſſint; ideoque Studioſis Medicinæ auctor eſt, ut in iis ſolis legendis, omiſſis ferè omnibus recentioribus, ætatem conſumant. Nemo tamen hodie eſt è paulò literatioribus & candidis Philoſophis & Medicis, qui non ingenuè fateatur, hos ipſos, etſi magni viri fuerint, nū raro etiam erraſſe. Ideoq; *nullius jurandum in verba Magiſtri eſt.* Et ſervilia quorundam recentiorum ingenia, ſatis mirari nō poſſum, qui ſcribere auſi ſunt; ſe cum antiquis errare malle, quam cum recentioribus verum dicere. Rectius longè ſenſit

Etiam magni viri errarunt.

Digitized by Google

Julius Cæſar Scaliger, *lib 3. de cauſis linguæ latin. cap. 67. Equidem,* inquit, *ſæpenumerò miratus ſum mortalium vel audaciam vel pertinaciam, qui tuentur errores, quos ij, qui commiſerunt, ſi viverent, emendarent. Neq; enim erraſſe ſemper turpe eſt. Eſt enim initium ſapientiæ, ſi non ei ipſi, qui fallitur; at alijs non fallendi. Verum errores fovere, id verò vel extrema eſt dementia.* Et alibi: *Errata majorum diſſimulanda non ſunt, ne & ipſi poſteritati imponamus.* Et *Exercit. 181. ſect. 4. Ego verò,* inquit, *nequaquam homines nos dicere conſuevi, ſed partes hominis. Ex omnibus enim aliquid fieri poſſe; idq; non magnum: ex ſingulis penè minus, quàm nihil.*

Antiquorum errores ut tractandi.

Interim tamen antiquorum errata non acerbè nimis inſectanda ſunt. Recteq; Hippocrates, *lib. de arte*: Τὸ λόγων οὐ καλῶν τέχνῃ τὰ τοῖς ἄλλοις ἐξευρημένα αἰσχύνειν προθυμέεσθαι, ἐπανορθοῦντα μὲν μηδὲν, διαβάλλοντα δὲ τὰ τῶν εἰδότων πρὸς τοὺς μὴ εἰδότας ἐξευρήματα, οὐκ ἔτι δοκέει ξυνέσιος ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ καταγγελίη μᾶλλον φύσιος ἢ ἀτεχνίη. *Ea, quæ ab alijs inventa ſunt, inboneſtorum verborum artificio inceſſere, non corrigendi, ſed quæ à peritis inventa ſunt, apud imperitos calumniandi ſtudio, id non ſcientiæ inſtitutum & opus eſt, verum petulantis naturæ & ignorantiæ indicium.* Ea enim eſt naturæ obſcuritas, ut etiam acutiſſimus quisque in ea inveſtiganda facilè errare poſſit: nihilq; ſimul inventum & perfectum eſt. Et ſunt aliæ cauſſæ multæ, ob quas veritatem attingere ſemper nō potuerunt. De Galeno rectè ſcribit Cardanus, *lib. de aqua: Galenus multa ſic obiter ſcripſit, non defectu ingenij, memoriæ aut eruditionis, vel etiam judicij, quibus fuit admirabilis; ſed temporis. Ut enim ipſemet fatetur, totâ die eundis ægris intentus per noctem ſtudijs incumbebat atq; ſcribebat. Nec tantum refert temporis anguſtia, quàm ſi animus jam curis laſſatus ſe applicet ſtudio.*

Antiquorum inventis & laboribus carere non poſſumus.

Multò minus antiquorum bene inventa negligenda aut temerè rejicienda atque impugnanda ſunt, abs quibus ſi eſſet, in maximis ignorantiæ tenebris verſaremur. Ipſi enim ad ſapientiam duces nobis ſunt; & iſti ſunt magni illi Gigantes, quorum humeris nos homunciones ſubvecti veritatem adſpicimus, quam humi hærentes non cerneremus. Et quid hodiè egregii habemus, quod non è veterum commentariis ſublectum? Imò quis hodie ad priſcorum illorum commentationes interpretandas ſatis idoneus? Itaq; antiquorum & magnorum virorum ſcripta & inventa magnifaciamus, & grata mente amplectamur. Iis tamen non tàm quia antiqua & à magnis profecta, quàm quia veritati cōſentanea ſunt, fidem habeamus.

Veritas omnium autoritati præferenda.

Si verò aliquando à veritate deflectant, noſtrum eſſe putemus, non maledictis eos & cōviciis inceſſere, ſed corrigere, & defectus illos ſupplere. Amicus ſit Hippocrates; amicus Galenus; imò amicus Paracelſus: ſed nullius tanta ſit auctoritas, ut veritati, quæ præ omnibus nobis amica ſit, præjudicare

care debeat. Et hîc etiam conſilium Apoſtoli, *1. ad Theſſalon. cap. 5.* ſequamur: *πάντα δοκιμάζετε: τὸ καλὸν κατέχετε; Omnia probate, quod bonum eſt, tenete.* His obiter quaſi præmiſſis, de antiquitate Chymiæ dicamus.

Chymia an ab Arabibus ante pauca ſecula primum inventa ſit.

Fallopius quidem, *tractatu de metallis ſeu foſſilibus, cap. 11.* Chymiam incepiſſe demum cum ſecta Mahometica ſcribit; & Thomas Eraſtus, *de metall. pag. 101.* omnes hujus generis libros ante tria vel quatuor circiter annorum ſecula ſcriptos eſſe, nec antiquiores Gebro, de quibus certò conſtet, ullos haberi, ſtatuit. Idem ſentit Nicolaus Guibertus. Sed omnes falluntur. Nam, ut poſtea dicetur, libri Græcè ſcripti de hac arte etiam hodie extant, & plura ex hiſtoriis documenta, artem Chymicam longè eſſe antiquiorem, monſtrant: licet ab Arabibus valdè excultam eſſe non negemus: quod tamen artis dignitati nihil detrahit; ſicut nec Medicinæ, quod Arabes Mahumetani eam excoluere.

An Adamo primo parenti Chymia nota fuerit.

Nonnulli contra ut Chymiam planè antiquam eſſe demonſtrent, inventionem ejus ad Adamum primum generis humani parentem referunt, eumque ejus primum magiſtrum fuiſſe, Vincentium Bellovacum ſtatuiſſe, refert Joh. Picus Mirandul. *lib. 3. de Auro cap. 1.* Cum enim Adamus Philoſophiam ſuos docuerit & alias artes; probabile eſſe exiſtimant, nec Chymicam artem, ut præſtantiſſimam, eum præteriiſſe. Verum ſunt hæ conjecturæ, quæ hiſtoricâ veritate confirmari non poſſunt, in quibus quilibet ſuo ſenſu abundare poteſt.

Tubalcain Chymiæ inventor.

Probabilius Alchymiæ inventio & rudimenta ad Tubalcainum referuntur; qui, ut habetur *Gen. 4. v. 22.* fuit magiſter æris & ferri; è quo proculdubio Græci ſuum Vulcanum finxerunt. Sunt quidem nonnulli, qui ex iſto loco nihil plus colligi poſſe exiſtimant, quàm ipſum monſtraſſe, qua ratione iſta metalla ad agriculturam & alios in vita communi uſus adhiberi poſſint. Verum ſi cudere æs & ferrum monſtravit: neceſſum eſt, ut prius, qua ratione inveſtigari, coqui, fundi, ſegregari & purificari poſſit, docuerit, vel ab aliis didicerit. Et ſi ferro & ære laborare noverat, proculdubio & reliqua metalla ipſi non fuêre incognita. Et omninò non vulgarem, ſed inſignem in metallurgia artificem fuiſſe ex eo patet, quod Sacræ litteræ ejus honeſtam, & quidem primo loco in hoc genere, mentionem faciunt. Itaque, ut etiam præcedente capite dictum, Metallurgi primam Chymiæ inveniendæ occaſionem præbuerunt. Ridiculum verò eſt, quod ex recentioribꝰ quidam Chymicarum deſtillationum originem à Patriarchis deducit; qui, cum ſacrificia meditati ſublimes flammas DEO placere intelligerent, ſcrutati ſint, an quid ſubeſſet arcanæ bonitatis in ſacrificiis, atq; hinc adaptatis Alembicis, exceperint ſublimatos igne Spiritus.

Tubalcain Vulcanus Græcorum.

Chymiæ prima origo.

Coluerunt procul dubio & poſteri Tubalcaini hanc artem, nec à parentibus & majoribus inventa ignaviâ ſuâ intercidere paſſi ſunt; ſed potiùs ſummo ſtudio & diligentiâ excoluerunt & amplificarunt: verum à quibus hoc factum ſit, hiſtoriarum monumenta, quæ ad nos pervenerunt, non docent.

Poſt diluvium à plerisq; ſive inventio, ſive propagatio Chymiæ ad Hermetem Triſmegiſtum refertur; à quo quia ars Chymica hodie *Ars Hermetica, Vas Hermetis, Sigillum Hermetis* dici putantur, de eo paulò diligentius dicendum. Fuiſſe autem plures Mercurios ſive Hermetes ex Cicerone, *3. de nat. deor.* patet. E quibus Triſmegiſtus dictus eſt, ſive quod ſummus Sacerdos, Philoſophus & Rex, ſeu,ut aliis placet, Rex, Sacerdos & Propheta eſſet; ſive quod, communi Græcorum ut & Latinorum more, res ſummè excellentes ter quaterq; maximæ & beatæ appellantur. Sive autem unus is Triſmegiſtus fuerit, ſive duo, Avus ſcilicet & nepos, ut vult Franciſcus Patritius, eum antiquiſſimis vixiſſe temporibus, & ut videtur, circa annum conditi mundi 2000. certiſſimum eſt, eumque Noachum audiviſſe, & Chamephis ſive Chuſi præceptorem fuiſſe docti exiſtimant. Vixiſſe autem Iſidis & Oſyridis ætate ex eo patet, quod Diodorus Siculus, *l 1.* refert, Iſidem in columna ſui ſepulchri inſcripſiſſe, ſe ab Hermete inſtitutam fuiſſe, de quibus videatur Franciſcus Patritius, *in Hermete.*

Hermetes ſive Mercurii plures.

Hermes triſmegiſtus quo tempore vixerit.

Triſmegiſtum autem Hermetem hunc non ſolum Ægyptii, ſed & Græci propter vetuſtatem & eruditionem ſummam ſuſpexerunt, literarumq; & omnium ſcientiarum inventionem ad eum referre ſoliti ſunt. Plato, *in Phædro & Philebo*, eum literas, μνήμης καὶ σοφίας φάρμακον, inveniſſe ſcribit; Cicero, *3. de nat. deor.* Ægypto præfuiſſe, atque Ægyptiis leges & literas tradidiſſe refert. Atque hoc modo cum omnes ſcientiæ & diſciplinæ à Mercurio Triſmegiſto Ægyptio credantur profectæ, certatim plurimi ſcriptores aut gloriam ejus celebrarunt, ipſiq;, ut Jamblichus, *de myſteriis Ægyptiorum*, refert, ſuos libros inſcripſerunt, atque hinc adeò factum, ut feratur eum viginti quinq; millia librorum ſcripſiſſe, id eſt, ſub nomine ejus editos fuiſſe: aut de nomine & gloria ejus ſuis ſcriptis gratiam & famam quæſiverunt, multisque libris Mercurii nomen præſcripſerunt. Clemens Alexandrinus, *Stromat. lib. 6.* multa quidem & alia eum ſcripſiſſe refert; ſed præcipuos ejus libros fuiſſe 42. quorum 36. Ægyptiorum Philoſophiam continebant, ſex reliqui ad artem Medicam pertinebant. Ἑρμοῦ φυσικὰ etiam nominat Euſebius, *in Chronico Græco.* Galenus, *in Præfat. lib. 6. de ſimplic. medicament. facult.* dum Pamphilum reprehendit, eum mentionem feciſſe ſcribit Herbæ nomine ἀετοῦ, ſeu Aquilæ; de qua Græcorum nulli quidquam ſit proditum, verum in libello quopiam ex iis, qui inſcribuntur

Hermes triſmegiſtus doctiſſimus.

buntur Mercurio Ægyptio, continente 36. ſacras Horoſcoporum Herbas, inveniri; quem tamen Galenus non magnifacit, ſed pro nugis & figmeutis habet.

Hermes Arabs an aliquis fuerit.

Fuiſſe & alium quendam Hermetem longè illo Triſmegiſto poſteriorem nonnulli ſtatuunt, cujus apud Meſuem fiat mētio, dum Hiera Hermetis & Pilulæ Alhandal Hermetis apud Meſuem & alios Medicos nominantur. Vulgares enim iſtas compoſitiones eſſe, & quæ Triſmegiſti Mercurii nomen ſuſtinere non poſſint. Et ſunt quidam ex recentioribus Chymiæ parùm æqui, qui potius ad hunc Hermetem, quem Arabem fuiſſe exiſtimant, quam illum Triſmegiſtum, Chymiæ inventionem referunt. Verum iſtorum medicamentorum inſcriptio non ſatis probat, unquam aliquem Hermetem Arabem fuiſſe. Citantur & ab Arabibus Hippocratis medicamenta quædam, quæ tamen ejus non ſunt; ſed ei ſaltem adſcripta, ut aliqua iis auctoritas ab Hippocratis nomine conciliaretur. Idem & in Hermete accidere potuit. Neque exemplum facilè reperire eſt, qnod Arabes talia peregrina nomina ſuis indiderint. Et, ut poſtea dicetur, cum longè ante Arabum tempora Chymia exculta ſit, & Hermes Triſmegiſtus de Philoſophia & Medicina ſcripſerit: Chymiam ipſi notam fuiſſe facilè concedimus: quid tamen in ea præſtiterit, ex hiſtoriis non patet. Neque video quomodo, qui nova hodiè dogmata profitentur, Hermetis nomine ea tueri poſſint; cum, quid de iis Hermes ille Triſmegiſtus ſenſerit, planiſſimè ignorent.

Hermetici hodierni.

Tabula Smaragdina Hermetis.

Extat quidem *tabula Smaragdina* dicta, ſummæ apud omnes Chymicos Auctoritatis: quæ in valle Ebron poſt diluvium inventa, ſed incertis auctoribus, fertur; ab aliis, in ſepulchro ejus à fœmina quadam Zara reperta, ſed itidem incertis autoribus, dicitur; & totius magiſterii Chymici fundamentum, & modum componendi quandam medicinam univerſalem, quæ non ſolum metalla ignobiliora ad ſummam perfectionem ducat, ſed & morbos è corpore humano tollat, idque ad ultimum vitæ terminum incolume conſervet, continere creditur. Eam hic integram addere libet.

Verum ſine mendacio, certum & veriſſimum: Quod eſt inferius, eſt ſicut id, quod eſt ſuperius: & quod eſt ſuperius, eſt ſicut id, quod eſt inferius, ad perpetrandum miracula unius rei. Et ſicut res omnes fuerunt ab uno, meditatione unius: ſic omnes res natæ ab hac re adaptatione. Pater ejus eſt Sol: Mater ejus Luna: portavit illud ventus in ventre ſuo. Nutrix ejus Terra, Pater omnis Teleſmi totius mundi eſt hic. Virtus ejus integra eſt, ſi verſa fuerit in terram. Separabis terram ab igne, ſubtile à ſpiſſo ſuaviter cum magno ingenio. Aſcendit à terra in cœlum, iterumq; deſcendit in terram, & recipit vim ſuperiorum & inferiorum. Sic habebis gloriam totius mundi; ideo fugiet à te omnis obſcuritas. Hac eſt totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem ſubtilem, omniaque ſolida

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſolida penetrabit. Sic mundus creatus eſt. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus hic eſt. Itaq; vocatus ſum Hermes Triſmegiſtus, habens tres partes Philoſophiæ totius mundi. Completum eſt, quod dixi de opere Solis.

An ſit Hermetis. Hanc tabulam quidam Hermetis Triſmegiſti eſſe negant; quod non inter reliqua Triſmegiſti ſcripta extet. Contrà omnes Chymici hactenus non ſolùm pro genuino Hermetis Triſmegiſti ſcripto agnoverunt; ſed & pro lapide Lydio omniũ opinionum, quæ de Chymico magiſterio circumferuntur, habent; omnibusque Chymicis in eo convenit, quod falſa ſint ea, & ab univerſali medicina aliena, quæ cum tabula Smaragdina non conveniunt: ſcribitq; Albertus Magnus, *de metall. lib. 4. cap. 6.* quod Hermes ſit radix, ſuper qua omnes Philoſophi ſuſtentati ſunt.

Licet verò non exſtet inter opera Græca, quæ hodiè habentur: tamen de eo ipſo inter doctos dubitatur; An illa Græca Hermetis genuina ſint; & ſi ſint, an omnia ſint. Nam ſecretiora non ſemper cum reliquis edi ſolent. Ideoque cum nemine litigabimus, qui hanc tabulam pro genuino Hermetis Triſmegiſti ſcripto habet. Ex ea tamen Chymici hodierni ſuis dogmatibus patrociniũ nullum quærere poſſunt. Generaliſſimè enim artificium Chymicum deſcribit, atque ita, ut certos canones, juxta quos operatio inſtituenda ſit, & qui operantem in operatione ſua certum reddant, non præſcribit.

Hermetis de Lapid. Philoſophici ſecretis. Circumfertur & alius liber nomine Hermetis, ſub titulo; de lapidis Philoſophici decretis: ſed certum eſt, eum liberũ nullius antiqui Philoſophi, ne dum Hermetis Triſmegiſti eſſe; cùm toties filios Sapientum & antiquos Philoſophos ipſe Philoſophorum, ſcilicet, Pater primus nominet.

An libri, qui hodiè Hermetis nomine circumferuntur, ejus genuini ſint. Reliqui libri, qui Græce Hermetis nomine circumferuntur hodiè, an ejus ſint, plurimos viros doctos dubitare, modò dictum eſt. Ejus non eſſe, pluribus defendit Iſaac Cauſabonus, *Exerc. 1. ad Annales Baronii, Diatribe 10.*

Moſes an fuerit Chymicus. Hermeti Triſmegiſto proximus fuit Moſes; qui quidem in omni diſciplina Ægypriorum eruditus fuit: ſed quod in ſpecie Chymiam calluerit, vix ullo evidenti documento probari poteſt. Dicitur quidem, *Exodi 32. v 20.* ipſum vitulum illum ab Aarone conflatum igne combuſſiſſe, & in pulverem contriviſſe, ac in aquam projeciſſe; quod ſine Chymico artificio factum non eſſe, nonnulli ſtatuunt; cum aurum per ſe nullo modo comburi, & in pulverem redigi poſſit. Refertque Gloſſa ordinaria, ut & Nicolaus de Lyra, *ſuper locum allegatum*, Hebræos Doctores tradere; quod filii Iſrael bibentes aquam iſto pulvere vituli infectam, qui idololatriam commiſerant, in barbis colorem aureum præferebant; quo ſigno ab aliis diſtinguebantur, & rei interficiebantur. Alii verò tradunt, quod aqua pulvere iſto infecta reis dolorem & inflationem

Digitized by Google

tionem ventris pariebat, per quam ab innocentibus diſcernebantur, quibus dulcem ſaporem exhibebat. Quæ ſi ita ſe habent, de quibus tamen ſacræ literæ nihil teſtantur, res procul dubio miraculoſa fuit. Verum eſto; abſit miraculum: an tamen Moſen Chymicum fuiſſe hinc probari poſſit, dubito: cum verbum Hebræum צרף non ſolum comburere, ſed & fundere & liquare metalla ſignificet: atque ita quocunque modo in pulverem aurum hoc Moſes comminuere potuerit.

Maria Moſis ſoror an fuerit Chymiæ perita.

Referunt etiam nonnulli in Chymicorum claſſem Mariam Propheteſſam, Moſis ſororem: nec id primum à Monachis ſuperiorum ſeculorum vel Arabibus factum; ſed Græci aliqui tale jam aliquid crediderunt. Refert enim Iſaac Cauſabonus, *loco allegato*, in Galliarum Regis bibliotheca librum de Chryſopœia, ſub hoc titulo, ἱερὰ τέχνη, *Ars Sacra*; extare: in quo non ſolum laudetur Hermes, ſed & citetur Μαρίας καὶ Ιουδαϊκαὶ γραφαὶ, Maria & ſcripta Judaica: qui liber forſan non eſt diſſimilis ei, qui hodie ſub titulo, *Turba Philoſophorum*, circumfertur, cui additus eſt libellus, cui titulus; *Practica Mariæ Propheteſſæ ſororis Moſis.* Verũ tàm credibile eſt, hunc librum eſſe Moſis ſororis, quàm credibile eſt, alium librum eidem tractatui adjectum, nomine *Practica Ariſtotelis*, eſſe Ariſtotelis, utpote qui ipſum Ariſtotelem, qui Avicennam, qui Arabes nominat, & alterum libellum, qui *Epiſtola Alexandri Regis* inſcribitur, eſſe Alexandri Regis Macedonum. Nimirum uſitatum eſt Chymicis, ut libris ſuis famam concilient, eos ſub magnorum virorum nominibus edere, aut ſi auctores ignorentur, iis præclarorum virorum nomina præſcribere.

Argonautica expeditio.

Proxima antiquitate eſt Expeditio Argonautica, quam quidem pro Chymia allegare velle, nugas eſſe indignas, quarum tantùm mentio fiat, cenſet Eraſtus. Verum non ſolum Chymici, ſed & alii ſcriptores eam de Chymia explicant. Refert enim Suidas, aureum vellus, quod

Aureum Vellus quid.

Jaſon & Argonautæ, Pontico mari in Colchidem profecti, unà cum Medea Regis Æetæ filia rapuerint, non fuiſſe ejusmodi, quale Poetæ fabulantur, ſed librum in membranis ſcriptum, qui continebat artem, quà Aurum fieri poſſit. τοῦτο δ', inquit, οὐχ ὡς ποιητικῶς φέρεται, ἀλλὰ βιβλίον ἦν ἐν δέρμασι γεγραμμένον περιέχον, πῶς δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν. εἰκότως οὖν τότε χρυσοῦν ὠνόμαζον αὐτὸ δέρας διὰ τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐξ αὐτοῦ. Etſi verò nonnulli Suidæ contradicant, atq; alii de pelle Arietis fabuloſi, ſuper quo ſit vecta Helle Phryxi ſoror, exponant; alii de phiala Aurea, in cujus medio agnus fuerit ſculptus; alii Aureum vellus ob caritatem; alii ob colorem dictum putent: tamen valdè abſurdum eſt, tot Heroas pro Arietis naturali pelle cujusque etiam coloris vel pretii, aut aurea Phiala, aut re ſimili tantam expeditionem ſuſcepiſſe, & tanta pericula ſubiiſſe. Ea fabularum expo-

Digitized by Google

expoſitio magis commoda eſt, quæ veritati, ſive in rebus naturalibus, ſive in politicis magis quadrat. Cum ergo & Medeæ & Jaſonis vox medicum ſignificet, & Medea ſenectutem Parentis medicinâ Philoſophicâ depuliſſe dicatur; ſi reliqua etiam eidem rei commodè applicari poſſint, nulla cauſa eſt, cur Suidæ expoſitionem rejiciamus. Quadrant autem omnia aptiſſimè. Nam Draco ille vigil eſt Mercurius, quem ſopire difficilimum; huic Aurum, quod Phaſis in Colchide detulit, cuſtodiendum traditur. Materia iſta includitur templo Martis, id eſt, Athanari ſive Fornaci Philoſophorum; cuſtodes ſunt tauri ignem ſpirantes, calor nimirum per gradus adhibitus; Draconis dentes, qui in exercitum evadunt, & ſe mutuis vulneribus conficiunt, eſt pugna materiæ vaſi ſuæ incluſæ, donec ad unitatem redigatur. Ita tandem arte Medeæ Jaſon Draconem ſopit, id eſt, volatile figit, & ex veneno utilem medicinam parit.

Poma Heſperidum. De Chymico quoque artificio loqui exiſtimatur fabula de pomis Heſperidum. Hortum enim illud cuſtodit Draco, Mercurius ſcilicet Philoſophorum, qui ab Hercule, Herculeo ſcilicet & indefeſſo labore, interficiendus & figendus eſt. Fabula quoque de Atalanta & Hippomene, de quâ Ovidius, *10. metamorph. fab. 14.* Atalanta enim illa Mercurius Philoſophorum eſt; poma illa aurea ex hortis Heſperiis Veneris, Sulphur aureum, in quo in fuga figitur & retinetur Mercurius: quem ſi quis ſiſtit, ſponſam, quam ambit, habebit; ſin minus, omnium rerum ſuam perditionem & interitum. Fabula item de Dracone, quem Cadmus interfecit; de oculis Argi, Mercurii ſcilicet illius vigilis, in pavonis caudam, Chymicis decantatiſſimam, converſis; & aliis pluribus.

Salomon an fuerit Chymicus. *Salomonem* poſtea Regum omniũ, imò mortalium ſapientiſſimum fuiſſe nemo eſt, qui dubitat: cujus libri de natura rerum ſcripti ſi ſupereſſent, facilè Græcorum & Arabum ſcripta ſuperarent. An autem in ſpecie Chymiam callueritvel excoluerit, ſine abſurditate quidem affirmari poteſt; ſed tamen nullo etiam evidenti documento probatur. Nam quod vulgò quidam Chymici afferunt, eum immenſas illas, quibus abundavit, opes, arte Chymica acquiſiviſſe, id nullâ probabilitate nititur: cum ſacræ literæ modum, quo illas divitias acquiſiverit, explicent. Nam, *1. Regum, cap. 10.* clarè ſcribitur; Claſſem Salomonis cum claſſe Regis Hiram ex Ophir aurum attuliſſe, & *ibidem* narratur; quod pondus auri, quod ſingulis annis Salomoni obtigit & allatum fuit, fuiſſe ſexcentorum & ſexaginta ſex talentorum, ſine eo, quod Mercatores & Reges Arabiæ attulerunt & transmiſerunt.

Canticum Canticorũ male ad Chymiam trahitur. Ridiculum verò eſt, quod quidam in Cantico Canticorum artificium Chymicum latere exiſtimant, & per Sponſum Regem ſive Aurum; per ſponſam Reginam ſive Argentum, quæ duo in arte conjungantur, ſeque amplexentur, intelligendum cenſent;

Digitized by Google

cenſent; & cum dicitur; Nigra ſum, ſed formoſa, caput corvi intelligendum putant, quod foris nigrum ſit, intus autem ſummis divitiis plenū: per Turturis collum varietatem colorum & pavonis caudam explicant; per Hyemem tempus Putrefactionis; per imbrem, imbibitionem; per Flores & roſas albas & rubras, colorem aureum & album in Lapide; per amiſſionem dilecti, Auri occultationem intelligi opinantur. Nugæ hæ ſunt. Satis aliàs de antiquitate Chymiæ conſtat, ut non opus ſit, ejuſmodi dubia, incerta, imò falſa ad eam probandam conquirere.

Æs Esdræ an Chymicum.

Quare nec illud, quod *Esdræ 1. c. 8. v. 25. & ſeq.* habetur pro antiquitate Chymiæ facilè produxero. *Et appendi eis,* inquit, *argentum & aurum & vaſa conſecrata domus Dei noſtri; quæ obtulerat Rex & conſiliarii ejus, & Principes ejus, & univerſus Iſrael. Appendi, inquam, in manibus eorum argenti talenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa argentea centum talentorum, & auri centum talenta, & Crateres aureos viginti, drachmarum mille, & vaſa æris fulgentis optimi duo, pulcra ut aurum.* Ex quo loco nonnulli colligunt, cùm inter tot aurea pocula vix duo illius æris inter donaria reperta ſint, rarum & pretioſum id fuiſſe æs, & vulgari auro pretioſius, & forſan arte Chymicâ confectum.

Æs Indicum.

Verum Ariſtoteles, *in mirabilib. auſcult.* refert, apud Indos æs adeò ſplendidum, purum, ſincerumque reperiri; ut colore & ſpecie nequaquam ab auro diſcerni queat: Inde & inter Darii pocula quædam fuiſſe, quæ, niſi olfactus judicio ab auro diſtare, non cognoſcerentur. Quid ſi hæc ipſa pocula eſſent ea, de quibus Esdras loquitur?

Democritus.

Referunt & inter Chymicos *Democritum*, quem inſignem Philoſophum fuiſſe certum eſt. Nam, ut refert Diogenes Laertius, *l. 9. in vita ejus,* Magos & Chaldæos audivit, Xerxe Rege, patri illius, cùm apud illū hoſpitaretur, Præceptores relinquente. Profectus etiam in Ægyptum eſt ad ſacerdotes, & in Perſidem ad Chaldæos atq; rubrum mare: & Gymnoſophiſtis in India congreſſus eſt, atq; in Æthiopam venit: in quibus locis procul dubio arcaniſſima quæq; didicit. Fuit etiam ditiſſimus, cum Pater ejus Xerxem Regem, & ut nonnulli referunt, cum exercitu decies centenum millium, hoſpitio exceperit. Etſi neceſſarium non fuerit, ſi Xerxem Regem, hoſpitio excepit. ut totū etiam exercitū hoſpitio exceperit. Circumferuntur autē quædā Chymica ejus nomine; quæ tamen nonnulli non Democriti hujus Abderitæ, ſed Arabis cujusdam eſſe opinantur. Sed exemplum non reperitur, quod Arabes ſuis Græcorum nomina indiderint: & propterea libri illi vel Democriti hujus Græci ſunt, vel certè ideo Democriti nomine inſcripti, quod fama eſſet, Democritum Chymiæ notitiam habuiſſe, ut ita de nomine ejus illis libris Fama conciliaretur. Non autem libros illos ab Arabibus compoſitos eſſe, ex eo patet, quod Græci

adhuc ſuperioribus annis in Italia inventi ſunt. Magiam certè eum calluiſſe, refert Plinius, *lib. 30. cap. 1.*

In Ægypto Chymia floruit.

Poſt Chriſtum ferè natum in Ægypto Chymia ita floruit, ut publica etiā fama ſtatueretur, opes publicas, quibus ſe adverſus hoſtium impetum defenderent, Ægyptios arte Chymicā ſibi comparare.

Diocletianus Chymicos Ægyptiorum libros comburſit. Zoſimus.

Hinc, ut refert Suidas, Diocletianus omnes in Ægypto de Chymia & Chryſopœia libros conquiri & comburi juſſit: ne ex illa arte ditati Ægyptii & pecuniā freti in poſterum rebellarent. Idem Suidas refert, Zoſimum, Alexandrinum Philoſophū ſcripſiſſe χυμευτικὰ; cujus libros Græcos manu ſcriptos adhuc in Regis Galliæ Bibliotheca aſſervari, ut & Iſaaci Monachi ὀργάνου μέθοδον, & Blemidæ περὶ χρυσοποιίας, refert Robertus Vallenſis, *de veritate & antiquitate artis Chymicæ.*

Julius Firmicus.

Julius Firmicus, tempore Conſtantini Magni, circa annum Chriſti 320. Alchymiſtas, ut jam diu notos, & quorum Aſtrologi in ſuis prædictionibus mentionem faciant, nominat. Nam, *lib. 3.* in decretis Lunæ in nona domo ſcribit: *Si Saturni hæc domus fuerit, ſcientiam Alchymiæ dabit: ſi Solis, providentiam in quadrupedibus.*

Heliodorus.

Circa annum Chriſti 383. Theodoſii temporibus Heliodorus Græcè de Chryſopœia ſcripſit, teſte Cedreno.

Maximi Olybii Lucerna.

Notabile etiam artis Chymicæ argumentum exhibet Hiſtoria de monumento Maximi Olibii in agro Patavino reperto, in quo inventa eſt Lucerna, quam arſiſſe anno 1500. referunt; quod deſcribunt Petrus Appianus, *in Antiquitatibus*; Hermolaus Barbarus, *in Corollariis in Dioſcoridem, l. 5. c. 849.* Ludovicus Vives, *in lib. 21. c. 6. de Civitate Dei Auguſtini*, Joh. Lang. *l. 2. epiſt. 52.* Exteriori urnæ inſcripti erant hi verſus:

Plutoni ſacrum munꝰ ne attingite fures:
Ignotū eſt vobis, hoc quod in orbe latet.
Namq; elementa gravi clauſit digeſta labore
Vaſe ſub hoc modico Maximus Olybius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Interiori hæc inſcripta erant:

Abite hinc peſſimi fures,
Vos quid vultis veſtris cū oculis emiſſitiis?
Abite hinc veſtro cum Mercurio petaſato caduceatoq;
Maximus Maximo donum Plutoni hoc ſacrum fecit.

Arabes maximè Chymiam excoluerunt.

Poſterioribus ſeculis Chymia maximè apud Arabes claruit, ut videre eſt cùm apud alios, tùm apud Meſuem, *in Antidotario, diſtin. Et. 21 c. de oleo ovorum*; *De his*, inquit, *loquuntur, qui, quæ ſunt in rebus, occulta manifeſtant & detegunt: Eos aggredere, ſi hujus rei cupidus es.* Hos autem, *in principio alleg. diſtinctionis*, Alchymiſtas nominat, & Medicinæ ſtudioſos cum iis converſari jubet, ſi qua ratione, quæ occulta in concretis caloris vi ſegreganda ſint, diſcere velint.

Autores, qui de Chymia ſcripſerūt.

Et floruerunt poſtea omnibus ſeculis inter Arabes & alias nationes multi, qui in hac arte excelluerunt, & de ea ſcripſerunt Geber, Avicennas, Rhaſes, Arnoldus de Villa nova,

Digitized by Google

Raimundus Lullius, Joh. de Rupe ſciſſa, Bonus Ferrarienſis, Hortulanus, Iſaac Hollandus, Rogerius Baccho, Riplæus, Comes Bernhardus, Lacinius, Augurellus, & alii plurimi, quos enumerare ſaltem, cum in publica luce ſint, & ordine ab Andrea Libavio, *in exam. ſent. Pariſienſ. Schol. contr. Chym. lat. recenſeantur*, operæ pretium non eſt.

Chymici libri, an ſint autorum, quorum nomina præ ſe ferunt.

Inter quos tamen ſi qui libri ſunt, qui Auctorum, quæ præſcribuntur, nomina rectè ſuſtinere non poſſe videantur, id ita multum non refert; modò Chymiæ, de qua hîc quæritur, antiquitatem & veritatem demonſtrent. Fieri enim potuit, ut Auctor aliquis ſuum nomen ſtudioſè vel ſuppreſſerit, vel ſibi pro ſubſidio memoriæ ſine nomine librum conſcripſerit. qui, cum poſtea in aliorum manus perveniſſet, ſub nomine Auctoris, cujus ingenio dignus videbatur, in lucem editus fuit. Id quod in Medicina etiam evenit; ubi multa medicamenta compoſita præſtantium Medicorum, immo & non Medicorum nomina habent; non quod ab iis profecta ſint, ſed quod tantis auctoribus digna videantur: quæ tamen ideo deteriora non ſunt, quod certi Auctoris nomen non habeant. Non enim ab hominis auctoritate & nomine, ſed rei evidentia veritas pendet. Deinde etſi libri iſti Chymici, qui hodiè extant, inter reliqua eorundem auctorum ſcripta, quæ ſemper in publico fuerunt, non reperiantur: tamen id non multùm refert. Myſtica enim iſta ſunt, & occultantur ſæpè diu à ſuis profeſſoribus, antequam in lucem veniant. Ita etſi inter libros Medicos Avicennæ liber Chymicus nullus extat: tamen refert Sorſanus in vita ejus, fuiſſe eum Chymiæ ſtudioſum & propagatorem.

Ex quibus omnibus apparet, à veritate alienum eſſe, quod Nicolaus Guibertus & alii quidem cenſent, libros Chymicos, qui hodiè circumferuntur, haud multis retrò ſeculis ab impoſtoribus & Sophiſtis confictos eſſe. Verum plura de his addere ſuperſedeo: qui plura de ſcriptoribus Chymicis cognoſcere cupit, legat viri doctiſſimi Georgii Agricolæ præfationem ad Mauritium & Auguſtum Duces Saxoniæ fratres, *ſuper lib. 12. de re metallica*, & Andream Libavium, *in defenſione utraque Alchymiæ Tranſmutatoriæ contra Nicolaum Guibertum.*

Monachi Chymiæ cultores.

Proximis ſeculis ferè inter Monachos latuit Chymia, quorum non pauci illud, quo abundabant, otium poſt ſacras meditationes & orationes arti huic præſtantiſſimæ honeſtè tribuerunt: inter quos fuerunt, quorum aliquos jam nominavimus, Raimundus Lullius, Albertus Magnus, Joh. de Rupe ſciſſa, Savanorola, Morienus, Rogerius, Trithemius & Frater Baſilius Valentinus; quorum ſcripta multa hoc ſeculo in lucem edita ſunt, & multa adhuc manu ſcripta paſſim latent.

Paracelſus.

Natus eſt tandè anno Chriſti 1493 in Helvetia Philippus Theophraſtus Paracelſus, qui in Chymia Præceptores

egregios nactus, ut ipſe, *in ſecunda parte Chirurgiæ magnæ, tractat. 1. c. 1.* refert, & inſtitutis non ſolum à parente in Chymia, ſed etiam adjutus ſcriptis Setthagii Epiſcopi, Erhardi Laventalii, Nicolai Hipponenſis Epiſcopi, Matthæi Schachtii, Suffraganei Freiſingenſis, Abbatis Spanheimii & aliorum plurimorum, novam ſectam condere, Hippocraticamque & Galenicam evertere conatus eſt. Quem ſecuti ſunt Alexander Suchtenius, Dornæus, Phædro, Dornheinſerus, P. Severinus Danus; qui ipſi tamen nec cum Paracelſo, nec inter ſe planè conſentiunt. Plerique tamen, qui hodiè Chymiatri audire volunt, Petrum Severinum, qui dogmata à Paracelſo hinc inde disjecta in artis formam redigere conatus eſt, potiùs, quàm ipſum Paracelſum, ſequuntur. Hinc hodie nova quaſi ſecta nata eſt, quæ Severiana dici poteſt.

Paracelſi ſectatores.

Caput IV.

De Paracelſo.

Theophraſtus, inquam, Paracelſus cum vulgò in Medicorum Scholis tùm temporis ferè ſilentium eſſet de Chymia, & multa in præparatione Pharmacorum melius fieri poſſe animadverteret, ad reformandam Medicinam animum adjecit. Verum quam reformare voluit, penè cum aliis omnibus ſcientiis evertit. Primò enim, ut Theſſalus ille ſe ἰατρονίκην nominavit: ita hic, *ad ſe perveniſſe Monarchiam omnium artium, in præfatione libri de Tinctura Phyſicorum,* ſcribere auſus eſt: *Se arcanorum Monarcham, quem omnes, qui naturalis Philoſophiæ cognitionem appetant, Itali, Galli, Poloni, Germani, Philoſophi, Spagyri, Aſtronomi ut Ducem ſequi neceſſe habeant, ejuſdem libri c. 1. & 4.* haberi voluit; *& in præfatione Paragrani, Avicennam, Galenum, Rhaſen, Montagnanam, Meſuen, Pariſienſes, Monſpelienſes, Suevos, Miſnicos, Colonienſes, Viennenſes, & quotquot Danubium & Rhenum accolunt, Inſulas maris, Italiam, Dalmatiam, Athenas, Græcos, Arabes, Iſraelitas ſe Monarcham Sapientiæ conſtitutum ſequi jubet. In præfatione libri 1. de Peſte,* quem Norlingæ ſcripſit, *libros ſuos libris quatuor mille annorum ſpacio ſcriptis præfert.*

Paracelſi jactantia.

Contra paſſim Galenum, Avicennam, omneſq; Academicos & Medicinæ Doctores acerbiſſimis conviciis inſectatur, & *de peſtilitate tract. 2.* Pariſienſes, Patavinos, Monſpelienſes, Salernitanos, Viennenſes, Lipſenſes, non Profeſſores veritatis, ſed Confeſſores mendaciorũ, Mendaces, nõ Doctores eſſe ſcribit. Qualia convitia in Medicos plurima paſſim in ſcriptis ſuis evomuit: quæ omnia hîc receſere nõ libet. Quia tamẽ inſigne modeſtiæ ſpecimẽ edidit loco modò allegato, *in præf. Paragrani p. 199.* integrũm eum tranſcribere placet. Jhr müſſet mir nach/ Jch nicht euch nach/ Jhr mir nach/ Mir nach/ Avicẽna, Galene, Rhaſis, Montagnana, Meſue &c. Mir nach/ vnd nicht ich euch nach/ Jhr von Pariß / jhr von Mómpelier / jhr von.

Paracelſi in Galenicos convitia.

Paracelſi modeſtia.

ihr von Schwaben / ihr von Meiſſen / ihr von Cöln / ihr von Wien / vnd was an der Donaw vnd Reinſtrom lieget / ihr Inſulen im Meer / du Italia / du Dalmatia / du Athenis / du Grieche / du Arabs / du Iſraelita / Mir nach / vnd ich nicht euch nach: Ewer wird keiner im hinderſten Winckel bleiben / au den nicht die Hunde ſeichen werden: Ich werde Monarcha / vnd mein wird die Monarchy ſeyn / vnd ich führe die Monarchy / vnd gürte ewre Lenden. Wie gefelt euch Cacophraſtus? Dieſen Dreck müſt ihr eſſen.

Wie wird es euch Cornuten anſtehen / ſo ewer Cacophraſtus ein Fürſt der Monarchey ſeyn wird? vnd ihr Calefactores werdet vnd Schlo.feger: Wie dünckt euch / ſo Secta Theophraſti triumphiren wird? vnd ihr werdet in meine Philoſophey müſſen / vnd ewren Plinium Cacoplinium heiſſen / vnd ewren Ariſtotelem Caco-Ariſtotelem heiſſen / vnd ich werde ſie vnd ewren Porphyrium, Albertum, &c. in meinem Dreck täuffen / mit ſampt ewer Gevatterſchafft: Das wird mir zu wege bringen die vis mineralis vnd generatio mineralium, vnd was zwiſchen den zweyen Polis liget / wird mein Harniſch ſeyn / ewer Aſtronomy vnd Laßtaffel Kunſt in Pilats See zu werffen / vnd die Alchimy mus mir ewern Æſculapium, ewern Avicennam, ewern Galenum, &c. vnd ewre Scribenten alle in ein Alkali verſieden / vnd in Reverber bis auff die hinderſten Feces verbrennen / vnd ſeuberer müſt ihr noch gereiniget werden / denn das Gold durchs Fewer / ihr müſſt durch das Spießglas / da wil ich ſehen / wie ihr vnd ewer König gen Boden ſetzet / vnd vber den Duſſtſtein wil ich euch paſſieren laſſen: vnd die Tugendt als die vierdte Seul wird aus euch ein groſſer Spectacul machen / denn die Juriſten vber keinen Malefactorem erdacht haben. O wie werden ewre verderbte Krancken lachen! O ewers armen Galeni Seele! Wer er vntadlich blieben in der Artzney / ſo weren ſeine Manes nicht in Abgrund der Hellen vergraben worden / daraus er mir geſchrieben hat / des Datum in der Hellen ſtand. Ich hette nicht vermeinet / das der Fürſte der Artzte dem Teuffel in Arß ſolt gefahren ſeyn / nemlich ſein Diſcipul jhm nach / oder am wenigſten ſeiner Mutter ins F. L. Solt das ein Fürſt der Artzeney ſeyn / vnd die Artzeney auff jhm ſtehen / ſo müſſen die gröſten Schelmen in der Artzeney ſeyn / ſo vnter der Sonnen leben / ſie beweiſen auch wol / daß ſie jhm trewlich nachfolgen. Et ut omnino odium ſuum erga antiquam Medicinam declararet, & aſſeclarum ſuorum in Medicos alios odium accenderet, nec Luthero inferior videretur, Canonicum Avicennæ volumen contemptim exuſſit, ut refert Jacob. Curio Hofemianus, *in Hermotimo*.

Alibi tamen novitatis crimen aversari videtur, & ut Galenicus etiam habeatur, narrat, in oppido Bojemorum, Brunoviæ ſcilicet, in quodam Cœnobio veriſſima minimeq; depravata Galeni & Avicennæ volumina reperiri, ex quibus ipſe ſit Galenicus melior, quàm omnes, qui vulgò ita appellantur; perſuaſurus

Digitized by Google

ſcilicet, ea, quæ per manus tradita, & hactenus fideliter omnium nationum conſenſu in tot Bibliothecis aſſervata, & ad nos propagata ſunt Galeni & Avicennæ ſcripta genuina non eſſe, ſed iſta, quæ vel fingit, vel Galeni & Avicennæ nomen falsò præ ſe ferunt.

Paracelſi encomia. Nec ſolùm Paracelſus ſe ita jactitat, ſed & ſectatores ejus illum ſummis laudibus in cœlum tollunt. Inter eos Crollius, *pag. 7. ſuæ præfationis,* ſcribere auſus fuit; *Paracelſi peritiam neminem adhuc attigiſſe, ne dum ſuperare potuiſſe; eundemq́ omnibus hominibus à temporibus Noa,* atque ita Hermeti Triſmegiſto, Salomoni & aliis ſatis imprudenter præfert: dum *pag. 156. & 67.* ſcribit: *Nullus mortalium in univerſa Philoſophia & Medicina indubitato cœli favore tàm ardua & abdita arcana ſcivit & in publicum protulit, ſicut Theophraſtus ille Paracelſus, Vir & Philoſophus omni æternitatis memoriâ & honore digniſſimus; cujus peritiam nemo inventus, qui attingere, nedum ſuperare potuerit; Verus Medicinæ Monarcha & primus Microcoſmi Medicus, qui de interno homine, ejusq́ officio à Deo creato, item de magnorum morborum incurabilium origine tàm naturali, quàm Metaphyſica à temporibus Noæ ſolus ſcripſit; quod è ſuperiorum ætatum Medicis ne per ſomnium ulli in mentem venit.* Ita etiam Henningus Scheunemannus, *in hydromantia Paracelſica, in Præfat. ad Lect.* ſcribit: *Paracelſum Hermeticam & Hippocraticam doctrinam peculiari Spiritus ſancti aſſiſtentia ita compleviſſe, ut nihil amplius deſiderari poſſit, & ob navatam hanc operam Monarchæ nomen adeptus ſit.* Et pleraſq; ejus laudes diſcipuli in inſcriptione ejus Effigiei & Epitaphio comprehenderunt.

Paracelſiſtarum in Ariſtotelicos & Galenicos convitia. Contra Ariſtotelicos & Galenicos omnibus, quibus poſſunt, convitiis proſcindunt: Materiales & Elementares ambulatores, Ariſtotelicos tenebriones, Vulgares de Schola homines, Rabinos, & Thraſones, Athenienſes, Philoſophiæ Ethnicæ Sectatores, qui lucem tenebras & tenebras lucem vocent, vaniſſimarum vanitatum defenſores nominant. Quibus recenſendis tempus terere non libet. Neq; enim ad rem aliquid faciunt. Prudenter Ariſtophanes, *in Ranis:*

Ἔλεγχ' ἐλέγχου: λοιδορεῖσθ' οὐ χρὴ
Ἄνδρας φιλοσόφους, ὥσπερ ἀρτοπώ-
λιδας.

Hinc tamen factum, ut non pauci & Paracelſum pro Chymicorum principe habeant, & neminem Chymicū eſſe poſſe credant, niſi qui ſit Paracelſicus. Unde multa dicuntur vulgò Paracelſica, non quod Paracelſus ea invenerit vel uſurpaverit, ſed quod Chymicum & Paracelſicum nonnulli pro eodem habeant. Qua in re tamen falluntur.

Non idem Chymia & Paracelſia. Neq; enim idem eſt Chymia & Paracelſia. Quod jam olim monuit Vir clariſſimus, & trium Imperat. Medicus; civis meus, J. Crato *Epiſt. 137. ad Theodorum Zwingerum: In multis,* inquit, *Rebus publicis & aulis cum nominis mei quadam jactura Chymica medicamenta ſum tutatus. Nihil ante*

40. an-

40. annos oleorum deſtillatorum, nullum Extractum, nullus ſuccus in Pharmacopoliis eſt repertus: à me autem Pharmacopæi & Medici, beneficio Dei, ſucceſſu medicationis edocti ſunt, ut nunc ubiq; ea parent, & iis utantur. Inſaniam verò Paracelſi, qui ſummos in arte Magiſtros, imò ipſam artem Medicam, propter ſua arcana, ut appellat, contemnit, & novam nobis è furnis Medicinam fabricat, atq; diſcentes à bonis auctoribus ad fornaces ablegat, omnem deniq; ſeculi noſtri excellentiam dejicere ſtudet, ut ſua medicamenta extollat, nunquam probavi. Hæc Crato. Neque ſine cauſſa diſcrimen inter Chymiam & Paracelſiam conſtituimus. Dudum enim ante Paracelſum à multis doctis viris excultam fuiſſe Chymiam, notiſſimum eſt. Et licet ipſe eandem coluerit & excoluerit: non tamen ideo, qui Chymiæ operam dant, neceſſum habent, ut Paracelſo ſe totos tradant, ejusq; dogmata omnia defendant. Quod tamen à multis fieri videmus, qui cum Galenicis nimiam credulitatem & antiquitatis ſtudium atq; amorem objiciunt, ipſi non minus peccant, dum Paracelſi dogmata omnia, etiam ſine ullis rationibus prolata, tantum non pro oraculis habent. Quorum exempla cum paſſim obvia ſint, nec ignota illa ingentia Paracelſi præconia, atque arrogantes tituli, quos ſibi tùm ipſe, tum ipſi aſſeclæ ejus non ſatis prudenter tribuerunt, ut modò dictum; ac vix ulli, ullo unquam ſeculo, Philoſopho vel Medico tantas laudes tribui legamus: ne incauti in errorem inducantur, quis fuerit Paracelſus, & an iſtas laudes ſuſtinere valeat, ſine omni affectu videamus.

Genus Paracelſi.

Parentes ejus qui fuerint, ad rem multum non facit. Ipſe ſe appellat Philippum Theophraſtum Bombaſtum ab Hoenhaim ſeu Paracelſum, ex nobiliſſima & antiquiſſima in Eremo Helvetiorum familia. Verum refert Thomas Eraſtus, in Eremo Helvetiorum nullos eſſe Paracelſos, nullos Hohenhaimios, nullos Bombaſtos, nullos denique vel nobiles vel ignobiles, qui eum ut ſanguine junctum agnoſcant. Audiviſſe ſe, Pædagogum aliquando vixiſſe ibi, hominem exterum, & quod natus ille ſit in loco, quem vocant Altum nidum, unde fortaſſe Paracelſum denominaverint.

Vita Paracelſi ſumma.

Vitæ ejus quaſi ſummam literis quibusdam complexus eſt Oporinus, civis Baſilienſis fide dignus, qui Paracelſi amanuenſis fuit, uxoratus jam. Nam, ut Eraſtus, *parte 1. diſput. contra Paracelſum pag. 238.* refert, Relictâ domi uxore, toto biennio eum ſecutus eſt, ut admirabilis doctrinæ, quam jactabat, particeps fieret. Extant quidem eæ literæ in vita Oporini à Jociſco deſcripta: verum cum nõ in omnium ſint manibus, eas hic proponere libet. Nec refert, quod Levinus Battus, *in Epiſt. ad Henricum Smetium*, ſcribit, Orationem illam ab æmulis Theophraſti Baſileæ ſcriptam eſſe. Sit enim, quod illi, qui vitam Oporini ſcripſerunt, Paracelſo

non

non faverint: Epiſtola tamen vitæ Oporini inſerta, in doctorum virorum manibus vivente adhuc Oporino fuit; cum literas illas ſcripſerit ad Medicos clariſſimos Solenandrum & Wierum. Et vivebant tunc procul dubio adhuc multi, quibus Paracelſus familiariter notus fuit, ut mendacium locum invenire facilè non potuerit. Ita autem ille:

Epiſtola Oporini de Paracelſo.

Quod ad Theophraſtum Paracelſum attinet, qui jam pridem obiit, non quidem libenter ejus manibus obloquerer: vivum tamen talem expertus ſum, ut cum tali homine ita unquam familiariter vivere, ut cum ipſo vixi, non facilè cupiam; adeò, præter mirabilem faciendi Medicinam in omni morborum genere promtitudinem & felicitatem, nullam in eo neq; pietatem, neq; eruditionem animadvertere potui. Et mirari non rarò ſoleo, cum tàm multa proferri video, quæ ab ipſo ſcripta & poſteritati relicta affirmantur, quorum ego ne ſomnium quidem unquã illi objectum puto. Adeo erat totis diebus & noctibus, dum ego ipſi familiariter per biennium ferè convixi, ebrietati & crapulæ deditus, ut vix unam atq; alteram horam ſobrium eum reperire licuerit; maximè poſtquam Baſilea diſcedens in Alſatia inter nobiles ruſticos, & ruſticos nobiles, tanquam alter Æſculapius, omnibus admirationi fuit. Atq; interea tùm, cùm maximè eſſet ebrius, domum reverſus dictare mihi aliquid ſuæ Philoſophiæ ſolebat; quod ita pulchrè ſibi cohærere videbatur, ut à maximè ſobrio meliùs non fieri potuiſſe videretur. Ego deinde iisdem in Latinam linguam vertendis, ut poteram, vacabam. Et ſunt ejuſmodi libelli partim à me, partim ab aliis latinè converſi poſtea editi. Noctu, toto quo ipſi convixi tempore, nunquam ſe exuit: plerumq; enim non niſi ebrius ad extremam noctem ibat cubitum, atq; ita, ut erat indutus, adjuncto ſibi gladio, quem carnificis cujuſdam fuiſſe jactitabat, in ſtratum ſe conjiciebat, ac ſæpè media nocte ſurgens per cubiculum nudo gladio ita inſaniebat, ita crebris ictibus & pavimentum & parietes impetebat, ut ego mihi non ſemel caput amputatum iri metuerem. Dies aliquot requirere poſſem, ſi eorum omnium, quæ me apud ipſum paſſum eſſe ſcio, mentionem facere deberem. Semper habebat officinam ſuam carbonariam inſtructam perpetuis ignibus, nunc Alkali aliquot, nunc ſublimati oleum, nunc Arſenici oleum, nunc Martis crocum, aut Oppodeldoch mirabile, & neſcio quæ brodia coquendo. Mihi certè ſemel coctione ſua fermè ſpiritum vitalem oppreſſit, dum ſpiritus in alembico ſuo adſcendentes contemplari juſſo & naſo propius admoto, remoto paululùm vitro, quod alembico ſubjectum erat, virulentos illos vapores mihi os & nares occupare curavit, & tantum non ſuffocare conatus fuit, adeò ut in ſyncopem delapſus frigidæ aquæ non mediocris ſuperfuſione reſtitui opus habuerim. Interea ſe vaticinari quædam ſimulabat, & arcanorum quorundam cognitionem præ ſe ferebat, ut clam aliquid, de quo ipſum metuerem, non facilè aggredi unquam auſus fuiſſem. Mulierum nullam curam habuit, ut cum nulla unquam illi rem fuiſſe credam. Initio abſtemius erat neq; ad ætatis annum ferè 25. deinde ita vinum bibere didicit, ut totas menſas ru-

Paracelſus ebrietati deditus.

Paracelſus ebrius ſua dictavit.

Paracelſus à mulieribus alienus.

ſticis

Digitized by Google

ſticis plenas propinando provocare & bibendo ſuperare auſus fuerit, digito tantum gula immiſſo à crapula ſe liberans, & rurſum, tanquam ne guttam quidem hauſiſſet, potionibus indulgens. Pecuniæ erat prodigus profuſor, ac ita eâ ſæpe deſtitutus, ut ne obulum quidem ei ſupereſſe ſcirem. Craſtino ſtatim die rurſum crumenam ſe habere benè inſtructam oſtendebat, ut non rarò miratus fuerim, unde ei fuiſſet ſuppeditata. Singulis ferè menſibus veſtem novam ſibi fieri curabat, & priorem cuivis obvio donabat, ſed ita conſpurcatam, ut ego nunquam mihi dari petierim, neque ultrò oblatam, ut geſtarem, recepturus fuerim. In curandis ulceribus etiam deploratiſſimis miracula edidit, nulla victus præſcripta aut obſervata ratione, ſed cum patientibus ſuis dies & noctes potando ita eos, ut ſolebat dicere, pleno ventre tamen curavit. Præcipitati pulvere, Theriaca aut Mithridatio aut Ceraſorum ſive Botrorum ſucco in pilulas redacto in omni morborum genere ad purgandum utebatur. Laudano ſuo (ita vocabat pilulas inſtar murium ſtercoris, quas impari ſemper numero in extrema tantùm morborum difficultate tanquam ſacram medicinam exhibebat) ita gloriabatur, ut non dubitarit affirmare, ejus ſolius uſu ſe è mortuis vivos reddere poſſe; idq; aliquoties, dum apud ipſum fui, re ipsâ declaravit. Orare nunquam audivi neq; vidi, neq; curabat etiam Eccleſiaſtica ſacra, ſed doctrina Evangelica, quæ tum temporis apud nos excoli incipiebat, & à noſtris concionatoribus ſeriò urgebatur, non multum ab eo curabatur. Se aliquando Lutherum & Papam non minùs, quàm nunc Galenum & Hippocratem redacturum in ordinem minabatur. Neque enim eorum, qui hactenus in ſcripturam ſacram ſcripſiſſent, ſive veteres ſive recentiores, quenquam ſcripturæ nucleum rectè eruiſſe, ſed circa corticem & quaſi membranam tantum hærere. Et neſcio quæ alia nugabatur, quorum meminiſſe piget. Hæc Oporinus.

Paracelſus pecuniæ prodigus.

Paracelſus in ulceribus curandis felix.

Paracelſi medicamenta.

Paracelſus ſacra parum curabit.

Neque ſaltem iſta Oporinus ſcripſit: ſed etiam ſæpè aliis narravit, ut Thomas Eraſtus, *diſput. contra Paracelſ. part. 1.* teſtatur. Imò idem refert & teſtatur D. Henricus Bullingerus, qui Paracelſum Tiguri novit, cujus literas citat Eraſtus, *allegato loco. Ex omnibus*, inquit, *ejus ſermonibus pietatis nihil intelligere potui; Magiæ autem, quam iſte neſcio quam fingebat, plurimùm. Si eum vidiſſes, non Medicum dixiſſes, ſed aurigam: & ſodalitio aurigarum mirificè delectabatur. Ergò dum viveret hic in diverſorio Ciconiæ, obſervabat advenientes in hoſpitium aurigas, & cum iis vorabat & perpotabat, ita nonnunquam vino ſopitus, ut ſe in proximum ſcamnum collocaret, crapulamq; edormiret. Breviter: Sordidus erat per omnia, & homo ſpurcus. Rarò aut nunquam ingrediebatur cœtus ſacros, & viſus eſt res divinas leviter curare.*

Heinr. Bullingeri de Paracelſo litera.

Narrat quoque Eraſtus, *ſecunda parte diſp. contra Paracelſum*, Georgium Vetterum virum pium, doctum & induſtrium, ac Paracelſi perquàm ſtudioſum & amantem, & qui Paracelſi comes individuus fuerit biennio & tribus menſibus per Auſtriam, Tranſylvaniam aliasq; regiones eum ſequens, ut Chirurgica, quæ

Georgii Vetteri de Paracelſo narratio.

Digitized by Google

tum ſolùm profitebatur, ab eo doceretur, quiq; ſe plurima Paracelſo debere profitebatur (ne fortè ex odio aliquid cõmemoraſſe putetur) illum, inquã, Georgium Vetterũ aſſeverãtiſſimè affirmaſſe, Paracelſum Magiæ nefandæ perquàm ſtudioſum fuiſſe, & Cacodæmonem haud aliter, quàm ſocium nominare cõſueviſſe. *Nihil magis*, inquiebat idem Vetterus, *metui, quoties ebrius erat (erat autem frequenter,) quàm ut agmen Diabolorum accerſeret, quod ſæpenumero facere voluit, ſpeciem artis ſuæ editurus, ſed à me rogatus omiſit. Cum ſobrium monerem, ut iſthæc miſſa faceret, quod Deum graviter offenderet, quodq́; ad extremum ſtipendium triſte perſolvere ſolitus ſit famulis ſuis Diabolus: reſpondebat, ſe non multò poſt receptui cantaturum eſſe. Toto tempore, quo apud ipſum vixi, neque Theologica, neq; Philoſophica, neq; Medica, extra Chirurgiam tractabat.*

Paracelſus Magiæ Studioſus.

Paracelſus tantum Chirurgus.

Paracelſi Præceptores.

Verum hæc mittamus, quæ ſatis docent, Paracelſum ſatis diſſolutè vixiſſe. Quos Præceptores habuerit, nõ adeò certum. Henningus Scheunemannus quidem, in *Hydromantia Paracelſica, cap. 1.* ſcribit; *à Deo ter Opt. Max. Theophraſtum Paracelſum edoctum fuiſſe, quicquid in rerum natura fuit ſcibile;* & ſatis temerariè exempla Nabuchdonoſoris, Abimelechi, Jacobi, Joſephi, Magorum, Pauli, quibus Deus res occultas & futuras in ſomnio patefecit, allegare pro hac re audet. Verum enim verò verum quidem eſt, omnem ſapientiam eſſe à Patre luminum, eamq́; primo homini in creatione fuiſſe inditam, & poſtea etiam nonnullos à Deo immediatè circa res divinas & alia nõnulla eruditos fuiſſe: ſed ordinarius modus ad ſapientiam perveniendi jam eſt, ut filii à parentibus, juvenes à ſenioribus, docti ab indoctis diſcant; ac qui ordinarium hunc modum rejiciunt, Deum tentant, & in diaboli inſidias incidunt. Et an dogmata Paracelſi talia ſint, quæ à Deo autore immediatè profecta ſint, paulò poſt patebit. Ipſe, *lib. 1. de Podagricis, titulo de Limbo,* Præceptores ſe habuiſſe negat: Chirurgiæ tamen magnæ, *lib. 2. tract. 3. cap. 1.* refert, ſe inſtitutum fuiſſe non ſolum à parente Wilhelmo ab Hohenhaim, ſed & Præceptores agnoſcit Epiſcopum Scheid, Schettagienſem, Erhardum, Epiſcopum Laventalienſem, Epiſcopum Nicolaum Hipponenſem, Epiſcopum Matthæum Schacht, Suffraganeum Friſingenſem, Abbatem Spanheimenſem & alios.

Ex quibus facilè apparet, Paracelſum non in publicis Scholis, quas paſſim exagitat, & uſitatã via Medicinam didiciſſe, ſed quicquid cognitionis in ea habuit, è Chymicis libris & operationibus hauſiſſe. Nam non ſolum antiquorum libri de Chymia extabant, Gebri, Avicennæ, Lullii, Arnoldi de Villa nova & aliorum; ſed & circa illa tempora aut paulò antè eam excoluerunt, & ſcriptis illuſtrarunt Iſaacus Hollandus, Baſilius Valentinus & alii; & eo ipſo tempore Chymia in Germania non adeo erat ignota, ut libri antiqui ante Paracelſum hac de re ſcripti teſtan-

Unde Paracelſus ſua dogmata hauſerit.

ſtantur. Magiam etiam tum quidam non ſolum Judæi, ſed & Trithemius, Corn. Agrippa, & alii tractabant, à quibus & ipſe procul dubio quædam hauſit. Nam novarum & occultarum rerum nimis avidus, & nō ſemper, quid & à quo diſceret, ſatis cautus erat. Nam quales Præceptores habuerit, ſatis ex libro de Philoſophia occulta, *in fine*, apparet, ubi hæc habet: *Medicus non omnia, quæ poſſe & ſcire debet, in Academijs diſcere & cognoſcere poteſt, ſed opus eſt, ut interdum vetulas, Zigeunos, Nigromanticos, Agyrtas, Seniores ruſticos & ſimiles adeat, atque ab ijs diſcat. Nam tales de talibus rebus* (loquitur de morbis per Incantationem) *plus habent cognitionis, quam omnes Academiæ.* Et an ſatis prudenter vel rectè *in Præfatione Paragrani & in Theſauro Alchymiſtarum,* ſcripſerit: *ſe literas à Galeno ex inferno accepiſſe, &* ibidē in Theſauro Alchymiſtarum, *ſe cum Avicenna in veſtibulo inferni de ſuo auro potabili, tinctura Phyſicorum, quinta eſſentia, lapide Philoſophorum, Mithridatio, Theriaca diſputaſſe,* quilibet judicare poteſt.

Paracelſi peregrinationes. Nonnulli, ut Bickerus, *in Hermete redivivo*, decem annis in Arabia & vicinis regionibus vixiſſe, reverſumque ſpoliis Orientis onuſtum occultam illam Magiam cum arte Spagyrica & vera Hermetis Medicina in lucem revocaſſe ſcribunt. Qui tamen cum Fratribus R. C. qui ipſi quoque Patrem & Fraternitatis ſuæ Fundatorem artes omnes & ſapientiam in Arabia præcipuè didiciſſe aſſerunt, hiſtoricis documentis probare debebant, floruiſſe tempore Paracelſi in Arabia bonas literas, atque Arabes Europæis tum bonis literis & artibus antecelluiſſe. Ipſe verò, *in Præf. Chirurg. mag.* refert, ſe diligentem operam dediſſe, ut verum Medicinæ fundamentum cognoſceret, & cum multos ægros malè curari, multos nullo modo curari animadverteret, multa falſa in antiquorum ſcriptis reperiret, & pleroſq; fortuna potius, quàm arte curari videret, adiiſſe multis annis Academias Germanorum, Italorum, Gallorum, & Medicinæ fundamentum quæſiviſſe; poſtea verò ſe non ſolùm eorum doctrinæ, ſcriptis & libris tradere voluiſſe, ſed porrò peregrinatum eſſe in Hiſpaniam, Angliam, Marchiam, Boruſſiam, Litvaniam, Poloniam, Ungariam, Walachiam, Tranſſylvaniam, Croatiam, Illyriam, aliaſque regiones, & de Medicina percontatum eſſe non ſolum Doctores, ſed & Chirurgos, Balneatores, Mulieres, Magos, Alchymiſtas, Monachos, Nobiles & Ignobiles. Et cum multum diuq; de Medicina cogitaſſet, eam pro arte incerta habuiſſe & deſeruiſſe, atque alia negotia tractaſſe: poſtea tamen rurſum eandem in manus ſumſiſſe.

Quæ quomodo inter ſe cohæreant, & cum veritate conſentiant, ego quidem non video. *Paracelſus quo tempore natus.* Nam cum natus ſit circa annum Chriſti 1494. & circa annum Chriſti 1526. & aliquot annis ſequentibus, paulò poſt ætatis annum 30. Baſileæ vixerit

Digitized by Google

& ibi docuerit, ut ex programmate & libro de Gradibus & compoſitione receptorum, item libris de Tartaro & urinarum judiciis & pulſibus apparet; & jam tum libros Chirurgiæ confecerat; poſtea verò anno 1531. ut ex præfatione Paramiri, Sangalli ſcripta, apparet, vixerit; anno 1535. in thermis Piperinis, ut ex libro de iis ſcripto, *tom.1 pag.1116*. videre eſt; Chirurgiæ magnæ dedicationem anno 1536. Auguſtæ ſcripſerit; anno 1537. Villaci vixerit, ut ex libris de natura rerum videre eſt; anno 1538. in Carinthia, ut ex Chronico Carinthiæ & defenſionibus videre eſt; atq; ita ab anno ætatis 30. usq; ad annum 1541. in Helvetia, Alſatia, Carinthia, Auſtria, Moravia, Suevia. & vicinis locis vixerit, & tandem Salisburgi 1541. ætatis 47. mortuus fuerit: neceſſe eſt, ut ante 30. ætatis annum 10. illos annos (ſi modò unquam in Arabia fuit) in Arabia transegerit; atq; ita non multò poſt annum ætatis 20. in eam profectus ſit. Quod ſi verum eſt, quando ergo reliquum iter per Hiſpaniam, Luſitaniam, Angliam, Daniam, Sueciam, Litvaniam, Boruſſiam, Poloniam, Ungariam, Tranſſylvaniam, Walachiam, Illyricum, Croatiam, & ut in libro de vita longa habet, Finlandiam, Lapponiam peregit? in quam præterea ætatem multi illi anni incident; quibus Academias Germanorum, Italorum, Gallorum perluſtravit? quando bellis Venetiano, Danico & Belgico, ut Medicus, interfuit, & innumeras febres & 40. morborum genera curavit, ut in præfatione libri Hoſpitalis refert?

Paracelſus quo anno mortuus.

Et cum animum ad reformandam Medicinam adjicere non potuerit, aut certè non debuerit (aliàs valdè temerarium factum fuiſſet, illud rejicere, quod quale eſſet, nunquam cognoviſſet) niſi prius antiquæ Medicinæ falſitatem & imperfectionem cognitam & perſpectam habuiſſet; niſi in Anatomicis & in ſimplicium medicamentorũ cognitione ſe exercuiſſet; vulgatam componendi medicamenta rationem vidiſſet; ſucceſſum antiquæ Medicinæ in curandis morbis animadvertiſſet: quo ætatis anno iſta didicerit, quàm diu in Germaniæ, Galliæ & Italiæ Academiis vixerit, tandemque uſitatæ doctrinæ & antiquæ Medicinæ pertæſus melioris diſcendi gratiâ longum illud iter ſuſceperit, non ita facilè conciliare eſt. Ut jam de eo nihil dicam, quando Græcam & Latinam linguam, Philoſophiam, & alia futuro Medico neceſſaria adminicula didicerit: quæ judicii maturitas & perfectio in ea ætate eſſe potuerit, ut Medicinæ reformationem ſuſcipere, & ſe Medicinæ Monarchã nominare valuerit. Inprimis ſi conjunguntur ea, quæ habet in Chirurgia, *in fragmẽto de morbo Gallico p.649.* non ſatis conſtat, quando Medicinam didicerit, cum ibi non diſcendi, ſed Medicinam faciendi cauſſa in Litvania, Boruſſia, Belgio ſe vixiſſe ſcribat. Ita enim habet eò loci: *Jam diu inter nos hoc bellum agitatur:*

tatur: expellebant me ex Litvania, Boruſſia, Polonia: non placebam Belgis, non Univerſitatibus, non Monachis, non Judæis. Imò cum omnibus adminiculis ad eruditionem deſtitutus fuerit, ſicut teſtatur, *in fragmentis tom. 1. p. 131.* ſuam Bibliothecam non ſex paginas continere, & 10. annis ſe nullum librum legiſſe: quæritur, quàm paratus ad reformationem Medicinæ accedere potuerit.

Paracelſi Bibliotheca.

De Paracelſo judicium.

Id ergo, ſi hæc omnia in omnem partem verſemus, vero magis conſentaneum eſt, & res ipſa teſtatur; Eum nullâ linguarum & Philoſophiæ cognitione inſtructum, artem Medicam antiquam, quam nunquã ſatis cognoverat, reprehendere & reformare cœpiſſe, & experimentis ſaltem faciendis intentum fuiſſe, atque ea de cauſa tot loca pervagatum fuiſſe, & Agyrtas, Nigromanticos, & id genus alios frequenter conſuluiſſe.

Paracelſus linguarum ignarus.

Atque id ſatis ejus ſcripta teſtantur, in quibus nulla linguarum peritia, nulla antiquæ Philoſophiæ cognitio elucet. ex. gr. p. 1122. tom. 2. in interpretatione vocabulorum Synonymicorum, Cicatricans interpretatur, das da Blaſen auffſteucht / Flammulam, Hanenfuß / atque ipſemet, *in defenſione ſecunda*, ſcribit, ſe nihil curare, an Apoplexis vel Apoplexia, Paralyſis vel Paralyſis, Epilepſia vel Epilentia dicatur, ſusque deque ſe habere, an vocabulum ſit Græcum, Arabicum vel Algoicum; ſolum in id ſe incumbere, ut origines & curationes morborum inveſtiget. Quod etiam in ſuis ſcriptis paſſim obſervat. *Et de caduco Matricis pamg. 4.* Logicam, quæ unica verum à falſo diſcernere docet, Medico contrariam eſſe, & lumen naturæ impedire ſcribit. Cujus exemplum ſi omnes Medici imitarentur, næ illatiſſimam Barbariei viam aperirent. Imò nec linguæ Germanicæ vel vernaculæ ſatis peritus fuit. Vix enim puto exſtare aliquem ſcriptorem Germanicum, qui tàm inſcitè, ut gravius nihil dicam, Germanicè ſcripſerit.

Paracelſus Logicam contemnit.

Neque video quomodo famæ Paracelſi, quem ſupra omnes mortales extollere cupiunt, fabuloſis narrationibus conſulatur, qualem continet prologus cujusdam Valentini Antapraſſi Silorani, qui tomo operum primo inſertus eſt, & p. 476. continetur. In eo prologo ſcribit, quiſquis fuit ille Antapraſſus; *Paracelſum libros ſuos latina linguâ ſcripſiſſe, eosq; in muro quodam occultaſſe, atque inde indicio famulorum ſurreptos eſſe, quos cum ipſe nactus eſſet, imprimendos dediſſe latinos, hinc in 4. linguas vertiſſe.* Quæ omnia fabuloſa ſunt. Conſtat enim jam publicè, inprimis ex editione Joh. Huſeri, qui minutiſſima quæque Paracelſi ſcripta conquiſivit, Paracelſum pleraque Germanicè ſcripſiſſe, & ex iis poſtea non pauca ab aliis in latinum converſa fuiſſe. Quod verò Cyperinus vel Cyprianus Flaenus, ut addit, in Italicã & *Gallicam linguam*, *Rebeus Rambus in Græcam converterit*, itidem fabuloſum; cum nemo hominum iſtas

verſiones unquam viderit. Eandem fidem meretur, quod idem ſcribit, *quod Athenienſes*(quales vero viri docti jam Athenis vivant, notum) *deſtructorem omnis erroris & magiſtrum veritatis*; *Hebræi alterum Rabbi Moſen*; *Monſpelienſes* (quos tamen nunquam doctrinam Paracelſi amplexos eſſe, tàm notum eſt, quàm quod notiſſimum) *alterum Hippocratem & novum Æſculapium*; *Græci Monarcham perpetuum nominarint*; *quod Alexander Perſeus* (ſed quis ille?) *in quadam epiſtola* (ſed quanam illa?) *ſcripſerit*, *Paracelſo eruditione æqualem nullum hominem natum eſſe*; *quod Puteus Benezevel* (& quis iſte?) *putarit Paracelſi doctrinam eſſe naturale Evangelium*; *quod in Medicina ſcripſiſſe eum 53. & in Philoſophia 235. libros referat Sabæus Dacus*; *quod Tarbuetus Ariſtotelem Paracelſo comparatum dixerit eſſe inſtar carbonum extinctorum ad accenſam lucernam*. Talibus ſcilicet fabulis ad amplificandam Paracelſi famam opus eſt.

Paracelſi eruditio.

Verum quàm eruditus Paracelſus fuerit, infra demonſtrabitur, ubi de dogmatibus ejus in ſpecie agemus: hoc ſaltem hic addimus; aſſentiri nos Crollio non poſſe, qui, *in Præfat. admonit.* ſcribit: *neminem adhùc Paracelſi peritiam attingere, ne dum ſuperare potuiſſe, ut qui ſupra, quam credi poſſit, omnium ſcientiarum divinarum & humanarum abſolutam habuerit cognitionem, & de origine magnorum incurabilium morborum à temporibus Noa ſolus ea ſcripſerit, quæ ſuperiorum ætatum Medicorum nulli, ne per ſomnium in mentem venerint.* Fidem majorem habemus ſacris literis & DEO, qui de Salomone, *3 Reg. 3. v. 12.* teſtatur: *Ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens & intelligens in tantum, ut nullus ante te ſimilis tibi fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit.* Ideoque Paracelſum Salomoni non æquiparamus, nec eum omnium ſcientiarum divinarum & humanarum abſolutum cognitionem habuiſſe, perſuaderi poſſumus. Si enim tàm ſapiens fuit, cur vitæ ſuæ modum habere non potuit? Nam *qui proficit in literis, & deficit in moribus, plus deficit, quàm proficit*: etiam in trivio inculcatur. Et cum *initium ſapientiæ timor Domini* ſit, eum ne omnium mortalium ſapientiſſimum fuiſſe credamus; quem Oporinus toto, quo cum ipſo vixit, biennio orare nunquam audivit, nec vidit; & qui ſacra Eccleſiæ non curavit? Et qui vel precibus vel ſacris aliis vacare potuit, qui totis diebus & noctibus ebrietati & crapulæ deditus fuit, & vix unã atq; alteram horam ſobrius reperiri potuit? Monet quidem ipſe Paracelſus, *in Labrinth. Med. errant.* ex Apoſtolo, ut, qui ſapientiam deſiderat, eam quærat apud Deum, & ſcribit, quod prima inſtitutio, & inquiſitio hujus Medicinæ ſit, quærere regnum Dei: Sed an ipſe hoc fecerit, ea, quæ hactenus dicta ſunt, perpendenti manifeſtum evadit.

Paracelſi abſurda dogmata.

Et quod abſolutam omnium divinorum & humanorum cognitionem non habuerit, abſurda quædam imò impia ejus dogmata teſtantur.

Nam

Nam quis ſanæ mentis credat, ea vera eſſe, quæ infra ex libris Meteor. afferemus? quis niſi amens ſibi perſuaderi patiatur, quod, *lib. Meteor. c. 3.* ſcribit; Noctem non ex abſentia Solis, ſed ex ortu ſtellarum nocturnarum, quarum fructus ſunt tenebræ, provenire? quis credat, ſtellas quaſdam habere ſe inſtar cucurbitarum & phiolarum, & ſuis concavitatibus continere Salem, Sulphur, & Mercurium, atque inde per operationem ætherei Vulcani per emunctoria ventos emittere, non ſecus, ut cum flatus in corpore humano generantur, & per inferiorem gutturem, ſeu, ut ipſe Paracelſus loquitur, dum homo aſellat, excernuntur? Ejusdem abſurditatis eſt, quod, *eod. lib. c. 6.* ſtatuit: pluvias non generari è vaporibus è terreno globo in altum ſublatis, ſed eſſe quaſdam ſtellas, quarum fructus ſint pluviæ. In iis, ceu olla, operari Vulcanum & Archæum, ac tum ex ipſis ſtellis prodire fumum æthereũ ſeu nubeculam, quæ poſtea in pluviam mutetur: ut miram ejus de pluviarum generatione Philoſophiam loco alleg. videre eſt. Ridiculũ quoque, quod, *lib. 1. meteor. c. 10.* ſcribit: Stellas ſe purgare cùm æſtivas tùm hybernas non per fulgura, ſed per corpora, quæ excernunt, quæ ſtellas cadentes vocant: Cauſſa eſt, inquit, quod alimentũ habent in firmamento, quod eſt elementũ, à quo ſuſtentantur. Nihil enim eſt creatum, quod non quotidiano alimento egeat, ut homo. Ex quo conſequitur, ea ex ſuo elemento edere & cibum capere. Jam quod cibo & potu ſervatur, excrementa quoq; gignit. Aluntur autẽ igne ſolo, ſicut homo terra, ex qua natus eſt. Ex igne igitur ſuam eſſentiam extrahunt: ſicut homo carnem & ſanguinem ex terra ſumit. Quod transmutari in eſſentiam nequit, excrementum fit. Non minus eſt abſurdum, quod, *lib. 1. Meteor.* ſcribit; Irides etiam à ſuis ſtellis generari, & quidẽ ad earum generationem 40. ſeptimanas requiri, & plurimas generari, ſed non omnes conſpici. Nam requirere Iridum generationem temperatam aëris conſtitutionem, ideoq; ſi iridis alicujus generatio incidat in talem temperatam conſtitutionem, abſolvi & perfici Iridem; ſi verò in frigidum tempus incidat, à frigore in ipſa generatione deſtrui; contra in magno æſtu exſiccari & comburi. Qualia abſurda & ridicula dogmata qui cognoſcere cupit, legat libros Meteor. & alios paſſim, atq; inter eos librum de generatione ſtultorum, in quo non homini hominis generationem tribuit, qui ſcillcet non plus ad hominis generationem conferat, quàm ruſtic9, qui triticum ſeminat, ad tritici generationem, ſed Vulcano cuidam, in cujus abſentia diſcipuli artis hominem fabricandi nondum ſatis periti ſtultum efficiant: atque fabros illos non immortales, ſed breviſſimæ vitæ ſtatuit. Verum operæ pretium non putamus, nugis talibus & ridiculis & impiis chartas replere. Quanquam nihil tàm abſurdum aut ridiculũ dici potuerit à Paracelſo, quod non aſſeclæ ejus quaſi

myſte-

myſterium admirentur. Non enim hoc genus hominum, quid dicatur, & an cum ratione vel experientia conſentiat, attendunt: ſatis eſt, ſi à Paracelſo vel Paracelſiſta profectũ ſit. Exemplum ejus rei præbet Crollius (ut de aliis jam non dicam) qui *de ſignaturis internis rer.* ridiculè planè ſcribit: *Vitalis Spiritus ſeu vita in muſculis formâ refert Animam balecis, ut loquuntur, ſeu argentum argento vivo ſuper inductum: ubi in ſanguine refrixit, evaneſcit, punctim vel caſim vulnerato, ubi in ſanguine profluente apparet, ſine mora patienti in potu exhibetur, non ſine manifeſto juvamento.*

Paracelſi impia dogmata.

Ex his ergò ſatis patet, eum plurima abſurda ſtatuiſſe. An verò impia dogmata non ſparſerit, ex his patebit. *Lib. 1. de rerum natural generatione,* docet, & modum quoque proponit, quo ſine patre & matre, artis Chymicæ beneficio, homunculus generetur; atq; hoc ſecretum maximum eſſe dicit, quod tamen jam olim Pigmæis & Gigantibus non incognitum fuerit, utpote qui talem originem habuerint. Nam ex talibus homunculis, ubi ad virilem ætatem pervenerint, fieri Pigmæos & Gigantes. Atque tales omnia arcana ſcire, quæ alii homines ignorant. Nam cum arte vitam & corpus acceperint, artem & ſcientias ipſas illis connatas eſſe, nec opus habere, ut eas diſcant. Quæ de generatione ſtultorum & eorum fabris ſcripſerit, in peculiari de ea re libro, ut modò dictum, legat, qui volet. *Lib. 1. Philoſophiæ Sagacis c. 2.* ſtatuit, homines in novis Inſulis non eſſe procreatos ex Adamo noſtro primo parenre, neque nobis ſanguine conjunctos, ſed ab alio quodam Adamo progenitos eſſe. Cujus notæ ſint ea, quæ, *in libro Azoth ſeu de Ligno & Linea vitæ*, habet, cuilibet ſine affectu judicanti conſiderandũ & judicandum permittimus. Ut alia omittamus, ſcribit, *ejus libri cap. 2.* Paracelſus, Adamum & Evam ante lapſum non habuiſſe teſtes, renes & uterum, & omninò membra genitalia, ſed ea poſt lapſum accepiſſe, ſicut Carinthiis è potu aquæ nivalis ſtrumæ creſcunt; imò nec membra nutritioni dicata, nec dentes habuiſſe concedit, hominemque poſt lapſum pro monſtro habet, & conceptionem humanam, quæ poſt lapſum fit, monſtroſam appellat. *Ibidem*, Chriſtum non aſſumſiſſe corpus, quale primi parentes habuerint, & nos poſt lapſum habemus, ſed corpus ſuum per Spiritum Sanctum ex cœleſti Aquaſtro accepiſſe. Verba Jehovæ: *Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium,* non de Eva, ſed de Chriſto explicat. Verbum Domini in creatione mundi & Adami latum fuiſſe in aquis, & aquas fuiſſe ſepem Paradiſi, & quæ alia de verbo & Spiritu Domini. *p. 530. & ſeq.* habet. Lapſum primorum parentum & reſtitutionem hominum in fabula illa de Meloſina contineri ſcribit. Sicut & fabulam illam Fortunati de lapſu primorum parentum explicat. Suturas capitis, quæ literã T referunt, inverſo & contrario modo in fœmina & ma-

De homunculis.

De hominibus in novis Inſulis.

De primorum parentum corporibus ante lapſum.

De Chriſti carne.

De Lapſu primorum parentum in fabula Meloſinæ & Fortunati.

& mate ſe habere, easque à Diabolo provenire ſcribit. Johannem Baptiſtam in deſerto ſummitates arborũ tenellas melli ſylveſti immerſiſſe & comediſſe, verum Angelicè comediſſe in ore, non in ventriculo narrat. Neque enim alvum reddidiſſe. Chriſtum in deſerto, poſtquam 40. dies jejunaſſet, eſurientẽ non appetiviſſe terrenum illum panem, ſed poculũ, quod cum diſcipulis in ultima cœna bibiturus fuit, ſtatuit. Adamũ in arbore ſive creatum eſſe ſive creviſſe ſcribit, ſicut anſeres illos in Scotia, *pag. 536. & pag. 540.* Atque alia de Adamo, Eva, Virgine Maria abſurda plurima eodem loco habet, quæ hìc recenſere operæ pretium non eſt.

De Adamo

Paracelſi de Moſe judicium.

Neque iſta, quaſi ex Moſe hauſta ſint, palliare poteſt: cum talia in Moſe non exſtent; Moſi etiam in phyſicis parùm, & vix plus, quam Galenus, tribuat. Ita enim de eo ſcribit, *in fine allegati libri:* Moſes donum intelligentiæ particulariter habuit, non totum. Nihil enim ſcribit de proprietate, qualitate, prima materia limbi æterni & limbi elementorum, ſed ſaltem de materia terræ, è qua homò; & tamen ſaltem una parte: triũ partium, Aeris, Aquæ, Ignis non facit mentionẽ. Non enim Moſes fuit Phyſicus, ſed à Deo vocatus, ut eſſet Dux ſui populi. Ideoq; ejus deſcriptio Laicis planè obſcura eſt: Et Phyſicꝯ valdè infirmis fundamentis niteretur, ſi textui Moſis ſine explicatione fidem haberet, imò rem ridiculam ageret.

Hic meritò quæritur, ſi neq; ex ſacris literis ſuam de creatione mundi & lapſu primorum parentũ & mundi ſyſtemate ſententiã hauſit, neq; eã ullibi rationibꝯ vel experientiã probavit, unde eam acceperit? atq; inprimis unde illa opinionum portenta de Meloſinis, Diemeis, Durdalibꝯ, Neufarenis, Lorindis, Neſderis, Gnomis, Lamiis, Nymphis, Syrenibus, quæ *lib. 1. de Philoſ. ad Athenienſ. t. 13. & alibi proponit*, hauſerit.

Paracelſus novas creaturas introducit.

Non meliora habet in aliis libris. *Libro de Caducis parag. 3.* ſcribit; Adamum cognitionem, artes & lumen naturæ in Paradiſo non habuiſſe; ſed dum expelleretur è Paradiſo accepiſſe. *In libro principiorum, ſeu de myſteriis vermium, c. 1. tom. 1. p. 1088.* ſcribit; Adamum ante lapſum lucis naturæ expertem fuiſſe, nec creaturarũ Dei notitiã habuiſſe; ſummè verò peritũ in luce naturæ evaſiſſe poſt lapſum, ejusq; divina providentiâ, cauſſam & quaſi magiſtram fuiſſe ſerpentem: Deumque altiora & majora ſecreta ſerpenti in creatione, quàm ulli animali vel viventi creaturæ conceſſiſſe. Ideoq; non immeritò lapſum per ſerpentem accidiſſe. Deum n. benè noviſſe, quod ſerpens habitaverit ad arborẽ, quã tam ſeverè prohibebat. *Eodem in lib. c. 2.* Techellum illũ infamẽ Magũ valdè laudat, & à malè feriatis ſophiſtis (Ariſtotelicos & Galenicos intelligit) libros ejus malè ſuppreſſos, & vulgo è manib. ereptos eſſe ſcribit. *In Philoſ. ſagaci l. 2. c. 3.* ſcribit: Mariam non ex Adamo fuiſſe, ſed ex Abraham; non ex carne Adæ, ſed ex carne promiſſionis. Atque ita

Paracelſus laudat Magos.

nec Chriſtum ex Adamo carnem aſſumſiſſe concedit.

Paracelſus de reſurrectione mortuorum.

Mira quoque de morte & reſurrectione mortuorum habet, *Philoſophia Sagacis, lib. 2. cap. 1. p. 432. in fine*, dicit, Deum mortem creaſſe. *Paginâ ſeq.* explicans locum Jobi, *In carne mea videbo Deum meum*, duo genera carnis in terra conſtituit, unum ex Adamo, alterum ex nova nativitate per Chriſtum. *Caro*, inquit, *ex Adamo Deum non videt, Caro verò ex nova nativitate per Chriſtum Deum videt.* Et cap. 3. *Caro & ſanguis ex Adamo in regnum cœli non ingrediuntur. Nihil enim cœlum ingreditur, niſi quod ex cœlo eſt. Caro autem Adami eſt ex terra. Ergo cœlum non ingreditur, ſed in terram revertitur. Eſt enim mortalis. Nihil verò mortale cœlum ingreditur. Caro non prodeſt quidquam. Ergò non venit in cœlum. Eſt plena omnium vitiorum, nec purificari aut glorificari poteſt, ſed opus eſt, ut tota ab homine ſeparetur, quod in morte accidit, quæ tollit carnem ab homine. Sed quia homo carne ab Angelis differt, Chriſtus ipſi novam carnem dedit, & carnem illam Filius condidit; & Filii creatum cœlum ingreditur, Patris non item reſpectu carnis.* Et in ſeq.

De carne Chriſti.

ſatis clarè innuit carnem à Chriſto aſſumtam non eſſe carnem Adami, neque virginem Mariam ex carne & ſemine Adami eſſe. Et *c. 2.* expreſsè ſcribit: *Ex Adami carne Chriſtum natum eſſe, non aliter accipiendum eſſe, quàm quod dici poteſt, de eo, quod in vas aliquod infunditur. Hoc enim dicitur ex vaſe quidem eſſe, ſed non de vaſe.* Spiritum item mundi Filium Dei conſpicuum nominat: Quam tamen impietatem Paracelſi laudat Crollius, & *in præfat. p. 45.* ſcribit, unicum Paracelsū Moſaicæ & viventis Philoſophiæ diſcipulum Verbum incarnatum in creaturis reperiſſe; cum tamen ſacræ literæ Verbum Dei conſpicuum & Verbum incarnatum nullum aliud admittant, præter Filium Dei in humanitate patefactum. Ac plura ejuſmodi, *citato c. 2. & 3.* legi poſſunt: quæ omnia talia ſunt, ut facilè evincāt, falſiſſimè à Crollio ſcriptum eſſe, Paracelſum abſolutam divinarum & humanarum rerum habuiſſe ſcientiam. Rectiùs Quercetanus, *in reſponſione ad Aubertum*, ſcribit: *Paracelſum quod attinet, mihi nequaquam propoſui ipſius Theologiæ patrocinium ſuſcipere, neque ipſi in omnibus adſtipulari unquam cogitavi.*

Neque hæc aliquam interpretationem admittunt, quod ſcilicet idē dicat, quod Paulus *1. Cor. 15.* carnem & ſanguinem non poſſe hæreditatem cœli habere, id eſt, carnem, quam ex Adamo accepimus, non poſſe ad hæreditatem cœleſtem admitti, antequam supernè ſit regenerata. Expreſsè enim ſcribit, corpus mortale nullo modo glorificari poſſe, ſed in morte totum ab homine ſeparari. Paulus verò, *loco alleg. v. 53.* ſcribit, δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. Ita licet Dornæus, *in admonitione ad Erastum*, ſcribat; Paracelſum ſaltem de Virginis Mariæ regeneratione locutum eſſe, quo modo ſcilicet, *Joh. 1.* dicitur; Filios

Dei

Dei non ex ſanguinibus, neq; ex vo-voluntate carnis, neq; ex voluntate Viri, ſed ex Deo naſci: tamen ſi diligenter loca allegata inſpiciamus, iſta explicatio admitti non poteſt. Si enim hoc ſemel tantùm dixiſſet, facilè in bonum ſenſum trahi poſſet: Verum toties expreſsè affirmat, hominem habere duo corpora, mortale ſeu terrenum ex Adamo, alterum cœleſte; ejusq; mentem non eſſe terrenum hoc corpus regenerari & immortale fieri, quilibet candidus lector facilè animadvertet.

Paracelſ. blaſphemia.

Verum plura de his, cum ad Medicinam non pertineant, non addo: Prudenti ſat dictum. Qui plura hac de re cognoſcere cupit, legat Eraſtum, *diſp. 1. contra Paracelſum p. 244.* & ſeqq. aliquot. & *ibid.* p. 24. Ubi ſeptem horrendarum blaſphemiarum reum peragit Paracelſum. Primò quod fingat cum Ario & Photino, Verbum, quo Deus creavit univerſa, aliam à Deo eſſentiam habere, creatum eſſe & corruptioni adeoq; Dei judicio obnoxiũ. Deinde quod ponat plures Deos tales, per quos ſummus Deus hunc mundum architectatus fuerit. Tertiò quod neget palàm Chriſtum eſſe creatorem, dum eum facit ſeparatorem, & quidem ſociis ei additis pluribus. Quartò quod neget Adamum creatum fuiſſe à Deo perfectum in principio, ſed conſummatum ipſum aſſerat, *in lib de vermibus*, ab eſu pomi, hoc eſt, Diabolo, qui per pomum omnem ſuam ſapientiam in hominem transfuderit. Quintò quod contendat hominem non fuiſſe cum libertate voluntatis creatum, ſed cogi à creatoribus illis ad mala & ſcelera. Sextò quod adimat Chriſto poteſtatem judicandi. Demùm quod faciat Chriſtum peccatorem, quiq; nobiscum cogatur expectare ſententiam Dei in extremo judicio. Videatur etiam Conradi Geſneri epiſt. 1. lib. 1.

Paracelſus in medic. do qualis.

Quales autem in rebus phyſicis & medicis ejus opiniones ſint, paulò poſt videbimus. Jam quid in Chymicis & curando præſtiterit, quæ laus ejus præcipua eſt, & ob quod tantam famam adeptus eſt, paucis diſpiciamus. Et principiò quod transmutationem metallorum attinet, in ea Paracelſum aliquid præſtitiſſe, negandum non eſt. De eo enim, *in epiſtola*, Oporinus ita ſcribit: *Pecunia erat prodigus profuſor, & eâ ita ſæpè deſtitutus, ut ne obulum quidem ei ſupereſſe ſcirem. Craſtino ſtatim rurſum crumenam benè inſtructam ſe habere oſtendebat, ut non rarò admiratus fuerim; unde ei fuiſſet ſuppeditata.*

Paracelſus aurum confecit.

Deinde aurum feciſſe Paracelſum ex plumbo & argento vivo Michael Neander teſtes producit *in ſua Geographia* tùm publicos tùm privatum quendam Franciſcum, cujus etiam epiſtolam affert, quam & And. Libavius, *libro 2. defenſionis Alchymiæ transmutatoriæ contra Guibertũ*, inſeruit. In ea ille Franciſcus, annorum tunc 72. pietate, doctrinâ & opibus dignitateq; in Bohemia præſtans, qui adoleſcẽs per ſemeſtre Baſileæ cũ Paracelſo familiariter vixerat, ſcribit; Juſſiſſe aliquãdo Paracelsũ pecuniâ deſti-

Digitized by Google

tutum, dato floreno Rhenano, ut ex Pharmacopolio libram Mercurii peteret. Quo allato Paracelſum quatuor lateres in foco compoſuiſſe, Mercurium in catinum injeciſſe, ignemq; excitaſſe. Poſtea cum inciperet Mercurius fumare, dediſſe Franciſco huic globulum, ac juſſiſſe, ut pyragra prehenſum parumper in Mercuriũ demergeret, donec liqueſceret. Hinc aucto igne utrumq; in hypocauſtũ rediiſſe, reverſoſq; poſt dimidiam horam aurum in catino inveniſſe. Hinc catino fracto juſſiſſe Paracelſum, ut Franciſcus aurũ iſtud ad aurifabrum, qui habitabat ſuper Pharmacopolium, deferret, & pecunia permutaret. Aurifabrum pondere cognito ad ſtateram (erat autem librale minus ſemiuncia) crumenam ex ſerico plenam aureis Rhenenſibus detuliſſe, & Paracelſo miſiſſe. Medicamen autem, quod in catinum immergebat Franciſcus, erat globulus mediocris, avellanæ inſtar, incluſus ceræ rubræ ſignatoriæ. Quæ res autem intus fuerit, ſe ignorare ſcribit iſte Franciſcus, & qua re id præſtiterit, & an illam Medicinã ipſe præparaverit, an aliundè acceperit, non ſatis liquet. Ewaldus Vogelius, Belga, *in præfat. in librum de Lapidis Phyſici conditionibus*, ita de Paracelſo ſcribit: *Paracelſus fortè æquo jactantior ſolus eſt, qui veterem proceſſum inventionibus ſuis ſe prægreſſum gloriatur, & pauciſſimis verbis, iiſque obſcuriſſimis & ſupra modum ambiguis intentionem divinari magis, quàm cognoſci maluerit.* Et paulò poſt: *Quin imò aſſeverare auſim, Paracelſo Philoſophorum lapidem nunquam innotuiſſe, eumque nec Raimundi Lullii, nec aliorum hujus artis doctorum ſcripta intellexiſſe. Quod meum judicium præter rationes certas, quibus ut id credam, adducor, confirmavit epiſtola quapiam ſua mihi vir illuſtri genere natus, cujus Pater Paracelſum familiariter noverat.* Et videtur hoc probabile. Si enim lapidem Philoſophorum habuiſſet, & quoties liberet, tingere potuiſſet, non ita inveheretur, *tom. 1. p. 132.* in Philippum, Marchionem Badenſem, eumq; ingratitudinis ob mercedem pactam non ſolutam tàm acerbè non accuſaret.

Paracelſi medicamenta Chymica. Quantum verò ad medicamenta Chymica, multa eum ex tenebris in lucem produxiſſe etiam negandum non eſt. Utinam ſine invidia id præſtitiſſet, & qualia accepiſſet, bonâ fide nobis communicaſſet. Nam dum antiquos omnes etiam Chymicos præ ſe contemnit, ſe valdè ſuſpectum reddit. Ego quidem, ne iniquior in ipſum eſſe videar, hic eum non accuſabo: illud tamen tacere non poſſum, quod Bernhardus Penottus, inter Chymicos hujus ſeculi non ignotus, de eo ſcribit, *in fine libelli de denario Medico*, *Si*, inquit, *extarent Joh. Iſaaci Hollandi opera, & in lucem mitterentur, Paracelſi opera ſepelirentur. Hic ipſe Iſaacus Hollandus ille eſt, de quo Paracelſus vaticinatus eſt dicens: Et veniet poſt me Elias Artiſta, qui abdita rerũ patefaciet. Prævidebat Paracelſus, Iſaaci opera tandem fore manifeſta, & perventura ad manus doctiſſimorũ viro-*

virorum. Et poſt: *Cum incidiſſem in Iſaaci librum de opere vegetabili, reperi de verbo ad verbum doctrinam de tribus principiis, & de ſeparatione quatuor Elementorum ab eo deſumtam. Unde conſtat, illum præcipua ſua opera ſuffuratum fuiſſe, atq; hinc inde expiſcatum; ut de gradationibus Medicinarum ab Arnoldo; Archidoxa, à Raimundo Lullio ex ſua arte operativa; de arcanis à Rupeciſſa; nihil prorſus à ſeipſo, præter quam convitia & maledicta: à Trithemio varia. Si quis attentè Arnoldum legerit & Raimundum in arte operativa, animadvertet Paracelſum iſtorum virorũ truncaſſe, & ſibi vendicaſſe ſcripta. Legite Lanfrancum, animadvertetis Paracelſum ab eo ſuam Chirurgiam deſumſiſſe. Cur non citat Arnoldum c. de Paralyſi, de Galbaneto ſuo deſcripto lib. de morbis Tartareis?* Hæc Penottus. Quibus etſi per omnia fidem non habeam; & Paracelſi ſcripta autoribus iſtis collata non ubiq; reſpondeant: omnia tamen non ſunt de nihilo, ut allegatos auctores legenti patet. Et Joh. Crato, ad Eraſtum, ut videre eſt, *part. 4. diſp. Eraſt. contra Paracelſum,* ita ſcribit: *Remedia, quibus aliquando uſus eſſe dicitur, non illius eſſe, ex eo certus ſum, quod librum vidi ante 200. ferè annos à Monacho quodam Ulmæ ſcriptum, in quo eadem medicamenta, quæ ille fruſtulatim nunc in has nunc illas chartas ſparſit, perſpicuè ſcripta erant.* Et Andernacus Chymiæ ſtudioſiſſimus, *tom. 2. pag. 651.* ſcribit: *Fateor ſanè Theophraſtum Paracelſum inſignem Chymiæ Magiſtrum præclara multa in ſuis libris prodidiſſe: ſed contra hoc dolendum cenſeo, quod non pauca vana & falſa iis miſcuit, ne dicam, quod optima quæque ſic obſcuravit, ut nemo vel pauci certè fructum aliquem ex illorum lectione percipere poſſint.*

Paracelſus quos morbos curaverit.

Quantum verò ipſe ægros curando præſtiterit, non eadem omnium eſt ſententia. In Epitaphio ipſi tribuitur, quod dira illa vulnera, Lepram, Podagram, Hydropiſin, aliaq; inſanabilia corporis contagia mirificâ arte ſuſtulerit. Et Oporinus, *in Epiſtola,* ipſi mirabilem faciendi medicinam, in omni morborum genere promtitudinem & felicitatem tribuit, & quod in ulceribus etiam deploratiſſimis miracula ediderit, nullaque ratione victus præſcripta aut obſervata, ſed cum patientibus ſuis dies & noctes potando eos pleno, ut ſolebat dicere, vẽtre curaverit. Ac Franciſcus ille, *in Epiſtola nuper allegata,* ſcribit; quod cum mulier quædam eum acceſſiſſet, virum ſuum graviter decumbere conquerens, adeò, ut metueret, ne inſtante nocte decederet, reſponderit: *Vir tuus cras tecum prandebit & convaleſcet,* idque præſtiterit propinato pulvere quodam albo in calido vino ad ſudorem: quod Leproſos, Hydropicos, Epilepticos, Podagricos, morbo venereo infectos ſanarit.

Quib9 medicamentis Paracelſus uſus fuerit.

Quibus autem medicamentis uſus fuerit, ſi quæratur; ipſe quidem, *lib. de Tinctur. Phyſicorum cap. 7.* ſcribit: Se tincturâ Philoſophicâ curaſſe morbum Gallicum, Lepram, Hydropem, dolores Colicos, Apople-

Digitized by Google

xiam, Eſthiomenon, Cancros, Fiſtulas, omniaque ma[illegible] interna. Fides ſit penes auctorem. Alii pleriq; Mercurialibus Medicinis ipſum uſum eſſe exiſtimant. Franciſcus ille, *in Epiſtola*, pulverem Hydroticum, quo virum illum citò curavit, album fuiſſe refert. Oporinus teſtatur, ipſum pulvere præcipitati Theriaca aut Mithridatio aut Ceraſorum vel Botrorum ſucco in pilulas redacto in omni morborum genere ad purgandum uſum fuiſſe; Laudano, quod forma pilularum parvarum impari ſemper numero extremâ tantùm morborum difficultate tanquam ſacram Medicinam exhibuit, ita gloriatum fuiſſe, ut non dubitarit affirmare, ejus ſolius uſu ſe è mortuis vivos reddere poſſe, idque aliquoties, dum apud ipſum fuit, re ipsâ declaraſſe. Refert quoque Thomas Eraſtus, *parte 4. diſput. adverſ. Paracelſ. pag. 301.* Medicum quendam doctum & Chymiæ peritiſſimum, & qui omnem diligentiam adhibuerit, ut poſſet verum à falſo hac in parte diſcernere, poſtquam Chirurgiam Paracelſi legiſſet, judicaſſe, Paracelſum omnes morbos ſolo Mercurio ſublimato & calcinato curare voluiſſe, ac ne id animadverteretur, variis nominibus appellaſſe. Et omninò medicamenta violenta fuerint neceſſe eſt, ſi verum eſt, quod Eraſtus, *diſput. contra Paracelſ. part. 3. p 211.* ſcribit: *Qui Paracelſum*, inquit, *familiariter noverunt, & quantum in medendo præſtiterit, cum judicio animadverterunt: curationis ei ulcerum malignorum & difficilium laudem nō denegant, at aliorum morborum curationem non concedunt. Vivunt hodiè Baſileæ viri doctrinâ & prudentiâ ornatiſſimi, qui nihil verentur affirmare, omnes intra anni ſpacium interiiſſe, quicunque ejus medicamenta venenoſa intra corpus ſumſiſſent. Frobenium viſus eſt primùm curaviſſe, ſicut alios quoſdam etiam: ſed res poſtmodum Eraſmum aliosq; docuit, quam periculoſo curationis genere uti ſolitus fuerit. Uſurpant enim pharmaca iſti homines illis prædita viribus, quibus magna violentia cogunt naturam, vitioſos humores exturbare, ſed interim ita vires debilitant, & tàm maligna poſt ſe venenatæ ſuæ conditionis veſtigia relinquunt, ut nec illa ſe recolligere, nec impreſſas veneni reliquias abſtergere poſſit.* Et *parte 4. pag. 253.* teſtem hujus rei citat Theodorum Zwingerum, qui, *in præfatione, quam libris Santis Ardoyni de venenis præfixit*, ita ſcribat: *Multi, quibus pharmaco hoc ſuo benedicto (Laudanum intelligit) dolorem omnem exemerat, non multò poſt per caloris nativi ſuffocationem & extinctionem interierunt. Vivunt etiamnum viri dignitate, virtute, pietate & doctrinâ præſtantes, qui ad unum omnes intra anni ſpacium diem ſuum obiiſſe affirmant, quicunq; Baſileæ pharmaca Paracelſi intra corpus ſumſiſſent.* Unde etiam Oporinus, *in Epiſtola: Internorum verò affectuum curationem ſic adminiſtravit, ut nullo in loco ultra anni ſpacium hærere potuerit, quod ipſe dicere ſolitus ſit, anno amplius non poſſe ſuas artes in uno loco durare.* Nimirum in violentorum iſtorum remediorum uſurpatione

id

id uſu venire ſolet, quod illis accidit, qui ad fructuum maturationem arborum radicibus calcem admovent, qua fructus quidem citius maturantur, ſed arbor perditur.

Paracelſus Chirurgus.

Sunt ergo non pauci, qui, ut ex Eraſto dictum, ei ulcerum difficilium curationis laudem non adimunt: tanta tamen in aliis morbis, Hydrope, Podagra, Lepra, Epilepſia & ſimilibus curandis præſtitiſſe, quanta vulgò de eo prædicantur, non concedunt, multò minus quod omnes morbos curare potuerit; idque non obſcuris documentis probant. Primò enim affert Eraſtus, *part 3. diſput. contra Paracelſ.* Domini Doctoris Marci Recklau, Illuſtriſſimorum Principum, Elector. & Palatini Rheni Domini Ottonis Henrici & Domini Friderici teſtis oculati Epiſtolam, in qua, præter alia etiam, hæc ſcribit ad Eraſtum: *Cum inter ſermones tuſſire eum* (Paracelſum) *ex Catarrho animadvertiſſem, ac virum Medicum affectus tales dedecere obiter dixiſſem, ſublato poculo; Niſi hoc eſſet, vinum digito monſtrans, reſpondit.* Et poſtea: *Verbum ex eo latinum extorquere nullum potui.* Et Mox: *Monaci ab aulicis deductum ad virum nobilitate inſignem cognomento Monachum, qui tunc Ducis Bojariæ culina præfectus erat, illum tum Ducis Medici, Doctor Pantaleon & D. Alexander Carteuſerus haud infeliciter decocto ligni curabant, ut manifeſtè jam inclinaret morbus. At his dimiſſis tota curatio Theophraſto commendatur. Eo in curam recepto, mox unguento ex hydrargyro (quod ei Johannes Voigt, Scholæ Paracelſicæ diſcipulus, Auguſtæ tùm habitans, mihi probè notus concinnaverat) perſanare tentavit. Verum Paracelſus cum agrum jam morti proximum videret, pridie quàm moreretur, Monaco clàm ſummo mane profugiens in Auſtriam deſcendit.*

Hiſtoria curationis Paracelſicarū felicium.

Operæ pretium etiam fuerit, quia in omnium manibus non eſt, Epiſtolam Medici Clariſſimi, Johan. Cratonis, trium Imperatorum Romanorum Archiatri, quam ad Thomam Eraſtum ſcripſit, *ex 4. diſput. contra Paracelſ. parte,* afferre. Ita autem ille: *Die 25. Maii ad 1570. cum Pragæ in cubiculo Cæſaris conveniſſent Medici, videlicet Doctor Julius Alexandrinus, Ego & Nicolaus Bieſius, acceſſit nos Generoſus Baro Dominus Bertoldus à Leippa, Marſchallus Regni Bojemiæ, Cæſ. Majeſtatis Conſiliarius & Camerarius, ac cum de Medicis ſermo eſſet, ajebat: Paracelſum, cum primò de ipſo eſſet pervulgatum, poſſe ipſum curare Podagricos, à parente ſuo, Domino Johanne à Leippa, Mareſchallo regni Bojemiæ, maximis ſumtibus ex Helvetia evocatum. Laboraſſe autem Dn. Johannem per intervalla, neque unquam diu lecto affixum fuiſſe. Hæſiſſe autem Paracelſum ferè per biennium Cromaviæ, & varia medicamenta adhibuiſſe, & parentem ſuum planè arthriticum reddidiſſe. Dominum Bertoldum etiam, cui leviter oculus affectus fuerat, ita curaviſſe, ut ne nunc quidem eo oculo videat.*

Acce-

Digitized by Google

Accerſitum tum ad nobilem inprimis fœminam, conjugem Domini Baronis, Johannis à Zerotin, filiam generoſi Domini à Bernſtein, quæ neq; valde ægrotavit, cum ventris tormina haberet, neq; Epileptica unquam fuit. Huic verò cum Paracelſus quædam medicamenta dediſſet, Epilepſiâ correptam fuiſſe, & ſupra 20. paroxyſmos paſſam eodem die exſpiraſſe. Paracelſum reverſum Cromaviam convaſaſſe quædam, & in Ungariam profugiſſe: parentem etiam non multò poſt doloribus ſummis confectum vitam cum morte commutaſſe. Et mox addit: *Imperatorem, quem à maledicentia & falſitate alieniſſimum fuiſſe, ſciunt omnes boni, Paracelſum mendaciſſimum & impudentiſſimum impoſtorem, qui cum doctis hominibus nunquam converſari voluerit, nominaſſe.* Et tandem: *Audivi etiam ab ijs, quibus in Pannonia & Auſtria notus fuit, perpaucos & nullos ferè eum curaſſe.*

An Paracelſus deſperatos morbos curaverit.

Et in ſpecie quoſdam morbos quod attinet, eam, quæ illi tribuitur à quibusdam, laudem deſperatorum morborum curatorum alii non concedunt. Nam in Podagra quid effecerit, ex epiſtola Cratonis modò allegata apparet. Quantum ad Lepram, non jam dicam de eo, quod Palmarius & alii quidam ei objiciunt, eum ſcabiem aliquam fœdiorem pro Lepra habuiſſe: illud dubium negotium reddit hoc, quod, *Philoſophia Sagacis, lib. 2. cap. 8.* ſcribit: *Sunt quidam morbi, qui non ſunt à natura, ut Lepra & omnes ejus ſpecies. Qui has curare cupit, quærat remedia non in natura, ſed in cœlo. Ibi enim poteſtas hæc ſita eſt.* Etſi verò aliquis hic pro Paracelſo reſpondere poſſet, licet per media naturalia non curari poſſit lepra: (quod ſuo loco relinquimus) per Medicinam cœleſtem adeptam, quam vocat, curatam fuiſſe à Paracelſo: tamen in contrarium militat, quod, *lib. 6. Paragraphorum cap. 5.* in curatione lepræ nullius Medicinæ cœleſtis, ſed naturalis mentionem facit, Auri ſcilicet & Argenti. Dubios etiam nonnullos reddit id, quod in remediis ad Epilepſiam tàm varius eſt. Nunc enim curationem Epilepſiæ pollicetur per Helleborum nigrum, nunc per Antimonium, nunc per liquorem Auri, nunc per Coralliorum tincturam, nunc Vitriolum, nunc ſanguinem humanum præparatum, nunc cranium humanum. Putantq; Paracelſum hinc inde accepta remedia promiſcuè memoriæ gratiâ in chartam conjeciſſe, ut ſucceſſu temporis occaſione oblatâ ſingulorum periculum faceret: neſciviſſe tamen, cui præ reliquis fideret. Atque cùm hoc conſentire videtur ipſa Paracelſi vitæ ratio, quæ talis fuit, ut tàm inſignem in tot deſperatis affectibus peritiam habere non potuerit. Et quomodo illi omnium morborum curatio adſcribi poteſt, qui ſe ipſum curare non potuit, ſed non ſolum diu ante mortem convulſus contractusque vixit; verum etiam vitam, quam aliis longam pollicitus eſt, ultra annum 47. producere non potuit. Nam nullius momenti eſt, quod Crollius ſcribit, ipſum veneno adverſa-

Paracelſi mors.

Digitized by Google

verſariorum ſublatum, qui diu per naturam & artem ſuam vivere potuiſſet. De fide enim iſtius relationis, quæ nullo teſte nititur, non ſatis conſtat: & probabilius eſt, eum mortem præmaturam ſibi crapulâ & ebrietate attraxiſſe. Sit verò, quod veneno perierit: certè univerſalis Medicinæ laudem ea non meretur, quæ venenis reſiſtere nequeat. Neq; venena inter caſus violentos, à quibus nulla Medicina præſervare poteſt, ſimpliciter referri poſſunt: cum remedia dentur, quæ & à venenis præſervant & liberant: ac meritò illa univerſalis Medicina, ſi eam habuit, ab omni veneno Paracelſum præſervare & liberare debuit.

De Paracelſo judicium.

Quæ omnia, ut hoc caput concludamus, quæ hactenus in partem utramque prolata ſunt, diligentius & ſine præjudicio ſi penſitemus, aliter judicare non poſſumus, quàm Paracelſo ingenium atq; animi impetum non defuiſſe, & ſi cum talibus ingenii dotibus linguarum, Philoſophiæ, & Hippocraticæ ac Galenicæ Medicinæ ſolidam cognitionem ſibi comparare, & hæc demùm cum Chymicis conferre voluiſſet, eum rem Medicinæ utilē præſtare, & magnum inter Philoſophos & Medicos nomen ſibi comparare potuiſſe. Verum neglecto linguarum ſtudio & accuratiore Philoſophiæ cognitione, ipſum, ſalebris quibusdam & ſentibus, quæ eo ſeculo in Medicina occurrebant, offenſum, novam planè viam quæſiviſſe; quæ proprio impetu & ductu invenerat vel in Chymicorum libris legerat, multò latius, quàm res ipſa pateretur, dilataſſe, & ſuo tantùm ingenio ac viribus fretum antiqua omnia & artem medicam antiquam, quam nunquam ſatis cognoverat, ſubvertere conatum eſſe, & tamen quibus rationibus ſua firmaret vel aliena deſtrueret, parùm ſollicitum fuiſſe. Cum enim vel libros aliquot rariores Chymicos vel præceptores nactus, aliqua medicamenta Chymica efficaciora cognoviſſet, eorum fiduciâ veterem Medicinam ſpernere, & ſatis impudenter ſibi Monarchiam Medicinæ & omnium artium arrogare cœpit. Et cum ex Chymicorum, qui ipſum anteceſſerant, & Magorum libris & converſatione quasdam opiniones hauſiſſet, reliquos verò libros negligeret, & per integrum decennium alium nullum librum legeret, & ſuis tantùm opinionibus indulgeret: tàm abſurdas in Theologia, Philoſophia & Medicina opiniones, nullis rationibus adductis, ſed quaſi Dictator & Imperator rei literariæ, promulgavit, & pleraq; ita confusè & ineptè ſcripſit, ut ſcopæ diſſolutæ potius, quàm libri videantur: ut eum vel omni judicio carere, vel amore Paracelſi planè occæcatum eſſe oporteat, qui δοξομανίαν iſtam monſtroſam probare auſit.

Vita Paracelſi diſſoluta.

Vita ejus ita diſſoluta fuit, ut illum Medicinæ idoneum reformatorem agnoſcere, multò minus abſo-

lutam rerum divinarum & humanarum ipſi tribuere cognitionem, aut cum Paracelſiſtis & Weigelianis, Fratrum Roſeæ Crucis nomen præ ſe ferentib9, inter Heroas & ingenia à Deo ſummè illuminata ad artes imperfectas reſtituendas, numerare non poſſimus. Quomodo enim Homo dies noctesq; cum ruſticis & aurigis compotando conſumens, manè crapulâ gravans, vel etiam adhuc ebrius & quaſi ποποφωμῶν, in medio hypocauſti columnæ adſiſtens, manibus capulo enſis (cujus κοίλωμα nonnulli ſpiritui alicui familiari hoſpitium præbuiſſe ſuſpicantur) comprehenſo, virorum doctorum ſententias abſtruſiſſimas intelligere, refutare, & illis meliora ſubſtituere, & mox ad calamum dictare potuit? Ipſe toties Galeno & Avicennæ Ethniciſmum objecit: an verò ipſe Chriſtiano vitam dignam ſemper egerit, aut Chriſtiano digna docuerit & ſcripſerit, viri docti & candidi judicent.

Paracelſi in curando felicitas.

Felicitatem in curando quod attinet, ulcerum difficilium curationem felicem omnes ipſi tribuunt: verum in aliis morbis curandis etſi diſcipuli multum illi tribuant, infelicium tamen curationum teſtes fide dignos ſupra adduximus. Crediderim Mercurialia quædam eum uſurpaſſe medicamenta fortiora, quibus vehementer natura irritata cauſſas morborum, quas alii Medici mitioribus medicamentis tollere non potuerunt, excuſſit, atque ita aliquos deſperatos, ſed non ſine periculo curaviſſe. Quod tamen eadem curatio illi non ſemper feliciter ſucceſſerit, hiſtoriæ teſtantur. Ut jam non dicam, ipſum multis de Magia ſuſpectum eſſe. Sed quid ſuſpectum eſſe dico; cum plurimi, ut ſupra dictum, id teſtati ſint, & ipſe eam & ejus cultores, Techellum & alios toties laudet, & multos morbos medicamentis naturalibus incurabiles Magia curari poſſe ſtatuat; eamque curandi rationem ſibi non ignotam eſſe, non diffiteatur, & vel à Diabolo medicamenta & beneficia accipere volupe putet. Sed quo jure id faciat, & an Magia illa, quam laudat, naturalis planè & licita ſit, ſuo loco dicetur.

Paracelſus de Magia ſuſpectus.

Addo tandem & illud, ſæpè famam facta ſuperare & fidê, & mundum opinionibus regi, atque apud vulgus indoctisſimos ſæpe agyrtas applauſum mereri, & doctiſſimis Medicis præferri, ut exempla ubivis obvia ſunt, de quibus jam non dicam. Illud judicii informandi gratiâ non omitto. Quantæ authoritatis apud multos ſit P. Severinus, quondam Regis Daniæ Medicus, omnibus notum eſt; qui & ipſe in Idæa Medicinæ, *p.341.* nec Podagras, nec Hydropes, nec Lepras, nec Epilepſias inſanabiles eſſe ſcribit: de eo tamen Johannes Paludanus, Medicus olim Regis Daniæ viduæ, poſtea urbis Wipurgenſis, in Juthia Septentrionali Cimbrorum Medicus, ita ad Henricum Smetium ſcribit:

P. Severinus.

Quod inquiris de miraculoſa & certa deploratorum & incurabilium aliis affectuum

ctuum curandorum ſolertia & ſucceſſu, quanquam homini docto & apud multos magni habito nihil detrahere volo, ingenuè tamen fateor, famam factis ſuperiorem. Variis medicamentis ad varios morbos uſus eſt, ſed ſæpe vehementioribus, in quorum uſu hoc perſæpè evenit, quod illis accidere ſolet, qui ad fructuum maturationem arborum radicibus calcem admovent. Medicamentis Paracelſicis non ſemper uſus eſt, verum & compoſitionibus Galenicis ſæpe; ſed extremis morbis extrema adhibebat remedia. Intelligenti ſatis. At eum morbus Epidemius Hafnia multùm ſæviret, circiter annum 1602. ipſe quoque peſte extinctus fuit. Ita ipſi Paracelſici ſuorum medicamentorum, quæ ita prædicant, & vulgatis omnibus præferunt, imperfectionem in ſeipſis ſæpè experiuntur: quod & ipſi Paracelſo accidiſſe ſupra dictum. Sed de Paracelſo ſatis: dogmata jam ejus præcipua videamus & examinemus. Omnia enim examinare velle, & difficilis laboris, nec fructuoſæ operæ res foret. Nam cum Paracelſus & aſſeclæ ejus in probandis & confirmandis ſuis nihil operæ poſuerint, ſed pro libitu finxerint & ſine rationibus propoſuerint, quid in iis examinandis multùm operæ locetur? præſertim cum rarò unam de una Paracelſus ſententiam poſuerit: ut quam potiorem habuerit, neſcias. Fecit tamen maxima ex parte id jam olim Th. Eraſtus, qui nihil ferè dogmatum Paracelſi intactum reliquit.

CAPUT V.

De Nominibus novis, & Principiis cognoſcendi & diſcendi Paracelſicorum.

PRincipio autem id non prætereundum, Sectæ hujus proprium eſſe nominibus ludere, & nomenclationum novitate aliquam ſapientiæ laudem captare. Hinc libros ſuos inſcripſit Paracelſus Paragranum, Paramirum: apud eundem occurrunt ſæpe Ens Pagoycum, Cagaſtricum, Iliaſtrum, Archæus, Reloſleum, Cherionium, Eveſtrum, Ylech, Tratames, Turban, Leffas, Stannar, Perenda, Zenda, & ſexcenta alia nova & omnibus ſeculis inaudita vocabula, & talia omninò, ut ad quam linguam pertineant, & cujus originis ſint; nemo ſectatorum Paracelſi adhuc explicare potuerit. Et cũ Paracelſus & ſectatores ejus utuntur uſitatis vocabulis, aliũ tamẽ ferè ſenſum iis affingunt, & ſymboliſmis & parabolis perpetuò utuntur; nec cũ Mannam, Eſſentiam, Ens, Aſtrum, & alia plurima nominant, id, quod hactenus apud Medicos & Philoſophos per ea intelligitur, ſed aliud quidpiam per parabolam aut ſymboliſmum innuunt. *Noba Paracelſi vocabula.*

Crollius, ut iſtam nominum ſive novitatem ſive barbariem excuſaret, *in præfat. pag. 77.* ſribit; *Paracelſum expertis ſtylo magico ſcripſiſſe,* *An juſtis de cauſis Paracelſus noba nomina uſurpaverit.*

G 2 non

non vulgo, ſed ſibi & intelligentibus in Schola Magica educatis ſapientiæ filijs, myſteria ſua ſub vulgaribus & varijs nominibus occultaſſe. Thomas Muffetus verò, *in Dialogo Apologetico de medicamentis Chymicis,* ſcribit: Chymicos conſultò & magno jure novis nominibus uti. In novis enim artibus ὀνοματοποιεῖν nullam legem vetare: res ſacras prophanis hominibus obſcurè tradendas eſſe; idq; exemplo naturæ, quæ caſtaneæ nucleum non niſi cortice & aſpero tegumento abditum offerat. Recentior verò ſcriptor quidam nec inutilitatis nec obſcuritatis nomine iſta Paracelſi vocabula nova poſſe damnari exiſtimat. Primò enim inutilia non eſſe, ſed habere iſta nova Paracelſi vocabula certum finem; cum res nominibus veris deſtitutas vocabula iſta nova convenienter ob oculos ponant, illuſtrent, & notiores reddant: deinde obſcura non eſſe, cùm res ſignificatas non intricent; idq; ideo, quia per Paracelſicorum nominum inventionem non fiat aliorum & verorum terminorum abrogatio: ſiquidem nulli vulgariter recepti unquam fuerint, qui id, quod Paracelſus per talia nomina denotavit, explicarint & enodarint.

Sermonis uſus. Verum enim verò cum bonitas cujusque rei in eo, cujus cauſſa facta eſt, conſiſtat: ſermo verò Dei inſigne donum ſit, hominibus ob id conceſſus, ut alter alteri mentis ſenſa & cogitationes communicare & interpretari poſſit: dubium nullum eſt: illam orationem maximè laudabilem eſſe, quæ animi ſenſa clariſſimè exprimit, & veluti conſpicienda proponit: quæ verò hoc non præſtat, ſermonis nomen vix mereri; *Oratio bona clara.* Atque ideò idem eſſe nihil loqui vel ſcribere, & loqui vel ſcribere, quod nemo intelligit: ac vitio & culpa non carere eam orationem, in quam plus laboris & temporis impendendum eſt, ut verba intelligas, quàm ut res verbis denotatas percipias. *Oratio obſcura vitioſa.* Sat enim in hac vitæ brevitate & Naturæ obſcuritate rerum eſt, quibus cognoſcendis tempus impendatur, ut obſcuris ſermonibus intelligendis illud conſumere opus non ſit. Et proinde rectè dictum putamus à Platone in Gorgia, ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἰδῇ, ἴσεται καὶ τὰ πράγματα: *cognitionem nominum ſequitur ipſarum rerum cognitio;* & ab Epicteto, ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις, *initium cognitionis eſt nominum conſideratio.* Ideoq; ſecundum Ariſtotelem, *2. Top. cap. 2.* ἁμαρτάνουσι, οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες. Et prudentiſſimè Galenus, *3. de ſimpl. med. facult. cap. 12.* ſcribit: ἡ τῶν ὀνομάτων χρῆσις ταραχθεῖσα καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιταράττει γνῶσιν. *Conturbatus nominum uſus & rerum ipſarum cognitionem conturbat;* & 3. de Pulſ. different. c. 6. *Si nomina propria ſuppetunt, his uti nos par eſt; ſi non, definitione præſtat res ſingulas explicare, quàm à metaphora nomina mutuari, ſiquidem docere inſtituas, non obtundere.* Et, *de vict. rat. in acut. comm. 4. t. 18.* ex omnium homi-

hominum conſenſu τὴν μὲν σαφήνειαν ἀρετὴν εἶναι τῆς ἑρμηνείας, τὴν δὲ ἀσάφειαν κακίαν cenſet. Et egregriè J. C. Scaliger, *in lib. 1. de plantis. Eſt primum*, inquit, *Sapientis officium, bene ſentire, ut ſibi vivat: proximum, benè loqui, ut patria vivat. Quippe quod animal ſit jure ſociabile, neutiquam ſuos aget conventus impulſu naturæ ſimplici, formicarum, apumvè, aut etiam locuſtarum more, ſed ratione adductus induet ſeſe in commune jus, patieturque ipſe, patique alterum jubebit ſimul.*

Quando nova Vocabula fingere liceat.

Ergò ſi rebus novis nova nomina convenienter Paracelſus & Paracelſici impoſuerunt, culpandi non ſunt. Verum ſi rebus non novis, nominibus uſu tritis & ſatis convenientibus rejectis & ſpretis, ipſi nova, impropria, inepta & barbara nomina impoſuerunt, excuſationem non merentur. At poſterius in pleriſque verum eſſe, ſtatuimus. Quæ enim neceſſitas adegit P. Severinum, quem Paracelſici hodiè non minus, quàm ipſum Paracelſum ſequuntur, ut pro rei conſtitutione vel natura toties, ut in uſu hujus vocabuli ſibi quodammodo placere videatur, vocabulum *Anatomiæ* planè ineptè uſurparet? Ex gr. *pag. 29.* ſcribit: *In radicali humiditate totius ſeminis anatomia & poteſtas* (id eſt, natura & vis) *viget. Pag. 38. Multæ in mundana Anatomia dubia & incomprehenſa*, id eſt, multa in rerum natura obſcura. Et mortis & morborum Anatomia, *pag. 193 In humana Anatomia*, pro, in corpore humano. *pag. 124. Quæ ſanitatis Anatomiam gerere videntur*, id eſt, Sanitatis ſpeciem habere videntur. Neque tamen iſtam ſignificationem vocis Anatomiæ, etſi ſibi familiariſſimam, ſemper retinet, ſed æquivocatione errandi cauſam præbet, dum interdum hanc vocem pro rei ἀναλύσει & reſolutione uſurpat; interdū pro rei loco, ut dum, *p. 168.* dicit, *Semen ad teſtium Anatomiam*, id eſt, ad teſtes, *confluere*.

Anatomia vox apud P. Severinum.

Tinctura vocabulum apud P. Severinum.

Quæ cauſſa eundem impulit, ut *Tinctura* vocabulo pro rei, proprietate, à qua vis agendi fluit, ſeu ipſa poteſtate agendi, aut actionum fonte tàm impropriè, toties tamen & ſingulis ferè paginis, uteretur? Nam *p. 138.* dixit: *Alimenta variis tincturis imbuta*, id eſt, ut ipſe quidem explicat, facultatibus validis prædita. *Pag. 150. Seminalis Tinctura*, id eſt vis ſeminalis vel principium ſeminale. *Pag. 222. Tincturam morbi*, id eſt, cauſſam vel principium morbi evaneſcere. *Ibidem: Tincturas morborum invalidas*, id eſt, principia morborum invalida. *Pag. 223. Tinctura Pleuritidis*, id eſt, cauſſæ Pleuritidis. *Pag. 235. Tincturæ ſubtiles & ſtabiles*, id eſt, cauſſæ morborum ſtabiles.

Chariona Paracelſi.

Ita Paracelſus, à quo iſta hauſit Severinus, ſæpè res antiquas novis nominibus appellat. Sed malè. Nam ſi δυνάμεις Hippocraticæ & *Chariona* Paracelſi ſunt idem, ita interpretante Severino, *p. 133.* cur non antiquum, uſu tritum & idoneum vocabulum hoc retinuit, & hoc quod nemo, cujus originis ſit, novit, ſubſtituit? Si *Relollaccum* eſt inefficax,

Relollacei.

 impo-

impotens & ſterile: cur aliquod antiquorum non retinuit, & hoc ineptum & barbarum introduxit? Si Orcus Hippocratis, Nox Orphei, *Iliadus.* Abyſſus & Iliadꝰ Paracelſi ſunt idē, ita etiam interpretante Severino, *p. 97*: cur non antiqua iſta retinuit, & novum iſtud & inuſitatum uſurpavit? *Archæus.* Qua neceſſitate adductus Paracelſus vocabulum Archæi introduxit; cum ſi rem diligenter perpendamus, nihil aliud iſtud vocabulum ſignificet, quàm quod in Scholis Philoſophorum & Medicorum facultatem & virtutē naturalem, aut, ſi mavis, ſpiritum naturalē, facultatis naturalis miniſtrum, nominamus. Non ſunt certè tanti vel Paracelſꝰ vel Severinꝰ ut relictis conſuetis, & quibꝰ maximi viri hactenus uſi ſunt nominibus, pro eorum libitu, quod prius hoc dixeramus, jam aliud vocemus.

Chymia nō opus habet novo Stylo. Nec Chymia nova eſt, & à Paracelſo primùm inventa, ut ipſi hæc cura novis rebus nova nomina imponendi incubuerit; ſed vocabulis, quæ antiqui Chymici uſurparunt, commodè uti potuiſſet. Neq; Chymia ſola tàm ſacra eſt, ut illa præ reliquis diſciplinis omnibꝰ, etiam Sacra Scriptura, peculiari ſtylo, quo profani à ſacris ejus arcerentur, indigeat. Antea ſatis obſcuritatis in natura nobis objectum eſt: monſtroſis nominibus eā augere nullo modo opus eſt. Cum ergo nullā cauſſam habeant Paracelſici, ut novis iſtis & obſcuris nominibus utantur: forſan iis ita loqui placuit, ne intelligerentur, atq; hoc modo reconditæ & ſingularis cujusdam eruditionis & ſapientiæ opinionem apud imperitos & rudes ſibi compararent; & ne facilè ab aliis refutari poſſent. Si n. verbis claris & perſpicuis ea, quæ novis & fictis vocabulis ac inauditis nominibus Paracelſus, & ampullantibus ac ſeſquipedalibus verbis Severinus involvit, clarè ſine verborum involucris propoſita fuiſſent: non tot admiratores inveniſſent, ſed dogmatum multorū abſurditas dudū omnibꝰ innotuiſſet. Nunc cū ignotis verbis & obſcura ratione ſua dogmata proponunt, etſi refutentur & reprehendantur, ſemper hoc obtendere valent; Non ſatis intellecta fuiſſe, quæ ſcripſiſſet. Ubi verò novis rebus (ſæpe tamen talibus, quæ in rerū natura non dantur, ut ſuo loco videbitur) nova nomina imponere libuit, cur nō ſignificantia & emphatica, & ex lingua aliqua nota rectè & ſecundū analogiā deducta indidit, ſed talia finxit, quorū origo & derivatio ex nulla lingua mōſtrari poteſt. Quid n. eſt Ens Pagoycū, Cagaſtricū? quid Eveſtrum, quid Noſtoch, quid Scajolæ, quid Zonetri, quid ſimilia alia infinita? Nā qui nova & prius inaudita, qualia Paracelſus habet, plurima proponere & perſuadere conatur, verborū perſpicuitate rerum novarū obſcuritatem illuſtrare debet, nō affectatā nominū obſcuritate & monſtroſis nomenclationibus rem antea obſcuram & ſuſpectā obſcuriorem reddere, & ut minus dextrè accipiatur & intelligatur, in cauſſa eſſe.

Stylus Magicus. Quod verò ſtylum Magicum

Crollii

Digitized by Google

Crollii attinet, ſi intelligit ea vocabula, quæ Chymici etiam ante Paracelſum ſuo conſilio ſuis rebus indiderunt, ut cum metalla Planetarum nomine appellant, cum Aquilæ, draconis, leonis & ſimilia nomina rebus metallicis & mineralib9 imponunt, aut cum multa vocabula à Metallurgis in ſuam artem introducunt: id nõ improbamus; & illa talia eſſe concedimus, ut facilè intelligi & explicari ab initiatis hujus artis poſſint. Verũ an ad hunc ſtylum omnia à Paracelſo conficta, & quæ è nulla lingua derivari rectè poſſunt vocabula, pertineant, quivis, qui Paracelſum legere cupit, facilè animadvertet. Deinde ubi involvere & obſcurare rem op9 non eſt, iſtæ parabolicæ locutiones aut ignota vocabula nõ adhibenda. Ideoq; ubi docere animus eſt rem planè & perſpicuè, cur non potius *ἔμφυτον θερμὸν* & calidum innatũ, quàm Sulphur appellent, & nominibus uſitatis neglectis ad obſcurũ parabolismum confugiant. Explicare quidem res Phyſicas & Medicas ex Alchymia licet; interim tamen uſitata evertenda non ſunt, ac novitates in artibus nõ neceſſariç fugiendæ. Et ſi ex principiis ipſorum omnia denominanda eſſent, ut jam nõ amplius dicatur Sanguis, Bilis, Melancholia, ſed Sal, Sulphur, Vitriolũ vel aliud quid: cur non etiam in aliis rebus nomina uſitata aboleant, & cur panis, vini, Rhabarbari, Senæ & ſimiles appellationes retinentur.

Summa ergò hæc eſt: *ἡ σαφήνεια*, ut Galenus ait, *ἀρετὴ τῆς ἑρμηνείας*, *ἥδε ἀσάφεια κακία*, *ſermo animi character, & monſtroſus ſermo monſtroſi ingenii index.* Ac proinde in antiqua diſciplina tropis & inuſitatis vocabulis ludere, & conſuetudinem artis immutare, imò ad talia artem alligare velle, id tolerari non poteſt. Retineantur potius appellationes, quas uſus comprobavit, *quem penes arbitrium & vis & norma loquendi.* *Oratio ut viri ac perſpicuitas.*

Verum mittamus iſta, & delectari talibus, quibus placent, ſinamus: res ipſas jam videamus. Ubi primò de modo cognoſcendi occurrit controverſia. Nam novum diſcendi & cognoſcendi modum proponere videntur. Etenim cum hactenus *λόγος* & *πεῖρα*, Ratio & Experientia omnis cognitionis origo & fundamentum fuerit, & quicquid cum his conſentit, pro vero habitum, quicquid diſſentit, rejectum fuerit; & Hippocratis, Ariſtotelis, Galeni, & plurimorum aliorum virorum doctorum libri, quia maximam partem cum his *κριτηρίοις* conſentiant, in magno pretio habiti fuerint: Paracelſus & ejus aſſeclæ, cùm parùm ſoliciti ſint, quomodo cum his *κριτηρίοις* ſua dogmata conſentiant, & pleræque ipſorum aſſertiones principium petant, ne ſine omni fundamento ſua proponere videantur, novã cognoſcendi viam comminiſcuntur; de qua tùm alii, tùm Crollius, *in Præfat. admon.* prolixè diſſerit. *Medicus*, inquit, *p. 3. naſci debet è Lumine Naturæ & Gratia, ab interno & inviſibili homine, interno Angelo, luce naturæ.*

Modus cognoſcendi & diſcendi Paracelſiſtarum.

Cognoſcendi principia.

Jam

Lux Naturæ Paracelſi.

Jam ſi quæratur, quid ſit *Lux naturæ*, dicit Crollius, *pag. 25. Firmamentum eſt lumē naturæ, quod homini omnia naturaliter influit. Sicut enim corpori ſuus creſcit è terra, ita etiam ſidereo hominis ſpiritui ſive homini inviſibili, qui exterioris domus incola eſt, ab igne firmamenti creſcit ſuus cibus, artes omnes, opificia, linguæ, facultates, Cœlum enim eſt Pater & Doctor omnium artium, exceptâ Theologia, quæ à Spiritu Sancto diſcitur, ſpiritusq; ſidereus hominis à mediis ſuperiorum ſiderum omnem ſapientiam humanam, omnes artes, ſcientias & facultates attrahit.*

Si iterum quæratur; qui fiat, quod iis, qui in Academiis docent, quos toties ſugillat Crollius, aliiſque, qui ab ipſo diſſentiunt, Philoſophis non æquè lumen naturæ influat; ac ſuæ ſectæ Philoſophis, non video, quid clarè reſpondeat: niſi forſan ad imaginationem fixam, quæ ſapientiam ê cœlo attrahat, vel ad lumen gratiæ confugiat. De Paracelſo quidem ait, *pag. 63. ipſum indubitato cœli favore Monarcham Medicinæ factum*, ſed modum non addit.

Lumen gratiæ Paracelſi.

Luminis autem gratiæ ſæpius mentionem facit. Pag. 13. *Medicum naſci debere è lumine gratiæ & naturæ dixit.* Pag. 67. *Chriſtianè debemus philoſophari, non Ethnicè in linguis & artibus caducis & temporaneis.* Et pag. 69. *Nota ſunt duo lumina, intra quæ omnia, extra quæ nihil, & nulla perfecta rerum cognitio. Lumen gratiæ verum Theologum gignit, non tamen ſine Philoſophia. Lumen naturæ verum Philoſophum efficit, non tamen ſine Theologia, quæ fundamentum eſt veræ ſapientiæ.* Et poſtea; Inter eos, qui poſt Paracelſum compendiosè hoc tramite ad veram ſapientiam pervenerint, laudat *Valentinum Weigelium*, qui cum ſuis inſtitutus & illuminatus ſit, non in ſenſuali incipientium, nec in rationali proficientiū, ſed in tertia mentali ſive intellectuali Pentecoſtes Schola, in qua Prophetæ, Apoſtoli & omnes verè docti in vita & veſtigiis Chriſti ambulantes ſine labore & tædio didicerint. Si quæ verò doctrina illius Valentini Weigelii fuerit, inquiramus: eam fuiſſe Enthuſiaſticam, clarè patet, tùm ex aliis illius ſcriptis, quæ hodiè ab aſſeclis ejus eduntur non pauca, tùm ex libello Germanico, cui titulus: Der güldene Griff alle ding zuerkennen. In quo cognitionem rerum non ex libris, non ex objecto cognoſcibili, ſed ex cognoſcente pendere, omnemque veritatem & ſapientiam antea in homine reconditam eſſe, non verò ab objecto externo homini inſinuari tradit. Ubi inter alia, *cap. 16.* ſcribit: So offt einer ſich mit ernſt vom euſſern entſchlegt/vnd einkehret zu Gott in jhm ſelber/ ſo findet er Liechtes vnd Erkentnuß genugſam / er weiß mehr als alle Bücher. Et *cap. 14.* ſcribit: Wer alle ſeine Vernunfft vnd Verſtand einſondert in den inwendigſten Grund/in ſtiller gelaſſenheit ſeines Hertzens / ſeiner Seele/ vnd wartet auff Gott / der wird erfahren / was der inwendige Grund vnd Zeugnuß des Geiſtes ſey. Quæ eadem Paracelſi, Heinrici Cunradi in Amphiteatro, & ipſius Crollii eſt

Valentinus VVeigelius.

ſenten-

ſententia. Nam *pag. 26.* ita ſcribit Crollius: *Eſſentialis intrinſeca cognitio non eſt ex carne & ſanguine, nec in multitudine librorum & lectionis, nec in pluralitate Experientiæ, & antiquitate dierum, nec in perſuaſionibus humani verbi & contentione Rationis, ſed in ipſa paſſione divinorum; non in diſcendo, ſed in patiendo hominis mens perficitur.* Et clarius *pag. 70.* quem locum integrè adſcribere licet: *Miſeri mortales quærunt extra ſe per multos libros, per multos Præceptores, per longinqua itinera proficiſcentes, ſummo & diuturno labore, ſtudio & defatigatione, illa, quæ tamen intus apud ſe poſſident abundanter, ſi videlicet planè ſibi ipſis mortui, & per Sabbatum, & temporalem oblivionem toto animali ſuppreſſo homine, qui nihil niſi terra eſt, ingreſſi in ſe ipſos cum Davide Pſal. 40 Expectando expectantes Deum Magiſtrum in ſancto ſuo templo, in cordis abyſſo, ſive in intimis animæ noſtræ habitantem, ſuo Spiritu in nobis loquentem, & omnia in nobis operari, mentemq́ illuminare cupientem, non impedirent.* Et pag. ſeq. *Anima ſi recurrit intra ſeipſam, & convertitur in mentem, appropinquat Deo, omnia videt, nec opus habet externâ diſciplinâ, angelorum more, qui omnia ab intra diſcunt, audiunt, vident: converſa in ſenſus elongatur à Deo, & diſcedit à Deo, ut impurum à puro. Hoc,* inquit, *tandem, Myſterium Spiritus Academicus capere non poteſt.*

Pſeudochymicorũ religio & VVeigeliana [...] *norum religio.*

Habet ita Pſeudochymia ſuam velut peculiarem religionem. Nam quia Philoſophiam & Medicinam omnem ſive reformâſſe, ſive perfeciſſe ſe putant, in Philoſophia non ſubſiſtunt, ſed ad Theologiam etiam progrediuntur, & res ſacras profanis, profana ſacris miſcent. Hâc eleganti harmonia quicquid volunt abſurdi adſtruunt, & de beatorum regno, de angelis, de miraculis, de fide, de reſurrectione &c. mirificè argutantur, & tantò licentioſius, quanto verbi divini conſenſu nihil opus habent, ſed dixiſſe vel ſomniâſſe inter credulos ſuos abundè ſufficit. Nam qui hoc impetrârunt, ut credantur interno lumine ſplendeſcere, iis facilimum eſt, ſuum illum hiantem curioſumque gregem verbis inſolitis paſcere, cui hoc unum plauſibile, credere incredibilia, ſcire incerta, poſſidere lubrica, affirmare paradoxa, jactareq; impoſſibilia; tantaque obſequii promptitudo eſt, ut uno menſe ab uno impoſtore plus perſuaſum, quàm à Chriſto multis annis impetratum, aut miniſtris ejus creditum, liquidò deprehenſum ſit. Et primâ fronte ſupere devotum quid, & cœlum ſpirare videtur hæc Theologia: & propterea politicis & aulicis plurimis acceptiſſima eſt; ſed ſupponit monſtroſiſſima quæque, & in religionem puriorẽ contumelioſiſſima profert, & hæreſeos peſtilentiſſimæ genuinum exſetit, ut id ſatis demonſtravit Rev. Dn. D. Nicolaus Hunnius, *in libro de Weigelianâ Theologia.* Et certè ſathanæ dolo hos libros ſpargi arbitrandum eſt, ut verioris pietatis, internæque devotionis limento, quæ ſerio hodiè reduci, & ſince-

Digitized by Google

ſinceriore piritu plantari cœpere bona, hác fœda commixtione & religioſis ſuſpecta, & impiis magis dedignanda, irridendaque redderentur, & homines in fœdiſſimos errores conjicerentur. Cui enim ſemel Chriſtiana ſimplicitas diſplicuit, facilè ſpecioſi errores allubeſcunt, donec Atheiſmus, religionum expeditiſſima, ſubrepat, hominemque tot dubiis controverſiiſq; refertum in ſolidum liberet.

Veritas quid. Verum ut ad inſtitutum redeamus & hac de re noſtram ſententiã breviter aperiamus, rectè principiò ſcriptum putamus à Scaligero, *exercitat. 307. ſect. 9.* Veritatem eſſe adæquationem notionum, quæ ſunt in intellectu, cum rebus, ſeu ut habet, *lib. 1. de re Poetica cap. 1.* æquationem orationis cum re. Omnis enim cognitio & ſcientia naturalis eatenus vera eſt, quatenus cum rebus conſentit. Res enim menſurant cognitionem noſtram, non contra: neque quia nos ita cogitamus, res ita ſe habent, ſed quia ſic ſe habent, ita eas cognoſcim9, cum rectè cognoſcimus. Cum verò notiones rerum omnium, adeoq; ſcientiã rerum naturalium nobis inſitam nõ habeamus; aliunde nobis eam advenire neceſſe eſt. Etſi enim Adamo ea inerat rerum ante lapſum cognitio, ut iis omnibus ſecundum ſuam ſcientiam vera nomina imponere poſſet: nulli tamẽ homini poſt lapsũ à natura hoc amplius conceſſum eſt.

Ideoq; quicquid ſciunt homines, vel immediatè à Deo per peculiarem revelationem & illuminationem ipſis communicatur, vel alio modo, ut jam dicetur, diſcitur. Peculiarem illuminationem cùm ſecta Paracelſica nec ſibi ut propriam arrogare auſit, nec eam ipſi concedere poſſimus: reliquorum hominum more diſcant neceſſe eſt, & ex rebus ipſis cognitionem hauriant. *Verus diſcendi modus.*

Duplex cognitio. Duplex autem data eſt homini cognoſcendi facultas, ſenſus & intellectus. Per ſenſus enim exteriores res phantaſiæ, & per hanc intellectui offeruntur, atque anima, dum eſt in corpore, ſine phantaſmate non intelligit. Initiumq; cognitionis eſt à ſenſibus: atque ex illis, quæ absque errore ſenſ9 comprehenderũt, principia conſtituimus: à principiis deinde progredimur ad ignota, quæ ex iis concludi poſſunt. Atq; hic eſt ordinarius diſcendi modus, quo ætas tenera & rudis à parentibus & præceptoribus, indocti à doctis diſcunt, & vel ſermone ac præſenti traditione, vel per literas & libros erudiuntur. Et hoc ipſo modo poſt lapſum Adami omnes, quotquot fuêre, inſtitutos fuiſſe & doctos evaſiſſe, omnes hiſtoriæ & gentium conſenſus teſtatur: imò hoc ipſo modo Paracelſiſtæ omnes inſtituti fuerunt. Et hac ipſa de cauſſa Paracelſus tot peregrinationes ſuſcepit; Crollius ſuã Chymiam variis ac diuturnis peregrinationibus, laboribus & vigiliis indefeſſis & longâ obſervatione ſe congeſſiſſe, ipſe, *in Epiſtola dedicatoria,* ſcribit. Ac propterea alterum falſum eſt, quod poſtea, *in præfatione admo-*

Digitized by Google

admonitoria, pag. 70. ſcribit; *Miſeros mortales ex cæcitate & ignorantia quærere extra ſe per multos libros, per multos præceptores, per longinqua itinera, ſummo & diuturno labore, ſtudio & defatigatione, quæ tamen intus apud ſe poſſideant abundanter.* Ridiculi certè homines, qui quam ipſi nunquā ingreſſi ſunt vel calcaverunt viam, illi ut ſe alii committant, perſuadere conantur. Monſtret ſaltē Crollius aliquid, quod in Spiritu in ſe didicerit. Quicquid enim boni de medicamentorū Chymicorū præparationibus habet, illud ex peregrinationibus, laborib9 & diuturna obſervatione ſe conquiſiviſſe rectè & ingenuè fatetur: reliqua ex Paracelſo, Severino & Weigelio ac ſimilibus hauſit & mutuatus eſt. Idem de aliis ejus generis hominibus dicendum eſt, qui omnes à ſuis præceptoribus didicerunt, & non rarò de variis peregrinationibus & converſatione cum variis artificibus gloriantur, & non pauci ex iis Doctoræ ex privilegiis Academicis titulo ſe jactant. Et ſi non diſcendo, ſed patiendo, & in Spiritu in ſe, ut Crollius loquitur, homo diſcere poteſt, nec doctoribus & libris opus eſt: quorſū libros edunt Paracelſici?

Si ergo, quod res eſt, dicendum, ut paradoxis ſuis fidem faciant, & aliis in ea inquirendi anſam eripiāt, ſe aliam, quàm Ariſtotelici vel Galenici, ad eruditionem perveniendi viam habere ſcribūt, & neſcio quod Lumen Naturæ & Gratiæ fingunt, quo ſui cerebri figmenta, quæ rationibus & experientiâ probare non poſſint, pallient. Quod ſi admittatur, cuilibet pro libitu nova dogmata ab omni experientia & ratione aliena fingenti, & illa ad Lumen Naturæ & Gratiæ referenti fides habenda erit, & verum erit quod cuiq; videbitur. Ex quo quæ omnium diſciplinarum confuſio oriri poſſit, nemo non videt.

Lumen Naturæ Paracelſ.

Nec tamen quid Lumen illud Naturæ ſit, quo tantoperè gloriantur, & aliis ſe præſtare putant, inter ſe conſentiunt, aut ſatis explicare poſſunt. Paracelſus, *Paragrani tract. 1. p. 208.* Lumen naturæ accendi per Spiritū Sanctum ſcribit; *& tom. 2. pag. 329.* idem ſtatuit. *Libro 5. de origine morbor. inviſibil* aſſerit, Magos Pharaonis arte ex lumine naturæ miracula edidiſſe, atque ægrè fert, quod à ſacra ſcriptura Magi (Zeuberer) vocantur. *In Philoſophia de generatione hominis, tom. 2. p. 67.* lumen naturæ dicit eſſe tantum intellectum ſive rationem (die Vernunfft) & nihil aliud. Muffetus Lumen Naturæ dicit eſſe primæ naturæ ſive integritatis judicii veluti fulgur quoddam non innatum, ſed inditum nobis à Deo, quo falſum à vero diviniore mentis oculo diſcernamus. Crollius, *pag. 1, 4.* dicit, quod lumen naturæ nihil aliud ſit, quàm mundi illius inviſibilis cum corpore microcoſmico divina quædam analogia; quod idem ſtatuit Quercetanus, *in Tetrade c. 5.* Idem tamen Crollius, *p. 25.* ſcribit; *firmamentum eſſe lumen naturæ, quod omnia homini naturaliter influit. Pag. 36* verò hæc habet: *Altera hominis pars*

Digitized by Google

ſive ſidereum corpus vocatur hominis genius, lar domeſticus, familiaris Sophorũ homunculus, Dæmon ſeu Genius bonus, internus Paracelſi Adech, Natura lumen.

Donec ergo ipſi ſecum de lumine naturæ conveniant, nos interea viæ omnibus ſeculis à ſapientibus tritæ inſiſtamus, & lumen intellectus noſtri accendamus, id eſt, non quid ſapiens. ſophorum homuncul9 ſuggerat, ſed quid λόγος καὶ πεῖρα dictet, attendamus, & κριτήρια illa doctrinæ ab omnibus ſapientibus probata ſequamur: & inprimis πρότον ἐπιστήμης & Logicam, non errorum magiſtram & lucis naturæ obſcuratricem, ſed ad omnes errores vitandos, & veritatis abditæ & occultæ inveſtigationem ſummè utilem & neceſſariam nobis commendatam habeamus.

CAPUT VI.

De Analogia Majoris & Minoris Mundi.

Analogia Majoris & minoris mundi.

SI verò rem ipſam ſpectemus, tota ferè Paracelſia & Paracelſicorum Philoſophia ac Medicina innititur Analogiæ majoris & minoris mundi, atque eam ipſi valde latè extendunt. Neque enim Paracelſus cum ſuis aſſeclis contentus eſt iis comparationibus, quæ vulgò inter hominem & majorem mundum inſtitui ſolent, ſed *in lib. 4. de origine morborum inviſibilium initio*, ſcribit: *In homine eſſe aſtrorum motus, naturam terræ, aquæ, aeris, omnia vegetabilia, omnia mineralia, omnes conſtellationes, quatuor ventos.* Et, *Paragrani tractat. 2.* ſcribit: *Medici eſſe ſcire in homine Caudam Draconis, Arietem, Axem polarem, Lineam meridionalem, Orientem, Occidentem.* Et *in Paragrano primo*, non ad humores referendos eſſe morbos dicit, ſed *dicendum, hunc morbum eſſe Acorinum, aliũ Anthera, Pulegii, Meliſſæ, Savinæ, Terebinthinæ, Sileris montani, Hellebori.* Et *in libro de Lunaticis, tractat. 1 c. 1.* ſcribit: *In limbo noſtro eſt Cælum & Terra & omnium animalium proprietates. In Labyrintho Medicorum errantium c. 4.* omnia mundi majoris in homine eſſe dicit, eumq; *verum eſſe Medicum* ſcribit, *qui poſſit dicere, Hoc in homine eſt Sapphirus, hoc Mercurius, hoc Cupreſſus, hoc flos Cheiri.* Ita Crollius, *in præfat. p. 30.* ſcribit: *Circulus dicitur Homo, quod in ſe omnes Creaturas contineat.* Pag. 31 *In homine omnia ſunt comprehenſa, & ipſe fert omnia in ſe.* Pag. 32. *Eſt in nobis totum firmamentum cum Planetis & ſtellis.* Pag. 35. *Homo totius mundi partes habet, & nihil eſt in majori mundo, quod in ipſo homine* realiter *non reperiatur.* Et poſtea: *Tota mundi machina collecta & reducta eſt in Microcoſmum, ita ut nihil in toto mundo reperiatur, quod videre etiam non ſit in homine.* Nec aliter Marpurgenſes, *diſput. 8.* Chymicorum ſententiam recenſent, dum ſcribunt: Chymicos hominem Microcoſmum appellare, non ob ſuperficialem quandam ſimilitudinẽ, ſed quod *re ipſâ & ſecundum ſpeciem* (etſi inviſibiliter) *omnia & ſingula in ſe cõplectatur,*

Quomodo Homo ſit Microcoſmus ſec. Paracelſ.

qua-

quæcunque viſibili formâ in triplici illo regno vegetabili, animali, minerali, *totiusq; mundi amphitheatro explicata continentur.* Communicare nimirum dicit Crollius hominem cum DEO mente; cum Angelis animâ rationali, & corpore inviſibili ſidereo; cum aſtris eodem corpore inviſibili; cum Elementis corpore terreſtri viſibili.

Hominis corpus duplex ſec. Paracelſ.

Ut enim hoc (ut quæ mox dicentur, rectius intelligantur) addam, in quolibet homine ſtatuit duo corpora, unum phyſicum, elementare, viſibile, & tangibile ex terra, & quod primus homo ex limo terræ acceperit: alterum inviſibile, inſenſibile, ſidereum, & aſtris deductum: atq; hoc Crollius *p 36.* appellat hominis genium, Larem domeſticum, hominem umbratilem, familiarem Sophorum homunculum, Eveſtrum, & neſcio quid aliud.

Severinus etſi reipsâ forſan non diſſentiat: paulò tamen cautius hac de re loquitur. *Cap.* enim *13. p. 3'9.* ita hac de re ſcribit: *Nec oportet formas ipſas & externas ſignaturas rerum naturalium in Microcoſmi anatomia inquirere: ſufficiunt proprietates, ſcientiæ, donæ, prædeſtinationes, Tincturæ ſeminales, vitæ & poteſtatis cuſtodes. Vanum eſt, bovem in homine inquirere, cupreſſum, fagum, triticum, vitem, aurum, Smaragdum: proprietates verò & tincturas radicales, actionum fontes, uvarum, tritici, hordei, auri, Smaragdi, roſarum, violarum qui quærit, inveniet. Neque horum ſolummodò proprietates, ſed etiam in quibusdam Vitrioli, Sulphuris, Salis nitri, Mercurii, Arſenici, Antimonii, Napelli, Urticæ, Aronis, Opii, Mandragoræ, Cicutæ deprehendet. Reſoluta verò ſunt ſemina rerum naturalium & ſpiritualia in generationibus & transmutationibus microcoſmi, & transplantatione externas illas ſignaturas figurarum, coagulationum, magnitudinum amiſerunt, intrinſecis ſervatis.*

Quomodo homo ſit Microcoſmus ſec. Peripateticos.

Contra Ariſtotelici & Galenici utuntur quidem & iiſdem interdum verbis, ſed non eadem mente. Nam inter alia ſcribit Laurentius, *l. 1. Anatom. c. 2.* hominem in ſe continere omnia, quæ univerſus hic mundus ampliſſimo ſuo ſinu coercet, ut parvus mundus & univerſi exemplar & epitome meritò dici poſſit. Verum mentem ſuam longè aliter, quàm Paracelſus & ejus aſſeclæ, explicant. Etſi enim paſſim ab omnibus Philoſophis homo microcoſmus appelletur, ut loca citare ſuperfluum ſit; tamen cauſam appellationis hujus longè aliam reddunt. Ita autem vocari cenſent, ut Eraſtus, *diſp. 3. contra Paracelſum*, eorum ſententias collegit, vel quia ſimilitudo quædam in eo invenitur totius univerſitatis rerum; vel quia nexus eſt & medium utriuſque naturæ, corporeæ & incorporeæ; vel quia divinæ diſpenſationis & moderationis hujus univerſi illuſtris eſt imago. Nam corpus habet viſibile & Elementare, animam cœleſtem; potentiam vegetandi & nutriendi, qualis eſt in plantis; ſenſus, ut bruta; demùm adeſt mens inſtar Angelicæ naturæ. Imò membrorum ordine & ſitu univerſum refert. Cùm enim majorem mundum plerique Philo-

ſophi in tres partes dividant, inferiorem hunc Elementarem, cœleſtem, & ſupra cœleſtem: cum omnibus his tribus homo convenit, tribus, quibus & ipſe diviſus eſt, regionibus; Capite, thorace & ventre inferiore.

Quæ partes Hominis quib. partibus Mundi reſpondeant.

Inferiore enim ventre, qui continet membra nutritioni & generationi dicata, reſpōdet homo regioni Elementari, in qua perpetua generationum & corruptionum viciſſitudo eſt: Thorace, in quo cor vitalis caloris fons & officina reſidet, cum regione cœleſti, in qua Sol caloris in mundo fons & reliquæ ſtellæ continentur, convenit: Capite verò, in quo mens reſidet, & è quo omnes ſenſus originem ſuam habent, non ſolum mundo illi ſuper cœleſti ſeu angelico, ut alii appellant, ſimilis eſt, ſed etiam in hac parte imago Dei in homine & olim ante lapſum, & quæ ſūt ejus reliquiæ poſt lapſum, ſe inprimis conſpiciendas exhibent. De qua mundi majoris & minoris ſecundum omnes partes comparatione plura addere non libet; cum paſſim de ea multa extent.

Partiū Hominis cum Planetis conſenſentia.

Hoc ſaltem addimus, nonnullos præcipuè ex cœli cum homine convenientia hanc Analogiam deducere: cum membra quædam corporis cum quibuſdam ſtellis convenientiam habere ſtatuūnt, & cor cum ☉; cerebrum cum ☽; ſplenem cum ♄; Pulmonem cum ☿; Renes & teſtes cum ♀; Epar cum ♃; cum felle ♂ cognationem habere ſcribunt. Quæ opinio non nova eſt, ſed ex antiqua Aſtrologorum doctrina petita. Atq; explicat hanc eleganter Leo Hebræus, *Dialogo 2. de Amore*.

Divinæ etiam gubernationis exemplum in homine cōſpicitur. Nam ut creaturæ tùm corporeæ, tùm ſpirituales univerſæ ſubjiciuntur imperio & rectioni divinæ: ita & corpus noſtrum & facultates animæ omnes à mente reguntur, ut quod ad viſibilem mundi diſpenſationem attinet, id ferè mens ſit in homine, quod Deus eſt in mundo.

Itaque ſi juxta ſimilitudinem vel analogiā aut etiā genericè omnia, quæ mundus complectitur, in homine ineſſe dicantur: id non improbant Ariſtotelici & Galenici: verū quod ſecūdum ſpeciem omnia in homine ſint, non admittunt. Habet nimirum in ſe homo virtutem vegetātem universè, & eatenus cum plantis convenit: non verò habet vires & facultates, multò minus eſſentiā cujuslibet plantæ in ſpecie. Præterea & ſenſu præditus eſt; at non quomodo ſpeciatim animalia hoc vel illo ſenſu præſtant.

Inconſtantia Paracelſ. de Microcoſmo.

Objicit porrò Paracelſiſtis inconſtantiam Eraſtus. Cum enim hominem Paracelſus tātùm Microcoſmū eſſe dicat: tamen talia alibi docet, è quibus res quælibet Microcoſmus dici poteſt. *De Caduco Matricis, §.2. in pane omnes Creaturas cum ſuis aſtris eſſe dicit.* Et *de modo pharmacandi tract. 2.* ſcribit: *Quoties homo in manu bolum cibi habet, toties in ea cœlum & terram tenet in eodem bolo. Quoniam in ipſo latent omnes partes hominis, & in eo creata omnia ſphæra globorumq; perfecta ſua*

habent

habent corpora. Sic in manu comedentis eſt cœlum & terra. Quod ſi ita eſt, & omnia in omnibus cõtinentur, cauſa nulla erit, cur homo ſaltem Microcoſmus appellandus ſit, ipſique ſoli prærogativa hæc debeatur, ſed innumeri erunt Microcoſmi.

Deciſio quæſtionis de analogia macrocoſmi & microcoſmi.

Has utriusq; partis ſententias ſi diligenter perpendamus, animadvertemus primò, Chymicos nimis latè iſtum majoris & minoris mũdi conſenſum extẽdere: imò nõ analogiam & conſenſum, ſed ferè identitatem quærere; ſeu, ut Crollius ſcribit, ſtatuere in eſſentia & interna forma planè unũ & idem eſſe, & ſaltem externa diſcerni: Mũdum & Hominem & magnum mũdum cum parvo per unum omnia eſſe, inſtar prolis cum parente ſuo. Cum enim plãtarum & animalium, imò aliarum rerum naturalium, tantus ſit numerus, ut nec in majore mundo omnes ſpecies ſatis cognitas putem: quis easdem in homine nobis monſtrabit? Requirit quidem Paracelſus, *in Labyrin. Medic. errant. c. 4.* in vero Medico, ut dicere poſſit; hoc in homine eſt Sapphirus, hoc Mercurius, hoc Cupreſſus, hoc flos Cheiri: verum nullus adhuc Paracelſicorum invẽtus eſt, qui id præſtare potuerit, & tot plãtarum in homine, ut & animalium ſpecies, monſtraverit: Immo vix aliquis eſt, qui ea in re aliquid tentaverit. Ut jam non dicam de innumero ſtellarũ numero, quæ quomodo realiter & ſecundum ſpeciem in homine ineſſe monſtrare poſſint, non video. Non dicam etiam jam de eo, quod Crollius, *p. 15.* ex Paracelſo ſcribit; Deum ſingulis Elementis indidiſſe peculiares incolas, Spiritus, Nymphas, Undenas, Meloſynas, Sirenes, Gnomos, Lemures, Silphes, Mõtanos, Zonettas, Pygmæos, Umbratiles, Sylveſtres, Satyros, Gigantes, Vulcanales, Penates, Salamãdras, Superos, Zundel, Flagas; Eosque rurſum in multa millia generum diviſos: qui certè, ſi modò ſint, omnes ex hac ſententia ad majorem mundum pertinebunt: ſed quomodo eos in homine monſtrare poſſit Crollius, cum Paracelſo viderit.

Inter alios Valent. Weigelius, ſectæ hujus facilè anteſignanus, *in libello cui titulum fecit*, γνῶθι σεαυτόν, cum ſpecioſè de majoris & minoris mundi conſenſu multa dixiſſet, ubi tandem ad rem ventum eſt, c. 4. hæc affert: Wenn ich ſolte vollkömlich beſchreiben den Microcoſmum, das iſt / den Menſchen / ſo müſte ich auch vollkömliche Erkentniß aller Creaturen in der gãtzen Welt haben / das iſt / Ich müſte totam mundi machinam, Himmel vnd Erde kennen ſampt den Geſchöpffen. Denn auß allen Creaturen iſt der Menſch formieret nach ſeinem ſterblichen vnd tödlichen theile / dieweil dieſer Erdenklos das iſt / die groſſe Welt gãtz gebracht iſt zuſam̃en in einen Menſchen. Denn alles was im Himmel vnd Erden iſt / daſſelbe iſt auch im Menſchen / ja der Menſch iſt die Welt ſelber. Darumb er auch μικρόκοσμος geheiſſen wird. Weñ ich nun / ſage ich / den Menſchen vollkömlich ſolte beſchreiben / ſo müſte ich dieſe Stücke als die gantze Welt erkennen vnd wiſſen. Denn ich kenne den

Vater /

Vatter / vnd auß dem Vatter ſondere ich beſchreiben den Sohn / welches iſt der Menſch. Aber ich erkenne mich nicht genung zu ſein zu beſchreiben ein ſolch hohes kunſtreiches Werck. Quibus hisce Salvatoris noſtri verbis, Matth. 23. v. 4. reſpondeo: *Ligant onera gravia, difficiliaq; portatu, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo movere ea nolunt.*

Quomodo homo ſit microcoſmus.

Interim ex altera parte nonnulli etiam nimis ſuperficialiter hunc majoris & minoris mundi conſenſum tractant. Nam negandum non eſt, non ſolum ſecundum ἀναλογίαν, ſed etiam revera multa, quæ ſunt in majore mundo, in homine repetiri. Ineſt certè in homine ſecundum plerorumque ſententiam, ut ſuo loco docebitur, calidum illud cœleſte; inſunt in eodē Elementa realiter; nutritur & vegetatur homo, ſicut plantæ; videt & alios ſenſus habet, ut reliqua animalia, & proinde in eo eſt animalitas; inſunt in eo alia accidentia, quorum quodlibet proprium & primum ſubjectum habet. Quæ omnia in unum hominem mixta & compoſita ſunt. Et per reliqua rerum naturalium genera omnia quaſi per gradus ad Hominis, Creaturæ perfectiſſimæ, formationem Creator progreſſus eſt.

Hic verò per mundum majorem non ſolum intelligo Cœlum & Elementa, metalla & mineralia; verum etiam plantæ & animalia ad eum pertinent. Ideoque Paracelſi & Severini argumentum non valet: Non datur bilis, Pituita, Melancholia in majore mundo. Ergo nec in homine. Nam revera humores in animalibus brutis repeniuntur, ut in homine; adeoque rerum, quæ in homine perfectiſſimè apparent, rudimenta in animalibus imperfectioribus & brutis reperiuntur.

Immo affirmare, & iſtud Chymicis concedere auſim: multas proprietates in homine eſſe occultiores, quę cum plurimis rebus naturalib. non ſolùm ſecundum genus, ſed etiam cum ſpeciebus earundem & ſpecierum individuis mirabiles conſenſus & diſſenſus habent, ut multarum rerum cum partibus corporis noſtri Sympathia & Antipathia teſtatur. Non jam dicam de ſtellis, quæ à nobis remotiores, quarumq; effectus occultiores ſunt. Peculiares tamen ſtellas cum privatis & peculiaribus corporis noſtri partibus cognationem habere, quod Aſtrologi affirmant, non negaverim. Sublunaria notiora ſunt. Lepus marinus pulmones; Cantharides Veſicam, partibus aliis illæſis, lædunt. Pæonia etiam collo appenſa Epilepſiæ medetur. Non ſunt omnia de nihilo, quæ de lapide Nephritico à quibusdam dicuntur. Quantam cum corde cognationem habeant Sapphirus, Margaritæ, Lapis Bezoar, jam multis notum: & ſunt etiam aliarum gemmarum cum aliis partibus cognationes. Quantam etiam convenientiam habeat cum corde Meliſſa, malum Aurantium, Citrium; cum Epate, Epatica, Agrimonia; cum Liene, Ceterach, Polypodium; cum Teſtibus,

Sympathiæ & antipathiæ exempla.

Saty-

Satyrium, Orchides; cum aliis partibus aliæ plantæ. Quanta quoque inter animalia quædam & hominem ac ejus partes inveniatur Sympathia & antipathia, notum eſt. Nonnulli ſcilicet caſeum averſantur, alii vinum, alii piſces, nõnulli præſentiam felis in occulto etiam latentis ferre non poſſunt. qualia exempla paſſim apud authores annotata ſunt. Atque hoc ſi voluit P. Severinus, dum, *pag. 319.* in homine non bovem, non cupreſſum, ſed proprietates horum quærere jubet; ipſi nõ planè adverſamur, imò ſummè neceſſarium eſſe putamus, ut Medicus inquirat, quæ gemmæ, mineralia & metalla, plantę ac animalia, imò ſi fieri poſſet, ſtellæ cum homine & ſingulis ejus partibus conſenſum & diſſenſum habeant: atque hoc ſi diligenter annotaretur, quod omnino fieri deberet, mirandæ curationes perfici poſſent. Verũ cauſſas hujus conſenſus & diſſenſus, & unde illæ occultæ proprietates ortum habeant, invenire eſt difficilimum. Severinus quidem, *allegato loco*, ſcribit: Reſolura ſemina rerum naturalium &. ſpiritualia in generationibus & tranſmutationibus Microcoſmi, & tranſplantatione externas illas ſignaturas figurarum, coagulationũ, magnitudinum amiſiſſe intrinſecis ſervatis. Verum ſi hoc ita ſe habet, homo illas proprietates non à primo ortu haberet, ſed demùm ex victu & tranſmutatione rerum naturalium jam genitas acquireret: cum tamen illæ ipſæ proprietates homini à primo ortu inditæ ſint, & homo ab ipſo ortu Microcoſmus ſit. Ideoque ſympathias illas & antipathias potius à calido innato ſive Spiritu inſito, aut quocunque modo appellare libeat, cujuſcunq; partis cum Spiritu inſito rerum naturalium externarũ cognationem & affinitatem habente provenire crediderim. Atque hoc modo ſi Paracelſus in homine fl. Cheiri, Meliſſam & alias plantas quærat, tolerari poſſet: Imò rem utilem Medicinæ feciſſet, ſi, modò eum cognitum & perſpectũ habuit, omnium rerum naturalium cum homine cõſenſum & diſſenſum annotaſſet. Et cum rectiſſimè ſcripſerit Thomas Eraſtus, *part. 3. diſp. contra Paracelſ.* de hac ipſa materia agens; quod vi naturali fieri nullà poſſit, ut alicujus rei proprietas & actio in alia re inſit, quàm in ea, cujus eſt proprietas & actio: & propterea non eſſe in homine proprietates rerum naturaliũ aliarum, vel ſimul ineſſe in eodem earũ ſubjecta & cauſſas inde concludatur: ſi Chymici aliquid præ aliis præclari præſtare vellẽt, prima proprietatum quarumlibet ſubjecta, & ubi in homine lateant, monſtrare deberent. Sicuti enim calor, frigus, humiditas, ſiccitas in homine inſunt; quia eidẽ Elementa inſunt; Et ſicut calorem illum vitalem cœleſti analogũ ex corde quaſi humani corporis Sole in omnia reliqua membra diffundi notiſſimum eſt: ita etiam quià Meliſſæ, quia aliarum plantarum proprietates in homine eſſe dicũt, quibus ſubjectis inſint, & quo loci hæreant, monſtra-

Occulta proprietates unde.

Unde rer. natur. Sympathia & antipathia

Digitized by Google

monſtrare deberent. Hoc enim niſi facere poſſunt, fruſtra ſunt, & malè interim vulgatam corporis humani anatomiam & conſiderationem, qua partium corporis ſtructura & admirandæ operādi facultates reperiuntur, negligunt.

Sicut & in eo peccant; quod ſolem ab extraneis hominis cognitionem petendam cenſent. Plus enim eſt in ſpecie, quàm in genere, & plus habet in ſe homo, finis & meta ultima rerum naturalium, quàm res naturales aliæ; & quæ in ſe habet homo, humano modo habet. Habet nimirum carnem, oſſa, ſanguinem cum brutis ſuo quidem modo communem: veruntamen caro, oſſa, ſanguis in homine humana ſunt.

Comparationibus & analogia quantum tribuendū.

Domeſtica itaque, ut hæc concludamus, argumenta externis firmiora & evidentiora ſunt; & animus veritatis amans, & τρόπον ἐπιστήμης callens, nón obliquis & obſcuris comparationibus contentus & ſimilitudinibus & inanibus opinionibus ſaturatur, ſed ſolidas demonſtrationes expetit, & unumquoque propriis principiis, non alienis & extraneis æſtimat. Opinari & ſimilia adducere, ſcientiam non parit; ſed ſcire eſt rem per cauſſam cognoſcere. Et cum eos, qui apodictica argumenta ſe habere putant, & demonſtrationibus a untur uti, ſæpe falli cōtingat: quid accidet iis, qui comparationibus & ſymboliſmis ſolùm utuntur? Nullum enim eſt ſimile, quod non etiam aliqua ex parte ſit diſſimile. Præterea cum rectè Ariſtoteles ſcribat, *in principio 1. Poſterior. analyt.* πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως: Si ex majoris mundi in hominis cognitionem deducere nos cupiunt Paracelſici, ipſi majorem mundum undiquaque cognitum & perſpectum habeant neceſſe eſt. Quod an ſibi arrogare poſſint, ſeſe ipſi excutiant & examinēt. οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐστὶν ἅπαντα σοφός.

CAPUT VII.

De materia prima.

Ut ergo ad rem ipſam accedamus, & quælibet ex ſuis principiis æſtimemus: primò de principiis diſquirendum. Et primò materiam Ariſtotelis quod attinet, eam Recentiores, Chymici rejiciunt & falsè derident & exagitant, nominantq; Verſipellem Proteū, libidinoſam Thaida, informe monſtrum, ridiculum Eubulidis ſomniū, ſuave delirium, futiles & inutiles ſubtilitates, & neſcio quid non aliud.

Materia prima Paracelſi.

Si verò Paracelſi & aſſeclarum de rerum omnium prima materia ſententia quæratur, ita Paracelſus in Philoſophia ad Athenienſes ſcribit: *Omnium rerum, quæ creatæ & corruptioni obnoxia ſunt, unum fuit principium, in quo concluſæ ſunt omnes Creaturæ intra cœlum comprehenſæ. Intelligendum quidem ex una materia cuncta creata prodiiſſe & non obtigiſſe cuique propriam. Hæc materia rerum eſt myſterium magnum, & non perceptibile quid*

Myſterium magnum Paracelſi.

Digitized by Google

quid, non ullius ſenſibilis eſſentiæ, neque ſub aliqua forma vel proprietate inclinatum, non alicujus coloris, nec Elementaris natura. Quàm latè ſe extendit æthærea regio tota; tàm ampla fuit ſphæra myſterii magni. Hoc myſterium magnum fuit mater omnium Elementorum, & pariter avia ſtellarum omnium, arborum & creaturarum carnis. Nam ut ex matre proles naſcitur: haud ſecus ex myſterio magno cuncta creata nata ſunt; eſtq́; myſterium magnum una mater omnium rerum corruptibilium & mortalium, & ſuam ex ea duxerunt originem non quidem ſucceſſivè, ſed in una creatione, ſubſtantia, materia, forma, eſſentia, natura & inclinatio data ſunt. Dorneus verò, in Phyſica Geneſeos, *Myſterium magnum ita deſcribit: Æternum æternæ ſapientiæ verbum in immenſi & infiniti ſui centro æterno finiti & quandoque tranſituri centrum collocare voluit, ut in eo ſibi materiam prepararet abſque ulla præjacente materia quapiam ad mundi creationem idoneam.* Recentiores verò materiam primam dicunt eſſe *ſubjectum eſſentiale, formas omnes actu poſſidens, elargiens & conſervans, ſive punctum quoddam, à quo omnia emanant, ad quod tanquam Centrum omnia collineant, à Creatore Deo in rudem olim maſſam impoſitum, quod ſit communis illa mater, fons vitæ inexhauſtus, actionũ omnium naturalium, generationum, mixtionum, transplantationum origo, quæ univerſam Anatomiam corporis occupans pro diverſitate Tincturarum, impreſſionum & confluentiarum diverſas operationes producit, morborum omnium pepaſmos, Criſes & ſanationes moderatur, ac digeſtis temporibus conſumtis Elementis ipſa ad novorum Individuorum procreationem permanet.*

Hic initio proponendum videtur aut præmittendum Jacobi Zvvingeri, qui in Chymia excolenda procul dubio utilem operam, niſi immaturâ morte prævẽtus fuiſſet, præſtitiſſet, judicium, qui *in Epiſtola ad Guil. Fabricium*, quam citat Andreas Libavius, *in præfatione Examinis Philoſophiæ vitalis Crollii*, ſcribit: *Philoſemata Paracelſi, ſua ſententiâ, vel eadem eſſe cum Græcis, vel deteriora. Eadem quidem interdum, ſed affectata verborum peregrinitate, ut aliud dicere videatur, immutata. Diverſa verò vel pejora, cum falſis opinionibus veritatem obſcurat, & allegoriis alienis nititur, potiſſimumq́; fundamento Microcoſmi, quaſi in hoc ſint omnia Macrocoſmi: quo deſtructo omnia ſuperſtructa collabuntur.*

Rem ita ſæpè ſe habere vel ex Paracelſi aſſeclarum doctrina de materia prima & myſterio magno videre eſt. Nam quæ primò de myſterio magno & materia prima à Paracelſo & aſſeclis afferuntur, ut modò dictum, vel pro meris figmentis habenda ſunt, & cum ſine omni ratione proferantur, eâdem facilitate, qua proferuntur, rejiciuntur; vel ex Græcorum libris petita, & peregrinis nominibus involuta ſunt. *Iac. Zvvingeri de Paracelſi dogmat. judicium.*

Ipſos fingere & proponere quælibet, ex eo patet: quod aliter de materia prima loquitur Paracelſus, aliter ejus ſectatores; & utriq; ſine omni ratio-

ratione prolata. Nam Paracelſus & cum eo Dornæus, ex materia prima & Myſterio magno omnia creata prodiiſſe; Recẽtiores verò materiam primam in rudem illam maſſam impoſitam fuiſſe, & ita rudem maſſam ante materiam primam fuiſſe ſtatuunt. Deinde hic non afferam, quæ de creatione mundi, *diſp. 1. contra Paracelſum*, diſputat Eraſtus: nec etiam quæ aliis in locis de myſterio magno ſcribit Paracelſus. Lib. 1. Philoſoph ad Athenienſ. ex profeſſo hac de re agit Paracelſus & omnia creata corruptibilia è myſterio magno increato provenîſſe ſcribit.

Myſterium, quid Paracelſo.

Myſterium autem, ſi ejus mentem diligenter attendamus, nihil ipſi eſt aliud, quàm materia, quæ occulto & inviſibili modo aliquid in ſe continet; ſive ex quo aliquid provenit, quod in ea non animadvertebatur. Ita enim ſtercus eſſe myſterium Scarabæorum; Lac, Caſei, Butyri, Seri, Caſeum, vermium ſcribit, *alleg. lib. text. 3.*

Quotuplex Myſterium, Paracelſo.

Myſteria verò facit duplicia; Specialia, ſeu ſingulorum ſingula, & myſterium magnum increatum, è quo res omnes creatæ corruptibiles ſublunares provenerint. Fuiſſe autem res omnes creatas corruptibiles in eo myſterio non formaliter, non eſſentialiter, non qualitativè (ut ita dicam) *text. 4.* ſcribit: ſed ſicut in ligno eſt imago, quæ non videtur, donec ſuperflua ligna abſcindantur; cum hoc tamen diſcrimine, quod ligni ſegmenta abjiciantur; in myſterio verò increato, nullâ re abjecta, quodlibet ſuam formam & eſſentiam acceperit. Atque ita ſeparatione res omnes è myſterio magno productas fuiſſe cenſet.

Optandum verò eſſet, ut de Paracelſo hic & alibi dicere poſſemus, quod Scaliger, *exerc. 61. ſect. 3.* de Platone ſcribit, eum optima quæque illa, quæ ſunt in magna hominum admiratione, ab aliis ſumta nectare ſuo condita poſteris reliquiſſe. Verum ſi, quod res eſt, dicẽdum, Zwingeri judicium hic potius locum habet, & videmus, eum antiqua, affectata verborũ peregrinitate aliqua, ut aliud dicere videretur, immutaſſe; imò falſis opinionibus antiquorum ſententias ſæpius obſcuraſſe. Legit procul dubio Paracelſus, quę Moſes de creatione mũdi ſcripſit; innotuit illi fortaſsè aliquo modo Chaos illud Philoſophorum antiquorum, etiam à Poëtis decantatum; imò aliquid fortaſsè de idea mundi Platonica inaudivit; nec etiam, ſi unquam in Scholis Ariſtotelicorum & Galenicorum verſatus fuit, materia illa prima ἄμορφος, ἀόρατος, πανδεχὴς, χώρα καὶ ὑποδοχὴ καὶ μητὴρ τȣ̃ ὕλȣ, ipſi incognita eſſe potuit. Verum cum ipſi, ut ſupra, *è libro de ligno & linea vitæ pag. 542* dictum, Moſes parum eruditè & perfectè creationem Mundi deſcripſiſſe videretur, neque philoſophica illa ſatis caperet: Myſterium iſtud magnum finxit; quid tam ẽ ſit, explicare non potuit.

Myſterium magnum unde Paracelſus finxerit.

Si verò, ut aliquo modo intelligi poſſit, explicari debeat: nihil aliud erit, quàm vel Idea vel Anima mundi

Plato-

Platonica, vel Chaos, cujus plerique antiqui Philoſophi meminerunt. Et quidem Ideæ mundi Platonicæ magis convenire videntur, quæ Paracelſus dicit de Materia prima omnium rerum ſive myſterio magno. Plato enim, *in Timæo*, ſcribit: *Si pulcher eſt hic mundus, ſi bonus ejus opifex: perſpicuum eſt, ipſum ad ſempiternum quoddam & permanens exemplum factum eſſe*; quod *in libro de Anima mundi*, Ideam vocat: Paracelſus verò, *lib. Philoſophia ad Athenienſes, t. 4.* Myſterium magnum increatum vocat, & ex eo omnes res prodiiſſe paſſim toto illo libro docet: atque ita quatenus increatum eſſe dicit, cum Idea mundi Platonica convenit. In cæteris eſt Chaos illud, cujus paſſim antiqui Philoſophi mentionem faciunt.

Atque ita nihil novi dicit Paracelſus. Ut tamen aliquid novi dicere videretur, nominis peregrinitate id affectavit. Interim tamen antiqua dogmata corrumpit, & res diverſas ab antiquis propoſitas confundit, & ſibi planè non conſtat Paracelſus. Principiò enim abſurdiſſimus eſt, quod Myſterium magnum increatum eſſe dicit. Quid enim magis à ſcriptura, imò omni recta ratione alienum, quàm aliquid increatum ſtatuere, præter Deum? Nam quod Dornæus, *in Admonit. ad Emſtum*, Paracelſum excuſare conatur: eo ipſo eum magis accuſat, & abſurda abſurdis cumulat, dum ſcribit; *Creationem primæ diei fuiſſe ſupernaturalem, & in divina mente ſolum à Deo per verbum ſuum conceptam.* Et in phyſic. Geneſ. *Æternum ſapientiæ verbum æterna in infiniti & immenſi ſui centro æterno, finiti & quãdoq; tranſituri Mundi Centrum collocaſſe, ut in eo ſibi materiam præpararet, absq; ulla præjacente materia quapiam, ad Mundi creationem idoneam.* Et iterum; *Dei Sapientiam conceptione mentali adaptaſſe ſibi materiam idealem inviſibilem & incomprehenſibilem, Et in hac creaſſe res omnes unitè & non confusè junctas, donec per diviſionem à Creatore tandem patefactæ ſunt.* Quibus omnibus nihil novi docet, ſed Ideam mundi Platonicam, deinde Chaos illud omnibus notum proponit. Sed forſan Paracelſus & Dornæus Dei in creando conſiliarii fuerunt; quoniam tam exactè ſciunt, Deum in tempore & primâ quidem die Ideã Mundi, quem creaturus erat, demũ concepiſſe.

Duplex Creatio mundi Dornæi.

Materiæ prima Recent. Chymic.

Recentiores verò dum deſcribunt Materiam primam eſſe ſubjectum eſſentiale, formas omnes actu poſſidens, elargiens & conſervans, ſive punctum quoddam, è quo omnia emanant, & ad quod, tanquam Centrum, omnia collineant quod à Creatore Deo in rudem olim maſſam impoſitum ſit fons vitæ inexhauſtus, actionum omnium naturalium, generationum & mixtionum origo: Si de Materiâ loquuntur, parùm conſentanea, nec ſibi cohærentia, & non niſi verba, quibus res non ſubeſt, quibus tamen, quaſi αὐτόπιστα ſint, nullâ ratione prolata fidem habere cupiunt, proferunt. Quæ enim ſit iſta

Digitized by Google

materia, quæ formas omnes actu contineat, quæ actionum omnium naturalium, quæ tamen à ſuis formis quæq; proveniunt, cauſa & origo ſit? quomodo res una omnes formas actu poſſidere poteſt?

Si autem, quod ſemper à veritatis amatoribus faciendum, opinio iſta in ſenſum aliquem meliorem trahi debet, nihil aliud per eam intelligere poſſumus, quam vel vim ſeminariam, cunctis rebus à Creatore in prima creatione inditam, cujus beneficio à re minima & puncto quaſi res quælibet naturalis in molem ſuæ ſpeciei convenientem ſeſe augere poteſt: vel Animam Mundi Platonicam. De ea enim Plato, *lib. de Anima Mundi*, ſcribit, quod ipſam Deus in medio ipſius mundi indiderit, & extra eduxerit, ipſumq; univerſum ea contraxerit. Seu, ut *in Timæo* habet, quod animam Deus in medio mundi collocârit, & per totum extenderit ac circumdederit corpore, & veſtiverit corpore extrinſecus, eamque ut Dominam & Imperatricem obedienti præfecerit corpori Et *lib. 10 de legibus* ſcribit: *ψυχὴν* eſſe *διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν* in omnibus, quæ moventur, eamq; univerſi mundi curam gerere. Eſt enim Platonis Anima Mundi nihil aliud, quam *δεσμὸς* ille contrariarum rerum *συναγωγὸς*, omnis *εὐταξίας* in hoc mundo fons & principium.

Anima Mundi Platonica.

Quà in re iterum nihil novi adferunt; ſed antiquiſſimum dogma ſub ſchemate peregrini nominis occultant. Anima enim mundi apud omnes eſt celeberrima, omneſq; libri veterum & recentiorum Platonicorum ejus commendatione pleni ſunt. Quorum ſententias egregiè complexus eſt Virgilius, *6. Æneid.*

Principiò Cælum ac Terras camposq; liquentes
Lucentemq; globū Lunæ, Titaniaq; aſtra,
Spiritus intus alit, totamq; infuſa per artus
Mens agitat molem & magno ſe corpore miſcet.

Et, *4. Georgic.*

—— Deum namq; ire per omnes
Terrasq; tractusq; maris, Cælumq; profundum.

Animam nimirum mundi ubiq; per terram & aquam ſpiritualia ac vivifica ſemina in ſe continere, & per ſe gignere, ubicunq; ſemina corporalia deſunt; Semina rursū derelicta ab animatis fovere, atq; ex putrido vinaceo ſemine variam, ordinatam, pretioſamq; gignere vitē, & ubicūq; generans deeſt, ſolæq; apparent qualitates accidentales, generationē efficere, vicemq; generatricis ſubſtantiæ gerere ſtatuunt, ut Marſ. Ficinus pluribus docet, *l.4. Theolog Platon. c.1.*

Sed non placet hæc ſententia Ariſtotelicis pleriſq;, qui nullā evidentem rationem perſuadere, vel neceſſitatem cogere ſtatuunt, ut Animam Mundi dari concedant, nullamque actionem in Mundo apparere, quæ peculiariter ab aliqua totius Mundi anima proficiſcatur; ſed omnes mūdi partes peculiares formas habere, & per eas ſuas operationes exſequi; Ideoque Entia temerè multiplicanda non eſſe cenſent.

De Anima mundi Ariſtotelicorum ſententia.

Verùm

Verùm de hac controverſia hic pluribus diſputare locus non eſt. Duo ſaltem monuiſſe ſufficiat: Primò, ut etiam modò dictum, nihil novi hic adferre Chymicos, ſed antiquum dogma novis nominibus occultare. Deinde ἀρχαῖον τινα λόγον & antiquiſſimum dogma eſſe, Mundũ ſeu Animam ſeu Spiritum habere: quod nec Ariſtoteles planè negaſſe videtur, dum *lib. 3. de gener. anim: c. 11.* ſcribit: ἐν γῇ ὑπάρχειν τὸ ὑγρὸν, ἐν δ' ὕδατι πνεῦμα, ἐν δὲ πνεύματι θερμότητα ψυχικήν· ὥστε τρόπον τινὰ πάντα ψυχῆς εἶναι πλήρη. Id eſt, *Humorem in Terra, Spiritum in humore, Calorem animalem in univerſo ineſſe: ita ut quodammodo plena ſint Animæ omnia, quæ verba* πάντα πλήρη ψυχῆς, & in libro Hermet. Triſmegiſt. cui titulus: νοῦς πρὸς Ἑρμῆν, exſtant.

Spiritus Mundi. Et qui probabilius aliquid ſtatuere, nec tamen animam Mundi concedere volunt, Spiritum quendam communem & vitalem ponunt, qui per univerſum hunc Mundum diffuſus omnia conſervet & foveat: quem nonnulli cœlum cœlorum commune appellant. Quem & Ariſtoteles agnoviſſe putatur, *lib. de Mundo c. 4.* dum ſcribit: λέγεται πνεῦμα ἥ τε ἐν φυτοῖς καὶ ζῴοις, καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχος καὶ γόνιμος οὐσία. Imò ſunt, qui illud in Tabula Smaragdina Hermetis; *Quod eſt inferius, eſt ſicut id, quod ſuperius, Et quod eſt ſuperius, eſt ſicut id, quod eſt inferius, &c.* de iſto Mundi Spiritu explicandum cenſent.

Ad hanc mundi animam ſeu ſpiritum Recentiores admirandorum quorundam ſeculi noſtri artificiorum cauſſas referunt: quorum quædam recenſet Marcellus Vranckheim, *in Epiſt. Lampadi vitæ & mortis Jo. Erneſti Burggravii præfixa:* Scribit enim in ea epiſtola, ſtupendã & prodigioſam in Anglia exſtare Sphæram, à Cornelio Drebbelio Batavo fabrefactam, qua mobilis ſempiterni virtute perennes exploratiſſimiq́; ſiderum cœleſtium motus, æſtus item Oceani, mariſque affluxus & refluxus repræſententur. Organum quoque Muſicum recenſet, quod cœlo puro, Sole libero, ſola radiorum ab eo ſtrictura excitato intus citharœdo illo genio, nulla organici manu admota, Symphoniam edat cœleſtiſſimam: cœlo nubilo, Sole obſtricto, ſileat. Atque iſta omnia moventis æterni, atque animæ mundi virtute perfici narrat: quanquam addat: Eam eſſe artificis felicitatem, ut rationem ejus reddat nemini. Qua de re experientia conſulenda.

Tandem Materiam primam Ariſtotelis quod attinet, contra quam hactenus acriter pugnarunt pleriq; Ramei, & Recentiores quidam Chymici, eamq́; ut dictum, variis conviciis inſectati ſunt, & verſipellem Protheα, libidinoſam Thaida, informe monſtrum, Ridiculum Eubulidis ſomniũ, ſuave deliriũ, futiles & inutiles ſubtilitates, ignaviſſimũ maleferiati hominis Cerebri, aut Cerberi potiùs figmentũ, Ens rationis irrationale, in Utopiã & gehennã relegãdum appellant. Videant illi, qui hoc faci-

faciunt, ne in Creatorem rerum omnium injurii ſint, atque id, quod illi pulcrum & bonum viſum fuit, ita vituperent & inſectentur. Nam ut rem in pauca contraham, cum ſit differentia inter materiam & formam, atque generatio & corruptio, rerumque naturalium transmutatio negari non poſſit: nec materia prima negari poteſt. Cum enim ſola forma, etiam in Elementis, totam rei eſſentiam non compleat, nec ut res ſit quanta, à forma habeat: neceſſe eſt, aliquid adhuc in rebus materialib9 ineſſe, quod cũ forma totũ conſtituit, formãq; ſuſtinet: quod quid aliud eſſe poſſit in Elemẽtis, quã materia prima, non video. Et cũ omnia naturalia corpora materiata dicantur: neceſſe eſt, ut communem materiam participent. Deinde quicquid fit, fit vel ex nihilo ſimpliciter, vel ex aliquo. Prius hic locum habere non poteſt: Id enim eſt Creationis, non generationis. Ergo fit ex aliquò. At verò illud, è quo generatur, vel eſt tantùm forma, vel totum Compoſitum, vel aliquid præter hæc duo. Non duo priora. Nam in nova rei generatione forma prior interit. Ergò adhuc aliquid præter formam eſt. Materia nimirum, quæ habet privationem rei, quæ gignitur, & tàm formam, quam jam actu poſſidet, quàm illam, quæ priori abolitâ introducitur, recipere apta nata eſt. Quæ licet ſenſu non deprehendatur: Tamen idcirco neganda non eſt. Et hac de cauſſa eam negantibus Plato & Ariſtoteles procul dubio reſponderent; Oculos, quibus materiam ultimam videtis, habetis, quibus primã videatis, oculos mentis non habetis. Cogitare debebant hi, qui materiam primam negant, aliud eſſe generari, aliud creari; aliud corrumpi, aliud in nihilum redigi. Illa fiunt ex aliquo in aliquod; hæc è nihilo & in nihilum: Et propterea cum ex alio aliud fit, & forma aboleatur, aliquid manere, quod ſit ejus mutationis ſubjectum: Id quod Plato & Ariſtoteles vocant Materiam primam. Atque ita Materia prima ſubjectum eſt primum transmutationis, nullam ex ſe habens formam, omnes tamen recipere apta nata. Quemadmodum enim æs vel lignum, quatenus æs vel lignum, in ſe actu nullam formam artificialem poſſidet; potentiâ tamen omnes recipiendi prædita eſt: Ita Materia prima in ſe nullam definitam & ſpecificam naturalem formam habet; apta tamen eſt omnes recipere.

Licet verò hæc ejus eſſentia à forma diſtincta ſenſu comprehendi nõ poſſit, ſed tantùm ratione: non tamen propterea eſt Ens rationis, vel merum rationis noſtræ figmentum; ſed Ens reale, & ut Scaliger, *Exercitat. 5.* loquitur; *Materia per eſſentiam ſibi propriam eſt id, quod eſt.* Et *Exercitat. 17. Materia eſt ſua quidditas, qua eſt aliquid, & aliud ab aliis.* Et quidem eſt ſubſtantia ſeu Ens ab Accidente diſtinctum: Et quidem ſubſtantia corporea. Etſi verò Materia prima propriam

Digitized by Google

propriam ſibi eſſentiam & Entitatem habeat, quâ à forma quiddam diverſum eſt: Exiſtentiam tamen per ſe nullam habet, quæ propriè eſt tantùm compoſiti; Sed tota eſt potentia, ἄμορφος, ἄποιος. Non quod ſit in potentia ad ſuum eſſe, quod ipſa ſibi eſt per eſſentiam, ſed ad eſſe hoc tale, ut ait Scalig. *Exerc.* 17. Neque ἄμορφος & ἄποιος dicitur, quod nullam formam & qualitatem habeat: (nunquam enim eſt ſine forma & qualitatibus) Sed quod omnis forma & qualitates, quæ ei inſunt, ſunt extra & præter ejus eſſentiam. *Eſt* enim, ut Scalig. *Exerc.* 61. ſcribit: *Materia prima unum individuum, ſicuti v.gr. Cera maſſa, cujus pars alia candelæ formam gerit, pars ſimulacri, alia pilæ, alia teſſeræ, poteſtq́ue maſſa illa tàm hanc quàm illam formam habere, nullamq́ue ſibi peculiarem vendicat; ut aliquam tamen ſemper habeat, neceſſe eſt.* Neque enim Materia prima à Deo fuit creata, ut ſpecies quædam definita & diſtincta rei naturalis: Sed eſt potius rebus naturalibus concreata, & eſt quaſi rudimentum, neque per aliquod tempus abſque forma ullibi in rerum Natura univerſa exſtat, ſed ſolùm ſub illa; nulli tamen peculiariter adſtringitur, ſed ſub omnibus eſſe poteſt.

CAPUT VIII.
De Elementis.

PRoximum eſt, ut quæ de Elementis Chymici recentiores ſentiant, dicamus: qua in re ita perplexi, obſcuri & varii ſunt, ut etiam in mente eorum ſaltem explicanda Oedipo opus eſſe videtur; Lectorique id inprimis difficultatem parit, quod non, Ariſtotelico & antiquorum Philoſophorum more, ex præcognitis quibusdam & notis ad ignota progrediuntur, & ea, quæ aſſerunt, rationibus munire conantur, ſed ſaltem, quæ ſtatuunt, affirmant, affirmationique nudæ ſine omni ratione allatæ fidem adhiberi cupiunt. Multi enim hic ſibi ipſis nimium confiſi, *Unde extruenda doctrina Phyſica.* nequaquam res ipſas naturales earumq́; virtutes intuiti, non eam rebus naturam & facultates, quibus à Deo donatæ ſunt, tribuunt, ſed veluti cum Deo de ſapientia contendentes, Mundum pro ſuo arbitrio conſtruunt. Itaque nec eum rerum naturalium numerum, qui à Deo optimo maximo conſtitutus, retinent, nec eas rebus naturalibus vires, quibus præditæ ſunt, tribuunt, ſed pro libitu, modò, quæ reperire eſt, è rerum naturalium numero excludunt; modò illa, quæ nullibi ſunt, in eadem reponunt; Atque ita Deo & Naturæ quaſi ſapientiâ præeuntes, Mundum pro ſuo arbitratu fingunt. A quorum inſtituto cum meritò ſimus alieniſſimi, Naturam, qualem ſe conſpiciendam & ſenſibus & rationi exhibet, ut contem-

plemur, laboremus, eamque hujus mundi conſtitutionem aſſeramus, non quam cujuslibet opinio ſibi fingit, ſed quam Creator rerum optimus & ſapientiſſimus nobis contemplandam propoſuit, & quam ſenſus & vera ratio nobis monſtrat.

Et principio quidem Elementa non negat Paracelſus; & ejus aſſeclæ. Et ſi ea negarent; non tam contra Ariſtotelem, quam contra antiquos Chymicos omnes, Lullium, Arnoldum de Villanova, Alb. Magnum, & alios diſputarent, apud quos non minus crebra fit Elementorum mentio, quam apud Ariſtotelem.

De Elementis ſententia Paracelſi.

Verum longè aliter de ijs loquuntur & ſentiunt, quam hactenus in Philoſophorum Scholis receptum fuit. Nam cum hactenus ex Elementis miſta omnia corpora inferiora conſtitui creditum ſit, & plerarumque naturalium rerũ cauſſæ ex Elementis petitæ ſint: ipſi etſi hæc Elementa rebus ſublunaribus ineſſe non negent, parum tamen ipſis tribuunt, actionũq; cauſſas eſſe negãt.

Elementa duplicia Paracelſ. Elementa viſibilia.

Ut verò Chymicorum opinio rectius percipiatur, ſciendum, ipſos duplicia Elementa conſtituere, Viſibilia & Inviſibilia, ſive ſenſibilia, & inſenſibilia. Ea, quæ hactenus in Philoſophorum Scholis pro Elementis ſunt habita, viſibilia & ſenſibilia nominant, & vix Elementorum verorũ nomine dignantur, & corpora mortua, carentia arcanis, nihil niſi Reſollaceas & paſſivas qualitates poſſidentia, vilia & ſervilia pecora, perenni fluxu generationibus inſervientia, & ob id infimũ ſubſelliũ occupantia appellant, atq; eos, qui iis inhæreſcũt, corticẽ & ſiliquas pro nucleo, veſtem pro Matrona, Aerem pro Junone, Ancillas pro Domina cum Penelopes procis arripere, & amplexari dicunt.

Elementa inviſibilia.

Elementa verò ſua inviſibilia eſſe dicunt, & plerumq; cum Elementa nominant, non illa vulgò nota, ſed hęc ſua inviſibilia & inſenſibilia intelligunt, atq; ea eſſentiam, vitam & actum Entium univerſorum eſſe dicunt. Paracelſus, *in præfat. lib. Meteororum, & Philoſoph. Sagacis l.1.* §. *Generatio*, Elementa matrices nominat, quæ fructus gerant & foveant, quibus homo nutritur; *& ejusd. l. 1. c. 1.* ſcribit: *Elementum nihil aliud eſt, quam ſubjectum, per quod aliquid perfici debet: & Elementa ſunt ea res, in quibus Vivum collocatum eſt.* Et, *in Philoſophia ad Athenienſes, l. 2. t. 6* ſcribit: *Ut rectius intelligatur, quid ſit Elementũ, ſciendum, Elementũ nihil eſſe aliud, quam Animam quandam, non quod ejus eſſentia ſit ſicut Anima, ſed quod ſimilis ſit Animæ.* Et mox: *Anima Elementorum eſt vita Creaturarum.* Et, *in libro Meteororum c. 2: Ut ſciam*, inquit, *quid Elementum ſit, hoc exemplum ſumamus: Homo habet magnum corpus; quod verò homo eſt, eſt Anima, eſt Spiritus & parvum quid. Quod verò Corpus appellamus hominem, ideo accidit, quod homo in corpore eſt, & Anima ſine corpore non eſt, ſed cum eo. Ita terra appellatur Elementum; cum tamen ſit corpus tantùm, in quo verum & inviſibile terra Elementum ineſt.*

ineſt. Et mox: *Ita quatuor Elementa ſunt corporea, ſed in ſua eſſentia & natura ſũt ſpiritus*. Et poſtea: *Si dicatur, hoc provenit ex Terra, intelligendum eſt de vero, ſpirituali & inviſibili Elemento, non de corpore*. Et iterum: *Caro & ſanguis non eſt homo, Spiritus verò eſt homo. Ita quatuor ſunt Anima vel Spiritus, unus terra, alter aqua, tertius aeris, quartus cæli. Terra nimirum habet corpus, ſed in corpore eſt ſpiritus. Omnia verò, quæ ex terra creſcunt, à Spiritu proveniunt.*

Atque iſta Elementa non miſceri, neq; ex Elementis miſtis, quod in Scholis Philoſophorum vulgò docetur, generationes fieri ſtatuit, ſed in ſingulis Elementis ſemina latere, quæ certis temporum periodis in generationem progrediantur. Ita enim, *lib. 2. ad Athenienſ. t. 2. Elementa non poſſunt ſimul conſiſtere, neq; ulla res eſt, quæ ex quatuor Elementis conſtet; vel ex tribus, vel ex duobus, ſed quodlibet Creatum habet unicum Elementum.* Atq; ita Paracelſo eſt Elementum, quicquid fructus, id eſt, certam rerũ naturalium ſive creatarum ſpeciem ſubminiſtrat & fovet.

Elementum Paracelſo quid.

De fructibus autem Elementorũ, *de Caducis parag. 2.* ita ſcribit: *Terræ fructus ſunt omnes herbæ, arbores & gemmina. Aquæ fructus ſunt metalla, lapides, & ſimilia: Aeris, Ros, Manna, Ignis, Pluvia, Nives.* Etſi alibi Stellas Ignis fructus eſſe dicat, & ignem & firmamentum pro eodem habeat. Eadem verò eſt ſententia Recentiorum, quibus preſſo pede Paracelsũ potiùs ſequi, quàm in rerum fundamenta & rationes inquirere placuit.

Elementorum fructus.

Petrus Severinus, *c. 5. Ideæ Medicinæ* Elementa dicit eſſe loca, matrices, domicilia, vitali validâq; poteſtate munita, quæ ſemina generationi conſecrata foveant, ſuſcitent, ad maturitatem promoveant, emeritis receptacula concedant; & quia loca ſint, incorporea eſſe dicit & vacua; aliàs enim & niſi à dimenſionum legibus abſoluta eſſent, nequaquam corporum & principiorum tantam multitudinem tàm facilè reciperent.

P. Severini de Elementis ſententia.

Dividit autem Elementa in duos globos, & utrique globo duo Elementa tribuit, Superiori firmamentum, Cœlum vel Ignem & Aerem; inferiori terram & aquam; & quodlibet Elementum ſuos fructus edere ſtatuit: Firmamenti fructus eſſe, quos vulgò vaporibus & exhalationibus adſcribunt; Aeris mannæ & roris ſpecies; Aquæ mineralia, metalla, lapides, Terræ herbas & Animalia, & iſta Elementa non miſceri etiam ſtatuit.

Elementorum diviſio ſecundum Severinum.

Recentiores ex eodem Severino iiſdem ferè verbis Elementa dicunt eſſe Inviſibilia & Incorporea, quæ tanquam loca, matrices & domicilia vitali validâq; poteſtate munita ſemina generationi deſtinata in Abyſſis ſuis & Orco foveant, digeſtis temporibus ſuſcitent, ad maturitatẽ promoveãt, ac emeritis diverſoria & receptacula concedant immutabili quiete beatâ. Crollius caliginem & tenebras legentium oculis ab obſcuritate Severini offuſâ diſcuſſurus, ut pollicetur, ferè majores addit. Ita enim de Elementis philoſophatur,

Crollii de Elementis ſententia.

p. 21. & ſeqq. Vera Elementa cum ſuis propriis aſtris non ſunt viſibilia aut ſenſibilia, ſed ſicut anima in corpore eſt inſenſibilis, ita etiam Elementa in ſuis corporibus. Corpus Elementorum eſt res mortua & tenebricoſa. Et poſtea: *Noſtra viſibilia Elementa ſunt aliorum ſaltem corpora & domicilia, & vim illorum impediunt & remorantur. Terra eſt duplex, Externa viſibilis; Interna invisibilis. Externa non eſt Elementum, ſed eſt corpus Elementi, & eſt Sulphur, Mercurius, Sal. Elementum autem terræ eſt vita & Spiritus: in quo aſtra terræ jacent, quæ per corpus terræ producunt omnia creſcentia.* Idem de reliquis ſtatuit.

Paracelſ. ſua principia priora Elementis conſtituit.

Ex quo loco apparet, Crollium tria principia adhuc ante Elementa conſtituere; quod & Paracelſus, in *Labyrintho Medicorum errantium, c. 3.* fecit, & illa prima ſimpliciter facere, poſtea ex his tribus quatuor Elementa condere per quatuor modos, ita ſcilicet, ut Cœlum ſit factum uno modo ex Sulphure, Sale & ☿; alio modo ex iisdē aer; alio modo Aqua; alio Terra. In qua re à Severino & plerisque aliis Chymicis diſſentit, qui Elementis addunt principia, nō ut conſtituentia ea, ſed ut in corpore conſtituendo ſocia. Ex corporibus hiſce poſtea prodire Creſcentia ſcribit, & ex his fructus mediantibus aſtris provenire ſtatuit. Ex corpore ignis, inquit, emicuere aſtra viſibilia ſive ſtellæ firmamenti; ideò ignis eſt nutrimentum & conſervatio ſtellarum; ex corpore Aquæ concreſcunt metalla, ſalia & mineralia: Ex corpore Terræ creſcunt arbores & herbæ. Firmamenti fructum dicit eſſe Nivem, eamq; generari in igne.

Quercetani opinio de Elementis.

Quercetanus, *in defenſione contra Anonymum c. 14.* etiam Elementa alia inviſibilia, alia viſibilia eſſe ſtatuit. De inviſibilibus ferè ut Paracelſus & Severinus ſentit. Viſibilia duo eſſe dicit, ſiccum ſive terram damnatam, & humidum ſive phlegma. Facit tamen poſtea quoq; Aeris mentionem, ſed qui ſeorſim capi aut ſeparari nequeat, ſed vel Sulphuri vel Mercurio permixtus ſit, atq; inprimis Mercurio adhæreat. Igneum verò Elementum nullum aliud, præter Cœlum, agnoſcit.

Beguini opinio de Elementis.

Beguinus, *in Tyrocinio Chymico,* Elementa tantùm duo eſſe ſtatuit, dū ita ſcribit ferè ex Quercetani ſententia: *Obſervandum eſt, quod in Spagyrica miſtorum ἀναϛοιχειώσει præter tria commemorata principia verè activa duo alia reſultant corpora, quæ principiorum numero à Chymicis non adſcribuntur, quod illorum tantum ſint integumenta, omniq; δυνάμει Hippocraticâ deſtituta, quorum alterum ſiccum, alterum humidum, & accidentaliter Aereū, nempe phlegma inſipidum & inodorum, quodq; tantùm humectat citra ullam aliam ἐνέργειαν aut activitatem Medicam.* Et hoc modo cū plurimis Chymicis duo tantùm Elementa corporea conſtituit; Terram nimirū, Corpus à Sulphure, Mercurio & Sale ſeparatum, quod terram damnatam, maledictam, & Caput mortuum appellant; & Aquam, omni Sulphure, Mercurio & Sale deſtitutam, Inſipidum phlegma. Quæ

Quæ omnia hactenus ab his tradita ſi in pauca contrahantur, Conſtituunt, quod etiam ſupra dictum, Paracelſici duo Elementorum genera, alia vera, inviſibilia & incorporea, quæ corporeis iſtis viſibilibus vulgò dictis Elementis inſint, tanquam Anima in corpore, vitali poteſtate prædita, ſeminumque conſervationi & rerum generationi deſtinata: alia viſibilia, craſſa, mortua, & non niſi qualitates paſſivas habentia, in quibus illa inviſibilia inſint. Utrorumque plerique quatuor ſtatuunt; ſed Ignem & Cœlum pro eodem habent; alii duo tantum Elementa corporea & paſſiva admittunt, nimirum Terrã & Aquam, & Aquam accidentaliter quoque Aerem fieri dicunt.

Petrus Severinus tamen neſcio quæ adhûc Elementa molitur, dum ſcribit: *Eſſe in natura ignem terreſtrem, Aërem terreſtrem, Aquam terreſtrem: rurſum terram cæleſtem, Aquam cæleſtem, ſimiliter Terram Igneam, Aëream, Aqueam: poſtremò Aëreum Ignem, Aquam, Terram.* Quo modo Elementorum numerus valde augebitur. Habebuntur enim quatuor terræ, quatuor Aquæ, quatuor Aeres, ut ſic dicam, quatuor Ignes. Et cũ rurſum quodlibet Elementum ſit duplex, Viſibile & Inviſibile, magis adhuc Elementorum numerus augebitur.

Elemẽtum quid.

Verùm multa ſunt, quæ in hiſce probari non poſſunt. Primò enim abutuntur Paracelſici nomine Elementi, contra uſitatum morem loquendi omnium ſeculorum & hominum. Cum enim Elementum propriè ſignificet minimam partem ejus, ex quo res tanquam materia conſtat: ipſis Elementa ſaltem ſunt loca, matrices, receptacula. Maximè autem differunt locus & materia rerum.

Principia ſua malè Paracelſus ante Elementa ponit.

Deindè, quod Paracelſus, *in Labyrint. Med. errant.* non ut reliqui ſaniores Chymici, qui tria, quæ ponũt, principia, vel Elementis poſteriora & ex iis orta, vel ut in corporibus naturalibus conſtituendis ſocia ſtatuunt, ſua tria principia ante Elementa ponit, & ex alia Salis, Sulphuris & ☿ commiſtione ignem; ex alia Aerem, ex alia Aquam, ex alia Terram conſtituit: Id admitti non poteſt: Neque ullâ ſaltem probabili ratione defenditur, ſed eâdem facilitate, qua ab illo ſine ratione ponitur, hæc opinio rejicitur. Et proptereа alii Chymici ſaniores eam defendere auſi non ſunt; Sed ut modò dictum, vel tria iſta Chymicorum principia ex Elementis miſta eſſe, vel in corporibus naturalibus conſtituendis ſocia eſſe, ſentiunt.

Elementa non contemnenda.

Præterea non video, quomodo tolerari poſſit, quod nonnulli Recentiores Elementis, quæ æquè, ut aliæ res naturales, Dei creaturæ ſunt, ita iniqui ſunt, & illa vilia ac ſervilia pecora appellant. Cedunt enim iſta in ignominiam Naturæ, & Authoris Naturæ Dei, qui vidit omnia, quæ fecerat, & erant valde bona. Et propterea in Elementa, quæ etiam inter Creaturas Dei ſunt, in quibus is ſuã omnipotentiam, ſapientiam & boni-

nita-

Digitized by Google

nitatem declaravit,& ſine quibus ne momento vivere poſſumus, ita jocari non decet. Serviunt Deo & hominibus,& omnibus Creaturis ſublunaribus, atque eo nomine non vituperanda,ſed laudanda ſunt;quæ in re nobis præit Pſal. 114. qui laudat Deum, quod omnia in Sapientia fecerit,atque inter ea etiam Elementa. Neque etiam ita ignobilia ſunt, & nullus actionis. Quantæ enim illorum actiones ſint, & ſana & morbida corpora experiuntur. Et quanta commoda Calor & Frigus Elementorum moderata, rurſusque immoderata damnum afferant, experientia ſatis teſtatur. Non ſunt ergò ita Relollacea, nulliusque pretii. Imò quantæ eorum actiones ſint, ipſi Chymici ſatis norunt, qui ſine calore & frigore nihil perficere poſſunt.

Elementorum vires.

Peccant quoque in eo, quod Elementa corpora craſſa nominant. Sit terra craſſa: non propterea Ignis & Aer craſſa ſunt. Ejusdem notæ eſt, quod Elementa iſta Viſibilia nominant. Viderint enim terrã & Aquam: quando verò vel Aerem vel Ignem viderint, neſcio. Ineptè etiam Mortua appellant: cum enim nunquam vixerint vel vivere debuerint; non rectè mortua nominari poſſunt. Abſurdius eſt illud, quod quidã in ſpecie Terram maledictam nominant.

Elementorum numerus.

De numero autem Elementorum hîc pluribus nõ diſputabimus, cùm ea controverſia non propriè Paracelſiſtas concernat, ſed etiam inter alios Philoſophos agitetur. Argumenta, quæ pro numero Elementorum proferuntur, alii loco relinquimus: cum ipſum nobis ſenſus ſatis monſtret: & ſupercaneum ſit, argumentis ea operosè demonſtrare velle, quæ ſẽſus ipſe evincit. An non Terram & Aquam videmus? An non Aerem ampliſſimum iſtud ſpatium ſupra terrenum globum explentem haurimus & ſpiritu ducimus? Quis ignis vim non vidit & ſenſit? etſi de loco ejus dubitant Authores. Ut & aliæ graviores quæſtiones & controverſiæ circa Elementa agitantur, quas explicare potius debebãt Recentiores, quàm Elementa ita contemnere. Ut de aliis jam non dicam, de Aere aliqui contra communem opinionem ſtatuunt, Aerem eſſe frigidiſſimum; Et probare id eò conantur: Quod aer ſibi derelictus ſẽper frigidus, ut nullibi Aer calidus ex ſe oſtendi poſſit, omnisq; aer calidus à cauſis externis calorem acquiſiverit. Deinde quod Aeris cauſâ & vi Aqua & Terra humida congeletur, & quidem eo usque tantùm, quousque Aer penetrat.

Aeris qualitates.

Ipſorum verò Inviſibilia Elementa quod attinet, dictum antea, nec Aerem, nec Ignem viſibilia ex ſe eſſe. Deinde ignotis iſtis Elemẽtis alia adhuc occulta contineri credemus, ſi quod ſint talia Elementa probaverint, & quomodo cognoverint ea dari, demonſtrarint. Solæ Paracelſi, Crollii, Severini & ſimiliũ affirmationes nova Entia parere nõ poſſunt. Et non eſt de nihilo, quod Libavius,

Elementa inviſibilia Chymicorum.

in

Digitized by Google

in Examine Philoſoph.Harm. de Severino ſcribit: *Bonus vir multa dicit, quaſi ſuper ex Theſauris & abyſſis Naturæ prodiiſſet, & omnia nuda vidiſſet; ſed nihil probat.*

Et certè mira ſunt Elementa, quæ ſecundum Severinum, *cap. 5.* ſunt naturæ incorporeæ, à dimenſionum legibus abſolutæ, inanes, vacuæ. Corporum enim corporea principia hactenus omniū virorum eruditorum cōſenſus credidit. At iſti, neſcio quę, inania & vacua, imò incorporea nobis Elemēta fingunt. Dum tamen infinita non eſſe, & virtutem vitalem terminos & fines iis præſcribere ait Severinus, ipſe ſibi contradicit. Nam ſi terminos habent, hoc ipſo dimenſione non carent. Sicut nec cohæret, quod Elementa hæc incorporea inania & vacua appellat, iisque nihilominus contrarietatem & repugnantiam tribuit, *cap. 2.* Neq; etiam internorum iſtorum ac inviſibilium Elementorum naturam ſatis explicant. Vidit forſan eminus Paracelſus, non corpus agendi principiū eſſe, & corpora ſine formis & qualitatibus incorporeis nihil agere: at quod vidit & forſan rectè ſenſit, rectè explicare non potuit, & pro forma agēdi principio & Qualitatū omnium origine aliud elementum in elemēto poſuit. Aliud verò ſi ſenſit vel Paracelſus vel Severinus, parum probabilia aſſeruerunt, nec quid velint, ſatis explicare potuerūt. Nam cum Elementa iſta externa & vulgaria, quibus ſua interna longè præferunt, ſuas qualitates ſatis nobiles & efficaces (ut ut ipſis Relollaceæ videantur) habeant, & caliditate, ſiccitate, frigiditate, humiditate, levitate, gravitate, perſpicuitate, opacitate ſeſe oſtendant: Illa interna Elementa (horum opinione longè nobiliora) omnibus qualitatibus, & hinc emanantibus actionibus non erunt deſtituta. At nullas adhuc horum Elementorum qualitates & actiones monſtrare & explicare potuerunt. Nam quod dicunt, vitali, validâque poteſtate munita eſſe, & ſemina generationi conſecrata fovere, nimis generale eſt: Imo hoc ipſum quæritur, quæ iſta valida vitaliſque poteſtas ſit.

Præterea nec hoc probant, quod ſemina ſint extra ſuam ſpeciem in elementis, eo modo, quem ipſi proponunt. Neq; enim Deus ſemina Elementis in Creatione indidit; ſed ſpeciebus naturalium rerum, quæ ſunt in Elementis. Neque ſemina conſpiciuntur extra Individua Specierum ſuarum in Elementis, ſed tantùm in ſuæ ſpeciei Individuis. Deus enim cum res crearet, dixit: *Germinet terra herbam virentem & ferentem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum: cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper Terram.* Non verò dixit; Semen plantarum ſit in Elementis. Eadem ratio eſt animalibus. Nec Severinus hactenus monſtrare potuit, quod Animalib ex Elementis ſine parentibus progenita ſint; Sed ad hūc uſq; diem per ſemina parentum propagantur, & per Individua ſit ſpecierum conſervatio

Semina rerum natural. non ſunt in Elementis.

Neque

Digitized by Google

Neque anima Bucephali, antequam generaretur Bucephalus, in Elementis iſtis inviſibilibus, Abyſſo vel Orco fuit, ſed in parētibus ſuis. Omnes nimirum res ſemina ſua in ſe continent, quæ Dei benedictione & vi verbi divini; *Creſcite & multiplicamini*, multiplicantur, & hoc modo per Individuorum multiplicationem ſpecies conſervantur, non verò ex progreſſu ſeminum ex Orco vel beatis illis ſedibus Elementorum. Et licet tempore Verno ex Terra & Aqua plantarum & animalium multa genera, quæ tempore hyberno emortua videbantur, viciſſim prodeant: non tamen ex Orco Hippocratis progrediuntur, ſed è ſuis ſeminibus aut radicibus, quæ à conſimilis ſpeciei Individuis ibi quaſi in matrice relicta fuerunt.

Neque refert, quod ex Orpheo vel Hippocrate quædam loca, quæ ab hac doctrina aliena non videntur, afferunt. Nam ſcimus, antiquos Philoſophos ſæpè ex vulgi vel aliorum ſententia locutos eſſe; ac multa, quæ Hippocrati attribuuntur, Hippocratis genuina dogmata non eſſe. Non ignoramus etiam, non pauca apud antiquos Philoſophos abſurda dogmata reperiri, quorum plurima ex ignoratione Creationis rerum nata ſunt. Etſi in hiſce Hippocratis autoritas iis eſt tam ſacroſancta: Cur non etiam in aliis ejus dogmata ſequuntur? Verū cū ad ea, quæ Medicinæ propria ſunt, properemus, hìc plura in hunc ſenſum non addimus. Prolixè Paracelſi & Severini hac de re dogmata examinat Eraſtus, *diſput. contra Paracelſ. part. 2.*

Qualitates primæ non ſunt inefficaces.

Qualitates verò primas quod attinet, quę nullius ferè pretii ſunt Paracelſicis, & mortuæ, invalidæ, ac Relollaceæ appellantur: rectè hìc illud Diogenis ipſis objicitur; Qui, Zenone aliquando in Schola ſubtiliſſ. rationibus motum negante, ſurrexiſſe & inambulaſſe dicitur, & Zenoni, quid ageret, interroganti reſpondiſſe: Se ipſius rationes confutare. Et quod Scal. *Exer. 18.* Cardano, Frigus nihil niſi Caloris privationē eſſe, aſſerenti reſpondit: Soleas abjice ac pileum, Cardane, quo tempore ex Alpibus Rhæticis urit nos Boreas. Stultum nimirum eſt, contra ſenſuum experientiam pugnare, quā conſtat, ad rerum naturalium generationem & corruptionem qualitates primas maximam habere vim & poteſtatem, ac non minoris eſſe momenti, quam vel odores, vel ſapores, vel colores. Validiſſimæ ſunt iſtæ qualitates, non invalidæ.

Elementis non ſolum inhærendum.

Interim tamen dum Elementa defendimus, iis ſolùm inhærendum non cenſemus. Et ſi eà de cauſſa Paracelſicis Elementa & Elemētorum qualitates exoſæ ſunt, quòd putant, Ariſtotelicos & Galenicos omnes iis ſolis inhærere, atque ideo Elementarios ambulatores & Philoſophos nominant: injuriam Ariſtotelicis, & qui ante Paracelſum fuère, Philoſophis & Medicis plurimis fieri dico. Fuerint ſanè aliqui, quicunque etiam, qui ſolis Elementis inhæſerint, & nihil ultra ea ſapuerint: at

non

non tales omnes Philoſophi & Medici fuerunt. Neque tam infantes & rerum omnium imperiti omnium ſeculorum Philoſophi fuerunt, ut crederent, ex ſolâ Elemẽtorum permiſtione tam præſtantes Naturas, tam nobilium qualitatum & actionum authores, proveniſſe. Ariſtoteles certè multum ſupra Elementa ſapuit; quod non ſolùm ex libris de Anima patet, verum etiam ex inſigni illo, *2. de generat. anim. cap. 3.* loco, quem omnes rerum naturaliũ ſcrutatores perpetuò ob oculos habere debebant, quemque propterea, & cum multis aliis lucẽ allaturus ſit, hic integrum inſerere libet. Ita autem ille: *πάσης οὖν ψυχῆς δύναμις ἑτέρου σώματος ἔοικε κεκοινωνηκέναι, καὶ θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων. ὡς δὲ διαφέρουσι τιμιότητι αἱ ψυχαὶ καὶ ἀτιμίᾳ ἀλλήλων, οὕτω καὶ ἡ τοιαύτη διαφέρει φύσις. πάντων μὲν γὰρ ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπάρχει, ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα, τὸ καλούμενον θερμόν. Τοῦτο δ᾽ οὐ πῦρ, οὐδὲ τοιαύτη δύναμίς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει πνεῦμα, καὶ ἡ ἐν τῷ πνεύματι φύσις ἀνάλογος οὖσα τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ. διὸ πῦρ μὲν οὐδὲν γεννᾷ ζῷον, οὐδὲ φαίνεται συνιστάμενον πυρουμένοις, οὔτ᾽ ἐν ὑγροῖς, οὔτ᾽ ἐν ξηροῖς οὐδέν. ἡ δὲ τοῦ ἡλίου θερμότης καὶ ἡ τῶν ζῴων, οὐ μόνον διὰ τοῦ σπέρματος, ἀλλὰ κἄν τι περίττωμα τύχῃ τῆς φύσεως ὂν ἑτερογενῶς ἔχει καὶ τοῦτο ζωτικὴν ἀρχήν. Ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐν τοῖς ζῴοις θερμότης οὔτε πῦρ, οὔτε ἀπὸ πυρὸς ἔχει τὴν ἀρχήν, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶ φανερόν.* *Omnis anima ſive virtus ſive potentia corpus aliud participare videtur, idq; magis divinum, quàm ea, quæ Elementa appellantur. Verum prout nobilitate & ignobilitate animæ inter ſe differunt; ita & natura ejus corporis differt. Ineſt enim in ſemine omniũ, quod facit, ut fæcunda ſint ſemina, videlicet quod Calidum vocatur. Idq; non Ignis, aut talis aliqua facultas eſt, ſed Spiritus, qui in ſemine ſpumoſoq; corpore continetur, & Natura, quæ in eo Spiritu eſt, proportione reſpondens Elemento Stellarum. Quamobrem Ignis nullum animal generat, neq; conſtitui quicquàm denſis vel humidis vel ſiccis videtur: At verò Solis calor & animalium, non modò, qui in ſemine continetur, verum etiamſi quid excrementi, quanquam diverſum à natura, tamen id quoque principium habet vitale. Cæterum calorem in animalibus contentum nec ignem eſſe, neque ab igne originem ducere, apertum ex his eſt.*

Alexander Aphrodiſæus *in Proœm. Problematum*, infinita in rerum Natura exſtare ſcribit, quæ ſolâ experientiâ cognoſcantur, & propterea à Medicis arcanæ proprietates appellentur. Atque eos reprehendit, qui talium effectuum Cauſas ex Elementorum Qualitatibus afferre conantur, eoſque pravè ſolutiones proponere quamplurimas, quæ inutiles penitus ſint & improbabiles docet. *Ex Qualitatibus primis omnium rationes reddi non poſſunt.*

Galenus ipſe, *lib. 11. de ſimpl. med. fac.* Pelopem Præceptorem reprehendit, quod omnia ad manifeſtas qualitates reducere conaretur. Et ut reliquos Græcos omittam; Avi-

cennas, *fen.2.pr.Canon.doctr.2.c.15.* ubi de iis, quæ totâ ſubſtantiâ agere dicuntur, tractat, illam operationem non provenire ex qualitatibus primis, neque ex temperamento inde orto, ſed à forma ſpecifica poſt complexionem adveniente, ſcribit: quem Meſues & alii Medici plurimi ſecuti ſunt.

Occultæ Qualitates. Inter Recentiores Philoſophus acutiſſimus Jul.Cæſ.Scaliger. *Exerc. 218. ſect.18. ad manifeſtas omnia deducere qualitates ſummam impudentiam eſſe* ſcribit. Et *exercit. 101. ſ.14.* Cardanum ita alloquitur: *Quis te malus genius Alexandreus adegit eò, ut miſerè diceres, ſola elementorum permiſtione fieri poſſe, ut ferrum trahatur à Magnete? Et lib.1. de plantis* hæc habet: *Primæ Qualitates penè ab omnibus exiſtimatæ ſunt ſaporum cauſſa: tametſi nobis aliter videtur. Nam ſi ſapor à calore fit: ergo calidum elementum primo & per ſe ſapidum exiſtet. Quid quod multa miſta calida inſipida. Quod ſi quis dicat ex quatuor Qualitatum temperatione confici ſaporem: reſpondeat, an in Elemento quopiam, quà Elementum eſt, ſapor inſit. Non ſanè ineſt. Cæterum quemadmodum neque vita prodit ab Elementis, neque riſus, neque ſenſus, neque intellectio, neque crementum, neq; motus voluntarius, ſed à formis aliis, quam elementaribus: ita ſapor quoq;. Si non eſt ab Elementis guſtare: quare fit guſtus?* Atq; ita Ariſtotelici & Galenici planè Elementarii non ſunt, neque qualitatibus primis penitùs immerſi.

Imò Sympathias & antipathias rerum quod attinet, ita eæ non ſunt ignotæ Peripateticis & Galenicis, ut etiam pleraq; earum exempla, quæ hodiè adducuntur à Chymicis, ab Ariſtotele, Galeno, eorumq; diſcipulis annotata acceperint. Si qui tamē ſunt vel ex Philoſophis vel Medicis, qui nihil ſupra Elementa & Qualitates primas ſapiunt, ab eorū partibus non ſtamus. Et qui tentant omnia ad qualitates primas reducere, illis plerumq; evenit, quod de Epicuro & Aſclepiade Galenus, *lib. 1. de nat. fac. c.14.* ſcribit, ut rationes vel ineptas & ridiculas afferant, vel ea negent, quæ etiā experientiâ confirmata ſunt. Et certè ſi nihil eſſet, quod id nobis perſuaderet, ſaltē in venenis decuit acquieſcere, ut Scalig. *Exer.218. ſect.13. ait.* Eorum namq; multa diverſas habent ab Elementorum qualitatibus proprietates, quæ omninò latent animos temperatos, illudunt curioſis.

Nam primò quæ à qualitatibus manifeſtis fit alteratio & læſio, tàm ſubitò, quod venena faciunt, hominem interimere non poteſt. Secundò in minima quantitate maximas vires non habent qualitates primæ. Ignis quidem eſt calidus, nix frigida: Sed ut rectè ſcribit *Galenus, 3. de Temper. c.4.* Si quid horum prorſus exiguum eſt, nullam evidentem in corporib. noſtris excitat affectum. At venena etiam in minima quantitate non ſolùm maximarum operationum autores ſunt, ſed etiam enecant. *Quis enim credat,* inquit Galenus, *3. de loc. aff. c.7. vel à Scorpione infixo* *Qualitatum occultarum vis.* *Venenorum vis.*

ſixo aculeo, vel à phalangiorum ictibus totum corpus ingenti & inuſitata mutatione affici, niſi ſæpenumerò id accidere videret? præſertim minimam quandam rem feris in ipſum demittẽtibus. Et paulò poſt: *Marinæ Turturis, quẽadmodum & terreni Scorpii aculeus in partẽ acutiſſimam quidẽ illam finitur, ubi nullum foramen eſt, per quod venenum dejici poſſit: Neceſſe tamen eſt, ut excogitemus ſubſtantiam eſſe aut ſpiritualem aut humidã, quæ, ut mole minima, ita facultate quam maxima eſt.* Et Ælianus, *lib. 9. c. 5. de animal.* refert, *Morſus veſtigia, quæ aſpis imprimit, tàm obſcura & parva eſſe, ut indicia vix acri oculorum acie deprehendantur.* Præterea in minima quantitate venena in corpore illæſa latere poſſunt, tandemq́; longo poſt tempore vires ſuas exſerũt; id quod qualitates Elemẽtares præſtare non poſſunt. Sic exigua ſputi canis arbidi quantitas illæſa in corpore manere, & contra caloris noſtri actionom ſeſe tueri poteſt; tandemq́; poſt mẽſes non ſolùm ſex, ſed longè plures etiã graviſſimas corpori noſtro mutationes inducit.

Et quod de venenis diximus, de aliis rebus plurimis dici poſſet, quarum vires ſunt longè majores & nobiliores, quam ut ad qualitates primas referri poſſint. Quis actiones magnetis ad qualitates primas commodè reducet? Quis, quomodo purgantia ſuas actiones obeant; qua ratione medicamenta peculiares noſtri corporis partes roborent; quod Alexipharmaca venenis reſiſtunt, ex qualitatibus primis rationes ſufficientes dabit? Aut quis miras rerum plurimarum Sympathias & Antipathias ex qualitatibus primis deducet?

Confugiunt hic quidem nonnulli ad id, ut dicant, occultas qualitates ex variè miſtorũ ſingulari temperie nobis planè incognitá, Deo & Naturæ ſoli notâ oriri, neque aliud eſſe, quam latentem variè miſtorum *ἰδιοσυγκρασίαν*. Verum falſum eſt, occultas Qualitates eâ de cauſa ſic dici, effectusque toto genere differentes ſatis monſtrant, nullo modo, quæcunq; etiam miſtio & temperies fingatur, à Qualitatibus primis eas oriri poſſe. Et rationes paulò ante allatę ęquè contra temperiem, ſeu notam, ſeu occultam, qualitatum primarum, quam contra ſingulas ſeorſim pugnant. Nam, ut modò ex Scaligeri, *lib. 1. de plantis*, dictum; In nullo Elemento, qua Elemẽtum eſt, ſapor eſt. Et proindè nec in compoſito ſapor ex elementis eſt. Et ſi occultas qualitates, quę in rebus naturalibus deprehendũtur, à ſingulari Elementorũ miſtura deducere licet: annon ab iiſdem Elementis vita, riſus, ſenſus, motus volũtarius, imò ipſa anima, ut venenavit hanc Philoſophiæ partem Alexander, ut verbis Scaligeri utar, deducatur? Sed nec hic acquieſcunt; Et cum dicitur, nihil agere ultra virtutem ſuæ Speciei, & proinde cum occultæ Qualitates longè alios effectus producãt, quam qui à temperie primarum qualitatum poſſint proficiſci; reſpondent; *Ut ex miſtorum Elementorum varia*

Qualitates occultæ quæ.

Digitized by Google

miſtione naſcitur indicibilis qualitas, quæ in nulla re alia extet; Ita quoque eſſe magnæ & latentis efficaciæ, præcipuè cum à forma dirigitur. Ita calorem ab ignis forma directum urere, ab anima coquere Verùm prius quod attinet, petitur principiũ. Hoc enim ipſum in quæſtione eſt; An ex quacunque etiam ſeu manifeſtâ ſeu occulta qualitatum elementarium miſtione oriri poſſit aliqua qualitas, quæ ſit tantæ efficaciæ, qualis in venenis, & aliis rebus pluribus invenitur. Et hoc meritò negatur, iterumque illis regeritur: *Nihil agere ultra virtutem ſuæ ſpeciei.* Effectus autem, qui in venenis & aliis rebus, quę occulto modo agere dicuntur, deprehendũtur, ſupra vires Elementorum pluribus modis eſſe, ſupra monſtratum eſt.

Occulta Qualitates non oriuntur ex primis.

Qualitates primæ non agunt ultra ſuas vires.

Deinde, quod dicitur tàm miras actiones edere, quatenus à forma dirigantur, ſciẽdum: Etſi Qualitates ſint formarum inſtrumẽta, & à Formis dirigantur; nunquam tamen amittere ſuas vires, aut Naturam, ſed eas ipſas ſolummodo exercere: ſi quid nobilius editur, ab aliis Facultatibus & concurrentibus Qualitatibus fieri; Et proinde dum à Formis ſuis diriguntur, præter, vel ultra ſuæ ſpeciei vires non agere. Ut res eſſentiis differunt: ita operationibus & inſtrumentis. Id quod ipſe Ariſtoteles docet, *lib. 2. de Gen Animal c. 1.* ὥσπερ, inquit, οὐδ' ἂν πέλεκυν οὐδ' ἄλλο ὄργανον φήσαιμεν ποιῆσαι τὸ πῦρ μόνον, οὕτως οὐδὲ πόδα, οὐδὲ χεῖρα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον οὐδὲ σάρκα. καὶ γὰρ ταύτης ἔργον τι ἐστὶ. σκληρὰ μὲν οὖν καὶ μαλακὰ, καὶ γλίσχρα, καὶ κραῦρα, καὶ ὅσα ἄλλα πάθη ὑπάρχει τοῖς ἐμψύχοις μορίοις, θερμότης καὶ ψυχρότης ποιήσειεν ἄν. Τὸν δὲ λόγον, ᾧ ἤδη τὸ μὲν σὰρξ, τὸ δὲ ὀστοῦν, οὐκέτι, ἀλλ' ἡ κίνησις, ἡ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος ὅ ἐστι δυνάμει, ἐξ οὗ γίνεται. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων κατὰ τέχνην. σκληρὸν μὲν γὰρ καὶ μαλακὸν τὸν σίδηρον ποιεῖ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν: ἀλλὰ ξίφος ἡ κίνησις ἡ τῶν ὀργάνων, ἔχουσα λόγον τὸν τῆς τέχνης. Calor nimirum etiam dum eſt animæ vegetantis inſtrumentum, ſolum calefacit, & ſolum calefaciendo coctioni inſervit. Quod autem in vẽtriculo & Cibo fit Chylus, non ſolum à calore proficiſcitur, ſed à facultate ventriculi coctrice, ſeu vi chylifica, ut appellant. Sicut idem calor, etſi in diverſo gradu, & coctioni in Epate inſervit, in quo non ſolum ob Calorem, ſed innatam vim ſanguificandi Chylus in ſanguinem convertitur: Nunquam verò Anima calore ad frigefaciendum, aut humectandum, aut humiditate ad calefaciendum & ſiccandum; aut aliquid ultra ſuas vires agendum, utitur: qualitateſque primæ quocunque etiam indicibili modo miſtæ, in animali venenato non evadunt venenatæ, aut veneni naturam induunt, ſed veneni natura longè ab alio principio pendet. Et ut diverſæ actiones à diverſis formis fiunt: Ita quoque formis diverſis ad diverſas actiones edendas Natura diverſa inſtrumenta dedit. Magnes non attrahit

ferrum

ferrum calido, frigido, humido, ſicco, aut temperie quocunque modo & ἀῤῥήτως miſta; ſed occulta & nobiliore qualitate. Materia & particula veneni à Scorpione immiſſi, non calefaciendo, frigefaciendo, humectando, ſiccãdo, aut his omnibus quocunq; modo miſtis; ſed peculiari vi humores corporis noſtri corrumpit, tandemq; hominem jugulat, quod nulla qualitas Elementaris ſeu ſola, ſeu cum aliis quocunque modo miſta, præſtare valet.

Sed nec in his acquieſcunt, ac dicunt, quod plus ſit in compoſito, quam in ſimplicibus. Verùm concedimus quidem, plus eſſe in compoſito, quam in quolibet ſimplici ſeorſim ſumto: Interim non ſequitur, quod plus ſit in Compoſito, quàm in ſimplicibus omnibus, quæ compoſitionem ingrediuntur. Si plures Colores miſcentur, fit quidem Color alius ab omnibus ſeorſim ſumtis ſimplicibus: Sed tamen ſolùm Color inde fit; nunquam verò ex coloribus, quocunque modo miſtis, fiet odor, vel ſapor, vel alia diverſæ ſpeciei qualitas. Ita temperamentum è quatuor qualitatibus primis aliud quidem eſt, quam ſimplices qualitates ſeorſim ſumtæ: Non tamen alia alterius ſpeciei qualitas inde oritur. Et quocunq; modo qualitates primæ miſceantur, nunquam ex iis fiet Color; nunquã ex iis emerget vis trahendi humores, qualis eſt in purgantibus; aut ferrum, qualis eſt in magnete; vel alia Specie differens qualitas.

Verum nec ipſi ſibi conſtant, & tandem confitentur, per formæ introductionem naſci novas qualitates & virtutes à forma oriundas, quæ Elementorum ſeu rerum miſcibilium (utpote quæ tantum ſint materialia principia) conditionem longè ſuperent: virtuteſque, quæ inſunt rebus naturalibus, & conditionem Elementorum tranſcendũt, non Elementis ſeu materiæ rerum, ſed formæ ſuiſque qualitatibus adſcribenda eſſe. Quam confeſſionem, quod ſcilicet dentur in rebus naturalibus virtutes & qualitates, quæ Elementorum conditionem tranſcendant, hoc loco acceptamus; unde verò oriantur, alio loco diſquiſituri.

Caput IX.

De Formis, Seminibus ſeu aſtris rerum.

In his autem, quæ ſtatuunt, Elementis vacuis & inanibus, ſive, ut loquuntur, in abyſſo, Orco Hippocratis, nocte Orphei, in Iliado vel Iliaſtro Paracelſi, ſemina & aſtra, quæ appellant, radiceſq; rerum omnium generabilium & corruptibilium contineri ſtatuunt; quæ ſemina nec molis magnitudine, nec partium diſtantia, nec ullis dimenſionum vinculis alligata ſint; Elementa ubique penetrent, ſervantia ſine confuſione leges à natura præſcriptas: cum principiis tamen juncta partium diſtantias & exten- *Semina & Aſtra Corpor natur. Paracelſi.*

ſiones admittere, locorumque anguſtiis includi. Ab his ſeminibus generationum omnem viciſſitudinem abſolvi ſtatuunt; atq; ab iisdem corporibus omnibus magnitudines, colores, ſapores, odores, univerſasque qualitates, vitamque ipſam donari, & hinc omnium actionum vigorem & poteſtatem provenire exiſtimant.

Semina quid Severino. Atque hinc ſemina Severinus, c. 8. deſcribit: *Quod ſint vitale principium, in ſe continens Spiritus Mechanicos & tincturas universa anatomia propria ſpeciei, quibus ſuum ſibi fabricant corpus, colores, ſapores, qualitates, magnitudines, figuras, & reliqua officiis conſentanea.* Atq; hæc ſemina & aſtra in Elementis illis inviſibilibus, tanquam in patria, pura & ſola habitare ac beatâ quiete frui; corporum verò commixtione quaſi contaminari docent. *Semina* autẽ appellant, quod iis generationũ & transplantationũ proceſſus in univerſo mundo abſolvatur, & quod perenni viciſſitudine decretis digeſtisq; temporibus fructus & individua ſuæ ſpeciei è fontibus ſuis producant.

Aſtra quid Paracelſi. *Aſtra* appellant, quod motuum omnium ordinatas leges, ſtatas periodos in omnib. naturalibus actionibus, herbarum, animalium & mineralium; in alimentorum coctione, excrementorum ſeparatione; in tota nutricatione, in augmentis, in procreationibus, in ſe contineant & conſtanter cuſtodiãt. Nihil enim eſſe, ajunt, in univerſa inferioris hujus naturæ familia, quod non innatis aſtris ætatũ diſcrimina conſtituere, quietis & laborum tempora gubernare, actionum, durationumq; terminos conſtanter definire poſſit.

Radices quid Paracelſ. *Radices* tandem appellant, quod in iis fructus diſpenſationis, maturitatis, totaque fœcunditas mundanæ arboris contineatur. Et quemadmodum fructuum durationes momentaneæ ſtabilitate radicum reparantur: ita in ſeminibus generationum & procreationum omnium origines deliteſcere docent.

Semina in Elementis ſec. Parac. Porrò quodlibet Elementum ſua ſemina habere ſtatuunt. In Elemento cœleſti ſive igneo, quia ſemina illa corpora perfectiſſima nacta ſint, etiam individua ſimilia in ſeculum duratura produxiſſe putant, Solem, Lunam, Planetas & aſtra omnia; atque in hoc Elemento aſtrorum inviſibilium in reliquis Elementis motus & leges viſibili ſpecie repræſentari ajunt. Nec mortua illa eſſe corpora; & licet, ut reliquorũ Elementorum individua, corruptioni obnoxia non ſint: fructus tamen vitæ teſtes & munera edere, pluvias, nives, tonitrua, grandines, ventos.

Inferiora autem Elementa etſi tã pura corpora & perfecta individua non habeant, nihilominus in ſuis theſauris obtinere corpora in ſeculũ duratura, quibus ſeminum vel ſpecierum perpetuitas ab interitu vindicetur. Et licet aſtra viſibilia non habeant: quæcunq; tamen in cœlo explicata conſpiciuntur, in cæteris quoq; Elementis virtute & vitali poteſtate contineri ſtatuunt, à quibus actio-

actiones proficiſcantur, & in quibus ſcientiæ mechanicique rerũ progreſſus vigeant, & temporum decreta momenta cuſtodiantur. Sic æſtatis, hyemis, veris, autumni ſidera in terra contineri, in aqua, in aere cum aſtris firmamenti conſpirantia: mutuaque ſeminum conſpiratione & familiaritate totius naturæ fœcunditatem ſtabiliri.

Corpora autem áſtralia inferiorum Elementorũ duplicata eſſe docent. Puriora, quæ cœleſtium perfectionem æmulentur, & in conſpectũ non veniant, niſi artificũ induſtria. Quemadmodum verò inter ſe differant ſemina officiis & proprietatibus: ita hæc quoque corpora differre; herbarum corpora ab arborũ, animalium, mineralium, metallorum, gemmarum. Et in herbis aliud eſſe corpus Meliſſarũ, aliud Valerianarum, aliud Urticarũ; in animalibus aliud hominum, aliud leonum, & ſic in cæteris. Et ex his quædam perenni individuorum ſucceſſione in ſeculum cuſtodiri ſtatuũt; quo ordine continentur ſemina omnium perfectorum animalium, plantarũ, arborum, & quæcunque nova ſobolis ſuffectione æternitatẽ æmulatur. Alia corporum quidem conjugium admittere, ſed inſtabile, & abſoluta officiorũ diſpenſatione certis temporum intervallis decrepitum corpus deſtituere, & ſe in patriã ac diviniora diverſoria recipere; recidivis verò generationibus & conſtanti circuitu iterum in lucem prodire.

Iſta autem omnia, quæ de Seminibus & Aſtris à Severino imprimis cap. 6. & 8. atque aliis Chymicis ex eo traduntur, ſi in genere ſpectes, nova non ſunt, ſed vulgatam de formis, inprimis viventium, quæ Animæ dicuntur, doctrinam cõtinent. Atque ita rurſum nihil novi hic proferũt Chymici, ſed notis rebus ſaltem nova nomina imponunt. *Semina & Aſtra Severini ſunt Formæ rer.*

Senſerunt nimirum ſaniores Philoſophi hactenus, formas rerum naturalium eſſe principium divinum & immutabile, & inſtrumentum, ac quaſi manum ſapientiſſimi opificis ac creatoris Dei, qui hanc efficaciã his ſuis inſtrumentis largitus eſt. Licet enim Galenus & alii Gentiles Philoſophi admirati ſint ſtupendas formarum & admirandas animarũ operationes, nec ſatis aſſequi potuerint, quomodo, ut Galenus loquitur, anima vegetabilis οὐ μόνον οὐ σοφὴ, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογος tam admirandarũ operationũ in generationibus, in quibus τέχνη καὶ σοφία μεγίστη apparet, & ἄνευ σοφωτάτου, καὶ δυνατωτάτου τοῦ δημιουργοῦ fieri non poſſunt, autor eſſe poſſit: tamen Chriſtiani Philoſophi norunt, nõ ex ſe habere hanc potentiã, ſed à Creatore in prima Creatione accepiſſe, cum diceret: *Generet terra germen, herbam producentem Semen; arborem fructiferam, facientem fructum juxta Speciem ſuam, cui inſit ſemen ſuum.* Et apud Chriſtianos Philoſophos Galenus ſui voti compos fieri potuiſſet. Is enim, *l. de fœt format.* fruſtra ſe id à ſui ſeculi Philoſophis diſcere conatum fuiſſe, nec quo animus diſcendi *Formæ quid.* *Formæ unde ſuas vires habeant.*

cupi-

cupidus ſatiaretur, apud eos inveniſſe, atque ideo triſtitia magna affectum fuiſſe conqueritur, & proinde ſecum inveſtigare cœpiſſe ſcribit, an *τινὰ λόγον ἰσχυρὸν ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς* invenire potuerit; inveniſſe autem nullam, & ſe *μηδ' ἄχρι δυνατοῦ ἐπινοίας, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ* pervenire potuiſſet: Ideóque omnes Philoſophos rogat, ut ſi quid veri invenerint, id ſine invidia ſecum communicent.

Forma quid.

Forma nimirum rerum & Anima, ſeu ſemen, Aſtrum, Radix, ut ſuis de cauſis Severinus nominat, aut quocunq; modo appelletur, eſt actus ſeu *ἐντελέχεια* rei, eſt cauſa ut materia, quæ ex ſe nequit ſubſiſtere, ſit actu hoc: Eſt omnis rei perfectio & quidditas: eſt Cauſſa omnis motionis in corpore: Et breviter, eſt quædam divinæ eſſentiæ imago.

Anima vires.

Animæ verò, quæ eſt forma viventium, proprium eſt. vivificare corpus: per animam fit, ut Corpus moveatur ſecundum alium motum à motu proprio. Eadem totum corpus fabricatur, ipſumque omni perfectionum genere inſtruit, ipſi magnitudinem, figuram, omnes qualitates, numeros, ordinem, ſitum, omnemque apparatum & pulcritudinem tribuit. Præterea admirandus ordo & periodi in motibus ab Anima proficiſcuntur: quam ob cauſam, ut ſupradictum, recentiores Chymici eas Aſtra appellare ſolent: quod ſcilicet ſicut aſtra certis temporibus & periodis ſuos motus abſolvunt: ita & Animæ in viventibus certas motuum leges obſervent. Florent, ipſa hyeme Elleborus niger; primo vere, Narciſſi; Martio, Violæ; Majo, Roſæ; Junio, Sambucus, Vitis; Julio, Lupulus; & aliæ aliis temporibus: habentq; poſtea ſtata maturitatis tempora, poſt quæ, motu quaſi abſoluto, quieſcunt, donec ſequenti anno eandem periodum incipiant. Et quidem aliæ plantæ citius poſt florem ad maturitatem perveniunt; aliæ tardius. Id quod etiam in animalibus accidit. In hominis perfectione novem menſes conſumuntur; in plurimorum aliorum animalium perfectione pauciores. Singulorum tamen animalium Species in fœtus perfectione certum & determinatum tempus obſervant. In ſumma; Omnes motus, qui tam in plantis, quàm in Animalibus fiunt, certas periodos & ſtata tempora obſervãt; quo ipſo Creatoris ſapientia maxima nobis conſpicienda exhibetur.

Anima cur Aſtra dicantur Se verino.

Atq; utinam plurima & obſcuriſſima quæque de hac Natura & formarum ac animarũ eſſentiâ & proprietatibus ſciremus, libenter ea in publicum proderemus; nec moraretur nos hic Severinus, qui, *in fine Capitis 6* ſcribit: *Rudimenta hujus naturæ poſui; nec fas eſt, omnia palàm interpretari.* Simulat quidem plura ſecretiora de hac Natura ſibi cognita eſſe: ſed procul dubio & ipſe hic hæſit in Ignorantiæ luto toti humano generi communi. In hoc enim

ſonte

fonte ii divinæ potentiæ,ſapientiæ& bonitatis theſauri abſconditi latēt, quos nemo hominum unquā eruet.

Porrò ab hiſce ſeu Seminibus ſeu Aſtris,ſeu formis Severinus qualitates, numeros,conformationem, & ſignaturas cæteras,quas appellat, in mechanico proceſſu provenire, rectè quidem ſcribit.Et miror Libavium iſtam doctrinam tam acerbè inſectari, *& in Exam. Philoſoph. viv. Hart.p.118.* ſcribere: Ridiculum eſſe, formam internam, dum ſibi ſuum corpus format & fabricat,etiā Qualitates cudere. Sive enim Severinus, ſive alius id docuerit,nihil id refert; modò verum docuerit. Et ſi Severiniana omnia tam facilè in bonum ſenſum trahi poſſent, quam hæc de fabrica corporis naturalis:res expedita eſſet. Et quod Libavio mirum, imò ridiculum videtur, quomodo formæ corporis fabricatrices ſcire poſſint, in qua parte debeat collocari auris, in qua manus, pes, naſus & reliqua: quantū caput fieri debeat, quantum reliquū corpus,quibus menſuris Geometricis, ulnis, pedibus, & palmis utatur, ut tantus fiat naſus, tantum os, quomodo idem faber naſum, aures, caput fabricare poſſit: id mihi nec mirum nec ridiculum videtur. Nam non vi ſua formæ tàm mira præſtant, ſed ſunt inſtrumentum & manus quaſi ſapientiſſimi opificis ac Creatoris Dei,qui ipſis hanc vim & efficaciam tribuit, Nam Deus quidē omnia & ab æterno determinavit, & pro ſua ſapientia, bonitate, potentia & voluntate in tempore, mundū hoc modo conſtituit,& poſt creationem quoq; ſua providentia omnia gubernat: (quæ omnia libenter cū Libavio admittimus) non tamen immediatè rerū generationes adminiſtrat; ſed formis & ſeminibus rerū hanc vim indidit, qua ex benedictione divina hæc omnia peraguntur: ſive Naturā,ſive alio nomine appelles, non multùm laboro. Modo conſtet de re: de appellatione facilè conveniemus.Et licet anima ac forma rei cujuscunq; ſit uniformis ac ſimplex: tamen eſt principium multiplicis poteſtatis, nec ſolùm diverſa poteſt, ſed etiam contraria facit, ut Scaliger, *exerc. 6. ſ. 8.* rectè ſcribit. Imò,æque mirū eſt, quā ratione forma terræ præſtare poſſit, ut ea ad perpendiculum deorſùm moveatur,aut forma magnetis,ut is verſus polos dirigatur.

Anima Corporis formatrix.

Animæ poteſtas in corpore formando unde

Anima potentia multa.

Neq; vocabulum *Scientia* hîc tantoperè offendere debebat Libaviū, cui alias ἀκυρολογίαι Severinianæ ſatis notæ ſunt. Cum enim dicitur, animam habere ſcientiam corpus fabricandi, ſumitur ſcientia pro naturali vi,potentia & inſtinctu à Deo creatore conceſſo. De quo Hippoc. *6.epid.ſect.5. t.2.* ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει Et Galenus, *1. de fac. natural.* αὐτὴ ἐξ αὐτῆς ἀδιδάκτως πράττει ἅπαντα τὰ δέοντα. Et, *in libro, an animal ſit, quod in utero eſt;* πάντα πράττει αὐτοδιδάκτως τε καὶ αὐτομάτως.

Scientia Animæ Severino quid.

Natura ...

Imò vocabulo Scientiæ alii etiā Philoſophi hoc modo utuntur,ſcribitq; Galenus, τέχνην καὶ σοφίαν μεγίστην

in formatione fœtus apparere; & Scalig. *exerc. 6. ſect. 5.* virtutem tàm nobilis templi architectam ſapientiſſimam ab omnibus Philoſophis judicatam eſſe dicit. Idemque planè, ut ſolet, egregiè hac de re, *in 1. de plant.* ſcribit: *Natura*, inquit, *animali anima eſt. Ipſa ſibi fabricat calces, dentes, cornua ad vitam tuendum. Itaque iis & utitur, & ſcit, quo ſit utendum modo, ſine objecto, aut phantaſia ulla. Qui animam fecit, certis eam præceptis oneravit, partim generalibus, partim contractioribus. Illa ſunt, quæ pertinent ad unionem ſuam cum corpore conſervandam: cujus nullus autor extimus eſſe debet. Ejus itaque ſtudioſa movet cor: coquit in ventriculo: recoquit in jecore: perficit in venis: digerit in membris: mutat in corpus: ſuffert, unit, inſtaurat, redintegrat.* Imò divinè, in lib. 2. de plant. *Grave*, inquit, *etiam aſcendit. Fit enim opus illud à vi diſtributrice; quæ & terram ſurſum levat, & ignem deorſum vel pellit, vel trahit; terræ ſcilicet atque ignis domina, Domini ipſius opificis primo juſſu. Non enim dubito vos exiſtimare, non alium rerum eſſe conditorem, alium, qui condita tueatur, ſpiritum. Et illum, ubi iſta condidit à ſeipſo, qui à ſe non poteſt abeſſe, ab his abeſſe noluiſſe. Deus Deus, ô viri optimi, neque otioſus, neque negotioſus; neque in opere, neque extra opus: ſed ſine opera operis caput, principium, medium, finis, totum, & ut uno verbo omnia tùm expleam, tùm ambiam, tùm ſuperem: IPSE; cujus ſimpliciſſima atq; indiviſibili ſui intellectione ſeculi facta univerſa: in ſuũ quæq; finem atq; ordinem omnia nanciſcuntur.*

Natura Dei miniſtra.

A Deo omnia.

Ergo non primus iſta docuit Severinus: Sed non ſolùm ante ipſum id docuit Scaliger, qui *exerc. 6. ſ. 5.* ab Anima & qualitates, & quantitates & numeros & ordines & ſitus apparari, eamque tàm nobilis templi architectam eſſe ſcribit: verum jam olim Themiſtius, qui Animam ſui domicilii architectam eſſe ſcribit. Imò ipſe Libavius id conſiteri neceſſe habet, dum, *eadem pag ſcribit, Creatorem juſſiſſe ſingula ſeſe propagare pro ſua natura ſeminum. Et cum ex ſemine oriuntur & perficiuntur; unumquodq; ſuam diſpoſitionem & Naturam habere: Eam immutare effluentes attractosq; ex terra vel aqua, aut inde petitos enatosq; ſuccos, & calore aliisq; adminiculis coquere, maturare, aſſimilare.* Hoc enim proculdubio nec Scaliger nec Severinus negabit. At quæ eſt iſta natura, quæ hæc facit, niſi forma & anima? Reddat enim rationem Libavius, cur in eodem agro creſcant beta rubra, carotta, rapum, calore radicum inprimis differentes plantæ; ribes & pruna ſapore & colore differentes; niſi forma plantæ harum Qualitatũ autor eſt. Et cum figuræ plantarum diverſæ à formarum diverſitate pendeant: cur non & ſapores, colores, odores? Verum quod corporis rerum naturalium fabricam & originem formarum attinet, cum Scaligeri ſententiam hactenus ſecuti ſimus, eamq; poſtea approbarit & laudarit doctiſſimus Petræus, *in diſp. de orig. form;* & alii docti viri; ex profeſsò verò hanc Scaligeri ſententiam impu-

Anima ſui Corporis formatrix.

impugnandam ſibi ſumpſerit vir Clariſſimus, *Andreas Libavius*, in Exã. *Philoſ. vit. Hartm. ſect. 19.* & quidem acerbius; dum Scaligeri phantaſiam appellat, ſententiam ridiculam, & ſacris literis contrariam, Scaligerumq́; ſuperficialiter in Philoſophia verſatum dicat: veritatis inveſtigandæ gratiâ iſtam opinionem amplius perpendere, & de origine formarum diſquirere; ideoq́;, quæ jam olim hac de re, in Inſtit *lib. 1. cap. 10.* propoſui, hic repetere & declarare, & in rem omninò difficilem accuratius inquirere libet.

DE ORIGINE FORMARUM.

Opus generationis admirandum, Opus generationis & in plantis & in animalibus maximè omnes Philoſophi ſemper admirati ſunt; cum, ut Galenus loquitur, τέχνη καὶ σοφία μεγίστη in eo appareat: faterturq́; Galenus, *c. 6. lib. de fœtus formatione*, τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάσαντος ἡμᾶς εἰς τύχην ἄλογον referri non poſſe; & ſe perſuaderi non poſſe, ut credat, ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ opus ita affabre factum exiſtere.

Vim formatricem inveſtigare, difficile. Non verò tantùm omnium ſeculorum Philoſophi generationem animatorum admirati ſunt, ſed & in cauſſa illa formatrice inveſtiganda laborarunt; atq; quæſiverunt, quid illud ſit, quod omni perfectionis genere materiam inſtruat, magnitudines, numeros, figuras, ordinem ſitumque & alia, quæ in corporibus animatorũ conſpiciuntur, apparet. Verum ſimul in labore hoc difficultatem ſummam agnoverunt. Nam, ut Scaligeri *in 1. de plant* verbis utar; *ne inter primos quidem Philoſophos ſatis conſtat, quis ſit formarum dator, aut unde proficiſcantur: ἐκ ὕλης ἐκμαγείου depromantur illa. Neq; ſatis pateré videtur ingeniis humanis aditus ad bujuſce ſacrarii penetralia. Adeò verò exagitati ſunt ſapientes, ut Deum quendam (loquar illorum more) ſubalternum crearit Avicenna, cujus tum beneficio facta, tum officio data forma reciperetur in materiam.*

Unde factum eſt, ut nonnulli de veritate invenienda planè deſperarint; alii aliter ſenſerint. Galenus, *lib. de fœtus form.* ſtudium ſuum & diligentiam in inveſtiganda hac cauſſa ſummam profitetur. Et cum, ut antea etiam dictum, à Philoſophis ſui temporis fruſtra id diſcere conatus eſſet, nec, quo animus diſcendi cupidus ſatiaretur, apud eos inveniſſet: ſcribit, ſe triſtitia magna affectum ſecum inveſtigare cœpiſſe, an τινὰ λόγον ἰσχυρὸν ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς invenire potuerit: inveniſſe autem nullum: id quod ſcripto hoc ſe confiteri teſtatur; rogatque omnes Philoſophos, ut ſi quid veri invenerint, εἴ τι σοφὸν εὑρίσκοιεν, id ſine invidia ſecum communicent. *Et paulò poſt.* addit: ſe μηδ᾽ ἄχρι δυνατοῦ ἐπινοίας, μήτιγε βεβαίας γνώσεως, aliquid περὶ τοῦ διαπλάσαντος ἡμᾶς τεχνίτου invenire, οὐδ᾽ ἄχρι τοῦ πιθανοῦ pervenire potuiſſe. Nam cum videat ἄκραν ἐν τῇ διαπλάσει σοφίαν ἅμα, καὶ δύναμιν: non ſe credere

poſſe,

poſſe, τὴν ἐν τῷ σπέρματι ψυχὴν διαπλάττειν τὸ ἔμβρυον, οὐ μόνον οὐκ οὖσαν σοφὴν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογον.

Qui verò de cognitione formationis animatorũ non deſperarunt, in varias ſententias abierunt. Quanquam enim nec ipſa forma, nec materia ſeorſim propriè generetur, ſed ipſum compoſitum: tamen cum generatio fieri non poſſit, niſi per formam, ut principium, quo omnia in generatione perficiantur: meritò, unde illa proveniat & originem habeat, quæritur.

Varia de origine formarum ſententiæ.

Ut autem omnes opiniones non recenſeam, præcipuas ſaltem proponere libet. Alii quidem extrinſecus formā immitti ſtatuerunt: inter quos Fernelius, *qui lib. 1. de abdit. rer. cauſſ. pluribus in locis*, cum calore & ſpiritu ſemini vires committi docet, quæ uteri vi ac benigno calore impulſæ ſubjectam ſibi materiam omni præparationum genere inſtruant, ut ſubſtantiæ tandem particeps forma extrinſecus aſſumatur. Ubi enim jam omnis ad plenum abſoluta ſit præparatio, tum extrinſecus ſpeciem accedere naturali quadam & inevitabili neceſſitate. Atq; unde formas advenire exiſtimet, docet, *cap. 10. Cœlum*, inquit, *nullo ſemine multas profert tum animantes, tum ſtirpes; at ſemen nihil quicquam ſine cœlo generat: ſemen gignendis rebus materiam concinnè duntaxat & convenienter apparat & inſtruit: cœlum in apparatum illam ſpeciem ſummamq; perfectionem immittit, vitamque ſuſcitat in omnibus*. Et pòſt: *Animantium, ſtirpiũ, lapidum & metallorum omnium, quæcunq; & fuerunt & eſſe poſſunt, formas una cœli forma poteſtate comprehendit, & innumerabilibus illa quaſi gravida formis omnia gignit & fundit ex ſeſe.*

Fernelii opinio.

Verum nihil probabile ad iſtam opinionem ſtabiliendam affert. Nã licet ſuperiorum & inferiorũ conſenſum libenter admittimus, nec negamus, inferiora hæc à ſuperioribus gubernari & foveri: tamen hinc non ſequitur, quod rebus naturalibus omnibus vires & formæ à cœlo imprimantur. Rerum ortus promovet, ac res ortas fovet cœlum, & cauſſa remota, communis, externa & adminiſtrans generationum eſt, non rebus oriundis ſpecies largitur. Sed cum ipſimet, qui hanc opinionem ſequuntur, neceſſe fateri habeant, Deum opt. max. cum ſtirpes & animalia crearet, ea divinis viribus & ſuis quæq; fœcundisq; ſeminibus impleviſſe, imò Deum omnes herbas & arbores ac omnia vegetabilia ante ſtellas creaſſe, atq; ita omnia vegetabilia ſemina ſua fœcunda, antequam aſtra condita eſſent, obtinuiſſe: quomodo negare poſſunt, eodem ejuſdem Creatoris juſſu per ſemina illa ſeſe propagare? Et ſi poſſunt, ac ſtirpes & animalia fœcunda ſemina, quibus ſe propagent, obtinent: quorſum à cœlo formas, quæ ſeminibus jam inſunt, petere opus eſt? Et ſi omnes formæ à cœlo defluerent, nulla in hiſce inferioribus eſſet univoca generatio; ſed & ſtirpes & animalia cœli tantùm ſoboles eſſent.

Deinde

Peripateticorum plerorumq; de origine formarum opinio.

Deinde vulgata eſt ſententia inter Peripateticos, procul dubio ex ignoratione Creationis Mundi orta; Formas educi è potentia materiæ. Verum quid verbis iſtis, ſi ita ſimpliciter accipiantur, rei ſubſit, nemo adhuc, quod ego quidem ſciam, ita monſtrare potuit, ut animus veritatis cupidus in iis acquieſcere poterit. Neq; enim in ulla materiæ potentia latent formæ. Et ſi in ſuo ſinu materia formas contineret, ac formæ originem ſuam materiæ deberent: Materia eſſet Ens nobiliſſimũ, nobilius principium, quam forma: imò formę principii nomine vix dignæ eſſent.

Formæ an educantur è potentia materiæ.

Aut ſi ita velint rem explicare; Materiam quidẽ actu in ſe non continere formas, ſed in materia eſſe quandam diſpoſitionem & propenſionem ad formam, quæ ubi compleatur, tũ rem jam fieri actu, quod erat antea poteſtate: ſeminisq; hanc eſſe naturam, ut accedente adæquata cauſſa efficiente ex ſua potentia quaſi edat actum ſeu formam, quæ ante actionem agentis nondum actu aderat; atque ita potẽtiam hanc nihil eſſe, quam certam determinationem, ut ex hac materia fiat hoc, non aliud, ex. gr. ex ovo pullus, non equus: Nihilominus quæritur, quomodo iſta potentia compleatur, & unde actus ſeu forma, quæ ſubſtantia eſt, ad actionem agentis proveniat & originẽ habeat; an nimirum illa potentia, & diſpoſitio, quæ Qualitas eſt, mutetur in ſubſtantiam; an verò ex nihilo fiat forma, ita ut agens nihil de ſua eſſentia illi, præter actionẽ, tribuat. Quorũ utrumq; abſurdum eſt & à veritate maximè alienum; formam ſcilicet vel ex nihilo fieri, vel actum ex materia, & ſubſtantiam ex accidente, & λόγον ὀυσίας ex Qualitatum craſi quacunq; deducere. Quocunque enim modo illa ad formam diſpoſitio explicetur, cum ſucceſſivè & per partes illa præparatio fiat, & gradus ultimus ejusdem ſit generis cum præcedentibus: actum rei conſtituere, & ſubſtantiæ eſſentiam dare non poteſt. Neque formarum inchoatio datur. Neque, quid agentis actio ad formæ productionem faciat, patet; cum ad unius agentis actionem diverſiſſimæ formæ ſeſe exſerant. Idem enim calor Solis tempore verno facit, ut ex plurimis & diverſiſſimis ſeminibus in eodem campo vel horto plurimæ & diverſiſſimæ plantæ creſcant. Pręterea ſecundum hanc opinionem generatum non à generante haberet ſuam formam, & generans non ipſam formam, ſed diſpoſitionem ſaltem ad formam, quæ poſtea ſua ſpõte ad actionem agentis alicujus extranei, caloris puta, & quidem varii generis (Nam ova gallinarum nõ ſolũm calore incubantium gallinarum, ſed & ignis calore excludi è Scaligero notum: plantasque cum calore Solis tum ignis in hypocauſto è ſeminibus produci, itidem notum) è potentia materiæ, nihil communicante agente, emergeret. Quod à ratione alienum eſſe, præſtantiſſimi etiam Peripatetici

Viventia quomodo generent.

agnoverunt. Unde Jacob. Zabarella, *de facult. anim cap 11.* ſcribit: *Viventia, dum generant ſibi ſimile, largiri & communicare aliquid de ſuamet materia, & aliquid de ſuamet forma, quatenus exhibent ſemen animatum ac vitali eadem facultate, quæ in generante erat, præditum.*

Omnis forma ſui multiplicativa.

Neque ex iſta opinione dici poſſet, quòd animatum ſibi ſimile generet, & forma omnis ſit ſui multiplicativa: quod tamen omnes ſaniores Philoſophi concedunt. Si enim nihil de ſua eſſentia generans in generatum transferret, ſed ſaltem materiam determinaret ad ſimilem formam; efficiens poſtea (quod non ejuſdem ſpeciei eſt) faceret, ut actu prorumpat: quomodo, quæſo, dici poſſet, formam ſeſe multiplicare? Certè ſi planta aliqua in India, dum ſemẽ producit, nihil aliud dat, quàm materiam cum determinata potẽtia ad ſimilem formam recipiendam, è qua poſt annũ, duos vel plures, ipſa plãtâ jam combuſtâ vel putrefactâ, forma erumpat vi caloris, non tantum Solaris, ſed & ignis in hypocauſto, ut agente: plantam illam ſibi ſimile generaſſe, & formam illam ſeſe multiplicaſſe, dici non poteſt. Neque enim ad univocam generationem & veram ſimilis eſſentiæ productionem ſufficit dare materiam cum aliqua proclivitate & propenſione ad formam ſuſcipiendam. Et hoc modo agens calor, iſq; accidẽs, plus ad generationem conferret, quam generans, qui ſcilicet facit, ut forma actu jam ſit, quod per generans ſaltem in potentia erat. Atque ita inexplicatum relinquitur, unde forma rei ſubſtantialis & ſpecifica, ſeu potior illa, divinior & præcipua rei pars reſultet & originem ſuam habeat: quam tamen ex noſtra ſententia monſtrare facilè eſt. Ideoq; ſi in bonum ſenſum trahi debet illud axioma, explicari debet, quomodo illud explicat Scalig. *exerc. 6. ſect. 5. Emerſio potius eſt, quam eductio*; Et paulò ante; *Forma eſt in ſemine Canino, cujus in poteſtate dicitur eſſe, quia ſemen eſt potens dare formam, quam in ſe continet. Educitur autem de ea potentia remota, qui eſt actus primus, ad potentiam propinquã, qui eſt actus ſecundus, ſc. ut forma ſit in eadem materia ad eum modum, qui nullis egeat adminiculis, ut fine ſuo fruatur, ad quem comparatum eſt totum Compoſitum.*

Omnis forma ſui multiplicativa.

Et ſi admittatur id, quod rectè ex Alberto adducit Zabarella, *de ſenſu agente, c. 5.* Omnem formam eſſe ſui multiplicativam: non opus eſt ad eductionem formarũ è potentia materiæ confugere. Ex iſta enim multiplicatione ſpecierum conſervatio pendet. Et forma ut principium eſt, eſſentia à Materia diſtans, ipſaque longè nobilius: ita peculiarẽ & nobiliorem habet originem, quam ut eam materiæ debeat.

Formarum origo.

Atq; ita omninò ſtatuendum videtur, Formas, vi benedictionis divinæ, factæ in prima creatione, cum Deus diceret; *Germinet terra germen, herbam producentẽ ſemen; arborem fructiferam facientem fructum juxta ſpeciem ſuam, cui inſit ſemẽ ſuum ſuper terram;*

ram; Et, *creſcite & multiplicamini*, à generante, mediāte ſemine, per traducem quaſi propagari, & veluti lumē à lumine accenſum, ubi idoneā materiam & inſtrumenta nacta fuerit, operationibus ſeſe manifeſtare.

Anima eſt in ſemine.

Cum enim potentiæ & operationes animæ propriiſſimæ in ſemine appareant: animam ei ineſſe, negandum nō eſt. Nam cum potentiæ non ſint ſeparabiles ab anima, cujus ſunt potentiæ: impoſſibile eſt, potentiam aliquam alicui propriā eſſe in ſubjecto, in quo non eſt forma, à qua fluit potentia.

Animæ operationes in ſemine.

Et cum ex operationibus ad latentis eſſentiæ notitiam perveniamus: quid cauſſæ, cur ſemini animam non tribuamus, quæ ſuis in eo operationibus ſatis ſe prodit? Sunt autem illæ duæ: ſeminis & cōceptus vivificatio; & partium omnium, quæ ad vitæ actiones edendas neceſſariæ ſunt, efformatio. Quodvis enim ſemen, ut in plantis manifeſtum eſt, vegetante anima conſervatur & aliquandiu prolificum permanet: & quamdiu integrum & incorruptū eſt, in loco idoneo, & præſente alimento, ut vivens operatur & exercet ſuas actiones in eam, quę præſtò eſt, materiam, non ſecus, ut ipſum vivens, integrum omnibus partibus: quod nō ſolum in animalibus in auctione & partium nonnullarum regeneratione, ſed præcipuè, ut poſtea dicetur, in plantis videre eſt. Nam eædem operationes in ſemine, & in planta omnibus numeris integra conſpiciuntur: quæ propterea idem in utroq; principium & movens indicant. Eadem enim eſt omnino operatio, cum anima in ſemine latens ex attracta materia, corpus plantæ fabricat: & cū eadem poſtea ſingulis annis amiſſa folia & flores inſtaurat, novos ſurculos, ramos, radices protrudit, & propterea ejusdem omninò facultatis, ejusdemq; animæ indicium eſt.

Neque hoc ſolùm fit in plantis, ſed & in animantium perfectorum ſeminibus idem fieri cōcedendum eſt. Nam ſi non fit ex ſanguine caro, niſi caro ipſa animata ſanguinem in carnem mutet: multò minus fiet ex ſanguine animal, ſi ſemen anima careat; neque attrahere poſſet ſemen ſanguinem maternum, niſi eſſet animatum. Cum enim incipit attrahere alimentum ſemen, jam actu operatur.

Tribuendas verò eſſe has actiones ſemini, Ariſt. *2. de gener. anim. c. 1.* docet; & rationes idem evincunt. Ἄλογον enim videtur, inquit Philoſophus, ἔξωθέν τι ποιεῖν ἕκαστον, ἢ τῶν σπλάγχνων, ἢ τῶν ἄλλων μερῶν. κινεῖν τε γὰρ μὴ ἁπτόμενον, ἀδύνατον, καὶ μὴ κινοῦντος πάσχειν τι ὑπὸ τούτου. Nimirum efficiens immediatum neceſſariò conjungitur cum patiente, dum fit actio. In formatione autem partium nihil conjungitur cū materia, quam ſemen. Ergò illud generat: & agens hic eſt principale.

Iac. Schegkii opinio.

Ideoq; Jac. Schegkii Phil. & Medici alias doctiſſimi opinio admitti nō poteſt. Is, *lib. 1. de plaſtic ſem facult.* ſemini λόγον πλαστικὸν tribuit, docetq; ſe τοῦ λόγου vocabulo intelligere formam

formam ſubſtantialē, ut quæ nullo ſenſu, ſed duntaxat mente & ratione percipiatur. Semen tamē & hunc actum ſubſtantialem non è principalium agentium, ſed ex inſtrumentalium numero eſſe, atq; inſtar manus artificis corpora animata efformare, ſtatuit. Item dicit: *quod ſit actus ſubſtantialis à ſubſtantia primi actus ſeparabilis, qui habeat propriū ſubjectum, humorem ſpermaticum.* Et rurſum: *quod ſperma ſit inſtrumentalis cauſſa, & λόγος quidam ποιητικὸς ſeu πλαστικὸς, ſed non ἔνυλος, efficiens ſeu generans corpus animatum, & non etiam ipſum animatum exiſtens, medium inter animatum & inter animandum interpoſitum, ſine informatione alicujus materiæ ad efficiendum efficax, ut actus & ἐνέργεια quadam ſecunda.*

Opinionis Schegkii examinatio.

Verum quod hic ſemini ſolùm partes inſtrumentarii agentis, & generanti principes tribuit: id ex eo falſum apparet: quod generans, & à quo ſemen communicatum eſt, vel longè abeſſe vel periiſſe poteſt. Sed ὅσα φύσει γίγνεται, ἢ τέχνῃ, ὑπὸ ἐνεργείᾳ ὄντος γίγνεται. Et τὸ κινοῦν ἐνεργείᾳ εἶναι δεῖ. Deinde cum omnia agentia univoca non ſint è numero cauſſarū inſtrumentalium, ſed principalium, & ſibi ſimile generent: ſemen verò ab Ariſtot. *7. Metaph. cap. 9.* inter agentia univoca rectè numeretur: pro inſtrumentali cauſa propriè dicta tantùm haberi non poteſt: niſi ita appellare alicui placeat, quod medio & beneficio ſeminis generans ſimile generare dicatur. Sed is etiam ſciat, ſemen non eſſe inſtrumentum, ut alia, quæ cum principali agente neceſſario conjunguntur, & ab eo ſubordinantur, ſed ſeparatum à generante, eò quod in ſe virtutem & omnem vim agendi habeat. Ideoq;, ut ipſius Schegkii verbis utar, cum inſtrumentum per ſe nullam habeat efficaciam, utpote quod non niſi χρήσει principalis efficiētis definiatur: & cum movendi principium, ut in inſtrumentis artificum, externum eſt; ita in naturalibus abditum recondatur intra ipſa inſtrumenta: hinc colligitur, plaſticam vim in ipſo ſemine eſſe; & quidem ipſum principale efficiens in ſemine, non extra ſemen eſſe.

Semen non eſt ſolum agens inſtrumentarium.

Et quidem illud agens omninò eſt anima. Nam (iterum utor Schegkii verbis) animatum corpus cum ſit præſtantius & perfectius: ſequitur, non animatum non eſſe principalem animati corporis cauſſam: ſed animatum ab animato ut principali cauſſa produci.

Princeps formationis cauſſa eſt in ſemine.

Ac niſi agens illud principale in ipſo ſemine eſſet, & anima eſſet: multa abſurda ſequerētur. Ita enim nulla erit generatio univoca, & generans nihil niſi materiam generando dabit, ejusque ſoboles erit animatum, quod animam dederit. Et quomodo anima ibi non præſens ſit, ubi operationes animę eduntur? Cum omnes facultates cujuslibet formæ, atque inprimis animæ, emanantes ſint proprietates ab ipſius animæ eſſentia propria, & inſeparabiles qualitates: & proinde ubi facultates & actiones animæ reperiuntur,

Digitized by Google

riuntur, meritò ibi etiam animam adeſſe, concludi poteſt. Quod ipſum voluit & docuit Ariſtot. 2. *de gener. anim. cap. 3.* οὔτε γὰρ ὡς ἄψυχον, *inquit*, θείη τις τὸ κύημα, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐστερημένον ζωῆς· οὐδὲν γὰρ ἧττον τά τε σπέρματα καὶ τὰ κυήματα τῶν ζώων ζῇ τῶν φυτῶν, καὶ γόνιμα μέχρι τινός ἐστιν, ὅτι μὲν οὖν τὴν θρεπτικὴν ἔχουσι ψυχὴν, φανερόν.

Ex quo facilè videre eſt, eorum ſententiam à verò alienam eſſe, qui vim formandi partes in ſemine ineſſe concedunt, animam autem ineſſe negant, eamque neſcio unde deducunt. Quomodo enim adſit ibi facultas animæ, atq; ipſa anima non adſit? Nam accedenti alicui ſoli officium hoc deferri non poteſt; cum nihil ultra ſuà vires operetur, & nullum accidens agat, niſi per vim ſubſtantiæ, & à forma, à qua pendet, dirigatur. Sed & hic ad aliquam formam præſentem recurrere neceſſe eſt, eamque animâ non inferiorem & ignobiliorem: cum omnia illa opera in corpore formando præſtet, quæ anima in corpore jam formato, ut ex augmentatione, carnis amiſſæ inſtauratione, & ſimilibus videre eſt. Et quod antea etiam dictum, quomodo ab eo, quod actu non eſt, fieret generatio, niſi ipſi ſemini actus atque animæ eſſentia tribuatur? Et quomodo generatio eſſet univoca, aut unde anima deduceretur, niſi generans adhuc vivens ſemini animæ eſſentiam immiſiſſet; dum ſcilicet ex ovo, etiam fornacis calore, pullus excluditur, aut dum in plantis & animalibus ſemine ad generationem communicato generans moritur?

Accidens nō eſt princeps formationis cauſſa.

Quod verò Schegkius peculiarem hic λόγον πλαστικὸν, actum ſubſtantialem, οὐσίαν οὐσίας efficientem, ἄυλον, qui tamen anima non ſit, introducit: næ ille fruſtra nobis videtur multiplicare entia. Cum enim huic ſubſtantiali actui operationes animæ tribuat: cur non concedat eundem animam eſſe? Et cur actum hūc alium ab anima ſtatuere ſit neceſſarium; cum anima in ſemine ſufficere poſſit? Aut quid opus eſt, λόγον πλαστικὸν, quaſi actum ſecundum alterius actus primi, & vicarium quaſi generantis in ſemine ſtatuere, qui, deſinente motu generationis, ipſe etiam deſinat? Statuere enim ἄλλο τι εἶναι κεχωρισμένον, ἄλογον: & φθείρεσθαι ποιήσαντα εἴτε πάντα τὰ μέρη, εἴτε τινὰ, ἄτοπον.

Schegkii λόγος πλαστικὸς rejicitur.

Atque animam in ſemine hæc omnia efficere, neque formationem corporis animati alterius rei opus eſſe: ſatis quoque videtur probare plantarum nonnullarum generatio, quæ ex parte à planta avulſa propagantur; cum ſcilicet particula animæ cum parte materiæ cohærens avellitur, unde planta priori ſimilis creſcit. Neque enim hic aliam vim formatricem ab anima roſæ vel ſalicis diverſam comminiſci licet: ſed potius hoc inde colligitur, ſicut in hoc propagationis modo ab animæ parte cum parte corporis avulſa plantæ formantur: ita etiam in ſemine vim formatricem partium

Anima in ſemine eſt formationis cauſſa.

Digitized by Google

non ulli alii attribuendam eſſe.

Nimirum formæ animatorum etſi per ſe non ſint quantæ & diviſibiles: tamen quantæ dicuntur, imò etiam dividuntur ad diviſionem materiæ, unde aliquid animæ cum corporis parte avulſum, ſimile & ſibi neceſſarium corpus fabricare, atque ita novum animatum emergere ſolet.

Propagationis animatorum modi.

Verùm non cum qualibet corporis parte animæ aliquid avulſum ad hoc aptum eſt: Sed talis ſit materia, in qua anima avulſa commodè deliteſcere, & ad ſuum opus ſeſe accingere poſſit. Jungitur enim anima corpori, junctaque retinetur, intercedentibus quibuſdam diſpoſitionibus, quæ ſubjectum aptum faciunt ad ſuſcipiendam & retinendam animam: inter quas præcipuè eſt calor nativus ſufficiens, & in certo gradu conſtitutus. Unde etiam Ariſtoteles generationem dixit, eſſe primam vegetantis animæ cum calore participationem.

Hinc varius eſt propagationis animatorum modus. In plantis quidem ſi ſalicis ramus editus à matre ab eadem avellatur, dividitur anima ad diviſionem materiæ, & manet in ramo; unde ex ramo in terram condito arbor ejuſdem ſpeciei conſtituitur. Idem fit in aliis per radices; in aliis per ſemen; in aliis per alios modos fit propagatio, ut apud rei ruſticæ ſcriptores videre eſt. In quibus tamen omnibus id neceſſarium eſt, ut materia avulſa conveniens domicilium animæ præbere poſſit; quod non in quibusvis plantis quodlibet præſtare poteſt. Exempli gratia; per ramum avulſum terræ commiſſum propagatur, ut dictum, ſalix; ſed non pyrus.

In animalibus verò etſi quoque varius videatur propagationis modus, dum alia ova pariunt, alia vivos fœtus: tamen in eo convenire videntur omnes, quod animalia per nullā corporis partē avulſam, ſicut plantæ, ſed per ſemen, aut ſemini quiddam analogum generāt. Hoc enim, quod Epicurus, ut eſt apud Plutarchum, *de plac. philoſoph. lib. 5. c. 3.* ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα dicebat, à corpore reliquo deciſo, ad ſubjecti diviſionem & ipſa anima dividitur, & aliquid ejus cum ſemine ab animali deciditur: quæ cum ejuſdem ſpeciei ſit cum anima, à qua deciditur; jam verò ob ſubjectū numero differat: ex ſemine ob hanc animam jam novū animal exoritur, dum anima in ſemine latens ſeſe exſerit & ſuas virtutes explicat, & operando ſeſe manifeſtat, calidoque & ſpiritibus utens, omnia, quæ ad animalis conſtitutionem neceſſaria sūt, fabricare exorditur, ſubjectamque materiam diſtinguit, diſponit, ordinat, format, & effingit: ut ita integrum & aptum domicilium, ſimile illi, è quo deceſſerat, habere poſſit, atq; inſtrumenta in promtu ſint, quibus omnes ſuas vires exſerere actionesq; naturales exercere poſſit; quod domicilium poſtea occupat, eodem modo, quo in accretionibus induit ſeſe in alimenti materiam

Semen quid.

Anima eſt ſui domicilii architecta.

Digitized by Google

tiam novam. Nimirum, ut ex Themiſtio loquitur Scaliger, Anima eſt ſui domicilii architecta, quæ ſibi fabricatur conveniens accommodatumq; inſtrumentum: & , ut ſcribit Ariſt. 2. *de gener. anim. c.* 1. τὸ σπέρμα ποιοῦσιν, καὶ ἔχει κίνησιν καὶ ἀρχὴν τοιαύτην, ὥστε παυομένης τῆς κινήσεως γίνεσθαι ἕκαστον τῶν μορίων, καὶ ἔμψυχον.

Seminis natura admiranda.

Neque quem exiguum illud ſeminis corpus offendat, ſed potius Creatoris ſapientiam, potentiam, bonitatem, qui cum exiguo corpore formas ad ſpecierum cõſervationem ad finem uſque mundi transferri & multiplicari in prima creatione & voluit & juſſit, hic attentius admiremur: formarumq; præterea nobilitatem æſtimemus, quæ in minimo corpore æquè ſuam eſſentiam & potentias integras retinere poſſũt, ac in maximo. Et ſi forma quercus in exiguo germine, quod è glande pullulat primùm, æquè integra eſt, quod nemo negare poteſt, ac in annoſa poſtea & procera quercu: cur non eadem quoque in glande eſſe poſſit?

Quomodo ſemen potentia animatum dicatur.

Quanquam verò Ariſtoteles potentia ſolum ſemen animam habere dicat: id cum Scaligero ideò dictum putamus, non quia egeat aliqua ſubſtantia ſeſe eliciente atque perficiente; ſed quia caret inſtrumẽtis expreſſis, quæ ſunt in ejus poteſtate: ſeu, non quia non ſit ipſa eſſentia animæ in ſemine, ſemenq; actus primi reſpectu non animatum eſſe dicatur; ſed ſolùm de potentia ſecunda, quæ perficitur actu ſecundo, id accipiendum eſt, nimirum reſpectu operationum, quas nondum edere poteſt ob defectum organorum. Nam in ſemine non eſt re ipſa apparatus ille organorum ac partium diſtinctus, deeſtque ſemini non illa ab anima, ſed illa à corporis ſtructura, & partium compoſitione, ac conformatione perfectio, ob cujus defectum ſemen planta perfecta, vel animal perfectum nominari non poteſt. Nam cum ſemen ex efficientium numero ſit, 1 *de gen. animal. c.* 18. atque omne agens operetur, non quatenus potentia, ſed quatenus actu tale eſt: animam actu in ſemine ineſſe negandum non eſt. Et niſi actu ineſſet, à quo, quæſo, in actum deduceretur? cum illud non niſi tale eſſe poſſit, quod ſimilem actum haberet.

Anima actu in ſemine.

Quod verò Galenus animam ad hoc officium formandi partes corporis ineptam putat, quod ſit οὐ μόνον ἄσοφος, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογος, erraſſe in eo videtur, quod formis naturalibus ſimpliciter ἀλογίας adſcripſit. Quanquam enim intellectus & mẽtis expertes ſint: nihilominus ſunt principium divinum & immutabile, quod determinat omnes actiones & paſſiones rei naturalis, & ſunt quaſi inſtrumentum & manus ſapiẽtiſſimi opificis ac Creatoris Dei, qui hãc vim & efficaciam his ſuis inſtrumentis, quibus nihil mirabilius ne cogitari quidem poteſt, largitus eſt in prima creatione, cum diceret: *Germinet terra germen, herbam producentem ſemen,*

Formarum potentia unde.

ſemen, arborem fructiferam facientem fructum juxta ſpeciem ſuam, cui inſit ſemen ſuum ſuper terram. Et; *creſcite & multiplicamini.* Quæ cum Galeno fuerint incognita: mirum non eſt, quod ex his ſeſe expedire non potuerit. Hoc magis mirum eſt, quod multi, quibus hæc cognita ſunt, ea non diligentius perpendunt.

Creationis ignoratio cauſſa errorum.

Anima matris non eſt formationis cauſa.

Neque tandem ii ex hiſce difficultatibus ſeſe extricare poſſunt, qui & formandi partes officium animæ maternæ tribuunt, & ab anima materna animam deducunt. Nam ſi hæc opinio vera eſſet, cur fœminæ non abſque viris conciperent? cur ova ſubventanea, quæ à fœminis abſque mare concipiuntur, fœtui producendo ſunt inepta? & quid omnino de oviparis dicemus, quæ vivum integrum fœtum non pariunt? quid etiam de plantis, quæ utero non concipiunt, ſed maris ſolùm munere funguntur, & ſemen maturum in terræ gremium conjiciunt, à qua tanquam intra uterum fovetur, ut inde ſuo tempore planta integra edatur. Unde enim in his anima! Quis hic admirandarum illarum operationum autor? quis omnibus partibus numerum, ordinem, ſitum, figuram, qualitatem & ſimilia tribuit, niſi illa ipſa anima, quæ in planta poſtea omnibus partibus integra, ſi quid avulſum eſt, illud inſtaurat & reparat, & ſingulis annis, cum novos ramos producit, & flores & folia reparat, formationis opus quaſi de novo aggreditur; eodem planè modo, quo cū primùm in parvo ſeminis corpore lateret, ex attracta materia plantæ archi tecturam inchoaret.

Et omninò in Plantis, ubi mare & fœmina ad generationem opus non eſt, rem putamus eſſe manifeſtam; ob rationes modò allatas: & miramur, quod viri docti nonnulli veritatem iſtam apprehendere non potuerunt. Neque abſurdum nobis videtur, (etſi abſurdum videatur Libavio) quod ſemen tritici in granario actu vivat. Niſi enim viveret, ſationi aptum non eſſet. Et quæ jam emortua ſunt, infœcunda ſunt, & ſationi inepta: quæ verò adhuc vivunt, humiditatem aliquam nacta & calore fota, etiam in hypocauſto vel media hyeme germinant. Ubi certè illa vis germinandi non eſt ab Aqua, vel à Calore ambiente, ſed ab anima in ſemine latente. Præterea ex India & aliis peregrinis locis multa ſemina ad nos afferuntur, quæ poſt plures etiam annos terræ iterum credita plantas ſuæ ſpeciei producunt. Ubi, ſi in ſemine non eſt Anima, à quo, quæſo, agente plantæ anima communicatur, aut à quo agente fabrica illa corporis artificioſa exſtruitur? Cum planta, à qua Semen generatum eſt, longè abſit, aut jam etiam emortua ſit.

Semina vivunt.

In animalibus verò, in quibus uterq; ſexus ad generationem requiritur, etſi res videatur nōnihil intricatior: tamen ſi diligenter perpendatur, nō adeo magnam difficultatem habet. De quo videatur Scalig. *exer. 6. ſect. 5. 7. 8. 9. 10. 11.* Primò enim, qui.

Digitized by Google

qui Ariſtotelis doctrinam ſequuntur, & maſculino ſemini ſolùm vim generandi tribuunt, illi facilè ſe expedire poſſunt. Omnia enim, quæ de Seminibus plantarum dicuntur, etiā de Semine maſculino dici poſſunt. Verùm cum alteram ſententiam ſequi placeat, cum ob alias: tum eam inprimis ob rationē, quod mas & fœmina non differunt ſpecie; formas autem ejusdem ſpeciei ſequuntur potentiæ ejusdem ſpeciei, ac proinde potentia generandi in fœmina eſt ejusdem ſpeciei ac naturæ, cum ea, quæ eſt in mare: nec ea quicquam abſurdi includit: Si illud obſervetur, quod Ariſtot. *1. de gener. anim. cap. 18.* ex Empedocle ſcribit: *Maris ac fœminæ quaſi Symbolum eſſe; totum vero à neutro proficiſci.* Et illud, quod Scaliger, *Exerc. 106. ſect. 6.* ſcribit: *Majus tibi dicam, quod tibi ſcire præſtiterit, ad generationis modos perſcrutandum, quam Cylindrorum omnium jura inutilia perſequi. Palmularum oſſa tria ſerito, totidem orientur inde palmæ, ita demùm diſtinctæ, ut erant oſſa ipſa. Ii tres ſtipites actu unum hoc, quod eſt exiſtens ſibi quisq;, in unum actu coibunt; unica denique uno contenta ſtipite palma fient: atque ex iis, non alio ſatu, exit arbor illa, quemadmodum prodit Theophraſtus. Unus, inquam, ſtipes numero ex ternis truncis, ortu, materiâ, quantitate, loco ſeparatis.* Hæc Scaliger. Habet nimirum quilibet ſtipes & primò exoriens palma quæque ſuam animam: nihilominus hæ tres palmæ in unam numero palmā coaleſcunt. Idque non ſolum videre eſt in palma, ſed & in omnium plantarum inſitione, in qua ſuâ animâ præditus eſt ſtipes, in quem ſurculus inſeritur; ſua itidem ſurculus: ex ſurculo & ſtipite una planta & arbor fit, una anima prædita. Alluſit procul dubio huc fabulâ illâ Plato, cum, *in Convivio*, ſcribit, hominem, qui nunc geminus eſt, in principio unum fuiſſe, poſtea à Jove diſciſſum in marem & fœminam fuiſſe. Et hinc provenire mutuum illum amorem, qui ſit τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγεὺς καὶ ἐπιχειρῶν ποιῆσαι ἓν ἐκ δυοῖν. Et unumquemq; noſtrum eſſe ἀνθρώπου ξύμβολον, & unumquemque quærere ſemper τοῦ ἑαυτοῦ ξύμβολον.

Maris & fœminæ ſemen ad generationem neceſſarium; & quomodo.

Libavii objectiones ſolvuntur.

Jam quæ Libavius contra hanc ſententiam afferat, videamus.

Semina an vivant.

Primò ergò quod miratur, imò ridet Libavius, ut paulò ante etiam dictum, Semen Tritici in granario ſicco actu vivere, id non miror: Sed hoc potius miror, virum tam doctū id perſpicere non potuiſſe. Etſi enim in granario ſicco aliæ vitæ operationes in ſemine tritici non appareant: tamen nec tunc planè otioſa eſt anima. Sed ſemen vegetum, incorruptum, & prolificum aliquandiu conſervat. Quamprimùm verò locum convenientem, & alimentum idoneum nanciſcitur, in plantam perfectam excreſcit. Et ſi non vivit Semen tritici, quæſo, unde Triticum, quod ex eo ſemine pullulat, animam ſuam nanciſcitur: Cū Triticum, ex quo hoc ſemen collectum eſt, jam præcedente æſtate exaruerit.

Digitized by Google

Fœmina quid ad generationem conferat.

Deinde quod dicit, hoc modo fœminam nihil ad generationem conferre, niſi locum, fotum, & nutrimentum: id nihil contra noſtram ſententiam facit; Sed pugnat contra eos, qui ſemen prolificum ſaltem à mare provenire ſcribunt. Nos, ut Platonis verbis utamur, ſtatuimus, utrumq; ſexum ſuum ad generationem conferre σύμβολον, & neutrius ſexus ſemen ſeorſim ſumtum, ſed utriusque conjunctum, & in utero fœminæ ritè unitum, eſſe Semen prolificum & fœcundum. Sed cum ex his plura argumenta exſtruat Libavius, ea ordine videamus.

1. Libavii objectio.

Primò autem ita argumentatur: *Si mas eſt, qui gignit in altero vel alterum, non in ſeipſo aut ſeipſum, falſa eſt Scaligeri generatio, quâ mas in ſeipſo dicitur genuiſſe eſſentiâ formali, per quã res eſt id, quod eſt, conſtans anima.*

Reſponſio. Mas quomodo in alio generet.

Ad quod Reſpondemus: Licet mas in alio gignat; quatenus tamen primò Semen, quod in fœminæ uterum mittit, in ſe generat, nec illud Semen anima deſtituitur, eatenus, ſuo tamen modo, etiam in ſe gignere dici poteſt: Semen tamen potiùs, quam animal; cum, ut dictum, ad Semen prolificũ, è quo animal formatur, utriusq; ſexus ſemen requiratur. Et reſpondit aliquid ad hoc jam Scaliger, *Exerc. 6. ſect. 10. Generat arbor, cum producit ſemen: non autem generatur arbor, cum pullulat è ſemine, ſed tùm generatum, quod erat imperfectũ, perficitur.* Cum enim forma quævis habeat ſeſe multiplicandi vim, & hoc in animalibus fiat per ſemen, ut in plantis plerisq; non ſine cauſſa animal, ut & plantæ, generare dicuntur, cum ſemẽ iſtud prolificum, quod Epicurus (ut eſt apud Plutarchum, *de Placit. Philoſ. l. 5. c. 3.* ψυχῆς καὶ σώματος ἀπόσπασμα eſſe dixit) generant, materiam nimirum talem, per quam aliquid ſuæ animæ propagare, & hoc modo ſeſe multiplicare poſſit. Etſi enim formæ animatorum per ſe non ſint quantæ & diviſibiles: tamen quantæ dicuntur, imò etiam dividuntur, ad diviſionem materiæ. Unde animæ aliquid cum corpore idoneo avulſum, facilè ſibi rurſum neceſſarium corpꝯ fabricare poteſt. Sed non quælibet materia, ſicuti dictum, ut cum ea anima propagetur, apta eſt; ſed certa: quæ eſt in animalibus & plantis ſemen; in quibusdam taleæ & ſurculi; in aliis radices.

Atque hoc ita ſe habere, ex eo manifeſtum eſt, ut antè etiam dictũ, quod Semine genito & emiſſo, & planta & animal emori poteſt, antequam fœtus vel planta perfecta producitur. Et nihilominus, etiamſi jam emortua ſit planta vel animal, generaſſe dicitur, & poſthuma quoque proles parentis ſui proles eſt.

2. Objectio.

Secundò ita argumentatur: *Si mas in ſeipſo, dum Semen gignit, ſimul animam procreat, fœmina eſt, non mas. Fœmina enim eſt, quæ in ſeipſa vel ſeipſam gignit.*

Reſponſio. Fœmina quomodo in ſe generet.

Verum reſpondeo, Fœmina dicitur in ſeipsâ gignere, quod Semen, quod generat, & ad fœtus conſtitutionem communicat, in ſe continet, non

non verò, ut mas, ex ſe emittit. Præterea etiam, quod generarum, quod imperfectum eſt, in fœmina perficitur, ut ſic forma ſit in eàdem materiâ ad eum modum, qui nullis amplius eget adminiculis, ut loquitur Scaliger, *loco alleg.* Id quod non fit in mare.

3. Objectio. *Tertiò, Si,* inquit, *mas in ſeipſo formam fœtus efficit; quia forma ſine materia non eſt: neceſſe eſt etiam ſingularem & determinatam efficere materiam.*

Reſponſio. Id quod totum concedimus. Sed hinc non ſequitur, quod annectit; *Et ſic integrum eſſentia animal gignere.* Nam ad id generandum utrumq; ſemen requiritur, & ut ſupra ex Empedocle & Ariſtotele dictum, Maris & fœminæ quaſi σύμβολον eſt; totum verò à neutro proficiſcitur. Et præterea Corpus animalis in fœmina perficitur.

4. Objectio. Eadem ferè eſt ſolutio *quarti* argumenti, quando dicit: *Si mas intra ſe gignit & materiam & formam, fœmina non poteſt eſſe principium generationis, ſed per accidens ſaltem, & abſolutionis.*

Reſponſio. Hoc enim nos non petit, ſed eos, qui fœminæ Semen activè ad generationem concurrere negant. Præterea nec totam materiam, quæ ad corpus animalis abſolvendum requiritur, in mare generari dicimus, ſed ſaltem tantum materiæ, quantum ſufficit ad animam traducendam & propagandam: Reliqua materia in utero à ſanguine materno communicatur.

5. Objectio. Cum *quintò* dicit: *Si mas eſt principium id, quod originem motus & generationis habet, non in ſe integram materiam & formam gignit. Aliud enim eſt principium motus ad formam, aliud eſt forma.*

Reſponſio. Nullam connexionem video. Principium motus eſt mas, dum in ſe habet formam, quæ ſui multiplicativa eſt: Interim nihil obſtat, quin aliquid ejuſdem cum ſemine communicare, & ita ſuam Speciem propagare poſſit. Præterea non dicimus; quod mas in ſe animam efficiat, ſed quod aliquid ſuæ eſſentiæ communicet: Sicut nec hoc dicimus, Quod animal integrum formâ & materiâ in mare generetur.

6. Objectio. Ad id quod *ſextò* affert; *Cum unus canis, unus porcus plures poſſit procreare uno ſatu, unicoq; ſemine, in ſe jam multitudinem materiæ & formæ animalium geſtaret;* Jam Reſpondit Scalig. *exerc. 6. ſect. 10.* Sed objiciunt, inquit, Ergo

Reſponſio. canis animarum plenus eſt. Non ſequitur. Unam enim habet animam, quæ pluriū ſufficit generationi. Sic in ramis oleæ, in quibus multæ ſunt taleæ, unica tantum eſt anima, à quâ multæ. Fruſtra proinde quærit Libavius, *in exam. Phil. viv. Hart.* p. 117. *Si dixit Deus; Germinet terra herbam virentem, cujus ſemen in ipſa ſit ſuper terram juxta genus & ſpeciem ſuam; Num ergò in plantis animæ omnium deinceps futurarum actu erant? Ita de aquatilibus & aereis: Creſcite & multiplicamini. Si actu erant multiplicia, quid opus erat de futuro ſancire?* Uniuſcujuſq; Individui & plantarum & animalium una erat actu anima, quæ plurium generationi ſufficit, & quæ, ubi per ſemen prolificum communicatur, indi-

individuum ſeſe multiplicare & generare dicitur. Manetq́ue nihilominus anima una & integra actu: quemadmodum dum à lampadis flamma flammam excipimus, illa nihilo ſecius integra manet. Et ſicut dum anima in accretionibus & augmentatione ſeſe in alimenti materiam novam induit, non major fit: ita in generatione non imminuitur.

7. Objectio. *Septimo* inquit: *Si Semen ex mare & fœmina ſimul ſecernitur, impoſſibile eſt, Marem intra ſe gignere animal formatum, idq́; poſtea transferre in fœminam. Deeſt enim alterum generationis principium.*

Reſponſio. Verùm Reſpondeo. Si Scaliger animalia à maſculino ſemine, ſine fœminino, generari ſtatueret, in eo ipſi non aſſentimur. Sed cum locutio illa Scaligeri, quâ Semen dicitur eſſe animal, inprimis offendere videatur Libavium, illa explicanda eſt: *Primò* ſi Scaliger ſolum maſculinum ſemen habet prolificum, in eo, ut dixi, ipſi non aſſentimur: Sed utrumque Semen ad generationem neceſſarium eſſe concedimus, & totum à neutro proficiſci, Sed maris & fœminæ Semen conjunctum demùm Semen prolificum, & ad animal ſuæ Speciei procreandum idoneum eſſe ſtatuimus. Quod verò *ſecundò* Semen hoc prolificum animal appellat Scaliger, & Semen caninum Canem imperfectum, carentem tantùm articulationibus appellat, in eo adeò reprehendendus non videtur. Nam cum denominatio à parte potiore deſumatur: Semen verò actu formam integram habeat, (nam cum forma per ſe non ſit quanta, poteſt æquè eſſe integra in parvo corpore, ac in magnâ mole: Ac licet infante recens edito vir major ſit: infans tamen æquè perfectam atque integram habet formam) & præterea aliquid materiæ: Scaligero animal appellare placuit. Si quis tamen ideò, quod maxima materiæ pars adhuc deſit, & corporis fabrica nondum abſoluta ſit, neque omnibus membris animal perfectum ſit, animal appellare non velit, cum eo non pugnamus: modò hoc largiatur, animam integram ſui domicilii architectam Semini ineſſe. Neque enim negandum, non levem inter ſemen & plantam vel animal ex ſemine generatum eſſe differentiam. Nam ſemen corpus homogeneum eſt (quanquam enim in plantis ſemina plures partes habeant: externæ tamen ſaltem internæ illius homogeneæ, quæ propriè ſemen eſt, quaſi theca ſunt) aptum natum, ut per illud anima traducatur & propagetur: Animalis verò corpus ex pluribus partibus conſtat, quas anima partim ex ſemine, partim ex attracto ſanguine materno in animalibus, in plantis verò ex alimento è terra attracto fabricat; quæ partes ſingulæ, ut peculiaria miſta, cum ſuas formas habeant, atque alia forma ſit corticis, alia folii in arbore; alia cordis, alia cerebri in animali: non leve apparet diſcrimen inter ſemen

Semen an dici poſſit animal.

Digitized by Google

ſemen & plantam vel animal perfectum, ſi ſcil. utriusque corpus & corporis utriusq;, quatenus ut miſtum conſideratur, forma perpendatur. Forma tamen ſpecifica utrobique eadem eſt.

8. *Objectio.* *Octavo*, quod dicit, *Cœlum in æquivocis etiam hoc modo in ſe animal generare*: nulla eſt conſequentia. Nam

Reſponſio. in æquivoca generatione Cœlum de ſua eſſentia formam non largitur. Et de æquivoca generatione alibi dicetur.

9. *Objectio.* *Nonum* argumentum idem eſt cum quarto.

10. *Objectio* *Decimò, ſi*, inquit, *intra ſe genitam formam animati mas transfundit, non confert ſemen ad generandum in fœmina, ſed jam formâ conſtans animal.*

Reſponſio. Verum qua ratione admitti poſſit vel non poſſit, maſculum in ſe animal gignere, jam dictum. Dictum enim jam ſæpius, Solius maris ſemen ad

11. *Objectio.* generationem non ſufficere. *Deniq; abſurdiſſimum fore*, ait, *cum Equus ex aſina generat mulũ, dicere, eum intra ſe, dum Semen faceret, formã non equi, & ſic non ſimile ſui, ſed muli genuiſſe. Ita eſt*, inquit, *de Leone & Pardali, de cane & vulpe, de cane & lupo, & ſimilibus*; quibus apertiſſimè refutari putat Scaligeri circa generationem ſubtilitatẽ.

Reſponſio. Verum niſi firmioribus argumentis refutetur, hoc non refutabitur. Primò enim notandum, Mulum & ſimilia animalia (quæ ex duabus Speciebus proveniunt) non eſſe rerum naturalium Species à Creatore conditas, ſed ſpecierũ confuſiones, quas & Deus, *ut Levit. 19. v. 19.* videre eſt, & Natura abominatur. Deinde cum equus ex aſina gignit mulum, non in ſe muli formam vel ſemen gignit equus, ſed ſemen equi, & hoc modo ſibi ſimile generat. Quia verò hoc ſemen non cum ſemine equæ, quod fieri debebat, ad equum generandum, ſed aſinæ miſcetur: Fit inde non equus, ſed mulus. Et hoc modo equus gignendo ſemen quidem ſibi ſimile gignit, ſed ut fiat diſſimile quid, fit ob admiſtionem ſeminis alieni. Et quia ex diverſorum ſeminum confuſione & formarum miſtione, ut habet Scalig. *exerc. 1.* talia animalia generantur, fit inde fœtus, qui neutrum parentem planè refert, ſcilicet ex Equo & Aſina neq; Equus neq; aſinus fit, ſed mulus. Qualis miſtio in plantis frequentior eſt. *Mulus quomodo generetur.*

Offendit quidem hîc non paucos formarum miſtio, quam Scaliger appellat, ob quædam mataphyſica (quæ tamen an ex rerum natura, quod fieri debebat, in Metaphyſicã intulerint, an verò in ſuo cerebro quidam Ariſtotelis Interpretes finxerint, dubitare quis poſſet) axiomata: verum ejus rei non pauca neque obſcura in rerum natura exſtare indicia antea dictum. Et quod non unica ſolùm, ſeu aſinæ ſeu equi, forma in productione muli concurrat, ex partium conformatione manifeſtum eſt. Ubi enim potentia eſt animæ, ibi eſt ipſa anima. At in conformatione muli utriuſq; animæ & equi & aſinæ actiones apparent. Ideoque illud J. C. Scaligeri, *in lib. 1. de plantis*, hic etiam merito locum habet: *Formæ an miſceantur.*

Ubi res, inquit, *conſtet, ſi opinio adverſetur rei, quærendum rationem, non rem ignorandam*.

Reliqua omnia, quæ affert, fermè contra illam locutionem Scaligeri pugnant, qui ſemen canis dicit eſſe canem imperfectum. De quâ paulò antè diximus, ita locutũ eſſe Scaligerũ propter formæ, nobilioris partis, præſentiam. Interim ſi cui ita loqui non placet, quia membrorũ articulatio nondũ adſit, me non offendet. Hoc tamen admittere non poſſumus, quod Libavius defendit, formã non poſſe eſſe, niſi in corpore planè perfecto, & propterea in Semine nõ eſſe, quia membrorum ſtructura nõ adſit. Contrarium enim res ipſa loquitur, dũ videmus in radice, in bulbo, in ſurculo, in talea plantæ æquè eſſe animã, ac in tota planta; etiamſi multæ partes adhuc deſint, & propterea eædem operationes plantæ poſtea apparent, & ex bulbo, vel radice, vel ſurculo, integrum plantæ corpus pullulat. Neq; tamen hinc ſequitur, quod exiſtimat Libavius, quod aqua aut cucurbita facilè homo poſſit dici, Scaligeriana ſubtilitate. Nam non quodlibet corpus ad animæ propagationẽ idoneum eſſe, anteà jã diximus. Et licet in plantis plures modi generãdi & transplantandi ſint: in animalibus tamẽ ſolũ per ſemen ea propagatur & multiplicatur. Multò minus hoc inde ſequitur, quod nõnulli huic ſententiæ malè imputant, quaſi anima gradus habeat, & in ſemine primo ſit quodã imperfectiore gradu, in quo potentia tantùm nominatur, quæ deinde paulatim & particulatim adſcendẽdo, & ubi plures perfectionis gradus acquiſiverit, actus dicatur. Non enim hæc mea, nec Scaligeri mens eſt: ſed ut forma eandem perfectionem habens eſt in infante & viro, in annoſa quercu & germine primùm ex glande pullulante: ita eadem forma, quæ eſt in perfecta planta, eſt in ſemine, nec per gradus vel perficitur vel acquiritur, ſed tantùm organorum apparatus & diſtinctio deeſt.

Nihil externum eſt cauſſa formationis.

Tandem ad Objectionem, qua dicitur; Externum quid cauſam formationis partium eſſe non poſſe, cum quod non tangit, non moveat; Et proinde internum principium eſſe, idq; aut partem aliquam animæ, aut animam, aut habens animã: Reſpondet, partim ab exteriore aliquid effici poteſt, partim nõ poteſt. Nihil enim intereſt, inquit, ſive ſemẽ efficere dicatur, ſive is, à quo eſt ſemen; modò ſemen in ſe habeat *τὴν κίνησιν, ἣν ἐκεῖνο ἐκίνει*: quaſi dicatur, Si ſemen in ſe habeat movendi potentiam, quã ille, qui ſemen contulit, habuit, perinde eſſe, ſive à ſemine dicantur effici partes, ſive à genitore. Verum reſpondeo, Sit ſanè, nihil intereſſe, ſive dicatur ſemen efficere partes, ſive Genitorem, à quo eſt ſemen: hoc tamen in quæſtione eſt: An ſemen, ſi animatum non ſit, ut vult Libavius, in ſe habere poſſit eã movendi potentiam, quam ille, qui ſemen contulit, habuit. Rectè enim Scalig. *Exerc. 6. Sect. 5. nullum accidens agit, niſi per vim ſuæ ſubſtantiæ*. Et ſi, tribui-

Digitized by Google

buitur vis formatrix ſemini, neceſſe eſt & animam vegetantem ei tribui, cujus ea vis potentia eſt.

An verò hæc, ut quæſtionē hanc concludamus, quæ de anima in ſemine exiſtente hactenus diximus, & quibus animæ vegetantis, ut & ſentientis præſentiā in ſemine probavimus, de rationali quoq; anima intelligenda ſint: hic non decidimus, ſed alterius loci eſt illa quæſtio. Nam ſufficit nobis hoc loco, ſi de plantis & brutis ſolùm id, quod demonſtrandum ſuſcepimus, verum eſſe obtinuerimus, & in ſeminibus horum animam corporis architectam ineſſe monſtraverimus.

Ut argo ad inſtitutum redeamꝰ, appellant Chymici recentiores, Aſtra, ſemina & radices rerum, quæ Philoſophi & Medici hactenus appellarunt formas & animas. De nomine cum iis non litigabimus: Hoc tamen monemus, eos ſine cauſſa radices & ſemina in cœlum inferre, & paraboliſmis res obſcurare potiꝰ quam explicare. Has formas per ſe nec molis magnitudinem habere, nec partium diſtantias, nec dimenſionum vinculis alligatas eſſe: Fieri tamen quantas, & dimenſionibus obnoxias, ob materiam, quam informant, rectè docent. Sicut & illud, ab his omnem generationum viciſſitudinem abſolvi, ab iisdem corporibus omnibus ſuas magnitudines, univerſasq; qualitates tribui, vitamq; ipſam, & hinc omnium actionum vigorem & poteſtatem provenire.

Seminum in ſcenam mundanā progreſſio.

Unde & illa, quæ de progreſſione ſeminum in ſcenam mundanam dicunt, in ſenſum bonum trahi poſſunt. Quod enim ſcribunt, ſemen quodq; ſuæ naturæ ſuisq; uſibus accommodata corpora & convenientes qualitates aſſumere, non ſecꝰ ac hiſtrio in theatrū prodituruꝰ veſtem perſonæ, quam acturus eſt, aptā ſeligit: id modò dextrè explicetur, & ſemina ab individuis ſuarum ſpecierum, non ex orco aut inviſibilibus elementis, progredi dicantur, abſurdū non eſt. Quis enim Peripateticorum negare poteſt, plantā, cū primum ē ſemine duobus foliolis ſaltem prodit, nondū univerſi corporis ſtructuram perfectam habere, ſed attracto ē terra alimento idoneo indies augeri & omni perfectionis genere inſtrui & abſolvi, & ita corpus ſuæ naturæ conveniens animam plantæ fabricare? Nec in hoc ab ipſis diſſentimus, quod ſcribunt, multos Philoſophos hactenꝰ ferè omnes actiones ſoli firmamento aſſcripiſſe, in reliquis Elementis viciſſitudines non ab innatis aſtris, ſed à cœleſtibꝰ abſolvi prodidiſſe; Imò etiā ſeminales virtutes & fœcūditates ex cœlo inconſideratè deduxiſſe: modò rectè accipiatur.

Rer. natural. ordo & action. non omnes à cælo.

Peccārunt nimirū in eo non pauci Philoſophi hactenas *primò*, quod, poſtquā viderunt hæc inferiora benigno cœli calore foveri, & quaſi ſuſcitari, etiā ipſas formas rerū à cœlo deducere conati ſunt; cum ſingulis rebus ſuæ formæ ſint inſitæ, quæ ſe multiplicandi pòtentiam habent.

Digitized by Google

Deinde, quia cœlorum motus ordinatiſſimos eſſe obſervârunt, ſi quid ordinatum, certisq; periodis recurrentem motum ſervare in ſublunaribus viderunt, Cauſſas illius motus mox ê cœlo petendas putârunt; cum tamen illa motus conſtantia & ordinata viciſſitudo ab inſitis rerum formis proveniat; ut in plantis videre eſt, quarum aliæ aliis temporibus florent, fructusq; edunt, & ſemina proferunt, eumq; ordinem ſingulis annis conſtantiſſimê tuentur.

Formarum vis & poteſtas.

Nec hîc aſſentimur Libavio, qui Chymicos iterũ reprehendit, quod aſtris ſeu formis coctiones alimentorum ordinatas, excretiones, nutritiones, generationes, auctiones, pulſum vitalem, Morborum circuitus, menſiũ fluxus in fœminis, æſtus maris, & ſimilia tribuunt. De menſium fluxu ordinato in fœminis & æſtu maris hîc non diſputabo: Cur coctionem alimentorum ordinatã, ordineq; in excretione, nutritione ineſſe, eumq; ab anima provenire, negare debeã, cauſſam non video. Nam quod dicit, iſtas actiones non eſſe ſtatas, & unicã cœnam luxurioſam poſſe ordinem & tempus coctionis intervertere, facilis eſt reſponſio. Cũ enim actionibus iſtis ordo tribuitur, præſupponitur, & conſtitutionẽ corporis, ſeu partium, per quas perficiuntur, ſeſe rectè habere, & objectũ eſſe conveniens. Excluduntur verò errores externi, quibus coctiones, excretiones & ſimiles actiones turbari, nemo ignorat. At ſi externa talia omnia ſeſe rectè habeant, naturam & in coctionibus & excretionibus abſolvendis ordine uti, & definitis temporibus actiones ſuas abſolvere, notiſſimum eſt: de quo videatur Galênus, *lib. 2. de diff. febr. c. ult.* ubi pluribꝰ docet, non ſolum in coctione, ſed & in excretione naturam rectè agentem, neq; impeditam ſtatis temporum terminis actiones ſuas perficere. Inprimis verò, quod generationes ordinatas eſſe negat, id valde miror. Etſi enim in regione elementari mutabilitas ſit magna, & in meteoris præcipuè multa κτ̀ φύσιν ἀτακτοτέρων fiant: Animalia tamen certa habent generationũ tempora & definitis terminis fœtus ſuos abſolvunt & edunt: & qui ignorat, plantas in producendis floribus, ſeminibus, fructibus, exarceſcendo quaſi & rurſum repullulaſcendo & revireſcendo, ſtata tempora obſervare, rei Botanicæ plane ignarus eſt. Quod tandem dicit, hoſpitem eſſe in Medicina, qui morborum circuitus ſtatos facit: id etiam valde miror, & contrarium verum eſſe dico; & qui id negat, nunquam febre tertiana vel quartana laboraſſe aut laborantem vidiſſe exiſtimo; aut certè, quid in febricitantibus accidat, non obſervaſſe: cum frequenter febres tam exactè ſuos circuitus obſervent; ut ordinis ac periodorum conſtantia ac certitudine ſæpè cum horologiis certare videantur. Et licet febres ſæpê anticipent, aut poſtponant: tamen & id non ſine ordine accidit.

Actiones Naturæ ſunt ordinatæ.

Verum in eo Chymicis non aſſentimur, quod hæc ſemina & aſtra in elemen-

Formæ non ſunt extra individua ſuarum ſpecier. elementis illis, quæ ſtatuunt, inviſibilibus, tanquam in patria, pura & ſola habitare ac beatâ quiete frui & hinc corporibus miſceri ſtatuunt. Formæ enim rerum naturaliũ nuſquam ſunt, niſi in ſuæ ſpeciei individuis, & per ea cuſtodiũtur & propagantur, ut ſupra dictum. Neque aliter generationem animatorum fieri, nõ ſolùm omnium ſeculorum conſenſus docuit; ſed & ſacræ literę teſtantur, è quibus conſtat, DEUM mũdi Creatorem omnipotente verbò imperaviſſe plantis & animalibus, ut intra ſe & ex ſe generent ſemina, quibus, individuorum propagatione & multiplicatione, ſpecierum conſervatio fieret; non verò infra elementa abſcondiſſe, & ex neſcio quibus abyſſis, certis tẽporum periodis, ad hanc mundanam fabulam agendam progredi juſſiſſe.

Sicut & in eo non rectè loquitur Severinus, aut certè non ſatis cautè, quod ſcribit: Semina in Elemento cœleſti individua in ſeculum duratura produxiſſe, Solem, Lunam, & Aſtra; quia ſemina obtinuerint corpora perfectiſſima: cum ex ſacris literis ſciamus, Deum creâſſe luminaria & aſtra, eaque cœlo impoſuiſſe: non verò, ſicut plantæ è terra creſcunt, ita ſtellas è ſuis ſeminibus creviſſe.

Vita quid Ariſtotelicis. Hoc loco meritò excutienda eſt ſententia Chymicorum recẽtiorum *de Vita*; cum omnia, quæ iſta, quæ appellant, ſemina obtinent, vivere dicant. Hactenus quidem Philoſophi Ariſtotelici & Medici Galenici vitam tantum animatis tribuerunt, vitamque animæ quendam actum & vigorem eſſe dixerunt: & nihil vivere conceſſerunt, niſi in quo aliqua animæ, ad minimum vegetantis, operatio appareat; & quicquid vivit, nutriri, & contra quicquid verè nutritur, vivere docuerunt.

Vita quid Chymicis. Verum Chymici recentiores vitæ nomen multo latius extendunt, & cùm ſtellis vitam tribuunt, easq; vitali ſeminum poteſtate perfundi, nec mortua eſſe corpora, vt Sever. *c. 6.* ſcribit, docent, tum etiam metalla, mineralia, gemmas, lapides, vivere ſtatuũt, & omnino quicquid ſemen vel aſtrum, quod appellant, in ſe continet & agendi vim habet, ſeu ut alii loquuntur, omne corpus, quod Spiritum habet, vivere dicũt. Scilicet, ut Thomas Moufettus, *in dialogo apologetico*, habet; *Vita ipſis nil aliud eſt, quam ἐνέργεια cunctis rebus inſita*, id eſt, hominis ad humanas actiones, aſtrorum ad aſtrales, angelorum ad angelicas, brutorum ad brutales, plantarum ad plantales, mineralium ad minerales, metallorum ad metallicas, alimentorum ad alimentares, medicamentorum ad medicas operationes diſpoſitio. Ita vivit Sal, Sulphur, Mercurius, vitriolum, arſenicum, metalla, gemmæ, lapides; quia ſapores, odores & alias ἐνεργείας ac potentias habent. Hinc è Recentioribus quidam ſcribunt, vitam magnetis eſſe Spiritum ferri; arſenici, auripigmenti Spiritum quẽdam Mercurialem venenatum; vitam excrementorum hominis &

Vivere & agere differunt.

cæterorum animalium eſſe ipſorum fœtorem & halitum malignum; aromatum in odore conſiſtere amabili; rerum dulciũ in aërea quadam dulcedine; ligni vitam eſſe reſinam; ignis aerem. Hinc ſua principia appellant vitalia, prout rebus naturalibus odores, ſapores, aliasq; vires & facultates tribuant: quod verò nihil efficaciæ habet, ipſis eſt mortuum.

Verum enimverò & hic nimis licentiosè ſibi jus nomina rebus imponendi, aut potius uſitata abrogandi, & nova ſubſtituendi arrogant, & vitæ nomen nimis latè extendunt, ac res diverſiſſimas cõfundunt. Longè enim generalius eſt agere, quam vivere. Et nemo plantam jam aridam & emortuam commodè vivere dicet: At nihilominus etiam emortuæ habent ſuas vires & agendi poteſtatem: & hoc modo è ſententia Paracelſicorum dicendum eſſet, emortuas plantas vivere; eademq́ue res eſſet & mortua & viva. Imò res combuſtæ ſæpenumero ſapores atque odores, qui Paracelſicis vitæ indices ſunt, validiores habent, quam integræ; atque hoc modo cineribus vita magis tribuenda eſſet, quam corporibus naturalibus integris. Quod de plantis dictum, etiam de animalibus dici poteſt; quorum jam mortuorum partes non omnem agendi vim amiſerunt. Nam ratione caret, & ab uſu, quem penes arbitrium & vis & norma loquendi, planè abhorret, quod Thomas Mouſettus, *in Dialogo apologetico*, ſcribit, vitam ſplenis bovini non ſolum eſſe, quæ in corpore bovis attrahit, concoquit & expellit, ſed etiam quæ in morbis expedit lienis obſtructiones, menſesque provocat. Etenim quis hanc licentiam nomina rerum mutandi Mouſetto tribuit? Et ſi cuilibet hoc liceret, etiam bovem vel aſinum rationalem dicere fas eſſet. Et aliud eſſe vitã, ac ſpecialius quid, quam rei ἐνέργειαι & ad ſui generis actionem diſpoſitionem, patet in animalibus, quæ vivere poſſunt, licet multis actionibus deſtituantur, ut in apoplecticis, epilepticis, cæcis, ſurdis & ſimilibus videre eſt. Neque ipſi ſibi hac in re conſtant. Nam ſi vita, ut Mouſettus definit, nihil aliud eſt, quam ἐνέργεια cunctis rebus inſita: mortificata vim agendi habere non deberent. Cum tamen quidam ſcribant, multa eſſe, quæ dum vivunt mala ſunt & pernicioſa, ſed ubi ſunt mortificata, inſignem uſum ſuppeditare. Ut mercurium vivum nullum vel verè exiguum in Medicina uſum habere; imò plus damni, quam commodi afferre: mortificatum verò, id eſt, ſublimatum, præcipitatum, inſignes in Medicina uſus habere. Ubi certè nimis magnâ licentiâ vita non ſolum pro agendi vi ſumitur, ſed ad uſus Medicorum ſaltem adſtringitur, ut illud ſaltem dicatur vivere, quod utiles & inſignes in medicando vires obtinet.

Vita quid.

Rectius verò Ariſtoteles & ejus ſectatores ſentiunt, qui inter Naturam & animam diſtinguunt, & ab iis etiam in Natura rebus, quæ animata

mata non ſunt, vi à Creatore indita, definitas & ordinatas actiones provenire ſtatuūt; vitæ verò principium tantùm animam eſſe, & ubi anima non eſt, ibi vitam non eſſe docent: & propterea plantarum & animalium emortuorū partes, etiamſi aliquam adhuc agendi vim habeant, amplius vivere non dicunt.

An metalla & lapides vivant.

De *metallorum* tamen, *gemmarum & lapidum vita* res adhuc majori cōſideratione digna videtur: cum non ſolum Chymici, ſed & Cardanus, & alii quidam vitam metallis tribuāt. Argumenta Cardani videantur in ejus libris de ſubtilitate & apud Scaligerum, *Exercit. 102.* & *Gabriel. Fallopium in tract. de metall. & foſſilibus c. 8.* ubi eadem examinantur. Et cum antea rectè dictum ſit, animam eſſe vitæ principium, hoc præcipuè nonnulli in controverſiam vocant; quænam animata ſint.

An omne corpus animatum ſit organicum.

Nam licet ex Ariſtotele dicatur, quod anima ſit ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ: tamen alii neceſſarium eſſe negant, ut omne corpus animatum organicum ſit: alii quidem concedunt organa corpori animato, ſed negant, neceſſarium eſſe, ut omne organum è diverſis & heterogeneis partibus componatur, neque admittunt, omne organum diſſimilare eſſe; id quod etiam in corporibus animalium apparet, in quibus multæ ſunt partes ſimilares, ut dentes, in quibus non eſt partium compoſitio, nihilominus tamen inter Organicas merito habentur.

Ut ergo meam de iſta quæſtione ſententiam breviter aperiam, primo in eo vulgò à multis philoſophis errari exiſtimo, quod metalla, mineralia, gemmas, alioſque lapides pro miſtis tantum & ſimpliciter habent, & ea nihil præter elemēta certo modo miſta in ſe continere ſtatuunt, ac formam, quâ quodlibet metallum ab alio metallo vel lapide differt, tantum miſtionis formam eſſe dicunt. Aliud longè effectus mineralium & metallorum demonſtrant, qui nobiliores ſunt, quàm ut ſolis elementis adſcribi poſſint.

Mineralia, metalla & lapides non ſunt tantùm miſta.

Mineralia, metalla, lapides habēt ſuas ſpecificas formas.

Præterea ſingula metalla, gemmas & ſimilia formas ſpecificas, præter elementa obtinere, vel ex eo patet, quod ſingula non ſolum ſuos peculiares colores & alias qualitates, ſed pleraque etiam proprias figuras obtinent. Alia enim figura Cryſtallus; alia Adamas; alia aliæ gemmæ creſcunt & coagulantur: Sic alia etiam figura vitriolum, alia nitrum, alia alumē concreſcit. Cum ſalem è minera vitriolata Schmidebergenſi coagulare tentarem, Cryſtalli provenerunt, perſpicuitate adamantem, figura octaëdrum tàm exactè referentes, ut ab incautis exaſpectu ſolo adamantes haberentur; cum figura eſſet tam exacta, ut artifex ſculpendo exactiorem vix inducere poſſet. Quæ certè à ſolo calore vel frigore provenire non potuit; ſed à forma interna, quæ ut in plantis & animalibus, ita & hic ſui domicilii architecta eſt. Unde non ſine cauſa Severinus, *c. 8* ſcribit,

non

non eſſe majus artificium in formis & figuris animalium, quam in proprietatibus & qualitatibus metallorum, ac gemmarum, & æquè mirandum eſſe colorem Sapphiri, duritiem adamantis, perſpicuitatem Cryſtalli, pulchritudinem auri, ac organa veſpertilionis. Et aliis formis coagulationes vitrioli, aliis marcaſitarum, aliis nitroſorū, aliis Cryſtallorum, berillorum & adamantis repræſentari, qui dubitat, gemmas ſaltem aſpiciat, & earum colores & figuras conſideret, & ab alia, quam miſtionis forma eas provenire, facilè concedet: quâ de re etiam infra *cap. 11.* dixit.

Mineralia metalla & gemmæ ſeſe multiplicant, & renaſcuntur.

Ergo etſi metalla, mineralia, lapides & gemmas vivere & animata eſſe vel nutriri, quoniam in eorum augmento partibus partes accreſcunt, non autem, quæ prius erant, ob nutrimentum per omnes dimenſiones augentur, non facilè dixerim: formam tamen quodlibet horum ſpecificam, præter formam miſtionis, habere puto, à qua, uti & in vegetabilibus & animalibus, omnia hæc, figura ſcilicet & qualitates reliquæ, proveniant & oriantur. Imò ſuam cujusq; formam ſeſe vim multiplicandi habere, abſurdum eſſe non exiſtimo. Etſi enim aurum igne excoctum aut fuſum in agrum conjectum & ſatum ſe non multiplicet: quin tamen in terræ cavernis, & locis, ubi metalla creſcunt, id fiat, nihil prohibet: Cum aurum & reliqua metalla non ſemper eâ formâ, quam fuſa habent, generentur, ſed ſæpè immatura reperiantur, ac temporis progreſſu maturentur. Præterea certum eſt, exhauſtas venas aluminis, vitrioli, imò metallorum poſt aliqua temporum intervalla, iterum fœcundas reddi, & metallis ac mineralibus repleri.

Hiſtoria metallorum renaſcentium.

Qua de re doctorum virorum obſervationes collegit, *in extractio quæſtionum Chymicarum de lapide philoſoph.* Joh. Conradus Gerhardus, M. D. contra eos, qui ſtatuunt, omnia metalla, quæ hactenus è terra effoſſa ſunt, & poſthac effodientur, ſimul in prima creatione condita eſſe, & nulla amplius creſcere. Aurū Corbachiæ in Weſtphalia creſcit & recreſcit in cumulis ſingulis quadrienniis. Sic argentum in cumulis plumbi cinerei, ubi prius nullum inerat argentum, certo tempore maturatur & perficitur. Itē vena plumbi in Sclavonia quadrageſimo anno tranſit in argentum. Squama æris in arena ſicca anno trigeſimo in aurum. Ferrum in Sileſia ad Saganum oppidum decimo renatū anno denuò foditur; non aliter ac in Ilva ferrum, quæ eſt Italiæ Inſula in Thyrreno mari. In Miſnia limus ruber paluſtris quinquennio; In Suecia ſimilis limus uno anno Soli expoſitus, in bonum ferrum abit. Idem in cumulis ex lapide fiſſili uſu venit, circa aurifodinas Mansfeldiæ, ubi æs ſimiliter maturatur & renaſcitur. Feſſularum mons in Hetruria lapides plumbarios habet, qui ſi exſcindantur, brevi temporis ſpatio novis inſtaurantur incrementis, ut tradit Boca-

Bocarius Certaldus, qui id compertiſſimum eſſe ſcribit. Plinius etiam, *lib.34.cap.17.* ſcribit: mirum in his ſolis plumbi metallis, quod derelicta fertilius reviviſcant. Sed id nõ in ſolis plumbi, verum in omnibus metallis uſu venit; imò & mineralibus. De ferro, quod in Ilva Thyrreni maris Inſula effoditur, refert Andreas Cæſalpinus, *lib.3. de metall. cap.6.* terram inanem metalli, quæ eruitur, dum vena effoditur, totam procedente tempore in venam converti. Sulphuris vena quadriennio reparatur, ut refert Fallopius, *de Thermis cap.5.* Terra detracta halonitro in cumulum redacta poſt 5. aut 6. annos nitrum reddit, ut ſcribit Cardanus, *lib.5. de ſubtilitate.* In India montem eſſe Oromenum appellatum ſalis nativi, in quo lapidicinarum modo cedatur ſal renaſcens, refert Cæſalp. *de metall. l.1. c.16.*

Neque eſt, ut quis hic ſubterfugium aliquod quærat & obtendat: forſan lapides illos vejectos in cumulos metalla jam olim in ſe continuiſſe. Aliud enim exploratio exactiſſima Probatorum docet, qui ne minimum ferè granũ in ſcoriis relinquunt. Et planè inſigne ac nõtatu dignum eſt, quod Garcias ab Horto, *ſimplic. in Ind. naſc. lib. 1. cap. 47.* de adamante ita ſcribit: *Adamantes, qui altiſſimè in terræ viſceribus, multisq; annis perfici debebant, in ſummo ferè ſolo generantur, & duorum aut trium annorum ſpacio perficiuntur. Nam ſi in ipſa fodina hoc anno ad cubiti altitudinem fodias, Adamantes reperies. Poſt biennium, rurſus illic excavato, ibidem invenies Adamantes.*

Neque abſurdum videtur, in mineris ſpiritum aurificum vel argentificum cum materia idonea coaleſcere & aurum vel argentum fieri; aurumque & argentum hoc, antequam ſolideſcat, & excoquatur, iterum à ſe põſſe ſpiritus argentificos & aurificos emittere, qui materiam diſpoſitam in aurum vel argentum convertant; & hoc modo perpetuari metallorum fodinas. Quod certè ipſi ductus & fluxus venarum metallicarum monſtrare videntur, in quibus ἀνάλογον quid naturæ vegetabili apparet. Idemque & hoc confirmare videtur, quod à Medico quodam experientiſſimo, qui diu Fribergæ, fodinis metallicis nobili Miſniæ oppido, Medicinam fecit, relatum ſcio. Is enim cum aliquos ex foſſoribus metallicis mortuos aperuiſſet, in pulmonibus ea ipſa metalla cõcreta reperit, in quibus effodiendis vivi laboraverant. *Spiritus metallifici.*

An tamen propriè creſcere dici poſſint, dubitatur. J.C Scaliger, *in lib.1. de plant.* lapides creſcere negat: *Lapides, inquit, non creſcunt, ſed augeſcunt. Sic obtinebit augmentum generis proportionem ad incrementum. Vt illud ſit appoſita cujuscunq; modi quantitate: incrementum fiat per occupationem, quoquo verſum capacioris loci ex promotione ambitus extimi, admiſſis intrò partibus, mutatis, atq; unitis.* *Metalla an creſcant.*

Unde ſemen metallis & mineralibus ſi non univocum, certè analogum nonnulli tribuendum cenſent. *Metalla an ſemen habeant.*

tus inſitus & calidum innatum ſit, diſpiciendum. Atque ita vix alio loco, quam iſto, commodius explicari poterit quæſtio de calido, quod alii innatum, alii cæleſte appellant. Cum hoc ipſum eſſe dicat, ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα, quod facit, ut fœcunda ſint ſemina, de quibus hactenus egimus. Nimirum ut ſupra dictum, Omnis forma & anima quidem ſui eſt multiplicativa; non tamen cum quolibet corpore ſe propagare poteſt, ſed quælibet οἰκείας ὕλης, propriam materiam requirit, & ſubjectum ad animam propagandam & transferendam idoneum. Inprimis autẽ ad idoneum animæ domicilium conſtituendum facit calidum, aliis innatum, aliis cœleſte dictum; de quo etſi non pauca *lib. 1. Inſtit. c. 5.* dicta ſint, de eo tamen & hic quædam dicenda; cum ferè univerſa medicina ſuper iſta doctrina fundetur.

Calidum innatum an ſit Elementaris Natura. Et principio quidem ſi authoritatibus res tranſigenda eſſet, non magnam habere difficultatẽ. Etſi enim Ariſtotelici plurimi calidum iſtud nativum alterius originis, quam elementaris eſſe negẽt, idq; ab igne deducant: tamen illis non ſolùm Platonicorum ferè omnium, ſed ipſius Ariſtotelis authoritas opponi poſſet, qui hoc calidum, loco allegato, quem ſupra *c. 8.* integrum citavimus, expreſſẽ alterius, quam elementaris, originis eſſe ſcribit. Quanquã enim Zabarella verba iſta Ariſtotelis in alium ſenſum detorquere conetur, dum, *lib. de calore cœleſti. cap. ultim.* ſcribit, calorem iſtum quidem naturâ ſuâ eſſe igneum, atque elementarem, verũ eo uti virtutem vitalem, cœlo proportione reſpondentem, & propterea cœleſtẽ appellari; Et Capivaccius, *in comm. in aphor. 14 ſect. 1.* ſcribat; calorẽ illum non eſſe igneũ, i.e. non regulari ab igne, tamẽ verba Ariſtotelis tàm manifeſta ſunt, ut talem interpretationem nõ admittãt.

Locus Ariſtotelis de Spirit. & calido innato. Etenim non docere vult Ariſtoteles, cujus rei Inſtrumentum ſit iſtud calidum: ſed cujus Originis. Expreſſẽ enim ſcribit; σῶμα hoc οὐ πῦρ, οὐδὲ τοιαύτη δύναμίς ἐστιν. Et mox; οὔτε πῦρ, οὔτε ἀπὸ πυρὸς ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἀνάλογος τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ. Et ſi calidum hoc elementaris originis eſſet, licet ab anima regeretur, nõ diverſæ in diverſis eſſet naturæ: Ideoq; dicere nõ potuiſſet, corpus hoc τῶν καλουμένων στοιχείων θειότερον in omnibus non eſſe ejuſdem naturæ, ſed ut animæ inter ſe nobilitate & ignobilitate differũt, ita etiam naturã hujus corporis differre. Neq; ſatis facit, quod Eraſtus, *part. 2. diſp. cont. Paracelſ.* ſcribit; dici corpus aliquod divinius aliis propter diviniorẽ formam; nec eſſe neceſſariũ, ut ob id materiam habeat à reliquorũ materia aliam. Etenim ſi propter formam corpus aliud alio eſſet divinius, forma corpus redderet divinius. At Ariſtoteles formam non reddere corpus divinius; ſed participare dicit, & ſicut formæ nobilitate & ignobilitate differunt, ita & corpora inter ſe differre.

Neque refert, quod, *loco allegato,* ſcribit Eraſtus, quatuor ſolùm eſſe Elementa, neque plura, neque pauciora ſępiſſimè Ariſtotelem affirmaviſſe,&aliquando etiam demonſtraviſſe.Factum hoc quidem ab Ariſtotele,dum de elementis mundũ conſtituentibus agit: interim iſtis omnibus ſalvis, ubi de principiis proximis animalium tractat, hoc corpus addere potuit. Sicut & dum de elementis & miſtorum principiis in genere agit,nullam Animæ mentionem facit. Verum auctoritatibus in quæſtione tàm gravi ac difficili ſolùm nõ fidere, ſed veritati unicè intentos eſſe decet.

Calidũ innatum eſt corpus.

Primò autem cum de Calido hoc quæritur,non de qualitate nuda,ſed de corpore quæſtio eſt. Ipſe enim Ariſtoteles *σῶμα* appellat.Ac id ipſum alias Spiritus appellatur. Et ut Scalig. ſcribit, *Exerc. 280. ſcriptum reliquere ſapientes, nihil aliud eſſe calorem naturalem, quam ſpiritum.* Et rectè quidem. Nam ipſe Ariſtoteles, *loco allegato,* τὸ θερμὸν, quod facit, ut fœcunda ſint ſemina,nominat τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει πνεῦμα. Et *cap.4.lib. de mundo,* ſcribit; quod πνεῦμα dicatur ἥτε ἐν φυτοῖς καὶ ζώοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία. Et Galenus, *3.de Simpl.Med.fac. cap.9.* ſcribit; calorem innatum eſſe, quem in quoque animali nativum Spiritum nominamus.Atque omnino conſultius videtur cum Ariſtotele ſubſtantiam hanc Spiritum appellare, quam cum Medicis calidum nativum.Quanquam enim vox Calidum Innatum non nudam Qualitatem, ſed ſubſtantiam ſignificat: tamen procul dubio eam appellationem accepit in animalibus perfectioribus, quæ ad tactũ calida apparent, & quorum actiones calore etiã ſenſibus obvio perficiuntur: Cũ tamen in plantis idem Spiritus inſit, ſed ſenſu non percipiatur; imò in iis frigore rigentibus inveniatur. Ideoque licet Eraſto & aliis, (ſi ita libeat) concedatur, animalium calorem, quo ad videlicet calor eſt, eſſe ab igne cum aliis elementis miſto & temperato: tamen non de nuda hìc Qualitate quæſtio eſt, ſed de Spiritu, ſeu ſubſtantia. Atque ita hic una opera dicendum aliquid erit de Spiritibus corporeis: optandumque eſſet,plerosque ſolum corporibus,quæ tangi & videri poſſunt, intentos nobiliſſimas iſtas ſubſtantias non neglexiſſe.

Spiritus inſitus.

Spiritus quid.

Ne autem æquivocatio errorem pariat, principio ſciendum, Spiritus vocabulum pluribus modis uſurpari. 1 enim πνεῦμα aërem vel ventum ſignificat, ut eſt *c.4 lib.de mundo.* 2. In ſpecie aërem, qui reſpirando attrahitur & expellitur. 3. Ipſam reſpirationem, quæ aëris inſpiratione & exſpiratione conſtat; quæ ſignificatio Hippocrati familiariſſima eſt. 4. πνεῦμα quandoq; ſimpliciter poſitum apud Hippocr. difficultatem ſpirandi ſignificat. 5. Flatus in corpore πνεύματα appellantur. 6. Exhalatio aut vapor à corpore aliquo quomodocunque reſolutus, Spiritus appella-

Digitized by Google

appellatur; Quæ appellatio Chymicis familiaris eſt.

Verum iſtæ ſignificationes omnes à noſtro propoſito alienæ ſunt. Cum enim hîc de ſpiritibus loquimur, intelligimus quandam ſubſtantiam tenuiſſimam & ſubtiliſſimam, quæ ad animalium & vegetabilium, imò etiam aliarum rerum conſtitutionem pertinet: & qua forma ac anima, tanquam præcipuo inſtrumento, ad actiones ſuas obeundas utitur. Quos Spiritus Hippocrates in animalibus ὁρμῶντα appellat.

ψυχῆς vox quid ſignificet.

Hos ipſos ſpiritus ψυχῆς vocabulo apud antiquiores appellatos fuiſſe, quandoque exiſtimo. Neque enim ψυχῆς vocabulum apud antiquos ſemper animam ipſam corporis animati formam ſignificat, ſed interdum etiam ſanguinem, ut apud Galenum, *lib. 2. de placit. in fine*, videre eſt. Hinc Ariſtophanes, *in Nubibus Act. 2. Scena 1* de Cimicib. loquens, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσι, *exſugunt animam*, inquit, id eſt, ſanguinem. Et Virgilius: *Purpuream vomit ille animam.* Interdum ſpiritus illos proximum animæ inſtrumentum, ita dictos, ſive ἀπὸ τοῦ ψύχειν, à refrigerando; ſive quod ſint ſubſtantia ἔμψυχος & proximum animæ inſtrumentum. Quod niſi obſervetur, abſurda dogmata tribuentur Hippocrati, cum tum alibi, tum etiam *in 6 Epidem. ſect. 5.* ſcribit: *Hominis animam ad mortem usq; naſci.* Et omninò ſi ψυχῆς ἔτυμον ſpectemus, probabile videtur, à ſpiritibus ad formam ſeu εἶδος translatum, & forſan ab iis, qui præter ſpiritus illos corporeos nihil in homine incorporeum & ἀΐδιον crediderunt & agnoverunt. Quæ varia vocis ψυχῆς ſignificatio procul dubio multis, imò forſan etiam Galeno impoſuit, & in cauſſa fuit, ut interdum ſatis incautè de anima loqueretur, & quomodo anima à ſpiritibus, imò temperie differret, ſatis percipere non poſſet. Verum hæc obiter de vocabulis monuiſſe ſufficiat. Jam ad calidi iſtius & ſpirituum naturam explicandam revertamur.

Et principio quidem hoc admonendum cenſemus: Antiquum planè dogma eſſe, quod ab Ariſtotele; *loco allegato*, proponitur; videturque Ariſtoteles illud ab Hermete Triſmegiſto deſumiſſe, è libro, qui Clavis inſcribitur, in quo inter alia ſcribit: ἔνδυμα εἶναι τοῦ νοῦ τὴν ψυχὴν, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ πνεῦμα. Et mox: ἡ ψυχὴ καὶ αὐτὴ θεία οὖσα ὥσπερ καθάπερ ὑπηρέτῃ τῷ πνεύματι χρῆται, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ζῶον διοικεῖ.

Spiritus inſitus cujus natura ſit.

Deinde, quod ad quæſtionem: An Spiritus ille, de quo loquitur Ariſtoteles, ſit naturæ elementaris vel alterius: Non quidem negamus, conjunctum eſſe hunc ſpiritum, qui à calore, qui in animalib9 in eo evidentiſſimus eſt & efficaciſſimus, calidum appellatur, cum elementari calore, ut ſeorſim ab eo ferè repetiri nequeat, quemadmodum facultas animalis abſque naturali non reperitur; & æthereum illum calorem, ſicut inſtrumento, elementari

Digitized by Google

uti: tamen ſi quæratur; an Spiritus ille nihil niſi elementare in ſe contineat, cum multis doctis viris, Fernelio, Valeriolæ, Schegkio, & aliis plurimis probabiliter aſſerimus; *Eſſe quid ſpirituoſum in rebus naturalibus, præter elementa.*

Atq; ad id probandum utor argumento Scaligeri, quo ille contra Alexandrum & alios elementares animæ carnifices, ut appellat, ad probandũ, Animam non eſſe ex elementis, utitur, & Herculeum appellat. Ita autem ille, *Exerc. 307. ſect. 20. Quin iſtis edico ſimul, omnem formam cujuscunq; perfectè miſti, etiamſi non eſt anima, ut in adamante, Naturam eſſe quintam, longè aliam à quatuor elementis. Quo ex loco deducitur Herculeum argumentum contra Alexandrum, qui animam ex quatuor elementis conſtituebat. Eſt in anima poteſtatibus, quod nunquam fuit in poteſtatibus elementi cujuspiam. At nihil eſt in quapiam re, quod non fuerit actu in ſuis principiis. Principia namq; ſunt actus eorum, quorum ſunt principia. At in anima eſt facultas ad movendum antrorſum, retrorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum; quod in elemento nullo. Alia quoq; longè illuſtriores ſunt animæ potentiæ, quæ non ſunt in elementis.* Quod argumentum inſtituto noſtro ita applicamus. Eſt in ſpiritus ſeu calidi hujus poteſtatibus, quod nunquam fuit in poteſtatibus elementi cujuspiã. Et in ſpiritu iſto calidi innati illuſtriores ſunt potentiæ, quæ non ſũt ex Elementis Ergo ſpiritus iſte non eſt tantum ex elementis. Atque hoc ipſo argumento uti videtur Ariſtoteles, *loco* illuſtri illo *antea allegato, 2. de generat. anim. cap. 3.* Etſi ſaltem ſeminibus id applicet. Ita enim concludit Ariſtoteles, ut ipſe Eraſtus textum hunc, *diſput. 2. contra Paracelſ.* reſolvit. Quod ſpiritum participat, in quo natura cœleſti caliditate proportione quadam reſpondens ineſt, corpus participat elementis præſtantius. Omnis porrò anima participat talem ſpiritum. Quocirca participat corpꝰ elementis præſtantius. Etenim virtus divinior elementis in corpore ineſt elementis præſtabiliore. Nam oportet inter ſe reſpondere virtutẽ & ſubjectum. Quo fit, ut pro animarũ nobilitate & ignobilitate, tum virtutẽ earum generatricem, tum corpus ſubjectum, ſimiliter differre neceſſum ſit. Seu potius, ſecundũ textum, ſi illud, quod fœcunda facit ſemina, nobilius eſt virtute elementorum, ſubjectũ quoq; hujus nobilius eſſe oportet elementis. Quod autẽ procreatrix facultas, ſeu illud, quod fœcunda facit eſſe ſemina, præſtet elementorũ virtutibꝰ, eo probat: Quod elementum nullum generat animal. Sumit autem tanquam conceſſum, cunctis illud, quod fœcunda facit eſſe ſemina, caliditatẽ quandã eſſe. Quod ſemina fœcunda efficit, inquit, calor eſt, & nominatur non igneꝰ, ſed cœleſti calori proportione reſpondens. Quo poſito ſic porrò argumentatur. Calor cœleſti calori reſpondens divinior eſt elementorũ calore: At calor ſeminis eſt talis:

Anima non eſt ex elementis.

Spiritus inſitus non eſt ex elementis.

Ergo

Ergo divinior eſt. Majorem probat ex efficientia utriusq; caloris. Ille calor ſimilior eſt cœleſti calori, cujus operatio propius accedit ad efficientiā cœleſtis caloris: At ſeminis calor propius in agendo accedit ad cœleſtē calorem, quā calor elementorū: Et proinde calori cœleſti ſimilior eſt. Non n. calor ignis tam ſuavis eſt ac benignus, quam cœleſtis.

Res ſcilicet eò redit, ut cum Scaligero dicamus, ubicunq; nobiliores & illuſtriores potentiæ & qualitates apparent, quā quæ ab elementis proficiſci poſſunt, ibi nobiliora principia ſtatuenda eſſe. Eſſe autem tales actiones multas, ſupra ſatis probatum eſt. Et ſi non eſſent talia agentia nobiliora, unde contagium, ſympathiæ & antipathiæ rerum, venenorum, purgantium, & multarum aliarum rerum actiones deduci poſſent? Vt non ſine cauſſa videatur ſcripſiſſe Libavius, *Alchym. Triumph. cap. 9. Nec elementa vulgaria, nec omnis eorum virtus, aut qualiſcunque coalitio poteſt præſtare, ut Rhabarbarum purget, & ne quidem, ut Muſca fiat.*

Eludere quidem conantur hoc aliqui, & cum Eraſto, *loco allegato*, ad id confugiunt, ut dicant. Ignem quidem ſimplicē talia efficere non poſſe; ſed in compoſitis miſtum, refractum ac temperatum id præſtare: vel ignem quidem ſolum non generare, & nobiles illos effectus non ſolum ab elementis provenire, Sed à forma. Et calorē hanc agendi vim, non ex ſua natura, ſed ab anima habere. Atq; ſimili hoc utitur Eraſtus. Sic propemodum, inquit, ſe res habet, ut in inſtrumentis artis. Malleus, verbi gratia, poculū facit, non quoad ferreus eſt, ſed quoad potentiam hanc ab artifice accipit. Ut malleus ſit, ex ferro habet; ut poculū faciat, ab artifice adipiſcitur. Sic animaliū calor ab elementis habet, quod calor eſt: At quod fœcundus eſt, à nobiliore cauſa nanciſcitur.

Verum enim verò ad primum respondemus. Etſi ignis in miſtis, utpote temperatus, alio modo agat, quam ſimplex: tamen nec tum ultra ſuas vires agit. Et nihil præſtat, niſi quod in ſua & reliquorum, cum quibus miſtus eſt, elementorum poteſtate eſt. *Caloris poteſtas quid.*

Et ſi à miſtione elementorum & temperatione qualitatum primarum nobiles illas actiones deducere licet: cur non ab eadem miſtione & temperatione deducuntur vita, motus voluntarius, viſus & omnes actiones animales, imò cum Alexandro ipſa anima? Nam ſi illud Scaligeri; Nihil eſt in quapiam re, quod non fuerit actu in ſuis principiis, alicui non ſatis firmum in hac, in qua nunc verſamur, diſputatione, nec alicujus momenti ad qualitates occultas adſtruendum eſſe videtur: monſtret is, qua ratione locum adverſus Alexandreos, animam ex elementis componentes, atq; ita omnes animalium actiones ad elementa reducentes, habere poſſit. Æquè enim tum alicui ad occultum & ſingularem miſtionis elementorum modū confugere liceret.

Deinde

Deinde concedimus quidem, calorem multa operari, ut animæ inſtrumentum, quæ ſolus non efficeret, & propterea etiam diverſa efficere; in ventriculo Chylum, in Epate ſanguinem, aliud alibi: Et proinde tales actiones non ſoli calori, ſed animæ potius calore utenti attribuendas eſſe. Non tamen omnes actiones, quæ elementis nobiliores ſunt, ab anima proveniunt, ut etiã Scaliger monuit, *exercit. 101. ſect. 8. & exercit. 102. ſect. 5.* Id quod ex multis patet. Primò enim anima extrà corpus non agit: at multæ ſunt operationes & mutuæ actiones inter ſe rerum naturalium, quarum corpora ſe mutuo non tangunt, ut in mirandis rerum Sympathiis ac Antipathiis, ut & contagio videre eſt. Secundò res multæ, quæ ex communi ſententia pro animatis non habentur, nobiliores, quam elementa, habent operationes. Tertiò partes animalium emortuæ, & plantæ vita jam deſtitutæ, nihilominùs eas vires habent, & operationes, quæ ad elementa nullo modo reduci poſſunt. Quidni ergò & in ipſis viventibus dentur actiones & accidentia, quæ ab anima non proveniant? Ut jam de aliis nihil dicam. Quid animæ cum ſaporibus, odoribus, coloribus & aliis multis?

Dantur actiones, quæ neq; ab elementis ſunt, neq; ab anima.

Fruſtra ergò illi, qui calidũ iſtud elemento ſtellarum analogum negant, ſtatim ad animam confugiũt. Nimirum diverſæ & diſtinctæ qualitates, affectiones & actiones in rebus naturalibus ad diſtincta, à quibus fluunt, principia referenda. Habet anima ſuas potentias; alias vegetans, alias ſentiens: Et ſunt ſuæ cuique ſpeciei propriæ qualitates & potentiæ, ut in homine Ratio, in aliis aliæ. Ab elementis fluunt calor, frigus, humiditas & ſiccitas, & hinc emergentia temperamenta varia; levitas item & gravitas. Quicquid verò ad iſta referri non poteſt, ab alio fluat principio, neceſſe eſt. At tales qualitates & actiones multas eſſe, facilè animadvertet, qui rerum ſympathias & antipathias, atque facultates miras & varias in uſu medico conſideravit.

Quibus & hoc accedit, quod ſpecies illæ ſpirituales ſeu intentionales, ut appellant nonnulli, quales ſunt ſpecies viſibiles, alias reales & principales qualitates, à quibus fluant, præſupponant, & hæ rurſum ſua ſubjecta, quorum ſunt affectiones. At multæ dantur tales rerum ſpecies præter ſpecies ſenſibiles vulgò notas, per quas multi occulti rerum conſenſus & diſſenſus fiunt. Ergò & reales alias qualitates, quarum ſint ſpecies, præſupponere neceſſe eſt: Et hæ rurſus habeant ſua ſubjecta, quibus inſint, oportet, & à quibus fluant. Notum eſt Magnetem trahere ferrum, quod per aliquem contactum omnino perficitur. Canes veſtigia ferarum deprehendunt per ſpeciem aliquam, à quâ afficiuntur. Multi felis vel ciſtæ incluſæ, quam nec vident nec audiũt, præſentiã ferre non poſſunt: Quod & ipſum per aliquem contactum fieri

Species ſpirituales.

fieri neceſſe eſt. Ac ſunt tales rerum ſpecies & ἀπόῤῥοιαι multò plures, quam nonnulli credunt.

Species ſpirituales multæ ſenſibus non deprehenduntur.

Neq; ideò negandæ vel rejiciendæ ſunt, quod difficiliores cognitu ſunt: ἀμυηταὶ γὰρ εἰσι, inquit Plato in Theæteto, οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι: *Profani ſunt, qui nihil eſſe putant, niſi illud, quod manibus palpare & prehendere poſſunt.* Et ut Scalig. *Exerc. 23.* ait: *Optima ac ſubtiliſſima quæque rerum aut fugiunt aut fallunt ſenſum.* Etenim non omnes rerum ſpecies & effluvia talia homo ſuis ſenſibus percipere poteſt. Occultæ ſunt corporum cœleſtium influentiæ multæ, quæ & ipſum hominem afficiunt, nec tamen viſu, auditu, odoratu, aut alio ſenſu externo ullo, ſed tantùm ex effectu deprehenduntur. Ut aliquid à magnete ad ferrum effluat, quo mediante fiat contactus, negandum non eſt. At nullo ſenſu ab homine illud deprehenditur. Ita cum canes heri veſtigia à leporis, cervi, vel alterius fetæ veſtigiis diſcernere valeant, eſt procul dubio quiddam, quod ipſos moveat, & quidem diverſorum diverſa ſimulacra ut ipſis objiciantur, neceſſe eſt. Neque nihil eſt, per quod feles nonnullos in lipothymiam conjiciunt. Sæpe videmus boves in loco, quo bos mactatus eſt, etſi nullus amplius ſanguis ibi conſpiciatur, nec ullum aliud mortui bovis veſtigium deprehendatur, conſiſtere & vehementer moveri & conturbari. Taxi umbram noxiam eſſe refert Plin. *lib. 4. cap. 75.* & alii idem tradunt. At certè non umbra, quatenus talis, id effecerit, ſed peculiaris ἀπόῤῥοια. Hoc modo omnia amuleta, & quæ extra corpori applicantur, ut radix pœoniæ, & ſimilia, afficiunt. Cum enim corpore ſuo humores & partes in corpore latentes non afficiant: neceſſe eſt, ut aliquid ab iis effluat, quo mediante in penitiores corporis partes agant. Et quanquam obſtruſa ſit iſtorum effluviorum natura: eadem tamen obſcuritas in ſpeciebus ſenſibilibus occurrit: de qua jamdudum elegantiſſimis hiſce verſib9 conqueſtus eſt vir doctiſſimus Hier. Fracaſtorius:

Quid dicam miſerum me agere, & quam ducere vitam
Irrequietum animi, & quærentem indagine vana.
Naturam ſemper fugientem: quæ ſe ubi paulum
Oſtendit mihi, mox facies in mille repente,
Ceu Proteus, converſa, ſequentem eludit, & angit
Mærentem ſeniiq; horas, caſſumq; laborem?
Nuper enim tenues ſpecies, ſimulachraq; rerum,
Quæ fluere ex ipſis dicuntur, perque meare
Omnia, dum ſector meditans, tacitusq; requiro
Avia ſylvarum, & ſecreta ſilentia ſolus,
Cognovi tamen his ſpectris illudier ipſis:

Ut ſenſus feriant noſtros, ſemperq; laceſſant,
Perq; fores caulasq; animæ ludantq; meentq;
Ac remeent, ipsăq; nec inter ſomnia linquant.

Et ſi ſpecierum iſtarum, quæ ſenſibus noſtris percipiuntur, natura tàm occulta & abſtruſa eſt: multò magis earum, quæ ſenſus noſtros latent, natura abdita erit.

Species ſpirituales non moventur ad motum aëris.

Neq; etiam de ſubjecto harum ſpecierum quis ſit ſollicitus. Qualitates quidem materiales ita recipiuntur in ſubjecto, ut ad ejus motum moveantur; non ſint totæ in quavis parte ſubjecti, nec in eodē ſubjecto plures ejusdem ſpeciei numero tantùm differentes, non confuſæ & diſtinctæ, ſervantur. Spiritalia verò ejuſmodi & ſpecies iſtæ non recipiuntur in ſubjecto, ut ad ejus motū moveantur; ſunt in quavis parte totæ; in ſubjecto eodem plures ejuſdē ſpeciei, numero tantum differentes, inconfuſæ & diſtinctæ ſervantur. Sicut hoc cū in aliis, tùm in ſpeciebus viſibilibus videre eſt. Licet enim aër ventorum flatu moveatur: ipſæ tamen directè circumquaq; à re viſibili radiant. Quodlibet etiam punctum ſpeciei ejuſmodi totum viſibile repræſentat, radiiq; viſibilium ſine confuſione medium illuſtrant: & licet in eodem loco ſunt plurimæ res viſibiles numero diſtinctæ: tamē omnes per quodlibet punctum medii ſui ſpecies mittunt, easq; inconfuſas & impermixtas, ut ab oculis videntium aut ſpeculis omnes diſtinctæ recipi poſſint. Fiuntque per hos ſeu ſpiritus ſeu ſpecies mirandæ rerum ſympathiæ & antipathiæ.

Magia naturalis.

Atq; hîc Magiæ naturalis, ſi qua eſt, præcipuum fundamentum proculdubio ſitum eſt. An enim ſit aliqua Magia naturalis, apud autores controverſum eſt: Nonnulli Magiā naturalem eſſe ſtatuunt, eamq; Philoſophiæ naturalis perfectionem, conſummationem & finem eſſe dicunt, quæ conveniente applicatione agentiū & patientium incredibilia perficiat. Verum Th. Eraſtus *parte 1. diſput. contra Paracelſ.*, ut & alii quidam, planè negat, ullam dari Magiā naturalem; Primò quod Phyſica ſit ſcientia; Magia autem hæc ars ſeu operatio dicatur, & proinde Phyſicæ finis & perfectio eſſe non poſſit: Deinde quæ à Baptiſta Porta de Magia naturali traduntur, & ſimilia, non fiant ſupra & præter naturæ conditionem, nec eam admirationem ſui continent, quam habent, aut habere ſaltē omnes putant Magica, & à peritis & ingenioſis agricolis rectiùs efficiantur, quam ab eruditiſſimo & conſummato Philoſopho. Et quod nullus unquam vixerit excellens Philoſophus & in naturæ cognitione verſatus, qui Magus appellari voluerit.

Magia quotuplex ſit.

Rectiſſimè autem hac de re ſentire videtur Joh. Franc. Picus Mirandulanus, *de rer. prænot. l. 7. c. 2.* ubi monſtrat, magiam aliā ex dœmone pendere, palam expreſſoq; fœdere, ut necromantium atq; etiam veneficarum & ſtrigarum incantatorumq;: alia

Digitized by Google

aliam, quæ à multis colatur, ut naturalis, à ſuppreſſo dæmonum pacto derivari; atque ad hanc claſſem etiam pertinere, & verè naturalem non eſſe Magiam apud Perſas à Zoroaſtre derivatam, & quæ apud Ægyptios & Chaldæos olim floruit (quam tamen Paracelſiſtæ hodiè plurimum commendant), tum aliis tum eo inprimis probat, quod Plato, *in Alcibiade 1.* ſcribit, Magiam Zoroaſtri in cultu Deorum verſari: Cum enim Perſarum & Thracum Dii Dœmones eſſent, & eorum cultus non religio, ſed ſuperſtitio, illam ipſam inter ſuperſtitiones reponendam colligitur, quibus tamen ne facilè animadvertatur ſuperſtitio, aliquid naturalium vitium miſcuerũt. Tandem verò nullam aliam admittit naturalem Magiam, quam quæ naturæ limites non excedit, & quæ ſympathia quadam rerum naturalium conſtat. Quam rerum naturalium conſiderationem nec nos rejicimus, & omninò cenſemus, quæ ab hiſce occultis qualitatibus, rerum ἀπορρίαις, ſpeciebus, aut ſpiritibus, aut quomodocunq; appellare libeat, prodeant in rerum natura effectus, nec pauciores, nec minores eſſe, quam quæ à manifeſtis qualitatibus fieri animadvertuntur. Quarum naturam & differentiã ſi noſſemus, multarum rerum in natura, quæ occultæ hodiè ſunt, cauſſam reddere poſſemus. An autem quæ circa iſta verſatur ſcientia, Magia appellari debeat jam non diſputat: atq; an ob rerum naturalium ſcientiam tantùm ullus unquam Philoſophus Magus appellatus fuerit, videatur apud J. Fr. Picum Mirandulanum & Th. Eraſtum locis allegat.

Magia naturalis.

Præterea conditiones hujus caloris aliæ ſunt, quam elementares. Nam primò id, quod in mixtis ſuperat elementum, ejusque qualitas reliquorum actiones infringit & deprimit. At in multis animalibus & plantis, quæ frigidæ ſunt, reſpectu elementaris miſtionis ac temperaturæ, nihilominus calor ille innatus omnium actionum, attractionis, coctionis, excretionis, auctionis, generationis, vitæq; adeo autor & diſpenſator eſt: quod fieri non poſſet, ſi eſſet elementaris, tantillus ſc. & ab abundante frigiditate victus & in agendo impeditus. Dantur enim multæ plantæ, quæ valdè frigidæ ſunt, quæ nihilominus alimentum attrahunt, coquunt, aluntur, augentur, fœcunda ſemina generant: quæ omnia cum caloris opera ſint, temperamentum verò ejusmodi plantæ, reſpectu caloris elementaris, frigidum obtineant: alium adhuc & nobiliorem calorem ſubeſſe neceſſe eſt. Atq; is calor nõ frigori contrarius eſt, ſicut nec frigus ipſi, ſed ut de calore cœleſti ſcribit Joh. Picus Mirandulanus, *lib. 3. contra Aſtrolog. c. 4. Hujus beneficentiſſimi caloris vim in toto corruptibili mundo videmus, tàm inchoatis, quàm abſolutis, tàm animatis, quàm inanimatis. Nam elementa quidem continet & conſervat, ſicut locus eorum, & forma quaſiq; artifex omnia quidem ambiens,*

Caloris innati à calore elementari differentia.

Calori cœleſti frigus elementare non eſt contrariũ.

Digitized by Google

ſed per omnia quoque intimè ſe diffundens. Et ſi cœleſti calore deſtituantur, nec frigiditatem agere frigus poterit, nec calor caliditatem. Non enim calor ille ſidereus frigori contrarius, ſicuti calor igneus vel aereus, ſed omnes continet Qualitates elementares eminentia ſimplici. Et poſtea: *Verum fallit nomen caloris, quod cum audimus, rem intelligimus ſtatim adverſam frigiditati. At cœleſti illi calori proximior quidem natura calor elementaris, quam elementaris frigiditas, ſicut etiam eſt perfectior: ſed nihil prohibet illum ab utriusq; elementi proprietatibus exaltatum utraque virtute complecti, ſicut candorem cum dicimus, rem adverſam videmus ducere fuſco nigroque colori: nec tamen negaverit quiſpiam, non ſecus nigrum colorem, quam album candore lucis & conſervari & efficacem eſſe; licet alius luci noſtra proximior, nomen etiam habeat ferè commune, ut & candidus appelletur interdum.*

Deinde nec frigiditatem huic calori & ſpiritui eſſe contrarium ex eo patet, quod plantæ, earumq; ſemina & radices tempore hyberno in medio gelu & glacie, nihilominus vires ſuas integras conſervant; imò ſæpè ſub nivibus creſcunt & pullulant: Ubi certè ſi elementaris tantum adeſſet calor, tanto tempore à tanto frigore facilè ſuperaretur.

Præterea cum elementorũ motus ſit rectus, vel ad centrũ deorſũ, vel à centro ſurſũ: Calidi iſtius motus potius cœleſtia corpora imitatur, & ſicut lumẽ in orbem diffunditur: ita & iſte calor in orbem diffunditur.

Inſuper ſpiritus ille ac corpusætheri analogum levius & celerius eſt omni elemento, & ad omnes actiones ſuæ ſpeciei convenientes obeundas aptũ continet in ſe calorẽ, à quo etiam in animalibus denominationẽ accipit. Idem etiã corpus ſummã penetrandi vim habet. Unde ab Ariſtotele, *c. 4. lib. de mundo*, appellatur ſpiritus, *ἐσία πάντα διήκουσα*. Et ut Hermes, *in tabula Smaragd.* loquitur, (de ſpiritu enim iſto inprimis in eà tractari, nonnulli non ſine ratione cenſent) *Hic ſita eſt totius fortitudinis fortitudo fortis, quia vincit omnem rem ſubtilem, omnemq; ſolidam ſubſtantiam penetrat.*

Spiritus an ſe mutuo penetrent.

De penetratione dimenſionum, quæ à Philoſophis ſubtiliter diſputantur, hic afferre non libet: Neq; de eo inquiro, an verum ſit, quod non planè abſurdum nonnullis videtur, ſpiritus ſe mutuò penetrare: Cum ſpiritus animales, naturales & vitales ſeſe mutuo, ſine confuſione tamen, permeent. Nam & oculus nutritur, & vivit, & ſentit ac videt. Ac lingua nutritur, vivit, ſentit, guſtat. Quæ actiones per diverſos ſpiritus perficiuntur. Qui quidẽ in una parte omnes præſentes ſunt, ſine tamen confuſione. Equidem ſpiritus corporeos ſeſe mutuo penetrare nõ facilè dixero: ſpiritualium tamen omnium rerum natura nondum ſatis nota eſt. Ut de aliis non dicam, radiorum natura nondum ſatis explicata eſt, neque dum ſatis expeditum, quomodo lucis radii & viſibiles Species,

quæ Geometricis dimenſionibus non carent,& quantitatis participes ſunt, ut apud Opticos planum eſt,ſe multis modis penetrare, ſine tamen omni confuſione,poſſint. Modum enim qui inveniet, etiã ad ſpirituum naturam explicandam aliquid inveſtigabit: & an ſe mutuo penetrare poſſint; rectius edocebitur.

Etſi enim nonnulli omnia, quæ à Magiſtris ſuis acceperunt,plana & vera eſſe putant: Viri tamen doctiſſimi,ac in rerum natura inveſtiganda diligentiſſimi de irrito ſuo labore & conatu conqueruntur. Inter quos, ut modò etiam dixi, eſt Fracaſtorius, qui conqueritur ſe

his ſpectris illudier ipſis,
Ut ſenſus feriant noſtros, ſemperq; laceſſant
Perq; fores caulaſq; animæ ludantque, meentq;
Ac remeent, ipſamq; nec inter ſomnia linquant.

Quod ſi verum eſt de radiis & ſpiritibus viſibilibus, qui etiam ſenſus noſtros afficiũt, multò magis verum erit,de iis quæ ſenſus noſtros latent, naturis.

Spiritus nõ tantùm sũt in animatis. Licet verò Ariſtoteles ſaltem de animatis tractãs hujus Spiritus mentionem faciat, ut in quibus ob evidentiſſimas animæ facultates & actiones maximè apparet: tamen metallis,mineralibus, gemmis & lapidibus Spiritus denegandi nõ videntur. Etſi non omnibus innoteſcant, ea de cauſa,quod formarum ſuarum organa ſint, & non niſi formis & actionibus cognitis cognoſcantur; Formæ autem per ſuas facultates & actiones in his ſe tam evidenter non produnt, ſicut in plantis & animalibus; Qui tamen diligentius res naturales perſcrutabitur,nec Spiritus, nec ſeminales rationes omninò his denegabit. Et qui hoc fecerit, nihil de Nitrariis officinis,nihil de metallorum generatione, nihil de fontibus lapidificis vidiſſe vel inaudiviſſe videtur. Cũ generationes omnes hæ ſpiritibus etiam in ſolidiſſima corpora ſeſe penetrantibus perficiantur. Quæ omnia ſi nonnulli, qui domi latitantes,quod ipſi non vident, in toto mundo fieri poſſe negant,diligentius perpenderent,multò rectius de multis judicarent.

Argumentum a Zabarellæ, quod cõtra ea,quę hactenus de calore cœleſti dicta ſunt,*in fine libr. de Calor cœl.* affert,ſolvere nõ ita difficile eſt. Putat ille, non eſſe in vivente duos Calores,alterum elemẽtarem, alterum vitalem;ſiquidem fieri non poſſit,ut in uno ſubjecto inſint duo accidentia ejuſdem ſpeciei diſtincta numero. Negatur enim primò, quod illi calores ſint ejuſdem ſpeciei. Secundò quod ſint in eodẽ ſubjecto. Nam habet uterq; calor ſuum ſubjectum: Elementaris, ignem; vitalis ſeu cœleſtis dictus, Spiritum ſeu Corpus illud analogum elemento ſtellarum. Interim ſi ſubjecta miſceantur & in unum componantur,nihil impedit, etiam hos duos calores uniri. Præterea quomodo,quæſo, ſe res habet, cum in eodẽ loco duæ aut tres candelæ accenduntur? Quælibet enim

Q 3 ſuum

Digitized by Google

ſuum lumen effundit: (quæ tamen lumina ſpecie non differunt) & nihilominus numero diſtincta manet, ut ex Opticis notum, ac imagines in Speculis & umbræ teſtantur.

De calore cœleſti doctorum quorundã ſententia.

Atque hæc ſi cui non arrident, is ut ſuo ſenſu abundet, per me licet: Interim ſciat, hanc ſententiam non eſſe novam, ſed quæ antiquiſſimos Philoſophos, Platonicos, Stoicos, Ariſtotelem autores habet: Et noſtro ſeculo propoſita eſt à Fernelio imprimis, *lib 2 de abdit. Rer. Cauſ. cap. 7.* Valeriola, Schegkio, aliisque doctiſſimis viris. Ut optarim Eraſtum, *part. 2. diſput. contra Paracelſ.* iſtis verbis ſibi tẽperaſſe, dum ſcribit: eum, qui dubitat, an congenitus animalium calor, qui ſub imperio formæ omninò actionum naturalium omnium author eſt & effector, ex elementis conflatus ſit, indignum eſſe, qui inter eruditos vel nominetur ſolùm. De aliis jam non dicam: Schegkius, optimus Peripateticus, *in lib. de Calid. & humid. nat.* ita ſcribere audet: Αἰθερῶδες *illud corpus, ſeu animæ* ὄχημα *neque ignis eſt, neque elementum quoddam, neque concretum quid ex elementis, Sed corpus, quod eſt proprium eſſentia animæ.* Et iterum. *Reprehenſione dignum eſt, quod ferè ſemper veteres Phyſici cauſas, ſine quibus non ſit aliquid, ut primas & præcipuas habuerunt, ut Empedocles miſtionem, & Empedoclei iſti noſtrates, Craſin arbitrantur eſſe* οὐσίας *inanimatæ rei.* Ex quo Schegkii loco facilè etiam reſponſio ſumi poteſt, ſi de origine hujus τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ ἀναλόγου φύσεως quæratur. Non enim opus eſt, ut ea à cœlo defluat (ſiquidem non eadem eſt cum corpore cœleſti, ſed ei ἀνάλογον, neque corpus hoc eſt αἰθὴρ ſed αἰθερῶδες, ut Schegkius appellat) ſed ut formæ & animæ rerum è prima creatione primam ſuam habent originem, & hinc propagantur: ita & hoc corpus & quinta iſta eſſentia. Creator enim rerum generationis fundamentum poſuit ſeminium cujuſque rei, per quod generabilia propagãtur, ac ipſe primitus totum miſcuit; atque ita in rerum generatione hoc, quod ab initio rebus inditum corpus, in generatione propagatur, & ab iis, quæ primò condita ſunt, principiis adhuc hodiè conſtituitur, regitur & conſervatur. Fruſtra ergò eſt Eraſtus, dum, *part. 2. diſp. contra Paracelſ.* probaturus, non dari quintam eſſentiam, Cœlum hiſce inferioribus non ineſſe probat.

Calidum cœleſti analogum innatum.

Concluſionis loco notatu dignam, & quæ ad naturam ſpirituum inveſtigandam, non parum animum informare, & multo plura in naturæ ambitu concludi, quam nõnulli exiſtimant, perſuadere poſſit, hiſtoriam proponere libet, ex Quercetano, *in defenſ. contra Anonym. c. 23.* Refert autem in eo loco Quercetanus, ſe aliquando vidiſſe Medicum quendam, Cracovienſ. Polonum, qui adeo artificioſè noverat ex omnibus plantæ cujusvis partibus pulverem parare, qui Spiritus plantæ, facultatum & functionum autores, contineret: Ita ut ſi quis rogaret ſibi roſam aut calendulam, aut papaver monſtrari,

ſtrari, pulverem illius plantæ, vitreo vaſculo, Hermetico ſigillo obſignato, incluſum, lucernæ admoveret, ut in fundo incaleſceret. Quo facto illum pulverem ſenſim, in ſpeciem plantæ ſe extuliſſe & creviſſe refert, plantamque omnibus partibus abſolutam exhibuiſſe, ut planè quis corpoream putarit: Cum tamen ſaltem Spiritualis eſſet, & vaſe refrigerato, & tempore langueſcente iterum in cineres vel pulverem reſideret; non ſine Reſuſcitationis & regenerationis ad alteram vitam imagine: Atque talia vitra plura, quam 30. habuiſſe ſcribit. Cui non eſt diſſimilis hiſtoria, quam recitat Libavius, *Syntagmat. Arcanorum Chymicor. lib. 1. cap. 22.* communicatam à Jeremia Cornario, Archiatro Brandeburgico, Culmbachii. Is enim cum anno Chriſti 1608. menſe Junio, aquam quandam deſtillari curaſſet, eamque in vitro, qualibus aſſervari ſolent aquæ deſtillatę, aſſervaſſet: menſe Novembri in vitri ejus fundo plantula crevit, cujus picturam & totam hiſtoriam loco allegato videre eſt.

Johannes Freitagius quidem, in *Noctibus Medicis*, cum non viderit roſam illam in vitro è cinere pullulantem, eam pro fabulis vel præſtigiis habet; & rationibus neſcio quibus, *c. 64.* monſtrare conatur; id quod Quercetanus ſe vidiſſe teſtatur, fieri non potuiſſe. Verum confirmat hiſtoriam Quercetani altera Cornarii, ideoq; rectius feciſſet, ſi quod prudentiſſimè Scaliger, *in lib. 1. de plant. p. 218.* ſcribit, perpendiſſet. *Longè*, inquit Scaliger, *ſapientius Ariſtoteles: Ubi res conſtet, ſi opinio adverſetur rei, quærendum rationem, non rem ignorandam:* Si nimirum Chymiæ oſores & *ἐκ βίβλου κυβερνῆται* manum ipſi operibus Chymicis admoverent, viderent procul dubio multa, quæ jam non credunt.

CAPUT XI.

De Principiis Chymicorum.

SEmina iſta, aſtra & radices, de quibus præcedenti capite dictũ, in ſuis ſcientiis & occultis theſauris inſitas habere omnium rerum rationes, eaſque ubi explicatura ſunt, è ſua, patria, locis atque abyſſis in mundanam ſcenam prodire ſtatuunt. Verum non nuda, ſed corporibus quibusdam ceu veſtimentis induta, ut apud Severinum, *cap. 7.* videre eſt. Eaq; principia appellant, è quibus diviſibilitatis, temporũ, locorum, omniumq; dimenſionum, figurarum, ſaporum, calorum, odorum, qualitatumq; omnium & conſpirationum & repugnantiarum ratio explicari poſſit. Atq; principiorum iſtorum tria conſtituerũt Iſaacus Hollãdus, Frater Baſilius Valentinus; quos poſtea ſecutus eſt Paracelſus, & hunc Petr. Severin. Quercetanus, ac hodiè plurimi. Nam apud antiquos vix illorum fit mentio. Quis tamen iſta nomina primùm uſurpaverit, & an ii, quos nominavi, authores ea finxerint, an à majoribus ſuis acceperit, incertum: *Principia Chymicorum.*

cum

cum nec omnium antiquorum libri ad manus noſtras pervenerint, & Chymici ſua non ſemper in vulgus ediderint, ſed per manus ſucceſſoribus tradiderint. Salis, Sulphuris & Mercurii, nominibus ſcilicet ſpecierum, in quibus facultates uniuscujusque maximè vigent, principia iſta exprimunt; liquores, Mercurii; oleoſa, Sulphuris; craſſiora verò Salis nomine appellantes. Neq; enim, quod ipſimet monent, per Sal, Sulphur & ☿ vulgò ita dicta intelligenda ſunt, cum iſta non ſint rerũ principia, ſed ſui generis compoſita. Sed quia differẽtiæ trium ſubſtãtiarum, ex quibus univerſa corpora conſtãt, proprietates & conditiones in nullis totius naturę ſpeciebus magis explicatæ animadvertantur, ex iiſdem appellationes mutuatos eſſe Chymicos, ſcribit Petrus Severinus. Et cum tres ordines ſint corporum inferioris mundi globi, Animalium, Vegetabilium, mineralium; in ſingulorum ordinum horum individuis iſta tria principia reperiri, & dari Sal animale, Sulphur animale; ☿ animalem; Sal vegetabile, Sulphur vegetabile, ☿ vegetabilem; Sal minerale, Sulphur minerale, ☿ mineralem: rurſusque dari Sulphuris proprietates, conditiones, & differentias plures in pingvedinibus & oleoſis animalium partibus, in reſinis, oleis & gummatibus: in genere etiam mineralium ſpecies ſalium, Sulphurum & Mercuriorum plurimas reperiri ſtatuunt. Atque in hæc principia corpora omnia à Medico artificioſè eſſe reſolvenda docent. Neque enim dari ullam proprietatem ullius corporis, quæ non vel in Sale, vel in Sulphure, vel in ☿ ejus deprehendatur.

Chymici unde ſuis principiis nomina indiderint.

Qua ratione autem iſta principia differant, & quæ ſint ſingulorum in conſtitutione rerum naturalium officia, non ita planè explicant. Severinus, *c.8.* Salis eſſe dicit, dare conſiſtentiam, ſoliditatem & coagulationem rebus; Sulphur verò pingui oleoſaque ſua ſubſtantia Salis congelationem temperare: ☿ deniq; aſſiduâ irrigatione duo priora actionum frequentia ad ſiccitatem & ſenium in horas feſtinãtia fovere, fluidaq; & labili ſubſtantia miſtionem omnem faciliorem reddere.

Principiorum Chymicorum proprietates.

Quercetanus, *de rerum ſignaturis externis*, ſaporum diverſitatem à ſalibus; odorum è Sulphure; colorum ex utriſque, præcipuè tamen à Mercurio, qui ſalem rerum omnium volatilem ſibi admiſtum habeat, deducit. Idem Quercetanus, in *defenſione contra Anonymum c.14.* ita ea deſcribit: ☿ *eſt liquor ille acidus, permeabilis, penetrabilis, puriſſimum & æthereum illud corpus οὐσιῶδες, aëria ſubtiliſſima ac ſpirituoſa ſubſtantia, pabulum vitæ & formæ proximum inſtrumentum. Sulphur eſt humidum illud dulce, oleaginoſum, viſcidum, ſubſtantificum, primigenium, ignis ſive caloris pabulum, leniendi & agglutinandi vi præditum. Sal eſt corpus illud ſiccũ, ſalſum, purè terreum, Salis naturam repræſentans, mirandis virtutibus præditum, diſſolvendi, coagulandi, detergendi, evacuãdi & ſimilia agendi*

Mercurius quid Chymicis.

Sulphur quid Chymicis.

Sal Chymicis quid.

Digitized by Google

agendi vim habens. Quæ parùm accuratè ſcripta eſſe, quivis agnoſcit facilè. Ibidem etiam aſſerit hæc tria ab Hermete olim dicta fuiſſe Spiritum, Animā & Corpus; Mercurium quidem Spiritum, Sulphur animam, Sal corpus.

Eodem ferè modo, quo Quercetanus, tria iſta principia deſcripſit Beguinus, *in Tyrocinio Chym. lib. 1. c. 2.* Scheunemanus, *in Paracelſia de morbo Mercuriali contagioſo*, Salem dicit eſſe vinculum ſive nexum priorum corporum, ne ☿ & Sulphur diffluant. Sulphur Solem æmulari, digerere, concoquere, nutrire, generare, olfactū oblectare, ſuperflua in corpore conſumere, attrahere: Mercurium eſſe mundi ſpiritum ē myſterio magno procreatum, qui ad ſe recipiat omnes facultates tàm animales, quam vegetabiles & minerales, eum omnia conſervare, regenerare, vivificare, in eo & per eum omne, quod eſt, capere incrementum, nutriri & augeri. Auctor Tyrocinii Chymici, *loco allegato*, ſcribit: Principia propriè loquendo nec corpora eſſe, quia ob cœleſtium ſeminum influxum, quo imprægnata ſunt, planè ſint ſpiritualia; nec ſpiritus, quia ſint corporea, ſed inter utriuſq; naturam ambigere. Atque ita Chymici plerique vix ſibi conſtant in principiis tradendis, nec quid ſint, ſatis explicant. Nec ſatis evidenter ea inter ſe diſtinguunt; imò quæ principia conſtituiſſe videbantur, nunc ſibi mutuò ineſſe dicunt, & in Sale Sulphur & Mercurium; in Mercurio, Salem & Sulphur; in Sulphure, Salem & Mercurium eſſe ſcribunt.

Vocant autem iſta *principia* Chymici *Vitalia*, per vitam non intelligentes, quod hactenus Philoſophorum Scholæ docuerunt, animæ propriam ἐνέργειαν, quæ, ut actus ſecundus, animæ, ut actui primo, perpetuò comes ſit, & propterea ubi anima non eſt, nec ipſa inveniatur: ſed vivere ipſis dicitur omne, quod internas & eſſentiales vires & potentiam agendi habet. Quod verò nihil virium habet, mortuū ipſis dicitur: atque hinc vitalia hæc principia dicuntur, quod vires, facultates, poteſtatemq; rebus conferant & fundamentum ſive cauſſæ ſint actionum. Et ſic vivere ☿, Sal, & Sulphur dicitur, quod ſapores, odores aliasque energias habeant. Hinc etiam hodiè Chymici pleriq; ſuam *Philoſophiam Vitalem* appellant; Ariſtotelicos verò Elementares & Materiales nominant. Eandem ob cauſſam, quod nimirū rebus vim largiantur agendi, appellant quoque Principia Formalia. Hæc enim, ut recentiores de iis loquuntur, temperamentorum, craſeon, ſeparationum, coctionum, aliarumq; actionum cauſſæ ſunt propinquæ, abditosq; agendi modos aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inſcitiæ aſylum eſſe ſoleant, explicationem ſuppeditant.

Principia Vitalia.

Vitale & mortuum quid Chymicis.

Philoſophia Vitalis.

Hæc cum de principiis Chymicorum Recentiorum ſit ſententia, proximū eſt, ut quam bene vel malè de iis ſentiant, explicemus. Primò

R autem

cum nec omnium antiquorum libri ad manus noſtras pervenerint, & Chymici ſua non ſemper in vulgus ediderint, ſed per manus ſucceſſoribus tradiderint. Salis, Sulphuris & Mercurii, nominibus ſcilicet ſpecierum, in quibus facultates uniuscujusque maximè vigent, principia iſta exprimunt; liquores, Mercurii; oleoſa, Sulphuris; craſſiora verò Salis nomine appellantes. Neq; enim, quod ipſimet monent, per Sal, Sulphur & ☿ vulgò ita dicta intelligenda ſunt, cum iſta non ſint rerũ principia, ſed ſui generis compoſita. Sed quia differẽtiæ trium ſubſtãtiarum, ex quibus univerſa corpora conſtãt, proprietates & conditiones in nullis totius naturę ſpeciebus magis explicatæ animadvertantur, ex iiſdem appellationes mutuatos eſſe Chymicos, ſcribit Petrus Severinus. Et cum tres ordines ſint corporum inferioris mundi globi, Animalium, Vegetabilium, mineralium; in ſingulorum ordinum horum individuis iſta tria principia reperiri, & dari Sal animale, Sulphur animale; ☿ animalem; Sal vegetabile, Sulphur vegetabile, ☿ vegetabilem; Sal minerale, Sulphur minerale, ☿ mineralem: rurſusque dari Sulphuris proprietates, conditiones, & differentias plures in pingvedinibus & oleoſis animalium partibus, in reſinis, oleis & gummatibus: in genere etiam mineralium ſpecies ſalium, Sulphurum & Mercuriorum plurimas reperiri ſtatuunt. Atque in hæc principia corpora omnia à Medico artificiosè eſſe reſolvenda docent. Neque enim dari ullam proprietatem ullius corporis, quæ non vel in Sale, vel in Sulphure, vel in ☿ ejus deprehendatur.

Chymici unde ſuis principiis nomina indiderint.

Qua ratione autem iſta principia differant, & quæ ſint ſingulorum in conſtitutione rerum naturalium officia, non ita planè explicant. Severinus, *c.8.* Salis eſſe dicit, dare conſiſtentiam, ſoliditatem & coagulationem rebus; Sulphur verò pingui oleoſaque ſua ſubſtantia Salis congelationem temperare: ☿ deniq; aſſiduâ irrigatione duo priora actionum frequentia ad ſiccitatem & ſenium in horas feſtinãtia fovere, fluidaq; & labili ſubſtantia miſtionem omnem faciliorem reddere.

Principiorum Chymicorum proprietates.

Quercetanus, *de rerum ſignaturis externis*, ſaporum diverſitatem à ſalibus; odorum è Sulphure; colorum ex utriſque, præcipuè tamen à Mercurio, qui ſalem rerum omnium volatilem ſibi admiſtum habeat, deducit. Idem Quercetanus, in *defenſione contra Anonymum c.14.* ita ea deſcribit: *☿ eſt liquor ille acidus, permeabilis, penetrabilis, puriſſimum & æthereum illud corpus ἀερῶδες, aëria ſubtiliſſima ac ſpirituoſa ſubſtantia, pabulum vitæ & formæ proximum inſtrumentum. Sulphur eſt humidum illud dulce, oleaginoſum, viſcidum, ſubſtantificum, primigenium, ignis ſive caloris pabulum, leniendi & aggludinandi vi præditum. Sal eſt corpus illud ſiccũ, ſalſum, purè terreum, Salis naturam repræſentans, mirandis virtutibus præditum, diſſolvendi, coagulandi, detergendi, evacuãdi & ſimilia agendi*

Mercurius quid Chymicis.

Sulphur quid Chymicis.

Sal Chymicis quid.

Google

agendi vim habens. Quæ parùm accuratè ſcripta eſſe, quivis agnoſcit facilè. Ibidem etiam aſſerit hæc tria ab Hermete olim dicta fuiſſe Spiritum, Animā & Corpus; Mercurium quidem Spiritum, Sulphur animam, Sal corpus.

Eodem ferè modo, quo Quercetanus, tria iſta principia deſcripſit Beguinus, *in Tyrocinio Chym. lib. 1. c. 2.* Scheunemanus, *in Paracelſia de morbo Mercuriali contagioſo*, Salem dicit eſſe vinculum ſive nexum priorum corporum, ne ☿ & Sulphúr diffluant. Sulphur Solem æmulàri, digerere, concoquere, nutrire, generare, olfactū oblectare, ſuperflua in corpore conſumere, attrahere: Mercurium eſſe mundi ſpiritum è myſterio magno procreatum, qui ad ſe recipiat omnes facultates tàm animales, quam vegetabiles & minerales, eum omnia conſervare, regenerare, vivificare, in eo & per eum omne, quod eſt, capere incrementum, nutriri & augeri. Auctor Tyrocinii Chymici *loco allegato*, ſcribit: Principia propriè loquendo nec corpora eſſe, quia ob cœleſtium ſeminum influxum, quo imprægnata ſunt, planè ſint ſpiritualia; nec ſpiritus, quia ſint corporea, ſed inter utriuſq; naturam ambigere. Atque ita Chymici plerique vix ſibi conſtant in principiis tradendis, nec quid ſint, ſatis explicant. Nec ſatis evidenter ea inter ſe diſtinguunt; imò quæ principia conſtituiſſe videbantur, nunc ſibi mutuò ineſſe dicunt, & in Sale Sulphur & Mercurium; in Mercurio, Salem & Sulphur; in Sulphure, Salem & Mercurium eſſe ſcribunt.

Vocant autem iſta *principia* Chymici *Vitalia*, per vitam non intelligentes, quod hactenus Philoſophorum Scholæ docuerunt, animæ propriam ἐνέργειαν, quę, ut actus ſecundus, animæ, ut actui primo, perpetuò comes ſit, & propterea ubi anima non eſt, nec ipſa inveniatur: ſed vivere ipſis dicitur omne, quod internas & eſſentiales vires & potentiam agendi habet. Quod verò nihil virium habet, mortuū ipſis dicitur: atque hinc vitalia hæc principia dicuntur, quod vires, facultates, poteſtatemq; rebus conferant & fundamentum ſive cauſſæ ſint actionum. Et ſic vivere ☿, Sal, & Sulphur dicitur, quod ſapores, odores aliasque energias habeant. Hinc etiam hodiè Chymici pleriq; ſuam *Philoſophiam Vitalem* appellant; Ariſtotelicos verò Elementares & Materiales nominant. Eandem ob cauſſam, quod nimirū rebus vim largiantur agendi, appellant quoque Principia Formalia. Hæc enim, ut recentiores de iis loquuntur, temperamentorum, craſeon, ſeparationum, coctionum, aliarumq; actionum cauſſæ ſunt propinquæ, abditosq; agendi modos aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inſcitiæ aſylum eſſe ſoleant, explicationem ſuppeditant.

Principia Vitalia.

Vitale & mortuum quid Chymicis.

Philoſophia Vitalis.

Hæc cum de principiis Chymicorum Recentiorum ſit ſententia, proximū eſt, ut quam bene vel malè de iis ſentiant, explicemus. Primò

R autem

Chymici unde ſuis principiis nomina indiderint.

cum nec omnium antiquorum libri ad manus noſtras pervenerint, & Chymici ſua non ſemper in vulgus ediderint, ſed per manus ſucceſſoribus tradiderint. Salis, Sulphuris & Mercurii, nominibus ſcilicet ſpecierum, in quibus facultates uniuscujusque maximè vigent, principia iſta exprimunt; liquores, Mercurii; oleoſa, Sulphuris; craſſiora verò Salis nomine appellantes. Neq; enim, quod ipſimet monent, per Sal, Sulphur & ☿ vulgò ita dicta intelligenda ſunt, cum iſta non ſint rerũ principia, ſed ſui generis compoſita. Sed quia differētiæ trium ſubſtātiarum, ex quibus univerſa corpora conſtāt, proprietates & conditiones in nullis totius naturę ſpeciebus magis explicatæ animadvertantur, ex iiſdem appellationes mutuatos eſſe Chymicos, ſcribit Petrus Severinus. Et cum tres ordines ſint corporum inferioris mundi globi, Animalium, Vegetabilium, mineralium; in ſingulorum ordinum horum individuis iſta tria principia reperiri, & dari Sal animale, Sulphur animale; ☿ animalem; Sal vegetabile, Sulphur vegetabile, ☿ vegetabilem; Sal minerale, Sulphur minerale, ☿ mineralem: rurſusque dari Sulphuris proprietates, conditiones, & differentias plures in pingvedinibus & oleoſis animalium partibus, in reſinis, oleis & gummatibus: in genere etiam mineralium ſpecies ſalium, Sulphurum & Mercuriorum plurimas reperiri ſtatuunt. Atque in hæc principia corpora omnia à Medico artificioſè eſſe reſolvenda docent. Neque enim dari ullam proprietatem ullius corporis, quæ non vel in Sale, vel in Sulphure, vel in ☿ ejus deprehendatur.

Principiorum Chymicorum proprietates.

Qua ratione autem iſta principia differant, & quæ ſint ſingulorum in conſtitutione rerum naturalium officia, non ita planè explicant. Severinus, *c. 8.* Salis eſſe dicit, dare conſiſtentiam, ſoliditatem & coagulationem rebus; Sulphur verò pingui oleoſaque ſua ſubſtantia Salis congelationem temperare: ☿ deniq; aſſiduâ irrigatione duo priora actionum frequentia ad ſiccitatem & ſenium in horas feſtinātia fovere, fluidaq; & labili ſubſtantia miſtionem omnem faciliorem reddere.

Mercurius quid Chymicis. *Sulphur quid Chymicis.* *Sal Chymicis quid.*

Quercetanus, *de rerum ſignaturis externis*, ſaporum diverſitatem à ſalibus; odorum è Sulphure; colorum ex utriſque, præcipuè tamen à Mercurio, qui ſalem rerum omnium volatilem ſibi admiſtum habeat, deducit. Idem Quercetanus, in *defenſione contra Anonymum c. 14.* ita ea deſcribit: *☿ eſt liquor ille acidus, permeabilis, penetrabilis, puriſſimum & æthereum illud corpus ὑδατῶδες, aëria ſubtiliſſima ac ſpirituoſa ſubſtantia, pabulum vitæ & formæ proximum inſtrumentum. Sulphur eſt humidum illud dulce, oleaginoſum, viſcidum, ſubſtantificum, primigenium, ignis ſive caloris pabulum, leniendi & agglutinandi vi præditum. Sal eſt corpus illud ſiccũ, ſalſum, purè terreum, Salis naturam repræſentans, mirandis virtutibus præditum, diſſolvendi, coagulandi, detergendi, evacuãdi & ſimilia agendi*

agendi vim habens. Quæ parùm accuratè ſcripta eſſe, quivis agnoſcit facilè. Ibidem etiam aſſerit hæc tria ab Hermete olim dicta fuiſſe Spiritum, Animã & Corpus; Mercurium quidem Spiritum, Sulphur animam, Sal corpus.

Eodem ferè modo, quo Quercetanus, tria iſta principia deſcripſit Beguinus, *in Tyrocinio Chym. lib. 1. c. 2.* Scheunemanus, *in Paracelſia de morbo Mercuriali contagioſo*, Salem dicit eſſe vinculum ſive nexum priorum corporum, ne ☿ & Sulphur diffluant. Sulphur Solem æmulari, digerere, concoquere, nutrire, generare, olfactũ oblectare, ſuperflua in corpore conſumere, attrahere: Mercurium eſſe mundi ſpiritum è myſterio magno procreatum, qui ad ſe recipiat omnes facultates tàm animales, quam vegetabiles & minerales, eum omnia conſervare, regenerare, vivificare, in eo & per eum omne, quod eſt, capere incrementum, nutriri & augeri. Auctor Tyrocinii Chymici *loco allegato*, ſcribit: Principia propriè loquendo nec corpora eſſe, quia ob cœleſtium ſeminum influxum, quo imprægnata ſunt, planè ſint ſpiritualia; nec ſpiritus, quia ſint corporea, ſed inter utriuſq; naturam ambigere. Atque ita Chymici plerique vix ſibi conſtant in principiis tradendis, nec quid ſint, ſatis explicant. Nec ſatis evidenter ea inter ſe diſtinguunt; imò quæ principia conſtituiſſe videbantur, nunc ſibi mutuò ineſſe dicunt, & in Sale Sulphur & Mercurium; in Mercurio, Salem & Sulphur; in Sulphure, Salem & Mercurium eſſe ſcribunt.

Vocant autem iſta *principia* Chymici *Vitalia*, per vitam non intelligentes, quod hactenus Philoſophorum Scholæ docuerunt, animæ propriam *ἐνέργειαν*, quę, ut actus ſecundus, animæ, ut actui primo, perpetuò comes ſit, & propterea ubi anima non eſt, nec ipſa inveniatur: ſed vivere ipſis dicitur omne, quod internas & eſſentiales vires & potentiam agendi habet. Quod verò nihil virium habet, mortuũ ipſis dicitur: atque hinc vitalia hæc principia dicuntur, quod vires, facultates, poteſtatemq; rebus conferant & fundamentum ſive cauſſæ ſint actionum. Et ſic vivere ☿, Sal, & Sulphur dicitur, quod ſapores, odores aliasque energias habeant. Hinc etiam hodiè Chymici pleriq; ſuam *Philoſophiam Vitalem* appellant; Ariſtotelicos verò Elementares & Materiales nominant. Eandem ob cauſſam, quod nimirũ rebus vim largiantur agendi, appellant quoque Principia Formalia. Hæc enim, ut recentiores de iis loquuntur, temperamentorum, craſeon, ſeparationum, coctionum, aliarumq; actionum cauſſæ ſunt propinquæ, abditosq; agendi modos aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inſcitiæ aſylum eſſe ſoleant, explicationem ſuppeditant.

Principia vitalia.

Vitale & mortuum quid Chymicis.

Philoſophia Vitalis.

Hæc cum de principiis Chymicorum Recentiorum ſit ſententia, proximũ eſt, ut quam bene vel malè de iis ſentiant, explicemus. Primò

Chymici unde ſuis principiis nomina indiderint.

cum nec omnium antiquorum libri ad manus noſtras pervenerint, & Chymici ſua non ſemper in vulgus ediderint, ſed per manus ſucceſſoribus tradiderint. Salis, Sulphuris & Mercurii, nominibus ſcilicet ſpecierum, in quibus facultates uniuscujusque maximè vigent, principia iſta exprimunt; liquores, Mercurii; oleoſa, Sulphuris; craſſiora verò Salis nomine appellantes. Neq; enim, quod ipſimet monent, per Sal, Sulphur & ☿ vulgò ita dicta intelligenda ſunt, cum iſta non ſint rerũ principia, ſed ſui generis compoſita. Sed quia differētiæ trium ſubſtātiarum, ex quibus univerſa corpora conſtāt, proprietates & conditiones in nullis totius naturę ſpeciebus magis explicatæ animadvertantur, ex iiſdem appellationes mutuatos eſſe Chymicos, ſcribit Petrus Severinus. Et cum tres ordines ſint corporum inferioris mundi globi, Animalium, Vegetabilium, mineralium; in ſingulorum ordinum horum individuis iſta tria principia reperiri, & dari Sal animale, Sulphur animale; ☿ animalem; Sal vegetabile, Sulphur vegetabile, ☿ vegetabilem; Sal minerale, Sulphur minerale, ☿ mineralem: rurſusque dari Sulphuris proprietates, conditiones, & differentias plures in pingvedinibus & oleoſis animalium partibus, in reſinis, oleis & gummatibus: in genere etiam mineralium ſpecies ſalium, Sulphurum & Mercuriorum plurimas reperiri ſtatuunt. Atque in hæc principia corpora omnia à Medico artificiosè eſſe reſolvenda docent. Neque enim dari ullam proprietatem ullius corporis, quæ non vel in Sale, vel in Sulphure, vel in ☿ ejus deprehendatur.

Principiorum Chymicorum proprietates.

Qua ratione autem iſta principia differant, & quæ ſint ſingulorum in conſtitutione rerum naturalium officia, non ita planè explicant. Severinus, *c.8.* Salis eſſe dicit, dare conſiſtentiam, ſoliditatem & coagulationem rebus; Sulphur verò pingui oleoſaque ſua ſubſtantia Salis congelationem temperare: ☿ deniq; aſſiduâ irrigatione duo priora actionum frequentia ad ſiccitatem & ſenium in horas feſtinātia fovere, fluidaq; & labili ſubſtantia miſtionem omnem faciliorem reddere.

Quercetanus, *de rerum ſignaturis externis*, ſaporum diverſitatem à ſalibus; odorum è Sulphure; colorum ex utriſque, præcipuè tamen à Mercurio, qui ſalem rerum omnium volatilem ſibi admiſtum habeat, deducit. Idem Quercetanus, in *defenſione contra Anonymum c.14.* ita ea deſcribit: *☿ eſt liquor ille acidus, permeabilis, penetrabilis, puriſſimum & æthereum illud corpus ὑδατῶδες, aëria ſubtiliſſima ac ſpirituoſa ſubſtantia, pabulum vitæ & formæ proximum inſtrumentum. Sulphur eſt humidum illud dulce, oleaginoſum, viſcidum, ſubſtantificum, primigenium, ignis ſive caloris pabulum, leniendi & agglutinandi vi præditum. Sal eſt corpus illud ſiccũ, ſalſum, purè terreum, Salis naturam repræſentans, mirandis virtutibus præditum, diſſolvendi, coagulandi, detergendi, evacuādi & ſimilia agendi*

Mercurius quid Chymicis.

Sulphur quid Chymicis.

Sal Chymicis quid.

Digitized by Google

agendi vim habens. Quæ parùm accuratè ſcripta eſſe, quivis agnoſcit facilè. Ibidem etiam aſſerit hæc tria ab Hermete olim dicta fuiſſe Spiritum, Animã & Corpus; Mercurium quidem Spiritum, Sulphur animam, Sal corpus.

Eodem ferè modo, quo Quercetanus, tria iſta principia deſcripſit Beguinus, *in Tyrocinio Chym. lib. 1. c. 2.* Scheunemanus, *in Paracelſia de morbo Mercuriali contagioſo*, Salem dicit eſſe vinculum ſive nexum priorum corporum, ne ☿ & Sulphur diffluant. Sulphur Solem æmulari, digerere, concoquere, nutrire, generare, olfactũ oblectare, ſuperflua in corpore conſumere, attrahere: Mercurium eſſe mundi ſpiritum è myſterio magno procreatum, qui ad ſe recipiat omnes facultates tàm animales, quam vegetabiles & minerales, eum omnia conſervare, regenerare, vivificare, in eo & per eum omne, quod eſt, capere incrementum, nutriri & augeri. Auctor Tyrocinii Chymici, *loco allegato*, ſcribit: Principia propriè loquendo nec corpora eſſe, quia ob cœleſtium ſeminum influxum, quo imprægnata ſunt, planè ſint ſpiritualia; nec ſpiritus, quia ſint corporea, ſed inter utriuſq; naturam ambigere. Atque ita Chymici plerique vix ſibi conſtant in principiis tradendis, nec quid ſint, ſatis explicant. Nec ſatis evidenter ea inter ſe diſtinguunt; imò quæ principia conſtituiſſe videbantur, nunc ſibi mutuò ineſſe dicunt, & in Sale Sulphur & Mercurium; in Mercurio, Salem & Sulphur; in Sulphure, Salem & Mercurium eſſe ſcribunt.

Vocant autem iſta *principia* Chymici *Vitalia*, per vitam non intelligentes, quod hactenus Philoſophorum Scholæ docuerunt, animæ propriam ἐνέργειαν, quę, ut actus ſecundus, animæ, ut actui primo, perpetuò comes ſit, & propterea ubi anima non eſt, nec ipſa inveniatur: ſed vivere ipſis dicitur omne, quod internas & eſſentiales vires & potentiam agendi habet. Quod verò nihil virium habet, mortuũ ipſis dicitur: atque hinc vitalia hæc principia dicuntur, quod vires, facultates, poteſtatemq; rebus conferant & fundamentum ſive cauſſæ ſint actionum. Et ſic vivere ☿, Sal, & Sulphur dicitur, quod ſapores, odores aliasque energias habeant. Hinc etiam hodiè Chymici plerıq; ſuam *Philoſophiam Vitalem* appellant; Ariſtotelicos verò Elementares & Materiales nominant. Eandem ob cauſſam, quod nimirũ rebus vim largiantur agendi, appellant quoque Principia Formalia. Hæc enim, ut recentiores de iis loquuntur, temperamentorum, craſeon, ſeparationum, coctionum, aliarumq; actionum cauſſæ ſunt propinquæ, abditosq; agendi modos aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inſcitiæ aſylum eſſe ſoleant, explicationem ſuppeditant.

Principia Vitalia.

Vitale & mortuum quid Chymicis.

Philoſophia Vitalis.

Hæc cum de principiis Chymicorum Recentiorum ſit ſententia, proximũ eſt, ut quam bene vel malè de iis ſentiant, explicemus. Primò

Digitized by Google

ſuum lumen effundit: (quæ tamen lumina ſpecie non differunt) & nihilominus numero diſtincta manet, ut ex Opticis notum, ac imagines in Speculis & umbræ teſtantur.

De calore cœleſti doctorum quorundã ſententia.

Atque hæc ſi cui non arrident, is ut ſuo ſenſu abundet, per me licet: Interim ſciat, hanc ſententiam non eſſe novam, ſed quæ antiquiſſimos Philoſophos, Platonicos, Stoicos, Ariſtotelem autores habet: Et noſtro ſeculo propoſita eſt à Fernelio imprimis, *lib 2 de abdit Rer. Cauſ. cap. 7.* Valeriola, Schegkio, aliisque doctiſſimis viris. Ut optarim Eraſtum, *part. 2. diſput. contra Paracelſ.* iſtis verbis ſibi tēperaſſe, dum ſcribit: eum, qui dubitat, an congenitus animalium calor, qui ſub imperio formæ omninò actionum naturalium omnium author eſt & effector, ex elementis conflatus ſit, indignum eſſe, qui inter eruditos vel nominetur ſolùm. De aliis jam non dicam: Schegkius, optimus Peripateticus, *in lib. de Calid. & humid. nat.* ita ſcribere audet: Αἰθερῶδες *illud corpus, ſeu animæ* ὄχημα *neque ignis eſt, neque elementum quoddam, neque concretum quid ex elementis, Sed corpus, quod eſt proprium eſſentia animæ.* Et iterum. *Reprehenſione dignum eſt, quod ferè ſemper veteres Phyſici cauſas, ſine quibus non fit aliquid, ut primas & præcipuas habuerunt, ut Empedocles miſtionem, & Empedoclei iſti noſtrates, Cruſin arbitrantur eſſe* οὐσίαν *inanimatæ rei.* Ex quo Schegkii loco facilè etiam reſponſio ſumi poteſt, ſi de origine hujus τοῦ τῶν ἄστρων στοιχείῳ ἀναλόγου Φύσεως quæratur. Non enim opus eſt, ut ea à cœlo defluat (ſiquidem non eadem eſt cum corpore cœleſti, ſed ei ἀνάλογος. neque corpus hoc eſt αἰθὴρ ſed αἰθερῶδες, ut Schegkius appellat) ſed ut formæ & animæ rerum è prima creatione primam ſuam habent originem, & hinc propagantur: ita & hoc corpus & quinta iſta eſſentia. Creator enim rerum generationis fundamentum poſuit ſeminium cujusque rei, per quod generabilia propagātur, ac ipſe primitus totum miſcuit; atque ita in rerum generatione hoc, quod ab initio rebus inditum corpus, in generatione propagatur, & ab iis, quæ primò condita ſunt, principiis adhuc hodiè conſtituitur, regitur & conſervatur. Fruſtra ergò eſt Eraſtus, dum, *part. 2. diſp. contra Paracelſ.* probaturus, non dari quintam eſſentiam, Cœlum hiſce inferioribus non ineſſe probat.

Calidum cœleſti analogum unde.

Concluſionis loco notatu dignam, & quæ ad naturam ſpirituum inveſtigandam, non parùm animum informare, & multo plura in naturæ ambitu concludi, quam nōnulli exiſtimant, perſuadere poſſit, hiſtoriam proponere libet, ex Quercetano, *in defenſ. contra Anonym. c. 23.* Refert autem in eo loco Quercetanus, ſe aliquando vidiſſe Medicum quendam, Cracovienſ. Polonum, qui adeo artificiosè noverat ex omnibus plantæ cujusvis partibus pulverem parare, qui Spiritus plantæ, facultatum & functionum autores, contineret: Ita ut ſi quis rogaret ſibi roſam aut calendulam, aut papaver monſtrari,

ſtrari, pulverem illius plantæ, vitreo vaſculo, Hermetico ſigillo obſignato, incluſum, lucernæ admoveret, ut in fundo incaleſceret. Quo facto illum pulverem ſenſim, in ſpeciem plantæ ſe extuliſſe & creviſſe refert, plantamque omnibus partibus abſolutam exhibuiſſe, ut planè quis corpoream putarit: Cum tamen ſaltem Spiritualis eſſet, & vaſe refrigerato, & tempore langueſcente iterum in cineres vel pulverem reſideret, non ſine Reſuſcitationis & regenerationis ad alteram vitam imagine: Atque talia vitra plura, quam 30. habuiſſe ſcribit. Cui non eſt diſſimilis hiſtoria, quam recitat Libavius, *Syntagmat. Arcanorum Chymicor. lib. 1. cap. 22.* communicatam à Jeremia Cornario, Archiatro Brandeburgico, Culmbachii. Is enim cum anno Chriſti 1608. menſe Junio, aquam quandam deſtillari curaſſet, eamque in vitro, qualibus aſſervari ſolent aquæ deſtillatę, aſſervaſſet: menſe Novembri in vitri ejus fundo plantula crevit, cujus picturam & totam hiſtoriam loco allegato videre eſt.

Johannes Freitagius quidem, in *Noctibus Medicis*, cum non viderit roſam illam in vitro è cinere pullulantem, eam pro fabulis vel præſtigiis habet; & rationibus neſcio quibus, *c.64.* monſtrare conatur; id quod Quercetanus ſe vidiſſe teſtatur, fieri non potuiſſe. Verum confirmat hiſtoriam Quercetani altera Cornarii, ideoq; rectius feciſſet, ſi quod prudentiſſimè Scaliger, *in lib. 1. de plant. p. 218.* ſcribit, perpendiſſet. *Longè*, inquit Scaliger, *ſapientius Ariſtoteles: Ubi res conſtet, ſi opinio adverſetur rei, quærendum rationem, non rem ignorandam:* Si nimirum Chymiæ oſores & ἐκ βίβλου κυβερνῆται manum ipſi operibus Chymicis admoverent, viderent procul dubio multa, quæ jam non credunt.

CAPUT XI.

De Principiis Chymicorum.

SEmina iſta, aſtra & radices, de quibus præcedenti capite dictũ, in ſuis ſcientiis & occultis theſauris inſitas habere omnium rerum rationes, eaſque ubi explicatura ſunt, è ſua, patria, locis atque abyſſis in mundanam ſcenam prodire ſtatuunt. Verum non nuda, ſed corporibus quibusdam ceu veſtimentis induta, ut apud Severinum, *cap. 7.* videre eſt. Eaq; principia appellant, è quibus diviſibilitatis, temporũ, locorum, omniumq; dimenſionum, figurarum, ſaporum, calorum, odorum, qualitatumq; omnium & conſpirationum & repugnantiarum ratio explicari poſſit. Atq; principiorum iſtorum tria conſtituerũt Iſaacus Hollãdus, Frater Baſilius Valentinus; quos poſtea ſecutus eſt Paracelſus, & hunc Petr. Severin. Quercetanus, ac hodiè plurimi. Nam apud antiquos vix illorum fit mentio. Quis tamen iſta nomina primũm uſurpaverit, & an ii, quos nominavi, authores ea finxerint, an à majoribus ſuis acceperit, incertum: cum

Principia Chymicorum.

Digitized by Google

agendi vim habens. Quæ parùm accuratè ſcripta eſſe, quivis agnoſcit facilè. Ibidem etiam aſſerit hæc tria ab Hermete olim dicta fuiſſe Spiritum, Animã & Corpus; Mercurium quidem Spiritum, Sulphur animam, Sal corpus.

Eodem ferè modo, quo Quercetanus, tria iſta principia deſcripſit Beguinus, *in Tyrocinio Chym. lib. 1. c. 2.* Scheunemanus, *in Paracelſia de morbo Mercuriali contagioſo*, Salem dicit eſſe vinculum ſive nexum priorum corporum, ne ☿ & Sulphur diffluant. Sulphur Solem æmulari, digerere, concoquere, nutrire, generare, olfactũ oblectare, ſuperflua in corpore conſumere, attrahere: Mercurium eſſe mundi ſpiritum è myſterio magno procreatum, qui ad ſe recipiat omnes facultates tàm animales, quam vegetabiles & minerales, eum omnia conſervare, regenerare, vivificare, in eo & per eum omne, quod eſt, capere incrementum, nutriri & augeri. Auctor Tyrocinii Chymici *loco allegato*, ſcribit: Principia propriè loquendo nec corpora eſſe, quia ob cœleſtium ſeminum influxum, quo imprægnata ſunt, planè ſint ſpiritualia; nec ſpiritus, quia ſint corporea, ſed inter utriuſq; naturam ambigere. Atque ita Chymici plerique vix ſibi conſtant in principiis tradendis, nec quid ſint, ſatis explicant. Nec ſatis evidenter ea inter ſe diſtinguunt; imò quæ principia conſtituiſſe videbantur, nunc ſibi mutuò ineſſe dicunt, & in Sale Sulphur & Mercurium; in Mercurio, Salem & Sulphur; in Sulphure, Salem & Mercurium eſſe ſcribunt.

Vocant autem iſta *principia* Chymici *Vitalia*, per vitam non intelligentes, quod hactenus Philoſophorum Scholæ docuerunt, animæ propriam *ἐνέργειαν*, quæ, ut actus ſecundus, animæ, ut actui primo, perpetuò comes ſit, & propterea ubi anima non eſt, nec ipſa inveniatur: ſed vivere ipſis dicitur omne, quod internas & eſſentiales vires & potentiam agendi habet. Quod verò nihil virium habet, mortuũ ipſis dicitur: atque hinc vitalia hæc principia dicuntur, quod vires, facultates, poteſtatemq; rebus conferant & fundamentum ſive cauſſæ ſint actionum. Et ſic vivere ☿, Sal, & Sulphur dicitur, quod ſapores, odores aliasque energias habeant. Hinc etiam hodiè Chymici pleriq; ſuam *Philoſophiam Vitalem* appellant; Ariſtotelicos verò Elementares & Materiales nominant. Eandem ob cauſſam, quod nimirũ rebus vim largiantur agendi, appellant quoque Principia Formalia. Hæc enim, ut recentiores de iis loquuntur, temperamentorum, craſeon, ſeparationum, coctionum, aliarumq; actionum cauſſæ ſunt propinquæ, abditosq; agendi modos aperiunt, & occultarum proprietatum, quæ vulgò inſcitiæ aſylum eſſe ſoleant, explicationem ſuppeditant.

Principia Vitalia.

Vitale & mortuum quid Chymicis.

Philoſophia Vitalis.

Hæc cum de principiis Chymicorum Recentiorum ſit ſententia, proximũ eſt, ut quam bene vel malè de iis ſentiant, explicemus. Primò

autem de voce principii hoc monendum cenſemus, nos non ignorare, quomodo diſtinguant plurimi inter principium & Elementum, qui elementa dicenda putant, corpora naturalia ſimpliciſſima, ex quibus mixta omnia conflata ſint: Principia verò Elementorum quaſi Elemẽta & primordia, quæ ſcilicet non ſint partes corporum ſeparabiles, ſed in quæ ſolùm cogitatione corpora dividantur. Contra tamen etiam cognitum habemus, iſtam *ἀκριβείας*, nec à Medicis, nec à Philoſophis ſemper obſervari: Cùm ipſe Ariſtoteles, *lib. Metaph. δ. c. 1.* æquivocũ eſſe principii vocabulum doceat, tandemq; concludat; *Omnibus principiis eſſe commune primum eſſe, unde aut incipiat, aut fiat, aut cognoſcatur aliquid.* Unde & hic, ubi quęrũtur principia, è quibus fiant res naturales, ſi principii vocabulum uſurpetur, non adeo peccari puto: Cum alias etiam Medici ipſos humores corporis principia appellent.

Principia Chymica non ſunt ante Elementa.

Initiò verò ne diſputatio hęc fruſtra ſuſcipiatur, quęrendum, an dentur talia principia, qualia deſcribũt Chymici; Et quomodo; Et quarum rerum ſint principia? Ubi mox Paracelſi, *in Labyr. Med. errant.* & aliorum quorundam opinionem ineptam rejicimus, qui iſta principia nõ ſolùm ante elementa cõſtituunt, ſed & cœlum ex iis componunt. Nam cum rerũ generationi & reſolutioni obnoxiarum principia inquirant, qua, quæſo, ratione inveſtigarũt, hæc tria principia in cœlo eſſe? Deinde qua reſolutione eadem in elementis eſſe deprehenderunt? Nam quod de Aqua putrefacta dicitur, quis neſcit Aquam, qua utimur, non purum putum Elemẽtum eſſe, ſed plurima admiſta continere? Neq; aliis rationibus id probant. Niſi forſan rationes illæ, quas Henningus Scheunemannus, *in Hydromantia c. 12.* affert, id alicui perſuadeant: Theologicæ primum. *Sicut Deus eſt unus & trinus: ſic omne, quod à Deo Archetypo factum, ut unum & trinum ſit, neceſſe eſt.* Et, *Prima corpora ſolo Dei NUTII abſq; ulla sermonum cõmutatione in principio ſunt creata; tertio vero die divina majeſtas.* Dixit: *Congregentur Aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum unum.* Deinde Philoſophicæ, quibus primò probat, ignem ex tribus principiis cõſtare, ex actionibus ejus diverſis (quod enim urat, habere à Sale; quod luceat, à Mercurio; quod ardeat, à ſulphure dicit. Aquam verò iiſdem conſtare probat, quia forma aquæ, cũ educitur è potentia materiæ, ſubjectum præexiſtens requirat. At præter mirabilitatis, pulchritudinis, & neceſſitatis ſubjectum, Mercurium ſcilicet, Sulphur & Salem, nullũ fuiſſe Elementis prius. Ergò ex illis formam aquæ, tanquam ſubjectis præexiſtentibus, productam fuiſſe. Quaſi verò Deus pro formis Creatione producendis ſubjecto præexiſtente opus habuerit. Item, Rem quamlibet, ex iis conſtare, quarum proprietates habet. At Aquæ aliam proprietatem eſſe, qua ſuo non clauditur termino; aliam, qua humida eſt; aliam, qua liquida exiſtit:

Digitized by Google

exiſtit: A Mercurio interminabilem eſſe; à Sale reſoluto, humidã; à Mercurio reſoluto, liquidam.

Ideoq; doctiores quiq; Chymici recentiores iſtam opinionem defendere non audent: ſed ſtatuunt, Elementa eſſe ante hæc principia in ordine corporum naturalium: Et principia iſta potius in Elementa, quam elementa in principia reſolvi. Ergo de hoc jam erit quæſtio: *An in rebus ſublunaribus, metallis & mineralibus, gemmis & lapidibus, plantis & animalibus, alia adhuc, quam elementa vulgò nota, dentur principia.*

Principiò verò placet meam ſententiam breviter proponere: de qua in hac Naturæ obſcuritate cuivis liberum judiciũ relinquo, & rectiora monſtranti non refragabor. Ita autem, re hinc inde diligenter penſitata, de principiis Chymicis ſentio. Eſſe illa non corpora quædam ante elementa ſimplicia, ut modò dictum, ſed vel prima miſta, vel peculiares naturas in prima creatione, cũ aliis rerum naturalium ſpeciebus conditas, ſeu principia ſui generis, quæ cum inter ſe, tum etiam cum elementis, vario modo miſta, aliis rebus naturalibus, generationi & corruptioni obnoxiis, metallis puta, mineralibus, gemmis, Lapidibus, Plantis & animalibus, dant convenientem materiam.

Principia Chymicorũ quid ſint.

Miſta cum dico, ad eorum etiam conſtitutionem Elementa concurre non nego; ſicut hoc ipſa reſolutio Chymica teſtatur. Veruntamen non ſimpliciter miſta eſſe dico, aut ex elementis tantum variè miſtis conflata ſtatuo; Sed peculiares formas habere; Et ſuam cuique formam à DeoOmnipotente in prima creatione, ut aliis rerũ naturalium ſpeciebus, datam eſſe, exiſtimo. Atque hic etiam Scaligeri illud, *Exerc. 138. ſect. 20.* ſcribentis, *omnem formam cujusq; perfectè mixti, etiamſi non eſt anima, ut in adamante, naturam eſſe quintam, longè aliam à quatuor elementis*, locum habere, credo.

Principia Chymic. unde ſuam naturam acceperint.

Ab his verò variè miſtis, concurrentibus tamen etiam elementis, varia rerum naturalium corpora conſtitui puto: Ab iiſdem, tanquam primis & propriis ſubjectis, varias qualitates & accidentia immediatè fluere exiſtimo, quæ aliis rebus naturalibus propter hæc inſunt, quæ hactenus à ſolis elementis, aut elementorum & eorum qualitatum miſtione ac temperatura varia nonnulli fruſtra deducere conati ſunt: Cum nulla in elementis ad qualitates has producendas ſit potentia: ut in odoribus, coloribus & aliis qualitatibus ab ipſis quoque Peripateticis doctiſſimis ſatis monſtratum eſt. Imò ſi quis huc referre velit & Spiritum illum ac corpus, quod Ariſtoteles ἀνάλογον eſſe τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ dixit, cum eo non pugnarim.

Neq; enim credendum, quod nonnulli ſibi imaginãtur, quaſi cum res aliqua generanda eſt, ex omnibus quatuor elementorum regionibus materia ad miſtionem conquirenda ſit: Sed cum res crearet DEUS Optimus Maximus Verbo, elementa

Miſtorum generatio.

R 2 miſcuit,

miſcuit, & miſtis ſuas formas peculiares, ac ſeminales rationes & eſſentias cœlo analogas indidit. Atque ita curſum naturæ per propagationem ſpecierum in individuis conſervat & tuetur. Jam verò poſt creationem iſta principia in aqua & terra, ad corporum naturalium conſtitutionem & nutritionem, ubivis obvia ſunt, ex variis rerum corruptionibus. Nec quis ſibi perſuadeat, cum ex combuſtis fumum aſcendere videt, aut ex aliis rebus vaporem, mox in prima elementa factam eſſe reſolutionem; ſed in illo ipſo fumo ac vapore principia plerumq; adhuc integra ſunt. Quod ex Chymicis operationibus ſatis patet, ſi recipientibus vaſis fumi ac vapores ejusmodi excipiantur. Si enim evaporat vel accendatur ſulphur, ſulphuris oleum vel ſpiritus inde colligitur; è vino, ſpiritus vini; ex aliis plantis alius ſpiritus vel oleum; ex accenſa papyro oleum papyri vel lini; ex antimonio, flores antimonii.

Ordo corporum naturalium.

Ordo nimirum eſt in rebus naturalibus, ut ſuperioribus & nobilioribus ſerviant inferiora. Et ſicut in animatis, ab anima vegetante ad ſentientem; hinc ad varias brutorum; tandem ad animam rationalem, tanquam ſummum gradum, fit progreſſus, & anima rationalis omnium animatorum inferiorum potentias complectitur: Ita idem fit in corporibus. Primo ſunt elementa: Hinc Sal, Sulphur, & ☿, aut prima illa miſta, aut quocunque nomine quis ea appellare velit, quæ quidem etſi ex elementis compoſita eſſe ſtatuatur: formas tamen habent, quibus differunt, non à formis elementorum inter ſe miſtis ortas, ſed à Creatore in prima creatione inditas. Ex his poſtea variè miſtis, concurrentibus tamen rurſus elementis, mineralia, metalla, lapides, gemmæ, plantæ, animalia ſuam materiam, & corpora accipiunt, in quibus per ſpeciei cujusque formam variè determinantur. Sicut videmus ſalem è terra à plantis attractum peculiari modo in plantis elaborari: rurſum cum plantis animalia veſcuntur, mutationes quasdam ſubire, naturam tamen ſuam nunquam planè exſuere.

Corporum naturalium proxima principia.

Neque hæc doctrina antiquis omnino eſt contraria. Etſi enim nomina hæc apud eos non exſtant; tamen ſatis eſt, ſi res ipſa exſtet: licetque, ut & in aliis diſciplinis, rebus, quæ cum fundamentis ejus diſciplinæ conveniunt, præſertim noviter cognitis, nova nomina imponere; cùm vocabula ex arbitrio hominum pendeant. Hinc in omnibus diſciplinis dantur hodie multa nova nomina, etſi res ſint antiquæ. Ita in Theologia vocabula Trinitatis, *ὁμοούσιος*, & plurima alia, quæ nominetenus in ſacris literis non exſtant, poſt Apoſtolorum tempora ab Eccleſiæ Doctoribus uſurpari cæperunt, quibus tamen doctrina Apoſtolorum non evertitur, ſed potius declaratur & explicatur. Quod multò magis in Philoſophia tentare

licet.

licet. Neque enim in Philoſophia eadem eſt perfectio, quæ in Theologia. Etenim doctrinæ Apoſtolorum nihil addere licet; at in Philoſophia plura ignoramus, quàm ſcimus, & plurima adhuc invenienda & explicanda, è quibus ſi quis aliquid invenit, non antiquis contraria docet, ſed eorum doctrinam perficit. Verùm de vocabulis non litigabimus. Vocet quis ſulphur, vocet pingue, vocet oleum: perinde eſt; modo concedat, de qua controverſia eſt, dari quaſdam ſubſtantias, è quibus odorum, ſaporum & ſimilium cauſæ proximè reddi poſſint; cum id ex elementis fieri non queat. Et tales ſubſtantias antiquos non planè ignoraſſe dicimus. Etſi enim creationem, è quâ formas has originem habere diximus, ignoraverint gentiles Philoſophi & Medici: (quæ tamen ſi ipſis cognita fuiſſet, in tot abſurdas opiniones non incidiſſent, neque Galenus Moſi, imò DEI omnipotentiæ ita imprudenter, imò impudenter oblocutus fuiſſet; & de formarum origine commodius loqui potuiſſent) tamen, præter elementa, principia quædam propiora, è quibus res naturales conſtituantur, alantur, & variè afficiantur, admiſerunt. Licet enim expreſsè pro principiis ea non venditent: tamen quia qualitates, quæ iis adſcribuntur, elementis attribui non poſſunt, alia præſuppoſuerunt corpora, quibus ea, ut proprio ſubjecto, inſint. Hippocrates, *lib. de Natur. Human. text. 31.* Plantas non ſolum calidum, frigidum, humidum, ſiccum, aut quid ex his ſimpliciter miſtum, attrahere ſcripſit: ſed ita ſcribit; τὰ φυόμενα καὶ σπειρόμενα ἐπόταν εἰς τὴν γῆν ἔλθῃ, ἕλκει ἕκαστον τὸ κατὰ φύσιν ἑωυτῷ ἐνεὸν ἐν τῇ γῇ. ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ, καὶ πικρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ παντοῖον: *quæ creſcunt & ſeruntur, quando in terram veniunt, attrahit unumquodque, quod ſecundum naturam ſibi familiare in terra ineſt. Eſt autem acidum, & amarum, & dulce, & ſalſum & omnigenum.* Et, *in lib. de Priſc. Medicin.* ubi prolixè hac de re agit, iſta principia appellare videtur δυνάμεις non inuſitato vocabulo; cum ut Galenus, *lib. de plenit. cap. 3.* docet, δύναμις etiam ἐργαστικὴν αἰτίαν, ἢ οὐσίαν ſignificet. Quam ſignificationem & Ariſtoteles uſurpat, dum, *loco allegato è lib. 2. de generat. Animal. cap. 3.* Elementa δυνάμεις appellat. Docet autem eo in libro Hippocrates, ut in homine, ita & in aliis rebus, quæ eduntur & bibuntur, vel foris illinuntur, vel quacunque forma corpori admoventur, non ſolum ad calidum, frigidum, humidum & ſiccum eſſe reſpiciendum, ſed potius ad amarum, ſalſum, dulce, acidum, & ſimilia. Hæc enim homini ineſſe ut & aliis, & ex iis miſtis corpora naturalia conſtitui; Et ubi invicem bene contemperata ſunt, neque videri, neque hominem moleſtia afficere: Ubi verò non bene temperata, ſed ab iis ſecreta fuerint, hominem moleſtia afficere. Ita enim ſcribit: Ἔνι ἀνθρώπῳ καὶ πικρὸν, καὶ

δυνάμεις quid, Hippocrati.

καὶ ἁλμυρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ ὀξὺ, καὶ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν, καὶ ἄλλα μυρία παντοίας δυνάμιας ἔχοντα, πλῆθός τε καὶ ἰσχύν. Ταῦτα μὲν μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπέει τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ᾽ ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι, καὶ λυπέει τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο δὲ τῶν βρωμάτων ὅσα ἡμῖν ἀνεπιτήδειά ἐστι, καὶ λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἐμπεσόντα, τουτέων ἕκαστον ἢ πικρόν ἐστι, καὶ ἄκρητον ἐστιν, ἢ ἁλμυρὸν, ἢ ὀξύ, ἢ ἄλλο τι ἄκρητόν δὲ καὶ ἰσχυρόν. καὶ διὰ τοῦτο ταρασσόμεθα ὑπ᾽ αὐτέων. ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀποκρινομένων. πάντα δὲ ὅσα ἄνθρωπος ἐσθίει, ἢ πίνει, τὰ τοιαῦτα βρώματα ἥκιστα τουτέου χυμοῦ ἀκρήτου δὲ καὶ διαφέροντος δῆλά ἐστι μετέχοντα. Οἷον ἄρτος δὲ καὶ μάζα, καὶ τὰ ἑπόμενα τουτέοισιν, οἷσιν εἴθισται ὤνθρωπος πλείστοισί τε καὶ αἰεὶ χρέεσθαι. *In homine ineſt & amarum, & ſalſum, & dulce, & acidum & acerbum & inſipidum, aliaq; ſexcenta, quæ præ copia & viribus varias habent facultates. Et hæc quidem mixtione & mutua interſe contemperatione neque cernuntur, neque moleſtia quemquam afficiunt. At ubi horum quippiam ſecretum fuerit & per ſe exſtiterit, tunc & conſpicuum fit, & hominem moleſtia afficit. Quin etiam in cibis, qui minimè nobis conveniunt, quiq; in corpus ingeſti homini ſunt noxii, eorum quilibet aut amarus eſt, aut minime temperatus & vehemens; ideoq; perturbationem in corpore efficiunt: non ſecus ac ea, quæ è corpore excernuntur. At edulia, quæ homo edit aut bibit, ea hujus intemperati & excedentis ſucci minimam partem habere conſtat: Panem dico & Mazam, ac his ſimilia, quibus homo copioſiſſimè ac frequenter uti conſuevit.* Et poſtea ſcribit: οὐ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἀλλὰ τὸ στρυφνὸν καὶ πλαδαρὸν, καὶ τἆλλα, ὅσα μοὶ εἴρηται, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, καὶ ἔξωθεν ἐπιχριόμενά τε καὶ πῶς πλασσόμενα. *Non calidum eſt, quod magnam vim habet; verum acerbum & inſipidum, cæteraq;, de quibus dixi, cum in homine, tum extra hominem, in iis, quæ eduntur aut bibuntur vel foris illinuntur, vel quacumque forma corpori admoventur.*

Explicatione quidem aliqua locum hunc Hippocratis obſcurare potius, quam declarare conatur Eraſtus, *Diſp. 3. contra Paracelſ.* dum ſcribit; Hippocratem non reprehendere quatuor elementorum miſtionem pro principio ponentes, ſed adverſus illos diſputare, qui artem medicam conſtruere volentes, hypotheſin protulerunt non rectam, dum unum ſcil: aut duo ſaltem ex his principia poſuerunt. Ideoque docere voluiſſe, hominem conſtare non ex uno ſolum elemento, ſed ex omnibus quatuor. Verum enimverò concedimus quidem, Hippocratem hoc loco elementa rejicere non voluiſſe: An verò id ſolum reprehende-

hendere voluerit, quod nonnulli ſimplicia ſaltem elementa principia corporis humani poſuerint; cum omnia ſimul miſta ponere debuiſſent: non adeo planum eſt; nec video, ubi in hoc libro ſcripſerit: quod ipſi proclive fuerat facere: ſed toties repetit; Morbos & magnas in corpore perturbationes non à qualitatibus illis elementariis fieri, ſed τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυνάμεων ἔρχεσθαι. Δυνάμεις autem appellat τὰς τῶν χυμῶν ἀκρότητας δὲ καὶ ἰσχύς. Neque eſt, quod quis dicat, illum loqui de ſimplicibus qualitatibus; compoſitarum eſſe majorem efficaciam. Negat enim id expreſsè Hippocrates, & dicit, qualitates primas permiſtas, minus lædere, quam ſimplices, dum ſcribit: ὃν μὲν ἂν δήπου χρόνον μεμιγμένα αὐτὰ αὑτοῖσιν ἅμα τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ᾖ, οὐ λυπέει. κρῆσις γὰρ καὶ μετριότης τῷ μὲν ψυχρῷ γίνεται ἀπὸ τοῦ θερμοῦ, τῷ δὲ θερμῷ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. ὅταν δὲ ἀποκριθείη χωρὶς ἑκάτερον, τότε λυπέει. *Quamdiu calidum & frigidum inter ſe permixta ſunt, moleſtia non afficiunt. Temperamentum enim & commoderationem habet frigidum à calido, & calidum à frigido. At ubi alterum ab altero ſejunctum fuerit, tunc offendit.* Simul etiam monſtrat hoc loco Hippocrates, quod ii ipſi morbi & læſiones, quæ ob exceſſum qualitatum primarum homini obvenire ſolent, non ſint tantæ, quales ſunt, quæ ab amaris ſalſis & acidis. *Nam*, inquit, *ſi amarus humor aliquis, quem flavam bilem nominamus, effuſus fuerit, quanta anxietates, æſtus & impotentia detinent? Et quibus acuti, acres, & æruginoſi humores inſtant, quinam furores & viſcerum & thoracis lancinationes, animique abjectiones oriuntur? Neque hæc prius quieſcunt, quam evacuati, dejecti & aliis permiſti fuerint.* Quale quid ſolæ elementorum qualitates nunquam inducere poſſunt. Quæ etiam ab iis oriuntur alterationes longè facilius tolluntur. Et quantum τὸ εἰλικρινὲς, parteſque miſti ab aliis, cum quibus temperatæ erant, ſeparatæ poſſint, etiamſi nihil alterius rei accedat, vel ex ſpiritu vini patet. Potor enim aliquis canthatros vini quatuor vel quinque ſine inſigni damno exhaurit: At ſpiritum vini, qui inde elici poteſt, non ſine præſenti incommodo exhauſerit.

At objiciat aliquis, inquit Hippocrates, *multi febribus ardentibus, aut pulmonum inflammatione, vel aliis morbis vehementibus detinentur, qui tamen calore citò non liberantur, neque frigori calor ſtatim ſuccedit.* Sed reſpondet Hippocrates; *Illud ipſum magno argumento eſt, quod neque calidum ſimpliciter, neque ipſum ſolum affectus cauſa ſit: Sed eſt & amarum & calidum idem, & calidum & acutum, & ſalſum & calidum, aliaque innumera; Et rurſum frigidum aliis facultatibus commiſtum. Hæc ſunt*, inquit, *à quibus noxa provenit. Sed & calidum adjunctum eſt robur ac veluti principatū habens, quod incitat, & vim ejus, cui conjunctum eſt, auget: Nullam tamen*

pecu-

peculiares vim, quam conveniat, majorem obtinet.

Qualitates primæ in cauſu morbor. reddẽdũ nõ ſemper ſufficiunt.

Qui inſignis Hippocratis locus utinã à multis in doctrina febrium putridarum ac malignarum ac ipſa adeo peſte & aliis morbis venenatis diligentius animadverteretur. Non enim ſatis eſt ſcire, adeſſe febrem, id eſt, calidam intemperiem, vel ipſam foveri à putreſcente humore: Sed illud ipſum præcipuê animadvertendum, in qualem & cujus generis naturam humor in qualibet febre ac morbo corrumpatur. Hinc enim peſtilentium, malignorum ac venenatorum morborum pendet differentia & cura: Et hinc diverſa Symptomata in malignis ac peſtilentibus febribus ac conſtitutionibus proveniunt: ita ut nunc dyſenteria, nunc vomitus, nunc Angina, nunc pleuritides, nunc parotides, nunc bubones, nunc deliria, nũc veternus, nunc dolores capitis, nunc alia Symptomata oriantur: Quæ ex ſola intemperie vel putredine deduci non poſſunt; Sed omnia, ut loquitur Hippocrates, hæc τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ δυνάμεων ἔρχεται: & ὅσα κακοπαθέει ἄνθρωπος πάντα ἀπὸ δυναμίων ἔρχεται.

Etſi verò in his locis Hippocratis non Salis, Sulphuris & Mercurii nominatim & in genere fit mentio: acidum tamẽ amarum & ſalſum, quæ Salis ſpecies ſunt Chymicis, nominatur. Atque hæc loca, qui diligenter perpẽderit, facilè animadvertet. Hippocratem & in Plantarum nutritione & generatione morborum explicanda non in Elementis ſimplicibus & qualitatibus primis ſubſiſtere, ſed ad propiores quasdam cauſas recurrere, quæ quocunq; nomine appellentur, non multum refert, modò rem teneamus. Licet etiam Hippocrates, *de nat. hum.* nõ propter tria, Chymicorũ Principia, ſed propter humores nos ægrotare dicit: tamen alibi humores non ſolùm qualitatibus primis definit, & quod *l. de natura humana*, de pituita & bile utrâq; dicit, idem, *in lib. de priſc. Med.* de acerbo, acido, amaro, acuto affirmat, ſcribitq; quòd ὅταν γάρ τι τουτέων ἀποκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ᾽ ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι καὶ λυπέει τὸν ἄνθρωπον. Ideoque dum Hippocrates propter humores amaros, ſalſos, aliosque hominem ægrotare ſcribit, & dum Chymici propter ſalem, &c. eundem ægrotare dicunt, non dicũt contraria. Penitius enim tantum in naturam humorum inquirunt Chymici, & cur humores hanc vel illam vim & naturam habeant, indagant, & ex certis principiis cauſam reddere conantur, Imò ſi ea. quæ nõ ſolum de morborum ortu, ſed etiam de corporum naturaliũ generatione tradiderunt Philoſophi & Medici, qui hanc rem diligentius perpenderunt, conſideramus, certè eorum doctrina ab hac non multum diſcrepare videtur. Ut ex multis unum ſaltem afferamus, Eraſtus, Chymicis aliàs non æquus, *in deſerſ theſ. de ſaporibus*, ita ſcribit: *Medicamenta verò omnia non ex Elementis primò conſtant, ſed ex jam antè, imò pluries mixtis compoſita*

poſita ſunt. Corpus hominis Galenus non ex Elementis, ſed ex quatuor humoribus, ut materiâ propinquiſſimâ, generatum factumq́; oſtendit. Hos rurſum humores ex cibo & potu factos conſtat, quos ipſos ex ſuccis terra pronatos liquet. Etenim animalia plantis veſcuntur, plantæ ex terrâ ſuccum ſibi familiarem attrahunt, amarum, dulcem, acidum, qualis ſcilicet cujusq́; natura maximè familiaris exiſtit. Semina certè in terram conjecta dum ſibi utilem & convenientem alimoniam ex terra attrahunt, non pura elementa attrahunt, ſed ex Elementis compoſitum ſuccum. Hæc Eraſtus. Jam ſi quærimus, quæ ſit hujus ſucci natura, & an is unicus ſit, ac unius naturæ, an verò aliquot ejus differentiæ, & ſi ſunt, ut ſunt (nam Hippocrates acidum, amarum, dulce, & ſalſum nominat) an ſint innumeræ & incertæ, an verò definitæ: quid prohibet, cùm ipſe Hippocrates per acidum, amarum, dulce, ſalſum & ſimilia horum ſuccorum differentias explicet, ad principia Chymicorum recurtere; & ſtatuere, ſuccum illum, quem plantæ attrahunt, ex hiſce conſtare?

Verùm ſit ſanè, nec rem iſtis nominibus ſignificatam tenuerint antiqui, tamen quia nō tollit ipſorum de Elementis ſententiam, ipſis non eſt contraria. Non enim quod quis inter ignoravit vel omiſit, ejus doctrinæ eſt contrarium, ſed poſſunt antiquorum defectus recentiorum induſtriâ ſuppleri. Neque Ariſtotelis & Galeni ſcripta Phyſica eam habent perfectionem, quam ſacræ literæ, ut iis nihil addi poſſit. Ideoque etſi illi ſua proxima principia animalibus & plantis conſtituerint: tamen quia ab iis mox ad Elementa ut ultima plerique (Hippocratis enim ſententiam eſſe, plantas ex terrâ acidum, amarum, & ſalſum, & omnigenum attrahere, antea dictum) delapſi ſunt, & propiora illa omiſerūt (neque enim crediderim, quod Meteora, ut imperfectè mixta, plantarum & animalium propiora principia conſtituerint) meritò hiatus ille ſupplendus eſt. Et ſunt non pauca alia, de quibus ne cogitârūt antiqui, quæ à poſterioribus inventa ſunt.

Verum mittamus jam autoritatem Hippocratis in antiquum, ac rem ipſam videamus.

Primò autem proteſtamur, etſi principia iſta ſuo, & quem antea propoſuimus, & mox explicabimus, modo, admittenda cenſeamus: nos tamen omnium abſurdorum & ineptorum dogmatum, quæ in hac doctrina à Paracelſiſtis immiſcentur, patrocinium non ſuſcipere. Operæ pretiū non putamus, omnium opiniones recenſere & examinare; Inprimis cùm pauci idem hac de re docuerint.

Primò nimirum, ut etiam ſupra monui, non tam latè extendenda ſunt principia Chymica cum Paracelſo, ut ante elementa conſtituantur, & elementa ac cœlum ipſum ex iis componatur.

Deinde per ea elementa ac principia Ariſtotelica nullo modo rejicienda ſunt, ſed ſuus locus materiæ, formæ, & privationi, ſuus elementis,

Principia Chymica non tollunt Elementa.

S

mentis, ſuus his principiis dandus: Et tam elementa, quàm hæc principia Chymica in miſtorum conſtitutione admittenda: Et ex illis caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas; ex his odores, ſapores, & hujus generis qualitates aliæ deducendæ.

Principia quotuplicia

Tertiò & hoc monendum, inter principia alia eſſe propinquiora, alia remotiora; alia communia, alia minus communia: Et unum miſtum è pluribus principiis diverſæ naturæ poſſe componi. Sicut ergò cum dicitur; Semen & maternum ſanguinem eſſe corporis principia: eo non negatur, hominem conſtare ex quatuor elementis: Ac contrà ſicut cum dicitur; hominem conſtare ex elementis: non negatur, humores quatuor eſſe hominis principia: Ita cum dicitur, tria eſſe rerum iſtarum principia, non negatur, eaſdem conſtare ex elementis.

Corpus duplex.

Ac hinc nonnulli in miſtis *duplex corporum genus* ineſſe dicunt; unum *elementare*, alterum *eſſentiale*, & utrumque ad miſti conſtitutionem pertinere. Ubi res quidem ſatis bona eſt, ſed locutio non ſatis exacta; cùm elementa quoque ad eſſentiam rei pertineant. Verùm (ut ad bonum ſenſum iſta attrahamus) appellare videntur *principia eſſentialia*, ob nobiliores qualitates & actiones, quæ in majore apud ipſos ſunt pretio, & ita ad eſſentiam præcipuè medicamentorum, quæ inprimis quærunt, magis pertinere videntur, quàm elementa. Neque enim, quod ſæpè jam monuimus, cum Paracelſiſtis facimus, qui ſtatuunt, iſta tria principia eſſe planè prima, vel etiam ante elementa: ſufficiat, ſi obtineamus, eſſe poſt elementa, & talia, à quibus pleræq; facultates, quas medicus in medicamentis expetit, oriantur, & ultra quæ reſolvere corpora naturalia non tentat Chymicus: Cùm nec natura hic facilem ſeſe in reſolvendo, ſi quis ulterius progredi cupiat, præbeat: Niſi forſan deſtruere planè potius, quàm reſolvere res cupiat.

Principia eſſentialia.

Principiorum Chymicorum probatio.

Quomodo autem probari poſſit, talia dari principia, jam diſpiciendum, & in genere probandum, dari alia corpora præter elementa, quibus qualitates certæ, quæ vulgò falsò elementis attribuuntur, primò, ut propriis ſubjectis, inſint. Quomodo verò dentur, & quot ac qualia ſint, poſtea diſpicietur. Neque enim dum in genere hac de re diſquirimus, omnes Chymicorũ opiniones, quas de iis in ſpecie habent, defendendas ſuſcipimus. Primò autem hoc argumento utimur: Ubicunque pluribus eædem affectiones & qualitates inſunt, per commune quoddam principium inſint neceſſe eſt: ſicut omnia ſunt gravia propter terram, calida propter ignẽ. At colores, odores, ſapores, eſſe φλεγιστὸν & ſimilia alia, mineralibus, metallis, gemmis, lapidibus, plantis, animalibus inſunt. Ergo per commune aliquod principium & ſubjectum inſunt. At tale principium non ſunt elementa. Nullam enim habent ad tales qualitates produ-

Digitized by Google

producendas potentiam. Ergo alia principia, unde fluant, inquirenda ſunt. Et licet nonnulli monſtrare conati ſint, colores, odores, ſapores, ab elementis provenire: irrito tamen conatu id fecerunt, ut à doctiſſimis Philoſophis & Medicis jam monſtratum eſt. Quomodo enim, quæſo, à caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate, quomodocunq; etiam miſtis, color, quomodo odor, quomodo ſapor proveniat?

Neque vidi aliquem è Philoſophis, qui liquidò monſtrarit, quomodo quælibet illarum qualitatum ab elementorum qualitatibus proveniat: Neque in Peripateticorum libris, quod animum veritatis avidum ſatiaret, hactenus invenire potui. In iis potius tot contrariæ ſententiæ, tot dubia nondum ſoluta occurrunt, ut doctiſſimi quique & maximè ingenui cũ Scaligero *exerc. 325. ſ. 4.* conqueri neceſſe habeant: latere naturas has, ſicut & alias rerum ſpecies in profundiſſima caligine humanæ inſcitiæ. Hoc ergò niſi præſtetur, & monſtretur, quomodo ex elementis, quæ aliis qualitatibus, quàm caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate, gravitate, item & levitate præditæ ſunt, tot aliæ qualitates, quæ cum his nullam cognationem habent, oriantur: ratio iſta firmiſſima manet, eaque ad res graviſſimas probandas utuntur doctiſſimi Philoſophi, ut ex Scalig. *exerc. 17. ſect. 20.* videre eſt. Habetq; hæc aſſertio fundamentum in illa rationis regula, quæ eſt: Non poteſt aliquid agere ultra virtutem ſuæ ſpeciei, neque poteſt effectum dare ea, quæ ipſum non habet, cùm ut res ſe habet in eſſendo, ita ſeſe habet in cauſando. Quod ita firmum eſt, ut nullis inſtantiis infringi poſſit. Interim concedimus, in compoſito eſſe plus, quàm in ſimplici quolibet ſeorſim ſumto. At non plus in ſimplicibus omnibus, quæ compoſitionem ingrediuntur. Et ſi quæ qualitates & actiones, miſto, quatenus tale, competunt, evaneſcunt ex miſto deſtructo. At ſapores, odores, & ſimiles qualitates miſto deſtructo remanent in parte aliqua miſti, cui propterea, ut primo ſubjecto inſunt. Et propterea ſi etiam meteoris inſint ex iiſdẽ cauſis competunt. Si enim dicimus, corpora perfectè miſta eſſe ea, quæ ex elementis omnibus & hiſce principiis inter ſe miſtis conſtant: nihil obſtat, quin non dici poſſint imperfectè mixta ea, in quibus elementis non omnibus admiſcentur hæc principia omnia, aut principiis non omnibus omnia elementa, aut non omnibus elementis nõ omnia principia. Ita certè compertum, ſæpè dari pluvias coloratas, nebulas fœtidas.

Si quæ verò contra hoc axioma ad ejus veritatem infringendam opponuntur exempla rerum, ea vel revera illam qualitatem, quam aliis communicant, habent, vel effectus falſæ cauſæ attribuuntur. Ita ſi dicatur, animam corporis & quantitatis eſſe efficientem; cùm ipſa non

ſit quanta, falſum hoc eſt. Nam anima corporis & quantitatis nullo modo eſt efficiens, ſed ex materia corporea & quāta corpus & quantum format & determinat. Ita ſi quis dicat, ex chalybe & ſilice generari ignem, quorum neutrum ſit actu igneū ſciendū, in ſilice & chalybe revera Sulphur ineſſe, quod vel odore percipitur, iisq; qui aliquando limaturæ chalybis oleum Vitrioli vel aquam fortem affuderunt, non ignotum eſt. Et ſi res, quæ æquè duræ ſunt, ut ſilex & chalybs, inter ſe collidantur: tamen ſi Sulphur iis non inſit, ignis non excutitur: contra res aliæ non ita duræ colliſæ ignem emittunt. Sunt penes me duæ arundines Indicæ, quæ inter ſe colliſæ flammam emittunt cum manifeſto Sulphuris odore.

Neque Elementa, ſive κατ' ἐνέργειαν ſive κατ' ἐνπλέχειαν agant, qualitates ſe à planè diverſas producere poſſunt. Quæ n. κατ' ἐνέργειαν agūt, qualitatem, quæ ab ipſis provenire dicitur, in ſe habent formaliter, ut cum alii, tum Rudolphus Goclenius, *in diſquiſit. Peripat. quæſt. 6* docet. Nullum verò Elementum ſapidum vel odoratum eſt. Neque etiam κατ' ἐνπλέχειαν Elemēta has qualitates producunt. Cùm enim talia agentia in actum non exeant abſque habili ſubjecto: recipiaturque δύναμις & actio eorum non niſi pro captu patientis, monſtrandum eſt ſubjectum illud, in quod, dum agunt Elementa, odores ſapores, colores reſultent, & quidē modus explicandus. Quod ſol lutum humidum indurat, res plana eſt. Lutum enim per ſe eſt durum; quòd verò fluidum eſt, & humidum, habet aqua admiſta. Hæc ergò ſi radiis ſolis evocetur, ad naturalem duritiem redit. Idem in hiſce Qualitatibus monſtrandum, & docendum, ſi ſapidum humidum eſt, & in ſapore vincit humidum, cur tot res ſicciſſimæ ſapidiſſimæ ſint, ac ſi in odore vincit ſiccum, cur tot res humidę odoratiſſimæ ſint: cur tot res, in quibus ſiccum comprehendit humidum, inodoræ ſint: cur in tantillo ſæpè corpore tanta odoris fragrantia ſit: contra v. in magno corpore, quod parum diſcrepat temperamento, parum vel nihil odoris ſit. De colorib. jam nihil dico, de quorum origine diſputatio prolixior eſt, atque ipſos etiam Chymicos hic hærere non nego. Etſi enim fuerint ex Peripateticis, qui conatu irrito ex qualitatum primarum miſtione colores deducere conati ſunt: tamen pleriq; hodie fatentur, is qualitates primas nō eſſe proxima principia colorū, ut apud Frāc. Toletū, & Vidum Anton: Sarmilioniū & alios videre eſt. Et omnino illa actio κατ' ἐνπλέχειαν non parvas habet difficultates, & ſæpe latius, quam par eſt, extenditur. Quomodo Sol calefaciat, Goclenius *in diſquiſit. Philoſoph. quæſt. 6.* hæret, & uni DEO hic veritatem exquiſitè notam, & rationes, quæ ad probandum, Solem non eſſe formaliter calidum, afferuntur, non demonſtrationes, ſed

rationes

rationes Dialecticas;& quidem non ſelectiſſimas eſſe ſcribit. Verùm hanc litem non facio meam. Hæc de primò argumento ſufficiant.

Deinde utimur argumento, quo & Ariſtoteles,*3.de Cœl.cap.3. text. 35.* & Galenus, *lib 1.c.3. de elementis* uſus eſt.Ex iis corpora naturalia cōſtant, in quæ reſolvantur. Sed reſolvūtur in iſta tria principia. Ergo ex iiſdem conſtant.Non jam reſolutionum talium multa exempla afferam.Salem omnibus ineſſe, & ex iis fieri poſſe, omnibus in reſolutionibus Chymicis verſatis notiſſimum eſt.

Et in plantis quidem & animalibus res manifeſta eſt. Qui tamē etiā diligētius naturam metallorū perpenderunt, Sulphuri & Mercurio terram metallicam ſeu chalcan tum addunt, ut apud Libaviū videre eſt. Et licet alias Chymici ex Sulphure & Mercurio metallico puta, ſolùm metalla cōſtitui dicant,tamē de proximis Principiis loquuntur : ſicut Medici, dum dicunt, ſemen & ſangvinem eſſe corporis humani principia, non negant eſſe quatuor Elementa. Et qui verè Metalla novit,& ex iis cryſtallos , quos vocant,parare, facilè etiā Salem iis ineſſe animadvertet. Et licet igne non omnia cōburantur,alios tamen calcinandi & reſolvendi modos norunt Chymici. Si quæ verò ſunt ſaxa & ſimilia,quorum tamen pauca eſſe puto, quæ nihil Salis in ſe continent,talia magis accedunt ad naturam Elementorum,& miſta imperfecta ſūt, quod monet etiam Cæſalpinus *de Metall lib.1 cap 1.* Licet etiam Sal guſtu in omnibus non percipiatur,& omnia miſta non ſint ſapida: tamen inde colligi non poteſt, ſalem miſtis non ineſſe: Sicut nec negare licet, ignem non ineſſe omnibus miſtis, quòd omnia miſta calida non percipiantur. Nam ut qualitates Elementorum aliarum admiſtione abſcōditæ latent,ut rectè docet Zabarella,*de miſt.ortu & interitu cap. 9:* ita & principia iſta ob aliorum admiſtionem non guſtu percipiuntur. De quo Hippocrates *de priſca Medicina* ſcribit: ταῦτα μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν. οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπέει τὸν ἄνθρωπον: ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ᾿ ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι, καὶ λυπέει τὸν ἄνθρωπον. Id eſt: *Hæc quidem mixtione & mutua inter ſe contemperatione neque cernuntur, neque quenquam moleſtiâ afficiunt. At ubi horum quidpiam ſecretum fuerit, & per ſe extiterit, tunc & conſpicuum fit, & hominem moleſtiâ afficit.* Ideoque an miſtis Sal inſit,non ſemper in integris,ſed reſolutis(per reſolutionem autem non intelligimus illam, quæ piſtillo fit in minores partes comminutionem, ſed veram partium ſeparationem) deprehenditur.Id quod in miſtis combuſtis & calcinatis accidit. Nam calci ſalem ineſſe, & guſtu & aliis operationib.deprehenditur.Quamvis verò ſalem nonnulli ad terram redigere conentur, fruſtrà tamen hoc tentant. Nam, ut omnes ſaniores Philoſophi & Medici ſtatuunt, & inter hos Cæſalpinus *lib.1.de Me-*

tall.cap.16. Sal non eſt frigidus & ſiccus: ſed calidus & ſiccus, ac vi abſtergendi præditus: Et in loco humido liqueſcit, quod à terra alienum eſt.

Quod de Sale dixi, idem de Sulphure dici poteſt. Et ineſſe illud omnibus φλογιστοῖς adeo notum eſt, ut probatione non indigeat, & Philoſophi doctiſſimi etiam Peripatetici hodiè omnia φλογιστὰ propter ſulphur talia eſſe concedunt. Perpendatur & hoc exemplum, quo etiam Fernelius, *lib. 4. Phyſ. cap. 3.* utitur. Si lignum viride igni admoveatur, flammam non concipit, donec humiditas aquea exhalet. Neque tamen quiſquam opinetur, nihil niſi aquam è ligno viridi igni admoto exhalare. Nam mordicatio illa, quam oculis infert ille vapor, ſatis docet, aliud quid præter aquã reſolutam huic vapori ineſſe: quod quale ſit, mox dicetur; ſatis eſt, ſi jam pareat, puram putam aquam non eſſe. Poſtquam illa aquea humiditas abſumta eſt, maxima ex parte oleaginoſum illud & pingue, quod Chymicis ſulphur eſt, (licet omne ſulphur pingue non ſit) inflammari & flammam liberiorem, nec ita fumo permiſtam, dare incipit. Reſtant tandem cineres, quibus ſal reſiduus eſt, & aquâ affuſa à terrâ facilè ſeparatur.

Ut verò etiam obiter meam de eo, quod ex lignis accenſis exhalat, ſententiam aperiam, Chymicos equidem vulgò Mercurialem illam humiditatem dicere, & Paracelſum *lib. 1. Paramir. cap. 2.* in ligno quod effumat, Mercurium eſſe, atque ita volatilitate Mercurium definire, ſcio. Verùm iis non aſſentior. Evolant enim & alia igni admota, evolat aqua, evolat ſal volatilis, & ille ipſe eſt, qui oculos ferit, atque illum ſalem in fumo, qui ex accenſis lignis attollitur, ineſſe, non ſolùm mordicatio, ſed & natura fuliginis docet, è quâ cum urinâ & ſale communi ſal armoniacus conficitur. Evolat & elevatur etiam ſulphur.

Verùm an præter aquam, ſalem volatilem & ſulphur, quorum triũ nullum Mercurius eſt, aliud adhuc quid volatile detur, & tale quidem, quod levi etiam calore in altum evolet, hic jam, ut ingenuè id fatear, ex ſolâ volatilitate, quæ pluribus communis, id decidi non poteſt, ſed aliis indiciis opus eſt, quibus tertiũ principium probent Chymici. Ego an commodè Mercurium ſpiritum illum αἰθερώδη & οὐσίαν ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ dixerim, infra videbitur. Non indocti certè Chymici eum admittunt, & in ſpiritu vini ſulphur à Mercurio diſtinguit Frater Baſilius Valentinus, *cap. de Vino:* Idem tamen monet, Mercurium à ſulphure vini vix ſeparari poſſe, ſed ſi accendatur ſpiritus vini, unà cum ſulphure evolare, & eum inſignem victoriam in certaminibus Chymicis aſſecutum eſſe, qui ſulphur vini ſeorſim nanciſci poſſit, ſcribit. Sed hoc, ut dixi, obiter.

Non verò ſolùm in plantis, ſed &

metallis

Digitized by Google

metallis ac mineralibus ſulphur manifeſtè deprehenditur. Et, ut clariſſimus & in Philoſophia Peripatetica nulli ſecundus Cornelius Martini, *in præf. in Georg. Agricolam*, ſcribit: ***Sulphur deprehendi in omnibus metallicis, excepto auro; Sulphur, inquam, combuſtibile, quod & flammam concipiat, & odorem ſulphuris vulgaris exhalet, vero verius eſt.*** Etſi verò aurum excipiat Cornelius Martini; tamen de integro, ſicut & de aliis lapidibus & gemmis id accipiendum eſt, quorum miſtio ita eſt exacta, ut igni non cedat, ſulphurque ita fixum, ut ab igne non accendatur. Si verò reſolvantur, ineſſe iis ſulphur inflammabile, facilè experiri eſt, & qui id non credit, aurum fulminans à Chymicis nominatum præparare diſcat, atque ſulphur inflammabile etiam non ſine periculo, niſi id rectè tractaverit, experietur. Poſſe autem inflammabilia ita figi, ut non amplius ardeant, & contrà, ex fixis inflammabilia fieri, Chymicis notiſſimum eſt. Et quamvis non diffitendum ſit, illud ſulphur φλογιςὸν, quod in reſolutione miſtorum exhibetur, nō eſſe primum purum principium, de quo loquimur: tamen id probationi noſtræ nihil obeſt. Peripatetici etiam ex reſolutione res ex elementis conſtare probant: interim prima pura elementa nullibi monſtrare poſſunt, cùm nec lucidiſſima & ſplendidiſſima flamma rei alienæ commiſtionem effugiat. Itaque nec Chymici obſtricti ſunt, ut pura illa principia exhibeant; ſatis eſt, ſi corpora monſtrent, in quibus excellunt.

An corpor. natural. reſolvantur in ea, è quibus conſtant.

Verùm contra hæc multi multa objiciunt. Primò Eraſtus, *2. part. Diſput. contra Paracelſ.* Principium illud & propoſitionem, quæ tamen eſt Hippocratis, Ariſtotelis & Galeni, quâ dicitur; *Res quævis in ea reſolvi, è quibus conſtant*, non ita ſimpliciter admittendam eſſe cenſet; cùm multa in ea corrumpantur, ē quibus non ſunt compoſita: ut humores in excrementa vitioſa, vel caro in vermes. Verùm adhibeatur ſanè aliqua limitatio, & dicatur, de ultima reſolutione eſſe propoſitionem iſtam accipiendam, vel rem quamcunque reſolvi in ea, ex quibus actu inexiſtentibns, tanquam partibus materialibus, compoſita eſt: non verò in ea, è quibus res per ſubſtantialem materiæ transmutationem generata eſt. Nihilominus ſubſumimus: Ex hiſce principiis actu inexiſtentibus (ſicut nimirum elementa actu inexiſtunt in miſto; caſeus, butyrum, ſerum in lacte; oleum in amygdalis vel nuce moſchata) conſtare corpora naturalia; ita ut per reſolutionem & ſeparationem inde ſecernantur, non verò per ſubſtantialem materiæ transmutationem, quod vult Eraſtus, ex iis omnimodo generentur. Aliâs enim libenter concedimus, res naturales per corruptionem in multa transmutari poſſe, ex quibus non conſtant, v. g. ſanguinem & partes corporis in pus; caſeum & carnes in vermes.

vermes Verùm non de corruptione & tranſmutatione, ſed de reſolutione Axioma illud loquitur. Ultimam tamen cum dicimus reſolutionem, non eam planè intelligimus, quæ fit in elementa: cùm natura tam facilem in reſolvendo ſeſe non ſemper præbeat, & in hiſce principiis Chymico ſæpè ſubſiſtendum ſit.

Poteſt enim quid dici tale vel ſimpliciter vel ſecundũ quid tale: quo poſteriori modo & Chymicorum reſolutiones in ultima fieri dicuntur. Quod ut rectè accipiatur, ſciendum, Deum & Elementa & hæc iis poſteriora principia ſuo genere quidem perfecta condidiſſe, cũ ſuas formas habeãt, per quas ſunt, quod ſunt: non tamen ſui gratia præcipuè condidiſſe, ſed ut aliorum eſſent principia. Neque Chymici primùm inter Elementa & alia corpora perfectiora alia miſta reſpectu ſcilicet magis miſtorum ſimpliciora intercedere ſtatu erunt, ſed alii etiam doctiſſimi Philoſophi idẽ ſtatuunt, etſi alio modo, neque omnes iſtis, quibus Chymici, nominibus appellant. Ex Hippocrate de priſca medicina locum ſupra adduxi, ubi expreſsè docet, in hiſce ineſſe amarum, ſaltum, dulce, acidũ, acerbum, inſipidum & ſimilia, eaque miſceri & mutuo contemperari. Ex Eraſto etiam integrum locum ſupra aſcripſi. Idem vidit & docuit doctiſſimus Philoſoph. Philo Mocenicus, *univerſ. Inſtit. ad homin. perfection. cõt. 4. part 1. c. 17. & part. 2. cap. 7.* Natura enim ordine & per gradus quosdam, à ſimplicibus ad perfectiora conſtituenda progreditur, neque quodlibet ex quolibet, ſed hoc ex illo generatur, ideoque etiam non quodlibet in quodlibet, ſed in determinatum reſolvitur. Qui verò reſolutionem omnem in Elementa uſque fieri ſtatuunt, principium petunt, & illud, quod inter Chymicos & ipſos in controverſia eſt, probationis loco afferunt. Interim hoc libenter concedimus, vix ullam corporum mixtorum reſolutionem ſive natura, ſive arte fieri poſſe, quin etiam unà reſolutio in Elementa aliquo modo, & ex parte fiat. Ut enim Elementa & principia hæc ad ejusdem miſti conſtitutionem concurrunt: ita in reſolutione utraque inde rurſum ſeparantur. Hoc ſaltem ſtatuimus, totum miſtum non reſolvi in Elementa, ſed multò maximam partem in principia ſeu miſta prima abire. Et videant, qui contrarium ſentiunt, ne dum ea, quæ in reſolutione à corporibus miſtis reſultant, pro primis Elementis, puta vaporem adſcendentem pro aëre, liquorem deſtillantem pro aqua habent, murem farinà aſperſum pro dominò piſtrini, ut Scal. jocò utar habeant.

Licet verò principia hæc miſta perfecta dicãtur, nihilominus aliorum miſtorum principia eſſe poſſunt. Nam perfectè mixta dicuntur reſpectu imperfectè mixtorum, & quod in ſuo genere perfecta ſunt, & quod ſunt, per ſuam formam sũt; non tamen talia ſunt, quæ ſui gratia ſimpli-

ſimpliciter ſint, & ut ſeorſim exiſtentia peculiarem corporum naturalium ſpeciem conſtituerent, ſed ut (ceu aliis miſtis ſimpliciora & magis exquiſita ſimilaria) aliis corporibus miſtis perfectioribus nobiliorem materiam præbeant. Neque abſurdum eſt, dicere ea actu eſſe, cùm è Philoſophorum ſcriptis notiſſimum ſit, actum ſumi non tantùm pro exiſtentia, ſed etiam pro eſſentia, quam quælibet res per formam ſuam habet. Interim miſtorum principia eſſe poſſunt. Nam & ipſa elementa ſunt corpora in ſuo genere perfecta, & habent ſuas formas, per quas ſunt, quod ſunt, & per quas à ſe invicem differunt & diſparantur: & tamen ſine ulla abſurditate ex iis miſta componuntur, & ex quatuor elementis fit unũ actu. Non enim formæ ſeu elementorum ſeu principiorum Chymicorum officio formæ tum funguntur, ſed cùm ad operoſiorem compoſitionem factæ ſint, formæ etiam eorum formæ ſuperioris dominio ſubjiciuntur & materiæ vices ſuſtinent, ut Zabarella, *de gen. & inter. c. 2* rectè docet. Et ſicut ob elementa prædominantia miſta vel calida, vel frigida dicuntur: ita ob principia iſta, acida, ſalſa, inflammabilia, odorata. Sicut verò lignum non dicitur ignis vel terra: ita nec ſal vel ſulphur. Dum verò miſtum corrumpitur, ut aliæ partes in ignem, aliæ in aquam, aliæ in aërem, aliæ in terram; ita & aliæ in ſal, aliæ in ſulphur abeunt. Et ſic concedo, in omni corruptione miſti etiam aliquid generari, id eſt, formam miſti interire, & ex uno plura fieri, id eſt, formæ, quæ antea materiæ officio fungebantur, jam formæ officio fungi incipiunt.

Verùm ut hæc clariora fiant, duæ diſtinctiones notandæ. Prima eſt, duplicem eſſe materiam, aliam immanentem, aliam tranſeuntem. Immanens eſt, quæ in re materiata & effecta permanet, ſuam naturam retinens: ut lapides, ligna ſunt materia domus; elementa corporis miſti. Tranſiens eſt, quæ non manet in re effecta, ſed mutatur & formã accipit aliam, ita quidem ut priorem recipere non poſſit. Ita chylus eſt materia ſanguinis; ſanguis corporis humani, ac partium in eo omnium nutrimentum. Licet enim alias dicamus ſanguineas, quod naturæ ſanguinis propinquiores eſſe videntur, qualis eſt caro: tamen etiam caro non amplius ſanguis eſt, & ubi ſanguis caro fit, priorem formam depoſuit, non ex parte tantùm, ſed integrè etiam. Nihilominus reliquæ etiam omnes, & ipſa oſſa etiam ſanguine nutriuntur. *Materia duplex.* *Permanens.* *Tranſiens.*

Altera eſt, duplicia eſſe rerum naturalium principia; alia communia, quæ omnibus æquè inſunt, alia propria, quæ cuique generi peculiaria ſunt. *Principia duplicia.*

Cum ergo jam de corporum naturalium reſolutione quæritur, verum eſt illud axioma; *Res qualibet reſolvitur in ea, è quibus conſtat*, de materia immanente, nõ de materia

 tranſe-

Digitized by Google

tranſeunte. Ita corpus naturale miſtum quodvis reſolvitur in elementa; reſolvitur in principia Chymica; quæ licet alterentur in miſto, non tamen in eo planè abolentur, ſed uniuntur, ut rectè docet Ariſtoteles. Non verò caro vel os in ſanguinem reſolvi poteſt: quia dum ex ſanguine fit caro vel os, ſanguis naturam ſuam amittit, & aliam formam induit. Ideoque malè argumentatur P. Palmarius, *de lapid Philoſoph. dogmatic. cap. 10.* ſi omnia in aquam, oleum & ſalem abeunt, ex illis illa non veniſſe. Non enim hæc ſunt tranſiens, ſed immanens materia. Reſoluta nimirum ſunt ex miſto, non generata. Et ut verbo me explicem, eodem modo principia Chymicorum in miſtis aliis ineſſe ſtatuo, quo in iis ſunt elementa, & hinc etiam eodem modo in reſolutione prodire. Et proinde non ut partes integrantes (materiales tamen partes non abſurdè dici poſſunt, ut & elementa mixti) mixto ineſſe, uti ex lapidibus, lateribus, lignis domus, & ex oſſe, membrana, carne inſtrumentum corporis, ſed totum conſtituere mixtione, ficut elementa. Qua ratione autem elementa in miſtis inſint, dicetur capite ſequenti: quia tamen nec iſta in qua jam verſamur controverſia ſine iſtius quæſtionis explicatione intelligi ſatis poteſt, aliquid de ea dicendum eſt. Eſt verò quæſtio valdè intricata & difficilis, ut nemo, qui in hac ab alio diſſentit, neq; ſtatim id, quod in quæſtione eſt, fundamenti loco præſupponi concedit, convitiis impetendus, aut Phyſicis ad unum omnibus contradicere dicendus ſit. Diſſentiunt enim, ſi ullibi, hîc inter ſe Phyſici. Acutiſſimi certè Philoſophi hîc hærent, atque inter eos Jul. Cæſ. Scaliger *exerc. 101.* fatetur, ſe non facilè dicere poſſe, utram ſententiam magis probet, in hâc humanâ caligine. Itaque quemlibet in re dubia ſuo ſenſu abundare permitto. Ut tamen meam ſententiam liberè aperiam, re hinc inde diligenter penſitatâ cum iis jam facio, qui elementa ſecundum formas integra in miſto remanere, ac dum miſtum in elementa reſolvitur, elementa redire non ſpecie tantùm, ſed numero etiam eadem ſtatuunt, atq; in iſta ſententia perſiſto, donec ſolidis rationibus contrarium monſtratum fuerit. Solis v. autoritatibus vel Scoti vel alius alicujus me moveri non patior. Neque enim unius Scoti, qui in ſuam ſententiam, quam non ſine cauſa Fernel. *lib. Phyſiol. cap. 6.* puerilem, ferè inanem & portentiſſimam nominat, Latinos pleroſque, dum Veterum Philoſophorum diſciplinam, permiſtioniſque rationem aſſequi minimè voluerunt, ut idem Fernelius loquitur, pertraxit, autoritate ſtandum vel cadendum mihi exiſtimo. Etiam docti viri fuere Philoponus, Albertus, Zimara, Avicennas, Fernelius, qui contrarium ſentiunt & acriter defendunt, ita quidem, ut nonnulli ex iis ſcribant, eum qui ipſorum argumenta leget, niſi

niſi molaris lapis ſit, manus datu-rum: & qui aliter ſentiunt, ſophiſtas agere, naturæ operibus imponere, veteris diſciplinæ ſplendorem obterere & inquinare. Non equidem ignoro, ſed eorum opinionem olim in Phyſicis ſecutus ſum, Averroen & Zabarellam, cum negare nō poſſent, elementa in miſtis remanere, ne verò integra remanere ſtatuerent, (cujus tamen rei nullam cauſam evidentem habuerunt), ad formarum refractionem confugiſſe. Verum refractio illa formarum merum figmentum eſt, ut à Latinis contra Averrois ſententiam diſputantibus ſatis monſtratum eſt; neq; ullam Averrois & Zabarella pro iſta ſententia rationem ſaltem probabilem afferre, & monſtrare potuerunt, formas elementorum recipere magis & minus, & gradus aliquos habere, ut aliqui tolli poſſint, reliquis manentibus, ſed ſimpliciter ſaltem illud affirmàrunt.

Et ſit ſanè, ut non eo, quem volo, modo elementa ſint in miſtis, tamen cum nemo tàm abſurdus ſit, ut elementa nullo modo remanere in miſtis dicat, & elementa in miſtis remanere neget, de modo verò ſaltem controverſia ſit: quicquid Philoſophi de elementis in miſto remanentibus, & ex miſtorum generatione iterum emergentibus, quod rationi conſentaneum eſt, ſtatuerint, idē de principiis Chymicis affirmare potero, & cùm iis ex reſolutione miſtorum elementa indagere liceat, mihi etiam fas erit, ex reſolutione principia iſta inveſtigare.

Itaque ut de reſolutione naturali nihil dicamus, ſed de violentâ ſolùm per ignem, Ignis non niſi ignem generat, nullumque miſtum producit. Cum ergò in violenta reſolutione per ignem quædam è miſtis prodeunt, quæ ab ignis actione ſeu per ſe, ſeu per accidens, ſeu generatione univoca, ſeu æquivoca provenire non potuerunt, ea in miſto fuerint, neceſſe eſt. Sicut nimirum elementa, dū illud vinculum unionis ſolvitur, quodque ſibi relinquitur: ita etiam principia Chymica, quæ antea ſuo formæ nobilioris dominio ſerviebant, neque ob aliorū admiſtionem deprehendebantur, forma illa corruptâ jam manifeſta ſenſibus fieri incipiunt, ita ut ſal, qui antea latebat, partibus aliis exhalantibus in cinere maneat, & inde levi negotio ſeparari & ad oculum demonſtrari poſſit. Et qui fit quæſo, ſi generata iſta ſunt aliorum corruptione, nō reſolutione, quod omnia corpora naturalia in iſta æquè non abeunt? Non enim generatur quodlibet ex quolibet, ſed hoc ex illo; neq; corrumpitur quodvis in quolibet.

Ideoque non ex quovis corpore per eundem ignem eadem ſalis vel ſulphuris copia educitur. Nimirum ex abſinthio, fœniculo, ſarmento, vitis & ſimilibus ſal ſatis copioſus, ex aliis verò plantis pluribus, ut cucurbita, cucumere & ſimilibus, paucus admodum elicitur, & quidem non ſemper ejuſdem

planè naturæ, ſive ex determinatione in qualibet ſpecie id fiat, ſive ex admiſtione corporis alieni.

Deinde verum eſt idem axioma plerumque de principiis ſaltē communibus, non de proximis. Miſcibilia enim illa communia manent in miſto, proxima autem generationis principia plerumq; non manent, ſed omnino nomen, naturam, ac definitionem mutant. Totum hoc in totum hoc mutatur, ut ſanguis in carnem. Et proinde regreſſus & reſolutio ad proxima principia non datur. Ita ex ovo fit pullus, & omnia ovi in pullum mutantur, omnemque potentiam amiſerunt, qua regreſſus fieri, & ex pullo iterū ovum fieri poſſit. Plerumq; tamen hoc fieri dixi, & in animatis omnibus hoc locum habere exiſtimo, ubi anima alimento attracto novam formam induit: in miſtis non animatis, quousque hoc extendendum ſit, ſuo loco dicetur.

Chymicæ reſolutiones an ſint tantum artificiales.

Deinde illud hic nonnulli objiciunt; Chymicas reſolutiones non eſſe naturales, ſed artificiales: Axioma illud; Omnia his conſtant, in quæ reſolvuntur, de naturali reſolutione accipiendum eſſe. Malè à Chymicis hic artem ſubſtitui. Ejusdem enim eſſe miſcere & diſſolvere: & quæ natura miſcuit, ea artem non poſſe diſſolvere. Verumenimverò, ſi proximum agens reſpicias, negandum, quod reſolutiones Chymicæ non ſint naturales; etiamſi artifex ſuo modo concurrat. Fiunt enim ab igne & calore, cauſa naturali. Exempli gratia. Cum planta comburitur Salis faciendi gratia, illa actio planè naturalis eſt, non artificialis. Etſi enim reſpectu plantæ, quæ corrumpitur & deſtruitur, non naturalis ſit: tamen reſpectu agentis eſt naturalis. Sicut etiam actio cauſſarum morbificarum in corpus noſtrum reſpectu corporis eſt præternaturalis; reſpectu agentis, quod ſecundum vires ſuas naturales agit, naturalis. Cum à calore ignis ſpiritus vini in altum attollitur, non minus naturalis eſt actio, quàm cum idem ſpiritus, calore ventriculi & epatis, in cerebrum attollitur, aut cum calore Solis res in vaporem reſolvitur. Et proinde res, quæ hoc modo generantur, naturales ſunt, non artificiales, neque ad ideam mente conceptā ſemper opus provenit, ſed pro ignis modo & materiæ præparandæ natura: unde multa caſu ſæpè inveniuntur, & multa præter ideam, quam Chymicꝰ concepit mente, proveniunt. Herbam equidem concidere, vitro injicere, vitrum luto claudere, fornaci indere, ignem accendere, actiones artificiales ſunt. Ab iis tamen effectus, quos cupit Chymicus, non prodeunt, ſed ab igne, tanquam agente naturali. Quomodo autem Ars naturæ miniſtra ſit, & quæ naturæ, quæ artis partes ſint, ubi utriusque operationes concurrunt, bene docet Scalig. *exercit. 101. ſect. 12.* Longè verò alterius generis ſunt res artificiales, ut mox dicetur, quæ ſecundum ſuam eſſentiam, & quatenus tales,

Res naturales quæ.

Res artificiales quæ.

non

non à natura, ſed proximè ab artifice dependent; quales ſunt ſculpturæ & ſimilia.

Corruptio duplex.

Debebant potius diſtinguere, qui iſta objiciunt, cum Ariſtotele, *5. Phyſic. c. 5. text. 5. & 4. Metaph. text. 3.* Corruptionem in naturalem & violentam.

Naturalis.

Naturalem enim corruptionem appellat Ariſtoteles *εἱμαρμένην* ſeu Fato determinatam, quæ ſcilicet accidit ſecundum legem & communem naturæ curſum, quâ animalia per naturalem mortem; miſta per putredinem pereunt & corrumpuntur.

Violenta.

Violentam autem illam, quæ præter curſum naturæ univerſalem & præter naturæ legẽ accidit; qualis eſt mors violenta & combuſtio. Quæ corruptio naturali opponitur: non quòd ipſa per cauſas naturales agentes non fiat (nam & violenta corruptio, ſi cauſas naturales ſpectes, planè naturalis eſt) ſed quia contra univerſalis naturæ curſum accidit. Zabarella quidem aliam inter violentam ac naturalem corruptionem differentiam conſtituit, quòd ſcilicet in naturali interitu miſtum in omnia elementa reſolvitur: Violentam verò corruptionem eſſe mutationem totius in unum elementum, vel calidum ſeu ignem, quæ dicitur combuſtio, vel frigidum, quæ dicitur putrefactio. Verùm ita ſimpliciter hoc admitti non poteſt. Nam ut de putrefactione, quæ longiorem diſquiſitionem requirit, an in unum elementum tùm mutatio tantùm fiat, nihil dicam, combuſtio non eſt in unum tantùm elementum mutatio. Nam & magna pars terræ & ſalis remanet, & quod in auras evolat, non ſolùm ignis eſt, ſed magna pars aquæ, ſulphuris, ſalis volatilis, ut de Mercurio, cùm de eo dubitetur, nihil dicam: id quod facilè credet, qui recipientibus vapores & fumos exhalantes è rebus accenſis excipere volet, ut in oleo, quod ex ſulphure accenſo per campanam fieri ſolet, patet.

Operationes Chymicæ quomodo ſint naturales & quomodo artificiales.

Etſi ergo Chymicæ actiones quædàm hoc modo naturalibus opponuntur & violentæ ſunt, ut cum plantæ comburuntur, quæ niſi combuſtæ fuiſſent, aliquandiu adhuc creſcere, & tandem emori ac putreſcere poterant: ex eo tamen non ſequitur, quod merè artificiales ſint, & quæ hinc fiunt, non naturalia, ſed artificialia. Quis enim ignem è ligno accenſo generatum naturalem eſſe neget? Artificiales ſunt iſtæ actiones, quatenus in artificialibus vaſis materia elaboranda certo ignis gradui objicitur. At actio Caloris in materiam planè naturalis eſt. Et proinde opus, quod producitur, reſpectu efficientis & materiæ naturale eſt. Et ſi illud, in quo humana induſtria & labor cõcurrit, planè artificiale eſſet, etiam arbores, quæ inſitione producuntur, artificiales eſſent.

Aut ſi ideò opera Chymica ſunt artificialia, quia calor externus, quaſi inſtrumentum, adhibetur: cur nõ etiam pullus gallinaceus artificialis erit, qui externo gallinæ incubantis

Digitized by Google

Artificiale quid.

calore in actum producitur? Id artificiale propriè eſt, quod formam in mente artificis prius conceptam ab artifice accipit.: At, Chymico etiam de principiis non cogitante, nec formam eorum prius mente concipiente, in reſolutione ſponte ea proveniunt: quia ſcilicet jam inerant. Artisque nullius eſt formas rerum naturalium producere. Et ut Ariſtoteles 2. Phyſ. c.1. text.2. habet, ὅσον ἐστὶν ἀπὸ τέχνης, οὐδεμίαν ὁρμὴν ἔχει μεταβολῆς ἔμφυτον: *Quæ ab arte proficiſcuntur, nullum inſitum mutationis impetum habent.* At quæ à Chymia fiunt, omnia iſtum internum impetum habent; calorq; ſaltem externum agens eſt, qui illam ἔμφυτον ὁρμὴν ad actum deducit: Chymicus verò agens naturale patienti ſaltem applicat; quod idem facit medicus. Nam dū medicus ranunculum aut cantharides cuti applicat, ejus quidem intentio eſt, ut veſica excitetur: verùm non ideò excitatur, quia medicus cogitat hoc, ſed quia ranunculus & cantharides has vires habent, quas exſerūt etiam medico amplius ea de re non cogitante.

Chymica principia arte non fiunt.

Verùm enimverò ſi omnia, quæ de quæſtione hâc, an ſcilicet reſolutiones Chymicæ ſint naturales vel artificiales, dici poſſunt, ad vivū reſecemus, & quæ diximus, in pauca contrahamus, de vocabulis potius, quàm re lis eſt. Chymiam artem eſſe, ut Medicinam, ſupra diximus, & nemo, ut opinor eſt, qui id neget. Ideoque actiones Chymici, ut Medici, artificioſas eſſe, omnino concedo, & quó modô ſanitas à medico procurata artificialis dici poteſt, eo modo & opera Chymica artificialia dici poſſunt. Et ſicut dum artifex ſarmento medullam aufert, aut lacte vel mulſo ſeminā macerat, vel urinam radicibus affundit, artificialia ea opera dicuntur, & ut Theophraſt. lib.5. c.3. ait, ars συνεργεῖ τῇ φύσει, & fructus hoc modo producti artificiales dici poſſunt: ita etiā quæ à Chymico producuntur, artificialia eodem modo dici poſſunt. Interim hoc in quæſtione eſt: An principia Chymica artificiali reſolutione (concedo enim hoc ſuo modo) è miſto prodeuntia, ut & alia, quæ modo diximus, hoc modo producta ſuam eſſentiam naturæ an arti potius debeant. Seu: an talia ſecundum eſſentiam ſuam potius naturalia quàm artificialia dicenda ſint. Illa enim præcipuè & principaliter artificialia dicuntur, quorum tota natura ab arte pendet, ut domus, ſtatua, pictura: ubi verò mutuas operas tradunt Natura & Ars, & ubi ars συνεργεῖ τῇ φύσει, & cū natura concurrit, opus merè ſimpliciter artificiale dici non poteſt; ſed aliquo ſaltem modo. Hinc cum naturæ, ut in ſanitate procuranda, quæ propterea etiam morborum medicatrix dicitur, in iſtis actionibus potiores partes ſint, opera etiam ſuam eſſentiam naturæ potius, quā arti debent. Ac proinde, ſi rem hanc in omnem partem ventilemus, res eò tandem redit: Rem

quidem,

Digitized by Google

quidem, quæ à Chymicis fit, ſuâ eſſentiâ eſſe naturalem, actionem caloris, qua fit, eſſe naturalem; ipſum motum rei eſſe naturalem; eatenus verò artificialem, quatenus Chymicus eam ſecundum artis ſuæ præcepta vaſi ſuo includit, vel alio modo diſponit, & calorem ſubminiſtrat; nec alio modo eſſe artificialem, quàm, ut jam dictum, quo ſanitas, quæ medici operâ recuperatur, artificialis dici poteſt. Plus Chymicum conferre, aut artem aliquid ad eſſentiam harum rerum facere, nunquam monſtrabitur. Nam cùm Chymia, ut & Medicina, materiam non faciat, ſed à naturâ mutuetur, imò nec formam faciat, ſed eam in materia ſuo modo inexiſtentem inveniat, ſufficit, ſi ſciat, quæ ſui ſubjecti natura ſit, & quod opus, ſi hoc agens cum hoc patiente conjungatur, proditurum ſit. Ideoq; finem illum reſpiciens cum agens cum patiente ſecundum regulas artis conjungit, plura agere non poteſt, ſed totum reliquum negotium ſoli naturæ committit, quæ Chymico etiam amplius ea de re non cogitante, ſed vel dormiente, vel peregrè abſente, vel etiam mortuo omnem reliquam actionem abſolvit: eodem modo, ſicut dum medicus pharmacum purgans ſecundum artem paratum in eum finem, quem mente concipit, ægro exhibet, purgatio medicamenti & naturæ vi perficitur, etiamſi medicus ab ægro abeat, & de purgatione amplius non cogitet. Neq; ſeſe res aliter habet in Chymicis operationibus, quàm in aliis naturæ operibus, & non aliud fit in putrefactione, quæ fit extra vaſa, & aliud ex ea, quæ fit intra vaſa Chymica, ſed utrobique eodem modo perficitur. Etiam intra vaſa vermes interdum ex putredine generantur, qui certè non ſunt artificiales.

Neque enim quæ à Chymicis fiũt operationes ſemper fortiore & adurente igne inſtituuntur: ſed per putrefactionem ſaltem & digeſtionem non rarò materia reſolvenda, vaſis ſuis incluſa, elaboratur. Nec rem ad cineres ſemper deducere opus eſt, ut ex ignea exhalatione ſalſam qualitatem accipiat, ut vult Scheggkius; ſed in ſuccini & cornuum & oſſium deſtillatione, antequam fiat incineratio, ſal educitur volatilis. Et is quidem non in cineribus remanet, ſed cum ipſo humore evolat, ac vel collo retortæ, vel lateribus recipientis adhæreſcit. Imò ſal urinæ volatilis (quid verò fixum & volatile ſit, dicetur capite ſequenti) leviſſimo calore ſurſum ex ipſo humore attollitur, & ipſum vini ſpiritum volatilitate antevertit: Neque volatilitas ſalino principio aliquid derogat; cum ſal & fixus & volatilis detur, ut infra dicetur. Contra ſi terram, à qua ſal affuſa aquâ ſeparatus eſt, uras & aduras, nihil inde ſalis amplius elicies. Ita corpus, è quo ſulphur inflammabile jam exhalavit, nunquam iterum flammam concipit. Præterea non è qualibet re æquali copia ſal elicitur, ſed ex aliis copioſus, ex aliis paucus.

Imò

Natura principia chymia oſtendit.

Imò iſta principia non tantùm ab arte, ſed nonnunquam etiam à natura conſpicienda oſtenduntur. Perpendat quisque ſaltem coctiones in animalibus & excrementa: certè ſulphur in iis eſſe, ex odore colliget. Sulphur enim πρῶτον δεκτικὸν eſt odoris, fœtor verò vel ſpecies, vel affectio odoris. Et eſt aliud etiã ſulphuris in excrementis animalium documentum, inflammabilitas: Memini hic in Cloaca ſeu anguillam, ſeu aliud quid latitare, quod Camarinam illam quandoque ita commovebat, ut fœtor per totam domum moleſtus eſſet. Cum ergo candelâ accenſa demiſsâ explorare vellent, quidnam id rei eſſet, ſubitò tota Cloaca flammam concipere viſa eſt, quæ res etſi adſtantes non parùm conſternaret, ſubitò tamen iterum flamma evanuit: quod accidit procul dubio vaporibus illis ſulphureis in Cloaca agitata accenſis. Ita ſalem etiam in urina reperiri notiſſimum eſt. Et licet hæc pura principia non ſint, aliquid tamen præter elementa, & quod ut ſpecies de genere teſtetur, habent. Inquirat etiam, quid alibi in natura fiat. Reſinoſæ arbores reſinam ſuam ſulphureæ naturæ ſponte fundunt: Ex nuce moſchata, ſemine lini, amygdalis, & plurimis aliis ſeminibus ac fructibus olea exprimuntur, quæ naturâ inerant. S. I naturaliter redditur è cinerum & calcium exhauſtis cumulis, circa officinas nitrarias. Columbarum fimus ſalem acrem & copioſum continet, ſine ulla præcedenti uſtione. Imò ſine aduſtione ex plantis in ipſo humido ſal fieri poteſt, modumque tradit Beguinus, *in tyrocinio Chymico lib. 2. cap. 17.* Neque enim humido abſumpto is in cruſtam lapideam concreſcit, ſed in ipſo liquore ſpontè coagulatur. Ita & ſal urinæ ex humorum aduſtione non fit; cùm in infantium urinâ, & eorum, qui frigido ſunt temperamento, æquè inſit, ac adultorum, vel qui calido ſunt temperamento. In vino ad latera doliorum tartarum concreſcit, utpote in vino jam ſuperfluum, etiamſi in uvis ſuperfluum, non eſſet, quod copioſum ſalem in ſe continet. Etſi enim liquorem, in quem tartarum calcinatum in loco humido reſolvitur, vulgò oleum appellent: tamen oleum propriè nõ eſt, ſed ſal liquatus, in quem etiam exſiccatione rurſus abit. Spiritum vini natura procreavit, non ars; quod nemo potatorum ignorat, qui, quò plus ſpiritûs vinum habet, eò facilius inebriantur: nemo Oenopolarum neſcit, quibus cognitum, parte hac evaneſcente, reliquum facilè corrumpi, & multis aliis indiciis & effectis ſatis conſpicuis is ſeſe prodit, ut licet oculis corporeis non pateat, oculos tamen mentis latere non poſſit. Neq; ab arte ſolũ is ſeparatur, ſed & brumale frigus eũ à ſuo Phlegmate ſeparat, qui non amplius vinum, ſed ſpiritus vini, vel vini pars ſpirituoſa appellatur.

Quæ omnia, quæ hactenus exempli loco adduximus, etſi non ſint principi-

Digitized by Google

principia Chymica pura, ſatis eſt tamen, ſi is iis abundent, ut ab iis non immeritò denominationem accipere poſſint; ſicut & elementa nullibi pura habentur, ſed corpora, in quibus terra abundat, pro terra, in quib9 aqua, pro aqua monſtrantur, ut ſæpius jam dictum. Quibus ſi elementorum nomina ſecundum ipſorum prædominium Peripateticis imponere licet, cur non idem Chymicis, dum ſua principia deſcribunt, facere fas ſit? Neq; enim principia hæc propter ſe, & ut ſeorſim, tanquàm perfectæ rerum naturaliũ ſpecies, conſiſterent, ſed propter alia facta ſunt, ut ſcilicet ex iis variè miſtis varia corpora prodirent: ipſa verò ex ſe mutuò non conſtant, neque in ſeſe mutuò reſolvuntur.

Et cum concedunt Peripatetici, quod omninò negare non poſſunt, corpora illa, in quæ mixtorum reſolutio fit, non eſſe pura elementa, ſed mixta, in quibus unum elementum prævaleat, à quo fiat denominatio: hoc ipsũ in quæſtione eſt, quidnam illud ſit, quod elemento prædominanti admixtum eſt, & an hic ad Chymicorum principia recurrendum ſit, v. g. cum cineres nõ ſint pura terra, quid illud ſit, quod terræ admixtum eſt, & aquâ affuſâ elicitur, an non ſal ſit?

Præterea quod nonnulli objiciunt, non dari principia propiora rerum naturalium, quam elementa; quia nihil videatur à natura in iſta principia reſolvi, non magni momenti eſt. Nam ſuperficiales iſti naturæ ſcrutatores nimis cæcutientibus oculis naturales iſtas reſolutiones aſpiciunt, &, ut Scaligeri joco, *Exercit. 307. ſect. 12.* utar; Sæpe murem farina aſperſum eundem putant cum domino piſtrini. Cum cadaver, inquiunt, aliquod putreſcit, ignis & aer in auras evaporat; humidum diffluit; fimus loco terræ relinquitur. Quæſo, quiſquis es, qui ita judicas, cadaveri putreſcenti nares propius admove, & vel fætor ille te docebit, non purum ignẽ & aerem eſſe, quod exhalat, ſed cõpoſitum adhuc; aliumque odorem cadaver equi, alium bovis, alium hominis cadaver, aliam plantam hanc vel illam putreſcentem exhalare. Ut enim res integræ aliæ aliũ habent odorem, alium roſa, alium ruta, alium abſinthium, quorum tamẽ quodlibet de exhalatione ſulphurea teſtatur: ita etiam in putredine (ut & in combuſtionibus) aliæ alium exſpirant eadem de cauſa, & ob eandem ſulphuream exhalationem. Quas certè exhalationum differentias vel odoratu agnoſcere non ſemper inutile fuerit, atque id nec Chymici, nec Medici neglexerunt. Vermes enim in inteſtinis latentes ex odore, qui ex ore exhalat, non ſolùm Medici multi, ſed & non pauci è vulgò deprehendere poſſunt. Qui non imminentem gangrænam odoratu deprehendere poſſit, parùm exercitatus & cum ægris minus verſatus eſt Chirurgus vel Medicus. Fimum ſi terram puram

Reſolutio corpor. natural. non ſemper fit in elementa.

V

puram putas, multum erras. Putrida urina, vel fimus, poſtquam computruit, ſalem terræ admiſtum plurimum continet; quod facilimè reſolutione deprehendi poteſt.

Idem enim error in violentis reſolutionibus committitur. Si enim iſti fumum vel flammam vident, tantum ignem vel aerem eſſe putant. Et ne ab obſcuro aliquo Philoſopho hoc factum dicam, erudítiſsimus & clariſsim9 Philoſoph9, Zabarella, communem ſententiam ſecutus, *de miſt. generat. & interit. lib. 2. cap. 2.* ſcribit combuſtionem, (ea verò accidit, cum res incenditur & flammam concipit) eſſe totius miſti in unum tantùm elementum, id eſt, ignem mutationem, excepta aliqua parte terræ. At ſi Alembico ea exciperent, deprehenderent, non tantùm elementa eſſe, ſed miſta adhuc. Nam fumi iſti, quos, ut jam diximus, plerisque ad probandum elementorum numerum ex reſolutione corporum naturalium adducunt, tantum abeſt, ut vel elementa ſeu pura ſeu impura ſint, vel etiã imperfectè mixta, ut ſint ipſiſſima corpora in minima corpuſcula reſoluta (ſublimationes enim Chymicorũ piſtilla ſunt) è quibus exhalant. Ex ſulphure enim accenſo flores ſulphuris colliguntur. Fumus, qui è Mercurio aut ſale armoniaco exhalat, ipſiſſimus eſt Mercurius & ſal armoniacus, & longè aliud, quam fumus, qui ex ligno querno, vel tartaro, vel vitriolo elevatur. Aut ſi ſaltem metallorum foſſores & coctores, quorum ſæpe longè major, quàm ἐκ βίβλȣ Phyſicorum & otioſorum ſpeculatorum in hoc genere eſt peritia, conſulerent, aut eorum caminos inſpicerent, aliter ſe rem habere, quam putant, facilè doceri poſſent. Quibus certè fides hic non deroganda, cum docent, arſenicum, pompholyga, cadmiam, Mercuriũ & ejusmodi alia multa è metallorum fuſione & coctione, ac ſublimatione exhalare, & in fornacibus & alembicis colligi, non verò elementa vel ſimplicia, ſeu pura ſeu impura, vel imperfectè mixta & meteora. Nullâ hic demonſtratione opus eſt, ſed ſenſu potius: & ſi Chymicus dixerit illud quod fumi ſpecie elevatur, eſſe ſulphur, Mercurium, arſenicum, cadmiam, iſtud ſal aliquod volatile, non aliquod meteorum: cur ſenſibus fidem derogem, & Chymicis ac metallorum coctoribus, quibus talia uſitatiſsima ſunt, non credam? Imò credunt omnes Medici, qui ea pro iisdem etiam, pro quib9 à metallurgis venduntur, uſurpant. Certè ſenſibus hîc fidem derogare & demonſtrationes poſcere, ἀῤῥωστία διανοίας eſt, & qui hoc facit, idem facit, ac qui piſcatori, qui lucium ſe cepiſſe dicat, carpionem vel cancrum cepiſſe Syllogiſmo perſuadere conetur: imprimis cum effectibus res tales naturas ſuas ſatis prodant, & proprietatibus ſuis ſe manifeſtent. Etenim etſi in ſcientiis ſenſui ſuus locus eſt, nõ tantùm demonſtrationi.

Ita

Ita eum cinerem vulgò vident, terram eſſe dicunt imperitiſſimè. Separatio enim facilimè per aquam affuſam, quid ſal & terra differãt, & utrumq; in cinere contineri, oſtendit. Unde & rectè Avenrois *5. colliget, cap. 42.* ſcribit; Cineres diverſos fieri ſecundum diverſitatem rerum, è quibus fiunt, ac fumum omnem quamvis habeat complexionem calidam deſiccativam: tamen ſemper retinere ſecum virtutem rei, ex quâ eſt fumus. Vbi ſi quis ſtatuere velit, cinerem eſſe terram à prædominio elementi ita dictam, fumum ignem itidem ſic dictum, & porrò quæratur, quid tandem reddat elementum hoc impurum, non reſponderi poteſt, quod ſit elementum aliquod. Neque enim ullum Elementum vel ſapidum eſt, vel odorabile. Ergo licet concedatur, in cinere terram abundare: illud tamen, quod terræ admixtum eſt, ſal eſt, utpote ſapidum; quod fumo, ſulphur, ut odorabile. Hinc etiam Averrois non dicit in fumo igni alıud Elementum admiſceri, ſed in eo eſſe adhuc virtutem rei, ex qua eſt fumus: id quod Chymicæ reſolutiones ſatis docent, ut mox dicetur. Sal verò ubi ſemel ſeparatus eſt affuſa aqua, etiamſi reliquam terram uras & aduras, ne mica ſalis inde amplius producetur: quod ſatis monſtrat, ſalem non eſſe terram à calido & ſicco paſſam.

Non ergò ita obiter & ſuperficialiter de naturæ operibus judicandum, ſed paulò penitiùs ea introſpicienda ſunt. Et quod nobis fortuitò non objicitur, arte & induſtria inquirendum. Nimirum in naturæ externis reſolutionibus judicandis multa occurrunt impedimenta: neque partes reſolutæ ad examen ſeſe ſiſtunt, ut cognoſci poſſint, An elementa pura ſint, vel alterius generis, ſed in auras diffunduntur & aufugiunt. Major autem certitudo eſt in operibus artis, ubi nihil perit, ſed vaſis clauſis omnia adminiſtrantur, parteſque reſolutæ incluſæ colliguntur & heterogeneæ ab homogeneis diſcernuntur, ut rectum de omnibus poſſit fieri judicium: abſque quo ſi ſit, impoſſibile eſt, ut quiſquam, etſi pro abſolutiſſimo Philoſopho vel Phyſico ſe venditet, ex ſolo vapore adſcendente de natura rei judicare poſſit; cum vapores ad adſpectũ ſint ſimiles, id verò, quod in vaſe recipiente colligitur, diverſitatem monſtret & hoc eſſe ſpiritum vini, illud roſarum, hoc ceraſorum, illud ſalis, vitrioli, vel alium; hoc flores ſulphuris vel ſalem armoniacum doceat, quæ, etſi pura puta principia non ſint, quia tamẽ ea in iis abundãt, ab iis corpora illa denominationem accipiunt. Si quis verò nomine principii ea dignari non vult, appellet ſanè elementa ſeu pura ſeu impura, hoc verò doceat, unde ſapores, odores, &c. habeant; cùm tales qualitates elementis non inſint.

De corpor. natural resolutionib. quomodo rectè judicandum ſit

Reſolutionum Chymicorum certitudo.

Et quidem in utraque reſolutione tàm naturali, quàm violenta, id,

quod diximus, præſtare poteſt Chymia. Priorem quod attinet, cum putredo fieri dicatur vi externi caloris educentis externum: idem fit in cucurbita vel alio vaſe clauſo, calore lento in fimo vel balneo adminiſtrato. Hac tamen differentia, quod, ut dictum, de partibus reſolutis in externis naturæ operibus ita certò judicare non liceat; cum hinc inde diſpergantur: in operibus verò Chymicis vaſis clauſis omnia excipiantur, ut rectius de iis judicium fieri poſſit. Idem præſtat in violentis corruptionibus, ubi vehementiore igni adhibito reſolutæ partes aqueæ & oleoſæ in recipiente vaſe excipiuntur: in fundo verò, quod combuſtum eſt, ſalem & terram continet.

Chymica principia an rebus miſtis inſint.

Nonnulli aliud quærunt effugium; & cum negare non poſſint, à Chymicis vel ad oculum monſtrari iſta, quæ appellant, principia, Dicunt, non ineſſe miſtis ea, nec inde ſeparari, ſed vi ignis fieri. Putatque Schegkius, quem Riolanus, & alii ſequuntur, ſalem revera ſeu φύσει rebus non ineſſe, ſed accidere ſaltem hoc terrenis partibus, ut mutentur propter igneam exhalationem in ſalſam qualitatem. Verum longè aliter ſentit hac de re Hippocrates, qui, *loco ſupra allegato*, ſalſum, amarum, & hujus generis alia, reverâ rebus ineſſe, atq; inde χυμοὺς docet, quibus cum peculiares facultates & vires, alias ab elementorum qualitatibus, tribuat (in concreto enim loquitur, & ſubjectum cum qualitatibus intelligit) pro peculiaribus illa ſubjectis & ſubſtantiis habet. Imò alimenti loco talia cum plantis aſſumi idem, *1. de naturâ hum. text. 31.* ſcriptum reliquit. Τὰ φυόμενα, inquit, καὶ σπειρόμενα, ὁκόταν εἰς τὴν γῆν ἔλθῃ, ἕλκει ἕκαστον τὸ κατὰ φύσιν ἑωυτῷ ἐνεὸν τῇ γῇ. ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ καὶ πικρὸν, καὶ γλυκὺ καὶ ἁλμυρὸν. *Quæ plantantur & ſeruntur, ubi in terram perveniunt, attrahit quodq́; quod ſuæ naturæ conveniens ineſt terra. Ineſt autem & acutum, & amarum, & dulce, & ſalſum.* Ac proinde cùm talibus plantas nutriri & augeri doceat, ex iis etiam conſtare docet. Idem Scaliger, *in l. 2. de plant.* concedit, dum ſcribit: *Si è quercus cinere fit Sal: (fit enim) haudquaquam ejus alimento repugnare videtur.* Et certè, qui putant ea, quæ à Chymicis producuntur, ab ipſis fieri, non natura ineſſe, ſuam in Chymia imperitiam produnt. Et ſi aliquas Chymicas reſolutiones vidiſſent, aliter ſentirent. Si tamen Chymicis fidem habere nolunt, metallurgos adeant. Si enim iſtud argumentum contra Chymicos valeret, valeret etiam contra metallurgos, atque evinceret, metalla & mineralia non exſtitiſſe, ſed à metallurgis producta fuiſſe. Separat Chymia diverſas rerum partes, non generat; & niſi à natura ſubjiciatur materia, eam producere non poteſt.

Principia Chymic. quomodo rebꝰ inſint.

Aliqui principia iſta, quæ è miſtis ſeparari dicimus, potentia ſaltem ineſſe, non actu dicunt. Verum id noſtræ ſententiæ nihil officit.

Nam

Digitized by Google

Nam cum nemo neget, elementa revera in miſtis ineſſe: nihilòminus Phyſici diſputant, an actu vel potentia miſtis inſint. Qui ergo iſtam controverſiam compoſuerit, facilè videbit, an potentia vel actu ineſſe dicenda ſint hæc principia. Nobis ſufficiat hic dixiſſe, revera ineſſe: non abſimili modo, ſicut in lacte ineſt butyrum, caſeus & ſerum. Hippocrates dicit, quod amarum, ſalſum, acidum, & hujus generis alia, *μεμιγμένα ἢ κεκρημένα ἀλλήλοισιν οὐ φανερά ἐστιν· ὅταν δὲ τι τούτων ἀποκριθῇ, τότε φανερόν ἐστι.* Ubi ſecretionis vocabulum uſurpat. Et Ariſtoteles tam de iis, quæ actu, quam quæ potentia inſunt, vocabulum ſecretionis retinet, *3. de Cœlo, cap. 3. text. 35.* ἐν σαρκὶ καὶ ξύλῳ καὶ ἑκάστῳ τῶν τοιούτων ἔνεστι δυνάμει πῦρ καὶ γῆ. φανερὰ γὰρ πάντα ἐξ ἐκείνων ἐκκρινόμενα. *In carne & ligno, & unoquoq; talium ineſt potentia ignis vel terra. Manifeſta autem fiunt hæc ex illis ſegregata.* Ergo ſi ex eo, quod potentia, ſecundum hunc locum Ariſtotelis, ignis & terra inſunt miſtis, concludi non poteſt, quod non ſint miſtorum principia: ita etſi concedamus, potentia ſuo modo eſſe iſta principia in miſtis, inde tamen inferri non poteſt, quod non ſint miſtorum principia. Sed potius, ſicut hoc loco argumentatur Ariſtoteles; In carne & ligno inſunt ignis & terra; quia inde ſegregantur: ita etiã argumentari poſſumus: Principia Chymica ſeparantur ex miſtis. Ergò iis inſunt.

Discrimen inter Elementa & principia Chymicorum.

Tandem & hoc affert Eraſtus contra principia Chymica, *parte 2. diſput. contra Paracelſum, p. 74.* Fruſtra nova Principia Chymicos comminiſci; cum nihil aliud dicant, quam jam olim per tot ſecula alii Philoſophi dixerunt & demonſtrarunt; nullum alium habere uſum nominum iſtam novationem, præter quã quod quæ clara & intelligibilia prius erant, obſcura, intricata, & incomprehenſibilia nobis reddantur. Quæ aquæ propria eſſe, inquit, omnium eruditorum oculi omnibus ætatibus conſpexerunt, fumoſi iſti Philoſophi, ut noviſſe plus aliis viderentur, Mercurio adſcribere voluerunt: quæ aeri maximè conveniũt, ſulphuri tribuũt: quæ terræ aptiſſimè congruũt, ſali ſuo accõmodãt.

Verum enim verò quis non agnoſcit differentiam inter ſalem & terram? Sal in humido liqueſcit; terra non item. Quanquam enim terra ab aqua dilui & cũ ea miſceri poſſit: tamen in ea nunquàm liqueſcit, ut ſal, ut etiam per chartam colari poſſit, ſed ſtatim iterum ab aqua ſeparatur, & fundum petit. Imò ſal in aëre humido liqueſcit, quod terra nunquam patitur. Neque enim ſal terra ſaltem eſt propter igneam exhalationem ſalſæ qualitatis particeps, ut vult Schegkius, aut aduſta & empyreuma ac veſtigiũ ignis retinens. Cùm enim ignis ſapidus non ſit, quomodo terram ſapidam reddere poteſt. Et ſi ſal eſt terra aduſta, qui fit, ut in aqua liqueſcat & ei ita uniatur, ut cum ea etiam

per chartam bibulam tranſeat: terra verò non aduſta cũ ea non uniatur; cum tamen non aduſta majorem cum aqua communionem habeat, quàm aduſta. Ita etiam Aqua & Mercurialis pars Chymicorum longè differunt. Ita ſulphur & aër. Neque enim inflammatur & ardet aer, ſed ſulphur. Nam quod aliqui dicunt, facilimè rara omnia multùm in ſe aeris continentia, pinguedinis autem minimum, in largiſsimam flammam converti; difficilius verò pinguia penè omnia corripere flammam, quam arida ſtramina, ex quibus pinguedinis vix minima particula ſeparari poſſit: ſciendum primò, aliud eſſe quærere, cur res ſit inflammabilis, aliud, cur facilè ſit inflammabilis. Illud enim habet à ſulphure; hoc à raritate, ſuppoſito tamen ſulphure. Sulphur enim ſi abſit, res non inflammatur, ut in pumice & ſpongia marina videre eſt. Deinde pinguedine & ſulphur, quod Chymicorum principium eſt, non idem eſſe, & ſulphur in multis reperiri, quæ pinguia non ſunt. Sulphur enim ſuum, ob quod inflammatur, habet ſpiritus vini: pinguis tamen non eſt, ſeu oleoſus; & ſulphur quidem in pinguedine eſſe, ſed aliis partibus admiſtum, quæ inflammabilitatem prohibere poſſunt. Ideoq; ſiccitatem & raritatem corporis ad facilem inflammabilitatem in quibusdam facere Chymici etiam concedunt. Poteſtque res parùm ſulphuris & oleoſitatis in ſe continens, ſi rara, aridaq; ſit, & nihil in ſe habeat, quod inflammationem prohibere poſſit, facilius inflammari, quam alia, quæ ſulphure abundat, alias tamen partes inflammationem prohibentes admiſtas habet: ſicut in pulvere pyrio alias ſummè inflammabili apparet, qui ſi ſpiritu aliquo acido imbuatur vel humectetur, inflammabilitatem amittit. Et ſpiritus vini, ſi aquam & phlegma admiſtum habeat, non inflammatur; ſi verò puriſſimus ſit, & à phlegmate & ſale fixo cæteriſque, quibus in vino miſtus erat, quantum fieri poteſt ſeparatus, facilimè inflammatur, & inſtar naphthæ flammam concipit, & ſubtiliſſimus ac volatilis maximè eſt, ita ut etiam per ſextuplicem papyrum in deſtillando inſenſibiliter tranſeat, in loco calido exhalet, aut ſi via non detur, vitrum rumpat & ſi quid omninò vel Mercurialis ſubſtantiæ (Mercurialis dico, aereæ ſeu potius æthereæ, non aqueæ, nec curo, quid hic vel ille Chymicus dicat) vel ſalis volatilis ſecum habet, id ſecum, ut ipſum etiam volatile, in auras rapit. Et hinc accidit, ut alia bitumina & olea aliis facilius vel difficilius inflammentur. Talia autem arida ſulphur in ſe continere ſatis docet oleum, quod è papyro conficitur. Res tamen aridæ & raræ nõ inflammantur ob raritatem & ariditatem, ſed ob ſulphur, quod in ſe continent. Hinc etiam res non aridæ, ſed actu humidæ, etſi potentia ſiccæ eſſe

Inflammabilitas unde.

eſſe poſſint. facilè inflammantur;ut naphtha & ſpiritus vini, non quod copioſum aerem in ſe contineant, qui ſit ἀρχὴ πυρὸς & pabulum,(hoc enim ſi eſſet, dum candela accenſa vel alia flamma in aere circumfertur, is accendi deberet, quod non fit, niſi forſan olei ſuccini aut ſpiritus vini terebinthinati, vel ſulphurati, vel camphorati vapores in eũ diſperſi ſint) ſed quod ſulphur copioſum in ſe continent Quod ſi quis exhalationem ſiccam pinguem dicere maluerit, rem retinet, & aliud nomen ſubſtituit; ſed minus cōmodum, cum ſpiritus vini pinguis non ſit. Sicut contrà res etiamſi ſint aridiſſimæ, ſi ſulphur in ſe non contineant, non inflammantur. Res manifeſta eſt in papyro,quæ ubi accenſa deflagravit, manet ſicca & rara, & tam levis, ut leviſſimo venti flatu vel anhelitu diſpergatur: nihilominus quia ſulphur inflammabile, ſeu humor inflammabilis, aut oleoſum inflammabile (de nomine enim cum nemine litigabo) deflagravit, amplius flammam non concipit.

Principiorum Chymicorum uſus.

Uſus igitur principiorum Chymicorum eſt,ut ex iis,tanquam proximis & propriis principiis, proprietates,quæ corporibus miſtis inſunt, & ex elementis proximè demonſtrari non poſſunt, deducantur, & demonſtrentur, ut præcipuè in proprietatibus & facultatibus medicamentorum inquirendis patet. Etſi enim, ut ſupra dictum,Eraſtus putet, omnia hæc ex elementis deduci poſſe, nec nominum iſta novatione opus eſſe,atque alii etiam putent, nihil à Chymicis in ſuis reſolutionibus afferri poſſe, quod non è doctrina Elementorum aut meteorologica de exhalationibus explicari citra ficta Chymicorum principia poſſit: tamē huic ſuo promiſſo nondum eos ſatisfeciſſe, nec ſatisfacere poſſe, exiſtimo. Et poſſēt ſexcenta hujuſmodi afferri, quæ ex doctrina de Elementis & exhalationibus explicare eos non poſſe puto: unum atque alterum ſaltem proferam. Reddant quæſo rationem, quî fiat, quod ubi opiata deſtillantur, vapores, qui è vaſis aliàs ſatis arctè clauſis nihilominꝰ exhalare ſolent, ſomnum concilient, ita ut Pharmacopæorum & Chymicorum famuli, quibus ignis regendi cura commiſſa fuerat, ad fornacem profundo ſomno correpti inventi ſint, quod ab aliis exhalationibus plurimis non accidit? Qui fiat,quod vapores, qui ex Mercurio vel Antimonio exhalant, non ſine periculo cũ ſpiritu attrahantur; cùm ab aliis exhalationibus plurimis nihil damni ſit? Quî fiat, quod ubi cornua vel oſſa animalium deſtillantur, ſal tàm copioſus recipienti adhæreſcat, quod nec in vitrioli, nec ſalis communis, nec lignorum deſtillatione accidit? Quî fiat, quod ubi in aquam, in quâ ſcoriæ reguli antimonii coctæ ſunt, acetum inſpergitur, tàm gravis fœtor excitatur? Unde tanta in tantilla auri fulminantis portione vis ſit? Quî fiat, quod

Digitized by Google

quod cum aqua fortis vel ſpiritus Vitrioli limaturæ ferri affunditur, materia ita incaleſcat, imò flammã concipiat, & tàm gravis odor inde exſpiret. Qui fiat, quod ubi butyro Antimonii ſpiritus Nitri confertim affunditur, materia flammã concipit? Qui fiat, quod ſingula ſalium genera in ſuis coagulationibus peculiares, & tàm exactas, ac quæ ad Mathematicorum regulas planè congruunt, figuras obſervant? Qui fiat, quod ſal armoniacus & urinæ, qui in evolando non eſt tardior, imò ſpiritum vini volatilitate ſuperat, non accendatur, cũ facilè ſpiritus vini accendatur? Qui fiat, quod fumus plumbi & argenti vivi aurum corrodit, non fumus vitrioli vel aliarum rerum? Quî fiat, quod ubi calci Lunæ affunditur ſpiritus ſalis, tinctura viridis inſtar ſmaragdi extrahitur; ſi verò ſpiritus vini ſale urinæ impregnatus, cæruleus? Quî fiat, quod ſal urinæ in ſpiritum vini cõjectus eum coagulat? Qui fiat, quod acetum deſtillatum coralliis, margaritis, plumbo calcinato affuſum inſipidum deſtillat? Qui fiat, quod ubi ſpiritus vitrioli terræ ſigillatæ infunditur, & deſtillatio inſtituitur, nil niſi phlegma exſtillat? Quî fiat, quod ſi coraliis calcinatis ſpiritus vini affunditur, corallia acrimoniam ardentem contrahunt, & ipſe ſpiritus vini acrimoniam amittit? Quî fiat, quod antimonium cum nitro fuſum accenditur, ſemel tamen atque iterum cum eo calcinatum amplius non accenditur? Qui fiat, quod ſpiritus vitrioli, ubi cum oleo tartari dicto miſcetur, in momento incaleſcit, & aciditatem omnem amittit? Quâ ratione præcipitatio perficiatur, vel qui fiat, quod corpore quodã in liquore aliquo ſoluto, ſi liquor alius affundatur, id ad fundũ deſcendat? Qui fiat, quod magiſterium coralliorum & margaritarum ſimpliciter per ſolutionem in aceto, ejusdemque ablutionẽ paratum facilè in quovis liquore liqueſcit, non verò id, quod fit per præcipitationem cum oleo tartari.

Hæc & ſimilia explicent: quod ipſos facturos non putamus absq; Chymicorum principiis ex ſola doctrina elementorum, & Meteorologia, quæ exhalationes ſaltem, ut imperfectè mixta, & quidem ex elementis mixta conſiderat. Nam ut de aliis non dicam, elementa ſunt inſipida & inodora, ut ipſe Ariſtoteles, *de ſenſu & ſenſibili*, concedit. Si verò in exhalationibus quid nobilius eſt, ac ſupra elementa, id non ex doctrina meteorologica, ſed principiis Chymicis explicandum. Et nihil obſtat, quin elementa, quatenus ut impura conſiderantur, ut & exhalationes, partes corporum perfectè mixtorum in minima reſolutorum, ſed ipſas adhuc perfectè mixtas, ſulphuris puta, picis, ſuccini, ſalis & ſimilium, in ſe contineant. Quæ tamen propterea perfectè miſta dicenda non ſunt, Non enim tùm inter elementa

& va-

& vaporem rei reſolutæ quæ recipit, vera fit miſtio; ſicut nec dum manipulus ſalis in aqua ſolvitur, perfecta fit miſtio.

Neque dum Chymici ad principia iſta certas qualitates reducunt, nihil docent, & principium petunt. Neceſſarium enim eſt, ut qualitas quælibet ad ſuum primum ſubjectum reducatur: & ſicut Phyſicus cauſſam aliam nullam reddere poteſt, cur ignis calefaciat, quàm quod hæc ejus eſt proprietas, & dum id docet, non petit principium: ita nec aliam cauſſam reddere poteſt Chymicus, cur ſal ſit ſapidus. Itaq; dū faciunt hoc Chymici, verba non dant, ſed πρῶτα δεκτικὰ nominant, in quibus revera qualitates, quas nominant, ſemper reperiuntur, & accidentia ad ſuas cauſſas referunt. Neque tamen omnium corporum proprietates ad principia Chymica reducendas eſſe, vel reduci poſſe exiſtimo. Scio enim, & alibi docui, quaſdam à forma nobilioribus fluere. Neque etiam omnes Chymicorum opiniones meas facio, & an vis purgandi rectè à ſale deducatur, hic non diſputo. Satis eſt, ſi in genere hoc obtineam, alias proprietates à ſulphure, alias à ſale & quidem ſemper provenire. Et proinde in quocunque miſto talis proprietas reperitur, ibi principiū illud, à quo fluit, inquirendum: unde artificioſæ & utiliſſimæ Chymicorum ſeparationes ortum habent. Si enim proprietas aliqua à ſulphure fluit, illud extrahendum, ſal removendum, ut medicamentum à heterogeneis ſeparatum efficacius reddatur: contra ſi à ſale, ſal inquirendus, ſulphur ſeparandum. Id quod in omnibus narcoticis manifeſtum eſt, quorum vis, id quod hodie non ſolum in Chymia & Philoſophia Ariſtotelica peritiſſimi viri multi concedunt, à ſulphure, non ſale pendet: acrimonia omnis à ſale, etiam ea, quæ in fumo oculos mordet.

Hoc tamen hic monendum, principia hæc communia, quatenus talia, & ut communia, non particularium affectionum propria ac proxima eſſe principia, neque à ſale, quatenus ſal eſt, vim purgandi, neque à ſulphure, quatenus tale eſt, vim ναρκωτικὴν eſſe: alias omnis ſal purgaret, & omne ſulphur ſeu inflammabile eſſet ναρκωτικὸν: verùm principia hæc, quatenus communia, communium ſaltem affectionum eſſe principia, ſpeciales verò affectiones à determinatis fluere principiis.

Quæ verò multis Eraſtus contra Paracelſum de Elementorum in tria principia reſolutione diſputat, *parte 2. diſput. contra Paracelſum*, adducere ſupervacaneum eſt; cum vix aliquis ſaniorum Chymicorum tria illa principia ante Elementa conſtituat. Aſſentiatur Paracelſo hac in re Quercetanus, vel cuicunque libet abſurdas ejuſmodi opiniones defendere: mihi hoc non eſt propoſitum: cum probè ſciam, elementa, quatenus talia, nec ſapida, nec

Digitized by Google

da, nec odorata, nec colorata, nec inflammabilia eſſe.

Tandem hic non prætereundum, aliquos quidem iſta principia Sal, Sulphur & Mercuriũ cōcedere; ideò quòd revera in omnibus corporibꝰ inſint, & in ea reſolvuntur corpora ipſa. Iidem tamen hoc negant, quod ſint æquè prima ac Elementa; ſed eſſe Elementis poſteriora, & ex iis componi, omneſque rerum naturalium proprietates ab Elementis deduci poſſe, etiam illas, quæ tribus hiſce principiis adſcribuntur, ſtatuunt. Habere enim Elementa tot dotes, maximam partem incognitas, abs quibus variè inter ſe coalitis oriantur illa, quorũ rationes nobis manent incognitæ, atque indicibiles. Nam primùm eſſe materiam & formam, deinde Elementa, quæ ex materia & forma cōponuntur, denique hæc tria, Sal, Sulphur & Mercurium, quæ ex Elementis componantur, quæ omniũ ſunt proxima & ſenſibus maximè vicina. Atque ita Ariſtotelicæ Philoſophiæ gloriam conſervari, nec Hermeticæ debitam laudem denegari exiſtimant.

Verùm enim verò nobis equidem idem eſt propoſitum, nec Peripateticam Philoſophiam everſam, ſed potius per Hermeticam auctam cupimus. Eſt tamen quod in iſta doctrina deſideramus. Primo loco eſſe materiam & formam, hinc Elementa, tertio loco principia, libenter concedimus. Neq; de hoc multum litigabimus, an principia hæc ſint Elementis coæva, non minus quàm Elementa creata, & Elementis in corporum naturalium conſtitutione ſocia; an verò Elementis poſteriora & ex iis compoſita. Largiamur enim ſanè, habere ſuam materiam ex Elementis, & dari ordinem aliquem inter principia, quæ res conſtituunt: tamen de forma horum principiorum quæſtio eſt, unde illa eam habeant, an nimirum ſit illa unius Elementi forma, an verò ex pluribus Elementorum formis compoſita. Id quod utrumque negamus; cùm aliæ qualitates & effectus in hiſce principiis, quàm quæ ſunt in Elementorum poteſtate, appareant, & quæ ex Elementis deduci & derivari non poſſint. Hoc enim inauditum in Ariſtotelica Philoſophia hactenus, habere Elementa adhuc alias Qualitates nobis incognitas & ἀῤῥήτυς, præter caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem, gravitatem, levitatem. Etenim ſi hæc in compoſito ſeſe proderent, certè in ipſis Elemētis magis effectibus & operatione ſeſe prodere deberent, quod hactenus non factum, & à nemine illæ occultæ Qualitates animadverſæ ſunt. Neq; hæc de principiis Chymicorũ doctrina ullo modo doctrinā de ortu & interitu Ariſtotelis evertit, ſed potius ei lucem affert. Neq; enim puto Ariſtotelis, ſed potius quorundam ejus interpretum doctrinam eſſe, omnem ortum & interitum rerum naturalium non aliunde, quam à quatuor Elementis,

etiam

etiam cooperante cœlo, pendere. Elementa enim cum principiis Chymicis non hic efficientis rationem habent, ſed materiæ. Cœlum agens univerſale eſt, non adæquatum & ſpecificum. Cujusque verò rei generatio à formâ ejusdem ſpeciei, ut proximo & primario agente, dependet, ut diximus.

Atq; ita hactenus in genere monſtratum eſt, dari præter Elementa adhuc alia principia miſtorum, & in reſolutione miſtorum non ſemper usque ad Elementa perveniri, nec etiam generationem proximè ſemper ex Elementis fieri, ſed eſſe præterea quædam corpora, è quibus etiam, tanquàm primis ſubjectis qualitates quædam, quæ ab Elementis deduci non poſſunt, fluant. Qualia corpora jam olim Hippocrates, & eum ſecuti multi medici, imò ipſe Eraſtus, *loco allegato*, agnoſcunt, quibus Chymici peculiaria nomina indiderunt. Appellet jam ſanè quis ea cũ Chymicis principia, vel alio nomine indigitet, perinde eſt, modò de re conſtet.

Principiorum Chymicorum numerus. In ſpecie verò numerum eorum & naturam ſingulorum quod attinet, res non ſatis plana eſt, & difficultates hic non leves occurrunt. Equidem vulgò tria conſtituuntur, Sal, Sulphur & Mercurius: ſed qualis cujusque natura ſit, non ſatis explicatur, & alii aliter hâc de re docent, ut in ſpecie poſtea videbimus. Ideoque vel ad Paracelſi, vel Severini, vel Quercetani, vel Beguini opiniones me adſtringi non patiar, ſed ſententiam meam liberè de re à paucis tractata & nondum ſatis explicatâ proponam, & hoc agam, ut potius conſenſum, quàm diſſenſum cum Ariſtotelicis quæram, & hæc principia Ariſtotelicis & Galenicis non planè contraria, ſed ſubordinata eſſe monſtrem. Cùm enim Deus mundum hunc perfectum condiderit, & in rerum naturalium conſtitutione à minus compoſitis ad magis compoſita & perfectiora progreſſus ſit; & in rerum natura Elementa, ſales, ſulphura, & bitumina, terræ, lapides, metalla, fungi & tubera, muſci, herbæ, frutices, arbores, zoophyta, vermes, inſecta, piſces, aves, animalia gradientia, & tandem homo reperiatur: in horum differentiis, numero, & ordine inter ſe inquirendo meritò laboratur, & multi docti viri, inter quos ſupra etiam Mocenicum numeravi, diligentes fuerunt. In qua re tamen multa occurrunt dubia, ut quid ſtatuendum certò ſit, non ſemper liqueat, & præſtet interdùm de quibusdam dubitare, quàm temerariè ea affirmare. Ideoque etiam quemque ſuo ſenſu abundare permitto. In republica enim libera, qualis eſt literaria, ſententiam liberè dicere licet.

Cùm autem vulgò tria numerentur, Sal, Sulphur & Mercurius, quid de ſingulis ſentiendum putem, dicam.

Et primò quidem de ſale rem planam eſſe puto, ut ſupra jam ſatis mon-

monſtratum, & omnibus corporibus naturalibus illud ineſſe, facilè, qui volet, deprehendere poteſt; ut etiam Plinius, *lib. 31. Hiſt. nat. c. 7.* Salem Elementum neceſſarium eſſe dixerit. Non ſolum aduſtione & partium terrenarum propter igneã exhalationem in qualitatem ſalſam mutatione, generari; ſed etiam ſine aduſtione è rebus ſeparari poſſe, paulò ante dictum & monſtratum: ideoque etiam ſecundum Hippocratem miſtis ſecundum naturam ineſſe ſalſam. Et Plinius, *loco allegato*, docet, ſalem etiam ſponte ſæpe naſci. De qua re, *lib. Inſtit. part. 3. ſect. 3. c. 15.* dictum. Non eſt facere ſalem, cum ex urina animalium ſeparata ſaltem aquoſitate educitur. Nõ eſt facere ſalem, cum è fimo interventu aquæ ſecernitur. Et ubi accedit uſtio, non eo fine adhibetur, ut per eam ſal fiat, ſed ut partes ſulphureæ & aliæ ſecernantur, ſolusq; ſal relinquatur. Et certè pertinacem eſſe oportet, & à Chymia planè alienum, qui ſalem in rebus naturalibus agnoſcere non poteſt. Plantarum ſaltem generationem & augmentum quilibet diligenter cõſideret, & quid ad earum fœcunditatem & felicem proventum & augmentum faciat, perpendat, & inquirat, cur in agro ſtercorato felicius plantæ proveniant: Cauſam inveniet eſſe inprimis urinam animalium, quæ maximam partem ſalis continet: & non ignorare poterit, nihil hic artificii Chymici concurrere, ſed totum illud opus naturale eſſe.

Salis autem proprietates quod attinet, ſal primò eſt primum ſapidum & guſtabile. Et omnia, quæ ſaporem habent, eum propter ſalem habent. *Salis proprietates.* Atque ad id probandum multis rationibus opus non eſt; ſicut nec ad probandum ignem eſſe calidum, ſed ſenſus id teſtantur. Ubicunque enim ſapor deprehenditur, ibi ſal eſt: & ubi ſal, ibi ſapor. Etſi verò, ut ſupra dictum, nonnulli ex Elementis ſapores deducere conati ſint: tamen fruſtra hoc tentaſſe, non ſolùm Chymicis, ſed & Peripateticis & Galenicis doctiſſimis viſum eſt. Qua de re quin locum Scaligeri, *ex. 1. lib. de plantis*, quem ſupra *cap. 8.* allegavi, hic repetam, facere non poſſum. Ita autem ille: *Primæ qualitates penè ab omnibus exiſtimatæ ſunt ſaporum cauſſa: tametſi nobis aliter videtur. Nam ſi ſapor à calore fit; ergò calidum elementum primò & per ſe ſapidum exiſtet. Quid quod multa miſta calida inſipida. Quod ſi quis dicat, ex quatuor qualitatum temperatione confici ſaporem: reſpondeat, an in elemento quopiam, quà elementum eſt, ſapor inſit. Non ſanè ineſt. Cæterum quemadmodum neq; vita prodit ab elementis, neque riſus, neq; ſenſus, neq; intellectio, neque crementum, neque motus voluntarius, ſed à formis aliis, quàm elementaribus: ita ſapor quoque.* Hic tamen notandum, hoc principium nomen accepiſſe à ſale eſculento, ut omnibus notiſſimum, & ita nomen ſpeciei

Digitized by Google

ciei generi tributum: Verum non ſolùm ſal eſculentus ſal eſt, ſed & qui eſt in ſinapi, cochlearia, raphano, allio, aceto, bile, alumine, vitriolo & ſimilibus ſapidis. Nec hoc prætereundum, olea deſtillata multa quidem ſapida eſſe, ut ſuccini, cinamomi, carvi & plurima alia: Verùm id non accidit ob ſulphur, ſed ob ſalem volatilem, quem commixtum habent, qui etiam leviſſimo calore elevatur. Et quia guſtus & tactus cognati ſenſus ſunt, & cognata objecta habent, ita ut nonnulli hoc duos ſenſus pro eodem habuerint: etiam ſali meritò adſcribitur acrimonia, & quæ tactum vellicant, id ſalis beneficio præſtant. Hinc vis etiam oculos mordicandi in fumo, raphano, naſturtio, cæpis, allio, & ſimilibus à ſale volatili. Secundò ſalis proprium eſt, in humido liqueſcere & in ſicco coagulari; quod terræ nullo modo competit. Etſi enim, ut etiam ſupra dictum, terrà in aqua diſſolvitur: tamen nunquam liqueſcit in ea, ut ſal; multò minus in aëre humido, in quo ſal quoque liqueſcit. Tertiò à ſale rerum naturalium concretionem & coagulationem provenire Chymici docent; & à ſale Cryſtalli concretionem, adamantis duritiem, metallorum robur, auri ſoliditatem, oſſium, arborum & herbarum conſiſtentiam abſolvi ſtatuunt.

Qua de re, & quid veri ſtatuant Chymici, omninò diſquirendum: cum magni momenti, & quæ multos exercuit, quæſtio ſit, & ad doctrinam de generatione calculorū in corpore humano & aliorum animantium ut & plurimarum aliarum rerum explicationem multum faciat. Verùm quæſtionem hanc aliquo modo difficiliorem nobis reddit Andr. Libavius: in quo hic, non ſine cauſa, conſtantiam in ſententia deſidero. Nam dum contra Riolanum diſputat, *in Alchym. Triumph. c. 90. p. 851. & ſeqq.* eorum opinionem admittit, qui ſalem primam cauſam concretionis ſtatuunt, & mirabilem eſſe formationem in ſalium generibus vel oculis etiam in vitriolo, ſalenitro, & aliis cerni ſcribit; imò invehitur in eos, qui experientiam in talibus non conſulunt. Contra ubi contra Hartmannum, Chymicum clariſſimum, ſcribit. *in examine Phil. vitul. c. 31 & 32.* prolixè eandem ſententiam impugnat: & concretionis, coagulationis, ſolidationis cauſam ſalem eſſe negat. Nec illud admittit; quod Cryſtalli ſalis propter ſalem concreſcant figuris cubicis, oblongis, anguloſis.

Ut autem brevitati ſtudeamus, Chymici pro ſua ſententia ſtabilienda, plurima, quæ in natura fiunt, adducunt: ea ſcilicet, quæ in mari concreſcunt plurima, corallia, ovorum teſtas, aquas lapidificas, vitriolum, alumen, & aliorum ſalium coagulationes, & in ipſa aqua concretiones: Salium ex oſſibus animalium & cornibus in deſtillatione proventum copioſum, & calculo-

rum in corporibus animalium cõcretionem. Sæpè etiam calculoſi urinam reddunt, quæ mucum planè & albumẽ ovi refert: qui humor mucoſus linteo exceptus in lapidẽ concreſcit; quem ſale copioſiſſimo abundare, ex eo patet, quod acris eſt, erodit, & ſummos dolores urinam reddentibus parit. Et licet vulgò multi è qualitatibus primis talium concretionum & coagulationum cauſas reddere conantur: tamen fruſtra laborant. Nam nec exſiccatio, nec calor, nec frigus hic locum habere poſſunt; ut primariæ cauſæ; (nam ut cauſam ſine qua non concurrere poſſe, non negamus, dũ ſcilicet calor aquam, quæ concretioni obſtat, abſumit) neque à quoquam hactenus monſtrari potuit, quomodo calor talem concreſcendi diſpoſitionem generare, & ſuccũ lapideſcentem producere poſſit. Imò fit hoc etiam, ubi omnis calor abeſt, &, ut Platerus ait, in frigidis etiam & membraneis locis, & in infantibus, ubi nullus eſt caloris exceſſus, ſed manifeſta potius cruditatis indicia apparent, in veſica calculi generantur Et quomodo, quæſo, in fontibus frigidis, in quibus ligna in lapides mutantur, ſuccus lapideſcens a calore generatus eſt? Deinde frigus quod attinet, non ſemper in loco frigido, vel minus calido calculi concreſcunt; cùm & in capite & in pulmonibus circa baſin arteriæ magnæ in cordis arteriis, imò in corde reperti ſint. Neq; etiam per accidens, humidum exſiccando, hæc concretionis cauſſa ſunt. Nam & in aquis quibusdam res lapideſcunt: quarum hiſtorias colleg t Anshelm. Boetius *de Gemm. lib. 2. cap. 300.* Et in renibus ac veſica, ubi nunquam humor deeſt, & talis exſiccatio cogitari non poteſt, lapides generantur. Et lotia excepta in frigido loco aſſervata, citius lapideſcunt, quam in calido. Refert etiam Scaliger, *exerc. 108. ſect. 3.* quendam humorem pituoſum eminxiſſe, qui dum mingeretur, albuminis mollitie erat, emiſſus vitri duritie ac ſplendore. Et Senatoris cujusdã filium ejeciſſe pultis modo multos & maximos lapillos, qui aëris contactu poſtea in gypſeam cùm ſpeciẽ tùm firmitatem concrevere. Idem probant lapides Ruptorii, à Chirurgis parati, qui ex lixivio componuntur, & fere merè ſal ſunt, qui antequam liquor omnis abſumptus eſt, concreſcunt, nec caloris vel frigoris vi primario, ſed interno principio. Frigus enim, dùm conſtringit, per accidens homogenea congregat, & ita facit, ut quæ ad concreſcendum aptitudinem habent, congreg ta faciliùs coëant. Non tamen hoc ſemper neceſſarium eſt, ſed etiam in aqua ferventiſſima fit concretio, ſicut in ſalinis, dum ſal coquitur, videre eſt, ubi ex aqua adhuc ferventiſſima ſal concretus eximitur. Neque hìc ad ullas ab igne impreſſas qualitates recurrere licet. Cum, ut ex Platero dictum, & multis exemplis monſtratum, talis fit concretio, ubi nulla præceſſit aduſtio.

Google

aduſtio. Neque etiam monſtrari poteſt, quomodo ab ignis ſiccitate concretio, quæ in igne corpore rariſſimo nulla eſt, pendere poſſit. Et ſunt multæ res ſalibus potētiâ longè ſicciores, ut ſpiritus vini, olea deſtillata, quæ tamen nunquàm ſalium more concreſcunt; quia ſcilicet nihil commune habent ſiccitas & concreſcendi vis, neque hæc ab illa pendet. Ipſe quoq; Libavius *alleg. loco in Exam. Phil. Vital. p. 220.* dum contra Chymicorum ſententiam diſputat, hujus rei documentum, quod Chymicorum ſententiam cōfirmat, affert: *Avium*, inquit, *ventriculi reſolvunt lapillos & gemmas ſatis duras, qua aves deinde fimum reddunt ſale nitroſo prægnantem, quo & calculi humani atteruntur.* Non tamen omnes aves fimum ſale nitroſo abundantem reddunt, ſed quædam ſaltem, neque eæ ſolum, quæ calidiſſimos habent ventriculos, ſed quæ ob peculiarem ventriculi ἰδιοσυγκρασίαν calculos plurimo ſale, qui ipſis concretionem præſtat, cōſtantes, reſolvere poſſunt. Ideoque in earùm imprimis fimo, quæ tales calculos conquere poſſunt, ſal abundat. Sicut & ea pro Chymicis facere videntur, quæ, *lib. 2. Epiſt. Chym. epiſt. 8. & 9.* habet, & inter alia & hoc, quod ſcribit, *Oleum plumbi coagulari non ita ab aqua, ac acerrimo vitrioli ſpiritu; & adhuc acriore oleo* (ut vulgò appellare ſolent, neque enim propriè oleum & ſulphureum eſt, ſed metalliū reſolutum) *ſtanni.* Quæ quidem non id præſtant acrimoniâ, & quatenus acria, ſed quatenus ſale conſtat, & ſpiritum figentem habent. De corallio etiam vulgaris eſt ſententia, id ſub aqua molle eſſe, in aëre dureſcere: at jam ſub aquis corallia dura eſſe, probat obſervationibus aliquot Beguinus, *in editione Jeremia Barthii pag. 188.* De quo quidem ego mihi hic judicium non ſumo; cùm res non niſi experientiâ definiri poſſit. Quocunque tamen modo concreſcunt corallia, interno principio ea concreſcere, certum eſt.

Quibus experimentis omnibus adducti Chymici, fruſtra ſemper, & præcipuè in rerum concretione, ad externas cauſas recurri cenſent. Cū potius & magis plerumque ad internam materiæ diſpoſitionem reſpiciendum ſit: qua tam in corpore humano, quàm extra lapideſcere res ſtatuunt.

Neque enim materiæ ſecundæ, ut materia prima, ſaltem ad patiendū diſpoſitæ ſunt, ſed & ipſæ ob formas, quibus præditæ ſunt, eaſque non otioſas, ſuas ad agendum diſpoſitiones habent, ut in Elementis manifeſtum eſt. Ac materiæ tales, non, ut artificiales, ſuam perfectionem à cauſâ externâ accipiunt, ſed à ſuâ formâ. Hinc etiam ſal concretionem, qui ipſi naturalis eſt, (ſolutio verò fit ab humido aqueo admiſto) non à calore vel frigore habet, ſed à ſuâ formâ, quæ eſt ſui domicilii architecta. Et longè alia eſt ratio gelationis aquæ, quæ fit ab externo frigore.

Et

Et dum pro iſta ſententia, ut & aliis confirmandis experimenta ejusmodi adducunt Chymici, nil contra Philoſophorum leges peccant. Docet enim Ariſtoteles, *1. poſter. Analyt. cap. 15.* quod diſcimus non ſolùm demonſtratione, ſed & inductione, & quod ob ſenſum deficientem ſcientiam quoque deficere neceſſe eſt. Etenim etſi dum concretionis corporis alicujus naturalis cauſam quæro, eam per demonſtrationem comparare debeo: tamen cùm πρῶτον δεκτικὸν & principium concretionis inquiro, id demonſtratione fieri non poteſt, ſed per ſenſum. Ita corpus aliquod mixtum eſſe calidum, probo per demonſtrationem; quia ignem in ſe continet: ſed quod ignis ſit πρῶτον δεκτικὸν caloris, id non per demonſtrationem ſcio, ſed per inductionem; quia omnem ignem, quem tango, calidum eſſe deprehendo. Itaque cum experientia teſtetur, res omnes, quæ concreſcunt, ſalem continere, & ubi ſal non eſt, nullam fieri concretionem: rectè inde Chymicos probare puto, ſalem πρῶτον δεκτικὸν eſſe concretionis. Quod qui negat, aliud πρῶτόν τι δεκτικὸν, à quo ſal naturalem illam aptitudinem promtè concreſcendi habeat, monſtret neceſſe eſt, cauſamq; aliam reddat, cur cryſtalli Tartari & ſales plantarum, cur nitrum, vitriolum, alumen & ſimilia in ipsà aquà concreſcant.

Non tamen ex ſolo ſale duritiem provenire, ſed ex ſale & terreſtri materia conjunctis, & quidem utriusque certam proportionem requiri exiſtimant. Terreſtris ſcilicet portionis quantitatem eam, quæ impedire poſſit, ne ſal ille unitus ſolvatur: ſalisque rurſum tantam, ne terra pulveris inſtar dilabatur & diffluat. Ideoque maximam ſalis quantitatem non poſſe nimis parvā terreſtrem portionem in lapidem vertere. Quò tamen, debita proportione ſervata, plus ſalis habet materia terreſtris, eò magis compingitur & indureſcit: Sicut hoc manifeſtè videmus in muris ex calce & lapidibus compactis, qui longè ſunt firmiores, quam muri ex lapidibus & limo compacti. Simili modo rem ſe habere dicunt, ut in iis, quæ frigore congelantur. Sicut enim lutum aquæ miſtum à frigore duritiem ferè lapideam acquirit; & glacies absque glutine alieno, quod in corpore ſimplici nullum datur, cohærentiam ac duritiem acquirit: ita in lapidibus idem præſtare dicunt ſalem, qui in glaciei vel cryſtalli ſpeciem congeletur atque induretur. Idque etiam probare videtur hoc, quod ſi quis accipiat cineres, eosque abluat, & ſalem inde ſeparet, deinde igni committat, nunquā lapideſcere animadvertet: Si verò ſalem à cineribus non auferat admiſta aquâ, lapideſcere ad ignem deprehendet.

Libavius verò contra hanc ſententiam, *in Examine Philoſophiæ vit. c. 31.* prolixè diſputat, & ſalem, ſeu fixationis, ſeu compactionis, ſeu coagu-

Digitized by Google

coagulationis, ſeu ſolidationis, cauſſam eſſe negat: Quæ omnia hic in medium afferre, prolixum nimis foret.

Verùm ut de iſtis, quæ ex Chymicorum mente & vulgatâ doctrinâ hactenus propoſui, ſententiam meam aperiam, & rem paucis complectar. Primò hic multæ æquivocationes occurrunt, & propterea fruſtra in cauſis coagulationis & concretionis inveſtigandis laboratur, niſi æquivocatio tollatur. Nam concreta & congelata nō ſunt ejuſdem generis. Dicuntur enim & ſucci concreſcere & gummi & aqua, & alia plurima. Solida etiam multa. Eſt ſolida glacies, & lutum gelu concretum; ſunt cryſtalli; ſunt vitra; ſunt metalla ſolida; quæ omnia ab una cauſa non fiunt. Nam nimium ſimplex eſt, qui aquam & cryſtallos ab eadem cauſa duritiem habere & concreviſſe putant.

Et ſunt alia multa congelationis, concretionis & coagulationis exēpla, in quorum cauſſis reddendis an animo veritatis avido vulgò ſatisfiat, iis, qui abſque anticipatis opinionibus de rebus judicant, perpendendum relinquimus.

Ut ergo de his diſtinctè agamus, & noſtram ſententiam proferamus, non hic quæſtio eſt, de iis, quæ ſola ſiccitate coagulantur & dura fiunt, abſumta humiditate, quâ antea diffluebant aut emolliebantur; aut quæ ſua natura concreta fuerant, calore verò fluida reddita, quæ rurſum frigore accedente concreſcunt: Sed cum multa etiam in humido coagulari & concreſcere videamus, & cauſam neque in exſiccationem, neque in calorem, neque in refrigerationem referre valeamus: de alia potius & interna cauſa cogitandum eſt.

Duæ autem concretionis ſpecies hic nobis perpendendæ ſunt, quæ accidunt, nulla parte materiæ propriæ demtâ vel alia additâ, ſed tota è liquida fluiditate conſiſtentiā accipiente & concreſcente. Ad quas diſtinguendas etſi nominibꝰ commodis deſtituamur, non tamen parum differunt. Unam concretionis ſpeciem Chymici Germanico vocabulo appellant Schieſſen: quæ coagulatio propria eſt ſalium. Quo modo videmus vitriolum, alumen, nitrum, ſales ex plantis paratos, ſalem in deſtillatione ſuccini, urinæ, cornuum & oſſium concreſcere, & ex fluiditate in conſiſtentiam mutari. Et ſunt hujus concretionis exempla paſſim in rerum natura plurima: in quibus omnibus concretio fit, ſine exſiccatione in ipſo humido. Etſi enim pars aquæ coquendo interdum abſumitur: fit tamen hoc ſaltem ob faciliorem concretionem. Nam homogenea heterogeneis remotis facilius uniuntur. Multò tamen plus aquæ relinquitur, quàm quantum ad conſiſtentiā, ſi quis forſan ideò eam relinqui putet, neceſſaria eſt, & tantum quidem, ut nulla exſiccatio hîc fieri poſſit. Imò etiamſi nihil aquæ evaporet: tamen & nitrum, & vitriolum,

Digitized by Google

& cryſtalli Tartari ſponte ſua concreſcunt; etſi longiore paulò tempore, quã ſi aliquid aquæ ſeparetur. Quibus qui fidem habere non vult, lutum aliquod tamdiu in aqua coquat, quam diu volet, & videat, an aliquid ſalis poſtea concreturum ſit. Neque ſolum concreſcunt hoc modo & coagulantur ſales: ſed & certis figuris concreſcunt, & mirabilem formationem habent, ut ipſe Libavius, *in alchym triumph. pag. 851.* loquitur: alia nimirum nitrum, aliam vitriolum, alia aliud.

Atque hæc concretio ſalium propria eſt, & natura ſua ad talem coagulationem & concretionem tendunt. Quod cum neget Libavius, *in Exam. Phil. vit.* experientiæ & ſibi ipſi obloquitur. Oculis enim cernere licet, quomodo ſua ſponte, in ipſa aqua, ſales illi cryſtallini, & quidem certis figuris concreſcant. Nec ſequitur, quod objicit Libavius; ſi ſal eſſet cauſa concretionis, omnia eandem figuram haberent. Concreſcere enim & coagulari ſalis omnis eſt proprium: ſed hac vel illa figura coagulati, hujus vel illius: ſicut alas habere avium eſt; etſi aliæ alias habeant. Omnes enim ſales ſuâ naturâ ad coagulationẽ tendunt, ob ſuam formam. Neque alia hujus rei cauſſa reddi poteſt; ſicut nec, ſi quæratur, cur ignis ſit calidus, alia cauſſa reddi poteſt, quàm quod ſit hæc ejus natura, & quod talem formam, à quâ caliditas fluat, habeat. Sed cum alia forma & natura ſpecifica ſit nitri, alia vitrioli, alia aluminis, alia ſalis communis: quilibet ſal ſecundum ſuam formam, à Spiritu formativo ſibi proprio, hac vel illa figura concreſcit & coagulatur, quomodo & ipſæ gemmæ certis figuris concreſcunt, ut ſupra etiam, *cap. 9.* dictum. Forma enim quævis & ſtatuit magnitudini terminos, & certam dat cuique corpori quantitatem ac figuram, ut rectè docet Zabarella, *lib. 2. de materia prima c. 9.*

Qua in re utpote veriſſimâ me doctiſſimos & in rerũ natura verſatiſſimos viros adſtipulatores habere planè perſvaſum habeo. Ut de aliis non dicam, vir ſi quis alius in natura lapidum & gemmarum indagandâ diligentiſſimus, Anshelmus Boëtius, cum *lib. 1. de gemm. c. 13.* de cryſtalli figura ſexangula rationem reddere conatus eſſet, tandem veritate adactus concludit: *Sed ut ingenuè fatear, mihi non planè ſatisfacio, & naturam, ut cryſtallus hac notâ ab aliis gemmis diſtingueretur, hexagonam figuram dediſſe autumo, non ſecus, quàm frondibus arborum, & herbarum floribus peculiares ſuas figuras, quæ ab Architectonico ſpiritu & formatrice facultate ignoto nobis modo fabricantur.* Et *cap. 15. Deum opt. max. certas figuras aut formas extrinſecas, quibus ab aliis diſcernerentur, certosq́ colores, quibus ornarentur, dediſſe exiſtimo, & proinde neq́ à primis, neq́ à ſecundis qualitatibus, neq́ ab elementorum certâ commixtione, eorumq́ variâ coctione, aut ex albi & nigri, tanquàm ex lucis & umbræ confuſione eos prodire, ſed potius ex proprio ſeminario, ex*

quo

quo forma extrinſeca oritur, mihi perſvadeo.

Andreas Cæſalpinus quidem, *de Metallis lib. 2. cap. 17.* aliter hâc de re ſentit, cujus verba integrâ hic adſcribere libet; cùm ex iis facilè pateat, quàm infeliciter magni etiam viri laborent in rerum earum cauſſis ex elementis reddendis, quæ tamen in elementorum poteſtate non ſunt. Ita autem ille: *Sed illud admiratione dignum videatur, cur cryſtalli exangulâ figurâ perpetuò oriantur, nunquàm aliter. Ab una enim veluti radice multi egrediantur ſexilateri in cuſpidem deſinentes: flectuntur autem latera propè mucronem angulis rectilineis adeò exactis, ut ab artifice imitari vix poſſint. Corporibus verò inanimatis figuram certam adſcribere non videtur rationi conſentaneum: ad virtutem enim organicam pertinet certam figuram efficere: ideò ſolis animatis ineſt, anima alicujus gratia agente. Patet autem figuram determinatam organici eſſe, non ſimilaris, quia qualibet pars pyramidis non eſt pyramis: ſimilaria igitur corpora per ſe non habent determinatã figuram: Quoniam verò omne corpus figuratum eſſe oportet, particulæ humidorum cum per ſe fuerint, rotundæ fiunt, ut aqua guttula, aut à continente figurantur: ſicca autem, quæ contigerit diſcindi, talem figuram ſervant. Quæ igitur in diſciſſione ordinatam habent diviſionem, ordinatam etiam figuram retinere neceſſe eſt, quæ variã, variari etiam figuram. Diviſio autem ſolidorum corporum aliquando fit ordinata, ut quæ in cruſtas ſolvuntur, ex quibus coagmentata ſunt: aliquandò in varias fortuitò, ut cum frangitur malleo lapis. Poteſt verò & diviſio fieri in coagulatione, dum humida adhuc ſunt corpora. Si enim in coagulatione partes in diverſa tendant, diviſionem fieri neceſſe eſt, & pro diviſione figuras determinatas, perinde ac in exiccatione ſoli paluſtris: Scinditur enim in multas rimas, unde figuræ diverſæ contingunt. Simile quid contingere putandum eſt in cryſtalli coagulatione. Succus enim lapideſcens cum totum ſpacium impleat loci, in quo eſt, in coagulatione diſcedentibus in diverſa partibus terrenis, & ad latera ſaxi continentis attractis, agglutinatisq; figuram quoq; faciet in concretis lapillis, quæ apta nata ſit ſpatium replere. Si igitur non uniformiter, ſed vario modo diviſiones contingant, etiam varietate figurarum implebitur ſpacium. Si autem uniformiter, quod ob puritatem, & æqualitatem ſucci contingit, neceſſe eſt unum genus figuræ oriri in omnibus, quæ apta nata ſit ſpatium implere. Tres autem ſunt hujusmodo apud Ariſtotelem 3. cæl. 66. triangularis, quadrangularis, & hexagona. Non fit triangularis; quia medium non habet, ad quod tanquàm ad centrum undiquaq; æqualiter conſtringantur partes. Nec quadrangula; quia imperfecta, oriens tantùm ex duabus lineis ſe invicem ſecantibus ad angulos rectos. Quamvis autem quatuor quadranguli in unum veluti centrum coëant, relinquuntur tamen quatuor anguli à centrò remotiſſimi. In omni enim coagulatione partes undiq; in idem coëuntes quàm maximè accedere ad circu-*

lùm exoptant. Relinquitur ergò ut ſolâ hexagona fiat. Sola enim perfecta eſt, quia fit ex triplici diviſione ſuperficiei ad angulos acutos, ſex triangulis in unũ veluti centrum coëuntibus, ut omnes anguli externi majores ſint recto, ideò ad circuli naturam propè accedunt. Inſpicere quoq; licèt in glacie angulos acutos, cùm àqua ſuperficies concreverit. Nam lineæ quædam conſpiciuntur nunquam ad angulos rectos, ſed acutos concurrentes, ut ex hujuſmodi poſitione linearum trianguli videantur inchoari; hi autem hexagonam conſtituunt triplici diviſione ſecundum lineas Parallelas. Si autem hujuſmodi ſuperficiei diviſio in profundum tendat, corpora inſtituet ſexilatera, ut patet. Flectuntur autẽ in cryſtallo juxta cuſpidem latera, deficiente materia, quæ ut cùm purior quoq; ſit, & magis conſtringitur & clarior apparet. Craſſior enim & turbulentior & plenior ad radicem concreſcit, ideo plerunq; in ea parte non pellucidi ſunt cryſtalli. Idẽ contingit in adamante, & pleriſq; gemmis translucidis. Contingit quoq; lapidibus quibuſdam ignobilioribus, ut hæmata, gypſo: præterea ſalibus quibuſdam & Saccaro Cando. Omnia n. hæc ſimilem habent concretionem, ſed ob materæ impuritatem & perturbationem figuræ minus diſtinguuntur. Hæc Cæſalpinus. Verum quam parum iſta animum veritatis avidum ſatient, quilibet facilè intelligit, cui mens ab anticipatis opinionibus libera eſt. Neq; enim ſales & gemmæ antea ſolidæ fuerunt, ſicut terra, quæ exiccata in multas partes ſcinditur, & rimas agit & hiſcit, ut partes has figuras acquirere fiſſione & diviſione poſſint: ſed in ipſâ primâ generatione in has figuras concreſcunt. Effugere quidem nititur hanc difficultatem Cæſalpinus, & ſuccum lapideſcentem totum ſpatium loci, in quo eſt, implere dicit. In coagulatione autem diſcedentibus in diverſa partibus terrenis, & ad latera ſaxi continentis attractis, agglutinatiſque, figuram facere in concretis lapillis, quæ apta nata ſit ſpatium replere. Verùm difficultatem hoc modo non declinat. Nam primò in ſalibus, qui etiam in aquis concreſcunt, cauſa iſta nullo modo locum habere poteſt. Si enim hæc cauſa eſſet, non ita uniformes, & regulares fierent figuræ, etſi ſuccus eſſet puriſſimus: ſicut nec rimarum terræ, nec aliarum rerum maximè homogenearum, quæ hoc modo rimas agunt, figuræ ſunt ſemper eædem, ſed planè variæ. Cùm enim illa ſciſſio ſit fortuita, nec ad Geometriæ leges fiat, certè cauſſa cryſtallorum formæ hinc reddi non poteſt, quæ ubicunque & quandocunque generantur, eandem figuram exactè obtinent. Et cauſſa omnio reddenda eſt Cæſalpino, quî fiat, quod eò loci, ubi Cryſtallus generari debet, ſemper hexagonâ figurâ terrenæ partes in diverſa diſcedant, non verò ubi adamantes generari debent. Neque etiam ſemper ad latera ſeparatur terra, in quâ cryſtalli generantur, ſed ſæpè in agris reperitur cryſtallus; ſæpè ſaxis adhæret ſine terrâ

ambi-

Digitized by Google

ambiente. Neque quicquid etiam comminiſcatur Cæſalpinus, cauſam reddere poteſt, cur tàm regulares ſint illæ figuræ, & ſuperficies tàm exactè æquales, & planæ, ut ab artifice politæ videantur. Et fruſtrà ſe torquet in cauſſa reddenda, cur cryſtallus figurâ ſit Hexagonâ, non verò ſphæricâ, quæ adhuc perfectior eſt (nam ſecundum eum diſcurſum rotundam potius figuram habere deberent cryſtalli) Neque etiam cauſſam reddere poteſt, cur hoc ſaltem in cryſtallo fiat, non in aliis gemmis: Nam gemmæ & lapides illi, quos fluores appellant, in quibus metalla creſcunt, non hâc ſolùm, ſed plurimis aliis figuris concreſcunt, nunc globoſâ, nunc quadrangulâ, nunc pentagonâ, nunc aliis. Et ipſemet ex minera vitriolata Schmidebergenſi cryſtallos figura octoedri exactiſſimâ concretos habeo; quorum etiam ſupra *libri hujus cap. 9.* mentionem feci.

Sed ut inſtitutum redeamus, Hactenus ſales ob peculiarem ſuam fòrmam ad concretionem tendere diximus, & concretionis ſaltem cauſſam inquiſivimus.

Soliditatis & duritiei cauſſa.

Verum cum ſales per ſe ſoliditatem non habeant, ſed facilè franganṫr, & liqueſcant: Gemmæ verò, lapides & fluores, ut appellant, Metallici, lapides in animalibus, ac ſimilia non ſolum concreſcant ac certa figura conſtent, ſed & ſolida ac dura ſint, nec in humido liqueſcant: An illa non ſolum concretio ac figura, ſed & ſoliditas ac firmitas, ac ut ſic dicam, lapideſcentia, à ſolo ſale fiat, porrò inquirendum. Qua in re & in cauſſis lapideſcentiæ inquirendis, ſi omnibus non ſatisfecero, mihi cum magnis viris, qui in hac quæſtione laborârunt, id commune accidit. Ut de aliis jam non dicam, accinxit ſeſe anno Chriſti 1596. Vir doctiſſimus, Jacobus Moccius, Profeſſor Friburgi Briſgoiæ, ad hanc rem, & de cauſſis concretionis & diſſolutionis rerum tàm extra quàm intra corpus humanum tractationem in tres partes diſtributam promiſit. Verùm hactenus tantùm primam partem, quæ hiſtorica eſt, videre contigit. Si tertiam partem, in qua ſententiam ſuam ea de re ſe prolaturum promittit, videre licuiſſet, forſan quod me in hac parte juvare potuiſſet, in eâ inveniſſem. Hoc interim certum eſt, quod omnes illas, quas collegit Moccius, concretionis hiſtorias ad frigus & calorem nemo deducet. Atque hoc fieri non poſſe & fruſtra tentari, Viri Philoſophi & Medici doctiſſimi, Matthiolus, Fallopius, Anshelmus Boëtius, & alii plurimi agnoverunt, & vel ſpiritum lapidificum, vel exhalationem eundem deferentem, vel ſuccum lapideſcentem efficientem concretionis gemmarum & lapidum cauſſam conſtituerunt, & quidem ſpiritum illum ſeu formam non ex quatuor Elementorum combinatione, aut illorum temperie, cooperantibus primis

vel ſecundis qualitatibus naſci, ſed à Deo Opt. Max. ut aliarum rerum formas ac ſemina, conſtitutum & creatum ac terræ infuſum eſſe docuerunt, ut apud Anshelmum Boëlium, *lib. 1. de lapid. ac gemmis cap. 11.* videre eſt. Quorum ſententiam ſi quis cum Andreæ Cæſalpini *de metall. lib. 2. c. 1.* opinione conferre velit, facilè agnoſcet, quantum diſtent æra lupinis. Etenim ſi lapides & gemmæ generantur, dum terra & humor in naturam exhalationis convertuntur ab igne & Sole, & ita ſiccum cum humido unum fit; quæ exhalatio ubi apprehenditur ab aquâ, imbibitur omni ex parte, ibiq; hæret, & partis per partem agglutinatione concreſcit in certam conſiſtentiam reſiccato humido: cur non ubivis locorum lapides & gemmæ generantur, ſed certis in locis ſaltem: cum tamen ferè nullus locus ſit, in quo non & materia & efficiens lapidum ex mente Cæſalpini dari poſſit? Quomodo etiam lapides ſub aquis naſcuntur, in quibus humidi exiccatio locum non habet?

Sed his iis, quibus placent, relictis, illorum, quos dixi, doctorum virorum, qui inter Philoſophos & Phyſicos non poſtremum locum obtinent, veſtigiis ego inſiſtens, ſimul tamen cuique ſuum judicium relinquens, ut rem in pauca redigam, ſtatuo, duplicem concretionem eſſe, unam ſalium, quæ Germanis, ut dictum, ſchieſſen dicitur, & in ſale eſculento, nitro, vitriolo, alumine & omnibus ſalibus ex plãtis paratis apparet, quæ duritiem, qualis quidem in lapidibus eſt, rebus non præſtat, cujus cauſa proxima & adæquata eſt forma ſalina: Alteram lapideſcentiam (non illã, quâ igne vehementi terra in duritiem lapideam, dum lateres fiunt, induratur, ſed qualis ſponte ab interno principio provenit) cujus proxima cauſa & adæquata ſunt neque elementa, neque principia Chymica ſola, ſed ſuccus, ſeu ſpiritus lapidificus ille in ſpecie ita Fallopio dictus, qui quamvis non ſit ſine ſale, plus tamen in ſe continet, quam ſal, ſicut hic ordo eſt in natura, ut à ſimplicioribus ſemper progreſſus fiat ad magis compoſita. Atque hic ineſt omnibus lapidibus & gemmis; ſecundum tamen formas earum ſpecificas, ut & materiæ diverſitatem, variarum coagulationum ſecundum duritiem & figuras cauſſa eſt: ſicut etiam ſpiritus inſitus in omnibus viventibus eſt, ſecundum tamen cujusq; plantæ, vel animalis naturam propriam diverſas operationes edit. Atque ſal quidem etiam in lapidibus ad concretionem facit: verum quia jam non ſola ſalis forma hoc munus perficit, ſed ſuperiori formæ, lapidis ſcilicet hujus vel illius inſervit, non etiam talis fit concretio ſimpliciter, qualis in ſalibus, ſed qualis lapidibus propria, adamanti ſcilicet, cryſtallo, & aliis. Diximus autem & ſpiritum & ſuccum. Verùm principalis vis eſt in ſpiritu,

&

& à ſpiritu ſuccus illam habet; cum vis illa lapidifica etiam extra ſuccũ in ſpiritu reperiatur. Sicut Aventinus, *lib 7. Annal. Bavaric.* refert, anno 1343 ex terræ motu plures quàm quinquaginta ruſticos, item mulgentes cum vaccis extinctos diriguiſſe, & corpora cum ſpiritu terreno in ſalinas ſtatuas redacta fuiſſe. Ita ferunt in Britanniâ ad Avernum ſpeluncam eſſe, in quam quicquid aquarum influit, coagulatur in lapidem. Et Philipp. Camerarius, *in deſcript. Ptolom. augmento ſive occidentali notitia Centur. 2. cap. 70.* ex Cornelio Wietfliétio narrat, de aura meridionali certis anni temporibus flante in montanis provinciæ Chilenſis in Armenia, cujus quidem afflatu integræ equitum turmę velut in ſtatuas lapideas repentè obriguerint, ſteterintque in via eo aciei ordine, quo ante metamorphoſin adhuc vivi iter fecerunt. Cui ſimilis eſt hiſtoria, quæ ab Ortelio refertur, *in deſcriptione Ruſſiæ*, de pecudum gregibus & armentis illicò petrefactis.

Hic ſpiritus lapidificus, aut ſuccus lapideſcens cum paſſim in terra & aqua reperiatur, & terra quævis plantarum ferax plurimum ſalis in ſe contineat, qui plantis in alimentum cedit: non mirum eſt, quod ſuccus ille lapideſcens, aut ſal coagulans, ſi non rectè ſeparetur & excernatur, poſtea in corpore humores excrementitios, quibus conjungitur, in lapideam duritiem facilè convertat. Ex hoc etiam ſpiritu & ſucco ſemina quædam lapidea, quæ coctione nec eliquantur, nec emolliuntur, maximam partem conſtare, credibile eſt. Imò cum pars quælibet ſibi ſimili ſucco nutriatur, quicquid in alimentis eſt ejusmodi ſucci & ſpiritus & ſalis coagulativi, in animalibus ad oſſium, teſtarum, lapillorum, quales in hirundinibus, conchis, aſtacis, & aliis plurimis inveniuntur, conſtitutionem & generationem conſumitur; Id quod ipſa reſolutio oſtendit: Cum talia pleraque ferè nihil ſint, niſi ſal; aut certè copioſiſſimum ſalem exhibeant. Atque ejus rei documentum præbet lapis, quem oſteocollam nominant, qui admirabilem in oſſium fracturis ſanãdis vim habet, ſi drachmæ dimidiæ pondere cum vino aliquoties exhibeatur. Cùm enim proculdubio carnibus & aliis partibus mollioribus aſſimilari nõ poſſit: ab oſſibus ob majorem cognationem attrahitur; qui fracta ferruminat. Quamvis enim quod de oſſibus, cornibus & teſtis animalium diximus, in dubium vocare conatur Libavius; dum ſalem copioſorem ex carnibus & aliis mollioribus partibus, quam ex oſſibus ſæpe à Chymicis elici poſſe ſcribit; tamen fidem in hoc non meretur. Conſulatur experientia, & rem contrario modo ſe habere, planum fiet.

Atque hic ſpiritus lapideſcens & concretivus poſtea etiam metallis, jam uno gradu poſt lapides conſtitutis, ineſt. Unde à ſpiritu plumbi Argen-

Digitized by Google

Argentum vivum coagulari videmus. Et hinc facile eſt cauſam reddere, cur paſſim in thermis, acidulis, fontibus ſalſis, & ſimilibus, ſtyriæ, tophi & lapides canalibus accreſcant. Ex iiſdem etiam cauſam reddere non difficile erit, quomodo ex cineribus & arena vitra fiant; quomodo ex luto, ſeu terra, non quavis, ſed ſui generis, lateres & ollæ conficiantur.

Salium tandem differentias quod attinet, ſatis eſt, ſi ſalium primas differentias, quas natura nobis exhibet, recenſeam, id eſt, ea corpora, quæ maximè ſalina ſunt. Nam, quod ſæpe dixi, ſi Peripateticis integrum eſt, corpora, in quibus unum Elementum maximè abundat, pro elemento ſimplici oſtendere, quidni etiam Chymicis hoc liceat? Et inprimis cum principia illa non facta ſint, ut peculiares per ſe corporum naturalium ſpecies conſtituerent, ſed rebus aliis concreata ſint, ut iis materiam præbeant. Et monſtrent illi ſua corpora ex elementis ſibi invicem miſtis aliis ſimpliciora, & magis exquiſitè ſimilaria; & Chymici monſtrabunt illis ſalem Chymicorum principium. Interim ſatis eſt, ſi obtineant, dari naturam ſalinam ſimpliciſſimam, quæ nunc minus, nunc plus aliarum rerum admiſtum habeat, minimum in ſale eſculento foſſili, plus in marino Sodomitico, ut & vitriolato & nitroſo. Quam illam ipſam eſſentiam ſalinam, quæ eſt tàm in ſale foſſili, quàm coctili, quàm marino, nitro, vitriolo, ſalinum Chymicorum principium eſſe, non immeritò ſtatuitur. Dum autem vulgò Chymici ſtatuunt, nullum dari principium ſimplex atque ſolum, quod de reliquis non participet, id vel de principiis non ſimplicibus, ſed corporibus ſolùm, in quibus ea abundant, accipiendum eſt, vel ut falſum rejiciendum. Nullum enim principium ex alio fit, vel in aliud reſolvitur. Et ſanè permiſtio illa varia eſt, & ſal in variis plantarum & animalium ſpeciebus variè alteratur, & rei cuique proprius redditur; ſicut & in humorum corruptione variæ differentiæ apparent. Eſt ſal in vitriolo, alumine, ſale armoniaco, ferro. Eſt ſal volatilis in urtica, perſicaria, aro, dracunculo, chelidonio minore, armoracia, ſedo minore, cochlearia, naſturtio, thlaſpi, ſinapi; Eſt ſal in humoribus, qui pruritum, ſcabiem, cancrum & alia ulcera erodentia excitant. Sunt & ſales factitii, Borax factitius, ſal ammoniacus factitius, alembrot & ſimiles.

Sulphur Chymicorum alterum principium eſt. Sulphuris autem proprium eſt, eſſe φλογιϛὸν, & nil ſine ſulphure inflammatur. Elementa verò pura, ut ignis & aër, non inflammantur, ut & ſupra dictum eſt, & ſi inflammari videntur, fit hoc ob vapores ſulphureos admixtos. Et quod in re inflammatâ videtur, non purus ignis eſt, ſed cum res comburitur, ſibi quod vulgi oculos fallit, non animos latet ſapientum, *Sulphur.*

tum,

tum, ſumit ac ſervat ignis, ut Scaliġ. *Exerc. 9.* loquitur. Eidem attribuitur odor; & ſulphur primum odorabile ſtatuitur. Reliqua omnia talia ſunt propter ſulphur. Etiamſi verò odor in multis ſulphureis non percipitur, id fit ſaltem in integris: in reſolutis verò manifeſtiſſimè percipitur. Sicut enim vinum actu frigidum apparet; etſi ſit calidiſſimum, ut ex ſpiritu vini inflammabili, qui ex eo elicitur, apparet: ita ſunt multæ res odoratiſſimæ, quæ tamen integræ nullum de ſe odorem emittunt, niſi contritæ vel accenſæ. Hinc etſi ſulphur & pinguedines integræ odorem multum non ſpirant: tamen ubi accenduntur, & præcipuè ubi in fumum mutantur, odor ſatis percipitur, quod vel ex candelarum extinctarum fœtore ſatis animadverti poteſt. Et quantum fœtorem exhibeant pinguedines accenſæ, nemini ignotum. Ipſum opium etiam ſatis gravem odorem habet, & moſchus, quò in minores partes reſolvitur, eò plus odoris ſpirat. Neque ſemper in rebus odoratis partes ſulphureas abundare neceſſe eſt. Sæpe enim in exigua quantitate eſt magna virtus, ſicut & ſales aliis alii acriores. Neque ſulphur ſemper in formâ oleoſa & pingui apparet, ſed ſæpè etiam in ſpirituoſa, ut in ſpiritu vini videre eſt. Ita in roſis minima quantitas eſt ſpiritûs φλογιςȣ, ſed is valde odoratus eſt, ut aliquæ ejus guttæ magnam etiam aquæ copiam odoratam reddant. Etſi verò nonnulli odores & ſapores ſubjecto conjungunt, & odorem partis ſapidæ eſſe dicunt: tamen experientiam conſulenti aliud manifeſtum fiet. Dantur enim res ſapidiſſimæ & acerrimæ, quæ nihil, vel certè minimum odoris habent. Quanta corrodendi vis & acrimonia ſit in Arſenico, Mercurio ſublimato, & aliis mineralibus, oleo vitrioli, dracunculo, aro, ac ſimilibus notiſſimum eſt: in quibus tamen nullus vel exiguus odor eſt. Nonnulli etiam primum coloratum faciunt, & probabilius quàm illi, qui ſali colores tribuunt. Verùm de coloribus res difficilior eſt. Etſi enim Ariſtotelis interpretes nonnulli ex elementorum commixtione colores deducere conantur: tamen nihil, quod etiam in ſpecie aliquam probabilitatem habeat, afferre poſſunt, nec docere, qualis ſit elementorum commixtio ad colores producendos: ſed ingenuè fateri neceſſe habent, neminem colorum ſingulorum cauſas proximas aſſignare poſſe. Liberum ergo relinquant interim Chymicis, cùm meliora docere non poſſint, ut ſuo ſenſu abundent, & colorum principiũ vel ſulphur eſſe ſtatuant, vel cũ Anſ. Boëtio Deum opt. max. ut figuras, ita & colores gemmis & aliis, quibus ab aliis diſcernerentur, indidiſſe, eoſq; ex proprio cujuſq; rei ſeminario provenire credant. Admittatur ſanè etiam illa de lucidi & opaci miſtione vulgata opinio: tamen ea Chymicorum opinionem non tollit. Illa ipſa enim inexplica-

bilis lucidi & opaci commixtio pro quolibet colore producendo neceſſaria à Deo, rerum omnium Autore, inſtituta in ſulphure exhibetur: ſicut in ſulphure cupri, ferri & aliorum metallorum, ac mineralium accenſo id videre eſt, quorũ quodq; peculiarem in flamma colorem exhibet. Tale ſulphur procul dubio gemmis etiam colorẽ attribuit: cum vero ſatis conſentaneum ſit, ipſas etiam gemmas de natura metallorum participare, ut à Chymicis id alibi explicatur. Et ſufficit exigua ſulphuris quantitas ad corpus alicujus gemmæ coloratum reddendum; ſicut aliquot guttæ ſpiritus roſarum ſat multæ aquæ infuſæ eã odoratam reddere valent.

Veruntamen & hic dubia reſtãt. Nam cum colorũ alii ſint apparentes, quales in collo columbæ, in iride, cryſtallo, & vitro trigono luci obverſo, araneæ telis & ſimilib9 videtur, qui nõ niſi ad radios corporis lucidi conſpiciuntur; alii reales, qui etiam in umbra, & quocunq; modo luci obverſi apparent, & eodẽ modo conſpiciuntur: omninò quærendum eſt, an utriq; ſint ejuſdẽ generis, & an ab eadem cauſſa originem habeant. Repræſentatio quidẽ eſt eadem: Verũ non exigua apparet differentia. In collo n. columbæ revera is color non eſt; guttæ etiam in iride coloris expertes ſunt; ſicut & vitrũ illud trigonum, quod luci oppoſitum varios colores refert: Si v. Soli vel luci objiciantur, tales colores apparent. At in ſmaragdo, rubino, hyacintho iidem colores ſemper, ſeu luci objiciantur, ſeu in umbra aſpiciantur, apparent. Verũ hæc de natura colorum diſquiſitio operoſiorem tractationem requirit, quam inter alios inſtituit Vid. Ant. Scarmilioni, *l. de colorib.* & alii: Et sũt coloris cauſſæ atq; eſſentiæ tàm controverſæ, atq; obſcuræ intellectui, quàm ſunt ipſi viſui manifeſtæ, ut Scalig. *exerc. 325. ſect. 1.* loquitur, latetq; eorum natura in profundiſſima caligine inſcitiæ humanæ, *ibid ſect. 4.* ut quicquid etiam hic ſtatuant Chymici, nihil, quod à Peripateticis metuant, habeant; cùm non minoribus difficultatibus ipſi premantur.

Abundant præcipuè ſulphure Sulphur commune, petroleum ſeu naphtha; quò & ſuccinum pertinet, ſperma ceti dictum, ſeu pinguedo mari innatans, carbones foſſiles. In plantis reſinæ & lachrymæ arborum pinguium, piceæ, pinus, abietis, terebinthi, thuriferæ arboris, ſtyracis & ſimilium, ac pix & oleum, quod ex iis accenſis colligitur. In animalibus pinguedines. Videatur Libavius, *part 3. ſingularium*, ubi prolixè & doctè de bituminis ſpecieb9 differit. Bituminis autem voce generaliſſimè & latiſſimè utitur, eadẽ planè ſignificatione, quâ Chymici vocem ſulphuris uſurpare ſolent.

Tandem an præter hæc duo Chymicorum principia detur tertium, & quod ſit illud, quod Chymici unanimi ferè conſenſu pro tertio ponunt, & Mercurii nomine exprimunt, malo dicere, Non liquet, & meam

meam ſeu ignorantiam ſeu dubitationem ingenuè confiteri, quã pro demonſtrationibus & ſolidã veritate ea venditare, quæ dubitationib9 non carere ipſe ſcio. Interim conjecturas meas proponã. Mercurii nomen dupliciter à Chymicis accipi notiſſimum, interdum in ſpecie pro argento vivo, interdũ in genere pro principio cũ ſale & ſulphure communi. In ſpecie dict9 Mercuri9 quid ſit, planum: quid autem ille in genere ita appellatus, multis difficultatibus iuvolutũ. Etſi n. non ſolùm Paracelſus eum inter principia numeret, ſed faciat jam ejus & mentionem Iſaacus Hollandus, & Fr. Baſilius Valentin9, qui vixit circa initia morbi Gallici, excitati in Europa, circa annũ 1493: nemo tamen, quod ſciam, quid per ☿ intelligendum ſit, ita explicat, ut animũ veritat.s avidum expleat, aut quomodo ab aqua vel ſale volatili, imò ſulphure ſubtiliſſimo inflammabili differat, monſtret. Severinus *c. 8.* ☿ ideo reliquis principiis addendum eſſe ſcribit, ut aſſidua irrigatione duo priora, ſal ſcilicet & ſulphur, actionũ frequentia ad ſiccitatem & ſenium in horas feſtinantia foveret & miſtione fluidam ſubſtantiam redderet facilem. Quercetan9, *in defenſ. cont. Anon. c. 14.* Mercurũ dicit eſſe *liquorẽ illũ acidũ, permeabilem, penetrabilem, puriſſimũ & athereum: illud corpus ὑγρῶδες, aereũ, ſubtiliſſimum, vivificum, ac ſpirituoſum, vita pabulum, & ὕλας ſeu forma proximum inſtrumentum, ſpiritũ antiquiſſimi Hermetis.* Eodẽ ferè modo Beguinus, *in Tyroc. Chy.* Mercur. dicit eſſe *liquorem illum acidum, permeabilẽ, penetrabilem, athereũ, puriſſimum: à quo omnis nutricatio, ſenſus, motus, vires ſenectutisq́; praepropera retardatio.* E quibus poſtea recentiores alii ſuas deſcriptiones mutuati ſunt.

Verùm in iis omnibus non pauca ſunt, quæ non ſatis ſibi conſtare videntur. Primò enim, cum liquorẽ acidum eſſe dicũt, ſuorum dogmatum non ſatis memores videntur. Cum enim ſapor, ſecundum doctrinam Chymicorum, à ſale proveniat, ſi in liquore aliquo aciditas percipiatur, illa potius erit à ſale quodam acido, quam à Mercurio; & plurima liquida pro Mercurialibus habentur, quæ acida non ſunt: Sicut in ſpiritu vini plurimum ineſſe Mercurii docent Chymici, in quo tamen aciditas nulla percipitur.

Deinde Mercurius modò ipſis eſt aqueus, modò aereus, modò æthereus (quod mirum, ſi acidus eſt) & ſic etiam igneus. Nam æthera & ignem pro eodem habent pleriq; Paracelſici. Præterea ſi eſt proximũ animæ inſtrumentum, ſi pabulũ vitæ: quid de ſpiritu naturali, vitali, animali fiet? quid de calido innato, & humido radicali? Aut quomodo hæc à Mercurio diſtinguentur? Nam & ſpiritus proximũ animæ inſtrumentum ſunt. Et calor nativus, ac humidum primigeniũ, oleaginoſũ & aerium, inſito ſpiritu, toti9 formæ cuſtode ac propagatore, perfuſũ facit, ut omnia vivant & vigeant. Et certè eſſe vitæ pabulum, ſulphuri potius

pingui, quam Mercurio, aqueæ ſubſtantiæ convenire videtur. Imò nutrire non eſt principiorum: ſed potius nutrimenti è principiis compoſiti.

Tribuunt etiam Mercurio colores. Verum nec in eo ipſo ſibi conſentiunt. Paracelſ9 enim cum alibi, *tum tract 1 de peſtilent. tit de cabala*: Salem omnibus reb9 colorem & formam dare ſtatuit; quod tamen vero parum conſentaneum videtur: Et neque a ſale, neque à Mercurio colores provenire probabile. Cum enim ſal benè purificatus ſit candidus & perſpicuus; multo magis talis erit liquor mercurialis aereus, æthereus, puriſſimus: & proinde rectius color ſulphuri attribuitur. Atque adeo ob hanc doctrinæ obſcuritatem factum puto, ut Mouffettus, *in epiſtolis Chymicis*, cum ſalis & ſulphuris in majore mundo longum catalogum & plurimas differentias recenſeat, nihil ferè aut pauca de ☿ habeat. Ac proinde non ſine cauſſa ſcripſiſſe videtur Libavius, *in Exam. Philoſ. vit. Sect. 6. Chymicos recentiores notis quidem quibusdam ſulphur, ☿, ſal deſcribere: Verum quando urgentur, & cum certitudo quæritur, ac quidnam ſit ☿, quid ſal, quid ſulphur, exactius quæritur, omnia confundere, ac in ſale ☿; & ſulphur; In ſulphure, ☿, & ſalem: In ☿ ſalem & ſulphur ineſſe contendere.* Libavius ipſe tandem, cum reliquas definitiones omnes, *in Examine Phil. vit. c. 29.* examinaſſet, hanc profert: *Mercurius eſt liquor eſſentialis, arte Chymica ex miſto, ſeparatis elementaribus impuritatibus, extractus, ſulphuri ſaliq; ejusdem miſti oppoſitus.* Verum nec hæc ſatis clara definitio eſt, nec quas proprietates ille liquor eſſentialis habeat, & quomodo ab aliis diſcernatur, ſatis explicat. Exempli quidem loco producit aquas è vegetabilibus deſtillatas: Verum ſi phlegma ſeu aqua in aqua roſarum, vel alia deſtillata ſeparetur, manet ſpiritus φλογιςὸς odoratus, & ſapidus, qui propterea & ſulphur & ſalem volatilem in ſe continet: atque ita ſpiritus ille roſarum, ſeu alterius plantæ non eſt ſimplex ſubſtantia, ipſo id confitente Libavio. Ac ſulphur & ſalem in eo eſſe certum eſt: an quid præterea, hoc jam inquirimus. Admittit id Frater Baſilius & alii Chymici, ſed, ut dixi, plerique malè ejus naturam explicant, dum liquorem acidum eſſe dicunt. Melius ſentiunt, quando æthaream, vel aëream, aut ſpirituoſam ac puriſſimã ſubſtantiam, imò ſpiritum antiqui Hermetis eſſe ſcribunt. In quo ſi ab iis, ut puto, non diſſentit Libavius, qui liquorem illum, quem appellat eſſentialem, in vino ſpiritum aëreũ dicit, non malè ſentit. Una enim res modò formâ liquidâ, modò ſpirituosâ in eſſentia ſua non mutata apparere poteſt, ut in deſtillationibus ſpirituum manifeſtum eſt. Atq; ab iſta hoc modo explicata & limitata ſententia nec meæ conjecturæ diſcrepant, quas viris doctis & candidis judicandas relinquo.

Ut enim quod mihi probabile vide-

videtur, dicam, ſi quis eſt Mercurius, ſtatuendum, eum eſſe liquorem aliquem ſpirituoſum, vel ſpiritum, qui tamen à ſulphure ſubtili ac ſale volatili vix ac ne vix quidem ſeparari poſſit, ut ſolus conſpiciatur. Etſi verò oculis non conſpiciatur ille ſpiritus: tamen id non multum refert: neque ignis purus videtur, nec aër, nec ſpiritus in corporibus animalium, nec multa alia, quæ tamen rerum naturæ pars ſunt multò maxima & præſtantiſſima, & à quibus reliqua, quæ in oculos incurrunt, omnem ſuam vim obtinent. Fallunt talia oculos vulgi, animos haud latent ſapientum, ut Scaligeri verbis iterum utar. An verò dum hunc ſpiritum præter Elementa ſimplicia cũ ſale & ſulphure ad corporum miſtorum perfectorum conſtitutionẽ concurrere dico, & hæc tria, ſal, ſulphur, & ſpiritum cum Elementis, quæ non excludo, certo modo miſta, ſingulis corporum naturaliũ formis οἰκείαν ὕλην conſtituere ſtatuo, abſurdi aliquid committam, viris doctis & candidis, & veritatis, non victoriæ ſtudioſis judicandum relinquo.

De principiis Chymicorum ſententia.

Quæ omnia ut concludam, ſalva eorum, qui meliora monſtraverint, ſententia, ita de principiis mihi videtur ſentiendum. Monſtratum eſt ſupra, me doctiſſimis Ariſtotelicis hac in re aſſentiri, qui ſtatuunt, metalla, & mineralia, gemmas lapides & plantas non eſſe miſta ſimpliciter, & quæ ſuas formas tantùm ex formis Elementorum habeant; multò minus talia ex duplici illa exhalatione, quæ proximam meteororum & corporum imperfectè mixtorum, quæ ſecundum, φύσιν ἀπεκτωτέρας in natura accidunt, eſt materia, generari; cùm longè major corporum illorum ſit diverſitas & nobiliores qualitates & operationes, quàm quæ à qualitatibus Elementaribus, & duplici exhalationis differentia peti poſſint. Ideoque cum Scaligero, qui *exerc. 307. ſect. 20.* rectè ſcribit; omnem formam cujuſcunque perfectè mixti, etſi non eſt anima, ut in adamante, naturam eſſe quintam, longè aliam à quatuor Elementis, ſtatuendum cenſeo, mineralia, metalla, gemmas & lapides habere ſuas formas ſpecificas. Cùm verò forma quælibet requirat οἰκείαν ὕλην, nec nobiliores formæ materiæ primæ immediatè, ſed materiæ certo modo diſpoſitæ, ſuaque peculiari formâ præditæ, quæ tamẽ reſpectu ultimæ formæ tùm materiæ officio fungitur, inſino: hanc materiam præſtare Elementa cum principiis Chymicis, & hinc rectius multorũ cauſſas reddi poſſe, quàm ex generali illa & meteorologica de duplici exhalatione doctrinâ, ſentio. Et quidem de ſale & ſulphure eſſe rem clariorem, eaque ſeparationibus Chymicis ſatis demonſtrari poſſe exiſtimo. Et ſi non planè pura, tamen in iis corporibus, in quibus abundant: eodem modo ut pro Elementis vulgo, neque immeritò, ea corpora monſtrantur, in

quibus ea maxime abundant, & terræ & aquæ nomine appellantur ea, in quibus certum eſt, alias præter Elementorum formas ſubeſſe. Ut enim varia terrarum, ut & aquarum, genera terræ & aquæ dicuntur, ideò quod aliquam naturæ convenientiam & *μίαν τίνα Φύσιν* participant: (Nam ſi ſaltem nomine convenirent, & unam eſſentiam non participarent, *ὁμωνύμως* ſaltem ita dicerentur) Ita & ſalia omnia inter ſe, & ſulphura omnia inter ſe non ſolùm aliquam nominis convenientiam habent, ſed unam eſſentiam participant, & revera ſal foſſilis, coctilis, marinus, alumen, vitriolum, ſal armoniacus, ſales plantarum de communi quadam eſſentia participant. Ita & ſulphur vulgare, bitumen, naphtha, ſuccinum communem quandam habent eſſentiam, atque ob eam communia quædam accidentia. Atque ita eſt ſulphur in ſulphure vulgari, in naphtha: eſt ſal in ſale eſculento, in alumine; etſi talia merus ſal non ſunt, ſed formas ſuas ſpecificas, quibus invicem differunt, habent. In aliis corporibus naturalibus magis compoſitis & nobilioribus, ut plantis, animalibus, etſi ob majorem & operoſiorem compoſitionem ita primò intuitu obvia non ſunt: in reſolutione tamen in iiſdem etiam reperiuntur. Et licet, quod ſæpius dixi, ita planè ſincera, & ab omnium rerum aliarum admiſtione libera principia exhiberi non poſſint: tamen id nihil refert, cùm nec Elementa, quod toties jā dixi, pura mōſtrari nō poſſint, quæ tamen, ut principia Chymica, non ſolum facta ſunt propter miſta, ſed etiam ut mundi ſyſtema & molem compleant. Ideoque ſit, ut extra ſeparationes (non ſolùm eas, quæ arte, ſed etiam quæ naturâ fiunt) nullibi appareant: tamen id nihil refert, cùm eo fine creata ſint, non ut ipſa per ſe corporis naturalis aliquam ſpeciem ſeorſim exiſtentem conſtituerent, ſed ut miſtorum ſint principia.

De Mercurio clariorem doctrinā à Chymicis deſiderari antea dixi. Et re hinc inde penſitata, quid ſtatuam, aliud non habeo, quam, ſi præter ſalem & ſulphur & elementa, ſeu ut appellant, phlegma & terram mortuam, aliquid amplius in corporibus naturalibus omnibus (nam non in ſpecie de mercurio metallorum principio hic quæritur) reperitur, illud eſſe Spiritum illum & *οὐσίαν ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ*, ſecundum Ariſtotelem. Ita enim entia temerè non multiplicabuntur. Et omnia, quæ Ariſtoteles Spiritui tribuit, quod ſcilicet ſit *διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία, καὶ Φύσις ἀνάλογος οὖσα τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ*, ea omnia Mercurio ſuo tribuunt. Hic enim, ut Quercetanus & Beguinus eum definiunt, eſt ſubſtantia ſeu corpus permeabile, penetrabile, æthereum, puriſſimum, ſubtiliſſimum, vivificum, & for- *Mercurius quid.*

mæ

mæ proximum inſtrumentum, imò Spiritus antiquiſſimi Hermetis.

Quod verò Chymici quidam vitale ſulphur id, quod Ariſtotelici calidum inſitum, nominant, huic ſententiæ parùm obeſt. Calidum enim innatum in animalibus, ut Fernelius, *lib. 4 Phyſiol. cap. 6.* docet, corpus ſimplex non eſt, ſed conſtat humido primigenio, inſito ſpiritu & calore. Ideoque ſi verba eorum hic potius in meliorem partem accipere, quàm in pravum ſenſum detorquere velimus, facilè intelligemus, eos calidum innatum ſulphur quandoque appellâſſe: Mercurium ſuum tamen ita deſcripſiſſe, ut eundem etiam calido innato ineſſe ſatis clarè indicârint: & cùm utroque calidum innatum conſtet, nunc ab hoc, nunc ab illo id denominare nihil prohibet. Et omnino ſulphur hoc & mercurius ita arctè in natura cohærent, ut ſeparari facile nō poſſint, ſed ſulphure accenſo ſimul mercurius avolet, ut de ſpiritu vini loquitur Frater Baſilius. Cæterùm cùm ut formæ, ita & operationes diverſæ ſint in rebus naturalibus: ita & hic ſpiritus ſeſe habet. Et ut Ariſtoteles ait, ut nobilitate vel ignobilitate animæ (imò etiam formæ reliquæ) inter ſe differunt: ita & hic ſpiritus: atque ita actiones à totâ ſubſtantiâ dictæ, & occultæ proprietates huic ſpiritui, tanquam proprio ſubjecto, attribuuntur, qui in venenis eſt veneficus, in purgantibus purgans. Et quid abſurdi foret, ſi dicatur, in omnibus purgantibus ſpiritum quendam eſſe, qui cum Mercurii in ſpecie dicti & Antimonii ſpiritu quandam cognationem habet?

Tandem originem horum principiorum quod attinet, alii aliter hac de re ſentiunt, & alii quidem eſſe altera & prima mixta: alii peculiares naturas in prima creatione aliis rerum naturalium ſpeciebus concreatas, ut earum cum Elementis eſſent materia, ſtatuunt. Statuat hîc quisquis quod volet. Qui tamen priorem ſententiam ſequi volet, id ſimul ſtatuat neceſſe eſt, corpora hæc licet ex Elementis materiam habeant, formas tamen nobiliores, ob quas Elementis nobiliora ſunt, & à quibus aliæ, quæ Elementis non inſunt, qualitates fluunt, habere. Quâ in re clariſſimos viros, eosque Peripateticos & Galenicos, adſtipulatores habebit. Omnem formam cujusque perfectè mixti, etiamſi non eſt anima, naturam eſſe quintam longè aliam à quatuor Elementis, rectè dixit Scaliger, *exerc. 307. ſect. 20.* Neque enim credendum, in primâ rerum origine ex Elementorum mutuâ pugnâ ſemina, & ſpiritus rerū reſultaſſe, aut Deum in cratere Platonis Elementa miſcuiſſe, atque ita omnium rerum formas elicuiſſe: verum formas & ſubſtantias cœlo analogas Deus creavit, ac corporibus naturalibus indidit. Et ultra Elementa

menta aliquid in rebus naturalibus agnoverunt Schegkius, Fernelius, & plurimi alii. Schegkius, acutiſſimus Philoſophus & Germanicus Ariſtoteles *lib. de caloris vi & efficacia* expreſsè ſcribit: *Omne corpus eſſe aut Elementum, aut ex Elementis concretum, aut cœleſte eſſe, aut habere quandam analogiam & ſimilitudinem cum cœleſti corpore.* Et Johannes Franciſcus Picus Mirandulanus *lib. de Elem. c. 3.* ſcribit: *Si qui Philoſophorũ ſententiæ atq; authoritati nollent acquieſcere, & aliqua alia adhuc eſſe Elementa, quæ vulgò notis Elementis miſta ſint & occulta quadam vi naturæ concurrant ad res ſublunarias conſtituendas, ſtatuerent, eos vix ſolidè refutari poſſe.*

Quod ſive meum ſive aliorum doctorum virorum dogma Ariſtotelicæ Philoſophiæ & Galenicæ Medicinæ ruinam nullo modo minatur. Qui defectus ſupplet, priora non evertit. Ideoque cum illo Senecæ, quod etiam in præfatione allegavi, concludo: *Multa egêre qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt: multum adhuc reſtat operæ, multumq; reſtabit: nec ulli nato unquàm præcludetur occaſio aliquid adhuc adjiciendi.* Nimirum ea, quæ de rerum natura ſcimus, minima pars ſunt eorum, quæ ignoramus.

Atque hæc de principiis pauló prolixius proponere volumus; cum in principiis conſiderandis nulla diligentia nimia eſſe poſſit.

CAPUT XII.

De Generatione & Miſtione.

Jam quomodo ex his ſeminibus, principiis & Elementis rerũ generatio & miſtio ex ſententia Chymicorum recentiorum fiat, inprimis è cap. 8. P. Severini videamus.

Fundamenta generationis in ſeminibus de quibus antea dictum conſiſtere ſtatuunt; generationemque nihil aliud eſſe, quam progreſſionem ſeminum è ſuis fontibus, abyſſis, & vitalibus principiis in hanc mundanam ſcenam, qua ex inviſibilibus viſibilia fiant, & colores, ſapores, odores; caliditatẽ, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem, magnitudines, ſitus, conformationes & omnium corporum ornamenta producant, & hoc modo individuorum renovatione ſpecierum perpetuitatem cuſtodiant. Atque ita, quæcunque hic alterationes, mutationes, motuſque apparent, eos non niſi fluxus ſeminum, corporum conſumptionibus, inſtaurationibus, transplantationibus viciſſitudines definitas oſtendentibus eſſe ſtatuunt. Et quæcunque nova indies fieri videntur, in ſuis abyſſis & ſemine antea deliteſcere melioriq́ue vitâ frui dicunt: & rurſum quæ hic corrumpi videntur, non feſtinare ad non-Ens, ſed, deſtinatis muneribus abſolutis, ad fontes ſuos recurrere. Et hoc modo *Generatio quid Chymicis.*

Digitized by Google

do ad generationem neceſſaria eſſe elementa, vel matrices ſeminalibus rationibus fœcunda & corporum principia. Et quidem loca, matrices, elementa, corpora ſeminibus conſentaneæ requiri. Semini enim poteſtatem hanc habere, ut adſciſcant ſibi conſentanea: neque in quolibet ſubjecto habitare, ſed in tali calido, frigido, humido vel ſicco; in tali ſale, ſulphure, mercurio, talia ſemina habitare. Et pro hujus ſententia aſſertione citant Hippocratem, qui *lib. 1. de Diæta* ſcribit: Ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται, ὅτι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν. ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διακρινόμενα ἀλλοιοῦται: νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὲν ἐξ ἅδου ἐς φῶς αὐξηθὲν, γενέσθαι: τὸ δὲ ἐκ τοῦ φάεος εἰς ἅδην μειωθὲν, ἀπολέσθαι, ὀφθαλμοῖσι δὲ δεῖ πιστεύεσθαι, μᾶλλον, ἢ γνώμῃσιν. ἐγὼ δὲ τάδε γνώμῃ ἐξηγέομαι. ζῶα γὰρ κἀκεῖνα, καὶ τάδε, καὶ οὔτε τὸ ζῶον ἀποθανεῖν οἷόντε μὴ μετὰ πάντων καὶ γὰρ ἀποθανεῖται, οὔτε τὸ ἢ ὂν γενέσθαι, μὴ ὄντος ὅθεν παραγενήσεται. *Nihil quidem omninò perit. neq; oritur, quod prius non erat: verum invicem commixta & diſcreta alterantur. At homines exiſtimant, id quod ex Orco in lucem augetur, oriri: quod verò ex luce ad Orcum imminuitur, perire: magiſque oculis, quam rationi fidem eſſe adhibendam. Ego verò iſta ratione exponam. Animalia namque ſunt & illa & iſta, neq; animal interire poteſt, quin omnia intereant, neq; quod nõ eſt, generari, cũ non ſit, unde generetur.* Et mox: Φάος ζηνί: σκότος ἅδῃ. φάος ἅδῃ, σκότος ζηνί. φοιτᾷ καὶ μετακινεῖται, κεῖνα ὧδε, καὶ τάδε κεῖσε πᾶσαν ὥρην διαπρησσόμενα. κεῖνα τε τὰ τῶνδε. τὰ δὲ ταῦτα, κείνων. καὶ θ' ἃ μὲν πρήσσουσιν, οὐκ οἴδασιν. ἃ δὲ πρήσσουσι, δοκέουσιν εἰδέναι. καὶ θ' ἃ μὲν ὁρῶσι, οὐ γινώσκουσιν. ἀλλ' ὅμως αὐτοῖσι πάντα γίνεται, δι' ἀνάγκην θείην, καὶ ἃ βούλονται καὶ μὴ βούλονται. *Lux Jovi, Tenebræ Orco; Lux Orco, Tenebræ Jovi; commeant & transmutantur illa huc & hæc illuc; & omni quidem tempore illa horum, hæc verò illorum res peragunt: & quæ quidem faciunt, non ſciunt; quæ verò faciunt, ſcire videntur, & quæ quidem vident, non cognoſcunt: & tamen hæc omnia neceſſitate divina contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt.*

Orcus Hippocratis.

Lux Hippocratis.

Nimirum ſignaturis ſeminum ornata corpora & pulchritudine veſtita lucis imaginem repræſentare; deflorescentia verò ſeminumque vigore deſtituta caligine obduci, & hinc tenebras appellari, docet Severinus: hincque ſeminibus refluentibus & cætus mortalium relinquentibus, tenebrarum nomen impoſitum fuiſſe.

Abſolvere autem ſuos progreſſus & operationes ſemina ſentiunt ſpirituum mechanicorum, quos appellant, ope. Appellant autem ſpiritus mechanicos, qui ſcientia innatâ decorati, & artificioſa mechanica inſtru-

Digitized by Google

ſatum, & præſcriptis temporibus, vitalibus principiis & ſpiritibus mechanicis comitatas, mundanam provinciam ingredi,& loca alimenta conſentanea petere. Vitamq; mineralibus non denegandam eſſe exiſtimant; idque ex maturitatis temporibus, ex paroxyſmorum ratis periodis, ex venarum ordinatis progreſſionibus,corporum conſentaneis compoſitionibus, ſaporibus, coloribus, probare conantur. Neque enim majus artificium eſſe dicunt in formis & figuris vegetabilium ſive animalium, quam in colorum, ſaporum, odorum, coagulationum, actionum, proportionum, quæ in his precipuê vigent, ordinata explicatione: atque æquè admiratione dignum eſſe colorem ſapphiri, duritiem adamantis, perſpicuitatem cryſtalli, pulchritudinem auri, ac organa veſpertilionis. Quin etiam formas externas naturales in his non eſſe prætermiſſas. Aliis enim formis coagulationes vitriolatorum, aliis marcaſitarum, aliis nitroſorum, aliis cryſtallorum, berillorũ, adamantis repræſentantur.

Vita mineralium ſec. Chymic.

Generationes globi ſuperioris.

Quod autem globum ſuperiorem attinet, ejus generationes etiam certas eſſe, ſed longè alias ſtatuunt. In elemento enim cœleſti individua perfecta contineri, quæ ſtabili vigore in ævum conſiſtant. Nihilominus & illa vitalis ſpirit9 copia vigere, qui ubi fermentatione debita ad exaltationẽ & maturitatem pervenerint, tùm evacuari, & ſpiritali ac inviſibili, ſed copioſâ fœcunditate in aeris capacitatem labi, & conſentaneis corporum veſtimentis indutos fructus ſuos proferre. Ita quasdam ſtellas ventorum generationi deſtinari; atq; inter has alias Auſtrales producere ventos, alias Boreales, alias Orientales, alias Occidentales, qui nõ ſolùm caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate, ſenſibus conſpicuis, polleant, ſed alias etiam virtutes & impreſſiones habeant: atq; Auſtrum, ut eſt apud Hippocratem, *ſect. 3. aph. 5.* appellari *βαρήκοον νωθρὸν, καρηβαρικὸν,* non quia calidus & humidus ſit, ſed quia corp9 ejus proprietatib9 opiatis, cicutarum, ſolanorum inſtructũ ſit. Rurſus aquilonem ſuas habere proprietates ab Hippocrate, *eodem loco,* deſcriptas; non quod ſit frigid9 & ſicc9, ſed quia corpora aquilonis proprietatibus berberiſatis, acetoſis, acaciarum imbuta ſint. Rurſum eſſe ſtellas pluviarũ, grandinũ, nivis, fulguris, ſerenitatis, turbinũ & reliquorum Meteororum, in quibus vitalia principia & mechanici ſpirit9 eorundem fundentur, ſuisq; temporibus ad generationem procedant. Eſſe n. certa tempora omniũ aſtrorum, in quibus ad maturitatẽ perveniant & fructus emittãt. Singulis menſibus novâ generatione fructus Lunam proferre: ſed & reliquas ſtellas habere ſuas efferveſcentias, & fructuum diſpenſationes: quasdam bis in anno, Orientes ſcilicet & Occcidentes; quasdam ſemel, ut Zodaici ſigna. Ita & in aëris regione quamvis aſtra non conſpiciantur, nihil-

Ventorum generatio ſec. Severin.

Aſtrorum fructus.

Aa 2

nihilominus & ibi eſſe vitalia generationis principia, deſtinatis temporibus fructuum diſpenſatione effervescentia, opinantur.

Neque hæc ita explicare licet, ut dicatur, ſuperiorum ſiderum influxu materiam inferioris mundi moveri, atque inde excitatis vaporibus & exhalationibus variis meteoris materiam præberi. Alia longè eſt Paracelſi & aſſeclarum ejus ſententia, ut ex Paracelſi *libr. de meteoris & Elementis*, videre eſt. De diei enim & noctis cauſſis ita docet, *libro Meteor. cap. 3.* Solem eſſe ſtellam diurnam, quæ lucem procreet: nocturnas verò tenebras non ab abſentia Solis provenire. Lucis enim ejus tantam vim eſſe, ut etiam apud Antipodes conſtitutus Sol per reflexum nihilominus noſtram terram illuminare poſſit: Verum eſſe quaſdam ſtellas nocturnas, quarum fructus peculiares, ut pyri pyra, pomi poma, ſint nocturnæ tenebræ.

Diei & noctis cauſſa ſec. Paracelſ.

Eodem modo de æſtate & hyeme philoſophatur. Viciſſitudines enim has temporum ex humiliore vel altiore Solis ſitu, radiorumq; ejus obliquitate aut rectitudine fieri negat; ſed aſſerit eſſe quaſdam ſtellas æſtivas, quaſdam hibernas. Inter æſtivas quidem principatum obtinere Solem absque reliquis tamen ſi eſſet, perpetuam futuram hyemem. Inter hybernas Lunam præcipuam eſſe. Æſtivas ſtellas hiberno tempore non ſecus ac arbores, quæ floribus & fructibus carent, ac velut emortuæ videntur, effœtas quaſi torpere: Et ut arbores verno tempore primò gemmas, mox folia, deinde flores, & tandem fructus producunt, rurſusque ea amittunt, & quaſi emoriuntur: ita & ſtellas illas æſtivas verno tempore reviviſcere, & paulatim incrementa caloris ſumere, tandemque ubi ad ſummum calorem pervenerint, rurſus exercescere. His conſeneſcentibus reviviſcere & revireſcere ſtellas hibernas & ſuos fructus, frigus nimirum, progignere, donec & ipſæ tandem ſuæ generationis periodū abſolverint. Atque ut arbores non omnibus annis æquè fertiles ſunt, ita etiam illas ſtellas nunc eſſe ſteriles, nunc magis fœcundas, & hinc calorem æſtatis nunc intenſiorem, nunc remiſſiorem eſſe. Eandem rationem eſſe frigoris hiberni. Ventorum ſimilem generationem tradit: de pluviis, nivibus, fulgure, tonitru, iride, aurora, idem, *in libris Meteorum*, docet.

Æſtatis & hyemis cauſſa ſec. Paracelſ.

Ita cùm de generatione ſentiant, *Miſtionem* quoque huic conſentaneam ſtatuunt, vulgatamq; de miſtione doctrinam reprehendunt, quærmntque, cum miſtio ſit motio quædam, quis ſit motor, qua poteſtate ad miſtionem Elementa ac tam juſto pondere & menſurâ confluant? adjungendumque cenſent eſſe motorem, principium vitale ſcientia inſtructum, formam, ſpeciem, ſemina, aſtrum, cujus poteſtate & infallibili ſcientia tam divina miſtionis officia adminiſtrentur.

Miſtio ſec. Chymic.

Porrò accidens quoddam generatio-

Transplantatio ſec. Chymicos.

rationis transplantationem eſſe docet Severinus. Si enim alimenta, quæ ſemina pro ſui corporis conformatione, augmento & conſervatione attrahunt, validis facultatibus & poteſtatibus deſtituta fuerint, & ſpiritibus ſeminum obtemperaverint: juſtam & debitam generationem fieri. Si verò & alimenta ipſa validas poteſtates habuerint, ſeminumque proprietatibus viguerint, miſcebuntur quidem, ſed ſignaturæ variabuntur, nec fiet, quod volunt ſemina, & fiet pro generatione transplantatio, quam appellat. In genere quidem perfectorum animalium transplantationes rariores fiunt; & non niſi in iis, in quibus ſeminum & naturæ eſt affinitas. Ita lupi & canes, equi & aſinæ, perdices & gallinæ miſcentur. In genere inſectorum & animalium, in quibus ſexuum diſcrimina non manifeſtè apparent, frequentiores fieri transplantationes docet; cum ſeminalia eorum principia ſpecierum ſcientia inſtructa æquivocas generationes dictas admittant. In vegetabilibus & mineralibus transplantationes quaſi comites generationum exiſtere tradit. Sic ſiſymbrium in mentham, rapum in raphanum; triticum in lolium; ocymum in ſerpillum degenerare. In quibus omnibus exiſtimat ſemina quaſi eſſe æquivoca, quæ multorum individuorum ferè omnibus proprietatibus diſſidentium principia eſſe poſſint. Sic in ſemine tritici formā lolii ineſſe, ſed miniſtram quaſi vel comitem, quæ ſi externa ſubſidia nacta fuerit, contemto imperio nō miniſtri amplius, ſed domini munia obeat, id eſt, ſecundum ſuam poteſtatē omnia moderetur, ſuasq; ſignaturas inducat. Ita in ſiſymbrio menthæ, in rapo raphani rudimenta latere, quæ eo usque miniſtrent, quam diu ſemen ſiſymbrii & rapi imperium obtinet. Quod ſi ex aliorum confluxu & conſpiratione menthæ & raphani ſemen dominabitur, illa ſervient.

Transplantatio in animalibus.

Atque hujus transplantationis beneficio multa in re Botanica fieri, mitigari ſapores, mutari colores, & alia per inſitiones & varias plantationes variari.

In mineralibus.

In mineralibus gemmas ſpecifica trāſplantatione produci ſtatuunt: ex radicibus plumbi generari adamantem; ex radicibus Lunæ, Sapphirum; ex radicibus Veneris, Smaragdum; ex radicibus Martis, Beryllum. Verum qui plura hac de re cognoſcere cupit, legat Petrum Severinum; è cujus ſententia hæc recitavimus.

De his quid ſentiendum, ſit ut dicamus, generationē primò quod attinet, quam nihil aliud eſſe dicūt, quam progreſſionem ſeminum è ſuis fontibus & abyſſis in hanc mūdanam ſcenam: Nova equidē non eſt hæc ſententia, ſed vetuſtiſſimorum Græcorum. Neque eam ſaltem proponit Hippocrates, *in lib. de diæta*, locisque à Severino allegatis, ſed alii plurimi ſenſerunt; Ex rebus nihil perire, neque naſci, niſi quod prius fuit. Hippocrates autem

Generatio quid ſec. antiquos.

tem illud, unde res omnes prodire exiſtimat, vocat ἄδηλον, quaſi rem inviſibilem dicas. Res autem inde

Lux Hippocratis. Nox Orphei.

prodeuntes, Φάος, lucem. Et quod Hippocrates nominat ἄδηλον, Orpheus noctem appellat, Hermes Triſmegiſtus τὸ ἀφανὲς: ſicut & Dionyſius Areopagita, *in Eccleſiaſtica Hierarchia, cap. 2.* Apollonius Thyaneus, οὐσίαν, Seneca, Rerum naturam; Servius, Generalitatem, *in tertiū Æneid.*

Chaos.

Poetæ Chaos & Orcum. Quod verò Hippocrates & Orpheus Φάος vel lucem appellant, Apollonius nominat Φύσιν. Ita enim Apollon. Thyaneus, *in Epiſtola ad Valerium:* θάνατος οὐδεὶς, οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. Καθάπερ καὶ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν ἐς φύσιν ἔδοξε γένεσις: τὸ δὲ ἐκ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ ταὐτά, θάνατος. Hermes verò Trimegiſtus, *ſermone 11.* ὡς ἀφανὲς χωρεῖ τὰ διαλυόμενα. Seneca, *epiſt. 36. Cogita eorum nihil, quæ ab oculis abeunt, & in Rerum naturā, ex qua prodierunt & mox proceſſura ſunt, reconduntur, conſumi. Deſinunt iſta, non pereunt.* Servius, *in 3. Æneid. Romani contra faciebant, comburentes cadavera, ut ſtatim anima in Generalitem, id eſt, in ſuam redeat materiam.*

Origo rerum naturalium & propagatio

Verum enim vero etſi pervetuſtū eſt hoc dogma, quod hodie in lucē revocavit Severinus: veritati tamen conſentaneum non eſt, & error iſte, ut pleriq; omnes Gentilium Philoſophorum, ex ignoratione Creationis mundi fluxit. Cum enim de vera origine mundi, & unde quælibet res habent ſuam eſſentiam & naturam, ipſis nihil certi conſtaret: res ex Nocte, Orco & Abyſſo inviſibili in lucem prodire, & hinc rurſum in eadem reverti crediderunt. Verum aliud nos docent Sacræ literæ, è quibus conſtat, Deum dixiſſe: *Germinet terra germen, Herbam producentem ſemen, arborem fructiferam ferentem fructum, juxta ſpeciem ſuam, cui inſit ſemen ſuum ſuper terram: & ita factum fuiſſe.* Dixiſſe DEUM; *Producat aqua reptilia animæ viventis & volatile volet ſuper terram in ſuperficie expanſionis cœli.* Dixiſſe DEUM; *Producat terra animam viventem ſecundum ſpeciem ſuam, jumenta & reptilia atq; beſtias terræ, ſecundum ſpeciem ſuam: factumq; fuiſſe ita.* DEUM creatis rebus benedixiſſe dicendo; *Creſcite & multiplicamini.* Creavit nimirum DEUS Omnipotens omnium rerum naturalium ſpecies, plantas & animalia: atque ita ſingulis ſuas formas cum corporibus dedit. Quæ corpora cū non ſint ſimplicia, is, qui creavit, miſcuit, ut voluit, pro ſua ſapientia elementa, & cum principiis illis intimis ac ſpiritu & calido, Elemento ſtellarum analogo, conjunxit. Hoc modo ex elementis & principiis debito modo conſtituuntur individua, & vires ſuas habent, quibus non tantum aluntur, augentur & creſcunt, ſed etiam benedictione divina multiplicantur, & ad hunc uſque diem conſervantur. Ita ut plantarum & animātium omnium ſpecies nullibi ſint, niſi in ſuis individuis. Atque hoc modo voluntate

Crea-

Digitized by Google

Creatoris ad hunc uſque diem conſervata eſt, ac porrò conſervabitur Rerum natura.

Elementares Philoſophi.

Primum ergo, ut nonnulli è vulgo Philoſophi ſentiunt, tam nobiles naturæ, tot inſignibus qualitatibus præditæ, ſaltem ex concurſu, conflictu, pugna & tandem attemperatione elementorũ nata nõ ſunt. Et vix ſatis mirari poſſum eorum pertinaciam, qui, poſt Scaligeri, *Exerc.307.ſect.12.& 20. & alibi*, aliorumque Philoſophorũ admonitiones, nihil præter elementa ſapiunt, &, ut recentiores quidam ſcribunt, *Cætera, præter hominem, omnia, juxta animam & corpus, materiam & formam, ex terra & aqua ſeu elementis creata eſſe, & in ſecunda creatione, ſeu rerum conſervatione materiam continuam iisdem ab elementis ſuppeditari* dicunt. Licet enim terra & aqua in Geneſi ſolum nominantur: tamen cum, ut ipſimet fatentur, cætera non excludantur elementa: etjam per eadem nec nobiliora, de quibus hactenus dictum, principia, vel animæ plantarum & animalium excludentur, quas alterius, quam elementaris eſſe originis, ſupra è Scaligero demonſtratum. Creatio fuit ea, non generatio; & Creando Deus formas omnibus rebus indidit, non eas ex elementis compoſuit, creatisque benedictione vim multiplicandi tribuit.

Anima nulla ex elementis.

Formæ & ſemina rer. nat. non latent in Abyſſis.

Deinde nec ex Abyſſis primò prodeunt rerum formæ & per Spiritus Mechanicos ſibi adſciſcunt corpora idonea: ſed creando Deus omnibus ſuas formas indidit, quæ ejusdem benedictione ſeſe multiplicant. Itaque jam ſpecies rerum non niſi in individuis conſervantur, & individuis ſemina, per quæ propagantur, generantur: Non verò ex Abyſſis vel Orco Hippocratis prodeunt. Neque credo, Severinum unquam vidiſſe, vel canem, vel aliud animal, progreſſu ex Orco Hippocratis in mundanam ſcenam, genitum fuiſſe. Neque ſemina & ſpecies rerum naturalium in Elementis mundi viſibilibus per vim ſunt, ſed per naturam, quam à Deo Optimo maximo in prima creatione acceperunt. Et certè mirum, Severinum & ejus Sectatores ea, quæ de patria ſede, in qua beata quiete & vitæ ac eſſentiæ inæſtimabili copia fruantur, hinc verò ad hos calamitoſos carceres pervenire & principiorum infelici conjugio plurima perpeti ſcribunt, ita audacter proferre auſos fuiſſe, quaſi pridem ex illis locis venerint. Via, qua iſta ſemina ex abyſſis veniunt in mundanam ſcenam, & hinc in abyſſos abeunt, procul dubio eſt porta illa, qua Æneas ex Averno rediit, id eſt, mera ſomnia ſunt, aut certè non talia, quæ ſine omni ratione admitti & probari debeant. His, & rebus naturalibus omnibus aſſerendis, ſenſibus & demonſtratione opus eſt: cum λόγος & πεῖρα in rebus naturalibus unicum veritatis ſint κριτήρια: ſequimurq; rectè Scaligerum, *Exe.307.ſect.20.* ſcribentẽ; *Rationibus agendũ eſt viro veritatis ſtudioſo,*

non

non Tullianis Platonicisq; pigmentis. Declamationes enim ambitioſorum opera; otioſorum cibi ſunt. Naturæ divinitatisq; negotiis impedito animo ſtudendum eſt ei brevitati, quæ res æquet verbis. Demonſtrationes certas pro Nectare habeat. Quales cum hic nullas, imò nec probabiles conjecturas videam, iis aſſentiri non poſſum. Sed pluribus iſta examinare operæ pretium non eſt. Fecit id ſatis prolixè Libavius, *in Exam Philoſ. vital. Sect. 21.* Et olim jam Eraſtus, *part. 2. diſp contra Paracelſum*.

Meteorologia Paracelſi abſurda. De paucis tamen quibusdam adhuc quædam monenda ſunt. Quæ de generationibus & fructibus ſeminum Globi ſuperioris & de meteoris habet Paracelſus & Severinus, ea recitaſſe ſupra ſatisfuerit. Tam enim abſurda & ridicula ſunt, & cum ratione & experientia pugnant, ut narrationes Luciani his probabiliores ſint. Ut non ſine cauſſa hæc de re ſcripſerit Th. Eraſtus, *part. 2. diſp. contra Paracelſ. Principium*, inquit, *quo univerſa ejus doctrina de Meteoris nititur, præterquam, quod impium eſt, & cum ſacris literis palã pugnat, tam eſt inſulſum, ineptum, ſtultum, fatuum, abſurdum, ridiculum, falſum, ut ſine metu alicujus infamiæ vix aliquis auſit recitare, nedũ de ejus refutatione coram doctis agere.*

Semina rerum inſunt individuis Speciei. De cæteris, quæ habet Severinus, pauca dicemus. De plantarum & animalium generationibus facilè cum Ariſtotele conciliari poteſt. Modò *primò* ſeminum non in Individuis, non in Abyſſo & Orco Hippocratis conſervatio, & per eadem ſpecierum propagatio fieri ſtatuatur. Id quod ipſe Severinus nolens volens admittit, *p. 102. & ſeqq.* ubi animalia ex ſemine maris & fœminæ generari, & *pag. 108.* perfecta animalia ex proprio ſolum ſemine gigni ſcribit; & de plantis, *pag. 114.* quod ſeminalis materiæ propagatione traducantur. *Deinde*, ne ea, quæ de plantarum generatione, & corporis earum conſtitutione dicuntur, Spiritibus Mechanicis ſolum, ut facit, attribuantur, ſed animæ potius. Ea enim corporis Architecta eſt; Spiritus verò animæ inſtrumentum.

An ex incorporeis corpora fiant; & contra. Sicut & illud non omnem conciliationem reſpuit (quanquã pro inſania id habeat Eraſtus) quod dicunt; Ex incorporeis fieri corpora, & contra ex corporeis incorporea. Si enim penitius rem inſpiciamus, verbis potius, quam ſenſu ab Ariſtelicis & Galenicis diſcrepant, dum corpora illa appellant, quæ craſſiora ſunt, & tactu ac viſui obvia: Spiritus verò, quæ ſubtiliora ſunt, hosque effugiunt. Eorum ergò mens eſt: Spiritus (ſed & ipſos, ſi propriè loqui libet, corporeos) in corpora condenſari, & contra corpora in ſpiritus attenuari. Quod nec Ariſtotelici vel Galenici negant, qui & ipſi docent, ex ſanguine ſpiritus vitales & animales generari, & contra ſpiritus craſſeſcere & condenſari poſſe. Et doctiſſimus Medicus Andreas Planerus, *lib. 2. meth. med. p. 72.* docet, quod ex cibo & potu exci-

excitentur halitus & vapores, quorum melior portio in venas meſaraicas ſubeat & inhalet, ibiq; in ſpeciem ſanguinis concretione quadã commutetur. Teſtanturque idem multa, quæ paſſim in rebus naturalibus fieri videmus, atque inprimis operationes Chymicæ, quibus fixa volatilia, & corpora ſpiritus fiunt, ut loquuntur. Ex tritico, avena, ceraſis & aliis multis ſpiritus φλογιςὸς extrahitur; idque ut facilius fiat, fermentatio præcedens efficit. Eadem fermentatione panis præparatur, ut facilius concoquatur, & ſpirituoſus fiat: ſine fermentatione autem difficilius concoquitur. Cum ergo Paracelſici nec ſoli nec primi ita ſenſerint (quãvis more ſuo parũ cautè à communi loquendi modo recedant) non rectè conciliationem aliquam hic fieri poſſe negat Eraſtus, *part. 2. diſp. contra Paracelſ.* Si ex iis quidam abſurdiores ſunt, & aliud quid ſentiunt, eos nec defendendos, nec cum Ariſtotele & Galenico conciliandos ſuſcipimus.

Tranſplantatio quid Chymicis. In ſpecie verò *de Tranſplantatione* & mixtione aliquid dicendum. Tranſplantationem autem appellant, cum non id, quod intenditur, ſed aliud quid finitimum generatur; idque duobus modis. Cum ſcilicet vel ſemina confunduntur, ut fit in perfectis animalibus; exempli gratia, cum ex equo & aſina mulus generatur, aut cum ex pluribus plantarum ſeminibus una planta generatur: Vel cum, ex uno quidem ſemine aliud, quam fieri debebat, generatur; ut cum triticum in lolium degenerat. Hanc à tranſplantatione fieri ſtatuunt, ubi ſemina ſunt æquivoca, id eſt, pluribus ſpeciebus quaſi communia. Eſſe enim ſtatuunt in tritici ſemine tam tritici, quàm lolii ſed illam principem, hanc formam miniſtram, & quaſi comitem: atque illam tam diu domini munia obire, quandiu omnia ſeſe rectè habent, & alimentum, quod aſſumitur, & locus, in quo degunt. Quod ſi contrarium accidat, ex aliorum confluxu & conſpiratione: tum miniſtrã illam formam dominium accipere; iſtam verò quaſi in ſervitutem redigi.

Quæ doctrina planè improbanda non videtur: *Formæ ſubordinatæ.* Cum multis, quæ in natura fiunt, probabile reddatur, unam formam ſub diverſo ſchemate corporis in naturę theatrum progredi poſſe: Aut certè in uno ſemine poſſe eſſe plures formas, ſed ſubordinatas; ita tamen, ut una ſit princeps & domina, reliquæ quaſi miniſtræ. Perpendantur ſaltem diligenter Bombyces, *Bombyces.* in quibus una anima diverſa corpora induit, & ut Ariſtoteles, *5. de hiſtor animal. cap 19.* & Plinius, *lib. 11. hiſt. nat. cap. 22.* habet, Varia fit formarum ſucceſſio. Primò enim ex ovo fit eruca, deinde bombyx, hinc necydalus. De qua re videatur Hier. Vidas & Libavius, *ſingular. part. 2. Bombyciorum libr. 1.* Imò non ſolum ex ovis, ſed & ex plantis putreſcentibus Erucæ, & ex his papiliones generantur: *Erucarum & papilionum generatio.* & ut Ariſtoteles, *de hiſt. animal. lib. 5. c. 19.*

habet, erucæ ex virentibus foliis, maximeque ex braſſica fiunt; ex erucis papiliones. Reprehendit quidem Ariſtotelem, ut & Plinium, Ulyſſes Aldrovandus, *lib. 2. de inſect. c. 1.* quaſi minus rectè de erucarum generatione ſenſerint. Verum quid in iis deſiderare poſſit, aut quid ipſe novi adferat, non video. Hoc quidem verum eſt, erucas & ſimiles vermes ex ovis papilionum naſci: Interim etiam, quod Ariſtoteles ſcribit, papiliones ex erucis, erucas ex virentibus foliis, & alia talia animalcula πτερωτὰ ſeu alata ex vermibus, qui ex herbis ex lignis putreſcentibus generantur, fieri, experientia teſtatur. Ipſe cum ante annos jam plures hujus rei periculum facerem, & tempore hiberno, cum aliæ herbæ virentes ad manum non eſſent, braſſicam rubram contuſam in hypocauſto, donec in ea vermes generarentur, aſſervarem: Vermes illos in chryſalides mutari comperi; quos cum in arcula cuſtodirem, eamq; poſtea aperirē, multæ parvæ muſcæ evolabãt; quæ ex chryſalidibus ſeu aureliis natæ erant, & ex putamine abrupto proruperant.

Non tamen ex quavis planta quilibet vermis generatur, ſed ex certis certi; videnturq; talium inſectorum formæ plantarum & animaliũ formis ſubordinari. Et ex quibus quales vermes fiant, inter alios etiam recenſet Scaliger, *exerc. 59. ſect. 2. & exerc. 190.* Ita ex moro fiunt bombyces, mediante tamen juvenco. Si enim defecerint, aut corrupta fuerint, hiberno tempore, ova, juvencum 20. diebus ſolis mori foliis paſcere jubent; eumque interfectum putredini relinquere, ut ex carnibus putreſcentibus vermes naſcantur, qui in bombyces abeant. Ita etiam Virgil. *in fine 4 Georg.* ex bobus apes gigni docet. Qua de re multa egregia & omnino iis, qui Phyſici audire volunt, cognoſcenda habet Ariſtoteles, *l. 5. de hiſtoria animal.* inprimis *c. 19.* ubi docet in genere ex plantis vermes & erucas, ex his chryſalides, ex iſtis papiliones, & alia πτερωτὰ & alata animalia naſci. Neque enim tantùm papiliones, ſed & alia πτερωτὰ & alata animalcula ex plantis naſcuntur. Deſcripſit eod. libro inter alia, *cap. 32.* vermiculum, quem à corrumpendis lignis ξυλοφθόρον nominat, quem non alium puto eſſe, quam quem noſtri Stockwurm appellant, quod ex corruptis lignis & caudicibus in aquis naſcatur: qui vermiculus fluviatilis eſt; & tempore verno cum gobiis fluviatilibus capitur. Deſcripſiſſe autem videtur Ariſtoteles potius vermiculum illum, cum jam chryſalidis formam induit, quam dum in aquis vivit. Idem Ariſtoteles quid ex eo animalis alati fiat, compertum nondum eſſe, *loco allegato*, ſcribit. Verũ mutatur in inſectũ illud vulgo notum, quod Ulyſſes Aldrovandus, *lib. 2. de inſect. c. 10.* Perlas nominat; populares mei Sileſii, Schneider/ Miſnici Bolzen appellant.

Neque hoc loco prætereunda generatio anſerum Scoticorum, quos inco-

Anſeres Scotici.

Incolæ *Clakguyſe* nominant: qui etſi aves ſint, non tamen aliarum aviũ more ex ovis excluduntur, ſed in mari Scotico prope Hæbudes inſulas oriuntur, & nunc in conchis, nũc in lignis longiore in mari illo mora corruptis oriuntur. De quorum ortu Hectoris Boëtii, *in deſcript. regni Scotiæ*, narrationem inſerere libet. *Reſtat*, inquit, *ut de anſeribus Scoticis, quos Clacbis appellant, quosq; vulgò perperàm in arboribus naſci in his inſulis credunt; ea, quæ hujus rei cognoſcendæ multo jam tempore ſtudioſi, re diligenter exploratâ perſpectâq;, cognovimus, diſſeramus. Mari enim illis interjecto mihi magis eos procreandi vis quædam ineſſe videtur, quam alitui alii rei. Variis enim modis, ſemper tamen in mari, eos provenire conſpeximus. Etenim ſi lignum in id mare projicias, temporis tractu primùm in eo vermes excavato ligno naſcuntur, qui ſenſim formati capite pedibusq; atq; alis, plumas poſtremò edunt: demum anſeribus magnitudine æquales, cum ad juſtam provenerunt ætatem, cœlum petunt avium aliarum more remigio alarum per aëra delati. Id quod luce clarius anno à partu virginis 1490. plurimis ſpectantibus in Buthphania viſum eſt. Nam cum in eã ad Pethslege caſtellum fluctibus hujusmodi quoddam lignum ingens delatum eſſet, rei novitate, qui primi conſpexerant, admirabundi ad loci illius dominum accurrentes rem novam nunciant. Is adveniens trabem ſerrâ dividi jubet; quo facto, ingens confeſtim apparet multitudo partim vermium, quorum alii adhuc rudes erant, alii membra quædam formata habebant, partim etjam jam formatarum perfectè avium, inter quas quædam plumas habebant, quædam implumes erant. Itaque rei miraculo ſtupefacti, jubente Domino in templum Divi Andreæ Tyre (pago cuidam id nomen eſt) lignum deportant, ubi & hodiè manet undique veluti à vermibus perforatum. Hujus ſimile biennio pòſt in Taum æſtu appulſum ad Brucbe caſtellum multis accurrentibus oſtenſum eſt. Nec diverſum eſt, quod exinde duobus rurſum annis Lethi portu Edimburgenſi univerſo populo ſpectare contigit. Ingens enim navis, cui inſigne ac nomen Chriſtophori erat, ubi tres perpetuos annos ad unam Hebudam in anchoris conſtitiſſet, huc reducta, atque in terram ſubducta exeſis trabibus, quâ mari ſemper merſa fuerat, partim vermium hujusmodi rudium perfectamvè formam nondum habentium, partim jam abſolutarum avium magnum numerum oſtendit. Cæterùm cavillari quiſpiam poſſit, arborum illis in inſulis natarum truncis ac ramis virtutem hanc ineſſe: Chriſtaphorum quoque illam ex trabibus Hebudianis contextam fuiſſe. Itaq; quod ipſemet ſeptem ab hinc annis vidi, haud gravabor in medium adducere. Alexander Gallonidianus, Kilkendenſis Eccleſiæ Paſtor, vir præter inſignem probitatem rerum admirandarum ſtudio incomparabilis, cùm extractâ algâ marina inter caulem & ramos, à radice ſtatim usque ad cacumen conchas adnatas videret, rei novitate attonitus, mox cognoſcendi ſtudio eas aperit, ubi multò magis, quam*

Digitized by Google

antea, obſtupefactus conſtitit. Non enim piſcem in teſtis concluſum, ſed, dictu mirabile, avem & pro illius magnitudine teſtas quoq; inauctas conſpexit. Quibus enim parvæ inerant, & ipſæ quoq; apertæ eas pro quantitate amplectebantur. Itaque ad me extemplò, quem hujusmodi rerum cognoſcendarum jam olim magnâ cupiditate detentum noverat, celeriter accurrit, remque omnem mihi monſtrat, non magis rei miraculo obſtupefacto, quam rei tantæ ac tam inauditæ conſpectu læto. Hac enim ſatis conſtare arbitror, non hac procreandarum aviū ſemina aut truncis aut arborum ineſſe fructibus, ſed ipſi Oceano, quem Maro, & Homerus, patrem rerum haud temerè appellavit. Verùm quoniam id fieri videbant cadentibus in aquam arborum ad littus poſitarum pomis, ut temporis tractu ex illis eæ apparerent volucres, in eam ſententiam adducti ſunt, ut poma illa in ipſas commutari arbitrarentur; ſed falsò. Nam tempore adnatis vi maris primùm vermibus, atque iis ſenſim excreſcentibus, viciſſimque pomis illis humiditate corruptis diſparentibusque, non ſatis accuratè perſpicientibus, ex illis in has transmutari formas viſa ſunt. Hæc Hector Boëtius.

Degeneratio plantarum. Degenerant & Plantæ in plantas. Sic degenerat triticum in loliū; ſyſimbrium, in mentham; rapum, in raphanum; ocymum, in ſerpillum; vitis alba, in nigram; nigra in albam mutatur; zea, in triticum, & contra triticum in zeam; caryophilli, roſæ, violæ, ſæpe colores florum mutant. Unde Virgil. de ſeminibus ſcribit:

Vidi lecta diu, & multo ſpectata labore
Degenerare tamen.

Et de patre ſuo ſcribit Galenus, 2. *de alimentor. facultatibus claſ. 2. pag. 30.* Quod cum declinante ætate agricultura delectaretur, triticum ac hordeum aliquando ſeverit, omnibus diverſi generis ſeminibus, quæ ipſis erant admiſta, ſelectis, quò certò cognoſceret, num ex ipſorum mutatione lolium & ægylops naſcerentur, an proprium hæc quoq; ſemen haberent. Cum autem fortè & una cum puris ſeminibus in tritico quidem frequens lolium, in hordeo autem magnam ægylopis vim natam conſpiceret, in aliis quoque ſeminibus idem eſt aggreſſus. Reperit igitur in lente quoque ex mutatione ipſius durum, rotundūque aracum & ſecurinum, præterea aparinem enatam.

Quæ omnia cum agricolis notiſſima ſint, miror, Th. Eraſti, aliâs viri doctiſſimi, pertinaciam, qui ut Chymicis nihil concedat, iſtas plantarum transmutationes in dubium ferè vocare audet, dum de metallis ſcribit; plantas, quæ hoc modo transmutari dicuntur, naturâ & ſpecie nullo pacto, ſed accidentib9 quibusdam communibus ſolummodò, ut tenuitate, pondere, colore & conſimilibus aliis, à locorum, in quibus naſcuntur, diverſitate fermè provenientibus, differre. Utinam eam, quam Galeni pater, adhiberent in talibus diligentiam multi. Fieret enim ita, ne ruſticis ſe deridendos propinarent. Certum ergo,

plantas

plantas mutari, ſed non quamvis in quamlibet, ſed has in illas. Quæ omnia ſi diligentius perpendātur, & quæ in natura quotidiè occurrunt, ſtudioſè obſerventur, multarum generationum cauſa reddi poſſet.

Generatio æquivoca an detur.

Recurrunt quidem multi hîc ſtatim ad generationem æquivocam & putredinem, qua, ſine ſemine, plura generari ſtatuunt, cùm plantas, tùm animalia. Verùm cum, qui iſta ſtatuunt, ipſi facilè agnoſcant, putredinem ſolam ad talia producenda non ſufficere, & principali agente opus eſſe, alii Soli & cœlo, alii animæ mundi, alii intelligentiæ cuidam hoc munus tribuunt: ſed non monſtrant, unde & quando ſeu Sol, ſeu anima mundi, ſeu intelligentia vim hanc animalia producendi acceperit, & qua ratione ea producant. Eraſtus quidem poteſtatem divinam toti materiæ in creatione rerũ à Deo inſitam autorem & effectorem ponit, *part. 2. diſput. contra Paracelſ.* Sed monſtret Eraſtus, quando Deus toti materiæ hanc poteſtatem indiderit. Ex terra & aqua plantas & animalia produxit Deus, omnibusque formas ſuas indidit, juſſitque, ut ſingulæ plantarum & animalium ſpecies ſeſe multiplicarent, & ſecundum ſpeciem ſuam ſemina & fructus ferrent: at quod materiæ toti, extra ſpecies, poteſtatem animalia producendi Deus indiderit, nuſquam in ſacris extat.

Ideoque de iſtius opinionis veritate, & an ulla ſit generatio verè æquivoca, quæ ſine ullo planè ſemine fiat, ſi ea, quæ quotidiè in natura fiunt, conſiderentur attentius, non ſine cauſſa dubitari poſſe videtur. In quam rem, ut rectius inquirere poſſimus, propagationũ variæ differentiæ conſiderandæ ſunt. Ad omnem quidem propagationē plantarum & animalium, requiritur certa & peculiari modo diſpoſita ſeu οἰκεία ὕλη, per quam forma ſe propagare poſſit: in aliis tamen ille apparatus materiæ eſt major & operoſior, in aliis minor: & propagatio in aliis arctioribus & anguſtioribus legibus & limitibus circumſcripta & concluſa eſt: In aliis latioribus & laxioribus. Animalia perfecta pleraque ſaltem per commiſtionem ſeminis paterni & materni in utero materno generantur, Alia ova pariunt, è quibus calore fotis pulli excluduntur. In animalibus ignobilioribus verò & plantis generatio non ita anguſtis legibus concluſa eſt. Plantæ quædam per ſemina ſolum terræ commiſſa propagantur: aliæ ſaltem per bulbos aut radices; aliæ utroque modo; aliæ per ſurculos, ſed tamen eos ſolum, qui jam ad flores diſpoſiti ſunt: in aliis humor ille ſeminalis per totam plantam diffuſus eſt, ita, ut quocunque ramo ſeu radice avulsâ & terræ commiſſâ propagatio fieri poſſit, ſicut id fit in ſalice, & ferè in vite. Imò fungi ſi decoquantur, aut ſuccus exprimatur, & ſuccus vel decoctum radicibus arborum affundatur, fungi inde naſcuntur.

Propagationum diverſitas.

Digitized by Google

A viro quoque fide digno accepi, è ſpuma canis rabidi in veſte hærente animalcula quædam canibus ſimilia progenita fuiſſe. Nimirum illud ſeminale principium rerum minus nobilium in materia lenta & tenaci ſæpe quaſi ſopitum diu latere, & externis injuriis ac impreſſionibus reſiſtere, tandemq; iterũ emergere, & ſuas actiones edere poteſt. Quod vel illud docet, quod multarum rerum eſſentia in multis mutationibus integra & ſub alterius formæ dominio deliteſcere poteſt. Exempli loco ſit nobis iſtud. Alatur capra herbis quibusdam purgantibus; lac capræ illius bibat nutrix, fiet ut infans, qui lac ſugit à nutrice, inde purgetur. Vbi primò in ventriculo capræ herbæ illæ mutatur in chylum: ex chylo fit ſanguis in epate; ex ſanguine in mammis lac; lac hoc ubi nutrix bibit, rurſum fit ex lacte in ventriculo nutricis chylus; ex chylo ſanguis; ex ſanguine lac; lac hoc ſugit infans & purgatur. Atq; ita vis purgatrix, cum ſub proprio ſubjecto & ſpiritu, in tot mutationib. integra & incorrupta manet. Aut cui hoc non ſufficit, cogitet ſaltẽ illud, quod ſeu anima, ſeu λόγος πλαστικὸς tempore hiberno in tantillo ſemine in terra gelu concreta conſervari poteſt. Cogitet etiam, quomodo ſperma ranarum & piſcium in ipſis aquis ſalvum conſervari poſſit.

Semen analogum. Qui tamen illud ſemen, è quo talia generantur, non univocum dicere velit, ſed ἀνάλογον, cum eo non pugnarim: modò hoc concedat; Non ex putredine ſimpliciter talia generari. Sicut hac de re ſcribit Scaliger, *in l. 1. de plant. Univerſali ratione plantas agere*, inquit, *falſum eſt; niſi ex æquo & bono judicetur. Scilicet ut ſemen etiam ſit ἀνάλογον. Nam ſtirpes, quæ ſemen ferunt nullum, nullo item ſemine poſſunt ſuam ſpeciem propagare. Analogum intelligo, quod non planè directoque ſuſcipit cum ſpecie primaria prædicationem. Non enim ſimus, ex quo mus naſcitur, eſt ejuſdem naturæ ſpecificæ cum ſemine maris & fœminæ murium.* Ut enim in animalibus principium & fons vitæ unum eſt analogia; non in omnibus cor, ſed in quibusdam cor, in quibusdam quid cordi proportione reſpondens, & quod eo munere fungitur, quo cor: ita & in iisdem in aliis ſemen eſt imperfectum, in aliis proportione reſpondens, ſuccus ſcilicet vel aliud quid, in ſe tamen ſeminale principium continens. Ut verò illud, quod analogia cordi in animalibus reſpondet, revera vitæ principium eſt, & eo munere fungitur, quo in aliis cor: ita illud, quod ſemini eſt analogum, & per quod æquivocæ vulgo dictæ generationes perficiuntur, revera in ſe ſeminale principium continet, & ex eo planta vel animal producitur, non ex putredine ſimpliciter. Unde etiam animalia, quæ ex putredine gigni dicuntur, & quæ ex ſemine perfecto fiunt, ſunt ejuſdem ſpeciei, ut poſtea dicetur.

Semina ambigua. Deinde non planè à ratione & experientia alienum videtur, quod ſemi-

ſemina quædam ſint quaſi ambigua & formas plures in ſe includant: ita tamen, ut una dominari debeat, altera ſervire; niſi occaſione oblata aliud fiat: Aut certè ſemina quædam ad plures formas eſſe diſpoſita, ut in bombycibus, imò & apibus apparet. Quod & J. C. Scalig. concedit, dum, *int. de plantis*, confuſa quorundam principia in ſeminibus eſſe dicit, ut rapi & braſſicæ, & aliorum.

Vermes ex animalib.

Ex quo aliud adhuc perpendendum ſuggeritur: Nimirum inſecta & animalia quædam ignobiliora ex nobiliorum partibus & excrementis generari; ſed tamen certa è certis. Vermiculantur quidem arbores, alii tamen vermes in aliis naſcuntur. In robore Coſſi appellati; ſorbus infeſtatur vermibus piloſis, ruffis, ut habet Plin. *lib. 17. c. 24.* Pityocampe eruca picearum & pinorum eſt; vermiculi ſui generis in caſeis naſcuntur; ſcarabæi peculiares in fimo equino, alii in alio; millepedes ſub aquario vaſe; cimices in lectis; grylli in limo ad fornaces; pediculi & pulices in animalibus; lumbrici in inteſtinis animalium; blattæ in veſtimentis & pellibus; gurgulio in frumento; mydas in fabis.

Putredo animalia ex ſe non gignit.

Neque hic ullo modo ex putredine cauſa, quomodo ſpecies certæ producantur, dari poteſt. Seminalis vis ad certam ſpeciem producendam requiritur. Putredo verò ſaltem calorem ſuppeditat, à quo vis ſeminalis excitatur. Quod ipſum fatetur Scaliger, *exerc. 59. ſect. 2. Ut in terra*, inquit, *mutantur plantæ aliæ in alias: ita ſupra terram gignunt è ſeipſis animalia. Idq; non è putrefactione, ſed quadam quaſi ſemina foventes ad generationem. Neq; ſolùm in ipſis fructibus, quales in tritico ſunt gurguliones, in nucibus vermiculi, in aliis aliæ beſtiolæ, de quibus Theophraſtus: ſed ut è folliculis lentiſci, quos fert, præter baccas, oblongiuſculos facie ſiliquarum: ut non ſine conſilio Naturæ apparati eſſe videantur, quaſi futuræ matrices primò, mox etiam domicilia illorum volucellorum, ſicut in ulmorum quoq; veſicellis non abſimiles iis. Quapropter Arabes arborem cimicum ulmum appellarunt. Sic è medulla cardui fullonii, cum maturuerit, vermiculus fit &c.* Idem, *exerc. 190.* ſtatuit: *Animalia*, inquit, *non è plantis putridis, ſed tanquam ſucceſſivis operis ſoboles naſcuntur. Nam neque fabas eſſe putridas, cum in ipſis beſtiolæ gignuntur, certum eſt.*

An animalia ex putredine genita ſint cum aliis ejuſdem ſpeciei.

Ac proinde fruſtra, ac contra experientiam Averrois, & ejus ſectatores diſputant, animalia ex putredine genita ſpecie differre ab eis, quæ ſemine propagantur: Neque enim omni ſemine deſtituuntur, ut jam dictum; nec putredo ſola ſufficiens eſt ullũ animal producere. Et ſit, ut ex putredine producãtur animalia: tamen quæ indicare ſolent veritatẽ formæ ſpecificæ, ea omnia in his animalibus cernuntur: Tota corporis conformatio, naturalis indoles, actiones omnes, & inprimis animalium ejuſdem ſpeciei ex ſe propagatio & generatio.

Cum

Cum autem miſtio & generatio parum differant, aut certè nulla generatio ſine miſtione fiat: tandem, ut caput hoc concludamus, aliquid de miſtione dicendum. In vulgata autem Ariſtotelis & Galenicorum de miſtione doctrina reprehendit hoc inprimis Severinus, quod motorem non addiderint, & principiũ vitale, ſcientia inſtructum, formam, ſpeciem, ſemen, aſtrum, aut quomodocunque appellare libeat, cujus poteſtate & infallibili ſcientia tàm divina miſtionis officia adminiſtrari poſſunt: Cum elementa per ſe non ſufficiant, nec ſine tali motore & ſuperiore principio pateat, qua ratione tàm juſto pondere & menſura ad quodlibet miſtum conſtituendum confluant.

Miſtio.

Quæ accuſatio non videtur eſſe planè de nihilo. Nam etſi multi docti Peripatetici & Medici ſint, qui longè ſublimius de rerum generatione ſentiunt, nec in rerum conſtitutione ſaltem ad elementorum pugnam, ſed inprimis ad animam ſuis facultatibus inſtructam, & formam cujusque ſpecificam reſpiciunt, ut poſtea ex Scaligeri *exerc. 307. ſect. 20.* dicetur: tamen quidam ita elementis immerſi ſunt, & nihil ultra illa ſapiunt, ut non ſolùm de metallis, quæ plurimi quidem, ſed malè tamẽ, pro miſtis ſimpliciter habent, verum etiam de animalibus omnibus, præter hominem, nonnulli ſcribere auſint, ut antea quoque dictum; Ea juxta animam & corpus, materiam & formã, ex elementis quatuor orta eſſe. Et ut jam ſaltem de miſtione, quod nobis propoſitum eſt, dicamus, Nimis audacter mihi pronunciare videtur Eraſtus, *diſp. 2. contra Paracelſ. pag. 196. Qualitatem in tota univerſitate hac rerum reperiri nullam, qua admota ſibi corpora tota alterare poſſit, extra caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem.* Nullam ne enim qualitates occultæ in corporibus alterandis vim habent? De ſpiritibus quoque, quorum maxima vis eſt, quique omnia penetrant & afficiunt, an qualitatibus primis omnia peragant meritò dubitatur. Exemplum ſaltem nobis ſit venenum canis rabidi, cujus, in minima etiã quantitate, quanta vis in corporibus alterandis ſit, notiſſimum eſt. At quis omnem illam alterationem, quam corpori inducit, in qualitates primas referre poterit? Conſideretur etiam fermentum, cujus tantilla portio rei alienæ admiſta illam totam alterat. An verò iſta alteratio ſolum per qualitates primas fiat, cuilibet conſiderandum relinquo.

An ſolæ qualitates primæ in miſtione operentur?

Omnis verò rei obſcuritas & difficultas è duobus ortum habere videtur. Primum eſt, quod Gentiles Philoſophi, ut jam ſæpius dictum, Creationis rerum ignari, & unde primus formarum & animarum, imò rerum omnium ortus eſſet, neſcii, ex elementorum mutuo concurſu & pugna omnia miſta, ſecundum materiam & formam, provenisse crediderunt. Alterum, quod ſemper reſolutionem uſque ad ele-

Digitized by Google

elementa, imò etiam quidem ad materiam primã usq; fieri ſtatuunt, & nullum, niſi de novo elementa miſceantur, novum miſtum produci poſſe dicunt. Unde Eraſt. *loc. allegato pag. 216.* ſalſum, acidum, amarũ & ſimilia revera miſceri negat, quoad ſunt ſalſa, acida, amara. Non enim, quatenus talia ſunt, inquit, ſe mutuo per tota ſic alterant, & naturas mutant, ac aliud fiunt. Confunduntur ſaltem, integris ſervatis naturis. Cum verò propriè miſcentur, quatenus calida, frigida, humida, ſicca miſcentur, non quatenus ſalſa, amara, vel acerba.

Miſtionis princeps cauſa.

Verùm res in non paucis ſeſe aliter habere deprehenditur. Nam primò non ita ex mutua pugna elemẽtorum res creſcunt, ſed in prima creatione, non ſolum quælibet ſuã formam, ſed & conveniens formæ corpus, omnipotente verbo accepit. Et hanc ſuam naturã, Creatoris voluntate & benedictione, uſq; ad ultimum terminum obſervant. Ideoq; in rerum propagatione ſpecifica forma requiritur, quam elementorum concurſus & miſtio illa temeraria præſtare non poteſt. Forma ergò & anima cujusq; rei architecta eſt: & primus motor in miſtione eſt anima ac forma cujusq; rei. Δημιουργὸς communis & commune naturæ inſtrumentum, quo ad virtutes rerum fovendas utitur, calor eſt & ſpiritus cujusq; rei inſitus, & Φύσις illa διὰ πάντων διήκουσα. Habet nimirum anima ſuas facultates miniſtras; attractricem, quæ ſibi utilia & ſimilia attrahit; retentricem; concoctricem & alteratricem, quæ attracta ſibi ſimilia reddit; ſecretricem & expultricem, quæ id, quod alienum eſt, ſeparat & ejicit. Eaque omnia caloris & nativi ſpiritus beneficio peragit. His directoribus elementa pro cujusque rei natura miſcentur, quæ alias ſuo concurſu & pugna nunquam tale miſtũ producerent. Atq; id & Eraſtus confiteri neceſſe habuit, dum, *loco allegato*, qualitates primas ſaltem eſſe inſtrumentales cauſas miſtionis, non verò principes: Miſtionis autem opificem eſſe mandatum divinũ, quo in creatione præcipit elementis, ut inter ſe concinnè ad ſingularũ rerũ generationem convenirent, ſcribit. Commodiꝰ tamen dixiſſet, ſi, mandato divino à rei cujusq; anima vegetante materiam convenientẽ attrahi dixiſſet. Non enim materia ad res generandas & nutriendas eo pondere ac menſura, qua debet, ſpontè accurrit, ſed à facultate attractrice attrahitur. Et cũ res naturales non ſolum in mundi creatione primũ productæ ſint, ſed adhuc per generationum & corruptionum viciſſitudines miſceantur, addere debebat; Hodie etiam in rerũ generationibus miſtionem non ab elemẽtis ſpontè ad cujꝰq; rei conſtitutionem concurrentibus, ſed à forma omnia dirigi. Formæ enim ſunt principium divinum & immutabile, quod determinat omnes actiones & paſſiones rei naturalis; & ſunt quaſi inſtrumentum ac manus

ſapientiſſimi Creatoris ac Opificis Dei, qui hanc & vim efficaciam his ſuis inſtrumentis, quibus nihil mirabilius excogitari poteſt, largitus eſt in creatione. Id quod rectè etiã J. C. Scalig. docuit, *exerc. 397. ſect. 20. Niſi*, inquit, *quatuor illa elementa Rectorem habeant, temerè ac ſine modo metaq; ulla & jactabunt & jactabuntur. Quid enim illud eſt, quod tantum terræ tantum commiſcet cæterorum? At oportet in unoquoque motum eſſe unum & primum. Non enim illa ſeſe movere ullum ad opus queunt, ſed in compoſitis à forma excellentiore, in miſtis imperfectis ab æterno principio cientur ad mutuam connexionem.* Et *in 2. de plant. Si ignis*, inquit, *elementa tria tanquam partes in plantis unit: quid erit, quod uniet ipſum tribus illis?* Et adductis in hunc ſenſum verbis Ariſtotelis concludit: *Per ignem non fiet coitio & unio ad generationem in Ariſtotelis officina, ſed per formam.*

An ſemper fiat reſolutio ad elementa. Alterum deinde quod perpendendum, eſt, *an ſemper fiat reſolutio in rerum generatione usq; ad elementa*, ita ut nulla vera miſtio fieri poſſit, niſi inter elementa, & an nulla acidi, ſalſi, amari, & ſimilium ſit miſtio; & porrò nihil aliud alterari, & proinde ad miſtionem concurrere poſſit, niſi quatenus calidum, frigidum, humidum, ſiccum. Certè res ipſa aliud videtur loqui. Annon dum ex pane fit chylus, è chylo ſanguis, è ſanguine caro, os, nervus, vena &c. in qualibet generatione & nova miſtione, & dum unũ in aliud cõvertitur, reſolutio ſemper usq; ad Elementa fit? Et an tota illa miſtio ſolum à qualitatibus primis perficitur? Aliter ſenſit Hippocrates, qui, *lib. de Priſc. Medic.* ſcribit, quod ταῦτα (ſalſa ſcilicet, amara, acida) μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν οὐ φανερά ἐστιν. Et poſtea humorem ſalſum & acrem, craſſum fieri dicit concoctione & permiſtione. Ac de eodem humore acri loquens dicit: τὸ πεφθῆναι γίνεται ἐκ τοῦ μιχθῆναι καὶ κρηθῆναι ἀλλήλοισιν: *Concoquitur ubi mutua fit miſtio & contemperatio cum aliis.*

Conſentiunt cum Chymicis & Hippocrate etiam Peripatici & Galenici doctiſſimi, atque inter eos etiam Thomas Eraſtus, qui (quem locum etiam ſupra *cap. 11.* adſcripſi) *in defenſione theſium de ſaporibus* ſcribit, *Medicamenta ferè omnia non ex elementis primò conſtant, ſed ex jam antè, imò pluries miſtis compoſita ſunt. Corpus hominis Galenus non ex quatuor elementis, ſed ex quatuor humoribus, ut materia propinquiſſima, generatum factumq; oſtendit. Hos rurſus humores ex cibo & potu factos conſtat, quos ipſos etiam ex ſuccis terra prognatos liquet. Etenim animalia plantis veſcuntur, plantæ ex terra ſuccum ſibi familiarem attrahunt, amarum, dulcem, acidum, quod is ſcilicet cujusq; naturæ familiaris exiſtit. Semina certè in terram conjecta, dum ſibi utilem & convenientem alimoniam ex terra attrahunt, non pura elementa attrahunt, ſed ex elementis compoſitum ſuccum.* Et tam certum hoc eſt, ut etiam vegetabilia de mineralium natura parti-

Digitized by Google

ticipent, ut ex quercus foliis & baccis alni, corticib9 granatorum, corticibus nucis juglandis viridibus videre eſt, quæ nigro colore tingunt ob vitriolum, quod participant, ita ut vitrioli extractionem è corticib9 viridibus nucis juglandis Chymici etiam promittant. Notatu dignum eſt & iſtud, quod referam: Eſt oppidum tribus milliaribus Witteberga diſtans Schmideberga, ad quod ante annos paucos vitriolum parabatur. Deprehenderunt autem viri hujus rei ſtudioſi, non ibi eſſe aliquam fodinam metallorum (Nã ad fundum usq; fodiendo perventum, & nihil niſi pura arena, qualis eò loci, in eo reperta eſt) ſed ſaltem in valle quapiam longo temporis tractu decidua alni & quercus folia cumulata, & affluente aquâ quadam ferratâ, ibi in unam maſſam nigram quaſi compacta fuiſſe: ita tamen, ut foliorum figura agnoſci poſſet. Ex hac maſſa vitriolum coxerunt, ſed id multũ aluminis participans. Et quidem deprehenderunt ad radices quercuum purum putum alumen generatum eſſe.

An ſolæ qualitates primæ miſtionis cauſſa ſint.

Poſteà an ſolæ qualitates primæ proxima miſtionis cauſa ſint, non immeritò quis dubitat. Cum enim occultarum qualitatum magna ſit efficacia, & in corpore alterando magnam vim habeant; præterea ſpiritus ſint διὰ πάντων διήκοντ' ἔργα, nec illi planè excludendi videntur. Quod qui ignorat, ſaltem labores Chymicos inſpiciat, & videbit, quanta fiat in momento mutatio, ubi ſpiritus vitrioli & oleum tartari miſcentur, & ſpiritus nitri oleo ex mercurio & antimonio parato affunditur: quomodo ex ſpiritibus & ſuccis lapideſcentibus ligna & res aliæ in lapides convertantur: Imò ſpiritu è cavernis terræ erumpente, res obvias quasq; in ſaxa converſas eſſe, teſtantur hiſtoriæ. Qui effectus & mutationes & quidem tã ſubitò factæ quomodo qualitatibus primis ſolum adſcribi poſſint, non video. Et illi ipſi, qui tam pertinaciter pro qualitatibus primis ſcripſerunt, omnes affectiones miſti à qualitatib9 primis deducere auſi non ſunt. Eraſtus, *part. 2. diſput. contra Paracelſ. pag. 172.* ſcribit, Calorem & frigus eſſe omniũ affectionum, quæ in animalib9 partib9 inſunt, autores: Conformationem tamen, ſeu figuram & formã excipit. Et omninò hoc rectè facit. Quod ante etiam monuit Scaliger, *exerc. 6. ſect. 7.* dum ſcribit: *Nullam qualitatem homini notam poſſe eſſe inſtrumentũ ordinationis, ſitus, numeri, figuræ & aliorũ ejusmodi.* An autem naturalis potentia talia ſine inſtrumento ullo agat, quod vult ibidem Scaliger, cuilibet perpendendum relinquo.

Quod verò reliquas omnes miſtorum affectiones, excepta tamen conformatione, ad calorem & frigus refert Eraſtus: de eo non immeritò dubitari poteſt: Cũ multæ ſint miſtorum affectiones, quas à qualitatibus primis æquè, ut conformationem vel numerum, deducere,

impoſſibile videtur. Neque eſt, ut quis ſtatim hic ad animam confugiat. Rectè enim monſtrat Scaliger, *exerc. 102. ſect 5.* Actiones multas, quæ qualitatibus primis attribui nequeunt, ut quod magnes trahit ferrum, rhabarbarum purgat bilem flavam, quod Cardanꝰ animæ attribuebat, ab anima non proficiſci: Cum anima extra corpus ſuum non agat, & quod non tangit, non afficiat. Prætetea in inanimatis quoque actiones & qualitates tales occurrant.

Elementa quomodo in miſto maneant.

Ipſam autem miſtionis naturam quod attinet, de ea, & quomodo elementa in miſto maneant, pluribus diſputatur apud Philoſophos, ut cùm apud alios, tùm Zabarellam, *in lib. de miſtione*, videre eſt. Ego, ut Scaligeri verbis, *exerc. 10*. utar, ſi cogor effari, quod in hac humana caligine ſeſe offert mihi, fateor, me jã vinci à ſententia Scaligeri, qui miſtionem definit, *motum corporum minimorum ad mutuum contactũ, ut fiat unio.* Ad miſtionis enim naturam requiritur, ut per eam continuum corpus atque unum fiat. Et quidem propriiſſimè miſtio dicitur, cum quid unum fit, non ſolum continuatione, ſed & forma; ſeu, ut Galenus loquitur, cum miſtio fit εἰδοποιός, & ex omnibꝰ partibus miſti fit unum ens formaliter.

Miſtio quid.

Quomodo autem minimorũ fiat unio, & *an formæ miſcibilium maneãt integræ in miſto*, an miſceantur & refringantur, an verò planè aboleantur, tam difficile eſt in hac humana caligine perſpicere, ut quam ſententiam magis probare debeant viri doctiſſimi & acutiſſimi, ac inter eos Scaliger, facilè dicere non potuerint. Verò magis conſentaneum exiſtimo, in miſtione miſcibilia in minimas partes redigi, atque ita ſibi per minimas partes unita, per contrarias qualitates mutuo agere & pati: non tamen formas ſuas plane amittere (aliàs enim, & ſi formæ planè abolerentur, non eſſet miſcibilium alteratorum unio, ſed miſcibilium omnium corruptio) ſed ex omnibus unam conflari, aut potius omnes miſtas & in unum quaſi redactas ſub ſuperioris alicujus formæ, à qua fiat unum ſpecie, dominio manere. Sunt enim, ut Scalig. *loc. citat.* loquitur, *formæ hic actus materiæ quisque ſua. Quæ materiæ quia ſunt à natura ad operoſiorem compoſitionem conſtitutæ, factum ab eadem eſt, ut quemadmodum ipſæ, ſic & earum formæ commiſceri queant. Ignobiliora enim propter nobiliora facta ſunt.* An verò formæ integræ maneant, vel refringantur, quod Avenrois & Zabarella ſentiunt, aliis diſcutiendum relinquo. Hoc certum eſt, miſtum quodlibet in ea, è quibus primo conſtitutum eſt, reſolvi poſſe: & proinde formas elementorum non aboleri. Aliàs enim in reſolutione & putredine fieret nova elementorum generatio.

Quæ cum ita docemus, iis nõ patrocinamur, qui in rebus naturalib. nihil præter elementa quærũt. Materiam dant elementa, nõ v. formam:

Miſtum.

Digitized by Google

Miſtum, qua miſtum, formis elementaribus informari, non repugno. Verum cujuſque rei formam ſpecificam, quæ rei dat ſuam eſſentiam & nomen, ab elementis provenire, nego. Eſt enim in unaquaque re naturali & partibus corporis præter materiam, quam elementa ſuppeditant, divinius quoddam principium & natura quinta, quâ ſunt id, quod ſunt, & in certam ſpeciei naturalis familiam reducuntur. Elementa enim materia ſunt, ideoq; actum dare non poſſunt.

Atomi Democriti. Atque hæc, quam propoſuimus, eſt proculdubio antiquiſſimorum Philoſophorum de miſtione opinio, & ipſius Democriti, qui ex atomis res omnes componi, & generationem nihil aliud, niſi σύγκρισιν & διάκρισιν, eſſe ſtatuit. *Democritus.* Non enim probabile eſt, ἄριστον φύσεως καὶ κόσμου ἑρμηνευτὴν, optimum naturæ & mundi interpretem, ut eum appellat *in Epiſtola* Hippocrates, & qui in Perſia, Arabia, Æthiopia, & Ægypto verſatus, Magos & ſapientes illorum locorum conſuluit, ut habet Plinius *lib. 30. cap. 1.* tam abſurda de atomis & rerum generatione ſenſiſſe, qualia vulgo ipſi attribuuntur. Videatur Pererius, *lib. 4. Phyſ. in fine cap. 9.* Tradiderunt nimirum Philoſophi priſci ſua dogmata ſub verborum involucris: unde poſtea factum, ut adverſarii eorum contra verba potius, quam mentem illorum, quam vel non intelligebant, vel intelligere nolebant, ſcriberent, ipſisque, quæ nunquam ſenſerunt, affingerent; & inter cæteros etiam contra Democritum rationibus logicis diſputarent: Cum tamen ipſe non his, ſed propriis, & naturalibus, οἰκείοις καὶ φυσικοῖς λόγοις, perſuaderi & vinci voluerit, ut Ariſtoteles, *1. de gen. & corr. cap. 2.* teſtatur. Nimirum quæ contra dogma atomorum producuntur, pleraque non ſunt Phyſica, ſed Mathematica, de continuis, de lineis inſectilibus & ſimilibus. Atomos enim corpora ponit etiam Democritus, & quidẽ in iis non negat proprietates corporis Mathematici: per eas tamen etiam proprietates Phyſicas non tollit. Et cum dicit, concretione iſtorum corpuſculorum generationem fieri, non negat miſtionem, ſed ſaltem hoc vult, vel non penetrare ſe Elementa, vel in miſtione non ſemper ad elementa & materiam primam usque recurrendum eſſe, ſed ex corpuſculis jam antea miſtis & in ſua eſſentia conſtitutis nova miſta generari poſſe. Et procul dubio id ſenſit Scaliger, cum, *loco allegato,* ſcribit, miſtionem eſſe motum corporum minimorum ad mutuũ contactum, ut fiat unio. Id quod & Hippocrates, *in lib. de priſca Medicina,* docuit, ubi non ſolum elementa, ſed ſalſum, amarum, acidum & ſimilia miſceri & contemperari ſcribit. Imò ipſe Ariſtoteles διάκρισιν & σύγκρισιν in rerum generatione & corruptione plane rejicere non poteſt; Cum paſſim res συνθέσει, διακρίσει καὶ μίξει generari doceat. *Διάκρισις & σύγκρισις Democriti.* Et *1. Meteor. cap. 9.* expreſſè ſcribat,

Digitized by Google

bat, quod præcipuum movens in generandis meteoris ſit ἡ τοῦ ἡλίου φορὰ διακρίνουσα καὶ συγκρίνουσα, *Solis latio, quæ ſegregat congregatq́;*. Neque minimas particulas ipſe Galenus rejicit. Etſi enim *lib. 1. de elementis c. 2.* contra Democritum diſputet, ac ſi ea mens fuit Democriti, quam ibi proponit Galenus; à Galeni partibus contra Democritum libenter ſtemus: tamen atomos ſimpliciter rejicere non poteſt, dum *lib 1. de Elementis cap. ult.* poſtquam quæſtionem moviſſet; Quomodo per totum temperentur ea, quæ recipiunt temperaturam, an qualitatibus ſolis viciſſim agentibus & patientibus, vel etiam corporis ſubſtantiis coëuntibus, concludit: Quod miſcibilia ad minimas particulas confringantur, unde illis mutua actio & paſſio contingit, & qualitatum invicem participatio, quæ tanto promptior & facilior, quanto ad minores particulas confringuntur. Et Avicenn. *prima primi doct 3. c. 1.* Temperamentum definit eſſe qualitatem, quæ ex actione & paſſione contrariarum qualitatum in elementis repertarum oriatur; cum partes ad tantam parvitatem redactæ ſunt, ut cujusque earum plurimum contingat plurimum alterius.

Διάκρισις in corpor. natur. corruptione. Et certè, ſi quæ in natura fiunt, diligenter perpendamus, aliter ſe rem habere, vix ſtatuere liceat, ſive corruptionem, ſive generationem rerum ſpectes. Corruptionem διακρίσει fieri multa teſtantur. Ubi enim ex re aliqua, quæ vel putreſcit, vel comburitur, vel alias à calore reſolvitur, vapor aut fumus attollitur, Viſus quidem è longinquo corpus continuum eſſe judicat; Cum tamen non ſit continuum, ſed atomorum multa millia inter ſe confuſa, ut vel viſu interiore animadverti poteſt. *Atomi.* Nam videmus picem, vel aliam rem accenſam, maximum aëris ſpatium, atomis igne reſolutis, occupare. Idem operationes Chymicæ teſtantur; imprimis ſublimatio, ubi atomi illæ in alembico colliguntur. Neque enim corpuſcula illa minima reſoluta, ut antea etiam dictum, ſemper priſtinam formam amittunt (quod aliquis pro opinione Democriti, dicentis, Atomos eſſe impaſſibiles, uſurpare poſſet) ſicut in operationibus Chymicis videmus, in quibus vapores illi excepti, ſeu in alembico, ſeu in recipiente ex diverſis corporibus, diverſam naturam retinent, ut σύγκρισις docet. Videre idem eſt in Thermis, acidulis, & aliis, qui mineralia ſecum ferunt, fontibus. In iis enim ſtyriæ quædam & tophi canalibus accreſcunt: cum tamen aqua, quæ decurrit, limpidiſſima ſit, ut quis mirari poſſit, quomodo ex tam perſpicua & clara aqua corpus tam craſſum fieri queat. Proculdubio in talibus aquis mineralis & lapidea materia in minimas particulas reſoluta fuit, quæ poſtea ſuo concurſu & συγκρίσει ſaxeum & durum corpus conſtituunt. Si aurum & argentum ſimul liqueſcant, ita per minima miſcentur,

tur, ut viſu deprehendi aurum in
argento nullo modo poſſit: ſi vero
poſtea aqua fortis affundatur, ita
ſolvitur argentum, ut ullum me-
tallum in ea aqua deprehendi viſu
non poſſit: cum tamen revera inſit
& hinc ſegregatum emergat;& qui-
dem ita, ut & aurum & argentum
ſuam naturam retineat; & hoc mo-
do in ſubtiliſſimam calcem, quæ
nihil aliud eſt, quam congeries ali-
qua innumerabilium atomorum,
redigatur; quæ in aurum & argentũ
potiſſimum fuſione iterum reduci-
tur. Ita in lixivio & muria, è qua
ſal, nitrum & vitriolum coquitur;
in urina, in vino ſal, qui ineſt, non
conſpicitur: at ſeparato humore,
facilè ſe conſpiciendum præbet. Ita
in lacte eſt butyrum, caſeus, ſerum.
Et quid aliud ſunt digeſtiones & co-
ctiones, cum eæ, quæ arte inſtituan-
tur, tum quæ à natura in corpori-
bus plantarum & animalium fiunt,
quàm primò διάκρισις & corpo-
rum miſcendorũ in minimas partes
reſolutio, iterumq́ue pro rei cujus-
que natura & uſu σύγκρισις & con-
cretio.

Non tamen (ſi forſan ita ſenſit
Democritus) ex fortuito atomorũ
concurſu res naturales fiunt; niſi
forſan meteora, quæ etiam Ariſto-
teli generantur κτ̄ φύσιν ἀπαυτοματί-
ζειν: ſed à forma ſuperiore dirigen-
te, quæ caloris inſtrumento & ope
attrahit, retinet, miſcet, & diſpo-
nit omnia, prout opus; ut paulò an-
te dictum.

Corporum

Res autem in corpuſcula mini-
ma & atomos redactæ, pro vario *naturali-*
concretionis modo, variam exter- *um forma*
nam ſpeciem induunt; etſi forma *externa va-*
interna, non differant. Aurum, ut *riatur ma-*
& alia metalla, retinent ſuam natu- *nente in-*
ram in aquis fortibus in forma pul- *terna.*
veris, nunc atri, nunc flavi, nunc al-
terius. Quis πολυτρόπου Mercurii
variationes ignorat, qui ſeu præci-
pitatus, ſeu ſublimatus, ſeu in oleũ,
ſeu in pulverem redactus, ſuam na-
turam retinet, & facilè ad ingeniũ
redit & reviviſcit? Ut jam non dicã
de eo, quod res inflammatæ non
ſemper priſtinam naturam exſuunt
& in igne verè mutantur, ſicut in o-
leo ſulphuris ex ſulphure accẽſo per
campanam facto, & in ſpiritu nitri,
qui ſine additamento fit, nitro in re-
tortam particulatim injecto & ac-
cenſo apparet. Dicunt quidẽ non-
nulli, flammam nihil aliud eſſe, quã
aerem accenſum; ſed parum rectè:
atque an aer purus inflammari poſ-
ſit, ſatis dubium. Nam in magnis
ſylvarum & urbium incendiis du-
dum inflammatum & in ignem mu-
tatum eſſe oportuit. Quæ omnia eo
fine in medium adduxi, ut quilibet,
quæ in natura fiunt, conſideret dili-
gentius, & hinc de miſtione atten-
tius cogitet.

Atque hoc loco cum de συγκρί- *Fixum &*
σει & διακρίσει egerimus, aliquid *volatile*
etiam de fixitate & volatilitate di- *Chymicis*
cendum videtur; re Chymicis val- *quid.*
de trita, & in qua pleræque Chymiæ
operationes ſuum fundamentum
habent; imò qua ferè totus Chymiæ
ambitus continetur, ſecundum vul-
gatum

gatum illud; *fac fixum volatile, & volatile fixum, & totum habebis Magiſterium.* Et licet in Phyſicis vulgò hac de re nihil ferè tradatur: tamen magni omnino momenti eſt, inprimis in Medicina; cum res eadem, quæ dum volatilis erat, præſentaneum venenum erat, ubi fixa evaſit, nihil amplius damni inferat, ſed medicamẽti loco ſit, ut de antimonio, mercurio, arſenico Chymicis notiſſimum eſt. Eſt autem fixum, quod in igne durat; Volatile, quod ignem non tolerat, ſed caloris vi in altum elevatur; & fixatio dicitur volatilitatis ablatio.

Fixatio.

Differt autem fixitas & volatilitas, etſi non rarò confundantur, à coagulatione & rarefactione. Coagulatum enim eſt, quod ex ſpirituoſo & rarefacto ſpiſſum & tangibile corpus evadit: quod tamen omne fixum non eſt: contra rarefactum & reſolutum eſt, quod ex tangibili & ſpiſſo corpore ſpirituoſum & ſubtile evaſit. quod Chymicis eſt, è ſpiritu fieri corpus, & è corpore ſpiritum. Licet enim ſpiritus etiam corpora ſint: tamen Chymicis illud, quod ἀντίτυπον, craſſum & tangibile eſt, in ſpecie corpus appellatur; quod contrario modo ſe habet, ſpiritus. Hinc quoque fit, ut à Chymicis mineralia quædam, quæ ignem minimè ferunt, & facilè fumant, & ſublime petunt, imò & alia ſecum in aerem abripiunt, ſpiritus in ſpecie appellentur, quales ſunt arſenicum, ſulphur, cadmia, argentum vivum, antimonium.

Coagulatum quid. *Reſolutum quid.* *Corpus quid Chymicis.* *Spiritus quid Chymicis.*

Cæterùm fixorum eſt quædam differentia. Alia enim ſunt ſimpliciter fixa, quale eſt aurum, quod igne non reſolvitur, ſed quo magis uritur, eò pulchrius & præſtantius evadit: alia ſecundum quid ſaltem fixa appellantur, & comparatè ad ſpiritus, ut quæ in igne quidem mitiore ſunt fixa, ſi forti tamen urantur, ipſa etiam comburuntur, & in altum elevantur, ut ferrum. Quanquam verò pleraque, quæ fixa ſunt, cum à calore noſtro reſolvi & propterea in actum deduci nõ poſſint, corpus non afficiant: tamen quædam etiam, licet integra maneant & non reſolvantur, ſpirituali tamẽ & magnetica vi corpus afficiunt, ut in gemmis videre eſt. Verum de his, ubi de operationibus Chymicis tractabitur, pluribus agendum, & quomodo fixa facienda, docendum. Hæc enim ſi certis præceptis, quod fieri poteſt, comprehendantur, de multis laboribus certius judicari poterit.

Fixorum differentia.

Hæc etiam de fixitate & volatilitate doctrina non parùm facit ad vires medicamentorum rectè dijudicandas. Longè enim alia ſalis fixi aut vim figendi habentis eſt operatio, qualis eſt in carnibus, & piſcibus, ſale & fumo induratis, quam volatilis, qualis eſt in cochlearia, naſturtio, armoracia.

Inter recentiores, Johan. Hennemannus Reyſing, civis meus, *in tractatu de peſte*, hiſce duobus, rarefactione ſc. & condenſatione, omnem

Digitized by Google

omnem rerum generationem & corruptionem abſolvi docet: dupliceſque ſpiritus conſtituit, quibus natura utatur in conſervandis rebus elementaribus. Rarefacientes & condenſantes: ſpiritumq; rarefacientem habere igneum cœleſte ſubjectum, & accidens inſeparabile caliditatem, igneamque ſubſtantiam generare: Spiritum verò condenſantem habere ſubjectum aëreum, ipſique proprium eſſe frigus.

Reliqua quæ ex Paracelſo & Severino de variis generationum differentiis, & inprimis de meteoris & hoc capite,& ſupra, allata ſunt, tàm abſurda ſunt, ut ſaltem recitaſſe ſufficiat: cum dubitatum jam olim ſit, uter ſit ineptior, qui ejusmodi abſurda dicit, an qui operoſius impugnanda ſuſcipit.

CAPUT XIII.

De Fundamentis Medicinæ.

CUm hactenus præcipua de Rerum natura Chymicorum dogmata excuſſerimus: proximum jam eſt, ut idem in omnibus Medicinæ, quam iſtis principiis ſuperſtruunt, partibus faciamus. Iſtam autem ſuam Philoſophiam, ut etiã ſupra dictum, vitalem appellant, utpote quæ non ex materialibus, Elementariis & mortuis, quæ Ariſtoteles, Galenus & Avicennas habeant, principiis deducta ſit; ſed circa explicationem vitalium principiorum, ſeminum & poteſtatum verſetur: Medicinamque, quæ ex iſta Philoſophia vitali deducta ſit, Medicinæ Galenicæ multis modis præponunt. Galenicos enim Elementarios Philoſophos appellant, quod ſcilicet omnia ad ignorantiæ aſylũ, occultas qualitates, confugiant, nihil de principiis eſſentialibus, in quibus ſcientia & rerũ cauſſæ fundentur, ſciant, & proinde corticem intacto nucleo habeant, librum parvi & magni mundi non legant, veram aſtrologiam, quæ conſiſtat in ſympathia & antipathia ſiderum cœli & mundi inferioris, ignorent. Chymicos verò & Paracelſicos penitius in naturam introſpicere affirmant.

Philoſophia vitalis Chymicorum.

Verum dictum jam ſupra, licet quidam è Peripateticorum & Galenicorum numero ſint, qui ſupra elementa animum non attollunt: tamẽ hoc ſcommate immeritò omnes verberari, cum plurimi doctiſſimi Philoſophi & Medici ſint, Scaliger, Fernelius, Schegkius, Valeriola, & alii, quos hic recenſere ſuperſedeo, qui in elementis non acquieverunt & penitius rerum naturam inſpexerunt. Atque iis vitalia rerum principia, & anima, à qua omnis vita, ignota non fuit. Iidem librum naturæ diligenter legerunt, & quid cum experientia & ratione conſentiret, inquiſiverunt. Imò ipſe Galenus dudum ea, quæ cum ἐναργῶς φαινομένοις conſentiunt, amplecti; quæ diſſentiunt, rejici juſſit. Si

Dd verò

verò Philoſophiæ vitalis nomine ſua dogmata dignantur, ob principia illa tria, ſalem, ſulphur, & mercurium καταχρηστικῶς illos voce vitæ uti, etiam ſupra dictum. Sed glorientur titulo quocunque velint, rem ipſam videamus, & quid cum illis veritatis κριτηρίοις, λόγῳ καὶ πείρᾳ, conſentiat, porro diſpiciamus.

Fundamenta Medicinæ.

Fundamenta autem Medicinæ quod attinet, in Medico plura media, quibus ad penitiorem naturæ cognitionem pervenire poſſit, à Chymicis requiruntur. Paracelſus, *in Paragrano primo*, in Medico quatuor requirit, Philoſophiam, Aſtronomiam, Chymiam & Proprietates. Alibi plura requirit.

Primò Chymiam, unde & ſuam Medicinã nominari voluit: de qua hîc nihil addimus, cum tota iſta tractatio de ea inſtituta ſit. Et ſi rectè ea, ad medicinam amplificandam, non evertendam, utantur Chymici, facilè ipſis aſſentimur; Chymiæque neceſſitatem & utilitatem ſupra defendimus, ut plura hic addere opus nõ ſit. Uno verbo rem complectar: Elegantis Medici nomen hodie vix ſuſtinere poteſt, qui Chymiæ ignarus eſt.

Magia.

Secundum Medicinæ fundamentum Magiam ejusq́; ſpecies cõſtituit Paracelſus, & *in Labyrinth. Medicor. errant. c. 9.* Artem Magicã Medicinæ Anatomiam eſſe docet, & Magiſtram, Præceptorem, & Doctoriſſam Medicinæ, eorumq́;, quibus morbos depellimus, non autẽ Galenum. Quid autem Magia antiquorum cùm licita & honeſta, cum illa abominanda & Diabolica ſit, & quas ſpecies habeat, recenſere hujus loci non eſt: videantur hac de re Johan. Franciſci Pici Mirandulani doctiſſimi libri *de rerum Prænotione*, & poſt eum Peucerus *de divinatione*; Eraſtus *diſput. contra Paracelſ part. 1.*

De Magia Paracelſi ſententia.

Quid Paracelſus de Magia doceat, breviter attingamus. Omnia enim, quæ de Magia in ſuis ſcriptis ſat copioſè & prolixè affert, hic recenſere, nec inſtituti noſtri eſt, nec operæ pretium. Qui plus temporis in hæc cognoſcenda impendere cupit, legat inprimis libros ejus de Philoſophia Sagaci, Archidoxeos Magicæ, de Philoſophia occulta. Libri, quem inſcripſit Labyrinthũ Medicorum errantium, *cap. 9. Magiam* dicit *artem artium aliarum, omniumq́; rerum aliarum occultarum inventricem, ex eaq́;, non autem Galeno, non Avicenna, aut talibus diſcendam eſſe Medicinam.* Et, *de Peſtilitate tractat. 2. pag. 345.* Medico diſcendam eſſe Magiam & cognatas artes, Aſtronomiam, Pyromantiam, Chiromantiam, Hydromantiam ſcribit: aſſeritque, *Johannem Evangeliſtam, Moſen, Aaronem, Eliam, Enoch, Davidem, Salomonem, Danielem, Baruch, Jeremiam, Hezechielem, & omnes Prophetas Magos fuiſſe.* Præterea *in fine lib. de occulta Philoſ. Magiam eſſe per ſe occultiſſimam artem; & ſummam ſapientiam rerum ſupra naturalium: Et quicquid humana ratione*

aliàs.

aliàs agnoſci non poteſt, id Magia inveſtigari poſſe ſcribit, *eandemq; Theologis eſſe cognitu neceſſariam putat, nullumq; Theologum fuiſſe, qui ſine Magiæ cognitione Diabolum ejecerit & ſpiritū expulerit.* Idem affirmat, *lib. 5. de morbis inviſibilibus pag. 13. Magos Ægyptios arte hac miracula edidiſſe, & licet ſcriptura illis artificibus duriora nomina imponat:* (rauhe Namen giebet) *artem tamen illam à Deo fuiſſe.* Ibidemque docet, *Deum arte hac Diabolum donaſſe, & valde peritum in lucem naturæ poſuiſſe: hanc autem ipſi eripi poſſe: artem uſurpandam, Diabolum relinquendum eſſe: ideoq; nos in hoc mundo verſari, ut minor à majori diſcat: atq; ita uſum artis, qualis in ſe eſt, transgreſſionem legis ſive peccatum non eſſe.* Ibidemque ſcribit: *Hoc nobis perſuaſiſſimum eſſe debere, Deum condidiſſe Medicinam, nobisq; ob oculos cōſiderandam poſuiſſe, ideoq; ſi per Characteres nobis aliquid boni fiat, eodem loco eos habendos eſſe, ac ſi plantæ eſſent; ac etiamſi diaboli ſint, eodem loco id habendum eſſe, ac ſi eſſent pixides ex Pharmacopolio. Et ſi diabolus verbum pro herba ſumit, ſit,* inquit, *nobis inſtar herbæ, verba ejus ſunt ſpecies, Characteres ejus compoſita & Syrupi.* Ibidemque docet: *Si Deum toto corde amemus, etiamſi diabolus nobis afferat argentum, aurum, juvet nos, exhibeat nobis medicamenta, eripiat nos ex carcere, credendum eſſe, hoc juſſu Dei fieri.*

Magia Paracelſica fundamentum.

Et ut breviter ejus mentem explicemus, ac totius ejus Magiæ fundamenta in pauca contrahamus, ſummam ſuæ ſententiæ Paracelſus, *ibidem pag. 11.* exponit: *Salus,* inquit, *ex inimicis noſtris, & à manibus eorū, qui oderunt nos: & cogitandum eſſe,* dicit: *Deus me creavit, Deus me redemit, pro omnibus bonis, quæ mihi vel ab inimicis vel amicis* (puta Diabolis & Angelis) *accidunt, ipſi ſit laus & gratia.* Et ſi, quæ alia paſſim de Magia tradit, in omnem partem verſemus, res tandem eò redibit: Effectus magicos pendere vel à cœlo, vel à ſpiritibus ſive bonis ſive malis: utraque, cœlum ſcilicet ſive aſtra & ſpiritus, homini ſubjici, & cœlorum ac aſtrorum vires cogi in Characteres, verba, ceram & alia poſſe: Spiritus quoque ipſos, ut ſerviant hominibus, cogi atque adigi poſſe: & hoc modo Magiam, quam veram, conceſſam & legitimam putat, non differre opere à Sagarum illicita Magia, ſed ſaltem modo quodam. Verum enim Magum fide & imaginatione, (alibi & preces addit,) cœlum & ſpiritus ſibi ſubjicere: ſagas verò idem conjurationibus facere.

Magiæ ſpecies ſec. Paracel.

1. Magiæ autem ſex ſpecies conſtituit Paracelſus, *lib. 1. Philoſophia Sagacis cap. 4.* Primam dicit eſſe interpretationem ſignorum præternaturalium, quæ inter res naturales quidem appareant, naturaliumque corporum ſpeciem habeant; præternaturali tamen modo à DEO in natura conſtituantur. Talemque Magiam fuiſſe interpretationem ſtellæ, quæ Magos ex Oriente in Judæam deduxit.

Huc etiam pertinere interpretationem Prophetiarum & Apocalypſium.

2. Secundam ſpeciem ſtatuit eſſe transformationem corporum viventium; qualis coram Pharaone tempore Moſis accidit: quò etiam Chriſti transfigurationem refert.

3. Tertiam ſpeciem, ait, docere, facere verbâ, quæ omnes vires habeant, quæ à cœlo in herbas demittuntur, qua omnia, quæ Medicus per medicamenta efficit, verbis præſtari poſſit; eamque appellat *Characteralem*.

4. Quartam ſpeciem dicit docere facere Gamaheu, Gamahæa, Gamahæos vel Gamahæas, (alii enim aliter appellant) id eſt, imagines & ſculpturas, quibus mirandis Characteribus & figuris cœli vires imprimantur; quæ omnia præſtent, quæ alias ex rebus naturalib9 compoſita inſtrumenta faciunt. Sicut enim clavis ſeram aperit, gladius vulnerat, thorax ferreus munit: ita eadem inviſibiliter peragi poſſe per imagines ex influentia ſupercœleſti lapidibus inſculptas.

5. Quinta ſpecies eſt, quæ imagines conficit ſimiles his, quibus eæ deſtinantur, quibus quicquid infligitur, ii patiantur, quorum ſunt imagines. Hac Magiæ ſpecie dicit in imagine cerea vel alia poſſe quẽ aſſari, configi, paralyticum, cæcũ, impotentem ad Venerem reddi, rurſumque ſanari: hæcque Magia illi dicitur *Altera in Alterum*.

6. Cabala. Ultimam ſpeciem conſtituit Cabaliſticam. Cabala autem apud antiquos doctrinam non propria inventione aut meditatione inventam, nec ex libris aut ſcriptis aliorum hauſtam, ſed vivâ voce à patribus acceptam & quaſi per manus traditam ſignificabat, nihilq; aliud erat, quam myſtica quædam, ſymbolica, & ænigmatica Theologia; Cabaliſtarumque erat, traditionibus majorum fidem habere, licet nullam rationem protulerint; nec in dogmata inquirere. Et triplicem eam quidem faciunt, primam, quã Adamum dicunt doctrinam à Deo acceptam tradidiſſe filiis, qui eam reliquis patribus traderint: Alterã, qua Deus in monte Sinai Moſi 40. diebus, quibus cum eo commoratus eſt, legis explicationem tradiderit, quam ipſe rurſum Joſuã docuerit: hac tamen conditione & mandato addito, ut eam paucis tantùm quibusdam, iiſque ſapientibus revelarent, quam illi rurſum aliis ſapientibus, ſed paucis communicarent. Factumque id continua ſucceſſione usque ad Eſdram, qui convocatis omnibus ſenioribus de ſingulis, quod à majoribus acceperant, exceperit, & in 70. libros retulerit, quos tamen paucis, & non ante annum ætatis quadrageſimum, legere licuerit. Tertiam à Rabinis inventam, qui literas & ſyllabas Bibliorum in numerũ vertunt, mutant, & occultos inde ſenſus eliciunt. Exempla videantur in Lexico Schindleri.

Verum cum de Judæorum Cabala non agat Paracelſus atque ipſe, eodem,

eadem in libro cap. 6. Hebræis parùm tribuat, eosque in natura nihil cognitum habuiſſe, ſtupidiſſimosque aſinos fuiſſe, ſcribat: Judæorum illa ſomnia examinare, quod Eraſtus, *part. 2. diſp. contr. Paracelſ. p. 275.* fecit, hoc loco opus non eſt, ſed de Paracelſi Cabala dicendum.

Cabaliſtica Magia Paracelſi.

Cabala a. Paracelſi rationem ac modum tradit, quo characteribus, ſigillis, figuris, verbis admiranda & aliis impoſſibilia perficiantur, ac Magia Cabaliſtica præſtari poſſe docet, ut quis poſſit audire vocem ultra mare, aliquis habitans in Occidente loqui cum aliquo habitante in Oriente. Quæ enim voces naturaliter exaudiri poſſint per paſſus 100. easdem beneficio Magiæ dicit exaudiri poſſe per 100. milliaria Germanica. Item quod iter curſor vel equus naturalibus viribus menſis ſpacio abſolvit, id per hanc Magiæ ſpeciem uno die poſſe abſolvi. Ac tales equos habuiſſe Magos Sabæos, eosque Magica, non naturali vi equorum Bethlehem veniſſe, *lib. 1. de vita long. cap. 9.* ſcribit. Et quicquid natura operatur annuo ſpatio, id ipſum menſe perfici poſſe etiam in fructibus maturandis pollicetur. Hoc modo Trithemium cœnam ex Italia vel Gallia petiiſſe prolato verbo; Affer, referunt.

Conſentit cum his Crollius, *in præfatione pag. 36 & ſeq.* ubi *pag. 38.* ſcribit: *Quicquid oculis videmus in majori mundo, hoc idem imaginatio poteſt producere. Sic omnes herbæ, omnia creſcentia, omnia metalla per imaginationem & verum Gabalam poſſunt produci.* Nominat autem Crollius hanc Magiæ ſpeciem non Cabaliſticam, ſed Gabaliſticam, à Gabale homine interno, ſidereo, olympico, qui ſit idem cum aſtrorum firmamento, atq; ideo propter virtutum magneticarũ affinitatẽ omnes aſtrorum vires ad ſe attrahere poſſit. Et cum in aſtris firmamenti omnem ſapientiam, omnesque artes latere putet, per ſpiritum iſtum ſidereum ex cœlo hominem attrahere poſſe omnem rerum cognitionẽ, ſcientiam & ſapientiam putat.

Fundamẽtum Magiæ Cabaliſticæ

Atque hanc partem Magiæ Cabaliſticam dictam tribus columnis niti dicit: primò veris precibus, Spiritu & veritate factis, ubi in ſancto ſanctorum fiat unio Dei & Spiritus creati; ubi Deus interno ſpiritu, non vi vocabulorum, ſed in ſilentio ſacro, abſque oris apertione atq; anhelitu, compelletur. 2. Fide non illa ſalvifica, ut, Paracelſ. *tom. 1. pag. 90.* ſcribit, ſed naturali ſive ſapientia omnibus hominibus æqualiter in prima Creatione communicata, quæ hominibus cum dæmonibus ſit communis, quam, *in lib. de peſte*, incantatoriam nominat, & de qua Chriſtum, *Luc. 17.* opinatur locutũ, & de qua tum alibi, tum *lib. 1. de orig. morb. inviſib.* agit: & 3. Imaginatione fortiter exaltatâ. De qua Crollius, *p. 46.* ſcribit: *Quicquid Medicus naturaliter ſive herbis per moram temporis ſucceſſivè operantibus efficit: illud Magus ſive Medicus cœleſtis Chamcteribus & lapidibus, Gamahæa ſcilicet influ-*

Digitized by Google

influentialis conjugii terreſtri ſigno, per combinationem ſuperiorum & inferiorum aſtraliter, validiſſima impreſſione ſubitò & longè citius perficit.

Approbantur iſta à recentioribꝰ aliis, & Cabala Paracelſiſtarum commune prefugium eſt, & ſub Cabalæ nomine omnia tegunt, quorũ rationem reddere nequeunt. Erneſtus Burggravius Martiam armaturam & gladios, in valida diſpoſitione Martis ex ſeptem metallis ſub ſuis ſideribus aſſumtis & præparatis, opere ipſo fabrili, intentione, verbis & halitu, omnibus martialiter ſe habentibꝰ, ad vim hoſtilem avertendam, hoſteſq; in fugam vertendos pollicetur, in libro, cui titulum fecit, *Achilles πάνοπλος redivivus.* Idem lampadem vitæ & mortis promittit, in qua, tanquam in fatali lumine, omnis hominis fortuna, affectus, morbi, & tandem ipſa mors obſervari poſſit. De armatura Martia ſic ſcribit: *Ad incudem & fabricã ſtabis obfirmato animo, & imaginatione fortiter elevatà re & affectu exaltato: tùm voce iracundà, aſperà, infractà, raucà, minaci, atroci, hoc eſt, Martiali; tùm oculis ad Baſiliſci obtutum intenſis operi irradia, & martialiter aſpira tali carmine:*

Armatura Martia.

Auſpicio Martis bene cedat Fabrica & Artis.
Arma mihi cudo, cœlo aſpirante ſecundo,
Quis poſſit duri vis nulla nocere metalli,
Sed pavor, & terror perturbet, mentis & error
Hoſtem acie in cuncta, ut nequeat conſiſtere puncto.

Mox addit: *Inſpira fortiter, & anhelitu ei incumbe Martiali, repetitis, quoties operi congruum, numeris:*

Ut lupus ignavos nocturnos terxitat agnos,
Ut timidos ſævos exhorret dama moloſſos:
Sic quoq; præcipitem incutiant hæc arma timorem.

Iterum hic aſpirandum, & inſpirandum operi Martialiter:

Contrà præſente ut nequeat conſiſtere mente.
Irrita tela dabis, quicunq; minabere nobis,
Obvius his armis quique ibis, abibis inermis.

Hic Martialiter, ut poteris, iterum inſpirato, & repetitis inter Pyrimonas numeris, fortiter ingemina:

Hàc veluti flamma mollescit Martia lamna:
Hòc veluti flatu electrum dureſcit & ictu:
Sic quoq; molleſcant, & pectora dum liqueſcant,
Præq; metu rigeant, pavidoq; tremore fatiſcant.

Et talis quidem eſt, inquit, *ab imaginatione Martialis inſpiratio, cujus nemo vires refutat, niſi qui in omnibus arcanis profanus hoſpes eſt.* Sit ſanè horum ſacrorum conſcius, quisquis volet. Ego quidem libenter me hic profanum & hoſpitem profiteor. Neque mihi tàm valida phantaſia eſt, nec verba tàm potentia, ut in ipſum chalybem agere

agere poſſint. Plura videantur apud ipſum Burggravium, Rogeriam Bacchonem, *de mirabili artis & naturæ poteſtate*, Paracelſum, *in libris Archidoxeos Magica*; & alios.

Magia Paracelſ. opera.

Omnia autem, quæ Magiæ opera Paracelſiſtæ promittunt, breviter proponit Andreas Libavius, *contra Crollium pag. 55. Lucis naturæ*, inquit (nam hoc ſplendido titulo omnia excuſare conatur) *eſt præcipere ſpiritibus immundis, ut adſint ad miniſteria; tempeſtates ciere; ſata transferre; caput demere homini, iterumque imponere; unico momento cœnas Magicas exhibere; affigere cornua; bibere ex cribro; ſiſtere pridem defunctos; tribus jaculis ex arcu & globulis ex bombardis emiſſis, omne, quidquid velis, etiam non viſum confodere; in ſpeculis videre omnia præterita & præſentia, futura, facta, dicta, ſcripta, cogitata; ſanare per maximas diſtantias; colloqui cum eo, qui eſt in Perſia, cum tu ſis in Hiſpania; in Luna legere ſcripta ejus, qui mille milliaribus abeſt; in homine deſtinato abſente ea imaginatione perficere, quæ in homunculo cereo, vel alio aguntur, quo iſte repræſentatur; ligaturas phyſicas inducere, iterum demere; inimicitias & favores conſtituere, affectusque hominum mutare ad libitum; detrahere uni vires, & alteri inferre; victorias transferre; magnos exercitus voce, fiſtula vel imaginatione in fugam vertere; mures & muſcas congregare, ut & ſagas; Characteribus, pentaculis, ſigillis & aliis ab omni injuria ſe immunem reddere; armaturas, globos, clypeosque Martios facere, quibus ſaltem viſis hoſtiles fundantur exercitus; adjurare bombardas, ne explodantur; equos ita afficere, ut ſummâ celeritate etiam per præcipitia ferantur, & ex hoſtibus ſalvum referant ſeſſorem; facere tintinnabula, quibus meretrices diſcernantur; mutare hominum figuram in leoninam, urſinam & alias; ſic ludere poſſe teſſeris, chartis & aliis, ut nunquam ſuccumbas; avium voces intelligere; novacula cotem diſſicare; baculum in ſerpentem mutare, & alia multa incredibilia perpetrare.*

Magia Paracelſ. impia.

Verum enim verò, ſi hæc diligenter perpendantur, omnia ferè impia & blaſphema ſunt. Quanquã enim proteſtetur Paracelſus, ſe non illam infamem, & quæ diaboli miniſterio fiat, Magiam, ſed naturalem & licitam commendare: tamen ex iis, quæ jam ex eo allata ſunt, & paſſim ex ejus ſcriptis ſatis patet, qualem Magiam ſectatus fuerit. In *lib. principiorum ſeu de myſteriis verm. cap. 5.* Infamem illum Magum Judæum Techellum commendat ac defendit, & vix fuit ullus ullo ſeculo Magus famoſus, quem Paracelſus non laudet. *Lib. 15. de morb. inviſib. pag. 183.* defendit, ut antea dictum, Magos Pharaonis, artemque ipſorum à Deo fuiſſe ſcribit; & ægrè fert, quod ſcriptura ſacra durioribus nominibus eos appellat Zauberer / dum ſcribit inter alia: Wiewol die Schrifft den Künſtlern rauche Namen gibt: ſo ligt es doch nicht an den Namen.

Denn

Denn die Kunſt vermag die Namen anders darzuthun. Et mox: Darumb haben die Künſtler der Kunſt halben Gott nicht erzürnet. Idem, *in lib. de Occult. Phil. p. 281.* de Bileamo ſentit. Quamvis etiam eo ipſo loco Magiam veram à Nigromantia diſtinguere conatur & nigromantiam per ceremonias & conjurationes fieri dicit; Magiam verò ſine ceremoniis, conjurationibus, & conſecrationibus, ſed ſola fide illa, qua ſecundum Salvatoris dictum, montes transferri & in mare projici queunt, quæque ſpiritibus poſſet imperare, & eos ad ſervitia cogere: tamen qualis illa, quam veram putat Magiam, ſit, & quam malè & impiè fides miraculoſa illi attribuatur, ex ſequentibus patet, cum ſcribit. Si homo arte magica ſit læſus, durch Zeuberey / hoc modo eſſe curandum; *Eſſe fabricandum vel effingendum pedem vel manum, vel aliud membrum ad formam ejus, quod ægrotat & dolet, vel etiam imaginem totius corporis, atque illam eſſe inungendam & obligandam, non dolentem hominem. Si homo per incantationem uſum ſermonis, viſum, auditum vel virilitatem amiſerit, totius hominis imaginem è cera eſſe faciendam, forti fide & fixa imaginatione; atq; illam imaginem debito modo curandam eſſe.* Et mox: *Medicus non omnia, quæ ſcire debet, in Academiis diſcere poteſt: ſed opus eſt, ut interdum anus, Zygainos, Nigromanticos, Agyrtas, Ruſticos ſeniores, & ejuſmodi viles homines alios conſulat & ab iis diſcat. Plura enim de talibus norunt, quam omnes Academiæ.* Et quis de Magia non ſuſpectum habeat eum, qui Campanam Virgilii & cujuſdã Hiſpani diabolos advocantem & repellentem, Speculum Magicum, in quo omnia videri poſſunt, & ſimilia probat? Atque ita omnem ſuæ Magiæ vim à Diabolo pendere, diffiteri nõ poteſt Paracelſus. Hanc ſaltem differentiam inter illicitam & licitam Magiam conſtituit; quod illa incantationibus & ceremoniis quibusdam diabolo quaſi blandiatur: Hæc verò diabolo artes ſuas vi quaſi eripiat, & fide ac fixa imaginatione eum ſervire cogat.

Vis Magiæ Paracelſ. à diabolo.

Verum nunquam probavit Paracelſus, licere à diabolo aliquid petere vel auxilium exſpectare. Recteque Chryſoſtomus ſtatuit, potiꝰ mortem homini Chriſtiano ſubeundam, quam vitam ligaturis redimendam. Et Deus ab initio mundi, *Gen. c. 3 v 15.* inimicitias inter hominem & diabolum poſuit. Neque ullum exemplum in ſacris literis vel hiſtoriis habetur, quod diaboꝉ homini unquam quid beneſecerit, Sat multæ legiones angelorũ ſunt, quorum miniſterio Deus, ubi vult homini benefacere poteſt.

A diabolo non liceat auxilium petere.

Secundò, fruſtra & *loco allegato & lib. de occult. Phil. p 289.* Magiæ vires & potentiam ex fide deducit. Nam primò fides illa miraculoſa inter χαρίσματα Spiritus ſancti ab Apoſtolo; *1 Corinth. 12 v. 9.* recenſetur, quam non quilibet ſibi polliceri poteſt. Et inter Magos recenſet tales Paracelſus, quos fidem illam mira-

Fides miraculoſa.

miraculoſam non habuiſſe certum eſt; ut Techellum illum Judæum, magos Pharaonis, aliosque Paganos: Et proponit talia Magiæ opera, qualia etiã in Virgilii Pharmaceutria deſcribuntur. Deinde fides & preces ſecundum verbum & promiſſionem Dei inſtitui debent. Ita Elias, *2. Reg. cap. 1.* dicit. *Si vir DEI ſum, cadat ignis de cælo, & devoret te cum tuis quinquaginta.* Nimirum qui per talem fidem mira præſtare cupit, is de ſucceſſu nullus dubitare debet, ſed perſuaſiſſimum habere, eventurum eſſe, quod vult. At ne dubitet, omnino promiſſio præceſſerit, neceſſe eſt. At talis hic nulla eſt. Imò multa peraguntur à talibus ſpecie iſtius fidei, quæ verbo Dei planè ſunt contraria. Et certè horrenda eſt impietas Crollii, quod ſcribere audet; *preces veras in Spiritu & veritate factas eſſe primum Magiæ Cabaliſticæ fundamẽtum.* Cum enim preces cultus Dei ſint, & ſecundum illud 1. Joh. cap. 5. verſ. 14. αὕτη ἐςὶν ἡ παρρησία, ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κτ̀ τὸ θέλημα αὐτȣ, ἀκούει ὑμῶν, preces tantùm ſecundum promiſſionem & voluntatem Dei inſtitui debeant, non decet hunc cultum ita profanare. Mõſtretur in ſacris vel jota ſaltem, ubi Magia, quam ex Paracelſo defendit Crollius, promiſſiones exauditionis habeat. Videantur quæ antea de curationibus magicis adduximus, & facilè erit judicare, an iſta à DEO petere liceat, & ſi quis talia præſtet, an DEI, an Diaboli auxilio adſcribendum ſit. Ut alia non repetam, an non impium eſt, confidenter ſcribere, quod Crollius, *pag. 38.* facit; *Quicquid oculis videmus in majori mundo, hæc imaginatio poteſt producere: ſic omnes herba, omnia creſcentia, omnia metalla* (cur non etiam animalia?) *per imaginationem & verum Gabalam poſſunt produci.*

Fides verò illa naturalis, quæ ſit poteſtas faciendorum operum mirabilium, in creatione omnibus hominibus æqualiter concreata & ingenita, merum figmentum eſt. Vera enim miracula tantum Eccleſiæ Dei propria ſunt. Neque tamen poteſtas faciendi miracula omnibus conceſſa eſt: nec Abraham, David, Salomon & plurimi alii ediderunt miracula. Solus nimirum Deus autor miraculorum eſt; qui hoc donũ, cui vult, largitur, & ut rectè Nicodemus ait, nemo poteſt ſigna iſta mirabilia facere, niſi Deus ſit cum eo. Quæ verò ab infidelibus & Magis fiunt miracula, ope Diaboli fiunt, nec ſunt vera miracula, ſed σημεῖα καὶ τέρατα ψεύδους, ut Paulus nominat. *Fides naturalis Paracelſ.*

Impium etiam eſt, quod ſcribit Crollius, *pag. 46. Verum Cabaliſtam facere omnia, quæ vult; velle autem, quæ ipſe Deus.* Nullibi enim in ſacris aliquid de iſta Magia exſtat, neque ullo apice ex ſacris probari poteſt, Deum iſta Magica velle. Salvator noſter equidem, *Joh. 15. v. 15.* ad diſcipulos ait: *Vos dixi amicos meos, quia omnia, quæ audivi*

à Patre meo, nota feci vobis; & Paulus, *Actor.20.v.27.* Omne conſilium Dei ſe annunciaſſe profitetur. At de magia nullibi quicquam exſtat; imò toties in ſacris prohibita eſt.

Imaginationis vires ſec. Paracelſ.

Quæ verò de Imaginatione ſcribit Crollius, *p.36.37.38.39.* Enthuſiaſtarum ſomnia ſunt. Magnam vim imaginationis eſſe nemo negat, ſed ea præſtare poſſe imaginationem, quæ Crollius ſcribit, fabulæ ſunt. Nimirum proprium corpus transmutare, atque interdum etiam alienum; plures imaginando effeciſſe, ut ſubitò ſint facti templum DEI: imaginationem eſſe magnetem attrahentem ultra mille milliaria, & in exaltatione attrahere ex elementis quatuor, quicquid vult, per imaginationem poſſe attrahi operationes aſtrorum in imagines, lapides, gemmas, ut eandem cum aſtris exerceant potentiam; Imaginationem poſſe producere quicquid in majori mundo oculis videmus, ut omnia vegetabilia & metalla; Imaginationem poteſtatem habere gignendi & producendi corpora viſibilia; & quascunque operationes mirabiles præſentem, abſentem ſupra humanum rationis captũ proferre poſſe. Manus noſtræ ſunt oculatæ, Crolli, credunt, quod vident. Quandò, quæſo, tu vel omnes tui Gabaliſtæ & Magi (absque diaboli ope) tale aliquid præſtitiſtis? Itaque mirari ſatis non poſſum Crollium, qui tàm benè novit, quam ſuos digitos novit, nec à ſe unquam, nec à quoquam alio, ut modò dixi, ea, quæ tàm glorioſè de Gabaliſtica prædicat, præſtita fuiſſe, aut etiamnũ præſtari poſſe, ſola ſcilicet imaginatione, ſine vi divina vel Diabolica (qua multa admiranda præſtita fuiſſe non negamus:) nihilominus tàm audacter iſta ſcribere, & incautam juventutem laqueis & præſtigiis diaboli objicere. Si omnes artes, ſcientiæ, rerumque cognitio in cœlo eſt, cœloque omnia, ut ſcribit Crollius ſunt notiſſima, & Crollius hujusque Sectæ alii modum ſciunt, quo iſta è cœlo ab homine attrahi poſſint: cur nullus eorum hujus Magiæ beneficio omnium artium peritus evaſit, & omnem Phyſicæ, Chymiæ & Medicinæ ſcientiam è cœlo attraxit, & inprimis tanto labore quæſitum lapidis Philoſophici artificium aſſecutus eſt? cur in communi Ignorãtiæ luto cum aliis mortalibus hærent? Si Crollius imaginatione ſua morbos curare potuiſſet, cur in medicamentorum Chymicorum laborioſam præparationem tantum temporis impendit? Verum figmenta iſta ſunt & meræ principii petitiones. Nam qua ratione probant, in cœlo omnes artes eſſe omnemq; ſapientiam & ſcientiam? Nulla. Qua ratione demonſtrant, ſi ibi eſſent omnes ſcientiæ, poſſe ab homine attrahi? Itidẽ nulla.

A Magia dehortatio.

Ut ergò uno verbo, quid de Magia, quam Crollius in præfatione ſua Medicinæ ſtudioſis obtrudere conatur, ſentiam, dicam:

Callidus, ô Pueri, fugite hinc, latet anguis in herba:

&c.

Digitized by Google

& ſub melle medicamentorũ Chymicorum fel venenatum in præfatione occultatur. Neque ſapientiæ ſpecie ſe quiſquam decipi patiatur, ſed norit, diabolum verſipellem eſſe, & nonnunquam ſub doctrinæ ſpecie homines decipere, ut prudenter monet Joh. Franc. Picus Mirandulanus, *de ludificat. dæmon. Dialogo 1. Ut enim,* ait, *mulieribus, compotationibus laſciviisq; trahebat olim, & nunc etiam homunciones allicit: ita Philoſophos, quorum multos ab hiſce abhorruiſſe conſtat, iis, quibus tamen facile poſſent, laqueis cæpit, doctrina ſe. ſpecie, illosque (Pythagoram, Empedoclem, Apollonium & alios) multifariam pellexit ad ſe colendum ſub velamento ſapientiæ, ſub tectorio ſuperſtitionis religionem mentita. Siquidem per doctrinæ gradus ad precationes, hymnos, oracula ſe conferebant, quibus aſſequi videbantur, ut futura prænoſcerent, ut ad diverſa ferrentur loca per aerem. Fiebat enim id miniſterio dæmonum, quod illi deputabant hominũ divinitati. Nã quo pacto aliter Pythagorã modò in Tauriminio Siciliæ, modò in Metaponto, parvo intercedente temporis ſpatio, diſcipuli ſpectaviſſent diſputantem?* Caveat ergo quiſq;, ne, prætextu Magiæ naturalis & divinæ cujusdam Philoſophiæ ex lumine naturæ, execrandam illam Magiam exerceat.

Caveat quiſq;, ne iis mediis ad quãcunque rem edendam utatur, quæ ſupra naturam ſunt, atque effectus rebus naturalibus adſcribat, qui in earum poteſtate non ſunt, ſed à diabolo dependent. Quã in rè hodie à multis Politicis peccatur, qui cum nec rerum Philoſophicarũ & Phyſicarum, nec Medicarum ſatis gnari ſint, interim verò novitatis ſtudioſi nonnullis, qui neſcio quam Magiã naturalem ſeſe callere jactitant, fidem habent, & mediis ſacræ ſcripturæ & mandato divino contrariis utuntur, atque ita Deos alienos colunt. Neque eſt, ut quis id prætendat, ſe nullum cum diabolo pactum iniiſſe, ſed quibusdam mediis ſine ſuperſtitione uti. Nam homo cum diabolo pactum habere poteſt non ſolum explicitum, ſed & implicitum. Explicitum eſt, ubi quis ipſe cum diabolo pactum init. Implicitum, cum quis iis mediis utitur, quæ alius quis, qui cum Diabolo pactũ explicitum init, à diabolo accepit, & diſciplinam iſtam prius a diabolo hauſit, utitur. Ex gr. ſi quis ſeu characteribus quibusdam, ſeu ceremoniis, ſeu aliis mediis, in quorum naturali poteſtate non eſt hoc præſtare, corpus ſuum ita obfirmat, ne vel enſe, vel globo tormentario lædi poſſit, is pactum implicitum cũ diabolo init, & medium quod diabolus ei, qui cum eo primus pactũ hàc de cauſa iniit, monſtravit, utitur. Neque enim characteres vel alia talia corpus hominis ita firmãt, ſed diabolus, qui iis, qui à ſe auxilium & ſubſidium petunt, ſi hoc charactere vel hoc medio utantur, ſe adfuturum in primo pacto promiſit. Characteres enim ejusmodi ignorabiliter literati, ut Apuleius, *lib. 4. de aſino aureo*, nominat, ut & cete-

Digitized by Google

ceremoniæ Alphabetum ſunt diaboli: quod licet ego vel tu non intelligamus, diabolus tamen ex pacto intelligit. Ut enim literæ & verba θέσει & hominum conſenſu valent,& hinc variæ linguæ apud varias gentes ortæ: ita ex conſenſu & pacto hominis & diaboli tales characteres, ceremoniæ & ſimilia ortum habent. Ex. gr. inter Polonos convenit, ut vocabulum Bock Deum ſignificet. Itaque quamvis ſi vocabulum hoc Polonus cum Polono loquens pronunciet,audiens Latinus,Græcus,Italus,Gallus id planè non intelligat,Germanus hircum dici putet:tamen Polonus intelligit, Deum dici: Ita etſi quid his vel ille character vel ceremonia ſibi velit, hic vel ille non intelligat: Diabolus tamen,qui huic characteri vel ceremoniæ hanc ſignificationem impoſuit,id intelligit. Et ſicut aliquis qui linguam aliquam non callet, perſuaderi poteſt,ut vocabula quædam ex ea pronunciet, quaſi in laudem alicujus cedant, cùm tamen mera convitia ſint: ita eodem modo in characteribus ignotis uſurpandis vel verbis ignotis proferendis quis peccare poteſt, auxiliumq; Diaboli ejuſque opem & operam implorare. Quod quàm periculoſum ſit quilibet perpendat, & in Decalogo primum præceptum eſſe non obliviſcatur: Non habebis Deos alienos. Habet verò Deos alienos, qui Deo poſthabito ejuſque ſolius poteſtati non confidens, mediis utitur, quæ idem non ordinavit; ſed à Diabolo primùm profecta ſunt. Notanda hîc eſt hiſtoria, quã è Martini Delrio, *diſquiſit. Magic. lib. 2. quæſt. 29. ſect. 1.* alibi etiã recenſui. Cornelius Agrippa Lovanii commenſalem habuit adoleſcentem curioſum nimis, qui poſtquam peregrè abſente Corneliô Agrippâ ab uxore impetravit copiam ingrediẽdi Muſeum Agrippæ, incidit in libellum conjurationum, in quo cùm legeret, janua pulſatur, & cum legere pergeret, Dæmon ingreditur, & cur vocatus ſit quærit, juveniquè obmuteſcenti fauces intercludit. Domum reverſus Cornelius Agrippa videns exultantes ſuper ædes Dæmones & rem geſtam à Dæmone percipiens, jubet, ut Dæmon præſtet,ut cadaver juvenis cum reliquis ſtudioſis in foro obambulet. Quod & præſtat: ſed ubi rector cadaver deſerit, id in foro concidit. Cùm ergò adoleſcens non eâ intentione in libro Magico legerit, ut dæmones advocaret: ille verò ex pacto, quod cum Agrippa vel quovis alio inierat, ad verba illa præſentem ſe exhibuerit: patet hinc, quemvis etiam alium, & quidem inſcium, facere poſſe, ut Diabolus ad verba vel characteres vel ceremonias, de quibus in pacto conventum, ſeſe vel præſentem vel aſſiſtentem & opitulatorem exhibeat. Verum de his videantur plura infra, *cap. 18.*

Licet verò in ſacris exempla habean-

A diabolo auxilium non petendum.

beantur, quod Apoſtoli diabolo imperarint, eumque ejecerint: nullum tamen exemplum uſpiam extat, quod quisquam Sanctorum diaboli ſervitio in finem bonum & hominum utilitatem uſus ſit. Et quomodo ille homini inſerviet, inter quem, & humanum genus Deus ab initio conſtituit inimicitiam; propter quam adverſarius noſter factus eſt, & circumit tanquam Leo rugiens, quærens quem devoret. Unde Apoſtolus, *1. Corinth. 10.* vetat nos fieri ſocios Dæmoniorum. Et non ſine cauſſa ab antiqua eccleſia inſtitutum, ut baptizandi renuncient Diabolo & omnibus operibus ejus. Ideo deſertor Eccleſiæ Chriſti eſt & caſtrorum Dei, atque in caſtra diaboli concedit, qui quocunque modo auxilium à diabolo petit, eumque in re quacunque peragenda ſibi ſocium adjungit.

Et quamvis quis pro Paracelſo iſtud urgere poſſit: non adeo incommodum videri, ſi quis medicamenta, eaque efficaciora, quam Medicis vulgò nota ſint, à diabolo diſcat, quibus multos morbos curare poſſit, aliis Medicis incurabiles. Licet enim à diabolo communicatū ſit tale medicamentum: nihilominus multum commodi in homines inde redundare. Verum enimverò nec hoc tutum vel pium. Quanquā enim negari non poſſit, diabolum rerum medicarum ſatis eſſe peritū: tamen omnia ejus, quæ pollicetur, auxilia, fraudulenta ſunt, & corpori, atque animæ imprimis, hominis perniciosa, & plus incommodi & damni ab iis, quam utilitatis exſpectandum. Dictumq; antea ex Chryſoſtomo, potius mortem homini eſſe ſubeundā, quam vitam ejusmodi remediis redimendam. DEUS, qui percutit, ſanare poteſt, & ſi ex ægri commodo ſit futurū, benedicit medicamentis ordinariis, ut in ſalutem ægri cedant, ne diaboli auxilio opus ſit. Ideoq; a ſolo Deo auxilium petendum, nec eo relicto ad hoſtem ejus diabolum transeundū. Nec refert, quod æger implorato Dei auxilio ſanitatem ſemper non cōſequatur. Poteſt equidem ſemper opem ferre: verum quia è re ægri eſſe intelligit, à morbo nō liberari: in ejus voluntate acquieſcendum, nec ad media prohibita contra Dei voluntatem accedendum; nec ille Virgilianus imitandus, qui ajebat:

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta movebo.

Et inſigne exemplum, quod non fas ſit, à Diabolo auxilium petere, præbet nobis Rex Ahaſias, *2. Reg. cap. 1.* Qui cum ad Baalzebub Eccronitarum idolum quosdam de valetudine ſua conſultum miſiſſet, iis obviam factus Elias Propheta ita eos alloquitur: *Numquid, quia non erat DEUS in Iſrael, mittis, ut conſulatur Baalzebub, deus Eccron. Idcircò de lecto, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed moriendo morieris.* Quo exemplo clarè docemur, in morbis ſolum à DEO, nullum vero à diabo-

Digitized by Google

diabolo auxilium petendum eſſe. Summa; fugiendus eſt diabolus, & non facienda mala, ut eveniant bona, neque diabolo fores ad majores conatus patefaciendi. Et quomodo, qui homicida & mendax erat ab initio, teſtante Salvatore, *Johan. 8.* aliquid boni, & quod hominibus verè prodeſſe poſſit, homini communicaverit? Aliquid ne boni à fraudium omnium Architecto ſperandum? una manu panem oſtendit, altera lapidem præbet, & id unicè agit, ut animam ejus, qui ſocietatem cum eo init, eumque in auxilium vocat, lucretur, atque ita ſuum, non hominum, quos omnes perditos cupit, commodum quærit.

Poſſet quidem Dæmon quoſdam integre perſanare: at tantum beneficium in hominem, quem perpetuo conſectatur odio, cõferre haud cupit: Fictam duntaxat ſimulatamque præſtat ſanationem, cujus admiratione hominum mentes faſcinet; idque inprimis agit, ut ab his, quos in ſui admirationem traxit, divino cultu & honore afficiatur, atque ita hominem à DEO avertat & ad ſe convertat. Rectè proinde Leo, *Homil. 19. Beneficia Dæmonum cunctis eſſe nocentiora vulneribus, & præſtare illorum odium, quam pacem meruiſſe*, ſcribit. Quò enim magis blanditur, eò magis fallere cupit, ut teſtantur hiſtoriæ cùm aliæ, tum illa apud Nicol. Remigium, *lib. 1. Dæmonolat. cap. 9.* Cum enim Dæmon adoleſcentem quendam in ſocietatem tracturus eſſet, in primo colloquio ipſi edixit, ut furtis, crapula, libidinibus, blaſphemia, cæteriſque vitiis abſtineret, pietatem coleret, inopes facultatibus ſublevaret, ſeipſum in hebdomade bis jejunio maceraret, ſolennes preces non intermitteret, atq; ſedulo obiret omnia, quæ hominem Chriſtianum æquum eſt facere.

Præterea nec media, quibus utũtur, ordinaria & naturalia ſunt, ut paſſim ex Paracelſo videre eſt: Sed verba, characteres, cereæ imagines & ſuperſtitioſa alia diaboli inventa. Ergò in medicamentis, quæ magica vi naturali prodeſſe dicuntur, dijudicandis, magna cautione opus eſt, ne vel quæ à natura vires ſuas habẽt, pro Magicis & Diabolicis habeantur, vel contra talia magica pro naturalibus obtrudantur. Multi enim, ſi effectus alicujus cauſam non intelligunt, mox eum pro Magico habent, ſatis imperitè & præcipitanter. Quem errorem ne erremus, experientia diligenter conſulenda eſt, effectuſque, quem experientia frequens & certa pro indubitato habet, pro naturali habendus, licet de cauſa nobis nondum conſtet. Nam quis crederet Magnetem ad polum converti, trahere ferrum, niſi id experientia comprobaſſet? Et multi ſunt tales conſenſus multarum rerum, quos magneticos hodie appellant. Ex altera parte videndum, ne ſuperſtitioſa pro naturalibus habeantur. Licet enim effectum ſæpius eodem modo reſpõdere videamus, ſi tamen talia media adhibeantur,

Magica ut dignoſcenda.

quæ

quæ hujus cauſa eſſe non poſſunt, certi ſimus, magici aliquid ſubeſſe. Et licet ille, qui talia media adhibet, extra omnem Magiæ ſuſpicionem ſit: probabile tamen eſt, talia fieri ex pacto cum eo, qui primus eã diſciplinam à diabolo ſancitã hauſit. Cujus exemplum ſatis ii præbent, qui, ne ab armis violentur, prohibere poſſunt. Quanquam enim ipſi nullum pactum cum diabolo inierint: tamen cum certum ſit, ea, quæ adhibent, media eſſe non naturalia, nec ab iis tantam vim provenire poſſe, præſtant hoc ex pacto, quod is cum diabolo init, qui primus hanc artem à diabolo accepit. Atque ita talia juvant ex pacto cum diabolo; ſi non expreſſo, tamen tacito & omnino vi primi cum diabolo pacti.

Medicamenta naturalia à magicis ut diſcernenda.

Ergo ne ſuperſtitioſa, & quæ de occulto aliquo cum diabolo pacto ſuſpecta ſunt, uſurpemus, ſequentia diligenter notanda ſunt. Nam ubi nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificii ſolertia adeſt: pactum cum diabolo intercedit; cum quocunque etiam illud ſit initum. Deinde ubi adhibentur characteres, vel verba ignota, obſcura, non cohærentia, aut ſacra, ſed ad alienum ſenſum detorta, aut cum certi ritus & ceremoniæ nullius momenti, vel alia ejus generis adhibentur: res omnino ſuſpecta eſt. Quale eſt illud Paracelſi, *de Philoſoph. occult.* ubi ſcribit, à morbis ex incantationibus quem tutum eſſe poſſe, ſi quis induſium uſu tritum inverſum induat.

A magia dehortatio.

Verum plura hac de re addere non libet. Ne quis novitatis avidior ſe in aliqnod periculum conjiciat, videat in Sacris graviſſima mandata, quibus Magia prohibetur, præcipuè *Exod. 22. Levit. cap. 19. v. 13. cap. 20. & Deut 18. Mich. 5. Eſa. c. 8.* Præterea legat, quæ hac de re diſputat Eraſtus, *part. 1. contra Paracelſ.* & Libavius, qui ſatis prolixè contra Crollium & Magiam Paracelſi agit, precipue *in exercit. de horribili impietate Magiæ Paracel. juxta Crollii ſentent.*

Tertium Medicinæ fundamentum Aſtrologiam ſtatuit. Ubi quidam recentiores per Aſtronomiam & Aſtrologiam non illam cœleſtem intelligunt, ſed peculiarem Microcoſmi & aſtrorum in homine cognitionem. Alii eam in ſympathia & antipathia ſiderum cœli & mundi inferioris conſiſtere dicunt. Verum latius eam extendere videtur Paracelſus, qui *libro 1. de Philoſophia Sagaci cap. 4.* totam Magiam ſub Aſtronomia concludit, miramque Aſtronomiæ partitionem, quæ ibi videri poteſt, inſtituit. Verum Aſtrologiam quod attinet, medico eam, ſi genuina ſit & naturalibus fundamentis innitatur, non ſuperſtitioſa, qualis in Arabum libris habetur plurima, non ſolum non inutilem, ſed & neceſſariã eſſe, libenter concedimus: atque id ipſum jam olim docuit Hippocrates, *lib. de aere, aquis & locis. Præcipuè*, inquit, *anni mutationes obſervandæ ſunt, ut neque medicamentum purgans libenter exhibeatur, neque partes circa ventrem aut urimus*

aut

Digitized by Google

aut ſecemus ante dies decem, aut etiam plures. Maximè tamen ſufficiunt decem. Ac maximè periculi plena ſunt ambo ſolſtitia, præcipuéq; æſtivum; periculoſa etiam æquinoctio æſtimantur; maximè autem autumnale. Syderum quoq; ortus obſervandi, præcipuéq; caniculæ, deinde Arcturi & Vergiliarum occaſus. His n. potiſſimum diebus morbi judicationem ſubeunt, & alii quidem perimunt, alii deſinunt, alii in aliam formam mutantur.

Et omninò plures cauſſæ ſunt, cur Medico Aſtrologia negligenda non ſit. Veriſſimum enim eſt, quod Aſclepius, *ad Ammonem Regem*, ſcribit: τῷ ἡλίῳ ἀγαθὴ ἐνέργεια, ἐ μόνον ἐν οὐρανῷ καὶ ἀέρι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γῆς εἰς τὴν κατωτάτω βυθὸν καὶ ἄβυσσον διήκουσαν: & rectè ſenſit Pſellus: συμπαθεῖν τὸ ἄνω τοῖς κάτω. Neq; ſolùm calore & lumine ſtellas hæc inferiora afficere, ſed & occultis influentiis, à Phyſicis doctiſſimis ſatis jam probatum eſt. Atque facilè hic aſſentior Recentioribus, qui conſenſum illum non ſaltem generalem eſſe docent, ſed & ſingulas ferè rerum naturalium ſpecies certis ſtellis ſubjectas eſſe; atque hinc ut ſtellæ pro vario ſitu & cum aliis aſpectu nunc fortius, nunc debilius in hæc inferiora vires ſuas exſerunt: ita & vires plantarum & aliarum rerum ſtellis illis ſubjectarum nunc potentiores, nunc debiliores eſſe ſtatuunt. Imo non malè Aſtrologi certas corporis partes certis ſtellis attribuere videntur; id quod ex Luna ſatis videre eſt, quam maximas vires cerebrum afficiendi habere, experientia docet. Conceſſerunt etiam dudum Clariſſimi Medici, morbos epidemios plurimos ex aſtrorũ influxu ortos fuiſſe.

Verum multa hic latent, & pauciſſimarum ſtellarum vires perſpectæ ſunt; imò etiam in iis, quæ ſatis explorata videntur, multa adhuc obſcura occurrunt. Et omninò utilem Medicinæ operam præſtarent Paracelſus, Crollius & alii, qui Paracelſiſtas præ aliis hac in re ſapere putant, ſi conſenſum illum Mundi ſuperioris & inferioris explicarent clarius. Sed & hic in communi ignorantiæ luto hærent cum Ariſtotelicis & Galenicis, quorũ multi egregii fuerunt Aſtrologi, multumque laboris in ſtellarum viribus cognoſcendis poſuerunt, ſuam tamen imperfectionẽ ingenuè confeſſi ſunt. Rectè Cardanus, *aphoriſ. aſtrolog. ſegm. 1. aph 34.* ſcribit: *Aſtrologia ut pulcherrima, ſic laborioſiſſima & difficilima eſt*; & *aphor. 8. Aſtrorum motus nunquam perfectè ſciri poterunt; nec judicia, quæ ex his.*

Caput XIV.

De Viribus Imaginationis.

CÆterum quia Magiæ naturalis, quam putant, & de qua capite præcedente actum, effectus pleroſque ex Imaginatione deducunt Paracelſici; & non ſolum in

morbis

morbis inducendis, ſed & curandis, aliiſque rebus efficiendis mira planè Imaginationem præſtare poſſe docent; & non planè de nihilo eſſe, quæ de admirandis imaginationum effectibus dicuntur, res ipſa loquatur, & hiſtoriæ à Philoſophis & Medicis annotatæ doceant; omnino quantæ imaginationes vires ſint, & quomodo effectus illi mirandi ab imaginatione dependeant, uno in loco integrè explicandum videtur; quod hic commodiſſimè fieri poſſe exiſtimo.

Imaginationis effectus miri.

Plurimos autem & admirandos eſſe imaginationis effectus, notiſſimum eſt, ejuſque hiſtoriæ poſtea recitabuntur. Et ſi nihil aliud eſſet, quod, quàm admiranda poſſit imaginatio, doceat, ſaltem ea, quæ in gravidis accidunt, ſatis id monſtrant.

Imaginatio quid præſtet.

Verum hoc ſtatim in principio monendum, effectus illos proximè ab imaginatione non pendere, nec animam tales effectus per imaginationem edere, atque imaginationem per ſe, directè & propria virtute illos effectus, quæ ab ipsâ proficiſci dicuntur, non producere, nec in alia corpora agere. Eſt enim imaginatio potentia ſaltem cognoſcens, ejuſque actio eſt immanens, neque tranſit in alia, neque præter cognitionem effectivè aliquid agit: potentiarum verò vegetantis & moventis eſt, agere in aliud. Et licet ad motum localem cognitio & phantaſia concurrat: non tamen proxima motus cauſſa eſt, atque ita in corpus ſeu proprium ſeu alienum non agit, neque ullo motus genere alterat, movet vel mutat. Sed cognitionem ſequitur appetitus, ultimoque loco eſt, appetiti perſecutio vel fuga, quæ fit per motum localem, cujus cauſſa eſt potentia locomotiva ab imaginatione diſtincta.

Imaginatio non agit in corpora.

Imaginatio quomodo humores & ſpiritus moveat.

Neque enim humores & ſpiritus per ſe directè & immediatè ab imaginatione moventur, ſed per accidens ſolùm, excitando & movendo illas potentias naturales, attractricem, retentricem & expultricem, quarum munus eſt, humores & ſpiritus movere ad corporis nutritionem; inprimis verò illam cordis facultatem, quæ θυμώδης dicitur, cujus pro varietate affectuum in humoribus variè agitandis maximam vim eſſe, notiſſimum eſt. Dirigit ſcilicet imaginatio humores & ſpiritus, ut verſus hanc vel illam partem moveantur, & facultatem motricem determinat, ut ad hanc vel illam partem ſpiritus & humores moveat. Ita qui venereis cogitationibus intentus eſt, ei verſus genitalia humores & ſpiritus moventur: in aliis affectibus ad alias. A quo motu humorum & ſpirituum corpus etiam alteratur; non verò ab ipſa phantaſia per ſe. Imaginatio enim, ut dictum, eſt tantùm cognitio. Neque ſpecies phantaſtica realem qualitatem producere, nec formaliter alterare poteſt; cum ejus eſſe & formalis ratio in repræſentando ſaltem conſiſtat, & proinde ultra ſuam perfe-

Imaginatio quomodo corpus alteret.

Digitized by Google

ctionem & gradum agere non poſſit.

Itaque quanquam ab imaginatione varii effectus & alterationes videantur in corpore produci: tamen id non fit, quòd ſpecies ſenſibus aut imaginationi oblatæ reales in corpore producant qualitates: ſed quia per ſenſus & imaginationem rerum aliquarum potentia naturalis in conſenſum trahitur & ad agendum excitatur; unde accidit, ut humores in corpore variè moveantur, illúdque alterent. Ita ex perceptione & ſenſu aut imaginatione rei fœtidæ aut abominandæ nauſea vel vomitus excitatur, aut totũ corpus horrore concutitur: & ex medicamenti purgantis imaginatione quibusdam alvum laxatam eſſe, obſervatum eſt, ut refert Nicol. Florent. *ſerm. 3 t. 1. ſum. 4. c. 5.* nõ quòd ſpecies medicamenti purgantis vim purgandi habeat, ſed quòd ab imaginatione facultas motrix naturalis in cõſenſum tracta humores agitat, qui agitati facultatem expultricem ad excretionẽ ſtimulant: præcipuè ſi tales humores in corpore abundẽt. Ex quibus omnibus manifeſtum evadit, etſi imaginationi multi & admirandi effectus adſcribantur: tamen imaginationem eorum omniũ non per ſe, ſed per accidens cauſam eſſe, movendo ſc. alias animæ potentias, corpus movendi & alterandi vim habentes.

Movet verò primò appetitivam potentiã, & mediantibus animi pathematis corpus afficit. Animi pathemata cognitionẽ ſequũtur; & ex cogitatione rei gratæ gaudemus; ex ingratæ cogitatione triſtitia afficimur. Animi autẽ pathemata maximam vim habere corpus alterandi, certiſſimum eſt.

Non tamẽ per appetitum immediatè imaginatio corpus alterat, ſed mediatè, quatenus ſcilicet appetitus movet potentias motrices naturales membris & præcipuè cordi inſitas, quæ motæ movent humores & ſpiritus; Spiritus verò ſuo ad partes acceſſu & receſſu eas alterant. Atque ità proxima cauſa alterationis & mutationis corporis ſunt humores & ſpiritus; prima verò & remota cauſſa eſt imaginatio.

Imaginatio quomodo morbos pariat. Hoc autem modo proprium corpus afficit, & varios morbos in eo excitat: per ſe verò & per nudum ac ſolum imaginationis actum nullum morbum inducit. Si enim ſolùm imaginationis actu, morbum aliquem induceret, morbum imaginatum induceret. Quod tamen non fit. Melancholici enim, qui imaginantur falsò ſe morbo aliquo laborare, ut habere magnũ naſum, magnum corpus, ſe eſſe claudos; nõ ideò in morbos iſtos incidunt: verum ſi morbus aliquis melancholia cõtrahitur, is aliquis communis eſt, qui per mœrorem, ſomni defectum, ſollicitudinem aut alium animi affectum per accidens inducitur. *Imaginatio quomodo peſtem inducat.* Et quanquam nonnulli in peſtem incidant ex imaginatione: tamen imaginatio hoc non præſtat per ſe, ſed per accidens, ob timorem & terrorem,

rem, qui humores malignos in corpore latitantes movent, qui moti peſtem inducunt; atque hoc modo non niſi in corporibus diſpoſitis imaginatio & timor peſtem inducit.

Inciderunt quidem & alii in alias morbos ex imaginatione; ut Vincentius quidam, ſicut refert Marcell. Donat. *lib. 2. hiſt. med. mirabil. cap. 1.* imaginabatur ſe tàm magnum corpus habere, quod per oſtium tranſire non poſſet, quem cum Medicus per oſtium tranſportari juſſiſſet, æger conqueſtus eſt, ſe in iſta tranſportatione totum fuiſſe intus confractum, & paulò poſt mortuus eſt. Alius, cum inter ſepulcra parentū obambularet, & fortè calcaret lapillum ſic, ut calceis fortiter adhæreret, imaginatus eſt, ſe à manibus parentum trahi, & intra diem ſeptimum ex illa imaginatione mortuus eſt. Verum accidunt talia non ideò, quod imaginātur ægri, ſe tales morbos habere; ſed quia iis morbis jam laborant, eorumque initia percipiunt; moriunturque ex morbo illo, non ex imaginatione: aut ſi imaginatio aliquid ad morbum illum facit, fit hoc per accidens, ex triſtitia ſcilicet, metu & ſimilibus animi paſſionibus.

Morbi autem, qui per accidens, mediantibus animi affectibus motuque humorum & ſpirituum proximè inducuntur, varii ſunt pro humorum & ſpirituum varia natura & motu Primo quidem dum imaginatio eſt cauſſa variarum animi affectuum. Quantum enim ira, triſtitia, lætitia nimia in humoribus corrumpendis & mutandis poſſit, notiſſimum. Deinde omnis diuturna & intenta imaginatio multorum morborum cauſa eſſe poteſt; quod ſpiritus & vapores plurimi in caput attrahantur, ab aliis verò partibus nutritioni dicatis avocentur, ut actiones illarum partium non rectè expediantur.

Imaginatio quomodo morbos curet.

Non ſolum autem morbos inducere, ſed & curare poteſt imaginatio hoc modo. Hoc modo, inquam, per accidens ſcilicet, non per ſe. Etenim ſi non poteſt morbos per ſe inducere, neque curare poterit: neque calida intemperies curari poteſt, niſi inducatur frigida, & contra. Et ad ſanitatem conſequendam non unus & ſimplex motus & actio, qualis eſt imaginatio ſufficit, ſed plerumque plures motus requiruntur, ut humoris alteratio, coctio, expulſio, diſpoſitionum in parte mittente & ſuſcipiente mutatio.

Per accidens tamen ad curationem facit imaginatio: quia confidentia reddit ægrum Medici præceptis & conſiliis obſequentem: præcipuè verò quia imaginatio aliquos animi affectus inducit, per quos mores & ſpiritus moventur, qui moti ad morbum vincendum & debellandum faciunt. Ita confidentia in animo ægri generat lætitiam; lætitia autem excitat calorem nativum & ſpiritus; unde fit, ut cibi rectius concoquantur, humores

mores vitioſi vincantur & morbus expugnetur. Videmus enim eos, qui animo læto & hilari ſunt, cibum facilius & celerius concoquere; cōtra verò cibos ab iis, qui ſollicitudine aliqua, timore ac mœrore detinentur, nō rectè coqui, ſed corrumpi, atq; ita cruditates & humores vitioſos cumulari, morbosque generari & augeri.

Cibi ſuaves cur utiles. Eadem etiā cauſſa eſt, quod nonnulli, ſi cibis, quos ſumma cum aviditate & deſiderio expetunt, potiantur; convaleſcant; etiamſi cibi illi ſatis ſalubres non ſint. Siquidem, ut Hippocrat. *2. aph. 38.* ſcribit, *paulò deterior, ſed ſuavior cibus & potus, melioribus quidem, ſed inſuavioribus præferendus eſt:* talisq; inprimis convaleſcentibus utilis. Etenim cibos ſuaves, & quos valdè appetit ventriculus, avidiùs arripit, complectiturq; & melius concoquit, ac ſi quid vitii habent, emendat, eosque, quantum poſſibile, in bonum alimentū convertit, à quo & corpus uberrimum nutrimentum accipit, & priſtinas vires citius recuperat, morbique reliquias facilius & felicius vincit & ſuperat. Contra verò cibi inſuaves & quos homo averſatur, quamvis optimi ſint, morbóque cōtrarii, nauſeam & fluctuationē in ventriculo pariunt; quod eos ventriculus nec amplexetur rectè, nec concoquat: unde flatuum & cruditatem ac vitioſorum humorum copia cumulatur, ac morbus vel augetur, vel ſaltem ægri tardius convaleſcūt. Ergò ſæpius obſervatum eſt, nonnullos ex cibo non malo, ſed cum nauſea aſſumto in febrem incidiſſe, nulla alia de cauſſa, niſi quia cibus cum nauſea aſſumtus in ventriculo corruptus fuit. Aliæ tamen etiam cauſſæ ſunt, cur cibus avidius ſumtus nonnunquam à febre liberet: quia ſcilicet vel revera, etſi id aut ægrum aut Medicum lateat, morbo adverſatur; vel quia eum ſumtum ſequitur vomitus, alvi dejectio, aut ſudor; vel quia natura aliquandiu copia cibi opprimitur, ut morbo ſeſe non opponat, qua ratione nonnunquam potu nimio ingurgitato paroxyſmi febriles ad tempus intercipiuntur.

Neque ſolum cibi grati avidè aſſumti, ſed & quædam cum lætitia & voluptate & ex voto ægrorum peracta eos quandoque à morbis liberare valent: nullam aliam ob rationem, quàm quia vel in lætitia ſpiritus, qui per morbum torpebāt quaſi, excitantur & recreantur, qui recreati & excitati commodiſſimum naturæ in coquendis & ſuperandis vitioſis humoribus & morbo vincendo inſtrumentum ſunt; vel quia ægri, ubi voti ſui compotes fiunt, de imaginatione illa deſiſtunt, & de morbo, quē falſo imaginati fuerant, curam deponunt. Cujus rei paſſim multæ occurrunt hiſtoriæ. Refert Thomas à Vega, *in commētario in artem Medic. Galeni c. 84.* quendam cauſo detentum & delirantem obnixè poſtulaſſe, ſibi concedi natationem in ſtagno illo. (mōſtrabat autē pavimentū,) Ajebat enim, ſe certò ſcire ex

ex ea natatione ſe convaliturum. Quod cum à Medico concederetur, & poſt aliquantum ſpatii ſumma cum jucunditate ſupra pavimentũ illud volveretur, ajebat, jam aquam ſibi accedere ad genua, optare ſe tamen, ut ſurſum conſcenderet. Paulò poſt lætior jam, inquit, attingit inguina. Ita aſcendente juxta imaginationis conceptum paulatim usque ad guttur aquâ, hilari facie geſtiebat, pronunciabatq́; jam ſe ſanum factũ, atq; ita febre liberatus fuit. Mulier verò, referente Alex. Tralliano, *lib. 2. cap 17.* quæ ſe ſerpentem devoraſſe arbitrabatur, exhibito medicamento vomitorio, clãq́ue in rejecta per vomitum ſerpente impoſito; ab imaginatione illa liberata fuit. Ita qui cornua ſe geſtare putabat, capiti cervinis cornibus alligatis ferraque reſectis & oſtenſis ea miſeria liberatus fuit. Alius verò; qui ſe in corpore ſeptem paſſerculos habere imaginabatur, Medico per nares eos ſe extracturũ ſimulante, & paſſerculum, quem in veſtis manica abſconderat, monſtrante, ſanatus fuit; Imaginatione ſcilicet falſa per contrariam ſublata. Alius quoque, qui ſe mortuum eſſe imaginabatur, & cibum propterea aſpernabatur, ſocii comitate, qui cum eo ſe in ſepulcro mortuum eſſe aſſerebat, & quod ipſe mortuus cibum caperet, ad cibum capiendum perſuaſus fuit; ut refert Holerius, *lib de morb. inter c. 15.*

Imaginatio an agat in externa. Si ergò imaginatio per ſe ſuum & proprium corpus afficere non poteſt, multò minus per ſe, id eſt, per actum imaginationis res externas afficiet, eosque mutabit: ſicut nonnulli ſtatuunt, imaginationem, non quidem omnem, ſed eam, quæ fortior & nobilior ſit, & à corpore magis abſtractâ, poſſe res etiam longè remotas permutare, abſentibus morbos inducere, eos ab equo dejicere. Nam anima non poteſt agere in externa, niſi mediante ſuo corpore: & inprimis actus imaginationis, ut antea dictum, immanens eſt.

Per accidens tamen imaginationem aliquid hic præſtare poſſe non negarim. Etenim notum eſt, quomodo corpora à ſe diſtantia nihilominus ſe mutuò afficiant. Menſtruo laborantes fœminas ſpecula inficere & corrumpere, extra dubiũ eſt. Quæ de faſcino dicuntur, etiam planè de nihilo non ſunt. Referunt etiam Catablepam venenatis oculorum radiis homines enecare. Quæ omnia accidunt à ſpiritibus, vaporib9 & occultis illis ἀπορροίαις, quibus intermediis occultas rerum ſympathias & contactus fieri, ſupra dictum eſt. Hos ſpiritus aliquo modo dirigere poteſt imaginatio. Cum enim imaginatio ſpiritus & humores certo modo, ut dictum, ad partes quasdam dirigat: in invidia, odio, ira, malefici humores, qui in corpore moventur, ad oculos etiam diriguntur & moventur, & proinde occultæ illæ ἀπόρροιαι per oculos copioſius effluunt: qui quando maligna qualitate ſunt affecti, externas

 res,

tes, ad quas pertingunt, afficiunt & lædunt. Et cum oculi aliis etiam ſpiritibus ſubtiliſſimis pluribus abundent: non mirum, menſtruo laborantes fœminas plus per oculos, quàm alias partes, corpus afficere. Quanquam hoc ipſum Eraſtus, *diſputat. contra Paracelſ. part.1.* neget, & à ſpiritibus vel ab oculis vel ab aliis partibus procurrẽtibus ſpecula tingi non concedat; ſed ſi fiat, à vaporibus ex naribus, ore, partibusque aliis egredientibus accidere; & ſi fœminæ ſaltem caveant, ne ore aut naribus ſpecula afflent, nihil noxæ terſiſſimis etiam ſpeculis inferre, ſtatuat.

Requiritur tamen in hac re certa diſtantia, & planè abſurdum eſt, hoc modo imaginatione per multorum milliarium intervalla aliquẽ ab alio affici poſſe. Abſurdiſſimũ etiam eſt, alia imaginationi, quæ ſupra ejus vires ſunt, & ad quæ nullo modo concurrit, adſcribere, ut quod dicunt, imaginatione poſſe aliquem equo dejici, ſegetem ex uno agro in alium transferri.

Imaginatio in fœtu efficiendo quã vi ſit. Ultimum eſt, ut quid in fœtu imaginatio matris agere poſſit, videamus. Etſi verò aliqui ſunt, qui negant, imaginationem matris in fœtum aliquid poſſe: tamen tot & tæ obſervationes probant, propter imaginationis operationem ſæpe fœtum mutari, ut de eo dubitare hominis vel imperiti vel pertinacis ſit.

Tradidit id Hippocrates, *in lib de ſuperfœt.* Galenus, *de Theriac. ad Piſonem*, Avicenn. *fen.2.lib.1.doctr.2.c.14.* Atque exſtant ejus rei hiſtoriæ infinitæ, quarum paucas recenſere libet. Factum Patriarchæ Jacobi, *Gen. cap.30.* notiſſimum eſt. Heliodorus, *lib.1. hiſtor. Æthiopica*, ſcribit, Reginam Æthiopem ex marito Hydaſpe, pariter Æthiope, peperiſſe albam prolem Caryclean, eò quod intuita fuiſſet picturam quandam, in qua Perſeus & Andromeda alba facie depicti erant. Refert Sebaſtianus Münſterus, *lib.3. Coſmographiæ*, prope Moguntiam ſuo tempore accidiſſe, cum duæ mulieres in platea confabularentur, alteram ex improviſo venientem, à tergo frontes utriusque colliſiſſe, & poſtea alteram earum, quæ prægnans erat, inde filias duas peperiſſe frontibus ad naſum usque cohærentes, quæ ſic decem annis continuis conjunctæ vixerint. Balduinus Ronſſæus, *lib. de primordiis hominis cap.10.* ſcribit, Gaudæ in Hollandia, mulierẽ quandam videntem greges gallinarum Indicarum, conſternatam fuiſſe, ut poſtea pepererit fœtum habentem faciem multis excreſcentiis carnoſis multiformis coloris galli Indici inſtar defœdatam. Ipſe memini mulierẽ quandam, cum ſub moro verſaretur, & mora plura in ipſam deciderent, filiam genuiſſe, quæ in iis corporis partibus, in quas in matre mora deciderant, verrucas inſtar mororum habuit. Novi & aliam fœminam, quæ cum vidiſſet à lanio caput ſuillum ſecuri dividi, filium genuit, cui tota ſuperior palati pars

cum

Digitized by Google

cum maxilla ſuperiore, & labio ſuperiore ad nares usque diviſa erat. Et plurimi paſſim conſpiciuntur, qui rubras vel alias maculas in facie habent, ortas, quod matribus gravidis incendium, ſanguis, vel aliud quid inopinatum ſpectandum ſubitò oblatum fit.

Imaginatio quomodo fœtum mutet.

Sed quomodo ad fœtus immutationem faciat imaginatio, ita obſcurum eſt, ut omnes doctiſſimi viri in cauſſa reddenda hic hæreant. Hoc certum eſt, imaginationem per ſe, immediatè atque per ſimplicem imaginationis actum fœtum non immutare; cùm, ut ſupra dictũ, ſit potentia cognoſcens atque immanens: & quantitatis, figuræ, numeri, ſitus caloriſque cauſſa proxima ſit facultas conformatrix.

Neque etiam à ſpecie phantaſtica fœtus immutatur; cùm ea per ſe nullam qualitatem realem producere poſſit, nec ullam vim habeat, niſi movendi potentiam imaginandi, eique repræſentandi objectum ſuum. Et ſi ſpecies phantaſtica eam vim haberet, multò plures mutationes in fœtibus accideret: & inprimis melancholicæ mulieres, & quæ de rebus aliquibus habent intenſas cogitationes, fœtum mutarent; quod tamen non accidit.

Vero magis conſentaneum eſt, fœtum immutari ab imaginatione vel mediantibus animi affectibus per humorum & ſpirituum motũ, vel dirigendo facultatem conformatricem.

Mutationes in fœtu duplices.

Mutationes & læſiones, quæ in fœtu accidunt, ſunt duplices, communes & determinatæ. Communes, ut abortus, mors, morbi aliqui interni & debilitates, partis alicujus parvitas vel magnitudo, defectus vel exſuperantia in numero. Determinatæ ſunt eæ mutationes & ſignaturæ, quæ cum re aliqua externa determinatam habent ſimilitudinem, v. g. cum ſanguine, ceraſis, moro, vel alio fructu, vel animali aliquo.

Priores quidem mutationes contingere poſſunt à phantaſia, mediantibus animi pathematis & motu humorũ ac ſpirituum. Verum notas & ſignaturas determinatas, quæ reſpondent reb⁹ externis determinatis imaginationi oblatis, per animi pathemata & motum humorum ac ſpirituum inducere non poteſt imaginatio.

Animi pathemata quomodo fœtum afficiant.

Etenim cum animi paſſiones ſpiritus ac humores agitent; humores agitati vel impetu vel nimia quantitate ad uterum ac fœtum ferri vel ab eodem revocari poſſunt: quo modo fœtus tenerum corpus valde afficitur. Atque hinc accidere poteſt abortus, facultate uteri expultrice ex illa humorum perturbatione irritata; in varios morbos incidere, tandemque emori fœtus ſolet. Contingit etiam eadem de cauſſa, ut ſpiritibus & ſanguine, qui inſtrumentum & materia ſunt, quibus facultas formatrix in fœtu formãdo utitur, agitatis & perturbatis, facultas formatrix in opere ſuo turbetur, & vel humorũ copia obruta impediatur, vel ſpiritibus & humo-

humoribus alio converſis deſtrura partes non rectè efformet, easque vel majores vel minores, quam par eſt, efformet, vel iis debitam figuram, numerumq; non tribuat, aliisque modis ſpirituum & ſanguinis culpa in opere ſuo aberret.

Verum talia errata non ſunt determinata, nec cum rebus externis aliquibus ſimilitudinem peculiarem habent; cum fiant ſaltem à fortuito in hanc vel illam partem humorum per animi paſſiones agitatorum motu, & non modo quodam peculiari ſecundum ſpecies in imaginatione receptas determinentur. Ideoque potius animi paſſionibus, quam imaginationi talia errata & mutationes fœtus adſcribi debent; neque phantaſia verè & effectivè ad eas concurrit, neque aliter, niſi quatenus appetitum excitat.

Signatura determinata. Quando verò ſignaturæ illæ ſunt peculiares, & determinantur ſecũdum ſpecies in imaginatione receptas, exempli gratia, quando ex aſpectu ſanguinis ſanguinea macula fœtui imprimitur, aut per imaginationem mori verruca mori fructui ſimilis in fœtu generatur: tales ſignaturæ & mutationes meritò phãtaſiæ adſcribuntur: neque animi paſſiones per ſe eas producere poſſunt. Sive enim gravida ab hoſte, ſive à glire, ſive à cane terreatur: idem fit motus humorum, ab ambitu ſcilicet corporis ad interiora; & proinde eodem modo ſignaretur fœtꝰ; quod tamen non accidit; ſed quæ à glire terretur fœmina, gliris notam fœtui imprimit; quæ ab alio, aliam. Et fieri poteſt, ut eadem ſignatura in fœtu à diverſis animi pathematis contingat, poteſtque fœmina parere infantem ſimiæ aliquomodo ſimilem, tàm quæ ſimiam amavit, & cũ ea luſit, quàm quæ eadem territa fuit. Quod indicio eſt, aliud quiddam in determinatis & definitis illis ſignaturis accedere; imaginationem ſcilicet, quæ conformatricem dirigit. Conformatrix enim ſola proximè totum corpus fœtus conformat, ſive bene, ſive malè id fiat. Phantaſia verò ſeducit aliquando conformatricem, & dirigit ad quid, quod non eſt naturæ ſeminis conforme, ſed ſimile ei, quod eſt imaginatum, conformandum. Atq; ita harum notarum & ſignaturarum meritò cauſſa eſſe dicitur; cum ad eas determinando concurrat.

Quomodo imaginatio fœtui notas imprimit. Quomodo autem phantaſia determinando & dirigendo conformatricem facultatem talium in fœtu mutationum cauſſa ſit, explicare longè difficilimum eſt, atq; alii aliter hac de re ſentiunt. Tutiſſimũ autem videtur, ſtatuere, conformatricem ab imaginatione dirigi per ſpecies exemplariter ſeu objectivè, ut loquuntur; objiciendo ſcilicet ſpeciem conceptam, ad quam, tanquã exemplar ſeu regulã, opus conformationis exequatur conformatrix facultas. Si autem quis miretur, quod facultas formatrix, quę ad vegetantem potentiam pertinet, exemplar illud ac ſpeciem cognoſcere poſſit: ille hic primò ſibi in mentẽ revo-

revocet, facultates in homine non à diverſis animabus, ſed ab una anima fluere, & eſſe ejusdem animæ potentias, & proinde inter ſe aliquam communicationem habere; etſi modum, quo id fiat, non ſatis perſpectum habemus. Deinde æquè admirandum eſſe cogitet, quod opus hoc, in quo, ut Galenus loquitur τέχνη καὶ σοφία μεγίστη apparet, & quod ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ fieri non poteſt, ab eadẽ facultate perficiatur; ſciatq́;, animã nõ ſua vi, ſed indita ſibi à Creatore ſapientiſſimo hæc perficere, Deumq́ue opt. max. noſtra hæc ntenda nobis dediſſe, ut Scalig. *ex. 6 ſect 5.* loquitur. Atque licet facultas cognoſcens à formatrice differat: aliqua tamen & ſui generis notitia & cognitio huic etiam tribuenda eſt, ut, *ibid.* apud Scalig videre eſt, ut etiam ſupra *cap. 9.* dictum. Ita plantæ cognitione iſta cognoſcunt & diſcernunt in terra alimenta, & conveniens attrahunt, relicto alieno. Ita partes omnes alimentarium honorem cognoſcunt & attrahunt, excrementitium reſpuunt. Vide Scalig. *exerc 307 ſect 29.*

Quomodo autẽ ſpecies in phantaſia in cerebro recepta afferatur conformatrici in utero, itidem valdè obſcurum Putant nonnulli, hoc fieri mediantibus animi paſſionibus. Quod ut ſimpliciter non nego; cum certum ſit, illa objecta, quæ animi pathemata inducunt, maximã vim habere fœtum ſignandi: ita dubito, an ſimpliciter ſit neceſſarium, & ſemper requiratur, ut mediantibus ſpiritibus & humoribus à cerebro ad uterum ſpecies deferatur. Nam cum ſit anima una in toto corpore, ubiq́; omnibus ſuis inſtructa facultatibus, etſi omnes in omnib. non exſerat, ſed ſingulas per propria organa perficiat: fieri poteſt, ut in una parte excitata aliqua & in actum deducta potentia eadem etjam aliam in alia parte excitet, in actum deducat, imo in agendo dirigat & determinet: cum eadem utrobique ſit anima. Ideoque licet in ſemine ad animalis novi conſtitutionem ſuo modo ſegregata ſit anima, ſuo tempore novum individuum conſtitutura: tamen cum adhuc fœtus matri cohæreat, ejusque vitam participet, ea, quæ potentias animæ in matre movent, eadẽ quoq; in ſemine facultates excitare, & plus afficere fœtum, quam ipſam matrẽ, mirum non eſt. Matris enim corpus jam abſolutum eſt, & non niſi nutritione indiget: quia verò in fœtus corpore formando adhuc occupata eſt anima, facilè fieri poteſt, ut aliquid externi ſeſe admiſceat, & ad hoc vel illud agendum dirigat aut ſeducat.

Atque ita rem ſeſe habere, neque animi pathemata ſemper neceſſaria eſſe, ſed ſolam fixam intentionẽ, & quæ cum admiratione aliqua fit, imaginationem ad fœtum ſignandum ſufficere, multa indicant. Regina Æthiopiæ, ut ſupra dictum, ex intuitu tantùm & conſideratione picturæ albæ Andromedæ filium

 album

album peperit. Ita oves Jacobi ſignaverunt fœtus ſuos intuendo & imaginando virgas diverſicolores. Et ſi quis hic miraculum accidiſſe putat: experientia teſtatur, bruta alia etiam conceptus & fœtus ſuos ex aſpectu & imaginatione colorũ objectorum mutare.

Quo tempore fœtũ notas imaginatio imprimit.

Fiunt autem iſtæ mutationes in fœtu tempore conceptus (qua ratione non ſolum matres, ſed & patres fœtum ſignare poſſe nonnulli exiſtimant) & graviditatis; ſed tempore graviditatis frequentius, eo ſcilicet, quo facultas formatrix in opere eſt, & poſt conceptum in partibus corporis formandis occupatur. Non tamen omni tempore omnes notæ imprimuntur. In fine poſſunt colores mutari, carneæ quædam excreſcentiæ aut tubercula adnaſci, magnitudo partus mutari, imò & figura aliquando: at tota conformatio, ut ſcilicet fiat pes equino ſimilis, caput porcino vel canino, vel innumero, vel alia inſignis in figura mutatio, poſterioribus menſibus mutari non poteſt: quia omnia jam ſunt conformata. Natura verò cum ſemel fœtum conformavit, non poteſt eũ aliter figurare, dividere, numerum mutare. Ex quibus patet; multa, quæ à nonnullis recenſentur, fabuloſa eſſe. Inter quæ & illud, quod nonnulli ſcribunt, pullos produci varii caloris, ſi ova inter incubandũ variis coloribus pingantur, aut matris incubantis oculis panni variorum colorum objiciantur. Poſt pulli enim productionem nulla imaginatione mater pullum ſignare poteſt, nihilque poſt ovum excluſum gallina pullo impertit, niſi quod calore facultatem formatricem excitat.

Qualis notas imaginatio fœtui imprimere poſſit.

Neque etiam quasvis mutationes poteſt imaginatio fœtui imprimere, ſed illas ſaltem, ad quas materia corporis eſt diſpoſita, & ad quas efficiendas facultas formatrix apta nata eſt, & ordinem naturæ habet. Etſi enim ſpecies ab imaginatione plurimæ poſſint conformatrici objici: tamen omnium directionem in conformando ſequi non poteſt; neque poteſt formare quicquam, niſi ad quod habet materiam idoneam, & ad quod formandum apta nata eſt. Ita veras plumas, ſquamas, cornua vera, colores perfectè virides, flavos, cæruleos producere non poteſt. Neq; enim ſcientiam naturalem talia formandi, neque materiam idoneam habet. Et licet ruditer talia, quæ imaginatio objicit, interdum adumbret: perfectè tamen effingere & imitari nunquam poteſt. Quod autem notæ iſtæ fœtui potius, quam utero matris imprimantur, cauſſa eſt, quod facultas formatrix circa fœtum, non circa uterum occupata eſt.

Paracelſi de imaginatione opinio examinatur.

Ex quibus omnibus jam patet, quid de iis, quæ Paracelſus ejusque aſſeclæ de imaginationis viribus docent, ſentiendum ſit. Nimirum in corpus proprium quidem imaginationem aliquid poſſe; alienum

verò

Digitized by Google

verò afficere non poſſe. Quanquam enim fœtum imaginatio matris afficiat: tamen fœtus matri arctiſſimè conjungitur, & ejus veluti pars quædam eſt, dum ei per vaſa umbilicalia & uterum connectitur. Longè verò alia ratio eſt rerum extra corpus conſtitutarum. Et proinde errant omnes, qui imaginationem etiam aliena & remota corpora afficere poſſe exiſtimant, ut Avicennas, Alchindus, Pomponatius, Paracelſus, Grollius, & qui hos ſequuntur. Qui omnes etſi hujus rei cauſam reddere conantur, in reddendis tamen cauſſis diſcrepant. Avicennas quidem animam hominis cum intelligentiis habere ſimilitudinem exiſtimat, & ſicut illæ hæc inferiora afficiunt: ita illā virtute imaginationis ſic attolli poſſe, ut etiam in remota ſine medio aut inſtrumento agere poſſit; poſſe morbos inducere & ſanare, quos velit, hominem in puteum dejicere, miracula edere. Alchindus res in imaginatione conceptas reipſa in ea ſubſiſtere putat, ac per radios quoque verſum exeuntes propagari poſſe. Paracelſus eoſdem ſequitur, imò abſurda abſurdus cumulat, ut tum ex aliis ejus ſcriptis, tum ex lib. de orig. morb. inviſib. videre eſt; verum in cauſſis reddendis nec ingenioſior nec felicior.

Verum hoc omnibus iſtis demōſtrandum erat, Phantaſmata alio modo movere, quam repræſentando, atque aliud officium eſſe Phantaſiæ, quam ſimulachra & ſpecies rerum à ſenſibus accipere, judicare, eaſq; intellectui offerre, & per conſequens, ſcilicet objectione ſpecierum, boni malive aliquid repræſentantium, appetitum ad perſecutionem aut fugam excitare: quod niſi faciant, ſine ratione dogmatibus tā abſurdis fidem haberi poſtulant. Cui enim perſuadeant, imaginem, ſpeciem & repræſentationem aliud poſſe, quam ſignificare & repræſentare rem, cujus eſt ſpecies? & actionem in homine immanentem aliquid extra hominē immutare poſſe? Ut enim auditio & viſio alium non afficit: ita nec imaginatio. Et quæ de imaginatione gravidarum & notis ac nævis, quæ per eam fœtui inducuntur, afferunt, non plus probant, quàm animam ab imaginatione quocunque etiam modo motam in ſuo corpore peculiariū motuum cauſſam eſſe: ſed quod in alienū corpus agere poſſit, non probant.

Ideoque refutatione digna non ſunt Paracelſi ſomnia, ſtatuentis & ſcribentis, imaginationes noſtras ad cœlos usque elevari, eosque inficere; cœli ſidera nos imaginatione noſtra cogere poſſe; quendam ex morbo decumbentem & tantùm non mortuum robuſti adoleſcentis vitam & vires ab illo ad ſe per imaginationem attraxiſſe & Archaſum quendam aliorum doctrinā & prudentiam imaginatione ad ſe evocaviſſe.

Ut & Crollii, qui *in præfat. admon* ſcribit; vehementem imaginatione & propriū corpus trāſmutare

poſſe & alienum; plures imaginando effeciſſe, at ſubitò ſint facti templum Dei; imaginationem eſſe magnetem attrahentem ultra mille milliaria, quicquid vult; miracula operari.

Ut uno verbo dicam, caput & cauda, fonsque operationum Magicarum, & cardo, in qua Magia tota Crollii, & quam Recentiores non pauci ſectantur, & clàm propagant, ac non niſi iis, qui his ſactis digni putantur, per manus tradunt, eſt falſa iſta de imaginationis viribus opinio.

Magia veterum. Eſtque iſta Magia ſatis antiqua, (eo tamen nomine non melior) & Platonicis, qui officioſiſſimi dæmonum cultores fuere, non ignota, ab Ægyptiis & aliis ſuperſtitioni idololatricæ deditis gentibus profecta. A Platonicis eam hauſit Avicennas, qui imaginationem iſtas, quas putat, vires ab intelligentia, quam homo per imaginationē ſibi conciliarit, & veluti amicam obſequentemque reddiderit, accipere ſtatuit. Ejus Magiæ fundamenta, *lib. 3. de vita cœlit. cōpar.* propoſuit (an probaverit, an verò narraverit ſaltem, quod in præfat. innuere videtur, jam non inquiro) Marſilius Ficinus, in quo docet, ex applicatione quadam ſpiritus noſtri ad ſpiritum mundi, per artem phyſicam affectumq; facta, trajici ad animā corpusq; noſtrum bona cœleſtia. Quæ Marſilii Ficini dogmata ſi intra naturæ limites ſeſe continerent, & de ſtellarum influentiis agerent: tolerari poſſent. Verum enim eſt, quod *alleg. lib. c. 15.* ſcribit: Tu ſi concedis, Deum rebus infra lunam mirabiles inſeruiſſe virtutes, mirabiliores concede cœleſtibus. Sed cum, *cap. 14.* ſcribat, hoc medio non ſolum quædam beneficia corporis mundani & ſtellarum, ſed & dæmonum reportari poſſe; neque improbet, quod de Apollonio Thyanæo Indorum ſapientum princeps Hiarchas dixit, eum divinandi ſcientiam conſecutum, quod tantum ætheris in anima geſſerit: ad ſuperſtitionem illam Ægyptiacam & Platonicam delabi videtur, quæ in libro Arbatel de Magia veterum propoſita eſt. Is ſeptem gubernatores ſecundum ſeptem Planetas cum ſuis exercitibus conſtituit, qui à Mago vocati veniant, ei obediant ac juſſa exſequantur, doceantque, de quibus interrogati fuerint. Cum autem ſpiritus illi diverſa officia & poteſtates habeant, integrum eſſe cuique, qualem velit Spiritum ſeu Angelum, Medicum, aut Philoſophicum, aut Mathematicum, aut Angelum prudentiæ civilis, ſapientiæ ſupernaturalis vel naturalis petere, & modò ſeriò, maximo animi motu, fide ac conſtantia ac ſine dubio petat, acceptturum à Patre, omnium ſpirituū Deo, tradit. Verum noctuæ ſunt hæ ad aucupium animarū à diabolo propoſitæ. Imaginatio iſta Arbatel, Paracelſi, Trithemii, Agrippæ, Crollii, & eorum, qui hos ſequuntur, ad illā melancholiam pertinet, quę diaboli balneum eſſe, vulgò & rectè dicitur.

Cave-

Caveant ergò juvenes ab hoc inſtituto periculoſo, nec ſibi perſuaderi patiantur (quod non ab uno factū memini) neſcio quibus mediis ſpiritus ejusmodi in ſuum ſervitium advocari poſſe: Cùm enim diabolus ſe in angelum lucis transformare poſſit, & circumeat, ut leo rugiens, quærens, quem devoret: quãtum feneſtram iſti diabolo aperiūt, qui ſpiritus, ut ſibi ſerviant, ſine mandato Dei advocant? Verum quidem eſt, quod allegant, Deum daturum dona petentibus: ſed ſi ea petantur, quæ Deus ſe daturum promiſit. At monſtrent illi, ubi in ſacris literis Deus promiſerit, ſe ſpiritus vel angelos hominibus miſſurum, qui Philoſophiam, Medicinam & quæcunque velint, docerent. Unde etiam iſte ſpirituum numerus, ordo ac poteſtas ipſis innotuit? Producant & monſtrent tandem unum, qui Imaginatione iſta forti, fide & oratione, ſpiritum aliquem conſecutus ſit, ſed talem monſtrent, qui non infamis Magus fuerit. Itaque, ut hæc concludam, unio illa & conjunctio animæ hominis cum intelligentiis & ſpiritibus, quæ imaginatione fiat, & ſpirituum ad ſervitia homini præſtanda, convocatio, magorum idolatricum inventum eſt.

CAPUT XV.

De parte Medicinæ Phyſiologica.

CUm hactenus ſatis prolixè, quid in pleriſque de rebus naturalibus Chymici hodierni ſentiant, & quid ea de re ſtatuendum nobis videatur, explicaverimus: jam in parte Phyſiologica brevioribus licebit eſſe. Et principio quidem hoc monendum eſt, Severinum & alios Chymicos in pleriſque quidē divortium quærere à Galenicis: cū tamen, ſi rem ipſam ſpectemus, idē doceant, & novis verborum ſaltem involucris velata vel veſtita pleraq; pro novis vendicent. Ubi tamen revera quidam diſſenſus eſt, de eo monebitur.

Et primò quidem eadem tria principia in homine ponunt, ſed longè præſtantiora. Et quidem Quercetanus, *contra Anonymum*, ea in tres partes principales collocat: Naturalem aut vegetatricem facultatem, cujus ſedes eſt in epate, à ſale primo illo radicali principio & baſi aliorum conſervationem & fomentum recipere ſcribit; Vitalem in corde ſitam à liquore ſulphureo foveri & ſuſtineri; Animalem facultatem principio Mercuriali, quod totum æthereum eſt & ſpirituale, conſervari & ſtipari.

Deinde in homine conſtituunt corpus duplex. Unum viſibile ex quatuor elementis, ex carne & ſanguine formatum; alterum verò inviſibile. Hoc corpus inviſibile appellatur ab ipſis etiam *ſidereus homo, internus, incorporeus, Gabalis, hominis genius, penatis, umbra viſibilis corporis, lar domeſticus, homo umbratilis, familiaris Sophorum homunculus, Dæmon ſive genius bonus, internus Paracelſi* *Corpus duplex hominis ſec. Chymic.*

Adech, ſpectrum, Naturæ lumen, Eveſtrum præſagiens & Propheticum in homine: item, Imaginatio, quæ in ſe claudat omnia aſtra, ſicq; omnia aſtra ſint, & eundem cum cælo retineat curſum, naturam & potentiam.

De hominis quoq; creatione mirè philoſophatur P. Severinus, dicitque, hominem eſſe quintam eſſentiam ex firmamento & elementis extractam, ſeu ſubtiliſſimam eſſentiam totius machinæ mundi in unũ corpus extractam & concretam ſeu compactam, adeoque completiſſimam totius univerſi imaginem, Deumque in creatione mundi Spagyrum egiſſe.

Verum iſta niſi ſano modo accipiantur, tolerari non poſſunt. Nam duæ ſunt partes, è quibus homo conſtituitur, corpus & anima: quarum neutra per ſe homo appellari poteſt. Sunt quoq; in corpore ſpiritus, præcipuum animæ inſtrumentum: qui quidem à pleriſq; Medicis inter corporis partes non referuntur.

Spiritus an ſtant.

Si quis tamen, cum Scaligero, *exerc. 280. ſect. 2.* eos inter partes corporis referre velit, cum eo non pugnaverim. Imò, cum proximum animæ inſtrumentum ſint, id valde probabile videtur. Quomodo n. anima, quæ corpus vivificat, ſpiritus, quib9 proximè in agendo utitur, non vivificaverit? Et ipſe Ariſtoteles, *l. de mũdo, c.4.* πνεῦμα ἔμψυχον γόνιμον nominat.

Homo inviſibilis Chymic.

Spiritus ergò cum ſint inviſibiles; corporei tamen, ſi hos Chymici pro homine illo inviſibili habẽt, nihil novi dicunt: niſi quod impropriè loquuntur, partem totius nomine appellantes. Dari enim in corpore hominis & animalium, præter animam & corpus iſtud aſpectabile & tactile, ſpiritum, Ariſtotelici & Galenici etiam docent. Si verò aliud quid, præter ſpiritus, per hominem inviſibilem intelligunt: ſine cauſa entia multiplicare videntur. Ideoq; ipſorum ſimplici affirmationi fidem habere non poſſum9, ſed probationem ab ipſis ſolidam expectamus, qua perſuadeant, præter corp9, animam, & ſpiritus, aliam adhuc in homine dari ſubſtantiam. Quod cum hactenus non fecerint, cauſam non habemus, cur ipſis aſſentiamur. Nec operæ pretium eſſe putamus, ut quæ hac de re pluribus affert Crollius, *in præfat. admonitor.* prolixè refutemus: cum non ſolum nullâ ratione probentur, ſed & enormiter cum in Philoſophiam tum in Theologiam impingant, ut à Libavio ſatis monſtratum eſt.

Creatio hominis.

Creationem verò hominis quod attinet, in ea deſcribenda Crollius eſt temerarius. Sacræ literæ nos docent, hominem formatum fuiſſe è limo & pulvere terræ: at quod ille pulvis quinta eſſentia totius mundi fuerit, nullibi exſtat in ſacris, & Paracelſiſtarum ſomniũ eſt. Deusq; ſuâ infinitâ potentiâ hominem creavit, eiq; vires, quas voluit, indidit; nõ neceſſe habuit, ut Spargyrica arte è tota mundi machina vires extraheret, & homini inderet. Hominem etiam ad ſui imaginem, à Deo factum legimus, non ad imaginem mundi.

Quæ

Quæ poſtea de hominis generatione, nutritione & corporis gubernatione dicuntur, pleraq; Hippocratica & Galenica ſunt, aliis ſaltem pigmentis nonnihil colorata. Quædam tamen etiam falſa. Nam quod tertiò ſtatuunt, à ſpiritibus mechanicis hominis generationē, & poſt generationem, corpore abſoluto, omnes actiones naturales adminiſtrari, verum loquuntur: ſed iterum nihil novi proferunt. In duobus autem peccant: primò quod temperamentum è qualitatibꝰ primis planè rejiciunt, quaſi nihil ad actiones naturales obeundas faceret; ſiquidem experientia contrarium teſtatur, quæ conſtat partes nimium refrigeratas, vel calefactas, vel humectatas, vel exſiccatas, æquè ad actiones perficiendas impotentes reddi, ac ſi ſpiritus non rectè ſeſe habeant. Cum n. pars animata temperie ſua prædita, calido innato perfuſa, ac ſpiritibus inſtructa, adæquatum actionis cujusq; organum ſit: nihil horum deeſſe debet. Deinde & in eo errant, quod ſpiritibus ſciētiam agendi in animatis ſimpliciter attribuunt. Non enim vi ſua agunt, quod agunt; ſed ab anima directi: & illa ſcientia animæ potius, quam ſpiritibus competit; atque anima eſt primaria omnium in corpore animato actionum cauſſa.

Spiritus mechanici.

Quartò de ſanguine quoq; non rectè ſentiunt, enim eum corporis alimentum eſſe negant, ipſumq; ſupra partium dignitatem collocant, & in ſocietatē gubernationis Reipublicæ humanæ admittunt. Primò enim contra experientiam pugnant, dū ſanguine nutriri partes negant. Cur enim cibus in chylum, chylus in ſanguinem mutatur, niſi ut totū corpus eo alatur? Et quo fine alio ſanguis per venas in totum corpus diſtribuitur, niſi ejus alendi gratia? Ideoque cum tam planam rem in dubium vocare placuerit Severino, rationibus agere debebat: cum quod ipſe affirmat, ab aliis eadem facilitate negetur. Sed hoc Paracelſi & Severini perpetuum vitium eſt, quod dogmatibus planè paradoxis & abſurdis, nulla ratione, quod decet Philoſophum, allatâ, fidem haberi volunt.

Sanguinis uſus.

Quintò quod dicit, Spiritus eſurire, ſaturari; abſurdum. Refici quidem ſpiritus abſumpti debent, quā refectionem & inſtaurationem, ſi quis nutritionem appellare velit, per me licet. Sed ſitire & eſurire animalis proprium eſt. Et aliud eſt indicare, aliud appetere. Spiritus abſumti inſtaurationem ſui indicant: At appetitus animalis proprius eſt, quod per ſimilia conſervari, & id, quod moleſtum eſt ac contrarium, tolli deſiderat.

Spiritus an eſuriant.

Sextò quod ſanguinem in partium numerum adſciſcunt, tolerari poſſet, ſi eo modo partes intelligerent, quo Hippocrates; cum corpus dividit in continentia, contenta & ſpiritus. Aliàs ſanguis corporis non pars eſt, ſed nutrimentum. Malè etiam gubernationem corporis humani ſanguini ſimpliciter tribuunt.

Sanguis an pars corporis.

Spir-

Spiritus quidem, qui in arteriis & venis continentur, corpus ſub animæ dominio gubernant: humor verò ſanguineus ſolum corporis nutritioni dicatus eſt.

Septimò de Synovia, quam ut rē novam & Galenicis incognitam proponunt, ipſi, quid ſtatuendum ſit, incerti ſunt. Nam P. Severinus lentum illum humorem, qui in articulis maximè apparet, ac ſecundum ipſius ſententiam, omnium oſſium membranis adhæret, Synoviam nominat, eundemque ab Hippocrate, *in lib. de locis in homine*, *μύξαι*, id eſt, mucum vocari exiſtimat, graviſſimorumque morborum ſedem eſſe, & hinc graviſſima ſymptomata cōmitti cenſet. In hac enim ſynovia contingere cephalalgiam, *κέδματα* Hippocratis, arthritides, podagras, chiragras & ſimilia mala. Verum ſi hic lentus humor ſynovia eſt: nihil novi afferunt, ſed quod toti ſcholæ Galenicorum fuit notiſſimum; ideoque malè Galenicos hic ſocordiæ arguunt. Neque etiam locus Hippocratis, quem *p. 181. ex lib. de locis in homine*, quem citat Severinus, ipſos latuit. Neque ignorarunt hactenus Medici, graviſſimos articulares morbos fieri cum ad articulationes, (articuli enim, non ille mucus, ſedes ſunt illorum morborum) ex vicinis locis humores excrementitii confluunt. Et quæ hactenus de arthritide ab iis tradita ſunt, injuriam ipſis fieri, & ſine cauſa negligentiæ eos accuſari, docent. Imò ipſe Severinus hic erroris accuſandus, quod omnium oſſium membranis hanc *μύξαι* & mucum ineſſe ſcribit: cum tamen Hippocrates eum ſaltem articulis tribuat, & quidem eo fine, ut articuli ſint ad motum faciliorem apti, ideoq; aliis in oſſium locis nullus ejus uſus eſt.

Paracelſus, *lib. 7. paragraph. parag. 2.* Synoviam eſſe dixit partis ſuæ nutrimentum & conſervationem retentivæ & motivæ virtutis ex viribus virtutis digeſtivæ. Ex recentioribus quidam ſynoviam definit, internam virtutem & agendi-agilitatem. Scheunemannus, *in medicina reformata c. 5.* Synoviam dicit eſſe lac dulce, quo corporis partes aluntur ac nutriuntur. Quæ omnia inter ſe non concordant. Aut ſi idem dicere volunt, & peculiarem aliquam in partibꝰ naturalem humiditatem (qualem tamen præter humidum nativum cujusque partis non monſtrabunt) à qua pars ſuum robur & virtutem habeat: malè id ex eo probare conantur, quod è partibus nervoſis & articulis vulneratis multū humiditatis effluat. Habet equidem pars quælibet ſuum humidum radicale, & calorē inſitum, à quo omne partis robur; quod Galenicis æquè notum ac Paracelſicis: non tamen quod ex partibus nervoſis & articulis vulneratis ſæpe magna copia effluit, eſt humor cuilibet parti inſitus & naturalis; cum longè plus effluat ſæpe una nocte, quam pars humoris naturalis in ſe contineat: ſed eſt humor excrementitius & ſanies. Nam cū pars vulnerata debilis redda-

reddatur, alimentum probè concoquere nequit, atque inde fit, ut illud in ſaniem mutetur: & quò major eſt debilitas, eò copioſius tale quid effluit. Ideoq; non ſemper ex articulis vulneratis hic humor emanat, ſed ubi inflammationes in articulis & partibus vicinis nervoſis accidunt, tum ichor ille, quem Chirurgi nominant das Glidwaſſer / copioſius emanat, & vulneris ſe malè habentis, periculumque minantis, indicium eſt. Præterea ad partem dolentem & debilitatam plus humoris affluit; & propterea cum partes nervoſæ vulneratæ majoris doloris cauſæ ſint, plus humoris ad eas affluit, quam ad reliquas. Quibus accedit, quod partes illæ excarnes ſanguine & calore minus abundant, & propterea læſæ pus tam benè concoquere, ut carnoſæ, nequeunt.

Fel.

Octavò quoque Galenum reprehendit Severinus, quod Fel inter corporis partes non numeraverit: verum immeritò. Eſt quidem inquilinus veſicæ fel, ſed non talis, qui ad conſtitutionem corporis pertineat, ſed ex eo ejici debet; excrementum nimirum.

Stomachus quid Chymicis.

Nonò quod ſtomachum in epate & aliis partibus conſtituit Severinus, eſt ineptus luſus in vocabulo *Stomachi*, in arte non ferendus; ſimilis planè illi, quo Paracelſus, *lib. 3. de morb. tartar. c. 4.* Pleuritidem in capite ponit. Res aliàs per ſe plana & non nova eſt: non ſolum ventriculo, ſed omnibus partibus vim inditam eſſe, qua alimentum ſibi idoneũ attrahere, retinere, concoquere & ſibi aſſimilare poſſint. Hanc Chymici recentiores appellant ſtomachum; certumq; eſt, niſi planè abſurdi eſſe velint, nihil aliud intelligere poſſe. Itaq; pleraq;, quæ *cap. 10.* habet Severinus, ſunt Galenica, aliter paulò propoſita.

Humores à Paracelſ. rejecti.

Humores verò quod attinet, mirè eos exagitant Paracelſici, & nihil niſi inania nomina eſſe dicunt, Galenicosque inde Humoriſtas nominant. Cauſſam autem ſi quæras, cur humores rejiciant, hanc reddit Severinus: quod multas ſalium, ſulphurũ, mercuriorũ ſpecies in mundana Anatomia reperire ſit, easque artis miniſterio oſtendere poſſimus: Pituitæ verò, bilis, melancholiæ anatomia neſciatur: cum nec ſpecies nec proprietates in natura poſſideant, & ob id nihil ſint, niſi inania nomina; à quib9 ſi ſal, ſulphur & mercurius ſuas proprietates repetant, imaginaria ſolum futura ſint. Verũ in eo valdè errant. Nam non eſt opus, ut cujusq; rei principia propria ubivis in mundo reperiantur. Sanguinea maſſa, quæ hic quatuor humorum nomine venit, non aliarum rerum, ut plantarum & metallorum principium eſt, ſed ſaltem animalium perfectorum: ideoq; extra iſtas animaliũ ſpecies eam reperiri opus non eſt. Et proinde nihil ineptius ſcribere potuerat Paracelſus, quam hoc, quod *in labyr. Med. errant. cap. 3.* dicit. *Neq; cœlum, neq; terrã novit phlegma, bilem vel melancholiã.*

Dantur humores.

Ergo neq; in homine eſt. Veruntamen non ſolum homini proprius ſanguis eſt & humores ſanguinem conſtituentes, ſed & aliis animalibus, & in iis reperiuntur: ideoque falſum, quod in majore mundo non reperiantur quatuor humores, ſeu ſanguis. Reperitur enim in perfectis animalibus omnib9, quæ certè majoris mundi pars ſunt. Et quid opus eſt, ex analogia majoris & minoris mundi probationem humorum quærere? Ineptum eſt, rejectis ſenſib9 & experientia, qua conſtat, ſicut in animalibus aliis, ita & in homine ſanguinem ineſſe, atq; eo illum nutriri, ad obliquas ex analogia probationes confugere. Senſus certè docet, ex alimentis aſſūmtis ſanguinem, non ſal, ſulphur & mercurium generari; & ſecta vena non ſal, ſulphur & mercurium, ſed ſanguinem effluere, atque ita in omni corpore, omni tempore, ætate, loco, regione ſanguinem inveniri. Ergo diſtinguendum eſt inter principia rerum naturalium communia & proxima. Illa omnibus rebus æquè inſunt; & ſunt elementa, & illa Chymicorum, ſi dextrè explicentur, principia. Hæc variant, ut ipſæ rerum naturalium ſpecies variant; ſua ſunt plantis; ſua metallis; ſua animalibus. Animalia (de his enim & præcipuè de homine ſermo eſt) ſanguine è quatuor humoribus conſtante conſiſtunt. Verum ipſe Paracelſus ſibi hac in re non conſtat, paſſimq; in libris ſuis ſanguinis & humorum mentionem facit.

Sed reſpondebunt procul dubio hic quidam, ſe non ignorare, & ſenſibus id patere, ſanguinem in venis contineri: verum ſe non eſſe contentos ſenſuum, in exteriore cortice hærentium, arbitrio, ſe omnia ad vivum reſecare, & artificioſa reſolutiōe in ſanguine tria principia apertius demonſtrare, & à qua parte ſeu fonte actiones promanent, docere. Verum enim verò nimium hic ſapere videntur. Nam dum de ſanguine & humoribus quæritur, non de primis rerum principiis, ſed de proximis corporis humani & animalium perfectorum primaria quæſtio eſt. Alia enim quæſtio eſt, quæ ſit totius compoſiti natura, alia quæ principiorum ſingulorum, è quibus conſtat. Sit ſanè, ut ſanguis & humores reliqui è tribus principiis Chymicorum, eo, quo ſupra explicavimus, modò, componantur: an tamen ideo ſanguinis, bilis, pituitæ, melancholiæ tot ſeculis trita nomina ſunt rejicienda? Lac poteſt reſolvi in butyrum, ſerum & caſeum: & nihilominus totum compoſitum lac rectè appellatur. Si hæc humorum nomina rejicienda ſunt; eodem jure rejicientur oſſis, membranæ, carnis & aliorum nomina, omniumque omninò partium appellationes. Nam ex Chymicorum ſententia hæc æquè ac ſanguis ex tribus principiis conſtant: & ineptū eſt, ab uno ſaltē principio talia denominare velle. Nunquā n. ſanguis ex uno principio conſtat, ſed ex omnib9 principiis & elemētis ſimul

miſtis,

Digitized by Google

miſtis; habetq; ſuam formam, per quam à chylo, carne ac reliquis differt, & ab ea ſanguis denominatur, partesque ſanguinis diverſæ meritò etiam diverſa nomina ſortiuntur.

Nomina non temerè mutanda. Et proinde res eò redit, explicandam eſſe è Chymia medicinam antiquam, non evertendam. Idque fiet commodiſſimè, ſi nomina à primis inventoribꝰ indita & uſu ac omniū ſeculorum conſenſu approbata, quibus Hippocrates, Ariſtoteles, Galenus, Avicennas, Meſues, & reliqui Medici omnium ſeculorum, Chymici & non Chymici uſi ſunt, retineantur, res verò è Chymia declaretur. Nova enim nomina imponere rebus, non cujusvis eſt; nec tantus fuit Paracelſus, ut hoc ei licuerit.

Humor quid Galenicis. Injuriam etiam maximam faciunt Chymici Galenicis, atque inter eos Quercetanus, *in conſilio de arthritide & calculo*, dum ipſis tribuunt, quaſi per humorem intelligant quiddam aqueum ſaltem, omni nobiliore poteſtate deſtitutum. Non ſunt inania nomina humores, non ſua eſſentia & proprietatibus deſtituuntur, ſed ex principiis prioribus miſta formam habent ſpecificam, proprietates, poteſtates, colores, ſapores & ſimilia, quibus ab aliis rebus differunt. Quæ omnia nomine ſanguinis & humorum includuntur. Semen, caro, os, & reliqua omnia ex ſanguine oriuntur: quia tamen novam formam induunt, nova etiam nomina accipiunt. Ita licèt principia & elementa in omnibus alimentis, & quæ ex iis in corpore fiunt, inſint: quoties tamen nova forma introducitur, novum nomen imponitur, & quod prius panis nominabatur, jam chylus nominatur; hinc ſanguis, bilis, pituita, melancholia, caro, os, nervus dicuntur.

Sanguis an multiplex in corpore. Neque illud quoq; admitti poteſt ſimpliciter, quod ſtatuit Severinus: Sanguinem in diverſis venis & locis non ejusdem naturæ eſſe. Nam licet ſanguis in venis minoribus partibus jam adſimilandus, mutationem accipiat: tamen ab eo, qui in majoribus eſt ramis, natura non differt, neque uno in loco ſemper & parte una quieſcit, ſed pro varia occaſione in partibus hinc inde movetur.

An in alimentis omnes partes inſint. Errat in eo Severinus, nec video quomodo excuſari poſſit, cum ſtatuit, in Balſamo ineſſe ſanguinem, ſpiritum, carnes, oſſa, ligamenta, nervos; eaque ſpirituum mechanicorum opera ex eo ſecerni & ſeparari. Ineſt quidem in omnibus alimentis quid nobis familiare, quod in corporis nutritionem cedit, & varias, pro partium, quibus apponitur, varietate, formas induere poteſt: quod ſive Mumiam ſive Balſamum appellare velit, de nomine cū eo non litigabimus. Quod verò iſta, quæ diximus, omnia in eo contineantur, & ſaltem inde ſeparentur, & ,ut ſupra ex Paracelſo dictum, quod unicus, quem comedimus, bolus omnia membra corporis humani actu cōtineat, quæ mani-

Digitized by Google

feſtentur & ſeparentur ſaltem ſpirituum Mechanicorum induſtria, id admitti nullo modo poteſt. Si de elementis & principiis illis Chymicis, aut ſalſo, amaro, acido Hippocratis id ſtatueret: commodâ explicatione adhibitâ tolerari poſſet: at cum ſanguinem, os, carnes, & partes cæteras actu in pane ineſſe ſtatuit, id nullo modo ſalvari poteſt. Hoc modo enim cum Anaxagora omnia in omnibus ineſſe dicendum erit; & nulla eſſet vera generatio. At revera dum ex pane fit chylus, ex chylo ſanguis, ex ſanguine os, membrana, caro: in qualibet mutatione nova forma introducitur, habetque quælibet pars aſſumtum alimentum in ſuam naturam mutandi vim, quæ animæ vegetantis peculiaris poteſtas eſt: neque ſanguis vel os ſpiritus Mechanici latentia ſeparantis, ſed animæ vegetantis, & in ſpecie facultatis αἱματοποιητικῆς & ὀστοποιητικῆς opus eſt. Et cum ſecretiones ars ſatis æmulari poſſit: generationes tamen nullo modo poteſt: neque in poteſtate artis eſt, vel ſanguinem vel os generare. Licet enim inſtrumentarium agens, calorem ſcilicet, in promptu habeat: primario tamen, quod eſt anima, deſtituitur. Sed hæc, quæ hactenus de ſanguine & humoribus dicta ſunt, de humoribus alimentariis accipienda, quæ maſſam ſanguinis conſtituunt. De excrementitiis verò capite ſequenti, ubi de cauſis morborum dicetur, agetur.

An humores alimentarii & excrementitii ſpecie differant.

Neque enim aſſentire poſſumus Eraſto, qui *diſput. 3. cont. Paracelſ. pag. 121.* ſcribit: Humores, qui ſunt corporis noſtri elementa, & eos, qui ſunt excrementa, ejuſdem eſſe ſpeciei, & perfectione ſaltem, & imperfectione, aliiſque accidentibus talibus differre. Dum enim ſanguis generatur, partes aliquot intra, aliquot ſupra modum coqui: haſque tanquam inutiles ſanguini futuros excerni.

Nam cui hoc perſuadeat Eraſtus, ſanguinem & bilem in veſicula fellis ſpecie non differre, quæ ita omnibus qualitatibus, actionibus & uſu differunt? Neque humores illi excrementitii & ſanguis iſtam naturæ diverſitatem ſaltem à cauſa agente, ſed etiam ex alimentorum natura accipiunt, in quibus non omnes partes æquè aptæ ſunt, ut boni ſanguinis naturam induant. Quid verò dicet de excrementitiis humoribus præternaturalibus morborum cauſis: illinè etiam à ſanguine, non ſpecie, ſed ſaltem perfectione & imperfectione different?

Anatomia localis.

Tandem duplicem Anatomiam conſtituunt, ut ex Paracelſo, *libr. 1. de origine morborum è tribus primis ſubſtantiis, cap. 6. & part. 2. libr. 2. de tumoribus puſtul. & ulceribus Gallic. cap. 1. Severino cap. 3.* & paſſim alibi videre eſt; Unam, quam vocant *Localem*, qua cadavera artificiosè diſſecantur, omniumque partium ſitus, conformatio, magnitudo, numerus inveſtigatur. Quam etſi non planè rejiciunt: tamen etiam non magni-

magnifaciunt; ſed mortuam appellant, quæ vel laniis communis ſit; & qua, quod vacca etiam facere poſſit, ſaltem cadaver hominis adſpiciatur, non verò, ut Naturæ & Medicinæ ſtudioſum deceat, ad interiorem & abditam hominis naturam acie mentis penetretur.

Vitalis. Alteram appellant *Eſſentialem*, *Vitalem, Formalem*, qua unumquodque corpus in ſua principia, quæ ſtatuunt, diſſolvatur: quam qui tentare velit, inprimis ſeminum naturas & proprietates, Elementorum & principiorum officia, generationum transplantationumque radices, Aſtronomiæque leges, & totius corporis, non mortui, ſed viventis, diſpoſitionem, quam ipſi tradunt, cognitam habere debere ſtatuunt. Unde ipſis non ſolùm cor eſt, quod vulgò ita vocatur, ſed cor ipſis eſt, ubicunque calor vitalis eſt: ventriculus non ſolùm, qui vulgò ita appellatur, ſed omnis cavitas, imò omnis locus, in quo fit concoctio; Matrix nō ſolū vulgò ita dicta pars, ſed omnis locus, in quo eſt ſemē alicujus fructus. Et præcipuè, quod ubiq; faciūt, Majoris mundi conſiderationem in hac Anatomia conjungendam cenſent, & quicquid in majori mundo eſt, ut ſupra quoque dictum, in homine quoque eſſe non ſolum ſecundum ſuperficialē quandam ſimilitudinem, ſed re ipſa & ſecundum ſpeciem omnia & ſingula hominem in ſe complecti (licet inviſibiliter) quæcunque in triplici illo regno, totiusq; mundi amphitheatro explicata continentur, tradunt. Atque ex hac Anatomia tria illa principia in homine dari ſtatuunt; quia eadem in majori mundo reperiantur: Humores verò non dari, quia in majori mundo non inveniantur.

Anatomiæ utilitas. Verum ſciendum primò, eos de anatomia illa locali, ſeu quæ vulgo appellatur, anatomia aut cadaveris humani artificioſa diſſectione, minus honorificè, quam debebant, ſentire. Quod enim ſcribunt, eam vel laniis eſſe communem, & per eam, quod vacca quoque facere poſſit, cadaver hominis obiter inſpici ſaltem: eo teſtantur, vel nunquam anatomiæ alicui ſe interfuiſſe; vel contra ſcientiam hæc ſcribūt. Longè n. alia eſt lanii, alia Anatomici ſectio: alio modo à vaccâ, alio ab anatomico cadaver adſpicitur. Nā anatomicus omnium partium figuram, magnitudinem, cavitates & ductus, numerum, ſitum, cum aliis connexionem, conſenſum, diligentiſſimè, artificioſiſ ſectione, rimatur, atque hinc omnium uſum inveſtigat. Quod eruditiſſimè fecit Galenus cùm in aliis libris, tum in libris de uſu partium, & poſt eum multi alii Medici: Quos ſi legiſſet Paracelſus, longè aliter de anatomia iſta, quam appellat, locali, ſentiret, neque tam abſurda de uſu partium libris ſuis paſſim inſeruiſſet.

Quam verò vitalem ſeu viventis corporis anatomiam appellant, eam audacter nimis ſibi ſolis arrogant

Digitized by Google

gant: cum eam Galenici Medici non omiſerint, ut cum ex aliis, tum ex Galeni libris de facultat. natur. de ſemine, de fœtus formatione, libris pluribus de reſpiratione, de temperamentis, de elementis & aliis videre eſt. In quibus omnibus de animæ facultatibus corpus noſtrum regentibus, & de ejusdem in agendo inſtrumentis agitur. Si quid tamen lucis ex doctrina principiorum Chymicorum addi poteſt, id libenter acceptamus. Verbis tamen hic, quam factis promptiores pleroſque Chymicos eſſe video, & potius in id incumbere animadverto, ut vocabulis ludant, & ſub novis vocabulis antiquorum ſententias, quaſi novas & ſuas, venditent, atque interim ex ſuis principiis eas parum amplificent, & illuſtrent. Ut dum cor eſſe dicunt, ubicunque calor vitalis eſt; ventriculum, ubi concoctio: cum nemo Peripateticorum vel Galenicorum influxum caloris in omnia membra neſciat, aut facultatem concoctricem non ſolum ventriculo, ſed omnibus partibus inſitã eſſe ignoret. Sed cum coctio tam epati, quam ventriculo competat: cur ventriculum potius, quàm epar omnibus partibus ineſſe dixerunt? Philoſophi eſt ſuis nominibus res appellare, ventriculum ventriculum, epar epar, vim coctricem etiam ſuo nomine: non nominibus ita ludere, & res diverſiſſimas confundere.

CAPUT XVI.

De Pathologia.

Sed ut ad ea, quæ Medicinæ propria ſunt, veniamus, ordine ita requirente jam Chymicorum de morbis & morborũ cauſſis doctrina perpendenda: inprimis cum totius Medicinæ Paracelſicæ fundamenta hic ſita ſint.

Paracelſici Morbos, Cauſſas & Symptomata confundunt.

Et principio quidem non magni momenti eſſe exiſtimant, diſtinguere Morbum, Cauſſas & Symptomata; & hæc tria, cauſſam Antecedentem, Morbum, Symptoma non differre genere, eſſentia vel proprietatibus ſpecificis, ſed poteſtate & actu ſolùm Severinus, *c. 13.* ſtatuit: quemadmodum Medicus dormiens à vigilante; Sulphur non accenſum, ab accenſo; Sal non reſolutum, à reſoluto; Mercurius non ſublimatus, à ſublimato. Ideoque ex Radicibus potiùs, quam aliunde nomina imponenda cenſet. E.G. in corpore latere Radices, ſemina & impuritates nitro ſulphureas vel febriles, quæ digeſtis temporibus ſeparatæ, exaltatæ & accenſæ, vel in actum deductæ horrores, rigores, frigiditates, calorem in corde, pulſuum mutationes producere poſſint; atq; ab iis morbo nomen imponendum eſſe. Et radicibus adhuc ſilentibus, & occultè in corpore latitantibus, ac in paroxyſmorum intermiſſionibus, ubi nullus eſt in corde accenſus calor, nihilominus febrem

Digitized by Google

brem in corpore latere rectius, quã antecedentem cauſam, dici ſtatuunt. Epilepſias quoque in corpore circumferri, quamvis longa habeant paroxyſmorum ſilentia, exiſtimat Severinus.

Morbus, cauſſa & ſymptoma differunt.

Verum enim verò rectè omnino Galenus omnia, quæ in corpore humano præter naturam ſunt, in tres claſſes redegit; Morbos, Cauſſas & Symptomata. Et magna vel inſcitia eſt Severinianorum, ſi ex ignorantia diſtinctionem hanc negligunt; vel malitia, ſi ſcienter eam rejiciunt. Quam enim diſtinctio inter cauſam & effectum rejici non poteſt in ulla diſciplina: tam iſta diſtinctio in Medicina omitti non poteſt: ſiquidem humores cauſa ſunt morbi, iſtorum effectus: rurſus ſymptomata utrorumque effectus. Neque ſolum cauſa antecedens, morbus & ſymptomata differunt poteſtate vel actu, vel ſicut ſulphur accenſum & non accenſum, aut ſal reſolutus & non reſolutus: ſed longè major eſt differentia: resque hæ tota natura & eſſentia diſcrepant. Et vix ineptius quid ſcribi potuiſſet, quam illud, quod Severinus, *cap 12.* habet. *Quod remotiſſimum*, inquit, *eſt ab effectu producendo, generis rationem obtinet: Quod verò proximum, Individuæ ſpeciei: Effectus verò ordinatione Individuorum rationem gerit.* Nempe mucilagines lapideæ, bolares, tartareæ, quæ in leguminibus, frumentis & aliis cibis continentur, genera generaliſſima eſſe dicit: Mucilagines inde coacervatas in ventriculo, inteſtinis vel alia cavitate, genera ſubalterna: Ubi exaltantur & morbos & ſymptomata inducunt, ſpecies eſſe individuas & poſtremas: Actiones verò læſas & impeditas Individua. Quæ quam abſurda ſint in omni Philoſophia, quis non videt? Licet enim verum ſit, ſæpe longam eſſe, & quidem ordinatam, cauſſarum & effectuum ſeriem: non tamen ſub eodem genere ſunt; & cauſſa effectus neque genus neque ſpecies eſt. Et DEUS, qui eſt cauſſa omnium rerum aliarum, earum neq; genus neq; ſpecies eſt. Et quis tam ineptus eſt, ut dolorem capitis, & flatum membranas cerebri diſtendentem, aut calculum veſicæ & urinæ ſuppreſſionem ſub eodem genere eſſe, aut ſeſe ut individuum & ſpeciem vel genus habere dixerit? Hoc quidem verum eſt, humores aliquandiu ſæpe in corpore latere poſſe, antequam actu morbũ aliquem producant, & tum poteſtate ſunt id, quod poſtea fiunt: verum morbus, qui ab humore producitur, ſemper ſua natura differt à cauſſa, à qua producitur, ſive cauſſa poteſtate, ſive actu talis dicatur. Ita humores vitioſi in corpore deliteſcere poſſunt, antequam putreſcant & accendantur, qui poſtea, ubi putreſcunt & accenduntur, febrem excitant, quam varia Symptomata, ſitis, vigiliæ, dolor capitis, delirium & alia comitari poſſunt: quæ omnia inter ſe differũt; atq; alia natura eſt humoris

putre-

Digitized by Google

putreſcentis, alia intemperiei calidæ hinc excitatæ, ſeu febris; alia ſitis, vigiliarum & aliorum Symptomatum; quæ ſine inſigni errore confundi non poſſunt. Neq; enim cauſſa ſeu morbi Paracelſici lædũt actiones, priusquam partis, à qua eduntur, diſpoſitionem immutarint; atque ut cauſſa morborum, non morbi. Impoſſibile enim eſt, ut cauſſis actionum non mutatis actio lædatur. Et quod actionem ideo lædit, quia actionis cauſſam immutat, non morbus eſt, ſed morbi cauſſa.

Atque exempla omnia, quæ affert Severinus, non aliud docent, quàm rem unam & eandem, quod poteſt fieri, revera fieri, & cauſſam effectus, quos in ſua poteſtate habet, in actum deducere: nullo verò modo evincunt, ut cauſſa & effectus ſint idem. Et licet poſtquã materia febrilis vel vomitu, vel per alvum rejecta, vel ſudore evacuata eſt, febris ceſſat, & omnia ſymptomata evaneſcunt: non tamen ſequitur, quod una omnium fuerit natura & eſſentia; ſed ſublata cauſſa continente, ſimul tollitur effectus; ſicut ſublata interpoſitione terræ inter ſolem & lunam ceſſat eclipſis. Ideoque ineptè ſcribit Severinus, quod viderit febrim vomitu rejectam: cauſſam vidit, non febrim. Ineptius adhuc, quod viderit, materiam illam vomitu rejectam vitalia motus veſtigia febrili horrore aliquantiſper demonſtraſſe. Si legiſſet aut diligenter perpendiſſet, quæ Galenus & Galenici de natura & cauſſis horroris & rigoris febrilis ſcribunt, aliter ſenſiſſet & ſcripſiſſet.

Verum illud fortaſſe offendit Severinianos, quod morbis nomina non à cauſſis ſeu radicibus, ut appellant; ſed aliunde potius indita ſint: verbi gratia, febrem, quæ à calore denominatur & definitur, potius à cauſſa morbum nitroſulphureum dicendum putant. Verum & hic valde iniqui ſunt, dum planè pro ſuo arbitrio rebus nomina imponere volunt, & nomina ſatis cõmoda rejiciunt. Res enim quælibet à ſua eſſentia definienda & denominanda eſt. Et proinde non malè fit, cum febris à ſua eſſentia definitur. Alia poſtea eſt diſquiſitio de natura cauſſæ; & hic diſquirendũ, an cauſa febris dici debeat bilis, an verò nitroſulphur. *Morbis nomina unde ſint imponenda.*

Neque etiam Galenici tam rudes ſunt, ut morbi maximam ſemper habendam rationem cenſeant, ſed ſæpe ad cauſſam magis, quam morbum, attendendum eſſe, probè ſciunt. De quo videantur Inſtit. *lib. 5. part. 2. ſect. 1. c. 4.* Multò minus ſaltem ad ſymptomata reſpiciũtur Galenici. Nã ſæpe diverſa ſymptomata ab eadem cauſſa proficiſci poſſunt; & contra unum ſymptoma à diverſis cauſſis: quæ niſi quis diligenter diſtinguat, & tamen ſymptomatibus attendat, Empiricum ageret, & in curatione falleretur. Imò in ipſis febribus cauſſarum maxima habẽda eſt ratio, Exempli gratia, non ſuffi-

Digitized by Google

ſufficit, ſcire aliquam febrem malignam eſſe, ſed cauſſarum imprimis febres malignas excitantium natura inveſtiganda eſt; cum earum ſit maxima diverſitas, & hinc ſymptomatum & curationis magna differentia occurrat. Ad quam rem & varietatem cauſſarum explicandā, ſi quid Chymici adjumenti afferre poſſunt, id libenter amplectimur; ſed quantum pleriq; hactenus præſtiterint, res ipſa declarat. Interim tamen cauſſæ, morbi & ſymptomata non confundenda ſunt, ſed uſitata rerum præternaturalium diſtinctio, in morbos, cauſſas & ſymptomata retinenda. Sed pergamus jam ad rem ipſam.

Morbus ſubſtantia ſec. Paracelſum.

Et ipſam naturam morbi quod attinet, primò in eo errore valde craſſum errat Paracelſus, quod morbū ſubſtantiam eſſe docet: imò quod, *libro 2. de morbis podagr.* morbum totum hominem eſſe, & corpus inviſibile habere ſcribit; idque exemplo icteri declarat. Locum integrum adſcribere libet. *Exempli loco ſit*, inquit, *Icteritia, quæ oritur in centro hominis, id eſt, felle. Verum nullum damnum affert, niſi ex ea totus homo progenitus ſit, id eſt, icteritia ſit integer homo. Hinc n. oritur totum corpus icteritiæ, quod tam latè extenditur, quàm latè extenditur microcoſmus, id eſt, in manus, pedes, oculos, aures, & omnia, quæ corpus continet. Cum jam totum corpus repletum eſt, tum abſoluta eſt, & habet omnia membra, quæ homo habet, ac membra membris adjacent. Hinc manus manuū, pedes pedum, oculi oculorum, ventriculus ventriculi, inteſtina inteſtinorum morbos provocant. Atq; ita microcoſmus geminus eſt in tali morbo, habet duo corpora, & eſt unus homo, non alio modo unita, quàm ſi aqua in cineres infundatur.*

Verum quæ hæc eſt Philoſophiæ ignorantia, ita ſumma rerum genera confundere, & accidentia & ſubſtantias non diſcernere? Cum enim contraria ſint ſub eodem genere; ſanitasq; extra controverſiam in genere qualitatis ſit; eodem etiam referendus eſt morbus; omnisque morbus nihil aliud eſt, quam qualitas præter naturam corpori inducta, ob quam corpus ita diſponitur, ut ad actiones debitas exſequendas ineptum reddatur.

Verum hæc eſt egregia illa Paracelſicorum Logica, id eſt, Logicam, qua unà verum à falſo aptè diſcernimus, contemnere, atque modum ſciendi cum ipſis ſcientiis confundere. Quod & P. Severinus fecit, qui jactat, ſe ulceroſam Categoriarum diſpoſitionem ad ſanitatem revocaſſe, non ſine ſævo Chirurgiæ miniſterio, atque unum panificium omnibus modalium ſubtilitatibus, jejunisque prædicamentorum digeſtionibus anteponere. Verum rectè reſpondet Th. Eraſtus, *part. 1. diſput. contr. Paracelſ.* Sanè cum venter eſurit, præfero ego quoque panificium Ariſtotelis & Philoſophorum de his rebus diſputationibus. At cum animus eſurit veritatem, longè magis explet ejus famem Ariſtoteles, quam Piſtores. Deinde malè

Digitized by Google

ideò totum hominem appellare videtur Paracelſus, quod totum corpus quaſi pervadat & permeat. Non enim omnes morbi totum corpus occupant, ut ícterus, quem exempli loco adducit: ſed ſunt multi morbi particulares, ut inflammationes oculorum, aurium & aliarum partium, ventriculi, epatis, cerebri, debilitates, & alii morbi, qui totum corpus non occupant.

Error autem omnis ex eo manat, quod, ſicut plantæ è ſuis ſeminibus proveniunt, ita morbos ex ſuis etiam ſpecificis & peculiaribus ſeminibus oriri exiſtimant. Atque ut formam illam plantæ, quæ latet in ſemine, corpus ſibi idoneum fabricat; terra verò ſaltem materiam artifici illi formæ ſuppeditat; coloresque plantæ plantam non producunt vel conſtituunt, ſed opera quiillius internæ formæ ſunt: ita & humores in corpore nihil aliud eſſe, quam materiam, è qua & in qua ſemina illa latitantia morbos producant; calorem verò & frigus, reliquasq; qualitates quaſi umbras eſſe, quæ abdita illa comitentur, docent. Itaque & veram morborum curationem nihil aliud eſſe, quam ſeminum illorum, à quibus morbi generantur, ablationem. Hæc enim niſi tollantur, per caloris, frigiditatis, reliquarumque qualitatum mutationem, per humorum evacuationem, nullum morbum verè curari. Ut exemplo res clarior fiat: ſicut, inquiunt, qui, ne fructus aliquis in horto ſuo proveniat, ſatagit, ſatis nō facit, ſi fructū illū quotannis decutiat ex arbore; (quotannis n. ingenerabitur;) aut unum atq; alterum ramum amputet; (nam & hi generabuntur, & reſidui fructus ferent;) multò minùs ſi folia arboris aut ipſos fructus alio colore illinat: ſed arbor radicitus exſtirpanda eſt. Ita & calorem, frigus, ſimileſq; qualitates per contraria velle tollere, eſſe fructus ſolùm auferre, relicta radice, unde proveniunt, exiſtimat Paracelſus, & ſemina, radicem atque artificem tollere jubet. Nimirum quæ ſuprà omnium rerum naturalium principia poſuerunt, ea & hic ſequuntur, & ut reliquas res naturales omnes à ſuis aſtris & ſeminibus, quæ omnium qualitatum & motuū cauſſa & fundamentū ſunt, provenire ſtatuunt: ita & morbos in natura ſua ſemina habere opinantur, à quibus omnium generationū & transplantationum circuitus proveniant. Ab eleméntis verò morbos nō provenire, ſed elementa ſolùm matricis & locirationem obtinere, & ſeminibus ac ſpiritibus loca & alimentum ſubminiſtrare. In ſeminibus dona & officia formarum vigere; horum beneficio actiones omnes adminiſtrari; miſtiones abſolvi; ex his proficiſci ſapores, colores, calidum, frigidum, humidum, ſiccum; continere in ſuis ſcientiis principia vitalia, duritiem, mollitiem, tenuitatem, craſſitiem, aſperitatem, levitatem, viſcoſitatem & reliqua ſimilia omnia.

Morborum ſemina ſec. Paracelſum.

De

Seminum morb. origo ſec. Paracelſum.

De origine verò horum Seminũ morbificorum ita ſtatuunt. Etſi in prima rerum creatione, ubi virtute divina generationis & multiplicationis vim acceperunt ſemina, omnes res puræ, integræ, perfectæ, & ſine corruptione & morte fuerint: tamen poſt prævaricationem primi parentis, puris illis ſeminibus maledictione divina ſuperveniſſe novas tincturas, ut hac de re loquitur Severinus quarum miſtione in calamitoſam ſortem traſſplantata ſit totius creaturæ pulchritudo; & prima & pura illa ſemina novis & infelicibus veſtimentis fuiſſe obducta. Et illa ipſa ſemina ab eadem poteſtate ſive voce divina, quibus alia ſemina pura & perfecta, vim multiplicationis & tranſplantationis accepiſſe: ſicut ab eadem divina potentia ſpinæ & tribuli proveniunt.

Hæc autem Mortis & Morborũ ſemina radicesq; in impuritatibus conſiſtere, ait Severinus, arſenicalibus, ſulphureis, vitriolatis, æruginoſis, mercurialibus vel urticoſis, ſpinoſis, napelloſis, opiatis & ſimilibus, quæ impuritate inflammabiles ſint, inſtabiles & ad corruptionem feſtinantes, permiſtæ tamen cum primis puriſque rerum radicibus, cum quibus etiam aliquam affinitatem habeant. Neque enim quævis impura quibusvis promiſcuè copulari, ſed talia talibus. Atque iſta impura ſemina, quaſi hoſpites & advenas, obtemperare radicibus & ſeminibus puris & perfectis in generationum initiis, & dum omnia ſecundum naturam ſe habent, ac fallaci ſervitutis imagine oportuna nequitiæ tempora expectare. Separata verò & exaltata inimicitias ſuas prodere, & morborum & mortis auctores exiſtere. Hominem verò, qui omnium rerum ſublunarium miniſterio utitur, & ex plantis ac animalibus ſuum alimentum ſumit, univerſis impuritatibus inquinari, & morborum & mortis infinitas ſpecies obtinere.

Morborum hæreditariorum cauſſa ſec. Severin.

Atque ab his morborum ſeminibus morborum hæreditariorum ortum deducit P. Severinus. Si quis enim intemperantia vel alia de cauſſa impuritates in corpore colligat, fieri poſſe ſtatuit, ut individui illius radices & ſemina ita per impuritates illas inquinentur, & impuritates tàm fortiter ſemini cohæreant, ut etiam in quartam generationem propagari poſſint. Hinc etiam cauſſam reddit, cur in liberis quidam morbi conſpiciantur, qui in parentibus non animadvertebantur, atq; ita ex nõ podagricis podagrici, ex nõ Epilepticis Epileptici generentur. Exiſtimat nimirum impuritates in parentum ſeminibus delituiſſe; ſed nondum maturas & exaltatas fuiſſe: in natis verò demùm exaltari, & ad maturitatem pervenire, & in expecta ſymptomata afferre. Contra fieri ſtatuit, ut ex podagricis non podagrici fiant, ex Epilepticis

non Epileptici; vel quia ſemina iſtorum morborum radicem & balſamum humanum nondum potenter occupaverint, ſed ſuperficialiter ſaltem ei adhæſerint; vel quia poteſtate naturalis balſami in utero ſuperata fuerint; vel quia ad terminum ſterilitatis auctorem pervenerint. Habere enim ſemina iſta, quæ ſpeciei non cohærent, ſed individuis, ſuas ætates, tandemque radicibus exhauſtis ſterileſcere.

Paracelſici intemperies rejiciunt.

Contra verò caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem, humoresque neque in morborum, neque in cauſſarum morbificarum numerum admittunt: ſed aliquid reale, quod viribus & poteſtate polleat, quod effectus producere poſſit, quod ſuas periodos exſerat, quod ſcientiam habeat, prædeſtinationes & officia, eſſentiam quoque vitam, & proprietates, quarum beneficio generationum fluxus moderari poſſit, poſtulat Severinus. Caliditatis, frigiditatis, humiditatis, ſiccitatis, intenſiones & remiſſiones in vanum adduci exiſtimat, quæ ſint umbræ rerum, quemadmodum colores, nec radices habeant, nec poteſtates. Cum verò rei evidentia talis ſit, ut negare non poſſint, aliquos morbos ex qualitatibus primis generari: leviores illos tamen, quam ut Medici operam requirant, eſſe opinantur.

De morbis Compoſitionis ſententia Paracelſ.

De morbis etiam Compoſitionis non ſunt ſolliciti, ſed eos ſaltem pro quodam actionum impedimento habent, & non magni æſtimant. Unde recentiores, ut apud Severinum, *pag. 226. & pag. 247.* videre eſt, duplices morbos conſtituunt, quosdam ex ſeminibus, quosdam ſine ſeminibus. Inſtrumentorum enim vitium & figurarum & cavitatum morbos, ut & continui ſolutionem, ex ſeminibus non oriri ſtatuunt: Qui verò vulgò morbi partium ſimilarium dicuntur, eos ſua ſemina habere exiſtimant.

Humores è cauſſarum morb. numero à Paracelſo rejiciuntur.

Humores verò plerumque pro quodam phantaſię invento habent. Et licet Paracelſ. *in Labyrinth. Med. errant. cap. 8.* humores concedat: morborum tamen cauſſas eſſe negat; & humores a morbo, non autem morbos ab humoribus eſſe dicit. Utuntur verò contra humores morborum cauſſas iisdem argumentis, quibus contra humores alimentarios utuntur, nimirū, quod in Macrocoſmo non reperiantur. Ita enim, *in fragment. Medicis tom. 1. pag. 134.* ſcribit Paracelſus: *Magnus eſt error, calidum & frigidum conſiderare, vel Choleram, Melancholiam, Phlegma, Sanguinem. Nunquam ullus morbus calidus frigidis curatus eſt, nec frigidus calidis.* Ita *de modo pharmacandi tract. 1.* ſcribit: *quis dicat Fraxinum ex Cholera aut Melancholia creſcere? vel ſi crevit, quis dicat fraxinum eſſe Choleram, Melancholiam, item Phlegma? Eodem modo nec excrementa*, (quæ ipſe ſtercora vocat) *ex humoribus generantur. Quæ enim origo eſt unius, eadem etiam alterius*: Et paulò poſt: *Flavum ſtercus* (excrementum) *appellare Cho-*

Cholerum vitellinam; viridem, Cholerum praſſinam, perinde eſt, ac ſi quis dicat; Pyra flava ſunt cholera vitellina; viridia poma ſylveſtria ſunt cholera praſſina. Et paſſim in ſuis ſcriptis acerbè, ut inprimis *tom. 1. pag. 784.* videre eſt, Galenicos hoc nomine exagitat: quæ omnia huc afferre operæ pretium non eſt. Quercetanus, *in Conſil de arthr. & calcul.* humores è cauſſarum numero rejicit; quia nullus humor vel ſalſus, vel acidus, vel alterius ſaporis ſit, nec ſal, nec tartarum admiſtum habeat. Et ridiculum putat, dicere, humores aduri. Humorem enim ſimplicem ad ignem totum exhalare.

Verum in his multa ſunt, quæ fidem non merentur. Primò enim malè ex morbis quaſi peculiares plantas è ſeminibus ſuis pullulantes conſtituunt. Monſtratum enim jam antea, morbos non eſſe ſubſtantias, ſed quiddam corpori præter naturam accidens; & malè Paracelſi aſſeclas cauſas morborum cū morbis confundere. Licet enim verum ſit, quod nemo Galenicorum negat, morbum, niſi cauſſa ſublata, à qua pendet, non tolli: interim tamen morbus cum cauſſa non confundendus. Et quanquam negandum non ſit, humorem aliquem vitioſum bonos humores corrumpere & inficere, & ab exiguo initio vitium aliquod in totum corpus diffundi poſſe; eodem modo ſicut parum fermenti totam maſſam inficit, ut præcipuè in venenis videre eſt: tamen longè alia eſt plantarum, alia morborum generatio. Anima enim vegetans, quæ eſt in ſemine, ex attracto alimento totum corpus plantæ fabricat, & ex ovo fit pullus, non corruptione, ſed perfectione, ut Scaliger, *exerc. 6. ſect. 2.* habet. At in morborum generatione longè aliter ſe res habet, atque à vitioſis humoribus, quaſi à fermento, boni alterantur, inficiuntur & corrumpuntur, corruptorumque humorum qualitates ipſas partes lædunt, alterant, ipſiſque qualitates præternaturales inducunt: nulla verò in morborū cauſſis vis formatrix eſt, qualis in ſeminibus plantarum reperitur, quæ eorum corpus fabricet.

Semina morborum rejiciuntur. In eo verò parum à delirio abeſt Manichæorum Severinus, quod poſt hominis lapſum primis illis ſeminibus puris maledictione divina novas tincturas ſuperveniſſe ſcribit, quarum commixtione pura illa ſemina corrupta & inquinata ſint, eaq; ſemina voce divina æquè ac alia ſemina vim ſeſe multiplicandi accepiſſe. Quod enim dogma Manichæorum fuerit, docet Auguſtin. *lib. 5. confeſſionum, cap 10. Et mali,* inquit, *ſubſtantiam quandam eſſe credebam, & habere ſuam molem tetram & deformem, ſive craſſam, quam terram dicebam, ſive tenuem atq; ſubtilem, ſicut eſt aeris corpus.* Sed in eo tamen ſaniores videntur eſſe Manichæi, quam Paracelſici. Auguſtinus enim, *loco allegato,* de ſe adhuc Manichæo ſcribit, *Deum bonum nullam malam naturam creaſſe, qualiscunque*

Malum non eſt ſubſtantia.

pietas me credere cogebat. Hi autem ſemina illa morborum & ſubſtantiã malam à Deo proveniſſe ſcribũt.

Deus nihil mali creavit.

In qua opinione multa abſurda, imò impia ſunt. *Primò* Deum autorem & creatorem mali, morborum & mortis faciunt, eumque aliquod malum ſubſtantiale creaſſe ſtatuunt; quod impium. *Vidit enim Deus, quæ fecerat, & erant valde bona. Neq; enim à ſummo bono poteſt aliquid non bonum fieri vel conſervari*, ut Scalig. *exerc. 307. ſect. 27.* ait: *Et invidia diaboli introivit mors in orbem terrarum.* Vnde rectè Auguſt. *de Civit. Dei. lib. 11. cap. 9. Mali nulla natura eſt, ſed amiſſio boni mali accepit nomẽ.* Omnis enim ſubſtantia, quatenus talis, eſt bona. Cui malum non conſubſtantialiter, ſed accidentaliter ſolum inhæret. Unde idem Auguſtinus, *de civitate Dei, lib. 14. cap. 11.* ſcribit: *Mala ſine bonis eſſe non poſſunt; quia naturæ, in quibus ſunt, in quantum naturæ ſunt, utiq; bonæ ſunt. Detrahitur porrò malum, non aliqua natura, quæ acceſſerat, vel ulla ejus parte ſublata, ſed ea, quæ vitiata ac depravata fuerat, ſanata atq; correcta.*

Deinde duplicem faciunt creationem, priorem, quæ benedictione & ſex dierum ſpatio perficitur: alteram, jam diebus ſex elapſis, poſt hominis lapſum, qua maledictione Dei rerum puris ſeminibus & radicibus radices malæ vel tincturæ morborum & mortis autores concreatæ & additæ ſint: cum tamen literæ ſacræ expreſsè teſtentur; DEUM die ſeptimo quieviſſe ab omni opere, & nihil amplius creaſſe. Et maledictio Dei tantum pœnam indicavit, non verò naturam pravam induxit.

Illud tamen mirum, quod illam impuritatem & venenum, morborum cauſam, homini ineſſe negat Paracelſus, & alimentis tantum tribuit: cum tamen homo peccaverit, & peccando morbos & mortem ſibi attraxerit. Ita enim ſcribit, *Param. tract. 2. cap. 1. Corpus nobis ſine veneno datum eſt, & in eo nullum eſt venenum: Illud verò, quod corpori alimenti loco damus, in eo eſt venenum: corpus perfectè creatum eſt, reliqua non ita.*

Verum Chymici recentiores ipſi abſurditatẽ hujus dogmatis animadvertunt, & proinde ſemina morborum eo modo, quo Paracelſus & Severinus, ſtatuere vix audent, ſed tribus principiis contenti ex iis omnia morborum genera deducere conantur.

Morborum hæreditariorum cauſa.

Ex his etiam ſeminibus non ſatis rectè deducit morbos hæreditarios Severinus, quaſi nimirum illi oriantur ex ſui generis ſeminibus & impuritatibus, quæ ſuo tempore ad maturitatem proveniant & exaltentur. Hoc quidem verum eſt, vitia, quibus parentes obnoxii ſunt, cum ipſo ſemine & ſanguine materno in libros derivari, neq; illud vitium ſemper mox à partu, ſed alia aliis ætatibus fieri: non tamen ita ſeſe res habet, ut illi morbi generentur, ſicut arbor & planta ex ſemine creſcit, quæ ſuo tempore fructus profert: ſed malum hæreditariũ

eſt

Digitized by Google

eſt diſpoſitio quædam vitioſa in aliqua parte, ob quam ætatis progreſſu humores ſui generis cumulantur, tandemque cumulati & aucti ſibi congeneres morbos producunt.

Qualitates primæ è morborum numero non rejiciendæ.

Deinde malè è morborum & cauſſarum morbificarum numero qualitates primas rejiciunt, aut certè non magni, & vix pluris, quam umbram aut colores æſtimant, eaſque Rellollaceas appellant. Experientia enim teſtatur, quam primum alicui parti intemperies aliqua præternaturam, ſive calida, ſive frigida, ſive humida, ſive ſicca inducitur, ejus actionem lædi, neque eam prius officium ſuum exequi poſſe, quam ipſi naturalis temperies reſtituatur. Id quod in ventriculo quotidie fieri, nec vulgo ignotum eſt. Refert quoq; Galenus, *lib. 1. de locis affect. cap. 6. in fine*, Muſculum, qui in ſuperficie ani eſt, reſolutū quibusdam fuiſſe, qui ſederint ſuper lapidem frigidum, aut in aqua frigida nimis diu fuerint verſati. Idem, *4. de locis affect. cap. 4.* refert, quendam tempore frigido & pluvioſo, cum madidum pallium diutiꝰ collo obvolutum geſtaſſet, in manus paralyſin incidiſſe, nervis, qui à ſpinali medulla ad manum decurrunt, nimis refrigeratis & humectatis. Monet etiam Galenus, *lib 10. Meth. medendi c. 9.* quod quidam impoſito præcordiis refrigerante medicamento difficultate reſpirandi laboraverit; alter verò tuſſierit, atque paulo poſt utrique ſymptoma finitum, ubi quod refrigeraverat, eſt ablatum. Quantum etiam damnum inferat, ſi quis, ubi nimio motu vel alia de cauſa incaluit, avidꝰ aquā frigidam hauriat, nemo ignorat. Et cū, ſecundum Hippocratem, Curatio indicet morbum: quid balnei aquæ dulcis uſus præſtare poſſit in Hecticis, videatur Galenus, *l 10. Meth. medendi.* Et non immeritò contra eos, qui ita contra ſenſum & experientiam pugnat, illud, quod Scaliger Cardano, frigus ſaltem privationem dicenti, objicit, uſurpari poteſt: *Soleas abjice & pileum, Cardane, quo tempore ex Alpib; Rhæticis urit nos Boreas.* Et viatores ſæpe magno ſuo incōmodo percipiunt, quid frigus poſſit, dum ipſis nares, aures, digiti, pedes frigore enecantur. Et quantum æſtas illa & ſiccitas hiſce regionibus inſolita, æſtate anni proximè elapſi 1616. potuerit, ſatis docuerunt febres illæ Epidemiæ frequentiſſimæ, à quib. vix domus aliqua libera fuit. Quantam etiam humiditas in corporibus noſtris mutationem efficiat, anni nos docent pluvioſi. De qua re videatur Hippocrates, *3. Aphor. uſque ad Aph. 26. & in libris Epidem.*

Venti quaſi morbos inducant.

Neque quicquam valet, quod affert Severinus, *cap. 8.* ubi loca iſta Hippocratis nova interpretatione corrumpere conatur, dum ſcribit; Auſtros non facere gravem auditum, nec alia ſymptomata ab Hippocrate enumerata, inducere, quia ſint calidi & humidi, ſed quia corpora eorum proprietatibus opiatis, cicutarum, ſolanorum prædita ſint. Ita aquilonem non excitare tuſſim,

quia

Digitized by Google

quia frigidus & ſiccus, ſed quia corpora aquilonis proprietatibus berberiſatis, acetoſis imbuta ſit, & *cap. 12.* caliditates, ſiccitates, humiditates, & frigiditates tantum ut externas ſignaturas, & poteſtatum, proprietatum ac tincturarum comites & umbras eſſe.

Primum enim abſurdiſſimum illud dogma, ventos, pluvias, nivem & ſimilia alia eſſe fructꝰ ſtellarum, demonſtrare debebat, antequam fundamento tam ruinoſo iſta ſuperſtrueret. Deinde quod à qualitatibus primis, ut principalibus agentibus, non ſaltem ut comitibus umbris & externis ſignaturis, mutationes iſtæ, quæ in corpore humano accidunt, proveniant, multa alia docent. Nam quæ ab intempeſtivis ejuſmodi anni tempeſtatibus provenire ſolent, eadem illi ferè familiariter patiuntur, qui in regione vel loco tali habitant, ut apud Hippocr. *in lib. de aere aq. & locis videre* eſt; unde morbi Endemii ortum habere dicuntur. Et quid opus eſt, ad occultas proprietates, poteſtates & tincturas confugere, ubi ex qualitatibꝰ manifeſtis cauſſa ſufficiens reddi poteſt, ut ex commentariis in aphoriſ. allegatos & libris Epidem. Hippocratis patet? Et mirum, Chymicos nonnullos ita efficaciam qualitatum primarum in corpus humanum negare: cum tamen eandem in rebus aliis experiantur, & ſciant, aliam mutationem fieri à calore humido, aliam à calore ſicco, & calore ut communi δημιουργῷ ſuarum operationum utantur.

Interim in qualitatibus primis non acquieſcendum eſſe, jam ſæpiꝰ dictum. Atque injuriam facere Severinum aliis Medicis, quaſi omniũ morborum cauſas à qualitatibus primis petant, vel unus Fernelius docet. Sed cum hac de re etiam ſupra dictum ſit, ea hic non repeto.

Morbi compoſitionis non parvi faciendi. Poſtea de morbis compoſitionis non bene ſentiunt, atque de iis parum ſunt ſolliciti: rationemq; falſam afferunt: quod ſaltem actionum quoddam impedimentũ ſint. Quaſi verò nõ omnes morbi actionum quoddam impedimentum ſint, ut lib. 2. Inſtit. dictum. Et illud impedimentum, quod morbi compoſitionis afferunt, non minus eſt, quam illud, quod ab humoribus aut à morbis ex ſemine, quos appellant, ortis proficiſcitur, ut in luxationibus, obſtructionibus renum, veſicæ, aliarumque partium & aliis compoſitionis vitiis videre eſt.

Humores non rejiciendi. Humores quod attinet, malè eos rejiciunt Paracelſici; cum ſenſu conſtet, in diverſis morbis diverſos humores, cum ſponte à natura, tum per medicamenta, per alvum & vomitum evacuari, atque iiſdem evacuatis & è corpore ejectis morbos ceſſare.

Quod cum negare non poſſint, aliis nominibus excrementitios illos humores appellandos cenſent. Et quia per vomitum plures humorum ſpecies rejiciuntur ſalium propri-

proprietatibus inſignitæ: exiſtimat Severinus, phantaſticis nominibus bilis vitellinæ, æruginoſæ; pituitæ ſalſæ, acidæ relictis, ad ſalium nitroſorum, aluminoſorum, vitriolatorum genera, & ad ſalium proprietates in plantis, aronis, urticæ, chelidoniæ, flammulæ, & ſimilia recurrendum eſſe, mixtionesque ſalium cum ſulphuribus ſtudioſè inquirendas, & ſalia ſulphuri & mercurio adjungenda; bilis verò, melancholiæ, pituitæ nomina abjicienda.

Verum cauſſa nulla eſt, cur antiquas appellationes planè rejicere debeamus. Nam ſi febris, apoplexiæ, epilepſiæ, hydropis & alia nomina plurima ab antiquis impoſita retinentur, cur hæc etiam retinere non liceat? Neque enim per humorem, ut malè, *in conſilio de arthrit. & calculo*, hanc ſententiam Galenicis attribuit Quercetanus, meram aquam intelligunt, ſed corpus miſtum ſui generis. Et quemadmodum per ſanguinem non corpus ſimplex & meram aquam accipiunt; ita nec per bilem, vel pituitam, vel melancholiam. Sunt, ut dixi, miſta hæc ſui generis, quæ cum ex diverſitate materiæ & diſpoſitione corporis, quod alimentum mutare debet, varia naſcantur & cumulentur, varios quoque ea morbos excitant. Et fit, ut per reſolutionem humores in principia Chymica reſolvi poſſint: tamen ante reſolutionem, & dum in corpore ſunt & morborum cauſſæ ſunt, non ſunt corpora ſimplicia, ſed miſta, & proinde appellatio à toto ſumenda.

Humor quid Galenicis.

Si quod tamen nomen commodius è Chymicorum ſcholis peti poteſt; aut ſi in varietate humorum explicanda & eorum natura penitius inveſtiganda, aliquid opis Chymiei afferre poſſunt: id libenter admittimus. Optandum quidem eſſet, ut quod Eraſtus, *part. 2. diſput. contra Paracelſ. pag. 774.* putat, non magna eſſet in morborum cauſis difficultas: verum longè maximam eſſe, omnes, qui in Medicina diligenter verſantur, ſatis animadvertunt; & præcipuè humorum & venenorum diverſitatem in ſpecie explicare, & ad ſpecies infimas deſcendere, difficilimum. E. g. ſaltem perpendantur febres malignæ, in quibus non ſatis eſt, ſcire, vel ſanguinem, vel bilem, vel alium humorem putreſcere & corrumpi, ſed terminus ille corruptionis, & in quid mutentur humores, inveſtigandum. Unde febrium malignarum pendet differētia, & curationis varietas. Alia enim longè eſt humorum corruptio in variolis, & morbillis; alia in febribus, quas bubones; alia in iis, quas carbunculus comitantur; alia in febre ſudatoria. Atque hinc accidit, ut ſæpe, quæ in uno peſtilenti ſtatu profuerunt medicamenta, in alio parum auxilii adferant, quod ſç in malignitate in genere plerumque hæremus, nec quæ definita ſit humorum corruptio, inveſtigamus. Corruptionis autem diverſitatem maximè venena monſtrant. Nam in

Digitized by Google

aliud humores corrumpuntur, ſi quis à cane rabido mordeatur; in aliud ſi à ſcorpione, ſerpente lædatur; in aliud, ſi a lue venerea inficiatur. Id quod in corruptione omni ſummoperè attendendum.

Quam ad rem, inquam, commodius explicandam, ſi quid adjumenti adferre poſſunt Chymici, id libenter acceptamus: modò vero conſentanea adferant.

Qualitates primæ ad naturam humorum explicandam non ſufficiunt.

Nam ut, quod ſentiam, dicam, non ſolum ex qualitatibus primis humorum differentia, & natura ſatis explicari poteſt, ſed ſpecialius & per propiores qualitates determinanda eſt; neque de nihilo eſt, quod Hippocrates, *libro de priſca medicina*, ſcripſit: *Non calidum, non frigidum, non humidum, non ſiccum eſt, quod magnam vim habet; ſed acerbum, ſed acidum, ſed amarum, & hujus generis alia. Horum enim quicquam ubi ſecretum fuerit, & per ſe extiterit, tum hominem moleſtia afficit.* Et ut paulò poſt habet; *Si acris humor, quem bilem flavam nominant, effuſus fuerit, quanam anxietates, æſtus & impotentiæ detinent? & quibus acuti, acres, æruginoſi humores inſtant, quinam furores & viſcerum & thoracis lancinationes animique dejectiones inde oriuntur? neque hæc prius conquieſcunt, quam evacuati, dejecti & aliis permiſti illi fuerint.* Itaque in cauſis morbificis & omnibus, quæ corpus noſtrum alterant, non ſolum ad calidum, frigidum, humidum, ſiccum reſpiciendum, ſed ad propriam cujusq; naturam, quæ ſola caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate non determinatur, ſed aliis præterea deſcribitur: cum res eſſe poſſint multæ, quæ temperamento primarum qualitatum conveniunt, natura tamen ſpecifica non parum differunt. Id quod docet, *ibidem*, Hippocrates. *Exhibeatur*, inquit, *aliquis mihi natura non admodum robuſta, ſed imbecilliore, qui triticum crudum & inelaboratum edat, & carnes crudas & aquam bibat. Ex qua victus ratione non dubium eſt, quin multa & gravia ſit perpeſſurus. Quodnam igitur ita affecto præſidium comparandum? Calidum, an frigidum, an humidum, an ſiccum? Certiſſimum & evidentiſſimum medicamentum eſt, ſublatis, quibus utebantur, cibis, pro tritico panem exhibere, pro crudis carnibus coctas, & inſuper vinum exhibere.* Et clarius poſtea docet, In iſtis qualitatibus non acquieſcendum eſſe; cum in natura vix dentur ſeorſim, ſed cum aliis potentioribus conjunctæ. *Neque*, inquit, *opinor, ipſis eſt inveſtigatum, quidnam per ſe ſit calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum. Et ſi imperatur, ut calidum vel frigidum agro offeratur, mox quærendum eſt, quale nam calidum, vel frigidum; an frigidum acidum, an inſipidum; calidum amarum, vel calidum dulce, vel calidum inſipidum.*

Humorum natura quatione explicanda.

Et ad iſta ſimul, non ſolum ad qualitates primas, eſſe reſpiciendum in cauſis morborum, vel ulcera & tumores ſatis demonſtrant. Exempli loco ſit nobis cancer, in quo qui ſalem corroſivum non agno-

agnoſcit, eum parum perſpicacem eſſe puto; ut jam de prurigine, ſcabie, & ulceribus erodentibus, ſerpentibusq; aliis nihil dicã. Clariſs. Dn. D. Michael Döringius, *Li. de Medicina, & Medico p. 109.* refert, quendã juris Licentiatum urinam reddidiſſe, à qua, ceu ſpiritu vitrioli, linteamina eroſa fuerint. Idẽ in viro quodam ſcorbutico hæmorrhagia narium per intervalla laborante obſervavit, linteamina, quibus ſanguis exceptus fuerat, ab eo corroſa fuiſſe. Ergo ut tales humores vel à ſale, vel alio principio Chymico denominentur, non repugno. Licet n. ſupra, ubi de ſanguine & humoribus naturalibus egi, humores illos, utpote in quibus exceſſus aliquis talis non apparet, à principiis Chymicorũ denominandos negaverim; atq; etiam humores excrementitios, in quibus non eſt manifeſtus aliquis exceſſus, à principiis iſtis denominandos non eſſe, adhuc concedam; imò antiqua nomina retinenda cenſeam: tamen nõ eſt planè incommodum, humorũ valde excedentiũ varias differentias nominibꝰ à ſale vel ſulphure petitis, vel aliis etiã determinare & diſtinguere, ubi ſcil. unius aliquis exceſſus inſignis apparet. Salſum n., amarum, acidũ & ſimilia, quando ſecreta fuerint ab aliis, & per ſe exſtiterint, tunc lædunt. & humores tales, in quibus eſt taliũ qualitatum exceſſus, ibidem appellat Hippocrates χύμυς ἀκρήτυς ϗ διαφέροντας: & ut *4. de rat. vict. in acut. aph. 31.* fluxionem è capite calidam & nitroſam nominat. Imò in ipſis febribꝰ horum humorum differentiam notandã cenſet Hippocrates. ὐκ, inquit, διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνυσιν οἱ ἄνθρωποι, ὐδὲ τῦτο εἴη τὸ αἴτιον τῆς κακώσιος μῦνον: ἀλλ᾽ ἔστι ϗ πικρὸν, καὶ θερμὸν τὸ αὐτὸ, ϗ θερμὸν καὶ ὀξὺ, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ἄλλα μυρία; καὶ πάλιν γε τὸ ψυχρὸν μετὰ δυνάμιων ἑτέρων, id eſt: *Neq; calido ſimpliciter febricitant homines, neq; ipſum ſolum affectionis cauſa eſt, ſed eſt amarum & calidum idem, & calidum & acutum, & ſalſum & calidum, aliaque ſexcenta: & rurſum frigidum cum aliis facultatibus conjunctum eſt:* de quo jam ſupra etiam monuimus. Neque enim ſufficit, eſſe febrim bilioſam, ſed qualis ſit bilis, & in quid corrumpatur, attendendum. Unde febrium & ſymptomatum diverſitas pendet. Atq; hos humorum exceſſus, ſeu, ut ipſe nominat, ἀκρότητας καὶ ἰσχὺς appellat Hippocrrates, δυνάμεις, quod ſcil. in corpore noſtro afficiendo maximam vim habeant. ὅσα, inquit, κακοπαθέει ἄνθρωπος, πάντα ἀπὸ δυναμίων γίνεται: *quicquid mali patitur homo, id omne oritur à potentiis*, id eſt, humorum exceſſibus, qui ſunt ſupra humanam naturam.

Neque quiſquam miretur, talia in corpore reperiri. Ut enim jam non dicam de mutua rerum transmutatione: illud ſaltem moneo; cùm homo plantis & animalibus, quæ & ipſa plantis aluntur, nutriatur; plantæ autẽ ſuum alimentũ ex terra habeant; terra v. paſſim ſalſos, *Humorum vitioſorum origo.*

Digitized by Google

amaros, alioſq; ſuccos minerales & ſpiritꝰ in ſe contineant eoſq; attrahant, eosdem tamen planè mutare non poſſint: in hominem talia quoque derivantur. Quæ cũ ſint *ἀνεπιτήδια, ἄχρηστα καὶ ἰσχυρὰ*, ut nominat ipſe Hippocrates: vis quidem alteratrix, quantum poteſt, ea alterat & mutat: à natura tamen noſtra nunquam ſuperari poſſunt. Ergo natura operam dat, ut ea, utpote ad alendũ corpus inepta, è corpore excernat. Si autem retineantur, & à bono ſanguine ſecreta ſeorſim & per ſe conſiſtant, corpus variè lædunt. De qua re etiam in Inſtit. *pag. 240.* dictum.

Humorum differentia à principiis Chymicis non negligenda.

Neque Galenus & alii Medici iſtas appellationes planè rejiciunt, ſed ſalſos, nitroſos & æruginoſos humores nominant: & effectus ſalis non ſolum in ulceribus, ut antea dictum, ſed etiam in catarrhis ita manifeſti ſunt, ut à nemine ignorari poſſint. Unde etiam fluxiones nitroſas ab Hippocrate nominari modò dictum. Bilis verò æruginoſa non ſolum, ut Eraſtus putat, ita dicta eſt, quia colorem æruginis imitetur: ſed & ſapor, vis rodendi & alii æruginoſi effectus in ea deprehenduntur: vomituque ſæpè adeo acrem rejectam eſſe, ut pelves etiam argenteas colore floridiſſimo infecerit & acrimonia ita eroſerit, ut nec lotura illum delere, nec fortis frictio caſſare potuerit, annotavit Schenckius, *obſerv lib. 3. ſect priore obſerv. 62.* Videruntq; & obſervarunt ſimilia alii Medici, ut paulo ante è D. Döringio dictum.

Neque has humorum differentias obſervare inutile planè, ſed aliquid momenti ad curationem habere videtur. Acrimonia enim ſaliũ non tam per pinguia & ſulphurea tollitur, quam per ſales. Exempli loco ſit nobis ſpiritus vitrioli, cujus acrimonia & vis rodendi omnibus nota eſt. At ſi admiſceatur illi ſal tartari, vel oleum tartari è tartaro calcinato per deliquium factum: & ſpiritus vitrioli & ſalis tartari acrimonia tollitur. Idem fit ſale abſinthii vel alio è plantis ſale parato admiſto. Ita vim corroſivam mercurii ſublimati tollit oleum tartari & ſal abſinthii: ideoque contra mercurium ſublimatum oleum tartari vel ſal abſinthii antidotus habetur. Conſideretur quoque præparatio Bezoartici mineralis dicti. Quãvis enim butyrum antimonii appellatum magnam acrimoniam habeat, & ſpiritui nitri etiam ſua vis corrodendi ſit: tamen ubi ſpiritus nitri butyro antimonii affunditur, ita hoc omnem acrimoniam amittit, ut præſtans ſudoriferum evadat. Qua de re infra quoque de Methodo medendi erit dicendum.

In doctrina humorũ multa dubia.

Neque etiam hoc diſſimulandum; in doctrina de humoribus, non paucas apud Galeni & Avicennæ interpretes difficultates occurrere: unum nomen pluribus attribui, quorum tamen eſſentia eſt diverſiſſima. Definitur vulgo Phlegma, quod ſit humor frigidus, colore albus, humidus; cum tamen phlegma ſalſum ſit calidum;

Unde

Unde Avicenna Phlegma in genere non definit. Quam etiam humores diverſi uno bilis nomine appellentur, ſatis notum. Ut jam de bile æruginoſa, quæ diverſæ naturæ eſt à bile flava, non dicam: Humores, qui ob eundem colorem flavæ bilis nomine veniunt, etiam non ſunt ejusdem generis, ſed ex iis nonnulli nullum amarorem habent. Vidi à fœmina humorem planè croceum vomitu rejectum, quam ipſa dulcem eſſe, imò ſapore glycyrrhizam ferè æmulari, affirmabat. Ita ſub melancholiæ nomine comprehenditur primò humor frigidus & ſiccus: deinde atra bilis, humor calidus & ſiccus erodendi vi præditus.

Humorum differentia ſec. principia Chymic.

Ergò cum humorum longè maxima ſit differentia, ſecundum colores, ſapores, conſiſtentiam & ipſam eſſentiam, & longè major, quam plerique credunt; atque res diverſæ diſtinguendæ, nec ſub eodem nomine comprehendẽdæ ſint: Si aliquid adjumenti hic afferre poſſunt Chymici, cauſſa nulla eſt, cur eos non audiamus.

Humorum nomina nõ rejicienda.

Dum autem adjumenti aliquid in explicanda humorum natura & differentia à Chymicis exſpectandum dico, humorum appellationes non rejiciendas cenſeo. Licet enim excedere poſſit in aliquo humore aliquod horum principiorũ: nunquam tamen ſeorſim planè cõſiſtit, ſed ſemper ſub humoris natura. Perpetuò Rhabarbarum purgat bilem, non ſalem vel ſulphur.

Ineptum verò planè eſt argumẽtum Paracelſi & Severini, quo concludere volunt, humores non eſſe cauſas morborum, quia non reperiantur in majori mundo. Supra enim dictum eſt, non opus eſſe, ut proxima alicujus rei principia, aut quę ex iis fieri poſſunt, in toto mundo reperiantur.

Humores ſunt morborum cauſa.

Neque in eo rectè ſentit Paracelſus, quod, *in Labyr. Med. c. 22. cap. 8.* Humores quidem concedit, at morborum cauſam eſſe negat, humoresque à morbo, non autem morbos ab humoribus eſſe dicit. Nam utrumque verum eſſe poteſt, ut ab humoribus morbi, & rurſus à morbo vitioſi humores proveniant. Nã ubi à vitioſis humoribus morbus fuit genitus & debilitas corpori introducta eſt, coctio ſeu in toto, ſeu in aliqua parte rectè perfici non poteſt. Coctione autem læſa multi vitioſi humores cumulantur. Id quod in hydrope videmus, ubi humores illos aquoſos ac ſeroſos in corpore cumulatos morbi & intemperiei in viſceribus ſobolem eſſe libenter concedimus. Idem accidit in febribus.

Reliqua, quæ de morborum cauſis dicenda eſſent, in differentiis morborum jam ſubjungemus. Cum enim Paracelſus & ejus Sectatores morbos & morborum cauſſas confundant, ductum eorum ſequi neceſſe habemus, nec ſemper, quæ ſejungenda erant, ſejungere & ſuis locis tractare, ſed morborum & cauſſarum morbificarum tractationem ſæpe conjungere cogimur.

De morborum differentiis.

De differentiis autem morborum variè loquuntur. Paracelſus, *in Labyrinth. Medic. err. c. 11.* duo morborum genera conſtituit ex Iliaſtro & Cagaſtro. Duo, inquit, ſeminis genera ſunt, ut ſemen iliaſtrum & ſemen cagaſtrum. Hoc eſt, aut ab origine ſemen productum eſt, ut poma, pyra, nuces; tunc iliaſtrum dicitur: aut ex corruptione, quod cagaſtrum appellatur. Iliaſtri enim morbi ſunt, hydropiſis, icteritia, podagra &c. morbi autem cagaſtri ſunt, peſtes, febres, pleuriſis.

Verum jam antea dictum, morbos non, ut plantas, è ſuis ſeminibus pullulare, ſed à cauſſis præter naturā corpori noſtro extra occurrentibus, vel intra corpus genitis & cumulatis procreari. Et quis omniū, quæ in corpore humano accidunt, tam ignarus eſt, ut credat, hydropē è ſemine inſtar plantæ generari? cū notiſſimum ſit, è collectione humoris ſeroſi in abdomine ortum habere. Eodem modo non ignotū, quomodo icterus generetur. Neque aliter rem ſe habere, curatio indicat.

Quinque morborum cauſſæ & differentiæ ſec. Paracelſ.

Eſt deinde uſitata, præcipuè *in Paramiro*, à Paracelſo tradita, quam retinet Scheunemannus, Crollius & alii, morborum diviſio, qua quinque morborum Entia conſtituit. Primò Ens Dei ſive Deale: & huc referunt morbos, qui à Deo proveniunt. Secundò Ens aſtrale; ſub quo non ſolum morbos ab aſtris cœli productos intelligunt, ſed etiam ab aſtris in homine jacentibus, ab aſtris tamen cœli pendentibus. Tertiò Ens naturale, cum naturæ vitio morbus contingit. Conſiderant autem naturam in tribus principiis. Quartum Ens dicunt Pagoycum ſive mentale: atque huc referunt morbos ex imaginatione in ſeipſum aut alium; ſub quo genere & incantationes comprehendunt. Quintum genus eſt Ens veneni, & continet venena tum naturalia, tum artificialia.

Verum næ iſta diviſione ſuam in Logicis Philoſophicisque prodidit imperitiam Paracelſus, & ſatis mōſtravit, ſe, quid Ens ſit, ex Metaphyſicis (ſi modò de ea quicquam cognitum habuit) nunquam didiciſſe. Non negamus à Deo hominibus immitti morbos, ſive immediate & ſupra curſum naturæ, ſive mediate: tamen ex ente Dei illos morbos eſſe, planè ineptè dicitur; & de cauſſa efficiente locuturi dicunt id, quod eſt, non quod afficit. Imò non ſatis piè hoc dicitur. An enim aliquid de Dei eſſentia hominibus immittitur? Certè Ens aſtrale aliquid ab aſtris demiſſum & effuſum eſſe, ſtatuit Paracelſus, ut mox dicetur. Et licet in pœnitentia & precibus in avertendis ejuſmodi morbis maximè fidendum ſit; tamen nec naturalia remedia negligenda ſunt. Eadem loquendi improprietas eſt in reliquis differentiis omnibus; cum ex Ente aſtrorum & reliquis morbi provenire dicuntur. Et tolerari aliquo modo poſſet loquendi improprietas: modò ſubeſſent res bonæ: ſed & iſtæ deſunt. Non quidem

Digitized by Google

dem inficiamur, cœleſtem influxum quorũdam morborum cauſam eſſe poſſe: veruntamen de eſſentia ſtellarum nihil illis morbis communicatur. Et ſatis abſurdè, *in Pammiro, tract. 1. cap. 8.* de origine morborum ex aſtris philoſophatur Paracelſus, dum docet: Ens aſtrale, quod corpora noſtra mutat, eſſe halitum, vaporem, odorem, ſudorem ſtellarum, aëri permiſtum: & ſtellas alias arſenicum, alias ſulphur, alias mercurium, alias alia venena in aërem effundere, & hoc modo hominem & alia animantia inficere, ibidem, *cap. 10.* docet. Quæ etiam hæc eſt rerum confuſio & nominum abuſus, quod puritates mucilaginoſas & lutoſas Ens veneni vocat? Mucilaginoſa illa excrementa venenata non ſunt, neque ideo, quia corpori alendo non ſunt apta, ſtatim inter venena recenſeri debent. Imò omne, quod excernitur, non ſemper eſt ſua natura & per ſe excrementitium, ſed ex accidenti ob debilitatem coctricis facultatis, quæ alimentum rectè elaborare non poteſt: tantum abeſt, ut venenatum ſit. Id quoque defendi nequit, quod ibidem *proleg. 2. num. 6.* ſcribit Paracelſus, quod omnes morbi quintuplicem, ſecundum quinque hæc Entia, originem habere poſſint. Nam, ut ejus verbis utar, ex Ente naturali nunquam fiunt morbi venenati, & venena non inducunt morbos benignos, ſed perpetuò malignos.

Poſtea nec illud laudandũ, quod omnes morbos & morborum curationes ad quatuor tanquam Monarchas, epilepſiam, hydropem, lepram, & podagram refert Severinus, *cap. 14.* Cum enim ad epilepſiam referat catarrhos, paralyſes, ſpaſmos, vertigines, melancholias, apoplexias & ſuffocationes uteri; ad hydropem apoſtemata, icteritiam, cachexiam; ad lepram, ulcera omnia; ad podagram, colicam, nephritidem, dentium dolorem, cephaleas: quis in re medica mediocriter verſatus non videt, morbos diverſiſſimos, qui eſſentia, cauſſis, curatione ac proinde planè differunt, ad eandem claſſem malè referri? Quid enim hydropi, apoſtematibus, & ictero commune? Et cur non apoſtemata potius ad lepram retulit? Nec quia in iis morbis omnibus, quos ſub podagra concludit, dolores adſunt, ideo ad eandem claſſem referri debent? Cum à diverſiſſimis cauſis dolores oriri poſſint, & proinde cauſſis & curatione varient. Et an non etiam in ulceribus multis dolorificæ fluxiones adſunt?

Morborum in genere ſect. Severinianæ.

Neque majoris momenti eſt illa diviſio, qua Paracelſici morbos diſtinguunt in coagulatos & reſolutos. Aliis enim impuritates ex ſeminibus conſtare dicunt, quorum fructus ad coagulationem vergant; alias ex ſeminibus, quorum fructus in fluidam reſolutionem deſinunt. Illos coagulatos morbos, hos reſolutos appellant. In illorum nume-

Morbi coagulati & reſoluti.

numero ipſis ſunt roſiones ſtomachi, gulæ compreſſiones & anguſtiæ, dolores colici, dyſuriæ, ſtranguriæ, nephritides, cephalalgiæ omnes. Ex his lienteriæ, diarrhoeæ, dyſenteriæ, gonorrhœa, catarrhi. Catarrhus enim, ut exemplum morbi diſſoluti afferamus, ita ſecundũ eos generatur: Si mucilago tartarea non rectè in ventriculo & primis viis ſeparata ad epar tranſeat, & hinc cum ſanguine per venas ad cerebrum: ſi ſpiritus ſint infirmi eò loci, non modò dictum tartarum relinquitur, ſed novum inſuper ex proprio nutrimento generatur & accumulatur; & cum à ſpiritibus expulſivis expelli nequeat, cum ſale naturæ ſalem rei conjungi dicũt (ſalem autem naturæ appellant, qui eſt excrementum principii ſalini intrinſeci; ſalem rei, qui extra è rebus naturalibus corpori noſtro accedit) poſitisque radicibus quotidiana nutritione incrementa ſumere, donec ad ſummum gradum exaltatum laceſſitis ſpiritibus ab aſtro ſuo delabatur, & reſolvatur, & in forma liquida ad inferiora defluat. Verum non credẽdum, illud, quod in fluxionibus alvi excernitur, antea coagulatum fuiſſe & tum reſolvi: neque roſiones ſtomachi aut dolores colici à materia coagulata ſemper proveniunt. Neque hic de generatione catarrhi rectè ſentit Severinus, quaſi ille proveniat ex mucilagine tartarea in ventriculo nõ rectè ſeparata, & ad epar primò & hinc per venas ad cerebrum tranſlata, ibi coagulata & rurſum reſoluta. Eſt quidem hoc verum, à ventriculo ſæpe multum materiæ cerebro communicari; ſed non ſemper per venas, verum etiam per vapores. At hoc non ſemper neceſſariũ eſt: verum ſæpe ob ſolius cerebri intemperiem alimentum ſuum nõ rectè concoquentis ejusmodi ſuperfluitates colliguntur & excernuntur. Quas an ſemper rectè tartareas appellare poſſint ipſi viderint: cum D. Petræus, *parte prima diſſert. 9. theſi 31.* Mercurii excrementum phlegma eſſe dicat. Si enim phlegma eſt Mercurius aut mercurii excrementum, quomodo tartarum erit, quod ad ſal refertur?

Morborum generatio ſec. Severinum. Severinus ſuis principiis inſiſtit & duplices morbos facit. Vel enim ex fructibus Elementorum inferioris globi, vel cœleſtium ſeminum fructibus morbos provenire ſtatuit. Semina morborum inferioris globi in cibo & potu deliteſcere docet, atque eſſe illas impuritates, quæ ſeparantur, & conſvetis viis expelluntur, dum omnia in corpore rectè adminiſtrantur. Ubi autem errores contingunt, functionibus naturæ vitiatis ſemina morborum radices agunt in corpore humano, quæ ſtatis temporibus morbos pariunt. Priusquam autem impuritates ac ſemina morborum radices in corporibus formare poſſunt, adſit oportet oportunitas, tum ex debilitate balſami innati & ſpirituum mechanicorum, tum ex proprietate eorundem ſpirituum conſentiente cum

Digitized by Google

te cum ſeminibus morborum. His enim confluctibus ſuccedere morborum generationem. Deinde etiã ex cœleſtium aëriorumq; ſeminum fructibus, ſeu ex aere & ſpiritu, quẽ attrahimus, morbos oriri ſtatuit. Etſi enim fructus cœleſtes, ex quibꝰ alimentum animalibus ſuppeditetur, inviſibili corporum ſpecie attrahantur, & qualitates & corporeas coagulationes reſpuant: tamen ubi ad animalium anatomiam pervenerint, ibi coagulationes & ſignaturas recipere corporibus viſibilibus & inferioribus proprias, tradit. Totam autem varietatem fructuum ſuperioris globi ita explicat. Reſolutiones, inquit, cœleſtium & aeriorum ſeminum aut conditiones nutrimenti referunt ſinceras, in quibus nullæ medicamentorum proprietates, vel venenatæ vel ſenſu vel effectu deprehenduntur, quales obtinent aquarum dulcium, tritici, hordei, lactis, vini proprietates, quibus tanquam domeſticis alimentis ſpiritus vitales aſſiduè reficiuntur: aliæ reſolutiones & fructus admixtas habent tincturas & proprietates medicamentoſas, ſed leviores, lactucarum, caſſiæ, mannæ, vini meracioris, aceti, agreſtæ & ſimilium, è quibus catarrhi, tuſſes, horrores & leviora ſymptomata proficiſcuntur. Nonnullæ verò planè medicamentoſæ ſunt, in quibus opii, mandragoræ, cicutæ, ſolani, ſcammonii, agarici, flammulæ, perſicariæ, aronis, vitrioli, aluminis proprietates oſtenduntur. Poſtremò ſunt fructus ſiderum, in quibus venenatæ proprietates arſenici, auripigmenti, ſulphuris, doronici, aconiti, napelli apparent; atque hinc epidemios morbos deducit.

Verum de abſurditate hujus dogmatis, quo ſtatuit, ex ſeminibus, quaſi plantas, morbos progenerari, cum antea dictum ſit, actum agere nolumus. Et inprimis, quæ de morbis & fructibus ſuperioris globi diſſerit Severinus, multa abſurda, niſi aliter, quam verba ſonant, explicentur, continent. Hoc quidem concedimus, morborum epidemiorum cauſſas magnam partem ab aſtrorum influxu pendere, & ex aere & ſpiritu, quem attrahimus, oriri: quod autem quid opiatum, arſenicale, auripigmentale & aliud hujuſmodi fructus cœleſtium corporum & reſolutiones cœleſtium ſeminum ſint, id admitti non poteſt. Materia enim talium μιασμάτων, quæ aeri inſunt, & cum ſpiritu attracta corpora inficiunt, non à cœlo defluit, ſed in inferioribus continetur: eamque cœleſtia corpora variè agitare, diſponere, miſcere & alterare poſſunt: de qua re de peſtis generatione dictum.

Verum Recentiores Chymici pleríque ipſi abſurditatem hujus dogmatis animadvertunt, ut antea etiam dictum, & propterea, etſi & ipſi tria Chymica principia defendant, ſemina tamen morborum, eo modo, quo Severinus, ſtatuere vix audent, ſed tribus principiis con- *Morborum differentia ſec. Quercetanum.*

tenti ad ea omnes morbos reducere conantur. Ita Quercetanus, *in defenſione contra Anonymum, cap. 18.* ſeminum vix ullam facit mentionem, ſed mercurium, ſulphur & ſalem omnis generis virtutibus facultatibus & proprietatibus prædita eſſe dicit, à quibus infinitæ varietates, colores, ſapores, odores & id genus alia proveniant, quæ à temperie ſua & aliorum conſortio excurrentia morbos varii generis procreent. Si ſulphur immoderatius luxuriet, varias inflammationes inducere ſcribit, variique generis febres, præter alios effectus narcoticos, quos ſuſcitet ſulphur narcoticũ ex ſpiritibus narcoticis, qui idem præſtent, quod vinũ meracius, aut eſus vel uſus lolii, papaveris, hyoſcyami, cicutæ & ſimilium, quæ non frigida ſua qualitate, ſed ſoporifero ſuo ſulphure ſomnum conciliant. Ex mercurialibus, acidis & acribus vaporibꝰ deducit epilepſias, apoplexias, paralyſes & omnia defluxionum ac catarrhorum genera: qui quidem affectus ſi veneno aliquo aut malignis & contagioſis ſpiritibus ſtipentur, epidemios, veneneſos & contagioſos morbos inde invehi ſtatuit. Ex ſalibus originem habere opinatur eroſiones internas, apoſtemata, ulcera, dyſenterias, hæmorrhagias, & ex eorum reſolutione ardores urinæ & ſtranguriam. Et ex diverſorum ſalium varietate diverſa etiam ulcera, apoſtemata, eroſionum genera, per ponticum, auſterum & acerbum eorum ſpiritum, ut & varias colici doloris ſpecies induci ſtatuit. Ex ſalium coagulatione deducit tophos, ſcirrhos, & articulorum tumores ac nodos & infinita obſtructionum genera. Idem tamẽ Quercetanus, *eod cap.* inficias ire non vult, ex qualitatibus elementaribus in corpore noſtro naſci morborum genera quædam, ſed relollacea Chymicis dicta, qualia etiam ab excrementitiis & feculentis humoribus retentis, & ſuperabundantibus proveniant. Nimirum ex flatuum ſimpliciter aereorum & ſpirituoſorum copia, ex aqueis ſeroſitatibus, nec non terreſtribus fecibus varios affectus indies generari concedit, ſed ejusmodi morbos exiguas & parùm firmas radices agere, quibus vel leviſſimis ab elementaribus remediis iisque calidis, humidis, frigidis, ſiccis ſatisfieri poſſit, docet. Exempli gratia: Aerii flatus inteſtinis incluſi & diſtendendo colicos dolores parientes nullo negotio carminativis, ut vocant, clyſteribus diſcutiuntur; ſeroſitas aquea & ſuperflua humiditas medicamentis exſiccantibus abſumitur.

De morbis quoque, quos ex fructibus ſuperioris globi deducit Severinus, multò cautius Quercetanus ſentit & philoſophatur. Dicit enim cum Fernelio, eſſe morbos quosdam occultos, qui ex influxibus cœleſtibus progignantur, & quibusdam hominibus peculiari quodam aſtrorum influxu aut conſtitutione aut malignorum planeta-

netarum concurſu accidant. Neque etiam in aliis morbis ſemper ad ſemina recurrit, & ex iis quendam quaſi homuncionem cum Paracelſo, aut plantam & arborem, ſicut Severinus conſtituit, ſed potius illius tribus principiis contentus eſt. Quod etiam facit, *in Tetrade affect. capitis*, ubi ex hiſce tribus principiis plerorumque morborum cauſſas reddere conatur.

Negandum tamen non eſt, eundem Quercetanum, ſtudio imitandi Severinum, & locutionibus ejus aſſuetum interdum ſeminum facere mentionem: non tamen, quod Severinus facit, perpetuo filo ex ſeminibus morbos deducit, ſed principiis tribus contentus eſt, morbosque pleroſque ad ſales nitroſos, acres & acutos, aluminoſos, ponticos & adſtringentes, ad vitriolatos & acidos; ad ſulphura fœtida, ſoporifera, narcotica, ſeptica & arſenicalia & peſtifera refert. Ergo poſthac, cum quædam de generatione morborum ſecundum Chymicorum ſententiam dicenda ſint, verbis quidem Severini utemur: per ſemina tamen & radices morborum nihil aliud, quam cauſſas morborum ſecundum alios ſaniores Chymicos accipiemus: ne toties contra eandem opinionem diſputare opus ſit.

Morborum differentia ſec. Chymic principia

Commodiſſima proinde inter omnes, quas afferunt Chymici, eſt diſtinctio morborum è tribus principiis & cauſſis petita: modo in iis, de quo etiam ſupra dictum, diſtinguendis ſatis ſibi conſtarent Chymici, aut ſua dogmata clarius explicarent. Nam de mercurio & hic res valdè intricata eſt. Si enim, cum D. Petræo, *diſſert. 9. theſ. 31.* Mercurium non quemlibet humorem eſſe dicant, ſed primigenium & ſubſtantificum partibus omnibus ſenſum motumque largientem: (quo, ut puto, à noſtra opinione non diſſentit, qua ſupra ſtatuimus, mercurium eſſe ſpiritum rebus inſitum.) quomodo morborum cauſſa eſt? Si verò mercurium pro cauſſa morbi acceptum, ex eodem D. Petræo, quis dicat eſſe mercurii naturalis excrementum, & quidem phlegma: non video, quomodo à Tartaro, à quo catarrhos oriri ſtatuit Severinus, eum diſtinguant Chymici.

Morbi ex Sale.

Salis & Sulphuris differentiæ manifeſtæ ſunt. Etenim & acidum, & amarum, & ſalſum in corpore colligitur & vomitu rejicitur. Ac memini ſæpius tam acidũ humorẽ in ventriculo quibusdã collectum fuiſſe, ut etiam antequam vomitu rejiceretur, & dum adhuc in ventriculo contineretur, illis inde dentes ſtupeſcerent. Eædem ſalium differentiæ in ulceribus variis manifeſtæ ſunt, in ſcabie, cancro, dyſenteria, ardore urinæ & ſimilibus.

Morbi ex Sulphure.

Sulphuris quoque differentiæ non ſolùm in febribus & inflammationibus apparent; ſed & in effectibus narcoticis, in quibus ab internis humoribus ſulphure narcotico abundantibus idem accidit,

 quod

Digitized by Google

quod poſt potum vini meracioris, aut aſſumtum lolium, papaver, opium, cicutam & ſimilia evenire ſolet. Nam hæc, quæ talium uſum comitantur, accidentia non à qualitate frigida provenire, ſed à vi narcotica, non ſolum Chymici, ſed & inter Galenicos Clariſſimus Platerus & alii ſtatuunt.

Tartarum. Pertinent ad hanc diviſionem & morbi Tartarei. Inter reliquas enim morborum cauſſas frequenter Chymici Tartari faciunt mentionem, tartareorumque morborum. Imò Tartarũ hodie omnium empeiricorum Chymicorum refugium eſt, qui quos morbos ignorant, ex tartaro oriri dicunt. Sed pauci quid tartarum ſit explicant. Paracelſus, *de morb. tartar. lib. 1. cap 1.* in Galenicos invehitur, quod morbos tartareos vocent arenam, calculum & lapidem; cum appellatio iſta ſit metaphorica: In Medicina verò propriè eſſe loquendum, & res à natura ſua denominandas. Longè verò aliam rationẽ eſſe calculi hominis & calculi riparum, item arenæ hominis & riparum. Perinde eos facere, ait, qui a ſoliditate hunc morbum appellant calculum vel arenam, ac ſi quis ſimiam hominis nomine dignetur. Ipſe verò propriè ac genuino vocabulo tartarum appellandum cenſet. Cauſſam ſi quæras appellationis, plerique hanc af-

Tartarum unde dictũ. ferunt, quod tartaro, quod in vino reperitur, ſimile ſit. Ipſe verò, *loco allegato*, hanc affert: Quia oleum, aqua & tinctura ex eo conficiuntur, quæ ægrotantes non aliter atq; inferni tartarus, incendunt ac urunt. Verum enim verò calculus etiam in homine non ſolum ab externa forma & ob ſoliditatem cum aliis calculis communem ita appellatur, ſed etiam ob materiam & internam coagulationem. Tartari verò vocabulum ſive ob convenientiam cum tartaro vini, ſive cum tartaro, id eſt, inferno petitum ſit, æquè à ſimilitudine petitum, ſicut calculus vel arena; neque ab ipſa eſſentia deſumta eſt iſta appellatio, atque ita propria non eſt.

Deinde longè latius ab aliis vox tartari extenditur, quam ut calculo ſolum attribuatur. Nam non ſolùm, ut mox dicetur, materiam duram & coagulatam hoc nomine appellant, quales ſunt calculi, arena, tophi in arthriticis; ſed etiam materiam mucilaginoſam, imò quæ ſub humoris adhuc formâ eſt, qualis colicam, roſiones & dolores varios in ventriculo generat. Ac proinde cum tot diverſis rebus tartari nomen imponant, iis æquali modo & ratione non competit, atque ita planè proprium, quod Paracelſus requirit, non eſt. Sed utantur ſanè iſto vocabulo, verum conceſsâ eadem licentiâ Galenicis & hac lege, ne ipſi planè ad vocabula Paracelſica adſtringantur, atque ea conditione, ne & illi vocabula apud dogmaticos multis ſeculis uſu trita rejiciant.

Rem

Tartarum quid. Rem ipſam ergo videamus, & an hac quoque in parte inter Chymicos & Dogmaticos pax iniri, reique huic aliquid lucis afferri poſſit, tentemus. Clara atque perfecta aliqua tartari definitio apud Chymicos non exſtat. Paracelſus quidem, *de Tartar. lib. 1. tract. 1. cap. 1.* definit tartarum, quod ſit morbus Lephanteus & lapilloſus, id eſt, bolaris, mediæ inter bolum & lapidē ſubſtantiæ, prohibens naturæ effectum & virtutem. Aliis Chymicis tartarum eſt impuritas illa in alimentis, ſub forma quidem reſoluta, ut diſcerni nequeat, ad coagulationem tamen & naturam lapideam tendens. Alii ex Paracelſo tartarum dicunt excrementum per ejus ſpiritum coagulatum.

Commodiſſimè autem ii hac de re loquuntur inter Chymicos, cum quibus & Galenici non pauci conſentiunt, qui dicunt ſuccum quendam lapideſcentem, ut Fallopius, & Mathiolus appellant, ſeu materiam quandam coagulationi natura ſua aptam, ut Paracelſus, *loco allegato*, nominat, paſſim in terra reperiri. Hunc ſuccum cum alimento à plantis attrahi, & per plantas, quæ animalium alimenta ſunt, in ea transferri. Si tamen omnia ſeſe rectè habeant, materiam illam ab utili alimento ſeparari, & è natura excerni. Si autem vel ob coctricis, ſeparatricis vel excretricis facultatis debilitatem, vel ob ejus ſucci in alimento copiam, omnis in ventriculo ſecerni & hinc expelli non poſſit: in reliquum corpus tranſire, & in corpore cumulari, atque ubi materiam viſcoſam, mucilaginoſam, craſſam, terreſtremque apprehendit, eam coagulare, & quidem in corpus ejus naturæ, ex qua primum ortum habet, & ex qua plantæ & vegetabilia illum hauſerunt, limoſum, argilloſum, arenoſum.

Qua in re pro regionum, terrarum & aquarū varietate magna eſt differentia, atq; aliæ terræ & aquæ ſunt puriores, aliæ impuriores; unde vini & frumenti, hincque parati cibi & potus magna eſt diverſitas; ſuntq; alia ſalubria, alia inſalubria, quæ colicam, calculum, arthritidē & alios morbos generant. Etſi verò hujus tartareæ materiæ, quam appellant, præcipua ſeparatio fit in ventriculo: tamen quod in ventriculo non ſeparatum eſt, in reliquis coctionibus poſtea ſeparatur. Atque hinc fit in renibus & veſica calculus, in articulis arthritis & alii morbi generantur.

Tartari differentiæ. Quatuor autem Tartari genera conſtituunt, viſcoſum, bolare, arenoſum & calculoſum; atque aliud plus ſalis, aliud minus in ſe continet: unde etiam majores aliud, aliud minores dolores excitat. In ſpiritum enim ſalis cum tartaro, ſeu ſpiritum tartareum referunt omnes dolores, punctiones, vellicationes, anxietates & ſimiles moleſtias. In omni tartaro omnium ſalium ſpecies, communis, aluminis, vitrioli, petræ, gemmæ, marini, aronis, alkali, aceti, urticæ, perſicariæ continert, atq;

Digitized by Google

Hinc varias morborum tartareorum differentias oriri exiſtimant.

Neque planè hæc abs re dici, & multorum morborum cauſas à tali ad coagulationem tendente ſalſa vel tartarea, aut quomodocunque appellare libet, materia pendere, multa docent. Quò enim vina ſunt magis inſalubria, eò plus talis materiæ tartareæ in ſe continent, & arthritidem, calculum, colicam, ſimilesque morbos generant. Hinc quoq; accidit, ut vina defecata non defecatis longè ſalubriora ſint, & vina illa, quæ tali materia abundāt, qualia ſunt Moravica, iterata defecatione fiant ſalubriora. Eodem modo ſeſe res habet in cereviſia. Apparet quoq; talis materia manifeſtè in tophis Arthriticorum: ſicut & ipſa urina eam ſatis prodit, quæ quamvis clara & pellucida appareat: poſtea tamen, ſi turbatur, magna pars matulæ materia quaſi limoſa, & quæ ſæpe farinam laterum refert, impletur, quæ vitro ita tenaciter adhæreſcit, ut vix inde avelli poſſit, & ſi ſponte etiam ſine omni calore violento exſiccetur, ſalem ſatis prodit. Excrementa autem arguunt humores in venis contentos.

Poſtquam hæc ita in genere de morbis & morborum cauſis & differentiis diximus: jam de ſingulis morborum & ſymptomatum differentiis agendum, & quomodo è ſuis principiis omnia ea deducant Chymici, monſtrandum eſſet. Verum tractatio illa peculiarem operam requirit, quam in alium locum rejicimus. Breviter tamen quædam exempli loco ex Severino & Scheunemanno afferre libet.

Morbi ventriculi ex tartaro. Et primò morbos ventriculi quod attinet, eos pleroſque ex impuritatibus tartareis deducunt. Si enim, inquiunt, mucilago bolaris, lutoſa, aluminoſa & ſtyptica ventriculi latera obduxerit, ſequitur oppilatio Spiritus Vitæ, omnium actionum naturalium auctoris, qui veluti captivus & ſepultus cum ſuas vires exſerere nequeat in alimentum, & ſeparationem puri ab impuro inſtituere, tarda coctio inde inſtituitur, ventriculi imbecillitas, compreſſio, nauſea & alia. Si autem ſpirituū tartareorum potentiores ſint tincturæ, & innatos ſpiritus planè vincant, meatusque planè obſtruant, perfecta ſequitur ἀπεψία & corporis ἀτροφία. Quod ſi ſpiritus ſalini fortiores materiam ſabuloſam & lapideam invenerint, eamque in arenas & calculos convertérint, generantur in ventriculo & inteſtinis lapides. Si verò impuritates iſtæ ſpiritibus peregrinis inſignitæ fuerint, alimenta in peregrinam naturam convertuntur, & ructus ac nidores exoriuntur: & ſi Vomitivas, Helleborinas, aut Antimoniales proprietates habeant, nauſeam vomitumque excitant. Si verò mucilagines iſtæ tartareæ ſalium acrium & corroſivorum tincturas habeant, dolores in orificio ventriculi inprimis inducunt, ſtomachi ardores, morſus & ſimilia. Si verò eadem mucilago ſpiritus Salis vi-

tiio-

Digitized by Google

triolati acidi obtineat, magna corrodendi, diſſolvendi & conſumendi vi præditos, ſequitur bulimia & lupina & canina appetentia: cum ſpiritus iſti famelici repentè & quaſi uno momento, quod ablatum eſt, arripiunt & conſumunt. Nam ſecundum ipſorum opinionem, ut Severinus hac de re ſcribit, ſpiritus eſuriunt, attrahunt, concoquunt, coagulant, & quò potentiores ſunt, eò velocius hujuſmodi miniſteria abſolvunt.

Verum concedamus ſanè ab humoribus vitioſis, qui ſive tartarei, ſive aliter nominentur, jam non diſputo, in ventriculo contentis ejus actiones lædi. Docuit enim jam olim Hippocrates, *de priſca Medicina*, quem locum jam ſemel atque iterum citavimus, ſi humor amarus, acutus, acris, æruginoſus in viſcera effundatur, maximos inde dolores, tormina & anxietates oriri. Neque in eò difficiles ſimus, ſi varias doloris, ardoris, morſusque in ventriculo differentias ex variis ſalium generibus deducere conentur Chymici. Nam experientia ipſa docet, varias ciborum & humorum in ventriculo & vicinis locis fieri corruptiones, humoresq; nunc acidos, nunc amaros, nunc ſalſos, nunc æruginoſos generari. Et optarem hic æquior fuiſſet Chymicis Eraſtus, & quæ in rebus naturalibus fiunt, diligentius perpendiſſet, & inprimis in operibus Chymicis ſeſe exercuiſſet; quod ſi feciſſet, nec alia quædam, nec iſta, *part. 4 diſp. adverſus Paracelſum pag. 229.* ſcripſiſſet. *Cum eadem, inquit, & mordicantia univerſa propter ſpiritus ſalis latentis continuum ſolvere arbitratur, nimium auriculas protendit Severinus. Non enim quicquid erodit & mordet, ſalem participavit. Equidem non exſtitit quisquam ſanæ mentis homo doctus poſt hunc mundum creatum, qui omnia acria & mordacia ſalem in ſe habere actu putaret. Taceo, quod acetum acerrimum plus mordet ſalibus plurimis; in quo qui plus, quam in illis, quærit ſalis, in Sole cum factioſis iſtis quærit tenebras.* Hæc Eraſtus. Certè antiqui pleriq; ſalem nil niſi partes terrenas aduſtas eſſe dixerunt; talesq; in acribus & amaris plurimas ineſſe, conceſſerunt. Et an non acetum plurimum ſalis in ſe contineat, facilè, ſi voluiſſet, experiri potuiſſet Eraſtus. Etenim ſi levi etiam calore humidum in aceto evaporet, ſal remanet, qui in aceto revera fuit, neq; ulla uſtione genitus eſt. *An omnia acria propter ſalem?*

Attamen hæc, quam ponit Severinus, non unica cauſſa eſt læſarum actionum ventriculi, & malè negligit intemperiem ſine materia: cum ipſa experientia doceat, ut antea quoque dictum, ventriculum, ſicut & alias partes, refrigeratas, calefactas, vel alio modo à naturali ſtatu dejectas officium ſuum facere non poſſe.

Sed generationem morborum ſecundum Severinum pertexamus. Generantur ſecundum Severinum morbi ex impuritatibus iſtis permiſtis vel ſinceris. Ex permiſtis gene-

Digitized by Google

generantur morbi ſulphurei, fœtidi, febrium ſymptomatibus, id eſt, ſiti, calore, linguæ amaritudine, capitis dolore, frigore, horrore moleſti, quos vulgò Febres appellamus, ipſe verò rectius à radicibus ſuis nitroſulphureos dicendos putat. Statuit enim febres habere ſemina & radices, in quibus ſulphuri impuro, fœtido, reſoluto, mucilagines ac ſpiritus ſalini nitroſi permiſcentur. Statis ergo temporibus, dum germinare incipit minera nitroſi ſulphuris, horrores, rigores, pandiculationes, oſcitationes, & ſimilia ſymptomata, pro differentia nitroſi ſulphuris, induci exiſtimat. His floribus ſuperficialibus, acetoſis, frigidis, mercurialibus exhauſtis, vapores & ſpiritus ſequi pingues, inflammabiles ſulphuris, ſalium tamen commixtione transplantati naturam magis referentes, qui nota febrium ſymptomata inducant, donec, reſolutis ſpirituum inimicis tincturis & quocunque evacuatis modo, naturæ quies concedatur, ſed cum recidivæ metu ſuſpecta.

Febrium generatio ſec. Scherinum.

Longè tamen aliter de febrium origine philoſophatur Scheunemannus è Paracelſo, *in libro de morbo ſulphureo Cagaſtrico pag. 79.* Is enim feces tartari cum ſulphure excrementitio, una cum mercurio & ſale ex digeſto in ventriculo congregari, & in unum quaſi globum coagulari, globumque hunc per varias digeſtiones quaſi circulos augeri & incrementum ſumere ſtatuit: ut non malè maſſa illa lapidi Bezoar comparari poſſit. Et hunc globum quoties ictu cœli percutitur, accendi putat. Quo accenſo ſubitò fumum adſcendere, aeremque inficere; unde fiat leve frigus, rigor, quem tremor, frigus & tandem calor inſequatur, ſcribit. Calorem autem hunc tam diu durare, quam diu hæc maſſa ardeat. Raró etiam unica vice abſumi; cum ſucceſſivè generatus, & ex pluribus quaſi corticibus coagulatus ſit hic globus. Dominari autem in cujusque circuli cavitate mercurium, qui dum exitum quærit, ventum moveat, qui flammam exſtinguit. Poſtea alio circulo accenſo alio paroxyſmo, atque hinc quot circulis, ut appellat, vel lamellis potius maſſa iſta componitur, toti dem paroxyſmis ægrum tentari, tota verò maſſa abſumta, febrē terminari ſtatuit. Cum autem cœlum 24. horarum ſpatio ſemel revolvatur, 24. horarum ſpatio accendi ſemel hunc globum, & hinc paroxyſmum excitari ſingulis diebus docet. Ex globo ſimili in epate generari febrem tertianam ſcribit.

Febrium generatio ſec. Scheunemann.

Verum enim verò & hic conciliatio quædam Chymicorum & Galenicorum tentetur. Galenici negare non poſſunt humorum in febribus inflammationes; etſi alii cum putredine, alii ſine putredine eam fieri ſtatuant. Conceſſimus etiam ſupra, inflammabilitatem à ſulphure dependere. Et ſi quid præterea lucis doctrinæ febrium è ſuis principiis afferre poſſent Chymici, illud libenter admitteremus.

Quo

Qua in re ut Chymicis iniqui non ſumus: ita illi contrà Galenicorum dogmatibus æquiores eſſe debebant. Primò enim diſtinguenda eſt Febris à cauſſa. Cauſſa eſt materia, quam illi appellant nitroſulphuream, ab illius accenſione calida intemperies in toto corpore exoritur, ob quam partes omnes ad ſuum officium exſequendum ineptæ redduntur; quæ partium præter naturam diſpoſitio Febris appellatur. Deinde nec humorum nomen planè rejiciendum. Nunquam enim nitrum vel ſulphur vomitu ejicitur, per alvum excernitur, aut ſudore evacuatur, ſed humores ſolum. Et concedatur ſanè propter ſulphur humores accendi: tamen ideò humorum nomina rejicienda nõ ſunt. Accenditur vinum & ejus ſpiritus, olea, reſinæ, ligna & alia multa: quorum tamen nomina non rejiciuntur.

Scheunemanni absurda de febribus opinio.

Scheunemanni v. opinio planè ridicula eſt, & hoc ipſo ſatis teſtatur; ſe in Paracelſi dogmata juraſſe, atque parùm ſollicitum fuiſſe, quam dogma aliquod rationi vel experientiæ ſit contrarium, modò Paracelſi fuerit. Qua enim, quæſo, vel leviſſima conjecturâ probare poterit, talem globum ex lamellis pluribus, inſtar lapidis bezoar, cum in ventriculo, tum in epate generari, atque inde febrem, & febriũ periodos ac paroxyſmos, eo, quo antea dictum modò, provenire? Et certè magnum illum globum; & multas lamellas ſeu circulos, ut appellat, è quibus conſtituitur, eſſe interdum oportet; cum ſcribat, totidem paroxyſmis ægrum tentari, quot circulis maſſa illa componitur.

Colicæ cauſſa ſec. Severin.

Colicam poſtea ex mucilagine tartarea ſtipticis & acetoſis ſpiritibus permixta produci ſtatuunt hoc pacto. Si *λιτυεγία* corporis humani impedita, tartareæ feces & mucilaginoſa impuritas in ventriculo & inteſtinis non ſeparentur & expellantur, mucilaginoſa impuritas radices primò collocabit, quæ continua nutritione incrementa ſumet, donec digeſtis temporibus paroxyſmos excitabit, ſpiritibus acutis per inteſtinorum orbes motis. Si tamen renes & veſica mucilaginibus tartareis & ipſa obducta ſint, impreſſione ſpirituum ex minera Colicæ prodeuntium ad paroxyſmum incitabuntur. Ex iisdem enim impuritatibus, quamvis ſeparationum & exaltationum gradibus differentibus, colicos & nephriticos dolores proficiſci ſtatuunt.

Quibus ſi unam ſaltem Colicæ cauſſam propoſuit Severinus, de nomine cum eo non litigabimus: cum res plana ſit, dudumq; ex pituita vitrea colicam generari Galenus docuerit. Si verò cauſſam iſtam ſolam Colicæ ſtatuit, valde errat. Cum à flatibus inteſtina diſtendentibus acutiſſimos dolores colicos excitari poſſe, notiſſimum ſit, neque acrimonia ſua flatus dolores excitent, ſed diſtenſione: & proinde quamprimum via, quæ ipſis occluſa erit,

pateſit, dolor ceſſat, & ſæpe uno clyſtere omnis tollitur: Et plus non rarò ex clyſtere in talibus doloribus commodi, quam ex operoſis Chymicorum medicamentis percipitur.

A veritate verò alienum eſt, quod *cap. 13. pag 334.* acutiſſimos dolores tantum à ſpiritibus ſalium acutis fieri ſcribit: dolores verò, qui à contuſione, ſectione, uſtione, externa calefactione vel refrigeratione contingunt, relollaceos vocat. Omnium enim hominum, qui à condito mundo vixerunt, ſenſu conſtat, vix ullos acerbiores dolores eſſe, quam quos diſtenſio, ſectio, uſtio &c. parit.

Inflammationum generatio ſec. Seberin. Inflammationum poſtea generationes & differentias hoc modo deſcribit Severinus: Seminales radices, inquit, horum morborum ad matrices proveniunt non ſolum in forma reſoluta & liquida, ſed in forma vaporoſa & ſpirituali, & continua nutricatione & fermentatione digeſta maturitatum & ſeparationum tempora exſpectant, quibus inſtantibꝰ ſpirituum erumpit ebullitio. Ac tum explicantur ſignaturæ in ſpiritibus antea deliteſcentes, colores, ſapores, odores, caliditates & cæteræ qualitates, & ex nutrimentis aſſiduè attractis corpora conſtituunt principiorum ſcientiis conſentanea, purulenta, mucoſa, ſanguinea, cruenta, coagulata, reſoluta, graveolentia, rubicunda, nigra, flava, varia, acria, erodentia, aſpera. Spiritibus poſtea abſoluta revolutione evaneſcentibus, relictam impuritatum ſentinam vitalis balſamus diſcutit, conſumit, aut per vias convenientes expellit.

Inflammationum autem ſpecies ex proprietatibus ſpirituum ſulphureorum deducit. Arſenicales enim ſpiritus bubones conſtituere, & inflammationes peſtilentiales dicit: Auripigmentales, pleuritides, ſed non ſolùm in pectore, ſed & in cerebro, pulmonibus, corde, epate, liene, ventriculo, carnibus: Sulphureos, prunellas, cerebri, pectoris, ventriculi, epatis, gulæ & omnium partium...

Galenum verò, alioſque Medicos ex copia ſanguinis, ſi exercitia immoderata, caſus, contuſiones vel ſimiles cauſſæ acceſſerint, à quibus vaſa ſanguinem continentia patefiant, inflammationes generari ſtatuentes reprehendit, negatque ex ſanguinis extra vaſa ſua effuſione inflammationes veras generari, niſi in ſanguine ſemina pleuritidum, prunellæ, peſtis, arſenicalia, antimonialia, ſulphurea maturitati vicina, antea deliteſcant, quæ occaſionem oportunitatemque nacta ad ebullitiones & paroxyſmos excitentur.

De ulcerum verò generatione ita ſtatuit: Si ex innata balſami infirmitate ſive errore ob immoderatam diætam in mumia ſanguinis, carnium, ſynoviæ, defectus ſeparationis puri ab impuro contingant, relictâ impuritate ſalium corroſivorum ſcientiis inſignita, ſi hoc frequen- *Ulcerum generatio ſec. Severinum.*

frequenter accidat, & potens ſit tinctura ſeminum corroſivorũ, tranſplantata mumia ſanguinis, carnium vel ſynoviæ radices introducent, & continua nutricatione ex ſimilibus impuritatibus fomentis acceptis digeſtis temporibus fructus producent radicibus conſentaneos. Cancri nimirum radices & fructus conferre ſtatuit ſalia ferruginea, quæ in carnibus, venis, membris Martis anatomiam referentibus hoſpitium nanciſcantur, ut in facie, labris, mammis, pectore, utero interdum. Herpetem, lupum, radices habere æruginoſas cancris finitimas, & in carnibus muſculoſis artuum & pectore ſedes quærere. Hydropica ulcera crurum propria aluminoſas habere radices: Pruritus, ſcabiem nitroſis, vitriolatis & levioribus tincturarum proprietatibus conſtare, locisque omnibus fructus emittere: hinc etiam doloris, caloris & ſimilium ſymptomatum cauſſas reddendas eſſe.

Cauſſæ externæ inflammationum. Verum multa in his & falſa & abſurda continentur. Nam primò contra experientiam negat, quod caſus, contuſiones & ſimiles cauſſæ externæ inflammationes veras generent: cum id quotidie fieri, lippis & tonſoribus notum ſit. Hoc quidem verum eſt, ſi ſanguis impurus ſit, & vitioſi humores in corpore contineantur, talesque cauſſæ externæ accedant, inflammationes periculoſiores fieri: nihilominus & ſi in corpus purum tales cauſſæ incidant, inflammationem in eo excitare poſſunt. Quæ verò ſine cauſa externa generantur inflammationes, eæ non ex ſeminibus, quaſi plantæ, pullulant, neque colores & reliquæ qualitates, ac pus, quod in iis varium generatur, ſpirituum illorum opera ſunt, (hæc enim omnia ita ſine ratione à Severino proferuntur) ſed res ita ſeſe habet, ut longa obſervatio, cauſarumque omnium diligẽs conſideratio, ac curatio felix hactenus comprobavit: quoties in corpore vitioſi humores cumulantur, natura ſi per vias conſuetas eos non poſſit expellere, ad loca ignobiliora, glandulas & externas partes ſolet propellere. Ubi cum ſanguine extra vaſa effuſi cumulatique calorem concipiunt & corrumpuntur, unde dolor, inflammatio, coloresque cutis varii, pro humoris contenti varietate, oriuntur. Quod tamen ubique natura ſolet facere, nec hic omittit, ſed utile ab inutili ſeparat; & hoc, ut corpori alendo ineptum, quantum poteſt, alterat & elaborat; unde puris, pro humorum contentorum varietate, varietas. Idem ferè de ulcerum generatione dicendum: quæ etiam fiunt impuritatibus in corpore latentibus ad exteriora expulſis.

Ulcerum differentia ex principiis Chym. In differentiis inflammationum & ulcerum explicandis, ſi ex principiis ſuis lucis quid afferre poſſunt Chymici, libenter id recipimus. Etſi enim planè, quod contra Chymicorum ſententiam nonnulli

objiciunt iidem effectus in ulceribus & inflammationibus non appareant, quales ſi in cute extra arſenicum, auripigmentum, vitriolum, alumen, vel ſimile quid cuti applicetur, conſpiciuntur: tamen propterea nihil tale adeſſe, dicendum non eſt. Differunt enim ſal & ſulphur animale à ſulphure & ſale vegetabili; & quæ ex terra attrahuntur ſalia & ſulphura in vegetabilibus mutationem & alterationem quandam accipiunt; majorem adhuc in animalibus: nunquam tamen planè naturam ſuam exuunt. Unde poſtea ab aliis humoribus ſeparata & per ſe exiſtentia ſatis adhuc ſuam naturam produnt, ut in bubonibus, carbunculis, cancro & aliis ulceribus animadvertere eſt.

Doloris cauſa. Tandem doloris cauſas in genere quod attinet, cauſam doloris tribuit ſpiritibus ſalis reſolutis. Ubi quidem facile admittimus, ſalſa & acria, atque omnia, quæ partes ſenſu præditas vellicandi vim habent, dolorem excitare poſſe: Verum hanc ſolam doloris cauſſam non eſſe, & graviſſimos quoq; dolores à ſectione, tenſione, uſtione provenire antea diximus. Sicut & exceſſus qualitatum primarum, præcipuè caloris, maximos dolores parit. Quis enim ignorat quantos dolores uſtio inferat? At certè ignis dolores non excitat per ſpiritus ſalis, ſed caliditate nimia.

An doloribus ſaporũ nomina attribuenda. Quod poſtea Galenum reprehendit, quod, contra Archigenem diſputans, negaverit, ſaporum nomina doloribus accommodanda eſſe: Verum eſt, à Galeno hoc factum *2. de locis affectis cap. 9.*: neque planè injuria. Nam quilibet ſenſus habet ſua propria ſenſibilia objecta, quæ ab aliis ſenſibus percipi non poſſunt. Proinde ſicut color non poteſt percipi ab aure: ita ſapor à tactu deprehendi non poteſt, quatenus talis. Aliàs autem non negatur, res ſapidas diverſas diverſo modo tactum afficere, aliumque dolorem à re ſalſa, alium ab acida, alium ab amara, alium ab auſtera excitari. Sed hoc non fit à ſapore, quatenus ſapor, ſed re, cui ſapor ineſt. Id quod ipſe confitetur Severinus, dum addit; Linguæ quidem officium eſſe, ſaporum diſcrimina diſcernere: affectiones verò & impreſſiones ſaporibus cohærentes non ſolùm in lingua, ſed & in aliis multis partibus percipi. Quod cum nec Galenus negaturus ſit, fruſtra hic à Severino reprehenditur.

Dolorum vehementia unde. Denique non à nervorum partibus inſitorum copia vel raritate dolorum differentias deducit; ſed loca ea vehementiſſimos dolores pati ſtatuit, quæ confluentiam habent cum ſalibus potentiſſimis, ſive in quibus ſpiritus ſalium acutiſſimi latent, & ad extremitates ducuntur, ut orificium ventriculi, inteſtina, renes, veſicam. Viſcera verò tantis doloribus non affligi, quia non conſtent ex ſalibus, ſed potius boli & ſulphurearum terrarum naturam referant, in quibus ſpiritus obtuſi & inſipidi ſint.

Verum

Verum in re manifeſta ludit. Certum enim eſt, & omnium hominum ſenſus id teſtatur, omnes partes ſentire & dolere propter membranas ſeu nervi partem membranoſam; eaque quæ deſtituuntur partes, nullum ſenſum habere. Itaque παρεγχύματα viſcerum non ſentiunt, non quia ſpiritus ſalis non habent: ſed quia non ſunt membranoſa, ſed carnoſa. Et ſi quem ſenſum habent, habent propter membranam ambientem. Reliquæ partes, quæ membranas & nervos multos habent, exquiſitum etiam ſenſum habent, & proinde graviſſimos dolores perpetiuntur, ut in oculis, auribus, pleura, ventriculo, ureteribus, ut & veſica, videre eſt; quæ non ſolum à cauſſis internis, ſed & externis, in quibus ad ſpiritus ſalis confugere non poteſt Severinus, vehementiſſimos dolores patiuntur. Sed quò non abripit nimium novandi & ſectarum ſtudium?

Scheunemanni Medicina Reformata.

Cæterum cum peculiari modo ad tria Chymica principia omnes corporis humani morbos reducere conatus ſit Henningus Scheunemannus, in libello, cui titulus, *Medicina Reformata, ſeu Denarius Hermeticus, Philoſophicus, Medico Chymicus*: & libellus hic ab illo, qui eum poſt mortem authoris edidit, verè aureus nominetur, & veræ Medicinæ fundamentum perhibeatur, in quo morborum vera cauſſa & cura Paracelſica apertè doceatur, quomodo uno remedio 100. morbi curentur, cum nunc vix 100. remedia uni morbo ſufficiant: atque ipſe autor, *in præfatione*, ſe id, quod poſt Hippocratem nullus à bis mille annis præſtare auſus fuerit, quodque Joh. Quercetanus pollicitus fuerit, at morte immatura præventus vel rei difficultate deterritus, perſolvere nequiverit, aggreſſurum promittat: operæ pretium fuerit, hic, ubi de morbis & morborum cauſſis agimus, quædam ejus loca obiter perpendere.

Decẽ morborũ cauſſæ Scheunemanni.

Proponit Scheunemannus, *p. 15.* ante omnia 10. morborum cauſſas, atque inde libellum ſuum denariũ Medicum inſcripſit: Mercurium pneumoſum, mercurium cremoſum, mercurium ſublimatum, mercurium præcipitatum; ſulphur coagulatum, ſulphur reſolutum; ſalem coagulatum, ſalem calcinatum, ſalem reſolutum, ſalẽ reverberatum.

Principia Scheunemanni incerta.

Ubi principio meritò hoc in eo deſideratur, cum ultra iſtum numerum, nec citra illum, in rebus quicquam reperiri neget, ut cauſſas horum principiorum reddat, neque mox in fundamento reformatæ hujus Medicinæ dubium Lectorem relinquat. Mira certè philoſophandi ratio eſt, tot nova Entia in cenſum naturæ inducere, nec ullo modo ea probare. Neque enim quia mercurius vulgaris, ſulphur & ſal, quæ nomine principiorum hic intelligi rectè negat, arte Chymica & igne ſæpe violento, poſſunt ſublimari, calcinari, reverberari, præcipitari: idem etiam in corpore humano fiat neceſſe eſt; aut tot quoq;

Digitized by Google

mutationes ſpiritum inſitum & humidum radicale pati oportet; aut tot erunt rerum naturalium principia.

Principiorum nomina ſunt perſpicua.

Deinde cum, ſecundum Epictetum, ἀρχὴ παιδεύσεως ſit ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις: lectorem mox in principiis nominandis obſcuris vocabulis detinere non debebat. Etſi enim iſta ſua principia definiat: nemo tamen Latinè doctus (cum tamen Latinè ſcripſerit, aut certè voluerit) vocabula, pneumoſus (etſi Græcus, quid πνευματῶδες aut πνευματικὸν ſit, ſciat) & cremoſus (quanquã quid cremor vel cremare ſit, Latinus ſciat) intelliget.

Mercurius pneumoſus Scheunemanni.

Definit autem, *p. 16.* Mercurium pneumoſum, quod ſit ſpiritus æthereus, ignis naturæ, vitæ noſtræ proximum & intimum indumentum, corporis humani lumen & numen, omnium actionũ motor & rector, qui in cerebri ventriculis hoſpitari creditur &c. Dicam, ut & Galenici intelligant, Spiritus animalis definitur. Inſitus potius dixiſſem; niſi in cerebro eum hoſpitari ſcripſiſſet; Etſi nimis latè ejus officium extendat, & omnium actionum motorem & rectorem conſtituat; cum tamen diverſa ſpiritus animalis & vitalis ſint officia. Atque ita Galenicus cum rem intelligat, de nomine cum eo non multum diſceptabit.

Spiritus animalis nō eſt cauſſa flatuũ &c.

Verum quod poſtea, *cap. 2.* hunc ſpiritum plurimorum morborum cauſſam conſtituit, hoc nulli Galenico, imò nec ſaniori & in Philoſophia aliquomodo verſato Chymico unquam perſuadebit Scheunemannus. Quis enim, quæſo, credat, ſpiritum æthereum, corporis humani lumen & numen, omniumque actionum rectorem, ita nonnunquam, ut loquitur, ingroſſari, ut præter naturam in folliculis, membranulis & cavitatibus includatur & ſubſiſtat; & viſibilis ac materialis factus nomine privetur, ac flatus dicatur, & in partibus, in quibus coarctatur, ἐμφυσήματα, inflationes ſeu apoſtemata (quid apoſtema eſſet, ignoravit: tumorem dicere debuit) ventoſum procreet. Hoc certè eſt cœlum terræ & aquæ miſcere, non medicinam reformare. Excrementii humores morbos & affectus illos producunt, non ſpiritus inſitus, qui longè nobilioris naturæ eſt, quam ut cauſſarum morbificarum & flatuum atque excrementitiorum humorum naturam induere poſſit. Ut jam de ſtrumis, ſcrophulis, glandulis, bubonibus, ſteatematis, atheromatis, meliceridibus & ſimilibus nihil dicam, quos ex ingroſſatione ſpiritus animalis ac etherei, ſeu, ut ipſe loquitur, mercurii pneumoſi, deducit: cum nemo medicorum ſaniorum ſit, qui ignoret, tumores iſtos partim morbos hæreditarios eſſe, & à ſemine vitioſo originem trahere; partim ex ſucco nutriente provenire, qui vel copia peccat, vel alio modo vitioſus eſt. Cum enim quælibet pars humorem affluentem ſibi aſſimilare conetur, & natura, quæ nunquam otioſa

Digitized by Google

otioſa eſt, etiam excrementa, quantum fieri poteſt, elaborare nitatur, iisque formam aliquam inducat, ut non ſolum in fungis arborum, ſed & in iis, qui corpori humano annaſcuntur, (de quib9 videatur centuria 2. obſerv. Guil. Fabricii, obſ. 35. & 36.) videre eſt: pro cujusque partis natura diverſi tumores generantur; alius in carne, alius ad membranam, alius in glandulis. Hoc nimis craſſum eſt, quod, *pag. 24.* ex hoc ſpiritu & mercurio pneumoſo hydropis ſpeciem, quæ tympanites appellatur, imò flatus in ventre & inteſtinis, ex quibus tormina, murmura, crepitus veneris, & ructus oriuntur, ac herniam flatulentam, imò hydrocelen & ſarcocelen, & ne quid deſit, enterocelen (quaſi verò ex flatibus illa primariò ortum habeat) deducit. Ex flatibus quidem morborum iſtorum quosdam provenire ſcimus: at flatus partim cibi vitio fiunt; non à ſpiritu illo æthereo, qui in cerebro hoſpitatur, ut ipſe loquitur. Et proveniunt flatus non ab iis, quæ ſpiritu æthereo, quale vinum, ſed quæ materia aquea & excrementitia abundant, ut in rapis & aliis ejus generis videre eſt. Ideoque qui cum rei Medicæ utilitate morbos eorumque cauſſas ad principia Chymica revocare voluerit, longè alia via ingrediatur oportet; & mercurium morborum autorem longè aliter definire; nec tot diverſiſſimos affectus, ſtrumas, ſcrophulas, nodos, glandulas, ſteatemata, atheromata, melicerides, tympanitem, tormina & murmura ventris, crepitus, ructus, pneumatocelen, hydrocelen, ſarcocelen, enterocelen, varices confundere, & ad unam cauſſam redigere decet. A cauſſis enim diverſiſſimis pendere, ipſa curatio docet. Quos omnes affectus ſi unico illo ſuo primo Ente curavit Scheunemannus, boni publici cauſſa curationum illarum hiſtorias & teſtes annotare debuiſſet. Hominum enim manus hodie ſunt oculatæ: credunt, quod vident.

Eodem modo non rectè paralyſin & convulſionem ab eadem cauſſa deducit; cum tamen habeant cauſas diverſas: imò illi iidem affectus à pluribus cauſſis proveniant, ut ex obſervationibus Medicis & libris practicorum notum.

Mercurius cremoſus Scheunemanni.

Mercurium deinde cremoſum ſeu deſtillatum, *pag. 14.* definit arcam vitæ noſtræ, ignis ætherei pabulum ac nutrimentum, verum lac virgineum, humidum radicale ſeu primigenium, primum & innoxium generationis ſubjectum, cremorem dulcem, liquidum, rarum, permeabilem. Humidum radicale, ut clarè & ſine ambagibus dicam, definit.

Quòd verò, *cap. 3.* ſcribit; hunc mercurium ſive a partibus ſolidis ſive à cibo & potu ſegregatum poteſtate ſuperiorum nonnunquam per aſcenſum & deſcenſum tam diu circulari & rotari, donec cum tenuitate ſummas poteſtates ſum-

ſummasque vires acquirat; & apoplexiam, paralyſin, convulſiones, epilepſiam, tremorem cordis, incubum, ſuccubum (riſum teneatis amici) ab hoc deducit; nec iterum affectus diverſiſſimos, & à diverſiſſimis cauſſis dependentes, confundit. Primò enim humidum radicale, quod definit, nunquam horum morborum autor eſt; neque ipſum in cibis eſt, etſi ex cibis, ſed per multas mutationes, ex ſanguine ſc. puriſſimo fiat. Deinde etſi hos affectus pleroſque non ex craſſa pituita, quod plurimi opinantur, ſed potius ex vaporoſa & tenui materia oriri concedamus; atque ſi ob id ad mercurium, ſed aliter, quam fecit, definiendum, eos reducere velit Scheunemannus, cum eo jam pugnare non velimus: tamen vaporoſa illa materia, quæ hos affectus producit, non unica eſt, ſed ſpecie in diverſis affectibus differt. Neque enim, quæ epilepſiam excitat, apoplexiam generat, & contra: & quæ palpitationes cordis efficit, ut ſæpe fit in hypochondriaca affectione, etſi melancholiam aut dolorem capitis excitet, non tamen apoplexiam vel epilepſiam tunc generat. Atque an hos morbos omnes manna mercurii curaverit, fides ſit penes authorem.

Apoplexiæ generatio ſec. Paracelſ.

Et ut aliquid in ſpecie hac de re dicamus, ex mercurio cremoſo ſeu deſtillato apoplexiã deducit Scheunemannus, & ex Paracelſo fulguris exemplo declarat. Sicut nimirum fulmen, ſacculis illæſis, nummos conflat, aut vagina illæſa enſem liquat, integra cute oſſa comminuit: ita mercurium deſtillatum in unam maſſam cogere & colliquare cerebrum, aut pulmones, haud aliter, ac ſi cera eſſent; ferire, penetrare, inflammare atque exurere, quicquid intra cutem, carnẽ, fibras, muſculos, & cæteras molliores partes non lædere; linguæ loquelam activo ſuo halitu exurere, carnoſam tamen ejus ſubſtantiam intactam relinquere opinatur. Atque ex partium internarum iſta colliquatione omnia, quæ in apoplexia apparẽt, ſymptomata deducit. Poſtea tamen illud univerſale (quicquid intra cutem clauditur) reſtringit, & non omnes partes, quas attingit lædere, ſed potius nervos, pulmonem & cor exurere ſcribit.

Opinionis iſtius refutatio.

Verum portenta iſta opinionum ſunt. Si Paracelſiſtis anatomia localis, quam appellant, non ita ſorderet, facilè ex corporum apoplexiâ mortuorum diſſectione diſcere potuiſſent, nihil tale in apoplexia accidere, quale pro libitu imaginantur, ſed cerebrum, nervos, pulmones in apoplexia mortuis integra reperiri. Et quid hoc monſtri eſt, mercurium deſtillatum linguæ loquelam exurere, carnoſam ejus ſubſtantiam intactam relinquere? Quaſi verò loquela corpus ſit, quod exuri poſſit. Summa hæc Philoſophiæ ignorantia eſt. Neque ſibi conſtat Scheunemannus, quomodo mercurius ille deſtillatus apoplexiam gignat. Primò enim, ut jam dictum,

Digitized by Google

dictum, exurendo, inſtar fulminis, nervos, pulmones & cor, eam affi-cere dicit: poſtea tamen, ut Quercetani ſententiam retineat, exhalationes mercurii deſtillati corpora coarctare, & conſtringere dicit, ut quaſi coagulata & gelu concreta maneant. Idem certè non conſtringit & congelat, ſimulque exurit.

Mercurius ſublimatus Schennemanni. Mercurium ſublimatum definit, *pag. 17.* quod ſit radicalis humidi ſpiritus acutus, permeabilis, penetrabilis, aerea, fumea, ſubtiliſſima, vivifica & ſpirituoſa ſubſtantia, proximum actionum perceptibile inſtrumentum &c. Galenicus ſpiritum inſitum definiri diceret. Quicunque autem ille ſit, ſi eſt vivifica ſubſtantia & proximum actionum inſtrumentum, quomodo ab eo omnes ægritudines, quæ interius punctiones cum fervore cient, *c. 4.* deducit? dum ſtatuit, eum in fumũ abire, caleſcere & igneſcere, non verò flagrare, & quicquid volatilitate ſua apprehendit, frangere, & dolore premere, ſed abſque flamma. Ab hoc deducit maniam, phreneſin, amentiam, ſyncopen, melancholiam, typhomaniam, dolores capitis, cordis palpitationem, anginæ ſpecies, pleuritidem, peſtes anthraces.

Verum ubique principium petitur, & diverſiſſimi morbi confunduntur. Hoc quidem non negamus, ploroſque hos morbos à calida & tenui materia provenire: at quod ſpiritus inſitus & vivificus horum morborum autor ſit, id probandum erat. Quanquam enim & calidum innatum, ut Galenus loquitur, igneum reddi poſſit: tamen calor ille præternaturalis, qui illud accendit, aliunde ipſi communicatur, & humores præter naturam incaleſcunt. Quanquam enim concedamus, in peſte, & pleuritide non rarò venenatum ſpiritum adeſſe, quem natura ad exteriora expellit: tamen anthrax & alia, quæ in peſte & morbis malignis erumpunt, ut tumores & tubercula, non ex ſpiritu illo vel mercurio ſublimato, ut ille appellat, oriuntur, ſed venenatus ille vapor vel ſpiritus ſanguinē & humores corrumpit, qui corrupti à natura expelluntur, & tumoribus ejusmodi materiam præbent.

Præterea etſi ſeu vapor ſeu ſpiritus tenuis, ſeu, ut ille appellat, mercurius aliquis morborum, quos enumerat, cauſſa ſit: tamen cum cauſſæ morbos iſtos producentes ſpecie differant: omninò tot mercurii deſcribendi eſſent, quot morbos enumerat. Quid enim phreneſi commune cum cordis palpitatione & ſyncope? Quis cauſſas ſpecie differentes & diverſa medicamenta requirentes non agnoſcat in phreneſi, melancholia, pleuritide, anthrace, peſte? Qui ſine præjudicio, quæ paſſim viri doctiſſimi, multorum ſeculorum experientia adjuti, de horum morborum natura & felici etiam cura tradiderunt, perpendere voluerit: facilè animadvertet, morbos & ſymptomata ita diverſa ad eandem cauſſam reducere, tam

Nn impoſſi-

impoſſibile eſſe, quam elementa ex ſale, ſulphure & mercurio componere; quod tamen idem *pag. 42.* conatur.

Mira etiam in hoc capite eſt peſtis definitio, quam ulcus eſſe dicit, & propterea non aliam, quam incarnativam, requirere medicinam.

Mercurius præcipitatus Schenmanni.

Tandem mercurium præcipitatum *pag. 17.* definit ſpiritum æthereum verè eſurinum, acidum, acrē, vehementem, incombuſtibilem, qui ignem externum calore vincat, totius fermentum vivificum, à quo omnia fermentantur & condiuntur, inſita diſſolvendi & contrahendi facultate obvia quæque confringat ac dirimat. Hos ſpiritus eſſe ſcribit, qui eſuriant & ſitiant, & cibos omnes acida & mordaci ſua ſolvendi & conterendi poteſtate confringant. Quod officium Galenici calido inſito & facultati concoctrici rectè tribuunt.

Spiritus an eſuriant.

Non enim ſpiritus eſuriunt aut ſitiunt; ſicut nec vident, nec audiunt, nec ambulant: ſed pars calore naturali & facultate naturali appetente prædita appetit cibum & potum, ac homo eſurit & ſitit. Et calor ille ac ſpiritus inſitus etſi proximum coctionis inſtrumentū ſit: tamen primaria coctionis cauſſa non eſt, ſed facultas cujusque membri; unde etiam diverſæ in diverſis partibus fiunt coctiones, prout diverſis facultatibus præditæ ſunt. Ventriculus chylum generat, epar ſanguinem; os ex attracto alimento os, caro carnem generat. Præterea ſpiritus ac calor ille inſitus his actionibus inſervit, non aciditate, acrimonia & mordacitate ſua, quæ nulla in eo deprehenditur; ſed blando calore, qui eſt communis δημιουργὸς & commune naturæ inſtrumentum: ſicut id ex digeſtionibus ſuis facilè diſcere potuiſſent Chymici, in quibus calor ille balnei vel alius blandus corpora naturalia ſolvit & digerit, ſed non aciditate, non acrimonia, non mordacitate.

Arthritidis generatio ſec. Schenemannum.

Ineptum verò planè eſt, quod *pag. 18. & ſ.* ex iſto ſpiritu, coctionis & digeſtionis autore, arthritidem deducit: cum ſcilicet à ſuarum functionum officio impeditus & præcipitatus ſiccas coagulationes maximo cruciatu extremis membris infligat: unde tophi naſcantur. Quis enim ſaniorum etiam Chymicorum ignorat, non à ſpirituoſa & vivifica ſubſtantia, quæ proximum actionum inſtrumentum eſt, ſed à cauſſa præternaturali, & eo, quod excrementitium eſt in alimentis, gigni arthritidem; quod ipſi Chymici tartarum appellant, & ad ſalem potius, quam mercurium referunt. Et quamvis concedamus, acutiſſimos & ſummâ penetrandi vi præditos ſpiritus in arthritide eſſe: ſalini tamen illi potius ſunt ex humoribus excrementitiis, non vivifica & ſpirituoſa ſubſtantia. De tophorum quoque in arthriticis generatione alii ſaniores Chymici, ut & Galenici, qui nominibus potius, quam re hic diſſident, rectius ſentiunt,

Digitized by Google

ſtunt, quam Scheunemannus, qui non ex tartareis & mucilaginoſis ſuccis, ſed ex cremore ſeu lacte dulci, ut ejus verbis utar, quo corporis partes aluntur & nutriuntur, quam Synoviam nominat, eos generari dicit, idque exemplo lactis declarat. Sicut enim, inquit, videmus aceto tepido lacti infuſo confeſtim coagulatum fieri, quod in durum caſeum tranſit: idem hic quoque animadvertimus; ex ſpiritus acetoſi ac dulcis Synoviæ conflictu fit coagulum album lapideſcens, quale ex inciſis podagricorum tophis eximitur. Ponamus ſanè & concedamus, ex confluxu & conflictu ſpirituum aut humorum natura ſua repugnantium quid in corpore humano fieri, quale accidere videmus, ſi ſpiritui vitrioli, vel aquæ forti, in quo ferrum ſolutum, oleum tartari, vel butyro antimonii ſpiritus nitri affunditur: tamen ea repugnantia inter ſpiritus & humores eſt, qui præter naturam in corpore noſtro reperiuntur; non verò inter ſpiritus coctionis autores, & inter ſuccum, quo partes aluntur, talis pugna accidit. Nam cum in omnibus partibus talis ſuccus ſit, & ſpiritum inſitum quælibet pars habeat, ſemper in toto corpore talis pugna fieret.

Verum operæ pretium non eſt, in talibus figmentis refutandis immori; cum talia ſint, quæ procul à dubio & à ſanioribus Chymicis improbantur.

Sulphur reſolutum Reliqua ergò, quæ ponit morborum principia, breviter percurramus. *Scheunemanni.* Propoſuit hactenus Scheunemannus ſpiritum æthereum, naturæ ignem, omnium actionum rectorem, humidum radicale, & primigenium, madore ac rore ſuo partes corporis noſtri irrorans & madefaciens; radicalis humidi ſpiritum, vivificam ſubſtantiam, proximum actionum inſtrumentum; ſpiritum æthereum coctionis & digeſtionis autorem. Verum hæc non ſufficiunt: tribus ſpiritibus quartum adhuc addit, puriſſimum, candidum, odoriferum, dulcem, pulſatilem, caloris fomentum, totius corporis fulcrum &c. quem ſulphur congelatum appellat: & humido primogenio ſeu lacti virginis, quo omnes partes alantur, quo ſuo madore ac rore partes corporis noſtri irroret, madefaciat ac reficiat, & quod primum & maximum generationis ſubjectum ſit, adhuc aliam liquidam ac mollem ſubſtantiam, omnes partes corporis benigno madore irrorantem, ſpiritus (qui jam quintus erit) etiam plenam, generationi commodam, quam ſulphur reſolutum nominat, addit.

Verum Davi hic ſumus, non Oedipi. Utinam, ſi ad medicinam reformandam animum adjicere voluiſſet Scheunemannus, antiquorum, Hippocratis, Ariſtotelis, Galeni veſtigiis inſtitiſſet, qui principia & elementa rerum naturalium & corporis humani, morborumque adeo cauſſas propoſituri, vel

ipſis ſenſibus ea obvia eſſe, vel ex actionibus & proprietatibus talia, & tot à ſe diſtincta eſſe, docere conati ſunt. At hic tot ſpiritus & tot principia proponuntur, nec an ſint, & an tot ſint, vel levi conjectura probatur. Neque etiam ullam appellationum cauſſam reddit Scheunemannus, & cur ſulphur aliud cõgelatum, aliud coagulatum appellet, docet.

Ex ſulphure congelato accenſo deducit inflammationes; cum tamen, *cap. 4.* anginam, pleuritidem, quæ & ipſæ inflammationes, ut & cerebri membranarum inflammationes, ad mercurium ſublimatum retulerit.

Poſtea & febres ex ſulphure accenſo deducit: de quo jam non diſputabo: cum & Hippocrates febrem πῦρ nominet, & Galenus definiat calidum nativum in igneum mutatum, & Galenici incendium ſpirituum & humorum in febribus non negent. Verum iſtis non pauca intermiſcet falſa, de quibus in doctrina de febribus dicetur.

Sulphur reſolutum. Quæ de ſulphure reſoluto ſcribit, ſi dextrè explicentur, maximam partem admitti poſſunt. Nam & Galenici vapores ſuaves ad cerebrum elevatos *Somni cauſſa.* ſomni cauſſam eſſe ſtatuũt: nec illud, quòd Chymici ſoporoſos affectus à ſulphure quodam narcotico, non à frigiditate fieri ſtatuunt, negandum eſt; conceduntque id hodiè non pauci Galenici, atque inter eos Platerus. Verum quod à naturali illa liquida & molli ſubſtantia, quæ omnes partes benigno madore irrorat, omnes affectus ſoporoſos deducit, & ex copia illius ſubſtantiæ benignæ coma, catophoram, veternum oriri dicit, in eo errat. Tota enim ſpecie cauſſæ illæ præternaturales, (ut earum generatio, natura, & effectus ſatis docent) ab iſta ſubſtantia differunt, neque eadem ſpecie qualitas, quæ in opio, mandragora, hyoſcyamo & ſimilibus reperitur; ſed cum cauſſis potius præternaturalibus, quales in febribus malignis, peſte & venenis quibusdam reperiuntur, hîc conveniunt. Et quis dixerit, qualitatem, quæ in peſte, & quæ in venenis quibusdam ſomnum gravem inducit, in benigna illa & corpori amica ſubſtantia reperiri? Quam commodè verò ab eodem ſulphure etiam vertiginem deducat ipſe viderit; cum potius à ſpirituum agitatione & circumrotatione, (unde & à corporis in gyrum rotatione, ſine cauſſa interna, oritur vertigo) quam vi narcotica ſpiritus ligante, vertigo fiat.

Fluxnũ alvi cauſſa ſec. Scheunem. Quòd porro ex ſulphure coagulato reſoluto profluvia alvi, diarrhæam, dyſenteriam, *cap. 8.* deducit, ab aliis Paracelſiſtis diſſentit, qui à ſale, & probabilius, omnes alvi fluxus oriri ſtatuunt. Et mira iterũ hîc ex Paracelſo Philoſophia eſt de appetitu ventriculi, qui appetat & ad ſe trahat partiũ nutrimentum vel ſulphur coagulatũ, in ſanguine, in carne & in aliis membris, adi-

Digitized by Google

adipem inteſtinorum, & res alias in corpore exiſtentes omnes, ut mucum, fluxus, quos ad ſe trahat, ceu cucurbita ſanguinem: qui ſulphuris immaturi edendi deſiderio laceſſatur, & ſeparationis voluptate capiatur, quaſi ſcire cupiat, quid præſtò ſit. Docuerunt hactenus Medici, & tormina ventris, excreta, imò cadaverum ſectiones id confirmarunt, quod humores acres; quos Chymici non malè ſalſos appellant, & ad ſalium genera referunt, inteſtina abradant & erodant, eorumq; venas aperiant. Rem tamen tàm evidentem & manifeſtam negare audet Scheunemannus, & ex ſanguinis vel ſulphuris coagulati in ſanguine, quem appetat, & abſorbere deſideret ventriculus, per inteſtina delapſu fieri dyſenteriam ſtatuit. Norunt quidem & Galenici fluxum quendam colliquativum eſſe, ad quem corporis tabes, quam ille barbarè Ariduram appellat, conſequitur: verum non eundem eſſe cum dyſenteria, ex ſignis utriusque facilè patet.

Eſt & hoc monendum, malè Galenicis à Scheunemanno imputari, *pag. 85*, quod excrementa morbos ipſos eſſe ſtatuant. Paracelſici quidem hoc faciunt, & inter eos Severinus, qui vomitu febrem rejectam ſe vidiſſe ſcribit: ſed non Galenici, qui omninò excrementa à coctionibus ſuos colores accipere, & commodius eſſe docent, vitioſos humores non generari, quam generatos evacuari, & propterea partes, quarum vitio illi generantur, ad naturalem ſtatum reducendas & roborandas eſſe. Interim non ſequitur, humores vitioſos jam genitos non evacuandos eſſe. Illud faciendum: ſed hoc non omittendum: imò, ut illud fieri poſſit, hoc prius faciendum.

Morbi ſalini. Morbos tandem ſalinos quod attinet, triplices illos conſtituit, ex ſale calcinato, ſale reſoluto, ſale reverberato. *Sal calcinatus.* Salem calcinatum definit eſſe vitæ balſamum, corpus illud firmum, fixum, terreum, mercurium & ſulphur in unum componens, congelans, & ſolida reddens cuncta, omnium condimentorum optimum &c. Ex hoc, ſi in corpore humano liqueſcat, deducit cachexiam, hydropem, œdemata. Salis enim calcinati conditionem eſſe, ut nonnunquam liqueſcat. Quod ſi fiat in corpore humano, naturam eum expellere: atque hinc ſudorem ortum habere; ac ſudorem nonnullum eſſe ex carne, nonnullum ex ſanguine, oſſibus, medullis. Quod ſi calor inſitus ſit debilior, quam ut poſſit ſudorem & ſalem reſolutum expellere, intra carnem detineri, & molliorem corporis habitum, quem cachexiam nominant, aliasque hydropis ſpecies fieri ſtatuit, ſale, qui reſolvitur & liqueſcit, ad inferiora deſcendente.

Sal reſolutus. Salem reſolutum definit eſſe corpus liquidum, guſtu grave, facultate coagulandi & conſtringendi præditum, ſaporis ſui benignitate cuncta nutriens & conſervans, & qui-

propterea Deorum cibus ac potus dicatur &c. Qui ſal quamvis liquidus ſit, non tamen humectet, ſed potius vi ſua conſtringente exſiccet & induret. Hoc ſale quod caret, nullum exhibere ſui guſtum, ſed inſipidum eſſe ſcribit.

Hunc ſalem, ſi ex officio ſuo delabatur, congelationem pati, indurari, & in reſinam, tartarum, arenã & lapides concreſcere, & hinc omnes omninò morbos tartareos oriri docet.

Sal reverberatus. Salem deniq; reverberatum totius Naturæ generale lixivium & mundificativum eſſe dicit, quod corpora quæque ſordibus inquinata detergendo, reſerando, incidendo, purgando, vomitum provocando, urinas ciendo, ſudores movendo, mundificet, vivificet & regeneret; ignemq; occultum & perpetuò urentem eſſe ſcribit. Ab hoc ſale pruritum, vitiliginem, morphæam, porriginem, ſcabiem, polypum, verrucas, clavos, abſceſſus & ulcera varia, phlegmonem, furunculos, carbunculos, bubones, cancrum, luem veneream, ſcorbutum deducit.

Verum enim verò etſi, quæ de ſale in corporum conſtitutione & morborum nonnullorum origine à Chymicis dicuntur, omnia non improbemus, ſed & corporum reſolutio ſalem oſtendat, & qualitatibus ſuis & actionib9, ſalſedine, acrimonia ac ſimilibus varia ſalium genera in humoribus ſeſe prodant; & proinde quoſdam morbos ad ſalem reducendi conatum in Chymicis non improbemus: in paucis tamen feliciter id Scheunemannus præſtitit, ſed etiam, quæ vera ſunt, falſis & abſurdis additis, apud Galenicos ſuſpecta reddidit. Primò enim, cur tot ſalium genera in conſtitutione corporis ponat, cauſ.m nullam reddit. Neque enim neceſſarium eſt, ut omnia, quæ per artem, ignis violenti miniſterio, fieri poſſunt, eadem & in corpore humano reperiantur. Præterea non neceſſarium, ut illa, quæ corpus conſtituunt, cauſæ morborum quoque evadant: cum cauſſæ morbiferæ plurimæ extra corpori advenire poſſint. Neque etiam in deſcribendis ſalis ſpeciebus ſibi conſtat.

A ſale calcinato ſaporum omnium originem derivat, *pag. 20.* & eum nunc amarum, nunc ſalſum, nunc auſterum, nunc dulce ineſſe ſcribit. *Pag. 98.* tamen ſaporem ſali reſoluto primò tribuit, & nihil ſapidum eſſe ſcribit, quod ſale reſoluto careat. Rectius longè Chymici alii à ſale in genere ſaporem deducunt, & poſtea ſaporum differentias ſalium ſpeciebus attribuunt, aliumque ſalem ſimpliciter ſalſum, qualis communis eſt, alium amarum, alium acerbum, alium auſterum eſſe docent. Quod & ipſe, ſi rem Chymicam excolere, & amplificare, ac reformare Medicinam voluiſſet, facere, & qui morbi à quibus ſalibus proveniant, monſtrare debuiſſet. *Saporum cauſſa.*

Deinde in reddendis cauſſis ſudoris, cachexiæ, hydropis & ſimiliũ morbo- *Sudoris cauſſa.*

Digitized by Google

morborum valdè errat. Sudorem quidem ſalis aliquid continere non negandum; cum ſapor id teſtetur: ſed tantum ſalem eſſe, non concedendum; cum in morbis ſæpiſſimè fœtorem habeat, quem ipſi Chymici à ſulphure deducunt. Nec illud concedendum, ſudorem eſſe ſalem reſolutum, & quidem ex vitæ balſamo & ſubſtantia partium compacta & ſolida reſoluta provenire. Quanquam enim ſudores διαφορητικῶς interdum accidere non negetur: omnes tamen ſudores à ſubſtantia partium reſoluta provenire, falſiſſimum: ſed ſeroſum, quod eſt in corpore, illud materiam ſudori ſuppeditat. Habetque ſudor & urina eandem materiam, unde & ad ſudores copioſos urina imminuitur. Et cum interdum ſudores copioſiſſimè profluant, ut in quartana fieri ſolet, ſine inſigni corporis imminutione: fieri id non poſſet, ſi ab ipſa partium ſubſtantia, ſeu partium corporis vel etiam ſanguinis ſale reſoluto ſudores ortum haberent. Præterea ſi hæc eſſet ſudoris generatio, quomodo febres per ſudores ſolverentur; quod tamen feliciſſimè fieri videmus, materia morbifica per ſudores ſæpe fœtidos diſcuſſa.

Hydropis cauſſa. Æquè abſurdum eſt, quod ex eodem ſale partium corporis reſoluto cachexiam & aquam inter cutem derivat, & quidem à ſuperioribus ad inferiora deſcendere, & hinc partes ſuperiores tabe conſumi ſcribit, Galenicoſque reprehendit, quod nullum hydropem, niſi epar ſit frigidum, fieri doceant. Longè alia hydropis eſt generatio. Fit nimirum aqua intercus, cum humor ſeroſus in abdomen effunditur; quod multis de cauſſis fieri poteſt, de quibus lib. 3. pract. cap. de hydrope.

Hydrops non eſt ex ſale reſoluto. Quas, qui diligenter perpendet, facilè intelliget, non, quod Scheunemannus ſtatuit, ex ſale partium corporis humani intercutem aquã fieri, & aquam hydropicorum non eſſe partium ſubſtantiam reſolutam, ſed ſeroſum, excrementitium humorem, præter naturam alicubi cumulatum, & non debito modo excretum.

Et ineptum planè eſt argumentũ, cum ſcribit; epar vel frigidius vel calidius aquam gignere non poſſe: quia ex accidente non niſi accidens producatur; & epatis natura non ſit, ut aquam generet. Frigiditas enim vel caliditas epatis aquã quidem non gignit: ſi tamen epar non rectè temperatum ſit, actiones ſuas rectè exercere non poteſt, & pro bono ſanguine vitioſũ gignit. Quod & de aliis partibus verum eſt, quæ ſi naturalem conſtitutionem non obtineant, ſuas functiones rectè obire non poſſunt. Et cum epar & aliæ partes coctioni deſtinatæ opus aliquod producant, ventriculus chylum, epar ſanguinem generet: ſi partes illæ ſuas actiones non rectè obeant, opus illud vitiari, & pro bono chylo, & bono ſanguine vitioſum chylum & ſanguinem gene-

generari neceſſe eſt. Neque epar puram aquam, ſed pro bono ſanguine ſanguinem aquoſum & ſeroſum generat; quod ſeroſum ſi ab eo non ſecernatur & evacuetur, cumulatum in corpore hydropem excitat. Et certè partim obſervaſſe videtur Scheunemannus in corpore humano humorum corruptiones, quæ frequentiſſimè ob partium naturalem conſtitutionem coctionemque vitiatam accidunt.

Neque ullam cauſſam habuerũt Paracelſus ac Severinus, ut à partiũ aut ſalis in iis reſolutione hydropẽ deducerent: cum in cibo & potu, quem quotidiè aſſumimus, ſatis aquoſi & ſalſi humoris ſit, qui niſi ab utili alimento rectè ſecernatur, & è corpore per vias debitas evacuetur, ſenſim & paulatim cumulatus aquã inter cutem tandem generat.

Etſi concedit, epar calefactum bilem, & ſi adhuc magis incaleſcat, retorridos, adustosque humores generare, cur neget, ab eodem frigefacto aquoſum ſanguinem produci?

Nec illud veritati conſentaneũ, quod ſcirrhus epatis vel lienis ſemper hydropem ſequatur; nunquam verò eum antevertat, nec ejus cauſſa, ſed effectus ſit. Contrarium enim teſtatur experientia: multiq; reperiuntur, quibus epar & lien indurantur, antequam hydrope laborant. Poſtea quia ob ſcirrhoſam diſpoſitionem actiones epatis & lienis lædũtur, ſequitur ſeroſi humoris in corpore cumulatio & hydrops.

Neque cura perfecta hydropis conſiſtit in ſalis coagulatione, ſed potius, poſt humoris ſeroſi evacuationem, in partium illarum, quarum vitio ſeroſus humor in corpore cumulatur, roboratione; laborandumq; eſt, ut parti, cujus cauſſa ſeroſus humor in corpore cumulatur, naturalis conſtitutio reſtituatur, ut actiones ſuas rectè exequi poſſit.

Tartari morbi. Quod poſtea ea, quæ *c. 3.* de Tartaro dicit, attinet, facilè concedimus, multorum morborũ origines ſuã ex tartaro & ſale feculento aut cum mucilaginoſis & excrementitiis humoribus miſto haberi; calculos nimirum in pluribus corporis locis, arthritidem & ſimilia mala. In eo tamen errat, quod ſcribit, ſalem illum corporis nutrimentum, & deorum cibum ac potum, nectar & ambroſiam, officio ſuo delapſum morbos tartareos parere. Excrementitium potius tartarum eſt, ad corpus alendum ineptum, quod Hippocrates, *de priſca medicina*, rectè *ἀνεπιτήδειον, ἄκρητον καὶ ἰσχυρὸν* nominat; quod niſi è corpore debito modo excernatur, vel ad articulos protruditur, & arthritidẽ generat, vel alicubi in calculos concreſcit. Unde vina, quæ hujus *ἀνεπιτηδείου, ἀκρήτου, ἰσχυροῦ καὶ διαφέροντος χυμοῦ* plurimum obtinent, qualia ſunt Ungarica, Moravica & ſimilia, ad arthritidem, calculum, colicã & ſimiles morbos producendos aptiſſima ſunt; quæ verò minus tartari participant, qualia ſunt Neccarina

rina & Rhenana, ſalubriora ſunt.

Errat deinde in eo cum Paracelſo & Severino, quod nihil referre putat, ſive tartarum morbum, ſive cauſſam morbi, vel ſymptomata dixeris: de quo ſupra pluribus dictum.

Ad calculum præcavendum multum in prima coctione ſitum eſſe, facilè concedo. Si enim ventriculus rectè coquat, excrementa rectè ſeparantur; quod niſi fiat, ad epar & alias partes corporis transmittuntur: & ſtranguriæ cauſſam in ventriculo eſſe poſſe, jam *lib. 3. Inſtitut. part. 1. ſect. 2. cap. 9.* dictum verum an roboratio illa acidis præcipè perficiatur, dubito.

Illud verò miror, quod ſcribit, ſolitum fuiſſe Hermetem poſt cibũ aſſumtum deglutire ſemper granum thuris vel maſtichis, ne vinum bibitũ ſe coagularet in tartarũ. Mirum, inquam, unde hoc reſciverit.

Sal reverberatus. Tandem ſalem reverberatum quod attinet, ſtudium illud prurigi-nem, ſcabiem, vitiliginem, ſerpiginem, cancrum & alia ulcera ſimilia ad ſalem reducendi non improbo, ſed & laudo. Atque ipſi Galenici ſalſos humores talium morborum cauſſas eſſe, diffiteri non poſſunt. Sed quid egregii præ aliis hic præſtiterit, non video. Cum enim & cauſſis & curatione morbi tales plurimùm differant, atque alia procul dubio ſalis vel ſalſi humoris ſpecies ſit in cancro, quam in ſcabie, ſerpigine: illas omnes explicare debuiſſet; quo labore procul dubio gratiam nõ ſolum apud Chymicos, ſed & Galenicos iniviſſet. Neq; enim ipſi aſſentiri poſſumus, *pag. 117.* ſcribenti, omnem cutis defœdationem, ut lepram, luem Gallicam, alopeciam, ſerpiginem, nec non alia ſimilia, puſtulas, pruritus, impetigines, unico tantùm medicamento ſanari ſatis exactè poſſe; cum omnium cauſſa ſit unica: licet ſigna juxta loci affecti partem & diſpoſitionem varia conſpiciantur, & dolores acerbiores ad ſalinorum ſpirituũ majorem & minorem efferveſcentiam erumpant. Etenim morborum ex humoribus ſalſis ortorũ magna eſt differentia, differuntque lues Gallica, ſcorbutus, cancer, anthrax, non ſolum ſecundum partem affectam, & majorem vel minorem ſpirituum ſalinorum effervéſcentiam, vel ſecundum ſalium ſpecies: id quod Chymici ſaniores concedunt, & propterea diverſis morbis è diverſis ſalium ſpeciebus ortis diverſa remedia adhibent: Id quod ipſe quoque Peracelſus, *in Chirurgia*, fecit. Neque perſuaderi poſſum, ut credam, Scheunemannum unico ex ſale remedio lepram, luem veneream, cancrum, ſerpiginem, ſcorbutum, atque omnia corrodentia ulcera curaſſe, ad quæ Paracelſus ipſe diverſiſſima remedia tradit.

Deinde non pauca à vero aliena admiſcet. Primò enim mira philoſophandi ratio eſt, cum ſcribit; ſalis reverberati eſſe, corpus poroſum reddere & granulatum aliis principiis annecti, ne omninò corpus ple-

num & ſolidum eſſet. Eundem ſalem pellucidum corpus reddere ſcribit: ſed ubi tale ſit, niſi in oculis, neſcio.

Eundem cum ignem eſſe dicit, multas ignis ſpecies conſtituit. Supra enim, *pag. 16.* Mercurium pneumoſum ignem naturæ eſſe dixit: & *pag. 17.* Mercurium præcipitatum ignem externũ calore vincere ſcribit. Ne quid jam de ſulphure dicam.

Quomodo etiam ad reverberatum & igneum referre poſſit verrucas, clavos, callos & ſimilia, non video. Quid enim hic ignei, acris in verrucis, in callis deprehenditur, & quam cognationem hæc cum pruritu, vitiligine, cancro obtinent?

Neque ſibi Scheunemannus in morborum cauſſis reddendis conſtat. Hic à ſale reverberato deducit ignem ſacrum, phlegmonem, furunculum, carbunculum: *p. 56.* eosdem morbos à ſulphure oriri ſcribit.

Elegans quoq; eſt derivatio Græci vocabuli anthracis, ab antro; quia interiora quærat.

Verùm pœnitet te forſan, Lector, temporis talibus legendis impendendi: me certè ſcribendi. Obiter tamen hæc quaſi & exempli gratia breviſſimè de morborum cauſſis ex Scheunemanno afferre volui, nullo modo cavillandi & calumniandi ſtudio, ſed ut monſtrarem, quam parum feliciter ad Medicinam reformandam acceſſerit, quodq; liber iſte titulum, quem præ ſe fert, ſuſtinere non poſſit. Studiũ ad principia Chymicorum morbos reducendi, quod ſæpius jam dixi, non improbo: alio tamen longè modo in origine morborum inquirenda progrediendum. Exempli gratia, ſunt ſalium differentiæ plures, communis, vitriolatus, nitroſus, aluminoſus &c. Hæ procul dubio morbos diverſos & diverſam curationem requirentes producunt. Atque id ut monſtrent, & quidem in ſpecie, à Chymicis exſpectatur, ſi rem Medicam juvare, & cauſſæ ſuæ patrocinium aliquod quærere, eamque Galenicis probabiliorem reddere velint.

CAPUT XVII.

De Parte Medicinæ Semiotica.

DE ſignis, ut & aliis rebus pleriſque, variè loquitur Paracelſus; ſicut hujus generis quædam ex eo collegit Eraſtus, *parte 3. diſp. contra Paracelſum ſump. 186.* & modò ipſa ſigna morborum proponit, modò ſignorum doctrinam rejicit, quare adverſariis reprehendẽdi anſam dedit maximam. Scribit enim, *loco allegato*, Eraſtus: hoc argumentum eſſe certiſſimum, eum pleraque vel inſanum, vel ebrium à ſpiritu tartareo dementatum ſic ſcripſiſſe, ut quid ſcriberet aut dictaret ipſemet neſciverit. Nam dum de particularibus quibusdam affectibus loquitur, eorum ſigna recenſet: & *in* *De ſignis inconſtans Paracelſus.*

12. aph.

12. *aph. ſ. 1.* ſcribit, quemlibet morbum ſua ſigna habere, è quibus ejus progreſſus & finis cognoſci poſſit. Alibi tamen ſignis vel in corpore apparentibus vel ex ſermonibus ægri petitis parum tribuit. In Paragrano inquit: *Ægri ſermo Medicum non amplius docet, quam ſi in ſpeculo loquentem eum conſpicias, nec tamen audias.* Et alibi jubet, non ad ramos, ſed ad radices reſpiciendum eſſe. Sicut enim ſi quis ramos arboris alicujus ob radicum vitium areſactos decutiendo non præcavet, quin alii item arboris rami areſiant: ſic etiam non ad ſigna & ſymptomata, ſed morbum ipſum reſpiciendum eſſe. In quo quidem ipſi ſuo modo facilè aſſentimur: atq; hoc dudum contra Empiricos Galenus & omnes dogmatici propugnarunt. Si verò dicat, nullo modo ad ſigna & ſymptomata reſpiciendum eſſe, in eo errat, nec dogmaticorum mentem rectè aſſequi videtur. Nam ſigna & ſymptomata non ſui gratia conſiderantur à Medicis, ſed ut in morborum & cauſſarum latentium cognitionem nos deducant. *Signorum neceſſitas.* Neque laudandum in Paracelſo & ejus aſſeclis, quod doctrinam ſignorum tam jejunè tractarunt; cum non minor ſit ſemioticæ, quam aliarum Medicinæ partium neceſſitas & utilitas, & non cogniti morbi nulla ſit curatio: & ςοχασμὸς ac morborum latentium cognitio ſit ſæpè æquè difficilis, ac ipſa curatio. Illud verò vituperandum, quod ſigna contemnunt, atque ex iis morborum notitiam haberi poſſe, negant. Certè ea, quæ ſenſibus occurrunt, in eorum, quæ latent, notitiam deducunt, & effectus de ſuis cauſſis teſtantur. Et qua ratione, quæſo, hominem ſanum & ægrum diſcernere poterunt Paracelſici, niſi ex actionibus læſis, dolore, colore mutato & ſimilibus?

Verum cum in genere de ſignis vix aliquid artificioſi tradiderit Paracelſus, in ſpecie de ſignis ejus ſententiam videamus.

Paracelſ. de pulſu ſententia. Pulſus primò quod attinet, cùm quidam pulſuum ignorantiam Paracelſo objiciant, recentiores contrà Paracelſum egregiè de pulſibus ſenſiſſe, diſtinctè & nervosè de iis ſcripſiſſe, & exactè pulſus rationem tenuiſſe ſcribunt; idq; patere vel ex libro de Peſtilentia, *tract. 1.* ubi hæc Paracelſus: *Pulſus eſt menſura temperaturæ in corpore ſecundum proprietatem ſex locorum, quæ Planetæ occupant. Duo in pedibus attribuuntur Saturno & Jovi; duo in collo Veneri & Marti; duo in temporibus Lunæ & Mercurio; Pulſus Solis eſt in ſiniſtro latere ſub corde. Hinc ſequitur, ſi pulſus celerius movetur, quam fieri debebat, pati ſeptem membra principalia, cor, cerebrum, epar, fel, renes, lienem, pulmones; unde & pulſus irritetur ſive ad irã concitetur. Si verò aliquod principale membrum à morbo vincatur, pulſus debiliter movetur, & plerumq; recidit, quando pulſus debiliter movetur, quod aër ſive ſpiritus vitæ eo loci obſtructus eſt.* Paracelſum autem hic non Planetas Macrocoſmi, ſed

Microcoſmi intelligere, iidem monent. Quædam etiam de pulſibus habet, *l. 2. de Urinarum judiciis*, quæ eo loci videri poſſunt: quo loco non ſolùm pulſum tangi vult Paracelſus, ſed & infuſione aquâ frigidæ vel membri in aquam frigidam immerſione, aut petiæ aquæ, præcipuè roſarum, madidæ impoſitione, imò ipſo colore pulſum explorare & dignoſcere jubet. Hoc etiam non prætereundum, quod, *tom. 2. p. 743.* ſcribit, pulſum manere usque ad mortem, imò aliquando quadrantem horæ poſt mortem durare.

Verum ſi nihil melius habuit Paracelſus, quod de pulſibus ſcriberet, quam quod modò *ex lib. de peſtilentia* fuit propoſitum, & à recentioribus quibusdam approbatum, nihil niſi ineptias habuit. Quid enim, quæſo, ineptius, & quod majorem ignorantiam humani corporis arguere poſſit, ſcribere potuiſſet, quam fel, renes, epar peculiarem pulſum habere, & pedibus atque aliis membris externis peculiares pulſus adſcribere, pulſuiq; iram & irritationem tribuere. Nam ſi originem arteriarum, uſumque ac finem pulſus reſpiciamus, omnis pulſus mutatio proxime à corde fit. Fel vero & renes nullam pulſus mutationem inducere poſſunt, niſi mediante corde; quod in inflammationibus accidere ſolet, calore in corde per eas aucto. Ineptiſſimum verò illud, quod dicit; pulſum aliquando quadrante horæ poſt mortem durare poſſe. Quomodo enim anima amplius in homine non præſente, actiones animæ obiri poſſunt?

Urina quid Paracelſo. De urinis verò prolixior eſt Paracelſus, ut ex libris de urinarum judiciis videre eſt. Urinam autem definit, ſalem ab ingeſto nutrimento ſegregatum, & quidem trium primorum excrementorum à natura neglectum; nimirum à ventriculo, epate, & renibus urinam provenire ſtatuens. In quo quidem & quod urinam ad ſalem refert, eum non vituperamus, & veritati hanc opinionem eſſe conſentaneam, *lib. 1. Inſtit. cap. 9.* diximus. *In urina multum ſalis.* Plurimumque ſalis in urina contineri, tam planum eſt, ut qui negare id auſit, eum extremè pertinacem, aut rerum naturalium, & præcipuè Chymicarum, planè ignarum eſſe oporteat. Neque enim hic illud vulgare nonnullorum, qui Chymicis ſe opponunt, effugium ullum locum habet; Salem non rebus ineſſe, ſed aduſtione fieri. Nam ſal urinæ volatilis fit ſine omni aduſtione, & quidem ex ea parte urinæ, quæ primo loco deſtillat, de quo videantur, *Inſt. p. 1143.*

Urina exterior. Dividit autem urinam in Urinam exteriorem, cruoris, & permixtam. *Urinam exteriorem* provenire ſtatuit ex iis, quæ comedimus & bibimus, id eſt, ex nutrimentis; nec quidquam aliud indicare, quam quod ſtomachum, epar & renes attinet. Dici quoque docet Urinam Tartari, & indicare hanc urinam ſeparationem eam puri ab impuro, quæ

Digitized by Google

quæ fit in trib9 principalibus membris, ſtomacho, epate & renibus; & ſalem, mercuriũ & ſulphur in qualibet urina tali cognoſci poſſe. Hypoſtaſin enim ſalis qualitatem; tincturam ſulphuris; fundum mercurium denotare.

Urina cruoris. Urinam autem cruoris vel internam eſſe dicit, quæ non è nutrimento oritur, ſed è reliquarum omnium partium excrementis confluentibus naſcitur, & à mineralibus, quæ ſunt in natura, mittitur. Et hæc ut colligatur, jubet, ut homo urinam collecturus nihil comedat nec bibat, aut ſaltem ſiccum panẽ, aut ſiccam vel aſſatam carnem, urinamque tunc poſt mediam noctem colligat. Quod ſi patiens laboret aliquo morbo acuto, & nihil quidẽ comedat, interim largiter bibat, jubet, ut urinam collecturus tota nocte nihil bibat. *Permiſtam* eſſe dicit, quæ ex utraque urina externa & interna permiſtis conſtet.

De urina interna quid ſentiendum. Verum diſtinctio illa urinæ in externam & internam ſeu cruoris non tàm magni momenti eſt; & forſan ipſe Paracelſus eam non magnifecit. Refertur enim, in vita Oporini, quod ſummus diſcendi ardor in eo fuerit. Et propterea cum Paracelſus contra reliquorum Medicorum placita aſſereret, hominis temperamentum non niſi ex interna urina, hoc eſt, ſi quis per triduum omni cibo ac potu abſtinuiſſet, cognoſci poſſe: Oporinus ſeipſum triduo inedia maceravit, & exiguũ quid in vitro Paracelſo afferens judicium doctoris ſui requiſivit. At ille ridens, & ſtultum eum, qui tam facilè obtemperaſſet, vocans, vitrũ parieti alliſit. Hoc quidem verum eſt, aliquid humoris ſeroſi cum ſanguine ad remotiores partes penetrare, & ſic rurſum, ut excrementũ, niſi per ſudorem & cutem expellatur, ad renes repelli & per urinam excerni poſſe: illud tamen eſt exiguum, nec ex eo poteſt ſumi multũ judicii, permiſceturq; cum reliquo ſero, quod ſtatim à ſanguine in epate elaborato ſecernitur. Nec eſt, ut quis ſibi perſuadeat, ſi ex ſententia Paracelſi aliquis nihil aliquandiu comedat, urinamque excipiat, ſe ita urinam partium privatarum & remotarum ſpectaturum. Nam primò non omnibus morbis convenit talis inedia. Deinde etſi conveniret: tamen ſeroſum illud, quod per urinam excernitur potius à renibus & vicinis ramis venæ cavæ, quam à partibus remotioribus, attrahitur. Et cum natura nunquam ſit otioſa, ſi potus nullus aut cibus aſſumatur, calor in ſanguinem agit, eumq; adurit, ut urina magis tincta excernatur, quod cuilibet in inedia obſervare promtiſſimum eſt.

In eo verò errat Paracelſus, quod urinam internam, ſeu cruoris, quam appellat, non à nutrimento, ſed à partium excrementis & à mineralibus, quæ ſunt in natura hominum, provenire cenſet. Nam nulla ſunt peculiaria mineralia in noſtro corpore, ſed ex alimentis, quod eſt ſeroſum & ſalſum, & coctioni ineptũ,

poſt abſolutam ſanguificationem ſecernitur. Si verò quid poſt ſecundam coctionem non excernitur, & ita ſanguini permiſtum ad partes remotas pervenit, cum ineptum ſit, ut corpori aſſimiletur, à partibus reſpuitur, & vel per ſudores excernitur, vel ad renes regurgitat. Aliud verò & alia de cauſa cumulatum partes privatæ excrementum tale nullum habent. Neque in parte jam conſtituta mineræ ſunt, quæ peculiaria excrementa de ſe emittant.

Differentias urinarum poſtea plurimas conſtituit, quibus omnibus recenſendis hic tempus terendum non eſt: qui eas cognoſcere cupit, vel ipſum Paracelſum conſulat, vel Johannem Rhenanum, qui ex mente Paracelſi hac de re ſcripſit peculiarem libellum, cui titulus, *Urocriterium Chymiatricum*, in quo miras Paracelſicorum de urinis ſententias videre eſt, quarum paucas recenſere libet. In urocriterio Chymiatrico, cap. 1. ſcribit Rhenanus:

Urinæ puellarum ſec. Paracelſ.

Puellarum urina habet in fundo adhuc parvam ὑπόστασιν, quæ non benè advertentibus cum ſuperiore contigua appareat: attamen ea hypoſtaſis non eſt, ſed ab illa, quamvis minutiſſima, diſtincta, matricisvè propria eſt, ac mulierem ſanam & fœcundam indicat, quod in viris non accidit. Et numero 28. *Ut verò rectius hypoſtaſes illas oculis tuis ſubjicere poſſis, movenda eſt mulierum urina. Mota enim parit parvas bullulas, inter duas illas hypoſpaſes, eſtq́ infallibile muliebris urinæ ſignum. Menſtruo autem deficiente, hypoſtaſis illa parva amplius non cernitur &c.* Fides ſit penes experientiam. Manus noſtræ ſunt oculatæ, credunt, quod vident. Certè innumeris tot ſeculorum Medicis hactenus tàm oculatis eſſe non licuit, ut iſtam parvam hypoſtaſin, quam iſti viderunt, (ſi modo viderunt) videre potuerint. Id quod multi præclari Medici & uſu & ætate pollentes confeſſi ſunt; atque inter eos Bernhardus Paternus, in Academia Pataviana ſenex quondã Practicus, dicere ſolitus fuit; eos, qui huic prædictioni incumbunt, omnium maximè decipi, nec ſe in ulla gravida tales unquam urinas, quales quidam Arabes, ex quibus iſta pleraque mutuati ſunt Paracelſici, deſcribunt, per omnem ſuam vitam obſervaſſe.

Urinæ partes.

Deinde quod Paracelſici, quorum dogma, *cap. 2. numero 7.* proponit Rhenanus, tria principia in tribus urinæ partibus collocant; ſulphur, in parte urinæ ſuperiore; ſalem, in media; mercurium in infima: eo nec ſibi nec vero conſentanea loquuntur. Nam cum aliàs urinæ & aliarum rerum colorem à ſulphure deducant; colorque non ſolum in parte ſuperiore, ſed tota urinæ ſubſtantiæ appareat: cur ſulphur ſolum in urinæ parte ſuperiore collocant? & qua de cauſſa hic gravitatem & locum infimum Mercurio attribuunt, cum aliàs Mercurius ipſis ſit planè & maximè volatilis & ſuperiora petat?

Cui etiam perſuaderi poſſit, verum

Urina quantitas ſec. Paracelſ.

verum eſſe, quod, *ibidem numero 11. & 12.* ſcribit; *Urinam in decrepitis exactè 8. uncias pendere, in ſenibus 6.?* Etenim cum non ſolùm cibus & potus aliàs majore, aliàs minore quantitate aſſumatur: ſed cibus alius humidior, alius ſiccior ſit: Præterea naturarum maxima ſit diverſitas, alii ſicciores, alii humidiores; ut jam de anni tempore, quo per ſudorem & habitum corporis plus vel minus digeritur, non dicam: quomodo in omnibus idem urinæ pondus eſſe poterit?

Hypoſtaſis & ſedimentum an differant.

Quæ verò in differentiis recenſendis occurrunt, omnia perſequi, nimis prolixum, nec operæ pretium foret. Cum enim ſine omni ratione proferantur, nemo, cui τρόπος παιδείας notus, niſi probentur, iis aſſentietur. Quædam tantum recenſere libet. Rhenanus (nam cum is Paracelſi de urinis dogmata in ordinem redegerit, ex eo ea inprimis allegare libet) *cap. 3.* inter hypoſtaſin & ſedimentum diſtinguit: cum tamen nulla ſit inter iſta vocabula differentia; niſi quod alterum Græcum, alterum Latinum eſt.

Arena in urina quid indicent.

Numero 14. ſcribit: *In quorum urinis velut arena conſiſtunt, iis veſica calculo laborat.* Qui aphoriſmus falſus eſt; cum idem ex renibus accidere poſſit. Imò materia talis tartarea, quam appellant, ſæpe longo tempore redditur ab iis, qui nec veſicæ nec renum calculo unquam laborarunt.

Urina tremula.

Cap. 4. numero 2. Urinam tremulam eſſe dicit, quæ aſcendendo deſcendendoque fervere ſeu ebullire cernitur; & oppilationem ſignificare. At quis ſi, quando viderunt Paracelſici ſponte urinam ebullire?

Urinarum colores ſec. Paracelſ.

Qui deinde aphoriſmi à colore deſumpti ſequuntur aliquot, pleroſq; falſos eſſe deprehendet, qui urinas iſtas cum morbis conferre voluerit. Ita an dentur tot odorum differentiæ in urinis, quot & quales *cap. 5.* deſcribuntur, conſulatur experientia, & plurima hic à Paracelſo conficta deprehendentur.

Cap. 6. nimis magnam licentiam ſibi ſumunt rerum nomina mutandi Paracelſici, cum urinam Rubini & nutrimentum partium ſanguinẽ Rubinum appellant, à calore rubicundo: & cũ ipſe Paracelſus humores à qualitatibus primis, quæ tamen magnæ ſunt efficaciæ, denominare noluit: cur ſanguis à colore ſaltem Rubinus appellari debeat.

Urina colores ſec. partes.

Quæ poſtea, *cap. 7. & 8.* de urinæ internæ coloribus ex Paracelſi ſententia habentur, pro libitu conficta ſunt; nec ſenſui monſtrari, nec rationibus probari poſſunt, ideoq; iis fidem non habemus, donec & iſtas differentias, ita ſe habere monſtraverint, & cauſſas differentiarum reddiderint; quod nunquam facient. Nam cerebrum dicunt colore eſſe album. Sed quid hoc ad urinam? Nulla enim urina ex ſolo cerebro excernitur, ſed partium excrementa ſeroſa in urina confunduntur. Et cum urinam internam non niſi poſt inediã excipi velint; at in inedia ab actione caloris diuturna urina ſemper

ſemper

Digitized by Google

ſemper magis tingatur: cui perſuadebunt, colorem cerebri album in urina apparere poſſe? Verum quidem eſt, partem quamlibet ali nutrimento ſibi conveniente, aut potius ſanguinem ſibi aſſimilare, & propterea ſerum quoque naturæ partis aſſimilari quodammodo. Sit etiam, ut ex ſingulis partib9 aliquid ad veſicam regurgitet, & cum urina excernatur: veruntamen cū omnes partes hoc faciant, ſerū illud commiſcetur, & propterea in urina, quam vocant, interna unius partis ſerum ſeorſim conſpiciendum non exhibetur; ſed quicquid ab omnibus partib9 ad renes pervenit, confunditur.

Contenta urinæ ſec. Paracelſ.

Cap. 9. numero 2. contentum in urina dicitur id omne, quod in ſuperficie urinæ cernitur: quaſi in medio etiam & fundo non dentur contenta. Si quoque explicare deberent, quid ſit circulus in urina, & unde ortum habeat, non tam liberales eſſent in prædictionibus ex circuli differentiis, quæ, *cap. 9.* proponuntur à Rhenano. Similiter etiam in eodem & ſequenti capite pleraq; conficta ſunt, nec ullo fundamento Phyſico nituntur; ſcilicet

Ex urinis quæ prædicant Paracelſici.

ex urina cognoſci poſſe, phlegma in ſyncipite abundare; ſanguinem in capite abundantem ſecundum tempora dolorem gignere: dolorem in ſiniſtra capitis regione ex humore melancholico provenire: eſſe paralyſin in altero latere: adeſſe apoplexiam, tremorem cordis, ſpaſmum, morbum ſecundum umbilicum, dolorem iſchiaticum, obſtructionem cerebri: Et vel maſculum vel fœmellam conceptam eſſe; ac, quod ridiculum eſt, *in nonnullis gravidarum urinis imaginem quandam propè matulæ fundum primis temporibus conſpectam fuiſſe.* Et in ſumma (his enim verbis ſuum urocriterium concludit Rhenanus) *quicquid homini proſperum aut adverſum in valetudine accidit, directè quaſi in ſpeculo, in urina deprehendi poſſe.* Quæ cum talia ſint (conſcientiam ipſorum teſtor) ut nunquam à Paracelſicis experientia comprobata, ac circa ægros obſervata ſint, nec deprehendi, multò minus rationibus confirmari poſſint: mirum certè eſt, ea tam audacter in publicum proferri & incautæ juventuti pro oraculis quaſi, nullis rationibus adhibitis, obtrudi. *Scilicet inſano nemo in amore videt;* nimioque Paracelſi amore, qui ipſis *Magnus Medicorum Monarcha* eſt, ita viri alias non vulgares faſcinati ſunt, ut ſatis ipſis ſit, aliquid à Paracelſo profectum eſſe; etſi rem ita ſeſe habere, nec ratione nec experientia probare poſſint. Quæ eo fine dicuntur, non ut ſi quid peculiare circa urinam Chymici obſervarunt, rejiciatur, ſed ut quilibet cautus ſit, & non niſi ea, quæ obſervationibus confirmata ſunt, arripiat.

Urina turbata.

In primis autem circa turbatas urinas, de quibusdam utiliter monuerunt Chymici quidam; ſed nec ſoli, nec primi. Etſi enim, ut *in Inſtitutionibus* dictum, Argenterius Joh. Baptiſtam Montanum urinas turbidas inſpicientem riſerit: tamen ex urina

Digitized by Google

urina turbata multa cognoſci poſſunt, quæ in urina clara nō animadvertuntur: præcipuè in febribus. Etenim licet urinæ, dum claræ ſunt, ſæpe ſimiles videantur, imò non rarò ſanorum urinæ ſimiles appareant: tamen, ubi turbantur, maxima apparet diverſitas, & in aliis quid ſubſidet farinam laterum referens, in aliis aliud: in aliis quid lateribus vitri ita adhæreſcit, ut vitrum vix mundari queat; in aliis, etſi diu urina in matula ſervetur, nihil tale accidit. Id quod facilè cognoſcitur, ſi vitrum paululum ad latus inclinetur. Ideoque in talibus morbis, epidemiis præcipuè, non incertius ex urinis turbatis, quam claris, judicium haberi poſſe, ipſa experientia edoctus exiſtimo.

Urina in febribus malignis.

Chymici quidam in Epidemiis morbis differentiam urinarum non incommodè ad arſenicum, auripigmentum & mercurium referunt; & arſenicum inſtar calcis vivæ apparere, vitroque adhærere, illudq; quaſi arrodere: auripigmentum colore ochræ conſpici, etiam tenaciter adhærere, ſed non ita arrodere vitrum: Mercurium colore quaſi cæruleo, inprimis circa circulum, conſpici, ſtatuunt.

Urina deſtillatio.

Tandem Paracelſici quidam ex deſtillatione urinæ de morbis hominis judicare docent. Nimirum certum urinæ pondꝰ, & competens vas & fornacem deſtillatoriam, parte ſexta longitudini juſtæ proportionis & menſuræ hominis reſpondentia ſumunt, deſtillationeq; per gradus ignis inſtituunt, atq; è vaporibus ad hoc vel illud vaſis deſtillatorii latus, partemq; delatis, & id genus aliis de ſede affecta, affectu ipſo, affectus eventu & aliis judicāt & pronunciant; ſicut ex libro *Gerhardi Dornei de urinarum deſtillationibus* videre eſt. Paracelſus tamen vix huius probationis mentionem facit, & deſtillationem urinarū quidem concedit, ſed eā, qua partes urinarū ſeparātur. Nā *de urinis t. 1. p. 745.* ſcribit, morbos tartareos ex coloribus urinæ cognoſci non poſſe, ſed ut morbi cauſſa cognoſcatur, urinā coagulandam, & in ſuas ſpecies ſeparandam eſſe. Et *ibidem p. 764.* ſcribit: Sicuti viride, flavum, cæruleum, nigrum ſi aquæ miſceas, cæruleum agnoſci non poteſt: ita urinæ colores agnoſci non poſſunt, niſi per ſeparationem. Etſi aquæ in vitro ſal injiciatur, ſal agnoſci non poteſt, niſi per ebullitionem; & ſi dulce, amarum, acidum, miſceas, nullum horum exactè cognoſci poteſt; ſeparationem ergo partium neceſſariam eſſe cenſet.

Sed ut quid de his ſentiendum ſit; breviter dicamus, primò quidem urinæ in gravioribus morbis, ſi cui eā tentare placeat, deſtillationem planè nō improbo. Cum enim urina multum ſalis & materiæ tartareæ, quam appellant, contineat, ſi morbi graviores & diuturni inde procreentur, licebit cuilibet urinam deſtillare, ut quid in ſe contineat, exactius cognoſcatur. Verumque eſt, quod hic Paracelſus ſcribit,

ſalis, dum aqua diluitur, naturam exactè è colore diſcerni non poſſe, ſed rectius ſeparatione cognoſci. Sanè idem rectè in acidulis & thermis fit, quarum natura, & unde vires ſuas habent, rectiſſimè deſtillatione & ſeparatione Chymica deprehenditur.

Cætera, quæ de certo urinæ pondere, fornacis & vaſis magnitudine, proportione, vaporibusq; ad hoc vel illud latus aſcendentibus & ſimilibus, quæ in deſtillanda urina obſervare jubent, & hinc de ſede affecta, affectu ipſo, morbi eventu & aliis pronnaciāt, ineptiæ ſunt. Quid enim fornacis altitudo ad longitudinem hominis & urinæ conſtitutionem? Cur vaſis magnitudo certæ parti juſtæ ſtaturæ hominis reſpondere debet? Certè omnes homines non ſunt ejuſdem ſtaturæ, & proinde hæc proportio non omnibus quadrabit, reliquisque peculiares fornaces & vitra paranda erunt. Quomodo vapores ad hoc vel illud latus delati, de latere affecto judicium dabunt? Quid enim in vitro rotundo dextrum vel ſiniſtrum? Et ſit vitrum ita formatum, ut homunculum referat, quomodo urina infuſa ita ſeſe ad latera convenientè modo applicare poterit? Certè ſpiritus mechanicos, ſi ulli urinæ inſunt, hic valde negotioſos & prudentes oportet eſſe, ut ſuum cuiq; locum tribuant. Sed nugæ ſunt, ſimiles illis, quando in urinæ in matula inſpectione etiam dextrū & ſiniſtrum conſtituunt; & hinc de parte dextra vel ſiniſtra affecta judicant. Fortuitum planè eſt, & arbitrarium, quod in rotundo vitro hæc pars in manu Medici dextrum, illa ſiniſtrum locum occupat. Quis ergo urinam ita diriget, ut poſtquam & emiſſione & geſtatione conturbata erat, jam poſtquam hæc vitri pars in Medici manu dextrum, illa ſiniſtrum locum habet, ita decenter in urina omnes partes ſibi convenientia loca occupent, ut quæ urinæ pars ex dextris corporis partibus emiſſa eſt, jam ad dextram matulæ partem moveatur, ibiq; ſedem figat, quæ verò ex ſiniſtro latere fuit emiſſa, ſiniſtrum locum teneat?

De locis morborum. Severini opinio.

Porrò & in locis ac temporibus morborum cognoſcendis longè aliter, quàm Galenus, ſentit Severinus, *cap. 13.* Principiò per locum affectum non locum poſteriorem & ultimum, quales in podagra, hydrope, cancro, paralyſi, herpete noti ſunt, intelligit, fructuum ſcilicet, ut loquitur, diverſorium, ſed fontem, fomitem, radicem & ſeminum hoſpitia. Neque enim ex actione læſa locum affectum vult inveſtigari: Galenumque reprehendit, quod ex actione animali læſa in Epilepſia locum affectum cerebrum eſſe colligit; cùm æquè cordis actiones lædantur. Ideoque fontes quærendos eſſe cenſet, unde veniant impreſſiones, ſymptomata, actionum depravationes, non quò vadant, vel ubi ſenſibus ſe patefaciant.

Seminum ac fomitum

Si verò quæratur jam, cujus ope & ductu radices ſive fontes ac fomites

Morbi cognitio ſec. Severin. mites in morbis, occultæque ſeminum latebræ inveſtigari poſſint, Severinus ad macrocoſmi cum microcoſmo comparationem recurrit. Cum enim corporum omnium motus ſtabiles ſint, & conſentanea conſentaneis, domeſtica domeſticis ſeſe naturali deſiderio applicent, ſpiritibus ex majore mundo, qui iiſdem proprietatibus inſigniti ſint & domeſticas ſignaturas obtineant, quaſi ductoribus, utendum eſſe, & ut locus fomitis morbi inveniatur, ex effectibus medicamentorum inquirendum. Si enim vegetabilia & mitiora medicamenta ſufficiant, argumento eſſe; radices foveri in partibus, quarum elementa & principia debilia ſint, ut in ventriculo, inteſtinis, meſenterio, vel ſuperficialiter in partibus potentioribus, ut renibus, ſanguine, receptas eſſe. Si verò talia medicamenta invalida fuerint, indicio eſſe, in partibus foveri, quarum Elementa & principia validiora ſint; vel ſi debiliores occupaverint, radices profundius poſuiſſe, & longâ circulationis digeſtione ſeminum ſuorum tincturas ad exaltationem produxiſſe: itaque ſubtilioribus opus eſſe medicamentis è mineralium familia petitis.

Deinde ex ſymptomatum vehementia & remiſſione ſigna ſumit. Symptomata enim vehementiſſima teſtari dicit, morborum mineras in partibus delitescere, quarum elementa & principia validiſſima ſint; niſi aſtrorum potentes impreſſiones ſequantur, ut in venenis. Diuturnitate autem, recidivorum frequentia, & evidentium cauſſarum animadverſione hæc diſtingui.

Locus morbi & cauſſa differunt. Verum enim verò ludit Severinus in vocabulo loci affecti; nec morbum & cauſſam, & proinde locum morbi & cauſſæ diſcernit, neque inter partem per ſe, & per conſenſum affectam diſtinguit: atque injuſtè reprehendit Galenum locum affectum in Epilepſia cerebrum ſtatuentem.

In epilepſia quæ pars afficiatur. Revera enim nemo epilepſia corripitur, niſi cerebrum afficiatur; & proxima epilepſiæ cauſſa ſemper eſt in cerebro. Cum enim in univerſo corpore motus & ſenſus cerebri beneficio, ſpiritum animalem ſuppeditante, perficiantur, nervique à cerebro originem habeant: rectè concluſerunt Medici, motum & ſenſum partium omnium ſimul lædi non poſſe, niſi cerebro ſimul affecto. Et cum in epilepſia hoc fiat, cerebrum in ea lædi ſtatuerunt. Interim Galenus tam ſtupidus non fuit, ut ignoraverit, cauſam, quæ cerebrum vellicat & epilepſiam excitat, non ſemper in cerebro generari: imò expreſsè docuit, & poſt eum Medici omnes, ab utero, ventriculo & externis quoque ac remotis corporis partibus, illam non rarò ſuppeditari. Id quod & in aliis morbis frequentiſſimè evenit. Neq; enim materia, quæ arthritidem vel eryſipelas producit, ſemper in pede generatur, ſed plerunque è ventre inferiore tranſmittitur. Hanc morbi radi-

radicem, fontem ſeu fomitem inveſtigandum eſſe, ſciunt, & dudum docuerunt Galenici; utpote ſine cujus noticia nullus morbus rectè curari poſſit. Quomodo autem fomes & pars illa, quæ morbo materiam ſuppeditet, cognoſci poſſit, hoc difficilimum. Qua in re ſi quid novi, quod Galenicis hactenus incognitum fuerit, attuliſſet Severinus cum aſſeclis, meritò grata mente id Galenici amplecterentur. Verum promiſſis facta non reſpondēt. Nam fallax, imò periculoſum, remediis ſolum, ut internunciis, ad hanc rem uti.

Loci affecti ſigna. Habent quidem & Galenici inter ſignorum fontes juvantia & lædentia, & quæ morbum augere videntur, argumento ſunt, convenientiam morbum habere cum re morbum augente: Si aliquid juvat, contrariam morbo naturam habebit. Fons tamen hic ſignorum potius cauſſas & morbos reſpicit, quam locum affectum; neque uni huic ſigno fidunt Galenici: Sed alia longè evidentiora habent. Atque temeritatis ſpeciem habere videtur, per medicamenta periclitando locum affectum indagare velle; cum alia ſigna ſatis clara ſuppetant, quæ nos in locorum affectorum notitiam deducere poſſunt.

Deinde in partibus, quas illi appellant, debilioribus, ut ventriculo, inteſtinis, meſenterio, non ſemper morbi leviores, & qui levioribus cedant medicamentis, inhærent; in nobilioribus verò morbi validiores: ſed contrarium potius verum eſt, parteſque nobiliores non ita facilè permittunt, ut cauſæ morbificæ radices in illis altius agant, ſed ad partes debiliores natura humores excrementitios ſolet expellere, quæ etiam propter facultatem expultricem debiliorem eos facilius admittunt, unde morbi maximè diuturni, & qui non niſi fortioribus remediis cedunt, ſolent ex humoribus in meſenterio & vicinis locis cumulatis generari.

Præterea incertus eſt hic modus morborum ſemina inveſtigandi. Nam remedium forte æquè monſtrat, ex eorum opinione, morbum in parte nobili & ignobili conſiſtere; cum morbum in parte ignobili altius infixum potens remedium inquirere dicant. Et cum utræque partes plures ſint, in quanam parte debili vel parte potenti, hæreat mali fons, non patefacient. Sæpe ægri relatio, quam tamen negligit Paracelſus, rectius nos in loci affecti notitiam deducit, quàm hi internuncii. Exempli loco, ſit epilepſia per conſenſum ex crure, in qua ex relatione ægri Medicus de loco cauſſæ rectiſſimè erudiri poteſt: Ut verò medicamentorum internunciis; quod vult Severinus, id cognoſcatur, impoſſibile eſt. Aut ſi Paracelſiſtis non impoſſibile videtur, facto ipſo, non verbis ſaltem & promiſſis demonſtrari oportet. Interim donec id præſtent, antiquam inveſtigandi locos affectos viam retineamus, neq; Chymicorum

corum quorundam recentiorum temeritatem imitemur, qui de loco affecto nihil ſolliciti ſcribunt; medicamenta habere ſcientiam inveniendi morbum in centro per ſe, etiamſi Medicus ignoret, ubi & quis hæreat in corpore morbus.

De temporibus morborum Severini opinio.

Tempora autẽ & periodos morborum non à numeris, non ab hominum peculiari natura, non à motu lunæ, non ab excrementorum certis confluxibus facultatisque excultricis motu certo provenire ſtatuit: ſed ex ſeminibus & aſtris morborum. Ut enim vegetabilia certis temporibus florent, germinant & fructus producunt; animalia certa partus tempora habent: ita & ſemina morborum certis temporibus germinare & fructus ſuos producere; & quidem alia aliis temporibus. Morbos hæreditarios, ut epilepſiã, podagram, lepram & ſimiles longa habere digeſtionum tempora; quædam ſemina ſeptimo anno ad effloreſcentias pervenire, quædam decimo quarto, alia vigeſimo ſexto, alia trigeſimo: qui verò morbi in alimentis ſemina habent, ea citius ſua tempora abſolvere. Locorum quoque diverſitates tempora variare. Citius enim efferveſcere, quæ in ventriculo ſunt, morborum ſemina, quam quæ in epate & renibus: ſervata tamen ſeminum analogia. Citius enim febrilia ſemina in renibus ad germinationem provenire: quam colicæ in inteſtinis vel ventriculo.

Periodorũ in febrib.

Cur autem præcipuè in febribus, neglecto regionum, ætatum, fluxuũ, alimentorum, conſuetudinem diſcrimine, circuitus ita conſtantes ſint, cauſſam hanc reddit: quod ſcilicet ſeminum copia, naſcendi facilitas, & locorum opportunitas in febribus intermittentibus concurrant. Semina enim & impuritates febriles in omnibus alimentis copioſiſſimè, in omnibus regionibus inveniri, deinde in omnibus, in omni ſexu & ætate errores in diæta committi.

cauſſa sec. Severin.

Continuitatem & intermiſſionem morborũ ex radicibus homogeneis & heterogeneis deducit. Si n. radices morborũ ſint homogeneæ, cõtinuos morbos produci ſtatuit; radices verò heterogeneas reſolutiones interruptas producere. Ubi enim radices ſunt homogeneæ, ibi etiam fructus omnes æquè matureſcere: ubi verò radices ſunt diverſæ, ibi etiam fructus alios maturitati eſſe viciniores, alios remotiores; atque inde accidere, ut hodie partes maturæ effloreſcant; cras aliæ, tertio die rurſum aliæ.

Continuitatis & intermiſſionis ratio sec. Severin.

Galenumq; hic reprehendit Severinus, quod diſpoſitionem partiũ morboſam, id eſt, radices, ſemina, elementa, tincturas, poteſtates, aſtra morborum neglexerit, & facultatibus morborum gubernationem adſcripſerit. Silere enim in morbis naturæ miniſteria, & à morborum ſeminibus omnia gubernari: neque expultrici facultati partium, neque excrementorum collectionibus vel transmiſſionibus cir-

Microcoſmi intelligere, iidem monent. Quædam etiam de pulſibus habet, *l. 2. de Urinarum judiciis*, quæ eo loci videri poſſunt: quo loco non ſolùm pulſum tangi vult Paracelſus, ſed & infuſione aquâ frigidæ vel membri in aquam frigidam immerſione, aut petiæ aquæ, præcipuè roſarum, madidæ impoſitione, imò ipſo colore pulſum explorare & dignoſcere jubet. Hoc etiam non prætereundum, quod, *tom. 2. p. 743.* ſcribit, pulſum manere usque ad mortem, imò aliquando quadrantem horæ poſt mortem durare.

Verum ſi nihil melius habuit Paracelſus, quod de pulſibus ſcriberet, quam quod modò *ex lib. de peſtilentia* fuit propoſitum, & à recentioribus quibusdam approbatum, nihil niſi ineptias habuit. Quid enim, quæſo, ineptius, & quod majorem ignorantiam humani corporis arguere poſſit, ſcribere potuiſſet, quam fel, renes, epar peculiarem pulſum habere, & pedibus atque aliis membris externis peculiares pulſus adſcribere, pulſuiq; iram & irritationem tribuere. Nam ſi originem arteriarum, uſumque ac finem pulſus reſpiciamus, omnis pulſus mutatio proxime à corde fit. Fel vero & renes nullam pulſus mutationem inducere poſſunt, niſi mediante corde; quod in inflammationibus accidere ſolet, calore in corde per eas aucto. Ineptiſſimum verò illud, quod dicit; pulſum aliquando quadrante horæ poſt mortem durare poſſe. Quomodo enim anima amplius in homine non præſente, actiones animæ obiri poſſunt?

Urina quid Paracelſo. De urinis verò prolixior eſt Paracelſus, ut ex libris de urinarum judiciis videre eſt. Urinam autem definit, ſalem ab ingeſto nutrimento ſegregatum, & quiddam trium primorum excrementorum à natura neglectum; nimirum à ventriculo, epate, & renibus urinam provenire ſtatuens. In quo quidem & quod urinam ad ſalem refert, eum non vituperamus, & veritati hanc opinionem eſſe conſentaneam, *lib. 1. Inſtit. cap. 9.* diximus. *In urina multum ſalis.* Plurimumque ſalis in urina contineri, tam planum eſt, ut qui negare id auſit, eum extremè pertinacem, aut rerum naturalium, & præcipuè Chymicarum, planè ignarum eſſe oporteat. Neque enim hic illud vulgare nonnullorum, qui Chymicis ſe opponunt, effugium ullum locum habet; Salem non rebus ineſſe, ſed aduſtione fieri. Nam ſal urinæ volatilis fit ſine omni aduſtione, & quidem ex ea parte urinæ, quæ primo loco deſtillat, de quo videantur, *Inſt. p. 1143.*

Urina exterior. Dividit autem urinam in Urinam exteriorem, cruoris, & permixtam. *Urinam exteriorem* provenire ſtatuit ex iis, quæ comedimus & bibimus, id eſt, ex nutrimentis; nec quidquam aliud indicare, quam quod ſtomachum, epar & renes attinet. Dici quoque docet Urinam Tartari, & indicare hanc urinam ſeparationem eam puri ab impuro,

quæ

Digitized by Google

quæ fit in trib9 principalibus membris, ſtomacho, epate & renibus; & ſalem, mercuriũ & ſulphur in qualibet urina tali cognoſci poſſe. Hypoſtaſin enim ſalis qualitatem; tincturam ſulphuris; fundum mercurium denotare.

Urina cruoris. Urinam autem cruoris vel internam eſſe dicit, quæ non è nutrimento oritur, ſed è reliquarum omnium partium excrementis confluentibus naſcitur, & à mineralibus, quæ ſunt in natura, mittitur. Et hæc ut colligatur, jubet, ut homo urinam collecturus nihil comedat nec bibat; aut ſaltem ſiccum panẽ, aut ſiccam vel aſſatam carnem, urinamque tunc poſt mediam noctem colligat. Quod ſi patiens laboret aliquo morbo acuto, & nihil quidẽ comedat, interim largiter bibat, jubet, ut urinam collecturus tota nocte nihil bibat. *Permiſtam* eſſe dicit, quæ ex utraque urina externa & interna permiſtis conſtet.

De urina interna quid ſentiendum. Verum diſtinctio illa urinæ in externam & internam ſeu cruoris non tàm magni momenti eſt; & forſan ipſe Paracelſus eam non magnifecit. Refertur enim, in vita Oporini; quod ſummus diſcendi ardor in eo fuerit. Et propterea cum Paracelſus contra reliquorum Medicorum placita aſſereret, hominis temperamentum non niſi ex interna urina, hoc eſt, ſi quis per triduum omni cibo ac potu abſtinuiſſet, cognoſci poſſe: Oporinus ſeipſum triduo inedia maceravit, & exiguũ quid in vitro Paracelſo afferens judicium doctoris ſui requiſivit. At ille ridens, & ſtultum eum, qui tam facilè obtemperaſſet, vocans, vitrũ parieti alliſit. Hoc quidem verum eſt, aliquid humoris ſeroſi cum ſanguine ad remotiores partes penetrare, & ſic rurſum, ut excrementũ, niſi per ſudorem & cutem expellatur, ad renes repelli & per urinam excerni poſſe: illud tamen eſt exiguum, nec ex eo poteſt ſumi multũ judicii, permiſceturq; cum reliquo ſero, quod ſtatim à ſanguine in epate elaborato ſecernitur. Nec eſt, ut quis ſibi perſuadeat, ſi ex ſententia Paracelſi aliquis nihil aliquandiu comedat, urinamque excipiat, ſe ita urinam partium privatarum & remotarum ſpectaturum. Nam primò non omnibus morbis convenit talis inedia. Deinde etſi conveniret: tamen ſeroſum illud, quod per urinam excernitur potius à renibus & vicinis ramis venæ cavæ, quam à partibus remotioribus, attrahitur. Et cum natura nunquam ſit otioſa, ſi potus nullus aut cibus aſſumatur, calor in ſanguinem agit, eumq; adurit, ut urina magis tincta excernatur, quod cuilibet in inedia obſervare promtiſſimum eſt.

In eo verò errat Paracelſus, quod urinam internam, ſeu cruoris, quam appellat, non à nutrimento, ſed à partium excrementis & à mineralibus, quæ ſunt in natura hominum, provenire cenſet. Nam nulla ſunt peculiaria mineralia in noſtro corpore, ſed ex alimentis, quod eſt ſeroſum & ſalſum, & coctioni ineptũ,

Digitized by Google

poſt abſolutam ſanguificationem ſecernitur. Si verò quid poſt ſecundam coctionem non excernitur, & ita ſanguini permiſtum ad partes remotas pervenit, cum ineptum ſit, ut corpori aſſimiletur, à partibus reſpuitur, & vel per ſudores excernitur, vel ad renes regurgitat. Aliud verò & alia de cauſa cumulatum partes privatæ excrementum tale nullum habent. Neque in parte jam conſtituta mineræ ſunt, quæ peculiaria excrementa de ſe emittant.

Differentias urinarum poſtea plurimas conſtituit, quibus omnibus recenſendis hic tempus terendum non eſt: qui eas cognoſcere cupit, vel ipſum Paracelſum conſulat, vel Johannem Rhenanum, qui ex mente Paracelſi hac de re ſcripſit peculiarem libellum, cui titulus, *Urocriterium Chymiatricum*, in quo miras Paracelſicorum de urinis ſententias videre eſt, quarum paucas recenſere libet. In urocriterio Chymiatrico, cap. 1. ſcribit Rhenanus: *Urina puellarum ſec. Paracelſ.* *Puellarum urina habet in fundo adhuc parvam ὑπόστασιν, quæ non benè advertentibus cum ſuperiore contigua appareat: attamen ea hypoſtaſis non eſt, ſed ab illa, quamvis minutiſſima, diſtincta, matricisvè propria eſt, ac mulierem ſanam & fœcundam indicat, quod in viris non accidit.* Et numero 28. *Ut verò rectius hypoſtaſes illas oculis tuis ſubjicere poſſis, movenda eſt mulierum urina. Mota enim parit parvas bullulas, inter duas illas hypoſtaſes, eſtq; infallibile muliebris urinæ ſignum. Menſtruo autem deficiente, hypoſtaſis illa parva amplius non cernitur &c.* Fides ſit penes experientiam. Manus noſtræ ſunt oculatæ, credunt, quod vident. Certè innumeris tot ſeculorum Medicis hactenus tam oculatis eſſe non licuit, ut iſtam parvam hypoſtaſin, quam iſti viderunt, (ſi modo viderunt) videre potuerint. Id quod multi præclari Medici & uſu & ætate pollentes confeſſi ſunt; atque inter eos Bernhardus Paternus, in Academia Pataviana ſenex quondā Practicus, dicere ſolitus fuit; eos, qui huic prædictioni incumbunt, omnium maximè decipi, nec ſe in ulla gravida tales unquam urinas, quales quidam Arabes, ex quibus iſta pleraque mutuati ſunt Paracelſici, deſcribunt, per omnem ſuam vitam obſervaſſe.

Deinde quod Paracelſici, quorum dogma, *cap. 2. numero 7.* proponit Rhenanus, tria principia in tribus urinæ partibus collocant; *Urina partes.* ſulphur, in parte urinæ ſuperiore; ſalem, in media; mercurium in infima: eo nec ſibi nec vero conſentanea loquuntur. Nam cum aliàs urinæ & aliarum rerum colorem à ſulphure deducant; colorque non ſolum in parte ſuperiore, ſed tota urinæ ſubſtantiæ appareat: cur ſulphur ſolum in urinæ parte ſuperiore collocant? & qua de cauſſa hic gravitatem & locum infimum Mercurio attribuunt, cum aliàs Mercurius ipſis ſit planè & maximè volatilis & ſuperiora petat?

Cui etiam perſuaderi poſſit, verum

Urina quantitas ſec. Paracelſ.

verum eſſe, quod, *ibidem numero 11. & 12.* ſcribit; *Urinam in decrepitis exactè 8. uncias pendere, in ſenibus 6.?* Etenim cum non ſolùm cibus & potus aliàs majore, aliàs minore quantitate aſſumatur: ſed cibus alius humidior, alius ſiccior ſit: Præterea naturarum maxima ſit diverſitas, alii ſicciores, alii humidiores; ut jam de anni tempore, quo per ſudorem & habitum corporis plus vel minus digeritur, non dicam: quomodo in omnibus idem urinæ pondus eſſe poterit?

Quæ verò in differentiis recenſendis occurrunt, omnia perſequi, nimis prolixum, nec operæ pretium foret. Cum enim ſine omni ratione proferantur, nemo, cui τρόπος παιδείας notus, niſi probentur, iis aſſentietur. Quædam tantum recenſere libet. Rhenanus (nam cum is Paracelſi de urinis dogmata in ordinem redegerit, ex eo ea inprimis allegare libet) *cap. 3.* inter hypoſtaſin & ſedimentum diſtinguit: cum tamen nulla ſit inter iſta vocabula differentia; niſi quod alterum Græcum, alterum Latinum eſt.

Hypoſtaſis & ſedimentum an differant.

Arena in urina quid indicent.

Numero 14. ſcribit: *In quorum urinis velut arena conſiſtunt, iis veſica calculo laborat.* Qui aphoriſmus falſus eſt; cum idem ex renibus accidere poſſit. Imò materia talis tartarea, quam appellant, ſæpe longo tempore redditur ab iis, qui nec veſicæ nec renum calculo unquam laborarunt.

Urina tremula.

Cap. 4. numero 2. Urinam tremulam eſſe dicit, quæ aſcendendo deſcendendoque fervere ſeu ebullire cernitur; & oppilationem ſignificare. At quæſo, quando viderunt Paracelſici ſponte urinam ebullire?

Urinarum colores ſec. Paracelſ.

Qui deinde aphoriſmi à colore deſumpti ſequuntur aliquot, pleroſq; falſos eſſe deprehendet, qui urinas iſtas cum morbis conferre voluerit. Ita an dentur tot odorum differentiæ in urinis, quot & quales *cap. 5.* deſcribuntur, conſulatur experientia, & plurima hic à Paracelſo conficta deprehendentur.

Cap. 6. nimis magnam licentiam ſibi ſumunt rerum nomina mutandi Paracelſici, cum urinam Rubini & nutrimentum partium ſanguinem Rubinum appellant, à calore rubicundo: & cũ ipſe Paracelſus humores à qualitatibus primis, quæ tamen magnæ ſunt efficaciæ, denominare nolit: cur ſanguis à colore ſaltem Rubinus appellari debeat.

Urinæ colores ſec. partes.

Quæ poſtea, *cap. 7. & 8.* de urinæ internæ coloribus ex Paracelſi ſententia habentur, pro libitu conficta ſunt; nec ſenſui monſtrari, nec rationibus probari poſſunt, ideoq; iis fidem non habemus, donec & iſtas differentias, ita ſe habere monſtraverint, & cauſſas differentiarum reddiderint; quod nunquam facient. Nam cerebrum dicunt colore eſſe album. Sed quid hoc ad urinam? Nulla enim urina ex ſolo cerebro excernitur, ſed partium excrementa ſeroſa in urina confunduntur. Et cum urinam internam non niſi poſt inediā excipi velint; at in inedia ab actione caloris diuturna urina ſemper

ſemper magis tingatur: cui perſuadebunt, colorem cerebri album in urina apparere poſſe? Verum quidem eſt, partem quamlibet ali nutrimento ſibi conveniente, aut potius ſanguinem ſibi aſſimilare, & propterea ſerum quoque naturæ partis aſſimilari quodammodo. Sit etiam, ut ex ſingulis partib9 aliquid ad veſicam regurgitet, & cum urina excernatur: veruntamen cũ omnes partes hoc faciant, ſerũ illud commiſcetur, & propterea in urina, quam vocant, interna unius partis ſerum ſeorſim conſpiciendum non exhibetur; ſed quicquid ab omnibus partib9 ad renes pervenit, confunditur.

Contenta urinæ ſec. Paracelſ.

Cap. 9. numero 2. contentum in urina dicitur id omne, quod in ſuperficie urinæ cernitur: quaſi in medio etiam & fundo non dentur contenta. Si quoque explicare deberent, quid ſit circulus in urina, & unde ortum habeat, non tam liberales eſſent in prædictionibus ex circuli differentiis, quæ, *cap. 9.* proponuntur à Rhenano. Similiter etiam in eodem & ſequenti capite pleraq; conficta ſunt, nec ullo fundamento Phyſico nituntur; ſcilicet

Ex urinis quæ prædicant Paracelſici.

ex urina cognoſci poſſe, phlegma in ſyncipite abundare; ſanguinem in capite abundantem ſecundum tempora dolorem gignere: dolorem in ſiniſtra capitis regione ex humore melancholico provenire: eſſe paralyſin in altero latere: adeſſe apoplexiam, tremorem cordis, ſpaſmum, morbum ſecundum umbilicum, dolorem iſchiaticum, obſtructionem cerebri: Et vel maſculum vel fœmellam conceptam eſſe; ac, quod ridiculum eſt, *in nonnullis gravidarum urinis imaginem quandam propè matulæ fundum primis temporibus conſpectam fuiſſe.* Et in ſumma (his enim verbis ſuum urocriterium concludit Rhenanus) *quicquid homini proſperum aut adverſum in valetudine accidit, directè quaſi in ſpeculo, in urina deprehendi poſſe.* Quæ cum talia ſint (conſcientiam ipſorum teſtor) ut nunquam à Paracelſicis experientia comprobata, ac circa ægros obſervata ſint, nec deprehendi, multò minus rationibus confirmari poſſint: mirum certè eſt, ea tam audacter in publicum proferri & incautæ juventuti pro oraculis quaſi, nullis rationibus adhibitis, obtrudi. *Scilicet inſano nemo in amore videt*; nimioque Paracelſi amore, qui ipſis *Magnus Medicorum Monarcha* eſt, ita viri alias non vulgares faſcinati ſunt, ut ſatis ipſis ſit, aliquid à Paracelſo profectum eſſe; etſi rem ita ſeſe habere, nec ratione nec experientia probare poſſint. Quæ eo fine dicuntur, non ut ſi quid peculiare circa urinam Chymici obſervarunt, rejiciatur, ſed ut quilibet cautus ſit, & non niſi ea, quæ obſervationibus confirmata ſunt, arripiat.

Urina turbata.

In primis autem circa turbatas urinas, de quibusdam utiliter monuerunt Chymici quidam; ſed nec ſoli, nec primi. Etſi enim, ut *in Inſtitutionibus* dictum, Argenterius Joh. Baptiſtam Montanum urinas turbidas inſpicientem riſerit: tamen ex urina

urina turbata multa cognoſci poſſunt, quæ in urina clara nõ animadvertuntur: præcipuè in febribus. Etenim licet urinæ, dum claræ ſunt, ſæpe ſimiles videantur, imò non raro ſanorum urinæ ſimiles appareant: tamen, ubi turbantur, maxima apparet diverſitas, & in aliis quid ſubſidet farinam laterum referens, in aliis aliud: in aliis quid lateribus vitri ita adhæreſcit, ut vitrum vix mundari queat; in aliis, etſi diu urina in matula ſervetur, nihil tale accidit. Id quod facilè cognoſcitur, ſi vitrum paululum ad latus inclinetur. Ideoque in talibus morbis, epidemiis præcipuè, non incertius ex urinis turbatis, quam claris, judicium haberi poſſe, ipſa experientia edoctus exiſtimo.

Urina in febribus malignis. Chymici quidam in Epidemiis morbis differentiam urinarum non incommodè ad arſenicum, auripigmentum & mercurium referunt; & arſenicum inſtar calcis vivæ apparere, vitroque adhærere, illudq; quaſi arrodere: auripigmentum colore ochræ conſpici, etiam tenaciter adhærere, ſed non ita arrodere vitrum: Mercurium colore quaſi cæruleo, inprimis circa circulum, conſpici, ſtatuunt.

Urina deſtillatio. Tandem Paracelſici quidam ex deſtillatione urinæ de morbis hominis judicare docent. Nimirum certum urinæ pondꝰ, & competens vas & fornacem deſtillatoriam, parte ſexta longitudini juſtæ proportionis & menſuræ hominis reſpondentia ſumunt, deſtillationeq; per gradus ignis inſtituunt, atq; è vaporibus ad hoc vel illud vaſis deſtillatorii latus, partemq; delatis, & id genus aliis de ſede affecta, affectu ipſo, affectus eventu & aliis judicat & pronunciant; ſicut ex libro *Gerhardi Dornæi de urinarum deſtillationibus* videre eſt. Paracelſus tamen vix huius probationis mentionem facit, & deſtillationem urinarũ quidem concedit, ſed eã, qua partes urinarũ ſeparãtur. Nã *de urinis t. 1. p. 745.* ſcribit, morbos tartareos ex coloribus urinæ cognoſci non poſſe, ſed ut morbi cauſſa cognoſcatur, urinã coagulandam, & in ſuas ſpecies ſeparandam eſſe. Et *ibidem p. 764.* ſcribit: Sicuti viride, flavum, cæruleum, nigrum ſi aquæ miſceas, cæruleum agnoſci non poteſt: ita urinæ colores agnoſci non poſſunt, niſi per ſeparationem. Etſi aquæ in vitro ſal injiciatur, ſal agnoſci non poteſt, niſi per ebullitionem; & ſi dulce, amarum, acidum, miſceas, nullum horum exactè cognoſci poteſt; ſeparationem ergo partium neceſſariam eſſe cenſet.

Sed ut quid de his ſentiendum ſit; breviter dicamus, primò quidem urinæ in gravioribus morbis, ſi cui eã tentare placeat, deſtillationem planè nõ improbo. Cum enim urina multum ſalis & materiæ tartareæ, quam appellant, contineat, ſi morbi graviores & diuturni inde procreentur, licebit cuilibet urinam deſtillare, ut quid in ſe contineat, exactius cognoſcatur. Verumque eſt, quod hic Paracelſus ſcribit,

ſalis, dum aqua dilnitur, naturam exactè è colore diſcerni non poſſe, ſed rectius ſeparatione cognoſci. Sanè idem rectè in acidulis & thermis fit, quarum natura, & unde vires ſuas habent, rectiſſimè deſtillatione & ſeparatione Chymica deprehenditur.

Cætera, quæ de certo urinæ pondere, fornacis & vaſis magnitudine, proportione, vaporibusq; ad hoc vel illud latus aſcendentibus & ſimilibus, quæ in deſtillanda urina obſervare jubent, & hinc de ſede affecta, affectu ipſo, morbi eventu & aliis pronnunciãt, ineptiæ ſunt. Quid enim fornacis altitudo ad longitudinem hominis & urinæ conſtitutionem? Cur vaſis magnitudo certæ parti juſtæ ſtaturæ hominis reſpondere debet? Certè omnes homines non ſunt ejusdem ſtaturæ, & proinde hæc proportio non omnibus quadrabit, reliquisque peculiares fornaces & vitra paranda erunt. Quomodo vapores ad hoc vel illud latus delati, de latere affecto judicium dabunt? Quid enim in vitro rotundo dextrum vel ſiniſtrum? Et ſit vitrum ita formatum, ut homunculum referat, quomodo urina infuſa ita ſeſe ad latera convenienie modo applicare poterit? Certè ſpiritus mechanicos, ſi ulli urinæ inſunt, hic valde negotioſos & prudentes oportet eſſe, ut ſuum cuiq; locum tribuant. Sed nugæ ſunt, ſimiles illis, quando in urinæ in matula inſpectione etiam dextrũ & ſiniſtrum conſtituunt; & hinc de parte dextra vel ſiniſtra affecta judicant. Fortuitum planè eſt, & arbitrarium, quod in rotundo vitro hæc pars in manu Medici dextrum, illa ſiniſtrum locum occupat. Quis ergo urinam ita diriget, ut poſtquam & emiſſione & geſtatione conturbata erat, jam poſtquam hæc vitri pars in Medici manu dextrum, illa ſiniſtrum locum habet, ita decenter in urina omnes partes ſibi convenientia loca occupent, ut quæ urinæ pars ex dextris corporis partibus emiſſa eſt, jam ad dextram matulæ partem moveatur, ibiq; ſedem figat, quæ verò ex ſiniſtro latere fuit emiſſa, ſiniſtrum locum teneat?

De locis morborum Severini opinio. Porrò & in locis ac temporibus morborum cognoſceudis longè aliter, quàm Galenus, ſentit Severinus, *cap. 13.* Principiò per locum affectum non locum poſteriorem & ultimum, quales in podagra, hydrope, cancro, paralyſi, herpete noti ſunt, intelligit, fructuum ſcilicet, ut loquitur, diverſorium, ſed fontem, fomitem, radicem & ſeminum hoſpitia. Neque enim ex actione læſa locum affectum vult inveſtigari: Galenumque reprehendit, quod ex actione animali læſa in Epilepſia locum affectum cerebrum eſſe colligit; cùm æquè cordis actiones læduntur. Ideoque fontes quærendos eſſe cenſet, unde veniant impreſſiones, ſymptomata, actionum depravationes, non quò vadant, vel ubi ſenſibus ſe patefaciant.

Seminum ac fomitis. Si verò quæratur jam, cujus ope & ductu radices ſive fontes ac fomites

morbi cognitio ſec. Severin. mites in morbis, occultæque ſeminum latebræ inveſtigari poſſint, Severinus ad macrocoſmi eum microcoſmo comparationem recurrit. Cum enim corporum omnium motus ſtabiles ſint, & conſentanea conſentaneis, domeſtica domeſticis ſeſe naturali deſiderio applicent, ſpiritibus ex majore mundo, qui iiſdem proprietatibus inſigniti ſint & domeſticas ſignaturas obtineant, quaſi ductoribus, utendum eſſe, & ut locus fomitis morbi inveniatur, ex effectibus medicamentorum inquirendum. Si enim vegetabilia & mitiora medicamenta ſufficiant, argumento eſſe, radices foveri in partibus, quarum elementa & principia debilia ſint, ut in ventriculo, inteſtinis, meſenterio, vel ſuperficialiter in partibus potentioribus, ut renibus, ſanguine, receptas eſſe. Si verò talia medicamenta invalida fuerint, indicio eſſe, in partibus foveri, quarum Elementa & principia validiora ſint; vel ſi debiliores occupaverint, radices profundius poſuiſſe, & longâ circulationis digeſtione ſeminum ſuorum tincturas ad exaltationem produxiſſe: itaque ſubtilioribus opꝰ eſſe medicamentis è mineralium familia petitis.

Deinde ex ſymptomatum vehementia & remiſſione ſigna ſumit. Symptomata enim vehementiſſima teſtari dicit, morborum mineras in partibus deliteſcere, quarum elementa & principia validiſſima ſint; niſi aſtrorum potentes impreſſiones ſequantur, ut in venenis. Diuturnitate autem, recidivorum frequentia, & evidentium cauſſarum animadverſione hæc diſtingui.

Locus morbi & cauſſa differunt, Verum enim verò ludit Severinus in vocabulo loci affecti; nec morbum & cauſſam, & proinde locum morbi & cauſſæ diſcernit, neque inter partem per ſe, & per conſenſum affectam diſtinguit: atque injuſtè reprehendit Galenum locum affectum in Epilepſia cerebrum ſtatuentem.

In epilepſia qua pars afficiatur. Revera enim nemo epilepſia corripitur, niſi cerebrum afficiatur; & proxima epilepſiæ cauſſa ſemper eſt in cerebro. Cum enim in univerſo corpore motus & ſenſus cerebri beneficio, ſpiritum animalem ſuppeditante, perficiantur, nervique à cerebro originem habeant: rectè concluſerunt Medici, motum & ſenſum partium omnium ſimul lædi non poſſe, niſi cerebro ſimul affecto. Et cum in epilepſia hoc fiat, cerebrum in ea lædi ſtatuerunt. Interim Galenus tam ſtupidus non fuit, ut ignoraverit, cauſam, quæ cerebrum vellicat & epilepſiam excitat, non ſemper in cerebro generari: imò expreſsè docuit, & poſt eum Medici omnes, ab utero, ventriculo & externis quoque ac remotis corporis partibus, illam non rarò ſuppeditari. Id quod & in aliis morbis frequentiſſimè evenit. Neq; enim materia, quæ arthritidem vel eryſipelas producit, ſemper in pede generatur, ſed plerunque è ventre inferiore tranſmittitur. Hanc morbi

radicem, fontem ſeu fomitem inveſtigandum eſſe, ſciunt, & dudum docuerunt Galenici; utpote ſine cujus noticia nullus morbus rectè curari poſſit. Quomodo autem fomes & pars illa, quæ morbo materiam ſuppeditet, cognoſci poſſit, hoc difficilimum. Qua in re ſi quid novi, quod Galenicis hactenus incognitum fuerit, attuliſſet Severinus cum aſſeclis, meritò grata mente id Galenici amplectarentur. Verum promiſſis facta non reſpondet. Nam fallax, imò periculoſum, remediis ſolum, ut internunciis, ad hanc rem uti.

Loci affecti ſigna. Habent quidem & Galenici inter ſignorum fontes juvantia & lædentia, & quæ morbum augere videntur, argumento ſunt, convenientiam morbum habere cum re morbum augente: Si aliquid juvat, contrariam morbo naturam habebit. Fons tamen hic ſignorum potiꝰ cauſſas & morbos reſpicit, quam locum affectum; neque uni huic ſigno fidunt Galenici: Sed alia longè evidentiora habent. Atque temeritatis ſpeciem habere videtur, per medicamenta periclitando locum affectum indagare velle; cum alia ſigna ſatis clara ſuppetant, quæ nos in locorum affectorum notitiam deducere poſſunt.

Deinde in partibus, quas illi appellant, debilioribus, ut ventriculo, inteſtinis, meſenterio, non ſemper morbi leviores, & qui levioribus cedant medicamentis, inhærent; in nobilioribus verò morbi validiores: ſed contrarium potius verum eſt, parteſque nobiliores non ita facilè permittunt, ut cauſæ morbificæ radices in illis altius agant, ſed ad partes debiliores natura humores excrementitios ſolet expellere, quæ etiam propter facultatem expultricem debiliorem eos facilius admittunt, unde morbi maximè diuturni, & qui non niſi fortioribus remediis cedunt, ſolent ex humoribus in meſenterio & vicinis locis cumulatis generari.

Præterea incertus eſt hic modus morborum ſemina inveſtigandi. Nam remedium forte æquè monſtrat, ex eorum opinione, morbum in parte nobili & ignobili conſiſtere; cum morbum in parte ignobili altius infixum potens remedium inquirere dicant. Et cum utræque partes plures ſint, in quanam parte debili vel parte potenti, hæreat mali fons, non patefacient. Sæpe ægri relatio, quam tamen negligit Paracelſus, rectius nos in loci affecti notitiam deducit, quàm hi internuncii. Exempli loco, ſit epilepſia per conſenſum ex crure, in qua ex relatione ægri Medicus de loco cauſſæ rectiſſimè erudiri poteſt: Ut verò medicamentorum internunciis; quod vult Severinus, id cognoſcatur, impoſſibile eſt. Aut ſi Paracelſiſtis non impoſſibile videtur, facto ipſo, non verbis ſaltem & promiſſis demonſtrari oportet. Interim donec id præſtent, antiquam inveſtigandi locos affectos viam retineamus, neq; Chymicorum

eorum quorundam recentiorum temeritatem imitemur, qui de loco affecto nihil ſolliciti ſcribunt; medicamenta habere ſcientiam inveniendi morbum in centro per ſe, etiamſi Medicus ignoret, ubi & quis hæreat in corpore morbus.

De temporibus morborum Severini opinio.

Tempora autẽ & periodos morborum non à numeris, non ab hominum peculiari natura, non à motu lunæ, non ab excrementorum certis confluxibus facultatisque excultricis motu certo provenire ſtatuit: ſed ex ſeminibus & aſtris morborum. Ut enim vegetabilia certis temporibus florent, germinant & fructus producunt; animalia certa partus tempora habent: ita & ſemina morborum certis temporibus germinare & fructus ſuos producere; & quidem alia aliis temporibus. Morbos hæreditarios, ut epilepſiã, podagram, lepram & ſimiles longa habere digeſtionum tempora; quædam ſemina ſeptimo anno ad efflorescentias pervenire, quædam decimo quarto, alia vigeſimo ſexto, alia trigeſimo: qui verò morbi in alimentis ſemina habent, ea citius ſua tempora abſolvere. Locorum quoque diverſitates tempora variare. Citius enim effervescere, quæ in ventriculo ſunt, morborum ſemina, quam quæ in epate & renibus: ſervata tamen ſeminum analogia. Citius enim febrilia ſemina in renibus ad germinationem provenire: quam colicæ in inteſtinis vel ventriculo.

Periodorũ in febrib.

Cur autem præcipuè in febribus, neglecto regionum, ætatum, fluxuũ, alimentorum, conſuetudinem diſcrimine, circuitus ita conſtantes ſint, cauſſam hanc reddit: quod ſcilicet ſeminum copia, naſcendi facilitas, & locorum oportunitas in febribus intermittentibus concurrant. Semina enim & impuritates febriles in omnibus alimentis copioſiſſimè, in omnibus regionibus inveniri, deinde in omnibus, in omni ſexu & ætate errores in diæta committi.

cauſſa sec. Severin.

Continuitatem & intermiſſionem morborũ ex radicibus homogeneis & heterogeneis deducit. Si n. radices morborũ ſint homogeneæ, cõtinuos morbos produci ſtatuit; radices verò heterogeneas reſolutiones interruptas producere. Ubi enim radices ſunt homogeneæ, ibi etiam fructus omnes æquè matureſcere: ubi verò radices ſunt diverſæ, ibi etiam fructus alios maturitati eſſe viciniores, alios remotiores; atque inde accidere, ut hodie partes maturæ eſfloreſcant, cras aliæ, tertio die rurſum aliæ.

Continuitatis & intermiſſionis ratio sec. Severin.

Galenumq; hic reprehendit Severinus, quod diſpoſitionem partiũ morboſam, id eſt, radices, ſemina, elementa, tincturas, poteſtates, aſtra morborum neglexerit, & facultatibus morborum gubernationem adſcripſerit. Silere enim in morbis naturæ miniſteria, & à morborum ſeminibus omnia gubernari: neque expultrici facultati partium, neque excrementorum collectionibus vel transmiſſionibus cir-

Digitized by Google

circuitus morborum adſcribendos eſſe.

Verum enim verò ut breviter de his aliquid dicamus, etſi verum ſit, coctiones & excretiones certis temporum ſpatiis abſolvi: interim negandum non eſt, inferiora hæc à ſuperioribus cauſſis regi; quod præcipuè in motu Lunæ vel ruſticis notiſſimum. Et cùm tot ſecundum ætatem, temperiemque ſint corporum differentiæ, qui fit, quod ab eodem cœli influxu & motu omnes homines æquè afficiuntur?

Morborum hæreditariorum cauſſa.

Illud verò falſum, quod hæreditarios morbos, ut epilepſiam, podagram & ſimiles, è ſuis ſeminibus, inſtar plantarum, pullulare ſcribit Severinus, quæ ſua digeſtionum habent ſpatia, ſuoque tandem tempore ſuos proferant fructus, alii ſcilicet ſeptimo, alii decimo, alii decimoquarto, alii trigeſimo anno. Alia enim eſt longè morborum horum, ut & ſuprà dictum, cauſſa, diſpoſitio nimirum vitioſa in partibus. Quod verò non eodem tempore hæreditarii morbi omnes invadunt, ſed alii in pueritia, alii in juventute, alii virili ætate; ratio eſt, quod cauſſa morbum producens non in omnibus ætatibus æquè facilè generatur & cumulatur. Epilepſia primæ ætati familiarior eſt, & ætatis progreſſu ſæpe ſponte ceſſat, ut eſt, *5. Aphor. 6.* Ergo ſi quis à parentibus ad hunc morbum diſpoſitionem habet, eam incurrit ea ætate, quæ alias huic morbo aptior eſt. Podagra infantes rariſſimè laborant, cum ea ætate materia, quæ podagram excitat, non ita ſuppetat: plerumque verò circa trigeſimum annum invadit. Ergo & hæreditaria podagra ſeſe maximè exſerit ea ætate, quæ cauſſas hujus morbi cumulare ſolet.

Continuitatis & intermiſſionis in morbis cauſſa.

Planè verò contra experientiam pugnat Severinus, ut cuivis quotidie circa ægros obſervare licet, dum continuitatem morborū ex radicibus homogeneis; intermiſſionē ex radicibus heterogeneis deducit. Si enim ægrorum natura, humoresque, qui peccant & evacuantur, conſiderentur; facilè animadvertimus, etiam ab humoribus miſtis oriri febres continuas: & ſunt febres continuæ ex humoribus miſtis tam frequentes, quàm quod frequentiſſimum. Contra dantur intermittentes tertianæ & quartanæ, ubi in paroxyſmis multis nulla in humoribus mutatio apparet, ſed qui humor paroxyſmum primum excitavit, ejusdem naturæ eſt cum eo, qui ſecundum vel tertium vel quartum excitat. Continuitatis & intermiſſionis longè alia cauſſa eſt, ut de febribus dictum.

Verum in tot abſurdas opiniones Severinum conjecit ſententia illa, quæ putat, morbos non aliter oriri, quàm fructus in arboribus generantur.

An naturalis facultas in morbis ceſſet.

Valde in eo quoque errat, quod facultati naturali morborum gubernationem adſcribendam, & expultrici facultati morbi circuitus attribuendos eſſe, planè negat; ſed

Digitized by Google

ſed tum à morborum ſeminibus omnia gubernari docet. Habet quidem paſſim multa abſurda Severinus; ſed abſurdiſſimum longè hoc eſt, naturæ gubernationem corporis in morbis planè adimere: atque ex hoc uno judicium formare debebant ii, qui Severini dogmata omnia tantum non pro oraculis habent, & quaſi pſittaci decantant. Sibi autem & experientiæ contraria ſcribit hac de re Severinus. Nam *pag. 153.* hæc habet: *ea eſt propria facultas omnium vitalium elementorum, ut in ſuis regionibus nihil alieni ac diſſentanei ferre poſſint, ſed omnia collectis viribus à ſe expellant.* Et rectè. Nam natura ſuo munere non ſolum fungitur ſanitatis tempore, ſed & morbi, atque ipſam eſſe morborum medicatricem, rectiſſimè ſcripſit Hippocrates, quæ *ἀπαίδευτος ἐοῦσα καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει*. Id quod non de medicamentorum natura, ut nonnulli Chymici mentem Hippocratis depravare conantur, ſed corporis natura eſt intelligendum, ut textum inſpicienti cuilibet videre eſt. Actum nimirum cum iis ægris; in quibus naturæ miniſteria ſilent; & à morbis omnia gubernantur. Quamdiu verò natura ſeſe morbo, ut hoſti, opponit; nondum de ægri vita deſperandum. Et naturæ beneficio omnes criſes accidunt, quas medicamentis velle attribuere, fatuum eſt. Quæ enim corpus formavit natura, auxit, nutrit, gubernat & quotidie excrementa expellit, eadem ne tempore morbi otioſa erit? Et cum multæ criſes ac morborum ſolutiones fiant nullis adhibitis medicamentis; qua, quæſo, vi illa adminiſtrantur? non certè medicamentorum, quæ nulla adhibita fuerunt; neque morborum, vel cauſſarum morbificarum, quæ ſeipſas non expellunt. Ergo reliquum eſt, ut quod hactenus omnium ſeculorum Philoſophi & Medici conſtanter aſſeverarunt, adhuc cum Hippocrate, *νούσων φύσιας ἰητροί*, naturam morborum medicatricem dicamus.

Tandem in prognoſticis non conſtat ſibi Paracelſus. Paramiri enim *lib. 1. de orig. morb. ex pr. trib. ſubſtant. cap. 8.* omnes morbos, nullo excepto, etiam à nativitate contractos, ut ſiccitatem & paralyſin à nativitate, curabiles eſſe dicit. Si enim venenum eſt in natura, etiam veneni remedium adeſſe dicit; & qui hoſtes condidit, eum etiam iiſdem adverſarios condidiſſe, nullumque morborum eſſe; qui hominē jugulare queat, exiſtimat. Alibi verò Paracelſus quoſdam morbos incurabiles eſſe concedit: lepram incurabilem deſcribit *lib. 6. Par. in fine, & in ſcholiis ad l. 2. cap. 3. de urinis*, morbi incurabilis ſigna tradit. *Prognoſticæ*

Ergo hîc præcipuè illa quæſtio diſcutienda eſt; An omnes morbi ſint curabiles. Etſi verò Paracelſum hac in re; ut in aliis plurimis ſibi non conſtare modò dictum ſit, ac plura ejus rei teſtimonia collegerit Eraſtus, *part. 3. diſp. contra Paracelſ. p. 208.* *An omnes morbi curabiles.*

p.208 tamen quia recentiores quoſdam Paracelſicos deteriorem ſententiæ Paracelſi partem ſequi, & omnes morbos curabiles eſſe ſtatuere video, quid hac de ſentiendum ſit, inquirendum. Primò autem mirum eſt, Paracelſicos non ſolum mori, ſed morte præmatura mori: cùm tam acriter defendant, omnes morbos eſſe curabiles. In ſeipſis enim hujus dogmatis ſpecimen exhibere debebant. Verùm plurimi ex iis, & inter eos ipſe Paracelſus, moriuntur morte præmatura. Si μαράσμῳ ſenili exſtinguerentur, res adhuc ſalva eſſet: cùm nulli hominum mortem effugere datum ſit: ſed cùm morte præmatura exſtincti ſint, morbo aliquo mortui ſint, neceſſe: & quos curabiles eſſe dicunt, morbos curare non potuerunt. Quæ etiam de Paracelſo & ejus admirandis curationibus nimis glorioſè prædicantur, repetere hîc nolo. Vulgus regitur opinionibus, & glorioſis pollicitationibus temerè fidem adhibet: ſed non vir doctus. Is illum potius imitatur, qui cum in ſacello vidiſſet multas tabulas ſuſpenſas ab iis, qui in navi periclitantes vota fecerant: *Si, inquit, ii, qui perierunt, & fruſtra vota fecerunt, tabulas ſuſpendiſſent, multò major numerus eſſet.*

Morbi curabiles & incurabiles. Deinde quod inter morbos curabiles referunt lepram, epilepſiam, hydropem, arthritidem, morboſq; hos ſimpliciter Galenicis incurabiles eſſe, à Chymicis verò curari affirmant, multis modis errant. Nam primò lepra, epilepſia, hydrops, arthritis, & ſi qui alii tales morbi, nec ſemper incurabiles ſunt, nec ſemper curabiles: qua de re in horum morborũ tractatione paſſim apud practicos prognoſtica conſulantur. Diſtinguendũ nimirũ eſt inter morbos per ſe incurabiles & inter morbos per accidens incurabiles. *Morbi incurabiles per ſe.* Per ſe incurabiles morbi ſunt, quorũ natura talis, ut nulla arte & humana ope ſanari poſſint, in quocunque ſint ægro, & quorum curatorum exemplum nullum unquam compertum. *Per accidens.* Per accidens verò incurabiles ſunt, quorum remedia dantur, quique natura ſua curabiles ſunt, & in aliquibus ægris curantur; ut tamen in hoc vel illo ægro non curetur, quædam accidunt, quæ curam impoſſibilem reddunt. Malè ergo ad morbos ſimpliciter & per ſe incurabiles refertur epilepſia, hydrops, arthridis. Imò ipſi Chymici pro incurabilibus ſimpliciter non habent, ſed Galenicis tantùm incurabiles eſſe, à Chymicis curari poſſe dicunt. Verum & hoc falſum. Nam Galenus, *in præfat. lib. 11. de medicament. ſimpl. facultat.* hiſtorias aliquot elephanticorum recenſet, qui uſu viperarũ & theriacæ ſanati ſunt. Hydropes & epilepſiæ, ut & arthitides, Dei beneficio, à Galenicis quoque curatæ ſunt, ut, teſtatur Eraſtus *parte 4. diſp. contra Paracelſum.* Plures tales hiſtorias collegit Johan. Schenckius, *lib. 1. obſ. 227. 230. 232. 233. lib. 3. ſect. poſt. obſ. 249. 250. lib 5. obſerv. 136. 139. 155. 156. lib. 6. obſervat. 194. 195. 198.* &

& nunc etiam talia obſervare licet.

Quæ quidem curationes ſolùm Galenicis medicamentis peractæ fuerunt. Interim non negamus, Chymicorum medicamentorum in talibus difficilibus morbis tollendis efficaciam eſſe longè maximam. Sicut Petrus Palmarius, *de lapide Philoſ. dogmatic or.* proponit hiſtoriam mulieris leproſæ per antimonium & aurum à ſe curatæ. Omnem verò lepram, epilepſiam, hydropem & arthritidem curare, æquè impoſſibile Chymicis, quàm Galenicis; & tam impoſſibile ipſis eſt, quàm non in ipſorum poteſtate eſt, mortuos reſuſcitare. Neque enim datur à privatione ad habitum regreſſus, & ubi in parte aliqua omnis naturalis διαθέσεως officium ſuum præſtandi ita ablata eſt, ut ea reſtitui non poſſit, morbus, qui inde pendet, nullo humano auxilio ſanari poteſt; ſicut ſenex in ſtatum juvenilem reduci non valet. Verbi gratia, ſi epatis naturalis conſtitutio ad ſanguificationem ita ablata ſit, ut de reſtituenda nulla ſpes ſit: fruſtra in hydrope, qui inde oritur, curando laboratur: & talis curati à ſe hydropis ſpecimen nullus unquam Chymicus edidit. Et licet de multis multa gloriosè prædicent: tamen verum eſt, quod Johannes Paludanus de Severino ſcribit; *fama factis plerumque ſuperior eſt.* Imò ipſe Severinus, *cap. 14. pag. 349.* idem fateri neceſſe habet, dum abſolutos hydropes, perfectas lepras, confirmatas podagras & epilepſias univerſali ſaltem Medicinæ ſubjici ſcribit. Verùm parum adhuc præſtiterunt univerſali Medicina Chymici, ut & ipſe Severinus ſcribit, *pag. 343. Optanda quidem eſſet univerſalis curandi ratio, ſed paucis conceſſa.* Imò an ſperanda ſit, capite ſequenti dicetur. Si verò epatis vis adhuc ſalva ſit, aut reſtitui poſſit naturalis ejus diſpoſitio, de hydropici vita nondum deſperandum, talesque non ſolum Chymicis, ſed & vulgaribus medicamẽtis à Dogmaticis curati fuerunt & adhuc curantur.

Rationes verò, quibus recentiores quidã probare conantur, omnes morbos eſſe curabiles, nullius planè ponderis ſunt. Si, enim, inquiunt, quidam morbi eſſent incurabiles, tales eſſent vel cauſſa naturæ, vel autoris naturæ. Non naturæ, quæ ſibi conſervationem vult, & omnia cum ad ſalutem, tum ad voluptatem hominum neceſſaria producit. Non Dei. Si enim Deus medicamẽta contra omnes morbos non condidiſſet, feciſſet id vel ex invidia vel impotentia. Non illud. Si enim Deus ita amavit genus humanum, ut etiam ad æternam mortem evertendam remedium conceſſerit, etiam remedia contra morbos conceſſit. Omnipotentiæ verò divinæ derogare velle, nefas eſt. Deinde dicunt, exempla morborum pro incurabilibus habitorum idem teſtari, talesque morbos curaviſſe Ar-

noldum de Villa nova, Rulandum ſeniorem & alios.

Verum enim verò etſi in rerum natura omnia, quæ ad neceſſitatem & voluptatem homini neceſſaria ſunt, exſtent, & Deus potuiſſet medicamenta contra omnes morbos creare, ſicut notum, à Salvatore multos incurabiles morbos curatos fuiſſe, imò mortuos excitatos: tamen non ſequitur, quòd ſit invidus, ſi hoc non fecit. Neque ulla eſt conſequentia, ſi ad mortem æternam ſeu ſecundam, ut appellatur *Apocalypſ. cap. 20. v. 6.* Deus remedium dedit, quòd etiam ad morbos, adeoque mortem primam ſeu corporis (nam hoc ſequitur) remedium conceſſerit. Pœna peccati morbi & mors ſunt; & niſi primi homines peccaſſent, ita conditi erant, ut neque morbos neque mortem experturi eſſent. Poſtquam verò peccarunt, meriti ſunt non ſolum morbos, verùm etiam primam ac ſecundam, ſeu corporis & animæ, mortem. Etſi ergo Deus pro immenſa ſua miſericordia remediū adverſus æternam mortem homini dederit: non tamen invidus, ſed juſtus eſt, quod contra mortem primam & omnes morbos remedium non conceſſit. Neque ſi æternam Deus pœnam remiſit, etiam neceſſario temporales remittit, ut in Davide, *2. Samuel. cap. 2. v. 13. & 2. Samuel. cap. 24. v. 12.* & aliis videre eſt. Nimirum ex voluntate Dei de omnipotentiæ & miſericordiæ ejus actibus judicandum eſt. Verùm qui plura hac de re cognoſcere cupit, legat librum Brunonis Seidelii, *de morbis incurabilibus*.

CAPUT XVIII.

De Medicamentis & Methodo medendi.

DE Diætetica Medicinæ parte multa hic dicere non licet. Diætam enim non magnifeciſſe & ad morborum curationem non adeò neceſſariam exiſtimaſſe Paracelſum, *in comment. aph. 5. ſect. 1.* patet. Neque hoc ſolùm docuit, ſed & in praxi obſervavit. Nulla enim ratione victus præſcripta aut obſervata eum ſuos ægros curaſſe, & cum patientibus ſuis dies & noctes potando ita eos pleno, ut ſolebat dicere, ventre curaſſe referunt.

Diætam neglexit Paracelſus.

Malè tamen hoc factum à Paracelſo, diætaque obſervationem ad morbos curandos neceſſariam eſſe, omnes hactenus Medici, & non immeritò ſtatuerunt: Et qui hac in re negligentiores ſunt, quid diætæ neglectus poſſit, magno ſuo malo experiuntur. Ut de aliis morbis jam non dicam, ſed febrium ſaltem mentionem faciam: quot febres natura ſua curabiles, & citò curabiles, diuturnæ aut planè incurabiles redduntur, ſi ægri vel nimio cibo utuntur, vel tempore acceſſionis cibū capiant, aut potū vel cibū morbo non cōvenientē ſumāt.

Diæta ad morbos curandos neceſſaria.

Quot

Quot ægri cibo liberius vel minus conveniente utentes recidivas patiuntur? Imò in pluribus morbis bona victus ratio dimidia curationis pars eſt; ſine qua medicamenta omnia früſtra adhibentur. Id quod in arthriticis notiſſimum. Sed in re manifeſta immorandum non eſt; ideoque ad materiam medicam & methodum medendi accedimus.

An detur Univerſalis Medicina.

Ubi mox in principio occurrit quæſtio de univerſali Medicina, quam mirè laudant Chymici. Hac enim, ut Röbertus Vallenſis, *de veritate & antiquitate Chymiæ*, ſcribit, homo ad præfinitum à Deo vitæ terminum à morbis tutus & integer conſervari poteſt. Hæc, ut Arnoldus de Villa nova, *in Roſario cap. 31.* de lapide Philoſophorum ſcribit, *habet virtutem & vim ſuper omnes alias medicinas omnem ſanandi infirmitatem, tàm in calidis, quam in frigidis ægritudinibus, eò quod eſt occulta & ſubtilis naturæ. Conſervat ſanitatem; roborat virtutem, & ex ſene facit juvenem, & omnem expellit ægritudinem: venenum declinat à corde, arterias humectat, contenta in pulmone diſſolvit, & ulcerata conſolidat, ſanguinem mundificat, contenta in ſpiritibus purgat, eosq; mundos conſervat: & ſi ægritudo fuerit unius menſis, ſanat una die, ſi unius anni, duodecim diebus, ſi verò fuerit aliqua ex longo tempore, ſanat uno menſe*

Univerſalis Medicina quid.

Ne autem ambiguitate hic laboremus, aut Chymicis aliquid affingamus, (id quod à nonnullis hic fieri, non diffitemur:) Primò notandum; Saniores ex iis, qui Medicinam univerſalem defendunt (per Medicinam autem medicamentum intelligunt) non id ſentire, quod detur tale aliquod medicamentum univerſale, quod omnes omnino morbos, partium ſimilarium & organicarum, in exceſſu, in defectu, in conformatione, curare poſſit. Fatentur enim ultrò, vulnera, fracturas, luxationes, hernias & ſimilia, quæ manum Chirurgi requirunt, hic non intelligi. Neque tam inepti ſunt, ut ſtatuant, univerſali, quam prædicant, Medicina os luxatum aut fractum ſuo loco reponi poſſe, ſed Chirurgi opera id præſtandum eſſe, agnoſcunt. Imò, præter hos, excipiunt calculos nimium induratos & coagulatos, morbos hæreditarios, hecticos, inveteratos, in numero deficiente, cancros confirmatos, ſphacelos, & quæ ad ſolutiones continui pertinent, rupturas & vulnera in viſceribus principalibus & vaſis majoribus. Eſt enim ſolius divinæ potentiæ omnes morbos ſanare, non verò humanæ opis. Sed eos morbos univerſali medicinâ curari poſſe ſtatuunt, qui ab internis humorum vitiis oriuntur, ſeu, ut ipſi loquuntur, qui ab interna radice pullulant, atque ortum habent.

Atque ita medicina univerſalis ipſis nihil eſt aliud, quam medicamentum πολύχρηστον: ſicut Panaceæ nomen jam ab antiquis medicamentis quibusdã, non quidẽ ad omnes,

ſed ad plures morbos utilibus, inditum fuit.

Principiò autem, priusquam ad Chymicorum de medicina univerſali ſententias accedamus, hoc monendum videtur: Non paucos quidem hac de re multa glorioſè prædicare; pauciſſimos verò, imò forſan nullos eam explicaſſe. Quod ſi ignorãtia fecerunt, non eſt, quod Galenicis hic ſe præferant. Agnoſcunt enim & ipſi medicinæ hujus, ſi daretur, præſtantiam, & quanto medicinæ cultores ſublevari poſſent labore, qui in loco affecto inveſtigando, medicamento morbis, loco affecto, ſexui, ætati, tempori conveniente ordinando, aliisque in methodo medendi obſervandis Medico ſubeundus eſt, ſi uno medicamento omnes morbi curari poſſent. Siquidem ſufficeret, ſcire ſaltem hominem ægrum eſſe: de aliis ſecuro liceret eſſe Medico. Nec opus eſſet, tot labores, in omnium partium artificioſa ſectione earumque conſtitutione & uſu inveſtigando inſumere; tot mineralia & metalla, tot plantas & animalia, è quibus componuntur medicamenta, cognoſcere; in morborum, cauſarumque morbificarum differentiis, locisque affectis cognoſcendis impendere. Indicationum quoque, ut ipſe Severinus *cap. 14.* ſcribit, pluralitates, particularitates, ordines locum non haberent, ſi uno eodemq; medicamento omnium morboſarũ radicũ reſolutiones, cõſumptiones, regenerationes & corroborationes abſolverentur: nihilq; in hac vita, poſt ſacroſanctum Dei verbum, quo æterna ſalus proponitur, hoc univerſalis medicinæ theſauro pretioſius haberetur.

Medicinæ univerſalis præſtantia.

Verùm optandũ potius hoc medicamentum, quàm ſperandum; nec hactenus inventus quisquam, qui omnes ſanaverit, aut ea, quæ Chymici ſuo lapidi Philoſophico in curandis morbis attribuerunt, præſtiterit. In metallorum quidem μεταμορφώσει quidam ſpecimina, etiam noſtro ſeculo, ediderunt, ut ea de re amplius dubitandum non ſit: In curandis autem morbis quid præſtiterint, non ita planum, & fide dignis teſtimoniis nondum probatũ. Bernhardus quidẽ aliqua de ſe prædicat. Feruntur & quædã de Arnoldo de Villa nova, & alii etiam multa prædicant. Verùm fides ſit penes autores: cùm noſtro vel ſuperiore ſeculo nihil tale factum legamus. Nam Paracelſum quod attinet, de eo ſuprà dictum, & mox dicetur. Ex auro ut & aliis metallis & mineralibus egregia medicamenta parari poſſe, negandum non eſt: quod autem ullum detur medicamentum, ſive lapidis Philoſophici, ſive alio nomine veniat, quod ea omnia præſtare valeat, quæ de lapide Philoſophico prædicant, re ipſa demonſtrandum. Non verbis, ſed factis opus eſt. Non prius ergo iis fidem habemus, quàm hæc ſua ingentia promiſſa factis expleverint, aut aliquem, qui omnes morbos ſanaverit, produxerint.

Neque

Digitized by Google

Neque ſequitur, ſi metalla ignobiliora poſſunt mutari in nobiliora, quod idem illud, per quod metalla transmutantur, quod lapidem Philoſophicum vulgò nominant, etiam corpus humanum ab omni morbo liberare, & univerſalis Medicinæ loco eſſe poſſit. Et inprimis in ſeipſis aliquod egregium ſpecimen edere debebant. Verum tantum abeſt, ut Paracelſus & alii, qui de lapide Philoſophico gloriati ſunt, longioris vitæ fuerint, ut etiã immatura morte obierint. Nam ut ſupra quoque dictum, ineptum eſt, quod nonnulli longæviorem futurum dicunt Paracelſum, niſi veneno interemptus fuiſſet. Siquidem, ſi contra omnes morbos Medicina univerſalis valet, etiam omnibus venenis adverſa erit, & niſi hoc præſtet, non erit univerſalis Medicina.

Referunt quidem de Joh. Montano, Chymico illo Sileſio, ob inventionem terræ ſigillatæ Strigenſis celebri, quod ejus capilli capitis & barbæ cani extrema ſenectute in nigros rurſum fuerint mutati: verum id medicamentis Chymicis aſcribendum non eſſe exiſtimat Johannes Francus, Senior, *in Epiſtola Chymicis. Fuit vir iſte*, inquit Francus, *mihi non ignotus, ut exiſtimo 60. annorum, viribus non adeo firmis, quem alii vegetiores ætate ſuperarunt, qui medicamenta Chymica nunquam deguſtarant. Legimus quendam Johannem de Temporibus, Caroli Magni Imperatoris armigerum, vixiſſe annos 361. ac tempore Imperatoris Lotharii mortuum eſſe. Is miles, ſine dubio, nunquam aurum potabile vidit, multo minus bibit. Et doctiſſimus Geſnerus ſcribit, quendam ruſticum in Helvetia vixiſſe annos 130. quem potius lacte, quam auro potabili uſum eſſe, credibile eſt. Equidem anno 1572. Menſe Auguſto, paulo ante crudelem illam lanienam Lutetiæ Pariſiorum, vidi & alloquutus ſum Virum doctiſſimum, Dominum Guilhelmum Poſtellum, qui iſto tempore, cruda ſenectute, habebat nigram barbam & tales quoq; capillos, cum ante annos 15. ut à viris fide dignis accepi, capite & barba fuiſſet omnino canus. Mortuus eſt, ut ſcribitur, anno 1581. ætatis 130. Is ſine dubio medicamentis Chymicis nunquã uſus eſt. Sed fit nonnunquam, ut propter humores pravos homines in morbis caneſcant, quorum capilli correctis humoribus & morbo curato priſtinum colorem recuperant; quod ei quoq; exiſtimo accidiſſe.*

Utilia medicamenta non occultanda. Si verò quidam ſunt, qui medicamenti hujus univerſalis notitiam habent, illud verò planè occultant, næ illi valde iniqui ſunt, & in genus humanum injurii, charitatisq; Chriſtianæ obliti, qui tantum theſaurum cum ſervo illo nequam occultant, eoque nulli proſunt: Nulla certè, quod Chriſtianum decebat, tanguntur miſericordia, cum tot ægros paſſim tot languoribus & doloribus laniari & excruciari vident. Qui cum, ex ipſorum ſententia, vulgaribus medicamentis inexpugnabiles ſint, eos efficaciſſimo illo ſuo medicamento tollere debebant. Neque eſt, ut ad frivolum

Digitized by Google

illud confugiant, dicantque, paucos eſſe dignos iſta Medicina. Propter abuſum res bonæ & utiles occultandæ planè non ſunt. Aliàs etiam verbum divinum, quo quidem nihil pretioſius eſt, cujus tamen maximꝰ abuſus eſt, occultandum eſſet. Imitari eos potius decebat DEUM Optimum Maximum, qui oriri ſinit Solem ſuum bonis & malis.

Et iſtud, quod de univerſalis Medicinæ occultatione dixi, idem de omnibus utilibus & nobilioribus medicamentis verum eſſe puto, dubitoque, an Medicus Chriſtianus, ſalva conſcientia, medicamenta, quibꝰ graviſſimi morbi curari queant, occultare poſſit; & ſi id faciat, an Chriſtiano rem dignam faciat, cujus eſt, proximum diligere ſicut ſeipſum. Et ſi penitius in cauſſas, ob quas nonnulli ſua, quæ ita appellant, ſecreta occultant, inquiratur: avaritia & invidia primariæ cauſſæ ſunt; quòd nimirum metuunt, ne, ſi aliis Medicis illa medicamenta innoteſcant, lucri aliquid decedat; aut certè quòd aliis ſe plus ſapere videri volunt. Interim verò charitatis Chriſtianæ obliti ægros plurimos graviſſimis morbis miſerè torqueri, imò de vita periclitari ſinunt. Sæpiſſimeque accidit, ut & ipſi morte inopinata abripiantur, atque ita talentum & theſaurus iſte abſconditus nulli mortalium innoteſcat, ſed perpetuis tenebris & æterna nocte opprimatur.

Neque etiam ſibi conſtant in determinanda iſta medicina. Etſi enim plerique Chymicorum lapidem illum decantatum philoſophicum pro univerſali Medicina habeant: tamen Henn. Scheunemannus, *de Medicina reformata cap. ult.* folia hellebori nigri ferè lapidi philoſophico æquiparat, eaque in balſamum redacta, hominem ab externis infectionibus & omnibus internis putrefactionibus præſervare, hominem in eo ſtatu, in quo genitus eſt, conſervare, ut citra morbos ætatem ſecundam attingat, hominemque excellentiſſimè ſupra quævis arcana purgare, radicitus evellere auferendum, hominem ab omnibus ægritudinibus mundare, ſcribit: & hanc balſami præparationem non divulgandam cenſet.

Tres de Medicina univerſali opiniones.

Sed ipſus jam audiamus, & quid ad defendendum medicamentum univerſale afferant, videamus. Tres autem de Medicina univerſali opiniones reperio. Primò enim ſunt quidam, qui non primariò, ſed δευτέρως ſaltem Medicinam iſtā omnes morbos curare dicunt, quatenus ſcilicet naturam miris modis roboret. Cùm enim natura omni morbo ex æquo contrarietur, & ut Hippocrat. *6 Epidem. comm. 5 t. 1.* ſcribit, φύσιες ſint τῶν νούσων ἰητροὶ; *& libro de arte*, Natura, etſi ἀπαίδευτος, ſapientiſſima ſit, utpote, quæ morbum ſentiens mederi magnopere geſtiat, & ut Galenus paſſim ſcribit; Natura ſit animalium ſervatrix, morborum victrix, ac decretrix, quæ quod conveniens eſt, ſervat, quod alienū ſeparat, in morbis concoctionem,

Natura vis in morbis curandis.

nem, diſcretionem atq; evacuationem efficit, atque ea ratione morbis medetur: ſi natura ſeu nativum iſtud balſamum roboretur, & univerſali medicina adjuvetur, ac promoveatur, vires ſuas in omnibus partibus explicabit, ſeſe morbo opponet, inteſtinas diſſenſiones reſcindet, morboſasque tincturas in ſanitatis tincturam, ut loquuntur, tranſplantabit, atque ita omnem languorem tollet.

Quinta eſſentia. Atque hic in laudem quintæ eſſentiæ, balſami & θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων σώματος καὶ ἀναλόγου τῶν ἀστέρων στοιχείου καὶ Φύσεως, excurrunt Chymici, ac quintam eſſentiam, vitale & incombuſtibile ſulphur, arcanum, florem, Solem & cœlum prædicant. Hanc ſuam quintam eſſentiam, ſpiritumque æthereum per omnes res naturales diffuſum, omnium actionum, omnisque vigoris fontem eſſe, in animalibus animare, in vegetabilibus vegetare, in mineralib9 & metallis, quod mineralium & metallorũ eſt, peragere dicunt. Et quidẽ in homine, licet ej9 fons in corde ſit, tamen inde per totum corp9 diffundi, & diverſas proferre actiones pro diverſitate partium, in quibus determinatur: in partibus ſentientibus ſenſum præſtare; in mobilibus motum; in ventriculo chylificare; in epate ſanguificare, & ubique in corpore vires ſuas exſerere. Eandem quintam eſſentiam, ſi morbus aliquis & hoſtis impetum in corpus faciat, viribus collectis eidem ſe opponere, coctiones & criſes moliri, tandemque de hoſte victo triumphum agere.

Hunc ergo ſpiritum & quintam eſſentiam ac Medicinam balſamicam è μακροκόσμῳ & naturæ gremio eruendam, & in μικρόκοσμον inducendam, ut, qui eſt in corpore, ſpiritus externis hiſce copiis accedentib9 roboratus, & Medicinæ hujus ſummè confortantis aſſiſtentia adjutus, morbis fortius ſeſe opponere, & quicquid in corpore vitioſum eſt, vel in naturalem ſtatum mutare, vel è corpore felicius expellere poſſit, docent. Et quidem Chymicæ artis beneficio hoc præſtandum eſſe ſentiunt, quæ Medicinam illam ſummam & balſamum naturæ ab omnibus ſordibus & heterogeneis ſeparet, ut in homogeneo quodam ſubjecto quaſi concentrata, mole quidem minima ſit, viribus autem maxima; & cum calore noſtro humidoq; primogeneo ac inſito ſpiritu, ob ſummam naturæ convenientiam, facilè uniri eumque augere, ac in ſummum puritatis gradũ exaltare poſſit; ut non ſolùm à morborum violentia ſeſe tueri, ſed & graviſſimos morbos vincere & expellere queat.

Etſi verò iſta quinta eſſentia & ſpiritus omnibus rebus inſit: tamen in aliis parum ejus reperiri, in aliis abundare eum, ſcribunt: Ut in vino, frumentis, melle, auro, argento, margaritis, corallis & aliis, quæ propterea, inprimis ſi corporeis vinculis & heterogeneis adjunctis corporibus liberentur, ac nativæ

ſpiri-

ſpiritualitati reſtituantur, ſummum ſpiritus noſtros reficiendi & vires roborandi vim habeant. Univerſalem autem medicinam ex eo, in quo iſta quinta eſſentia & ſpiritus maximè abundet, conficiendam eſſe, ſcribunt. Quæ autem & qualis ſit materia illa, clarè non explicant.

Naturæ vires in morbis depellendis quanta.

De qua prima opinione ut meam aperiam ſententiam breviter, primò, quæ de ſpiritus inſiti & nativi viribus dicunt, libenter admittimus. Docuerunt hoc Galenici paſſim. Modò hoc attendatur, ne ea, quæ animæ propria ſunt, ſpiritui & calido innato attribuamus, ſed animam pro principali agente & δημιουργῷ agnoſcamus; ſpiritum verò inſitum & calidum innatum pro inſtrumento animæ proximo habeamus.

Quinta eſſentia.

Deinde nec quintam eſſentiam, quam hic prædicant, planè rejicimus, ſed eo modo, quo *in Inſtitutionibus, l.5. p.1. ſ.1. c.3.* dictum, admittimus; ſpiritumque illum inſitum & ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ οὐσίαν concedimus: ſpiritumque quendam, qualis in vino, ob quem illud tantam vim corpus roborandi ſpiritusque reficiendi obtinet, copiosè reperitur, omnibus plantis ineſſe Chymica reſolutione ad oculũ demonſtrari poteſt. Atque ineſſe quid in medicamentis, quod non ſolum primis qualitatibus, ſed vi nobiliore agat, è Galenicis plurimi concedunt. Et ſicut, rectè ita ſentiente Scaligero, venenorum facultates ad primas qualitates referre ſtultitia eſt: ita non minus ineptum, Alexipharmacorum & alias nobiliores medicamentorum vires ſolum à qualitatibus primis deducere. Pars ergo medicamenti nobilior, aut eſſentia miſti virtuoſa magis, à partibus reliquis inefficacioribus, quantum fieri poteſt, ſeparata, à Chymicis quinta eſſentia non ineptè appellatur; quod etſi ab omni elementorum concretione libera non ſit, ab heterogeneis tamen, quantũ licuit, ſeparata, aliquid, quod ſupra elementa eſt, (qua de re ſupra de calore cœleſti dictum) contineat; ſicut Scaliger omnem formam, etiam quæ anima non eſt, quintam eſſentiam appellat.

Nimis proinde durum eſt illud Eraſti, *parte ſecunda diſput. contra Paracelſ. pag. 182.* ſcribentis: quintam eſſentiam eſſe ſomnium hominum otioſorum & fallere alios cupientium; nihilque, quod quinti elementi vel eſſentiæ nomine venire poſſit, præter cœlum, in mundo eſſe aſſerentis. Sed plura hac de re ſupra c.10. dicta ſunt.

Verum tamen cum ſpiritus hic inſitus cuilibet proprius ſit, aliasq; vires eſſentia meliſſæ, alias betonicæ, roriſmarini habeat; univerſalis Medicinæ nomine quinta eſſentia hoc modo dicta haberi non poteſt. Id quod ipſe Paracelſus docet, qui, *in principio libri quarti archidox. cui titulus de quinta eſſentia;* ſcribit: *Quinta eſſentia non in omnibus ejusdem naturæ eſt, nec quinta eſſentia anacardi habet eaſdem operationes, quas quinta eſſen-*

eſſentia auri, ſicut animalia omnia ſpiritum vita habent, nec tamen eaſdem vires.

Quinta eſſentia vires

Et ſit ſanè aliquid in rerum natura, quod ſpiritu illo & quinta eſſentia abundet, & quod artificiosè præparatum ſummam vim confortandi ſpiritum nobis inſitum calidumque innatum habeat, & quod hanc ob cauſſam univerſalis Medicinæ nomine appellari poſſit: tamen an natura ita confortari & roborari poſſit, ut ſine ulla medicamentorum purgantium, alterantium, aperientium, aliorumque ope tollere queat omnes morbos, id nõdum probatum. Certè impoſſibile eſt, ut natura aquas in hydropicis ſine medicamentis alvum ducentibus vel urinam moventibus expellere, calculum in renibus vel veſica concretum ſine medicamentorum ope diſſolvere, nodos arthriticorum diſſipare poſſit. Si omnes morbi à calido nativo malè affecto dependerent, quod illi volunt, concedi poſſet, uno medicamẽto, quod calidum nativum roboraret, omnes morbos depelli poſſe. At malè definiunt morbum, quod ſit affectio, quo impeditur ſpiritus vitæ; cum ſint multi morbi, ob quos multi conflictantur calido innato ſeſe bene habente. Et ſit, ut omnes morbi ab impedimento aut læſione ſpiritus vitalis proveniant: tamen cauſſa, quæ impedit illam & lædit, multiplex eſſe poteſt: & proinde ut ſua integritas ſpiritui vitali reſtituatur, pro varietate cauſſarum eum impedientium diverſa remedia adhiberi debent; & quidem ſæpe in uno & eodem morbo varia. Exempli gratia, in inflammatione aliquâ in principio adſtringentibus & repellentibus opus eſt, poſtea verò diſcutientibus, vel pus generantibus.

Spiritus inſitus quantum poſſit in morbis deprehendi

Neque ergo ſufficit, ut ſpiritus univerſum corpꝰ regens ſolùm confortetur: ſed cujusq; partis privatæ robur etiam ſalvum eſſe debet. Requiruntur enim ad omnes actiones obeundas duo inſtrumenta: commune, primum; proximum, alterum. Commune eſt ſpiritꝰ vitalis: propriũ certa aliqua corporis pars. Ut enim chylificatio in ventriculo rectè fiat, & ſpiritus vitalis, tanquam inſtrumentum commune, requiritur, & ipſius ventriculi recta conſtitutiõ. Ita ut fiat viſio, non ſolum opus eſt, ut adſit ſpiritus vitalis, ſed etiam oculus, & quatenus partes ſimilares habet, & quatenus organicus eſt, rectè conſtitutus ſit neceſſe eſt. Ac pro actionum obeundarum diverſitate propriorũ inſtrumentorum eſt diverſitas, & ſua cuiq; parti peculiaris conſtitutio, ab aliarum conſtitutione diverſa. Hinc quod uni convenit, alteri non convenit: & proinde nec unum medicamentum omnium propriam conſtitutionem conſervans, nec omnium vitia emendans dari poteſt. Sol quidem omnia fovet & calefacit: at ſolus Sol, utpote cauſſa generalis, ſicut ad nullius rei generationem ſufficit, ſed ad definitum quid producendum, definitum agens

Digitized by Google

ità multò minus rerum omnium particularia vitia emendare poteſt, ac plantas jam putreſcentes aut exareſcentes ille univerſalis Solis calor nihil juvat. Ita ſi vitium nullum ſit in ipſa parte, ſpiritusque à corde affluentes etiam rectè ſeſe habeant, actio partis rectè expedietur: at ſi vis partis alicujus nimium debilitata & penè emortua ſit, ſpiritus influens eam reſtituere non poteſt. Neq; ſi ſuccis vitioſis pars aliqua nimis opprimatur, aut humores excrementitij in parte aliqua nimis impacti ſint, ſpiritus vitalis influens eos abſumere & depellere poterit.

An detur medicamentum naturam roborans & ſimul omnes morbos expellens.

Secundò ergo alii, cum hæc animadverterent, univerſali medicinæ attribuerunt non ſolum vim inſitum balſamum & ſpiritum roborandi, ſed & impuritatum ſeminarias tincturas, ut loquuntur, ſeu omnes morbos & cauſas morbificas reſolvendi, conſumendi, diſſipandi. Hinc Severinus definit ſanationem univerſalem, eſſe ablationem impuritatum vel radicum morbidarum, mixtione non neceſſaria in humana anatomia inſitarum, quæ balſamo naturali remediorum humanæ naturæ conſentaneorum perficiatur, reſolvente, conſumente & diſſipante impuritatum ſeminarias tincturas, corroborante verò, conſolidante & cuſtodiente innatum microcoſmi balſamum.

Rationes pro univerſali medicina.

An tale autem medicamentum dari poſſit, quod non ſolum ſpiritum inſitum roboret, ſed & omnes ex æquo morbos & cauſſas morbificas tollat, jam porrò videndum. 1. Afferunt illi quidem pro ſua opinione defendenda, quod ignis omnia adurat; quod antimonium omnia metalla auro admiſſa conſumat, aurumque ſolum intactum relinquat: atque ideo ſimile fieri ab univerſali medicina, eamque cujusdam ignis purgatorii, aut antimonii inſtar omnes corpori noſtro admixtas impuritates conſumere ſtatuunt. 2. Deinde dicunt, dari venena, ut arſenicum, auripigmentum, venenum canis rabidi, quæ omnibus hominibus nocent: ergo dari quoque poſſe medicamenta, quæ itidem omnibus proſint, omnesque morbos tollant, exiſtimant. 3. Præterea & hoc afferunt; eſſe quædam medicamenta, quæ omnibus ejus partis, cui dicata ſunt, affectibus medeantur: Exempli gratia: Epar lupi omnibus epatis affectibus; Os de corde cervi omnibus morbis cordis mederi; Et proinde dari poſſe, putant, medicamenta, quæ omnibus omnino totius corporis morbis medeantur.

Earum ſolutio.

Verùm enim verò hæc omnia non evincunt id, quod debent. Etenim nec ignis omnia corrumpit, ſed ea ſaltem, quæ aduſtibilia & inflammabilia ſunt: auro, vitro, terræ nullam vim infert. Et linum aſbeſtinum ignibus non abſumi, ſed ſordibus igni exuſtis multò ſplendidius, quam aquis effici, ſcribit Plinius, *l. 19. c. 1.* Etſi ignis modo iſta univerſalis medicina ageret, quomodo fieri poſſet, ut humores ſaltem vitio-

Digitized by Google

vitiòſos abſumeret; ſanguini autem & humoribus bonis ac partibus corporis nihil damni afferret. Et licet Galenus theriacam inſtar ignis expurgatorii humores noxios conſumere dixerit; nullam tamen univerſalem medicinam, ut Paracelſici, inde exſtruxit, ſed efficaciam ſaltem theriacæ ſummam declaravit. Quæ certè tam in theriaca, quàm in aliis δραστικοῖς medicamentis tanta eſt, ut non ſolum in humores vitioſos agat, ſed & ſanguinem ac corpus alteret, ideoque cautè exhiberi debeant.

Quod verò de antimonio omnia auro admiſta abſumente, aurum verò non corrumpente, ſed purificante ſcribunt, huc non quadrat, nec aliud quàm ſimile eſt; quod tamen, idem à medicina univerſali in corpore humano fieri, non probat. Etenim antimonium cum metallis cognationem habet. Et cùm metallorum imperfectorum compoſitio, non tam firma ſit, ſicut auri: fit, ut ab antimonio ſoluta & corrupta, vel in fumum abeant, vel cum antimonio miſceantur. Cum verò auri compoſitio firmior ſit, ab antimonio non corrumpitur; & cum idem metallorum omnium ſit graviſſimum, poſtea in regulum ſubſidet. Probare ergo debebant, dari talem medicinam poſſe, quæ omnium corporis partium dyſcraſiis reſiſtat, omneſque omnino cauſſas morbificas abſumat, ſicut antimonium omnia metalla, præter aurum, corrupit, nō noceat, & qua vi id præſtent, mōſtrare, ſicut de antimonio jā monſtratū.

Venena quod attinet, ſit, dari quædam, quæ omnibus hominibus nocere poſſint: tamen non video, quomodo inde ſequatur, dari medicinam, quæ omnibus morbis reſiſtat. Nam & veneno cuilibet ſua & una natura eſt: habet & homo ſuam naturam, ideoq; cum venenū aliquod, exempli gratia, arſenicum, hominem quemcunque lædit, fit actio determinati in determinatum, non univerſalis in determinatum. Neque quodlibet venenum omnibus animalibus venenum eſt; ſuntque multa, quæ homini nocent, aliis animalibus nihil damni afferunt, araneoſque ſine damno à gallinis quotidie devorari videmus. Si verò unico medicamento omnes morbi ſanari deberent, fieret actio univerſalis in determinatum. Sunt enim varii morbi & humores, quorum ſinguli ſuam habent peculiarem naturam; atque alia eſt natura humoris in hydrope; alia in lepra; alia in febre; alia in epilepſia; alia in aliis morbis: alia eſt intemperies ſicca, alia humida; alia natura veneni peſtilentis, alia canis rabioſi, alia venerei: quibus omnibus tamen univerſalis medicina reſiſtere deberet.

Tandem nec illud ſequitur, ſi dantur medicamenta appropriata: Ergo datur univerſale omnium morborum remedium. Nam ſit, ut talia dentur, quæ omnibus unius partis morbis reſiſtant: id tamen non

faciunt per ſe & proximè, ſed partem ſaltem roborando. Id verò non concedimus, dari tale aliquod parti alicui appropriatum medicamẽtum, quod omnibus ejus morbis adverſari poſſit; ut in epate intemperiei calidæ, frigidæ; inflammationi, ſcirrho, obſtructioni. Et proinde etſi hinc admittatur, dari aliquod univerſale medicamentum, id non aliud eſſet, niſi univerſale roborans, à quo tamen non omnes morbos tolli poſſe, jam antea dictum.

Rationes contra univerſalem Medicinã. Qui verò ſtatuunt, non dari univerſalem medicinam, rationes proferunt firmiores, quibus probant, non dari poſſe tale aliquod medicamentum, quod omnibus morborum cauſſis, morbisque inde productis ſit contrarium; toti verò noſtro corpori familiare & amicum. Primò cum morbi depulſio ſit in contrarium morbo ſtatum mutatio; atque omnis mutatio ſit inter contraria & à contrario perficiatur: morborum autem & humorum vitioſorum plurimæ ſint differentiæ, aliique morbi à qualitatibus manifeſtis oriantur, alii ab occultis, quarum rurſum magna eſt differentia, ut in venenis videre eſt: quilibet morbus & humor requirit peculiaria remedia: nec omnes uno remedio tolli poterunt; nec unum medicamentum tollet morbos ortos à caliditate, frigiditate; humectabit, ſiccabit, adverſabiturque omnibus venenis, aut reliquorum humorum tot & tam varia vitia emendabit.

1.

Neq; eſt, ut dicant, medicamentum illud univerſale ita attemperatum eſſe, & exactam principiorum habere miſtionem, ut omnibus reſiſtere poſſit. Nam ſi temperatum eſt in qualitatibus primis, quomodo exceſſus inſignes caliditatis & frigiditatis ſimul emendare poterit; &, ut cum Chymicis loquar, ſi ſulphur abundet, ſal deficiat, quomodo temperatum medicamentum & defectum ſalis explere & abundantiam ſulphuris auferre poterit?

Solus ergo DEUS omnes morbos tollere valet. Rerum verò naturalium vires determinatæ & diſtinctæ ſunt, ac diſperſa vis Medica in plurima, neque naturaliter uni medicamento omnia peragendi vis conceſſa. Hinc plantarum & reliquarum rerum naturalium uſui medico dicatarum tanta varietas, ut ſinguli morbi ſingularia habeat remedia; quæ varietas & copia medicamentorum à Deo fruſtra eſſet condita, ſi unico & univerſali remedio omnes morbi curari poſſent, & claudẽda jam eſſent omnia Pharmacopolia, omnesque Medicorum libri abolendi, ſi hæc medicina ſufficeret. Verum & Salomon ſapientiſſimus naturæ ſcrutator, qui de rebus naturalibus à cedro Libani ad hyſſopum naſcentem è pariete diſputavit, *Eccleſiaſt. cap. 38.* de terra creaſſe DEUM medicinam ſcribit, commendatq; *ibidem* Medicum & Pharmacopœum, nullam v. medicinam univerſalem. Præterea non probabile videtur, idem medicamen-

Varietas medicamentorum non fruſtra data. 2.

camen-

camentum ſimul & maximam vim habere ſpiritum inſitum roborandi & humores vitioſos abſumendi & diſſipandi. Illud enim requirit ſummam cum ſpiritu inſito familiaritatem: quæ autem talia ſunt, non medicamentoſa ſunt, ac proinde cauſſis morbificis, inſtar ignis cujusdã, reſiſtere non poſſunt. Et certè nimis imprudenter eidem medicinæ & vim curandi morbos, ac quidem tot & tam diverſos, & à tam diververſis cauſſis ortos & dependentes; & hominem, ne in morbos incidat, præſervandi, imò maximam nutriendi vim tribuerunt. Homo enim non totus ſpiritus eſt, ſed & corpus habet: ideoque nimis ſpiritus hic ſuos prædicant Chymici; & prudentiſſimè cuidam de ſuis ſpiritibus glorianti, reſpondiſſe fertur Angliæ Regina Eliſabetha; ſi ſpiritus puri eſſemus, ſolis quoque ſpiritibus curari & nutriri poſſemus. Et certè ſunt morbi, in quibus plus nutrimento, atque eo non ſpirituoſo, ſed quòd non facilè diſſipatur, quàm medicamentis, proficitur, qualis eſt febris hectica; cui procul dubio cibus benè nutriens & humectans plus proderit, quàm lapis Philoſophicus. Etenim cùm is ſit magnæ activitatis, atque inſtar ignis ſeſe habeat, potius oberit, quàm proderit hectico, eumque ad maraſmum deducet. Monſtrandum ergo hic relinquitur Chymicis, quòd medicamentum, & quidem tam efficax, atque ignis inſtar ſeſe habens, nutrimenti ſimul loco eſſe poſſit, ut calidũ innatũ inſtauret & reficiat.

Maneat ergò illud Medicinæ fundamentũ inconcuſſum; quod præter naturam eſt, tollendum; quod ſecundum naturam eſt, conſervandum: Similia ſimilibus conſervantur; contraria contrariis tolluntur. Ipſique Chymici has duas generales Indicationes rejicere non poſſunt; ideoque ſuæ univerſali medicinæ tribuunt vim balſamum nativum roborandi & confortandi, ac impuritates morbificas conſumendi & auferendi, atque ita omnes morbos curandi. Verùm eandem rem utrumque præſtare poſſe, nondum monſtrarunt.

Sed non miror Chymicos quosdam in ea eſſe ſententia, omnes morbos lapide ſuo, quem quærunt, Philoſophico curari poſſe; cùm longè majorem adhuc poteſtatẽ ei attribuant, ut cùm ex aliis, tum autore *Phyſicæ Naturalis rotundæ viſionis Chymicæ Cabaliſticæ*, in libello, cui titulus, *Arcani artificioſiſſimi aperta arca*, videre eſt.

Ita autem ille, *pag. 213.* (Germanica Latinè de verbo reddidi) *Hac re curare potes omnia vegetabilia; arbores ſteriles fertiles reddere; hyemem in æſtatem, & æſtatem in hyemem mutare; nimirũ ut hiberno tempore omnes plantas habere liceat, quas æſtas producit. Imò ut herba vel arbor uno anno quinquies vel ſexies fructum ferat. Hac re ex mala herbâ bonam, ex arbore putrida novam & bonam; ex amaris malis dulcia; ex pyris ceraſa, & contra ex ceraſis pyra facere, & ita omnes herbas*

bas & arbores mutuò transmutare potes.

Secundò omnia imperfecta metalla in meliora transmutare potes, nimirum in carbunculos, rubinos, ſmaragdos, margaritas &c. aurum, argentum; & quidem in tanta copia, ut nec numerare poſſis. Nam una pars non ſolùm 100000, ſed aliquot 1000000 tingit; & quidem ante multiplicationem.

Tertiò potes hominem ab omnibus morbis liberare, ex ſene juvenem, ex infirmo ſanum reddere; hominis ſenſus & cogitationes mutare; ex peſſimo nequam hominem ſummè probum efficere.

Sed hac non ſatis ſunt, in ſupernaturalibus hac præſtat. Hac eſt clavis aperiendi cœlum & terram, id eſt, ut penetrate poſſis in ſupremum firmamentum cœli, in centrum terræ, in profundũ maris. Potes montes, valles folia, gramina, animalia, hominem, & omninò omnia viſu penetrare, quaſi per vitrum tranſpiceres, omnium rerum proprietates indagare potes. Nam omnia arcana tibi patebunt: omnia ſe tibi ſubjicient; omnia potes, cogis cœlum & terram, omnes Spiritus tibi obediunt, neceſſariò tibi ſerviunt, & voluntati tuæ ſubjiciuntur. Cognoſcere potes omnia, præſentia & futura. (quantum Deus permittit) Hoc eſt mundum creare, & ejus poteſtatem adipiſci &c. Quibus quid in Naturam & Naturæ autorem Deum contumelioſius dici poſſit, ego quidem non video. Et tamen libellus hic à nonnullis, & quidem iis, qui piæ & ſtudioſæ juventuti ad Panſophiam viam monſtrare volunt, inter eos libros numeratur, qui naturæ ſecreta contineant, & ſeu à Frat. R.C. ſeu eorum clientibus in lucem emiſſi ſint. Sive enim joco ſive ſeriò talia proferantur, nec à ſanioribus Chymicis probari exiſtimo.

Tandem novam de univerſali Medicina ſententiam ante paucos annos Johannes Wolffgangus Dinheimius, Profeſſor Medicinæ Friburgi Briſgojæ, peculiari libello propoſuit. Is, *cap. 2.* ejus libri definit Medicinam Univerſalem, *quod ſit quatuor elementorum mundi ſeu primordiorum mundi quinta eſſentia, ſeu ipſa elementa, quintum aliquod homogeneum & inſeparabile facta; ſive inſeparabilis certa quadam natura doſi elementorum omnium permixtio, qua mediante ipſa elementa ſecundum individua ſua conſiderata æquè penè incorruptibilia facta ſint, atque eorum materia ſecundum totum antea fuit; ſeu ipſa elementa ab omnibus heterogeneis depurata miſta.* Huic univerſali medicinæ hos effectꝰ tribuit: quod omnes pravos humores, cujuscunq; tandem qualitatis ac malignitatis ſint, ac quocunque nomine appellentur, ita diſponat, ut medicinis iis, quæ communiter & ſecundum methodum adhibentur, nullo modo reſiſtant, verùm etiam iisdem ad effectus ſuos certò conſequendos ſtrenuò opituletur, non diſtantibus impedimentis quibuscunque, niſi ab expreſſa Creatoris voluntate prohibeatur. Non quidem negat, ut hac de re, *cap. 7.* ſcribit, diverſis morbis diverſa medicamenta pro uniuscujusque morbi qualitate

Joh. Wolf. Dinheimii de univerſali Medicina opinio

Digitized by Google

litate adhibendâ eſſe: illa ipſa tamen uno aliquo medicamento univerſali acuenda eſſe putat.

Verùm etſi de hac medicina multa polliceatur; hactenus tamen de ea altum fuit ſilentium, neque quid ea præſtiterit, etiam inquirentibus innotuit; quod procul dubio factum fuiſſet, ſi præclari quid præſtitiſſet. Sit ſanè, de quo jam nō diſputabimus, quod materia aliqua dari poſſit, per quam virtutes medicamentorum augeantur & roborentur; ſicut videmus plantas in eodem agro diverſas creſcere, & ſingulas ex eo ſibi alimentum attrahere, atq; eadem pluvia, quæ æſtu Solis flacceſcebant, recreari: quod verò talis dari poſſit materia, quæ ita vires medicamentorum cuique morbo propriorum augere & vitioſos humores ita diſponere queat, ut medicamentis illis nullo modo reſiſtere poſſint, nondum vel rationibus vel experimentis comprobarunt. Nam cùm medicamenta omnia, quæ ille, *cap. 10. & ſeqq.* recenſet, ſpecifica & propria vi agant, atque alia peculiari vi cerebro, alia epati profint: neceſſe eſſet, ut iſtud medicamentum univerſale has ſpecificas cujusque medicamenti vires intenderet. Quomodo autem medicamentum una forma præditum omnium illorum medicamentorum ſpecificas vires intendere poſſit, ut ultra conſuetas vires agant, non video.

Verùm cùm ipſi Chymici univerſale medicamentum potius optent, & ſperent, quàm habeant: particulari curandi ratione contenti, jā de materia medica particulari dicemus. De materia autem medica non pauca occurrunt, in quibus à Galenicis diſſentiunt. Primò in facultatibus medicamentorum inveſtigandis aliis, quàm Galenici, fere utuntur indiciis, & frequenter ſatis, quas appellant, Signaturis. Cùm enim maxima in plantis, in coloribus, figura & ſimilibus appareat diverſitas: hanc non fruſtra eſſe factam aut fortuitò accidiſſe, dicunt, ſed in certum aliquem finem productam eſſe ſtatuunt. Creatorem nimirum eo ipſo, ceu in ſpeculo quodam, ob oculos nobis poſuiſſe naturam & vim plantarum, & cui quævis appropriata & accommodata ſit. Hinc ſtatuunt, plantas, quæ repræſentant vel animalia vel animalium partes, vel alio modo ſimilitudinem habent cum aliqua parte, valere vel ad partes roborandas, cum quibus cognationem habent, vel prodeſſe ad propellendos morbos, qui ab iſtis animalibus inferuntur, aut in partibus illis excitari poſſunt. Conjungunt his & dominium Planetarum; & plantas, quæ Planetæ alicujus dominio ſubjaceant, partibus, quæ ſub ejusdem Planetæ imperio ſunt, dicatas eſſe ſentiunt. Cuilibet autem Planetæ certas plantas aſſignāt, & quæ plantæ cuilibet Planetæ ſubjiciantur, ex ſignis quibusdam ac characteribus colligere docent, & ſigna hæc ex colore, odore, ſapore

Signatura medicamẽtorum.

Quæ plantæ quibus Planetis ſubjiciantur.

pore, forma & loco, in quo naſcuntur, petunt.

Saturnina. Saturno ſubjiciunt ea, quæ aſpectus ſunt horridi & inamœna, colore nigra, fuſca, pallida & plumbea, corpore compacto prædita, macilenta, & aridis fibris ſtriata, ſapore ſtyptica, ſicca tamen, odore ingrata, locis naſcentia uliginoſis & ſordidis, in convallibus, nemoroſis, tenebricoſis, Septentrionalibus, Soliſque non expoſitis. Et talia omnia antipathiam cum Solaribus gerere, & lieni dicata eſſe dicunt. Interea tamen gradus quoſdā eſſe ſtatuunt. Nam quæ ultimo ſive tertio gradu ſunt talia, Saturni ſpiritu copioſiſſimè abundare ſentiunt; & hæc eſſe deleteria ac venenata, ſpiritibusq; vitalibus infeſta, corpusque exſiccare & tabefacere.

Inter Saturnina autem referunt conſiliginem, aconitū, cicutam, taxum, helleborum, hyoſcyamum, filicem, xanthium, aſplenum, tamariſcum, ſolanum, cupreſſum, ſabinam, ſenam, cappáres, polypodiū, burſam paſtoris, ſalicem, agnum caſtum, atriplex, blitum, apium, plumbum.

Jovialia. Jovialia cognoſci dicunt ex oleaginoſa ſubſtantia, ſapore & odore grato ac ſvavi, colore florum rubro vel cæruleo; habere folia plana, gaudere locis pinguibus; epati eſſe dicata, ſanguinemque copioſum inſtaurare & mundificare, imò totum venoſum genus reſpicere, & hinc vulneribus convenire ac rupta ſanare. In hanc claſſem referunt balſamum, oleam, gariophyllos hortenſes & ſylveſtres, ribes, berberes, betonicā, gariophyllatā, lilium, centaurium, roſam marianam, fumariam, perſicariam, teucrium, verbaſcum, origanum, ſymphitum, chamædryn, amygdalum, rubiam tinctorum, rhabarbarum, corallium.

Martialia. Sub Martem referunt, quæ colorem habent ad rubedinem tendentem, ſunt aculeata & aſpera, ſaporem habent urentem, ſunt corroſiva, gaudent locis ſiccis. Qualia ſunt urticæ, cardui, ononis, eſula, rhamnus, rubus.

Solaria. Soli ſubeſſe cenſent plantas, quæ odore fragrant, ſapore grato, colore florum flavo vel fulvo præditæ ſunt, gaudent locis apricis, meridionalibus, & quò radii Solares liberè pertingunt: taleſque plantas cor roborare, ſpiritus vitales augere & confortare, oculos clarificare, veneniſque reſiſtere. In quarum numerum referunt vinum, crocum, mala citria & aurantia, laurum, helenium, meliſſam, roremmarinum, hypericum, helichryſum.

Venerea. Sub Veneris dominium referunt, quæ ſapore ſunt dulci, odore laſcivo, flore albo, foliis glabris non laciniatis, humore lento. Cujusmodi ſunt ſatyria, lilia omnia, lilium convallium, narciſſus, roſa, nymphæa, ficus, hyacinthus.

Mercurialia. Mercurium præeſſe iis ſtatuunt, quæ prædita ſunt colore vario, naſcuntur & gaudent locis arenoſis, ſiliquas gerunt, odore ſunt ſubtili.

Plera-

Digitized by Google

Pleraque linguam & pulmones reſpiciunt, ſpiritus animales confortant, flatus diſcutiunt, obſtructiones aperiunt. Cujus generis ſunt, parietaria ſylveſtris, chamæmelum, aquilegia, fabæ flore vario, bellides, trifolia omnia, juniperus, corylus, juglans, ſambucus.

Lunaria. Lunæ dominio ſubjiciunt plantas, quæ habent folia mollia, craſſa, ſucculenta, ſaporem aqueum vel ſubdulcem, locis gaudent paluſtribus & aquaticis, citò adoleſcunt. In hanc claſſem referunt cucurbitam, cucumeres, melones, citrullos, braſſicam capitatam, lactucam, allium, cæpas, porrum, mandragoram, papaver, tiliam, pœoniã, fungos, lentem paluſtrem, potamogetum, ſagittam Herculis, & alias plantas aquaticas.

Sanguinis ſignaturam habentia. Ex his poſtea recentiores ſingulis humoribus & partibus peculiaria medicamenta attribuerunt. Nimirum ex ipſorum ſententia cum ſanguine magnam cognationem habent flores tunicis, roſæ, pæoniæ, bugloſſi, borraginis, violarum purpurearum, fumariæ, digitalis, glycyrrhizæ, anagallidis; radices rubiæ tinctorum, anchuſæ, ſatyrium rubrum, perſicaria: quæ idcirco, ubi ſanguis per morbum aliquem eſt abſumtus, aut ubi ob nativam aliquam corporis diſpoſitionem paucior generatur, utiliſſimè adhibeantur, & verno inprimis tempore ſumta ſanguinem renovent, augeant, & ſi frequentius uſurpentur, ſtatum comparent, virens inſtaurent, & cum cordialibus mixta hilaritatem concilient; & propterea inprimis ſenibus, in quibus jam calor ſit debilior, ſanguis dilutior, ſint utilia.

Atque ex his maximè inſervire ſanguificationi exiſtimant flores tunicis, roſas rubras, violam purpuream, glycyrrhizam, anagallidem, ſatyrium. Reliqua eſſe magis medicamentoſa, ac ſimul & novo ſanguini gignendo, & veteri purgando inſervire. Et quidem à melancholico humore ſanguinem purgare bugloſſum, borraginem: à bilioſo, fumariam: à phlegmatico, perſicariam: ſi ſanguis luxuriet & plethoram intendat, rubiam tinctorum, ut & anchuſam, ſuperfluum comminuere, & educere per urinas. Sanguinem etiam & ſanguinis fluxus ſiſtere omnes plantas, quæ ſanguinis ſignaturam habent; ut tormentillam, biſtortam, geranium cùm radice rubra, radices iridis luteæ, roſas rubras, lapathum acutum, acetoſam, lapidem hæmatit., corallia rubra, carneolos, jaſpidem purpureum ſeu rubicundum, ſantalum rubeum, ſanguinē draconis, bolum Armenum.

Cum ſucco bilioſo cognationem habere, & proinde bilem peccantem educere, & omnes affectus ex bile ortos, ut morbum regium, ſcabiem ſiccam, pruriginem, eryſipelas, febres bilioſas curare, docent, eupatorium, rhabarbarum, myrobalanos citrinas, flores cheiri, crocum, chamæpityn, caryo- *Bilis ſignaturam habentia.*

phyllatam, chelidonium. Huc etiam pertinere acetoſam, malum citrium; quæ quidem bilem non educant, ſed ejus fervorem alterent, & acrimoniam obtundant.

Melancholia ſignaturam habentia.

Humoris melancholici ſignaturam habere, quæ ſunt atra vel fuſca, ſapore plerumque acerbo, aliquando ſtyptico: ut polypodium, elleborum nigrum, ſenam, aſarum, filicem, cappares, vitem nigram, tamariſcum, ruſcum. Veratrum nimirum humorem melancholicum purgando omnis generis melancholicos morbos tollere; bryoniam corporis nigras maculas, in carne ſerpentes morbos, ut cancrum, tollere: folliculos ſenæ flatus ex atra bile ortos diſcutere: tamaricē ſe in ipſum lienis corpus inſinuare. Polypodium non quidem educere melancholicum ſuccum, ſed tantùm alterare & ſtypticam ejus flatulentiam & acetoſitatem curare, & proinde iis inprimis prodeſſe, quibus ater humor in ventriculum effunditur: Aſarum ſpecificè, adjuvante potiſſimùm polypodio querno, evellere febris quartanæ humorem: Filicem quidem melancholicum humorem non evacuare, ſed ſerpentem hinc ſcabiem & cutaneos morbos tritam & inſperſam ſanare.

Pituita ſignaturam habentia.

Cum phlegmate cognationem habere atque illud vel evacuare, vel ut gignatur copioſius efficere, colocynthidem, cucumerem aſininum, mercurialem, atriplicem, cucurbitas, cucumeres ſativos. Ac talia omnia eſſe ſub Lunæ dominio, & ventriculum ac cerebrum ſpectare; & purgantia prodeſſe phlegmaticis hominibus & morbis, ſcabiei humidæ & ſimilibus. Reliqua, quia non purgant, ſed pituitam, bili contrarium humorem, gignunt, utiliter adhibentur in febribus ardentibus ex bile natis, ructibus ex caliditate & ſiccitate ventriculi, aliiſque ex caliditate & ſiccitate natis morbis.

Cerebro & capiti, propria & ejus ſignaturam habentia.

Ipſas verò corporis partes quod attinet, cerebrum, cum à Luna gubernetur, cum medicamentis, quæ ſub ejuſdem dominio ſunt, cognationem habere exiſtimant: qualia ſunt ſuccinum, ambra, margaritæ, corallia, argentum, ſapphirus, ſmaragdus, lunaria. Cæterùm contra omnes morbos cerebri prodeſſe lunariam, argentum, & margaritas; contra epilepſiam, ambrā, ſuccinum & margaritas; contra omnem humiditatem & frigiditatem cerebri, qua vel aboletur vel infirmatur memoria, ambram valere. Capitique appropriata eſſe docent, quæ figuram capitis referunt. Ita pœoniæ flores, dum adhuc concluſi ſunt, antequam ſe expandunt, capitis figuram referre, & proinde omnibus cerebri morbis mederi. Eodem modo capitis figuram referre flores nymphææ, quæ calidis capitis morbis medeatur: ut & capita papaveris, quæ ſomnum conciliant, dolores capitis & calidos capitis morbos tollunt. Sic capi-

tis.

Digitized by Google

tis & capillorum etiam ſignaturam habere ſpongiolas illas, quæ cynorrhodo ſeu ſylveſtrium roſarum ramis adnaſcuntur, & ſomnum conciliare, unde & à Germanis Schlaff & Schlaffäpffel appellantur, & capillorum defluvium ſanare; quod etiam Plinius, *lib. 25. cap. 2.* docuit.

Capillis propria.

Capillorum vitiis & defluviis ob ſignaturam conferre capillum Veneris, polytrichum aureum, rutam murariam, muſcum capillarem, & ſpongiolas illas, quæ cynorrhodo adnaſcuntur, de quibus modò diximus, abrotanum, rorem Solis, lanuginoſum verbaſcum, muſcum arborum.

Oculorum ſignaturam habentia.

Oculis ea mederi dicunt, quæ ſunt luminoſa & ſplendida, & Soli vel calore vel alia ſignatura ita cognata, ut ſpiritum Solarem ea gubernare inde colligi poſſet; qualia ſunt flos Solis, helenium, hypericum, heliotropium, crocus, ſolſequium, chelidonium, flores tiliæ, buphthalmum, aurum, ſapphirus. Item, quæ ſignaturam oculorum habent, ut euphragia, ficut & uva lupina, quæ ſua bacca oculi ſignaturam habeat, calidisque oculorum affectibus medeatur. Eandem ſignaturam floribus ſuis referre buphthalmum, chamæmelum, calendulam, anſerinam.

Aurium ſignaturam habentia.

Signaturam aurium habere folia aſari, quæ auditum & cerebrum roborent; auriculam muris, quæ vermes in auribus enecet; cyclamini folia, cujus radices tinnitui aurium & ſurditati proſint.

Dentium ſignaturam habentia.

Dentium ſignaturam habere radices filicis illas, quæ ſquammarum more ſibi incumbunt & dentes referunt, doloribusque dentium medentur, eos vacillantes confirmant, ſcorbuticisque proſunt. Item ſemina granatorum & nucleos piceæ, qui & ipſi dentium doloribus medeantur: ut & hyoſcyamum, cujus folliculi ſemen continentes dentes molares referant, & dentiũ dolores mitiget.

Pulmonum ſignaturam habentia iisq; propria.

Pulmonibus ea eſſe cognata dicunt, quæ Mercurio & Jovi ſubjiciuntur, quæque ſpongioſa ſunt, rara, penſilia, humore tenui concreta, ut ſunt pulmonaria arborea, muſcus arboreus, qui inde Germanis Lungkraut appellatur, plurimisque pulmonis morbis utilis eſt: pulmonaria maculoſa, tuſſilago, digitalis, cervicaria, ſcabioſa, roſmarinus. Item ea, quæ calore aëreo abundant, & lanugine veſtiuntur, & colore accedunt ad albedinem cum viredine miſtam; ut verbaſca, quæ ideò, quod aëre abundent, pulmonibus & arteriis, imò ipſi cerebrò dicata ſint, & proinde vi ſpecifica juvent phthiſicos, cerebrum mundent, & deſtillationes longè potentius prohibeant, quam eclegmata vulgò uſitata, althæa, praſſium, veronica, botrys.

Cordialia & cordis ſignaturam habentia.

Cordialia medicamenta eſſe dicunt, quæ ſub dominio Solis ſunt, & colore flavo, atque aureo ſplendore, temperamentoque calido, & odore, ceu radiis exeuntibus Solem referunt, aut cor figura æmulentur;

Digitized by Google

ut ſunt aurum, poma aurantia, citria, granata, cydonia, meliſſa, nux moſchata, trifolium acetoſum, anacardium, quod palpitationi cordis à flatibus medetur, laurus, radices anthora; quæ venenis adverſentur & cordis palpitationi, nardus, crocus, hypericum, helenium. Eſſe tamen quandam inter hæc differentiam admittunt. Nam in univerſum cordi prodeſſe, ejus vires augere, contra venenum munire, melancholicos affectus & syncopen inhibere, aurum, meliſſam & poma aurantia. Reliquas in certis dyſcraſiis exhiberi, ut in frigida humida, cortices citri, nardum, laurum, calamintham; in calida ac febribus ardentibus ſuccum mali citri & granati: venenis reſiſtere, crocum, hypericum, citrium malum. Ad humores excrementitios circa cor diſcutiendos plurimùm prodeſſe helenium: in ſpirituum defectu nucem moſchatam & macim, ac inprimis vinum.

Epatica & epatis ſignaturam habentia. Epati appropriata eſſe ſcribunt, quæ ſunt ſub dominio Jovis, & aliqua ex parte Martis; quæ ſunt colore purpureo & ſanguineo, temperamento calido & humido, vel epatis ſignaturam habent, ut ſunt flores caryophylli ſylveſtris & hortenſis, bugloſſum, hepatica, aloë hepatica, trifolium aureum, glycyrrhiza, radices betæ, uvæ pallæ, bellides, aſparagi, borrago, roſæ rubræ, anchuſa, rubia tinctorum, lichen, quæ obſtructiones epatis aperit, & hinc Germanis Brun oder Steinleberkraut nominatur.

Veſiculæ verò fellis in epate magis mederi, quæ colorem habent flavum, tenuemque eſſentiam; ut ſunt agrimonia, eupatorium chamæpithys, rhabarbarum, centaurium minus & majus.

Splenetica & ſplenis ſignaturam habentia. Lieni dicata, quæ ſub dominio Saturni ſunt, colore fuſco, terreſtri & ſubviridi prædita, tortuoſam corporis diſpoſitionem habent, in locis declivibus, convallibus, uliginoſis, in putridis arboribus creſcunt, ſpleniſque ſignaturam obtinent; qualia ſunt, veratrum nigrū, polypodium quernum, ſena, tamariſcus, ceterach, lingua cervina, trichomanes, alarum, lapis Lazuli, armenus, tartarum vini.

Stomachi & ventriculi ſignaturam habentia. Ventriculo conferre ea, quæ humorem habent fortem, denſum & craſſum, & ventriculi ſignaturam habent, ut zinziber, nucem moſchatam, angelicam, leviſticum, ſmirnium, paſtinacam, carvi, cuminum, oluſatrum, gingidium, ſeſeli, raphanum, cæpam, ſcillam, allium, radices aronis.

Renibus propria. Renibus & membris generationi dicatis convenire medicamenta, quæ ſunt ſub Veneris & aliqua ex parte Lunæ dominio vel puro vel cum Marte miſtò, ſignaturàmque præferre ſuam humore ſeminali, odore & guſtu ſalaci, figura teſticulorum aliaque cognata. Et renibus quidem dicata eſſe univerſaliter camphoram, umbilicum vene-

Digitized by Google

Veneris, ſatyria, orchides, roſas albas, radicem polygonati, radicem cavam, tribulum aquaticum, been album & rubrum, moſchum, zibetum, nucem moſchatam, phaſeolos.

Teſtium ſignaturam habentia iisq́ propria. Teſtibus vel membris genitalibus eſſe familiaria ſatyria, orchides, bulbos, Lilium album, narciſſum, aronem, qui caule & baccis membrum virile referat, & inſignem vim frigiditatem membrorum genitalium in viris corrigendi habeat, nucem moſchatam, tribulum aquaticum, craſſulam, pedem pullo ris, nymphæam luteam & albam, ſtruthium. Itaque ſi partium harum vis luxuriet, eam ſupprimi poſſe plantis, quæ ſunt ſub dominio Saturni, quæ tamen loci ratione à Venere & Luna multum acceperint, ut nymphæa, nuclei tribuli aquatici. Si verò langueſcit vis naturalis, inſtaurari ſatyrio, orchidibus, bulbis & ſimilibus.

Veſicæ appropriata & ſimilia. Veſicæ appropriata eſſe, quæ ſunt ſub Saturni & Lunæ dominio, & veſiculis aut folliculis, quibus aut liquorem aut ſemen continent, veſicæ ſignaturam præ ſe ferunt, & in locis aquoſis naſcuntur; qualia ſunt alkekengi, ſtaphylodendrum, folliculi ſenæ, periclimenum, hypociſtis, ſemen plantaginis, fructus aſparagi, melanthion & ſimilia. Ita omnes plantas, quæ lapillos referunt, calculos frangere, ut ſemen milii Solis, ſaxifragiæ albæ radices, lapidem ſpongiæ, Judaicum, lapides cancrorum, percarum.

Uteri ſignaturam habentia. Utero convenire, quæ ſub Lunæ, Veneris, vel Saturni ſunt dominio, & uteri ſignaturam habent, ut flores ariſtolochiæ longæ, radices ariſtolochiæ rotundæ, bryoniæ, cruciatam, flores primulæ veris, flores liliorum alborum, aſarum, antheram roſarum & liliorum alborum, digitalem, meliſſophyllon, calaminthain, meum, lapidem aëtitem, item quæ, quod excernantur, purgationis menſtruæ ſignaturam habent, ut ſagapenum, opopanacem, myrrham, aſam fœtidam. Ex quibus pro diverſis uteri affectibus convenientia medicamenta eligenda docent. Ex. gr. humido utero convenire primulam veris, ariſtolochiam longam, aſarum, ſi ex iis balneũ paretur. In menſtruorum ſuppreſſione, myrrham, ſagapenam, aſarũ, calaminthain, meum, radices ariſtolochiæ longæ, antheram liliorum alborum, roſarum, lapidem aetiten: ad facilem conceptionem inſeſſus ex decocto foliorum populi albæ cum floribus liliorum alborum. Impedire verò conceptum ſtruthium, cum aſaro.

Inteſtinorum ſignaturam habentia. Inteſtinorum ſignaturam habere, quæ longas corporis circumflexiones habent; ut lupulum, rubum Idæum & vulgarem, œnanthen, volubilem, amaram, dulcem, vitem nigram, hederam, vitis viniferæ capreolos, ſariam parillam, cuſcutam.

Linguæ ſignaturam habentia. Linguam repræſentare ſtatuunt cynogloſſum, bugloſſum, linguam cervinam, linguam avis.

Manuum & pedum ſignaturam habentia. Manibus & pedibus aſſignant palmam Chriſti, & inſignem in doloribus articulorum vim habere; hermodactylos, qui humores ab articulis evacuant, ricinum, ſaniculam, leontopodium, & ad tremorem manuum & chiragram talia prodeſſe putant.

Planta aculeata. Contra dolores pungentes & acutos prodeſſe docent herbas, quæ aculeata habent folia, ut carduum Mariæ, carduum benedictum, eryngium, juniperum.

Planta nodoſa. Plantas, quæ nodoſas radices habent, contra tubercula & tumores varios utiles eſſe, quales ſunt ſcrophularia, quæ ita dicta, quod ſcrophulis medetur; radices aronis minoris, chelidonium minus, radices aſphodeli, liliorũ alborũ, ranunculus bulboſus, cæpa, allium, agaricus.

Plantas, quæ perforatæ ſunt, aut quæ figuram ſecuris, ſerræ, vel rei alterius vulnerantis referunt, vulneribus mederi, ut hyperici ſpecies, perfoliatam, lunariam minorem, conſolidam Saracenicam, ſaniculam, betonicam, ſerratulam, lunariam minorem; ſecuridacam, balſaminam fœminam, geranium, millefolium, verbenam, agrimoniam.

Plantas omnes, quæ ſuccum lentum & glutinoſum habent, item quæ gummi & reſinam fundunt, vulnera conſolidare docent; ut conſolidam majorem, fabariam, althæam, malvam, florem ſeu coronam Solis, viſcum, Nicotianam, aloen, myrrham, thus, ſanguinem Draconis, terebinthinam, maſtichen, gummi elemi, ſarcocollam.

Plantas, quæ maculoſa & ſquamoſa quaſi folia habent, ſcabiem, & omnis generis cutis fœditates ſanare referunt: quales ſunt ſcabioſa, ſucciſa, oxylapathum, ſcrophularia, polypodium, filix, lingua cervina, aſplenum, ſabina.

Animalium quorundam ſignaturam habentes Planta. Plantas, quæ ſerpentis, ſcorpionis, vel alterius animalis venenati figuram obtinent, eorum morſibus mederi ſtatuunt. Serpentariam nimirum majorem, quæ ſerpentem repræſentat, item ſpinam albam, in qua acutæ ſpinæ habent ſimilitudinem dentiũ ſerpentis, morſum ſerpentis ſanare: Orchidum illam ſpeciem, quæ à florum ſimilitudine μυώδης appellatur, apum ictibus conferre; pſyllii ſemen, quod pulices refert, fugare pulices; quæ caudã ſcorpii referunt, ut Scorpioidum varia genera, flores heliotropii, magnas vires ad plagas ſcorpionum ſanandas obtinere. Huc referunt ſcorzoneram, dracunculum majorem, chondrillam, ariſtolochiam longam, ophioglosſum, allium colubrinum, aconitum pardalianches, echium, doronicum, ocymaſtrum, heliotropium majus. De quibꝰ plura videantur apud Joh. Bapt. Portã, Quercetanum, in tract. de ſignat. rerum extern. & Crollium de ſignatur. rerum internis, qui prolixe hac de re agunt. Quercetanus tamen pro internis ſignaturis non illam figuræ, conformationis & colorum conſtitutionem cuiq; plantæ peculiarem intelligit: verum omnium

virium

Digitized by Google

virium ex tribus principiis, ſale, ſulphure & mercurio inveſtigationem. Nam ſapores à ſale eſſe dicit, odores à ſulphure, colorem ex utriſq; , ſed potiſſimum à mercurio provenire, & propterea plātas in his aliter atq; aliter diſpoſitas eſſe, prout plus de alio, de alio minus participant.

Signatura plantarum an aliquid indicent. Quæ omnia rejicienda non exiſtimo, neq; cum Libavio, *in Alchymia triumphante pag. 537. & in typo artis medicæ p. 125.* facilè dixero; *fortuitum eſſe, ſi reſpondeant res externis formis.* Neque enim figuræ externæ plantis fortuitò obtigerunt; ſed à facultate formatrice, quæ hanc vim à creatore Optimo Maximo accepit, impreſſa eſt. Et à quo, forma nimirum, pendet rei eſſentia, omnesq; internæ proprietates: ab eodem etiam producta eſt forma & figura externa. Etſi verò quid pleræq; figuræ & colores plantarum indigitent, & quo fine à ſapientiſſimo Creatore iis inditæ ſint, nobis ignotum eſt: tamen cum experientia teſtetur, in multis externas figuras virium internarum indices eſſe, eas non planè repudiemus; ſed ſuus, inter reliquos facultates medicamentorum inveſtigandi modos, locꝰ ſignaturis relinquatur. Præcipuè cum Galenici ipſi longa experientia compertum habeant, ea ipſa medicamenta pleraq; partibus, quarum ſignaturam habent, dicata eſſe atque inſervire. Exempli gratia, Pœoniam, papaver, ut dictum, capiti & cerebro; herbas capillares, capillorum vitiis mederi; radices filicis dentium dolorem curare; cordi prodeſſe mala citria; pulmonibus, muſcum arboreum; ſpleni, linguam cervinam, ceterach; utero, ariſtolochiam rotundam, radices bryoniæ; veſicæ alkekengi; teſtibus, ſatyrium & orchides; calculo, ſemen milii ſolis, radices ſaxifragiæ albæ, & alia plurima ex modo enumeratis. Omnino enim in his delectus habendus. Eſtq; in quibusdā ſignatura manifeſtior, quā in aliis, & quorundam vires magis perſpectæ, quam aliorum. Neq; etiam huic ſigno ſoli, vel ut primario, fidendū: ſed experientia inprimis conſulenda eſt. Neq; etiam cum Empiricis in quolibet capitis affectu medicamēta, quæ capitis figuram habent, exhibenda, ſed vires propriæ explorandæ, & quod ſaniores Chymici etiam faciunt, morbi natura conſideranda. Quis enim tam fatuus eſt, ut nucem moſchatam, quæ ſano, ſi moderatè ſumatur, utilis (nam etiam appropriata immoderatè ſumta nocere poſſunt, ut in croco videre eſt) in phrenitide aut alio affectu capitis calido exhibere velit.

Neque illud quoq; de nihilo eſt, quod ſingulis Planetis peculiares plantas ſubjiciunt. Experientia enim teſtatur, cœlum in hæc inferiora agere, non ſolùm calore & lumine, ſed & occulta influentia. Ac cum ſtellæ quælibet peculiares vires habeant, hinc accidit, ut aliæ cū aliis rebus ſublunaribus majorem ſympathiam habeant. Verum hæc non hodie primum à Chymicis inven-

inventa, ſed dudum ab Aſtrologis propoſita ſunt; de quibus omnibus prolixè tractat Joh. Baptiſta Porta, *in Phytognomonicis.*

An Verborum & characterũ aliqua vis ſit.

Secundo loco occurrit quæſtio; *An in medicina verborum & characterum aliqua vis ſit?* Etſi enim Galenici ſolum medicamentis ex mineralibus, vegetabilibus & animalibus petitis utantur: Paracelſus tamen verba & characteres addit, & morbos aliis remediis incurabiles verbis & characteribus curari poſſe ſtatuit. Ita enim Paracelſus, *lib. 1. Philoſophiæ ſagacis c. 6.* ſcribit: *Naturæ vires ſuas in verba imponit, ſicut in herbas & radices: ita in Gamahaos.* Et poſtea: *Imagines & characteres dicit eſſe pixides, in quibus magus ſiderum vires aſſervet.* Ac pluribus hac de re agit, *in lib. de occulta Philoſophia, titulo de characteribus*, ubi morbos, qui nullo alio remedio, neque auro potabili, neque quinta eſſentia antimonii curari poſſunt, characteribus curari poſſe ſtatuit; & fas eſſe hoc facere ſcribit, quoniam in hominis ſalutem cedat. Imò integrum eſſe, à diabolo remedia accipere, ut ſupra *è libro de origine morbor. inviſibilium* dictum eſt.

Verba quid & quæ eorum vis.

Verum primò verba quod attinet, quanquam vox ipſa naturalis ſit: non tamen ſignificat φύσει, ſed θέσει non natura, ſed pacto, & ex hominum conventione. Nam ſi ſignificatio naturalis eſſet, & ex ſua natura ſignificarent verba, ea omnes intelligeremus, nec tanta eſſet linguarum varietas, nec unum verbum apud diverſas Gentes diverſa ſignificaret. Cogitatio quidem apud omnes eadem eſt: ſed verba ſeu notæ, quibus exprimitur, ſunt diverſiſſimæ, atque eadem etiam verba apud diverſas gentes diverſiſſima ſignificant. Cum ergo primi inventores verba tantum notas rerum eſſe voluerint, quibus animi ſui ſenſa declararent: præter hoc nullam vim habent verba, nec aliquid operantur. Nam omne principium operationis, quo alterantur & mutantur corpora, qualitas eſt, naturaliſque potentia: reſque per qualitates ſunt efficaces.

Verba ignota & peregrina.

Quod verò verba ignota attinet, docuit quidem Paracelſus, *lib. 1. Philoſoph. ſagac. c. 6.* naturam vires ſuas in verba impoſuiſſe, ſicut in herbas & radices. Verum dicit hoc, non probat. Hoc potius verum eſt, quod de myſteriis Ægyptiorum, *cap. de divinis nominibus*, Jamblichus Porphyrio quærenti, cur Sacerdotes utantur nominibus quibusdam nihil ſignificantibus, reſpondit: *Omnia ejusmodi nomina ſignificare aliquid apud divos ſeu dæmones.* Dæmones nimirum ſuis cultoribus olim indicarunt, quibus verbis, ſignis & imaginibus coli & invocari vellent: atque ita ex pacto valent. Ideoque ſi aliqua eorum efficacia deprehenditur: ea non verborum eſt, quatenus verba, ſed verba illa valent ex pacto, & quidem eo, quod initum eſt cum eo, qui primus eam diſciplinam à diabolo accepit. Unde accidit nonnunquam, ut iis, qui talia

verba

verba & conjurationes legunt, etſi non intelligant, quid ſignificent, nihilominus diabolus ex pacto adſit. Cujus rei exemplum recenſet Martinus Delrio, *diſquiſit. Mag. lib. 2. q. 29. ſect. 1.* de Cornelio Agrippa, qui cum Lovanii commenſalem haberet nimis curioſum, accidit, ut peregrè abiret aliquando Agrippa, & uxori, quam poſtea repudiavit, claves muſei traderet, additâ prohibitione, ne quem ingredi ſineret. Cum verò importuna & inſtanti petitione copiam ingrediendi impetraſſet adoleſcens, ac in libellum conjurationum incidiſſet, & in eo legiſſet, janua pulſatur; & cum ille legendo pergeret, iterumque janua pulſaretur, nec juvenis reſponderet, Dæmon ingreditur, quærítque, cur vocatus eſſet, territoq; ob metū juveni nec reſpondenti fauces & ſpiritum intercluſit. Ergo ſi quid verbis perficitur, à majore & ſuperiore vi id omne dependet, & ex pacto cum dæmonibus, qui ita illudunt hominibus, iisq; perſuadent, verba præſtare, quæ ipſi perficiunt, verbis illis ex pacto provocati.

Verba ſacra.

Quod verò verba ſacra attinet, abuſus hic illorum eſt longè maximus. Paulus enim, *2. ad Timoth. cap. 3. v. 16.* omnes uſus Sacræ Scripturæ exprimit, *πᾶσα γραφὴ*, inquit, *θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ. Tota ſcriptura divinitus eſt inſpirata, & utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad inſtitutionem, quæ eſt in juſtitia.* Hujus verò uſus nullam mentionem facit. Neque lingua Hebræa, Chaldæa, vel quæcunque alia hic majorem vim habet, quam reliquæ.

Augerii Ferrerii de verbis & characteribus opinio.

Auger. Ferrerius, *lib. 2. Method. cap. 11.* peculiarem hac de re habet opinionem. Is enim cum & antiquos Medicos hoc curandi genus uſurpaſſe legeret, ut apud Trallian. *lib. 9. c. 4. lib. 12. cap. 7. lib. 10. c. ult.* Aëtium, & alios videre eſt: à recentioribus verò ad ſanguinis profluvia, ad epilepſiam, ad partus difficultatem, ad febres, vulnera, fiſtulas, luxationes, hernias talia non pauca uſurpari videret; ut ex Fernel. *lib. 2. de abditis rerum cauſ. c. 16.* patet: Experientiæ & tot illuſtrium virorum autoritati fidem habendā eſſe exiſtimat, & iis, quæ ſenſibus expoſita ſunt, contra venire, ſani hominis non eſſe; Doctorum verò experientiam inficiari, temerarium eſſe putat.

Curationis autem eventum non è characteribus, non ex carmine provenire ſcribit, ſed ex vi animi confidentis & cum patiente concordis. Tantam enim vim eſſe animi noſtri, inquit, ut, ſi quid ſibi perſuaſerit honeſti, atque in ea perſuaſione firmiter perſeveraverit, id ipſum, quod concepit, agat & potenter operetur: modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnantem ac diffidentem. Nam ſi fidentem & adjuvantem habuerit, citius, quod intenditur, perficit: ſi neque fidentem, neque diffidentem,

nihilominus vim animi agentis operari. At ſi fortè æger diffidat, aut planè ridiculum exiſtimat remedium, aut circumſtantes habeat, qui fidem elevent, & remedium coram illo contemnant, præcantanti nullam vim eſſe, quia perſuaſioni ſuæ repugnantem habeat alterius animum. Si verò citra fidem ad incantandum acceſſerit, operam ludere; niſi fortè tam ſtupidum alterius animum nanciſcatur, ut ſimulatione ſe decipi non ſentiat.

Verum nec hæc Medici aliàs docti opinio toleranda eſt. Nam cum imaginatio, cogitatio & animi perſuaſio ſit actio immanens, neque ex corpore in patiens tranſeat: aliquid in alieno corpore operari non poterit; neq; verbis aliquid a loquente, quæcunque etiam cogitet & imaginetur, in rem, quæ incantatur, derivabitur. Et ſi Medici firma perſuaſio eſt principalis cauſa hujus curationis, qui fit, quod non quibuslibet verbis curatio perficiatur, ſed definitis quibusdam? Nam etſi Ferrerius putet, virum doctum & ſibi conſtantem non ſolùm, quæ vulgo probata dicuntur, verum quoque alia à ſe inventa, vel quæcunque illi ad manum aut in mentem venerint, uſurpare poſſe: tamen nondum ejus rei ſpecimina edita ſunt, ſed certis quibusdam carminibus verbisq; vis ea ab autoribus tribuitur: aut ſi quibuslibet idem poteſt fieri, cauſa non eſt in Medico, ſed in ægroto, ut mox dicetur. Et ſi vis curandi, ut ipſe Ferrerius concedit, nō eſt in carminibus & verbis, ſed in cogitatione ac imaginatione Medici; quid opus verba accedere? & cur Medicus tacitus non id præſtaret, quæ loquens?

Nimirum ſi verba aliquis effectꝰ ſequitur, quem ex ſe habere non poſſunt, neceſſe eſt, ut fiat à dæmone, ut antea dictum: aut ſi dæmonis auxilio id non perficiatur, vi imaginationis ægri perficitur; qua ratione ipſe Hippocrates fiduciam ægri ad morbi depulſionem conferre dixit. Id quod ipſe Ferrerius confitetur, dum ſcribit, ſi æger diffidat, aut remedium tale ridiculum exiſtimet, incantationis nullam vim eſſe poſſe: Contra verò etſi Medicus citra fidem & perſuaſionem ad incantandum acceſſerit, nihilominus effectum ſequi, modò æger Medico incantanti fidem habeat, & tam ſimplex ac ſtupidus ſit, ut ſimulatione ſe decipi non ſentiat. *Ubi, quamverba habere videntur, unde?*

De Characteribus & Sigillis ferè eadem ratio eſt. Equidem non Paracelſus primò vel Chymici Characteribus & Sigillis aliquam vim tribuerunt; ſed jam olim Aſtrologi & hos ſecuti quidam Medici, atq; imprimis Magi. Nam, ut Plinius hac de re ſcribit, *lib. 30. natural. hiſt. cap. 1. Magia fraudulentiſſima artium plurimum in toto terrarum orbe plurimisq; ſeculis valuit. Autoritatem,* idem inquit, *illi maximam fuiſſe, nemo miretur: quandoquidem ſola artium tres alias imperioſiſſimas humanæ mentis complexa in unam ſe redigit. Natam primò in Medicina nemo dubitat, ac* *Characteres.* *Magiæ origo.*

ſpecie

ſpecie ſalutari irrepſiſſe, velut altiorem ſanctioremq́; , quàm Medicinam. Ita blandiſſimis deſideratiſſimisq́; promiſſis addidiſſe vires religionis, ad quam maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atq; ut hoc quoque ſuggeſſerit, miſcuiſſe artes Mathematicas, nullo non avido futura de ſe ſciendi, atque ea è cœlo veriſſimè peti credenti. Ita poſſeſſis hominum ſenſibus triplici vinculo in tantum faſtigium adolevit, ut hodiè etiam in magna parte gentium prævaleat, & in oriente Regum Regibus imperet. Et revera ita, ut Plinius ſcribit, ſeſe res habet, paſſimque ex Medicorum & aliorum libris patet. Antiquum jam eſſe, jaſpidi draconem inſculpere & annulis inſerere, ex Galeni, *lib. 9. de ſimplic. Medicam. facultatibus, cap. de lapidibus*, videre eſt. Alexand. Trallianus, *lib. 10. in fine*, Herculis erecti ſuffocantis leonem imaginem lapidi inſculptam ac annulo aureo incluſam Colicæ mederi ſcribit: atque *ibidem*, quaſi rem ſacram & non niſi ſacris hominibus communicandam, contra Colicam hunc annulum commendat. Decimo ſeptimo vel 21. die lunæ accipere jubet annulum ferreum, ac circulum ipſius octangulum efficere, atque in octangulum inſcribere, *Φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολή: ἡ κορυδαλὸς ἐζήτει*, Fuge fuge, heu bilis: alauda quærebat. Subjectum autem ſignum in annuli caput ſcribere jubet. Et *lib. 10. cap. 1.* contra podagram commendat laminam auream, in qua, Luna in libra vel leone conſiſtente, inſcriptus ſit verſus Homeri: *τετρήχει δ' ἀγορή· ὑπὸ δ' ἐστεναχίζετο γαῖα*. Qualia paſſim alia quoque habet Trallianus. Plurimos verò tales characteres propoſuit Paracelſus, *in lib. archidoxeos Magic.* Ipſe tamen, *in lib. de Philoſoph. occulta cap. de Characteribus*, omnibus characteribus, ſignis, pentaculis, ſigillis præfert duo; unum, in quo certæ figuræ inſcribitur nomen Adonai; alterum, in quo itidem peculiari figuræ inſcribitur quinque ſyllabarum nomen Dei tetragrammaton. (quaſi v. tetragrammaton nomen Dei ſit) Atque hæc ſigilla contra dæmones omnesq́; incantationes prodeſſe & mira præſtare ſcribit. Neq; eo modo ſe nomen Dei prophanare, aut in vanum uſurpare putat: cum iſtis utatur in hominis commodum, morbosque ab incantatione ortos, & nullo alio medicamento curabiles hiſce mediis curet.

Verum non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Neque dum monſtravit Paracelſus, unde hæ figuræ ſuam efficaciam habeant: etſi confidentiſſimè ſcribat, eas è fundamento veritatis provenire. Nec alii, qui characteribus efficaciam aliquam tribuerunt, ut Pomponatius, Alb. Magnus, & Aſtrologi in reddenda effectuum, quos characteribus & ſigillis aſſignant, cauſa ſibi conſtant. *Characteribus unde.*

Quidam è cœlo vires iſtas deducere conantur, & quidem alii aliter. Conciliator, *differentia 101.* ex illo *1. Opinio.*

Ptolomæi, *in centiloquio: vultus ſublunarium ſubjectos eſſe vultibus cœleſtibus*, id eſt, ſpecies animalium mundi inferioris ſubjici cœleſtibus imaginibus, ſtatuit, cœleſtem ſcorpionem inferis dominari ſcorpionibꝰ, ſerpentem ſerpentibus.

Verum ſit ſanè (quod tamen nondum ab iis probatum) ſcorpiones inferiores ſubjici ſigno Scorpii in cœlo: ſed quid hoc ad ſcorpionem gemmæ inſculptum? Certè ſculptꝰ vel pictus canis vel ſcorpius non eſt ſub eodem genere cum cane vel ſcorpione animali.

Alii vim illam inſtillari ſigillis à cœlo & ſtellis dicunt, ſpiritumque aſtralem in ea influentem & immiſſum in mundo ſublunari, metallis, lapidibus & plantis illis ſe non accommodare tantùm, verum etiam in eorum ſubſtantiam occultè ſeſe ingerere, cum quibus mutuum & ſympatheticum in prima creatione adeptus eſt conſenſum, familiaritatem mox & continuationem.

Verum concedatur ſanè, cœlum & ſtellas non tantùm, quod vult in hac quæſtione Eraſtus, *part. 1. Diſput. adverſus Paracelſ. pag. 151.* hæc inferiora calefacere & illuminare, atque hoc modo ut cauſſam generalem & communem tempore quolibet unum effectum rebus cunctis demittere: ſed ſtatuatur etiam, certas ſtellas peculiares vires per occultas influentias in hæc inferiora ingerere, & ea, cum quibus habent familiaritatem, peculiariter afficere, atq; aliam ſtellam cum ſmaragdo, aliam cum adamante, aliam cum roſa, aliam cum alia planta habere familiaritatem. Verum quid ad hoc faciunt figuræ & characteres inſculpti & adſcripti? cur illas ſuas vires aſtra non æquè in metalla vel gemmas integras, nulliſq; characteribꝰ inſignitas infundunt, quam in eas, in quas tales characteres inſculpti ſunt? Certè Pœonia juſto tempore collecta, aliæque plantæ, atq; alia omninò omnia, quæ amuletorum naturalium loco uſurpantur, vires ſuas exſerunt, magnes trahit ferrum & movetur ad polum, ſine omni figura vel charactere inſculpto. Unde rectè, ut ſupra dictum, Galenus ſtatuit, Jaſpidem eaſdem vires habere, ſive illi ſignum ſcorpii inſculpatur, ſive non.

Alii ita ſe expedire conantur, dum dicunt, Individua, cum incipiunt eſſe ſub determinata conſtellatione, accipere mirabilem quandam facultatem operandi vel patiendi, præter eam, quam habent à ſpecie. Sed ſit hoc ita: tamen gemma vel metallum non tunc fieri incipit, cum ſculpitur, ſed antea erat, & quidem individua ſubſtantia erat, atque ex ipſorum etiam ſententia aſtralis ſpiritus & vis in ſubſtantiam, cum qua συμπάθειαν habet, ſeſe inſinuat. Inter ſubſtantias nimirum naturales eſt occulta quædam familiaritas & συμπάθεια, non verò inter ſubſtantias naturales & figuras artificiales. 3.

Alii in ea ſunt ſententia, figuram quidem non eſſe principium operatio- 4.

Digitized by Google

rationis, ſed tamen ad operationem plurimum conferre. Nam deformis figura in animo hominis triſtitiam; pulchra, gaudium adfert: & per inſtrumenta artificum, pro ratione figurarum, variæ fiunt operationes, aliæ per ſerram, aliæ per ſecurim.

Verùm nec hæc alicujus ſunt momenti. Quæ enim eſt pulchritudo vel deformitas in imaginibus & characteribus hiſce? Et cum pulcra delectent, cùm videntur, quomodo hæc hominem delectare poterunt, cum veſtibus tecta geſtētur aut rarò adſpiciantur? & quid ad illam pulchritudinem varia nomina & quidem ignota faciunt? Inſtrumenta artificum quod attinet, facit figura quidem ad operationes, quæ fiunt per motum localem: non verò ad operationes, quæ per alterationem fiunt. In his figura nihil poteſt; gemmæque, ſi quas vires naturales habent, ſub quacunque figura illas exſerunt; ſcribitque Galenus de Jaſpide, *loco ſupra allegato*, ſe ejus vim æquè expertum fuiſſe, ſine figura ſcorpii, ac cum ea.

Vires quas Characteribus adſcribunt.

Neque alii etiam quid probabile ſaltem pro Characterum & Sigillorum viribus hactenus adferre potuerunt. Et qui poſſent tam abſurdorum dogmatum rationes & cauſas reddere: cum ſigilla non ſolùm morbos depellere; ſed alia etiam hominibus omnibus gratioſum reddere; alia ſcientiam, ingenium, memoriam; alia principum favorem, alia victoriam in bello & cauſis civilibus, alia felicitatem in aucupio, piſcatura, venatione, mercatura; alia amicos fidos conciliare; alia hominem ad ſummos honores evehere; alia omnium votorum hominum compotem reddere, & neſcio quæ alia præſtare, ſcribant?

Duo enim ſunt in Sigillis, Materia & Character, quorum neutri illa vis adſcribi poteſt. Materia à Natura eſt, & vires iſtas non habet, quod ipſi confitentur: & ſi haberet, ſine figura & charactere haberet; quo modo magneten ferrum trahere, & alias gemmas ſuas vires ſub quacunque figura & ſine characteribus habere conſtat, ut antea dictum. Characteres ab artifice ſunt, & vires iſtas nec ab artifice, nec à ſeipſis habere poſſunt. Characteres enim ſunt ab idea in mente artificis, quæ in exteriora non agit. Ex ſe vero nihil niſi figuræ ſunt. Figurarum autem in agendo nulla eſt efficacia, ut pote quæ qualitates ſaltem quantitatis ſunt. Omnis enim agendi vis eſt principaliter à ſubſtantia, quæ per ſuas qualitates eſt efficax. Atque actio inter contraria ejuſdem generis, qualia nō ſunt naturalia & artificialia; inter quæ Characteres. Nec artificialia in naturalia agunt, eaque alterant & afficiunt, quatenus talia: ſed in ea agunt, quatenus materiam naturalem habent: & contra res naturales non alterant aut afficiunt res artificiales, quatenus tales; ſed quatenus ex materia naturali conſtant. Et proinde imagines vel nomina in-

Characteris vis refutatur.

Vis agendi unde.

ſculptæ materiæ nihil per ſe præſtare poſſunt, materiaque, ſi afficiatur à cœlo, æquè afficitur, ſi nullam imaginem ſculptam habeat; nullamque peculiarem vim cœleſtium corporum influxus recipiendi characteres, figuræ ac verba materiæ inſculpta ei tribuere poſſint.

Neque etiam à cœlo vires has accipere poſſunt. Licet enim materia, è qua facta ſunt, vires aliquas à cœlo accipere poſſet: tamen illam recipere poſſet ſine characteribus: neque hactenus ulla probabili ſaltem ratione monſtratum eſt, ad influentiam & vires aſtrorum recipiendas aliquid facere poſſe tales characteres. Neque characterum cum cœleſtibus ſimilitudo aliqua hoc facit; cum rerum naturalium cum rebus naturalibus, nō artificialibus imaginibus earum conſenſus ſit: Præterea imagines conſtellationibus & aſteriſmis ex hominum arbitrio & voluntate docendi cauſſa impoſiti ſunt, qui aſteriſmum, quem piſcem aut ſagittarium nominant, alio nomine appellare potuiſſent: ſicut hoc ſeculo Hollandi ſignis illis meridionalibus, quæ in ſuis navigationibus obſervarunt, liberrimè & pro ſuo arbitrio nomina impoſuerunt.

Cum ergo ex nulla naturali cauſa vis aliqua ſigillis & characteribus adſcribi poſſit, ſi aliqua ſicut Paracelſus, Arnoldus de villa nova, Thurneiſerus & recentiores alii multa de his producunt, in iis efficacia deprehendatur, ea vel imaginationi adſcribenda, ut antea de verbis dictum, omnibusque notum eſt, maximam vim eſſe imaginationis: vel ſi abs hac ſit, à cauſſa ſupernaturali illa pendeat neceſſe eſt: & quidem à dæmonibus, qui characteribus talibus, vi pacti, quod olim cum ſuis cultoribus inierunt, ſignis tacitè invitantur & advocantur. A gentilibus enim ſuperſtitioni & idololatriæ deditis talia ortum habent, dæmonesque talia ſigilla & characteres quaſi teſſeras militares ſibi conſtituerunt. Et proinde ex pacto ſive implicito ſive explicito valent, eo nimirum, quod diabolus cum eo iniit, qui primus ab eo hanc diſciplinam hauſit. Agit nimirum id diabolus, ut conſtitutas à ſe ſuperſtitiones confirmet ac ſtabiliat, easque hominum mentibus inſerat, vel inſertas confirmet & propaget, ac hominem à Creatore ſuo, mediisq; ab eo creatis & in ſalutem hominum ordinatis, ad ſe quocunque modo avertat. Ideoque talia nihil aliud ſunt, quam noctuæ quædam diaboli; quibus ad aucupia animarum humanarum utitur. Ac proinde tolerandum non eſt, quod Phædro, *in chirurgia minore*, ſcribit, in tali cura characteriſtica majora & miraculoſiora deliteſcere abſcondita myſteria majorum Patrum & antiquorum Prophetarum, quam fas ſit profari. Debuiſſet homo temerarius prius demonſtrare, vel à Deo & natura, vel arte cha- *Contra Phædronem.*

characteribus & verbis conſtellatis, quæ appellat, tantam vim inditam eſſe, quam in alios Medicos ita debaccharetur, eosque blaſphemos alaſtores, qui honorem Deo in ſummis & miraculoſis characteriſticæ curæ operationibus detrahãt, nominaret. Is Deum honorat, qui Dei opera, qualia ab ipſo condita ſunt, contemplatur, admiratur & celebrat. In DEUM verò injurius & impius eſt, qui rebus vires, quas nec a Deo, nec ab arte acceperunt, tribuit.

Et Patres primi ac antiqui Prophetæ, quos cura characteriſtica uſos ſcribit, non ſunt ii, quorum in ſacris literis fit mentio; cum talia ſuperſtitioſa ipſos adhibuiſſe, nullo argumento probari poſſit; ſed illi, quorum *in Aſclepio Hermet. Triſmegiſt.* fit mentio his verbis: *Quoniam proavi multum errabant contra rationem Deorum increduli & non advertentes ad cultum religionemq; divinam; invenerunt artem, qua Deos efficerent; cui inventæ adjunxerunt virtutem de anima mundi convenientem, eamq; miſcentes. Et quoniam animas facere non poterant, evocantes animas dæmonum vel angelorum eas indiderunt imaginibus ſuis diviniſq; myſteriis, per quas ſola idola & benefaciendi & malifaciendi vires habere potuiſſent.* Atque alii omnes, qui characteres iſtos probaverunt & defenderunt, damnatæ Magiæ & ſuperſtitionibus dediti fuerunt, Platonici ſcilicet, ſtudioſiſſimi dæmonum cultores, Cornelius Agrippa, Paracelſus & ſimiles de Magia infami ſuſpecti.

Neque valet, quod dicunt, talia fieri ſine dæmonum invocatione & adjuratione, aliisque modis illicitis, ſed vi naturali operari. Nam primò ipſis probandum erat, peculiares virtutes talibus ſigillis, quas metalla & gemmæ ex ſe non habent, ineſſe: quod niſi probaverint, mediis illicitis & à Deo non ordinatis, & in natura non propoſitis utuntur. Deinde etſi pactum cum diabolo & conjuratio explicita non accedit: implicita tamẽ adeſſe poteſt, agnoſcitque diabolus iſtas quaſi teſſeras ſuis cultoribus ſemel propoſitas. Et quis eorum, qui omnem ſuperſtitionem & idololatriam in talibus ſigillis abeſſe defendunt, nobis explicare poteſt, quid illi miri characteres, &c, ut Apulejus nominat, ignorabiliter literati, & ignota verba, quæ apparent in ſigillis à Paracelſo, *in archidoxi Magica & alibi*, propoſitis ſignificent; aut fidem ſuam interponere, illas figuras & ignota verba non diaboli teſſeras eſſe; quibus ſuos cultores ſibi devinxit? Quid ſtudioſo illi Lovanienſi in Muſeo Cornelii Agrippæ acciderit, antea dictum. Et æquè prohibitum ac nefas eſt, diabolum implicitè, quam explicitè & expreſsè colere. Unde prima Eccleſia gentibus ad Chriſtianam fidem converſis mandat, *in actis Apoſtoli.* ut abſtineant ab idolothytis, ſeu iis, quæ diabolo conſecrata erant.

Characteres Magici teſſeræ diabolis.

Sed

An liceat Magicis auxiliis ad morbos pellendos uti.

Sed, inquit, Paracelſus: Ergone ægri relinquendi & omni auxilio deſtituti deſerendi erunt; cum medicamenta illa naturalia, & quæ morbis à naturalibus cauſis opitulantur, morbis per veneficia & à diabolo inductis nihil auxilii adferant? Hic ſciendum, primò falſum eſſe, nullos morbos per Magiam inductos mediis naturalibus ſanari poſſe; cum exempla talium morborum curatorum apud Medicos occurrant. Neque enim omnes morbi à diabolo inducti ſine cauſis naturalibus, ſed ſæpe miniſterio rerum naturalium producuntur, qui proinde cauſis illis remotis per media naturalia tolluntur; accidentibus inprimis precibus, & firma in Deum fiducia. Ita obſeſſis quibusdam à diabolo purgantia melancholiā medicamenta utiliter exhibita ſunt; extantque ejus rei hiſtoriæ in centuriis curationum Rulandi & alibi. Eſt enim humor melancholicus, ut vulgò dicitur, balneum diaboli. Sic per purgantia capilli, acus, ligna & alia miranda, quæ de veneficio ſuſpicionem non levem moverunt, vomitu & per alvum dejecta ſunt, ægriq; inde convaluerunt. Et ſit ſanè, ut nihil opis à mediis naturalibus in talib9 morbis percipiatur: non tamen ad diaboli auxilium confugiendum eſſe, jam ſupra pluribus monſtratum. Omnia diaboli auxilia ſuſpecta & fraudulenta ſunt, qui ſanat corpus, ut lucretur animam, hominemque à Deo adverſum ſibi devinciat: morbusque quilibet acerbiſſimus, imò mors ipſa, ſanitate à diabolo impetrata optabilior.

In deſperatis morbis quid agendum.

Quid ergo, inquies, ægro agendum, ſi nec à mediis naturalibus auxilium ſperari poteſt, nec à diabolo auxilium petere licet? Contraria contrariis curari rectè dicunt Medici; idque & hic obſervandum. Si ergo à dæmone inductus ſit morbus, auxilium divinum ei opponendum, illudque precibus ardentibus animoque in Deum confiſo implorandum. *Dominus occidit & vivificat; deducit ad inferos & reducit; onus imponit, & tamen eſt ſalus noſtra.* Ipſe invocandus in die afflictionis, & eripiet nos: Ipſe ſanabit, quando & quomodo volet. Imò ſi Domino non placet à morbo liberare, nihilominus cum Davide dicendum: *Etſi me occidat Dominus; tamen ſperabo in eum.*

Curatio Magnetica.

Cognata huic quæſtioni eſt alia, *de curatione*, quam appellant, *Magnetica & vi amuletorum.* Multos rerum naturalium effectus eſſe, qui non per contactum corporeum, ſed virtualem, ut appellant, afficitur, nemo hodiè, niſi rerum naturalium planè ignarus, negat. Ita Galenus, *6. de ſimpl. medic. facult. titulo; Glycyſida*, pœoniam collo ſuſpenſam epilepſiæ mederi ſcribit; quod & Fernelius, *lib 2. de Abdit. rerum cauſis c.17.* & alii Medici plurimi confirmant. Ungulam alcis ſpaſmis prodeſſe, vulgò quoque notum. Aëtitem femori alligatum partum promovere, Dioſcorid. *lib. 5. c. 1:8.* tradit, obſerva-

ſervavitque idem Valeriola, *lib.1.obſ. 10.* De Satyrio Erithronio Dioſcorid. *lib.3.cap.127.* & Plin. *lib.26.cap.10.* ſcribit, vel manibus ſolùm detentum libidinem vehemĕter promovere. Sic lapis hæmatites & bubo exſiccatus, manibus tam diu detenti, donec incaleſcant, hæmorrhagias ſiſtunt. Garcias ab orto, *de aromatibus Indicis, lib.1. cap.53.* refert, lapidi Alequecæ in India Orientali eam vim ineſſe, ut vel de corpore ſuſpenſus ſanguinem ex quacunque parte effluentem ſiſtat. Tincam piſcem admotum corpori ictero mederi omnemque bilem in corpore effuſam ad ſe attrahere, referunt Conradus Geſnerus & Kentmannus. Quanta lapidis Nephritici geſtati ſaltem ad pellendum arenulas & calculos ſit efficacia, cum alii docent, tum prolixè monſtrat Matthæus Unzerus, *de Nephritid. lib.1. cap.24.* Quis non audivit, contacta torpedine per tridentem, piſcatoris manum obſtupeſcere? Umbras quoque arborum quarundam noxias eſſe, notum eſt. Quis eſt, qui vel non viderit, vel fando non audiverit, nonnullos conſpectum felis, alios verò ejus, quam etiam non vident, in ciſta incluſæ præſentiam ferre non poſſe, ſed animo linqui, nec melius habere, antequam felis remota ſit?

Actiones Magneticæ quæ, & unde dictæ.

Inter reliquas verò omnia cum admiranda vis ſit magnetis, cùm in trahendo ferro, tùm in converſione ad polum: *actiones* ejusmodi, quæ ſine contactu corporeo perficiuntur, à magnete, *κατ' ἐξοχὴν*, *Magneticæ* hodie appellari ſolent. Quæ cum ita ſeſe habeant, & tot paſſim experimenta ſuppetant, facere non poſſumus, quin actiones tales magneticas, quæ absque corporis contactu per occultam rerum ſympathiam & antipathiam fiunt, admittamus. Sunt nimirum multæ rerum *ἀπόρρ<u></u>ιαι*, quæ quidem ſenſibus non percipiuntur, à quibus tamen rerum, quæ ſe corporaliter non contingunt, occulta *συμπάθεια* & *ἀντιπάθεια* dependet. Et qui tales rerum conſenſus negare velit, eum vel rerum naturalium ſummè imperitum, vel temerarium in iis, quæ experientiâ probantur, negandis eſſe oportet.

Eraſti contra actiones magneticas ſententia.

Neque hic Thomæ Eraſto, viro aliàs doctiſſimo, aſſentiri poſſumus, qui, *diſput contra Paracelſ. part. 1 pag. 187. & ſeq.* omnes tales rerum occultarum conſenſus negat, ſcribitque, maximam partem eorum, quæ de hac occulta antipathia rerum ſcripta reperimus, vana falſaque eſſe; & ſe ex plurimis, quorum facere periculum licuerit, nullum inveniſſe verum, præter quam, quæ rationem habent imperitis etiam agricolis cognitam: & quæ de gemmarum occultis viribus dicuntur, meras nugas eſſe; nihilque hac in parte veri eſſe concedit, niſi quod à manifeſtis qualitatibus dependeat.

Verum enim vero anne & Magnes ferrum trahit & ad polum movetur ob manifeſtas qualitates?

Nullo modo certè. Quod cùm negare non poſſit: ex uno naturæ miraculo non oportere plura ejuſdem generis introducere, contendit. Verùm talia miracula, ſi libuiſſet, plura in natura obſervare potuiſſet: obſervaruntque alii viri docti talia non pauca. Et quamvis non negem, aliquam partem eorum, quæ paſſim apud autores exſtant, vana ac falſa eſſe: magna pars tamen vera eſt: etſi multa ex iis eorum Philoſophorum, qui qualitatibus primis occæcati ſunt, oculos effugiant: tantùm abeſt, ut ab imperitis agricolis cognoſci poſſint.

Neque magni momenti ſunt, quæ, *part. 4. diſp. contra Paracelſ.* contra amuleta, & quæ, quæ in diſtans fiunt, actiones affert. *Cùm naturalia* πάθη, inquit, *ſive propter formam ſubſtantiæ effectricem, ſive propter certum temperamentum rebus ſubjectis inſint: non aliter mutantur, quàm per ſenſibilium qualitatum alterationem, ſive temperamenti mutationem. Quippe forma ſubſtantialis per ſe neq; corrumpitur, neque mutatur non mutato temperamento, &c.* Et mox: *Certo certius eſt, pharmaca nulla poteſtate latente morbos abigere, niſi quæ cauſſam expellere, vel morbum ipſum delere poſſunt.*

Verum enim verò, malè præſupponit Eraſtus, nullas in rebus dari qualitates, præter eas, quæ fluunt à temperamento primarum qualitatum, aut ſi dentur, quæ fluant à forma, non mutari poſſe, niſi temperamento mutato ſenſibilium qualitatum. Experientiâ enim multiplici conſtat, dari multas occultas qualitates, quæ ab ipſa forma ſubſtantiali, non mediante temperamento primarum qualitatum, fluunt. Hæ ergo qualitates cùm ſui generis qualitates contrarias habeant, unde fit rerum antipathia: poſſunt illæ qualitates mutari, non mutato temperamento. Nec illud admitti poteſt, quod putat: occultas qualitates non niſi proxima, & quæ contingunt, corpora afficere; in remotiora verò, & inter quæ aliquid interjectum ſit, non agere. Reperiuntur enim, ut jam aliquoties dictum, inter quos & feles ea eſt antipathia, ut ad præſentiam felis etiam ciſtæ incluſæ, & quam non vident, animo deficiant. Et magnetis vires trahendi ferrum nullo obice aut obſtaculo impediri poſſe, ac per tabulam interpoſitam ferrum à magnete trahi ipſa experientia conſtat. Et quod Eraſtus negat, ferrum à magnete per medias carnes & cutem trahi, id affirmat Ambroſius Paræus, *lib. 7. Chirurgiæ cap. 15.* Ubi refert, Chirurgum quendam hernias puerorum curaſſe magnete in tenuiſſimum pulverem redacto & cum polenta exhibito, inguine verò, qua præcipitabatur inteſtinum, melle inuncto & ſubtili ferri limatura aſperſo. Quod etiam impoſſibile eſſe putat, fruſtum lapidis aut radicis appenſum cuti tantam vim morbifici humoris educere, aut morbum adeò terribilem jugulare poſſe, id impoſſibile

planè

Digitized by Google

planè non eſt. Etſi enim ſenſibiliter humores vitioſos non educat: in cauſſam tamen morbificam agere alio modo talia poſſunt. Etenim non ipſi humores, quatenus tales, cauſſa epilepſiæ ſunt, ſed malignum illud in humoribus & prava humorum διάθεσις & quod peculiari vi cerebro infeſtum eſt, quodque in minima etiam quantitate magnas vires habet, ut in venenis videre eſt. Illud ſi exſtinguatur, & qualitas illa ſi tollatur, epilepſia ceſſat, humore manente, modò is non totus corruptus ſit. Nec impoſſibile eſt, humorem aliquem qualitate quadam depoſita manere, ſicut id non ſolùm in coctionibus humorum, ſed & aliis rebus apparet. Spiritus vitrioli, exempli gratia, inſignem aciditatem & acrimoniam habet: at ſi aliquid olei vel ſalis tartari addatur, omnem illam, nulla parte abjecta, amittit.

Sphæra activitatis. Verùm cùm res creatæ omnes virtutem finitam habeant, & aliæ majorem, aliæ minorem: actio illarum terminis concluditur & denitur; & quidem amplioribus vel anguſtioribus: quos in ſcholis Philoſophorum Sphæram activitatis nominant, quòd in orbem res naturales ſuas vires agendo diffundere ſoleant. Ac proinde & actio illa, quæ per contactum virtualem fit, etiam ſuis terminis concluditur. In qua aſſignanda, ne fallamur, attendendum. Corpora cœleſtia vires ſuas longiſſimè diffundunt. Elementorum actio anguſtioribus terminis coërcetur. Quæ verò res per ſpecies ſpirituales & occultas virtutes agunt, longè latius vires ſuas diffundunt, ut in ſpeciebus viſilibus, ſono, odore, & ſimilibus videre eſt: quorum quædam etiam corporum obſtaculis in agendo non impediuntur; ſicut in ſono patet, qui etiam denſiſſimos muros penetrat. Ideoque non rectè nonnulli ſphæram activitatis occultarum qualitatum non latius ſeſe extendere putant, quàm actio caloris in igne ſe extendat. Lux enim in ipſo igne, ut & in aliis rebus, longè latius diffunditur, quàm calor ignis. Non tamen & hi limites nimis latè extendendi, ut ii faciunt, qui actiones ad plurima milliaria extendunt; cùm exemplis è natura petitis id probare non poſſint. Trahit magnes ferrum, ſed non longè remotum. Habet pœonia & alia amuleta ſuas vires; ſed in corpora propinqua, non longè remota.

Curationes magneticæ. Per hos ergo occultos rerum naturalium conſenſus & diſſenſus, ſi quæ curationes perfici poſſunt, eas libenter admittimus. Cur enim impoſſibile ſit, per occultam qualitatem aut ἀποῤῥοίας medicamenti extrà applicati, cauſſam morbificam vel μίασμα aliquod, quod ſanguinem inficit & corrumpit, partiumque naturalem actionem labefactat, vel diſcuti vel è corpore extrahi? Ita certè venenum à Scorpionis ictu immiſſum, à

Vu 2 Scor-

Digitized by Google

Scorpione impoſito extrahitur; à vipera injectum, carne viperina; alia ab aliis ob ſimilitudinem attrahuntur. Simile enim ſimile attrahit. Qualia remedia etiam in peſte adhibentur, multaque talia experientia comprobata nota ſunt, ut oleum Magni Ducis Hetruriæ, oleũ Scorpionum Matthioli. Ita febres nonnunquam per amuleta vel veſicatoria tolluntur. Et memini non ita pridem quendam quartana diuturna laborantem, tandemque acutiſſimos in ſiniſtro humero dolores ſentientem, ranunculo, neſcio cujus conſilio, carpo applicato, & à febre & à dolore liberatum fuiſſe.

Neque eſt opus, ut amuletum (quod nonnulli objiciunt) ſimul habeat vim malam qualitatem introductam tollendi, partique ſuum tonum & naturalem ſuam conſtitutionem reſtituendi. Cauſſa enim morbifica ſublata, natura, quæ nunquam otioſa eſt, plerumque impreſſa illa & relicta à cauſſa veſtigia ſponte tollit & abolet.

Magica pro occultis Qualitatibus non venditanda.

Unum hic attendatur, ne ſuperſtitioſa vel Magica, & quæ vel ab imaginatione, vel à cauſſa ſuperiore, & pacto ſeu explicato, ſeu implicato cum diabolo pendent, pro Magneticis venditentur. Neque Sigilla & Characteres ad magneticas operationes referri poſſint: cum illa vis, quæ ii à nonnullis adſcribitur, nullo modo naturalis ſit: & nec probabile quid ii, qui Sigillorum vires, quas ipſis tribuunt, naturales eſſe contendunt, pro ſua opinione ſtabilienda afferre potuerint: Sed ſi Sigillum aliquam vim habere deprehendunt, quæ non ſit in gemmis vel metallis, ea, ut dictum, vel imaginationi vel vi ſuperiori aſſcribenda.

Quo loco & alia quædam habenda ſint, quæ paſſim circumferuntur, viris doctis & prudentibus conſiderandum relinquo; cujusmodi ſunt Aqua Martia & fortitudinis, balſamus magnanimitatis, & alia quædam, ab Andr. Libavio, *in defenſione Syntag. arcan. Chym. contra Henning. Scheunemannum action. 1. cap. 3.* propoſita. Portentoſa eſt quoque Lampas vitæ & mortis, ab Erneſto Burggravio deſcripta. *Lampas, inquit, hac ſive lumen incenſum ſemel, ardet jugiter, quoad homo ille, è cujus aptatur ſanguine, vitalem ducit ſpiritum, atque eodem, quo eundem efflat ipſe, hora ſive momento ſive punctiſtitio, ſimul cum eo extinguitur. Scito inſuper: ſi flamma luculenta ſit, elevata, tranquilla & immota, nihil homo iſte, quod vel corpori vel animo grave ſit aut moleſtum, ſentit: Sin verò ſecus habeat, & aſſurgens flamma variè ſcintillet, aut depreſſior ſit, aut nubiloſa & torpida; indicium tibi anxietatis, triſtitiæ, cæterorumque pathematum eſto. Perpetuò enim ex congenitis Microcoſmi influxibus aſtralibus, ac naturalibus inclinationibus, (cum & ſanguis ille à ſanguine ipſius hominis, & corpus ejuſdem à ſubſtantia hujus ipſius ſanguinis, à quo ſanguis ad præ-*

Lampas vita & mortis Ern. Burggravii.

Digitized by Google

ad præparandam Lampadem mutuò quaſi ſumtus eſt, enutriatur) flamma iſtâ pro ſtatu & habitu iſtius hominis ſive proſpero ſive adverſo emicat, & ſpectandam ſeſe præbet. Si hæc non eſt Pyromantia, neſcio, quid pyromantia ſit. Et an non talis artifex Deo æquiparatur, qui ſolus corda & animi affectus ſcrutatur, & cui ſoli dies vitæ & mortis noſtræ noti ſunt?

Incantatio per Imagines. Nullo verò modo ad magneticas, & quæ in diſtans fiunt naturaliter, actiones referri poſſunt eæ, quas Paracelſus imaginibꝰ tribuit, quas, ut ſupra, *cap 13* dictum, ad ſimilitudinem alicujus hominis vel membri ejus, forti fide, & firma ac fixa imaginatione fabricare, atque illis medicinam adhibere jubet. Cùm enim nec imago talis in hominem longè abſentem, cui ſimilis eſt, ullam ex ſe vim agendi habeat; neq; ab imaginatione ille effectꝰ dependere poſſit, ut antea monſtratum: tales imaginationes, ſive ad nocendum, ſive ad curandum ſint compoſitæ, merè Magicæ ſunt, & effectus omnis, qui ſequitur, à diabolo pendet. Cujus incantationis Magicæ paſſim apud Gentiles mentio fit. Horatius *ſerm. lib. 1. Sat. 8.* de Canidia & Segana, ac duabus imaginibus, quarum altera ſupplicium, ejus vice, quem repræſentabat, patiebatur, altera exercebat, ita ſcribit:

Lanea & effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem:
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus, utque
Jam peritura, modis.

Et de Medea Ovidius:

Devovet abſentes, ſimulachraque cerea fingit,
Et miſerum tenues in jecur urget acus.

Talis quoque, lutea & cerea, procul dubio fuerunt imagines, non verò rudis limus & cera, de quibus Virgilius, *in pharmaceutria*, quibus mulier in magicis ſacris maritum ſuum ab urbe domum revocare conatur:

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit
Uno eodemq; igni: ſic noſtro Daphnis amore.

Atque hoc modo per incantationem aliquibus damnum illatum eſſe hiſtoriæ teſtantur, ut apud Zonaram de Simone principe Bulgariæ, Hectorem Boëtium, de Duffo Scotiæ Rege, & Genebrandum, *lib. 4. Chronolog.* de Ludovico Rege Galliæ videre eſt.

Ideoque omnes effectus titulo & exemplo magneticarum, aut aliarū admirandarum operationum in natura palliari non poſſunt. Aliàs & venefica, furcâ unguento magico delibutâ per aerem invecta, ſeſe volatu animalium, & ſagittarum aliarumque rerum gravium per aerem motu ſe excuſare, & vim ſui unguenti prætendere poſſet. Atque ut magicæ actiones à naturalibus diſtinguantur, circumſpectione opus eſt; neque ſufficit effectum aliquem adeſſe, ſed de cauſſa ejus inquirendum,

Digitized by Google

dum, & an à naturali vi vel diabolica poteſtate fiat, diſpiciendum.

Magnes. Qui autem penitius actiones magneticas cognoſcere, & occultarum rerum συμπάθειαν & ἀντιπάθειαν inveſtigare cupit, magnetis naturam diligentius inquirat, autoresq́; qui de eo ſcripſerunt, conſulat: & qua ratione actiones illæ medicationesque, quæ ſine corporali contactu fiunt, perficiantur, rectius intelliget. Eſt enim hæc vis in magnete maximè conſpicua, atque ab eo, ut dictum, etiam nomen obtinuit. *Species ſpiritualium natura.* Neque alicui mirum videatur, quod ἀποῤῥοίαι illæ & vires ad loca ſæpe remota pertingunt, aut quod una res, unam ſaltem rem afficit, reliqua verò non afficit. Nam aeri externo & qualitatibus primis nulla in hæc agendi potentia eſt; ſicut videmus ſpecies viſibiles ſine omni mutatione in aere tam calido, quam frigido, tam humido, quam ſicco, tranquillo & à ventis moto propagari. Deinde ea ſaltem ſe mutuò afficiunt, quæ naturalem cognitionem habent: ſicut videmus à ſono tantum aures, non oculos vel nares; ab odore nares, non oculos vel aures affici. Sed hac de re & de modo, quo actiones, quæ ſine corporum contactu per tales ἀποῤῥοίας expediuntur, jam ſupra etiam *cap. 10.* actum, totiusque Magiæ naturalis, quæ revera talis eſt, fundamentum hic conſiſtere, & ex his occultis rerum effluviis & ἀποῤῥοίαις petendum eſſe, dictum.

Videtur hujus loci & illa quæſtio eſſe, qua controvertitur: An plantæ ad uſus medicos certo tempore, & quidem ſecundum ſtellarum aſpectus & poſitus, colligi debeant. *An plantæ certo ſiderum poſitu colligendæ ſint.* Negant quidem hoc plurimi, atque inter eos quoq; clariſſimus Eraſtus, *part. 1. diſp. cont. Parac. p. 190.* & ſacris literis hoc prohibitū eſſe autumat: & in plantarum collectione ad id tantum attendendum eſſe, ut alia vere, alia æſtate, alia autumno colligantur; aliæ cœlo ſereno, aliæ pluvio, aliæ aëre calido, aliæ frigido. Verum ubi in ſacris literis hoc prohibitum ſit, ego quidem neſcio. Aut iiſne etiam prohibitum eſt, ut ligna ad ædificationis uſus potius decreſcente, quam incrementum ſumente Luna cædantur? in plantis quibusdam ſerendis & arboribus inſerendis Lunæ φάσεις, quod agricolis eſt notiſſimum, obſervetur? Ergo hic poti9 cum Matthiolo, *in præfat. in Dioſcorid.*, & plurimis viris doctis, cum quibus hic Chymici plerique conſentiunt, ſtatuo: in plantis quibusdam colligendis certos ſiderum adſpectus obſervandos eſſe. Cum enim inferiora hæc à ſuperioribus gubernentur, & cum iis conſenſum habeant: non abſurdum eſt, pro vario cœli poſitu vires plantarum quarundam fortiores vel debiliores eſſe. Putantque plurimi doctiſſimi viri, quod notiſſima & celeberrima contra epilepſiam planta pœonia non omnium votis ſatisfaciat, cauſſam nullam aliam eſſe, niſi quod non juſto tempore colligatur. Et Galenus, *lib. 2. de antidot. cap. 11.* Alyſ-

Digitized by Google

Alyſſum herbam contra canum rabioſorum morſus inter caniculæ æſtus colligendos eſſe docet. Atque ex rei Medicæ utilitate eſſet, talia plura diligenter annotare.

Qualitates primæ in curando quid poſſint. Porrò de medicamentis, quæ ad ſanandos morbos vulgò adhibentur, etiam non parum diſſentiunt à Galenicis. Primò quidem, ut ubiq; ita & hic qualitates primas carpunt plerique & non magnifaciunt. Verum contra experientiam, qua conſtat, ab exceſſu qualitatum primarum intemperies in corpus humanum induci, & per contrarias easdem rurſum expugnari poſſe. Et quid ſaltem frigidus potus poſſit, ex Galeno & quotidiana experientia patet.

Illud tamen hic diffitendum non eſt, eos parum rectè ægrorum rebus conſulere, qui ſaltem ad primas qualitates intenti occultarum proprietatum nullam rationē habent: quod tamen facere & utile & neceſſarium eſt. Cum enim, exempli gratia, calidorum & frigidorum medicamentorum ingens ſit numerus: ſingulæ tamen calidorum & frigidorum medicamentorum ſpecies ſpeciales & ſingulares habent proprietates, quibus unum ab alio differt, & quibus diverſis partibus & morbis dicata ſunt. Et proinde non ſolum in præſcribendis medicamentis primis qualitatibus intentum eſſe, ſed & quæ cuique parti & morbo propria ſint medicamenta, conſiderare decet. Atque utilius eſt, in capitis morbo frigido adhibere betonicam, roremmarinum, ſtœchadem Arabicam, quam piper, veronicam, aut pimpinellam &c. Præſtat pauca, probata tamen & propria medicamenta in uſu habere, quam nimium generalibus qualitatum primarum regulis ſolū niti.

Vulgaria medicamenta non rejicienda. Deinde etſi Chymici plurimi vulgaria medicamenta integra, qualia à natura nobis ſuppeditantur, non planè rejiciant: tamen aliqui eorum omnia ferè medicamenta, quibus ad hunc usque diem Græci, Arabes, Galli, Itali, Germani, aliæque nationes uſæ ſunt, ac paſſim in Pharmacopoliis parātur & proſtāt, omnia venenata & maligna eſſe proclamant, & propterea non niſi arte Chymica ab impuritatibus ſeparata & præparata in uſum trahenda eſſe cenſent. Idq; per omnes claſſes medicamentorum probare conantur.

Purgantia. Et primò quidem Purgantia quod attinet, etiam Galenicorum & Græcorum ac Arabum medicorum conſenſu malignitatem in purgantibus reperiri, & ut Galenus, *comm. 2. de ratione victus in acutis*, ait, medicamentorum purgantium naturam corporum noſtrorum naturæ contrariam eſſe & deleteriam quaſi, aſſerunt. Et in ſpecie, quod hic recenſere, ut notum, operæ pretium non putamus, quæ ſingula purgantia corpori noſtro damna inferant, ex Græcis & Arabibus prolixè recenſēt, & hinc omnia, quæ in officinis vulgaribus purgantia exſtant, ut venenata rejiciunt, nullumque illorum uſum

uſualium medicamentorum eſt, nulla pilularum, potionis vel electuarii purgantis deſcriptio, quæ ipſis veneni labe infecta non videatur.

Alterantia. Deinde & Alterantia, venenata, maligna, corroſiva ac impura eſſe eodem modo probare conantur. Crocum ſecundum Dioſcoridem, *l. 1 c. 25.* lethalem eſſe, ſi ℥ij. pondere ſumatur. Coriandri perniciem è Dioſcoridis *l. 6. c. 9.* notam eſſe ſcribunt; ut & papaveris, hyoſcyami, cicutæ, abſinthii, & aliarum plantarum plurimarum noxam & incommoda. Neq; ſolùm in his, quorum quædam incommoda nec Galenici planè negant, venenatas qualitates evidenter conſpici aſſerunt, ſed & ea, quæ ſanitati ſolum inſervire videntur, roſas, violas, meliſſã, valerianam, lavendulam, ſtœchadẽ, betonicam, argentum, aurum, ab impuritatibus non eſſe libera, ſed morborum, mortisq; adjunctas habere radices exiſtimant, quæ velut adjuncti hoſpites fallaci ſervitutis imagine opportuna nequitiæ expectent tempora, atq; ubi exaltata & ab aliis ſeparata fuerint, calamitoſa ſymptomatum pernicie oſtendant innatas vires & diſſolutionum ac mortis auctores exiſtant.

Veneni in medicamentis origo ſec. Paracelſ. Porrò labem & malignam iſtam remediorum qualitatem ob peccatum pœnæ loco à Deo inflictam eſſe, & naturam in calamitoſam ſortẽ tranſplantatam non producere jam puras eſſentias, ſed in libra una croci decem uncias veneni reperiri. Qui moderatiores ſunt, venenata quidem omnia medicamenta eſſe non dicunt: multum tamen impuri habere admiſtum, quod vires utiles impediat; ac eos, qui integra medicamenta exhibent, non ſecus facere, ac ſi quis aves cum nidis coqueret, cochleas cum teſtis devoraret.

Vulgares medicamentorum præparationes rejiciũt Chymici. Alchymiam verò unicum inſtrumentum eſſe, quo non ſolum maligna iſta qualitas ob peccatum à Deo inſita tollatur, verum etiam impuritates, quæ vim & poteſtatem ſpiritus vivifici impediunt & frangunt, abjiciantur. Vulgares verò iſtas medicamentorum præparationes, quibus medicamenta inciſa, contuſa & in pulverem redacta, per ſe aut vino, aqua, ſero lactis, aliòve liquore, vel etiam ſaccharo aut melle excepta, ſub pulveris, potionis, electuarii, pilularum, vel alia quacunque forma, adjectis quoq; aromatibus, exhibentur, planè rejiciunt, & iſta præparatione & miſtione peſtiferas & venenatas qualitates medicamentorum non tantum non corrigi, frangi & debilitari, verum potius longè pejores & ferociores reddi cenſent. Etenim ipſius Galeni, *3. de ſimpl. medic. fac. cap. 15.* teſtimonio malignas qualitates non tolli aliorum admiſtione, ſed ſaltem guſtum falli, exiſtimant: unde poſtea medicamentá aſſumta non minori vehementia, quam ſi ſola exhiberentur, ſuam ferociam exſerant, & æquè, ut antea, corpori inimica maneant & vires debilitent. Atque hinc etiam juſcula abluentia

poſt

Digitized by Google

poſt ſumtas purgationes fruſtra exhiberi dicunt. Et hîc longam texunt hiſtoriam ſymptomatum, quæ ex purgantium vulgari modo præparatorum uſu excitata ſint.

Quæ in vulgari medicamẽtorum præparatione reprehendant Chymici.

Neque mirum eſſe putant, ſi hæc ita fiant; cum nulla in vulgaribus præparationibus puri ab impuro fiat ſeparatio, neque venenata qualitas longâ fermentatione mitigata fuerit. Maximam partem iſtorum medicamentorum non fermentatã exhiberi, & licet quædam compoſita diutius afferventur: tamen in iſtis cruda, craſſa & impura ita miſceri, ut nulla poſſit fieri fermentatio.

Compoſita medicamenta.

Atque hîc in vulgares componẽdi medicamenta leges invehuntur. Primò enim reprehendunt, quod nimis magnus medicamentorum numerus in compoſitis coacervatur. Cum enim quilibet morbus unicam naturam habeat, & propterea unicum remedium appropriatum requirat, fruſtra etiam viginti vel triginta, aut plura coacervari, ubi unicum ſimplex medicamentum ſine ulla aliorum permiſtione ſufficere poſſit. Deinde cum cibus ſimplex ſit optimus in homine, varius verò noxius: multò magis in corpore ægrotante & debili ſimplicia medicamenta convenire; naturam verò debilem tantâ medicamentorum farragine offendi. Præterea habere nonnulla medicamenta certam inter ſe repugnantiam, quam niſi medicus longo uſu & experientiâ noverit, unius interdum permiſtione multorum egregias vires obtundi. Etſi enim quædam ſimiles effectus edere videantur: occultis tamen quibusdam viribus diſſentire poſſunt, quarum ratione, ſi unam compoſitionem ingrediantur, ſe mutuò oppugnent. Ideóque neceſſarium eſſe, ut in compoſito ſimplicia non ſolùm primis, ſed etiam occultis & omnibus omninò qualitatibus conſentiant. Id quod medicum præſtare, difficilè eſt; cum unica natura veras miſcendi leges calleat, quæ mortalibus ignotæ ſint. Atque hinc factum eſſe ſcribunt, ut doctiſſimi olim Medici, Hippocrates, Galenus, & alii rarò operoſiores compoſitiones uſurparint, ſed unico vel duobus aut tribus ſimplicibus junctis mira effecerint. In hunc ſenſum multa coacervant, quibus ipſi Medici Galenici contra nimis operoſam medicamentorum compoſitionem utũtur, & ex Plinio loca quædam, in quibus in compoſita medicamenta invehitur, colligunt.

Compoſitionis medicamentorũ cauſſæ à Chymicis rejiciuntur

Quas verò compoſitionis medicamentorum cauſſas afferunt Medici Galenici, eas planẽ rejicere conantur iſti recentiores. Primò enim quod dicitur, ſi nullum medicamentum ſimplex morbo idoneũ ſuppetat, componendum eſſe tale: id negant, & nullum eſſe morbum dicunt, qui non legitima ſua habeat remedia, & ubique locorum ſimplicium præſtantiſſimorum magnã ſuppetere copiam. Quod verò compoſitarum intemperierum cauſſa plurima medicamenta interdum 1.

miſcenda ſint, id planè negant, vanumque eſſe dicunt, morborum & ſanitatis cauſſas qualitates iſtas ſtatuere. Deinde quod eo fine compoſitio medicamentorum neceſſaria eſſe ſtatuitur, quod medicamentum ſimplex ob venenatam malignamq; qualitatem correctione, aut ſi quod ſit imbecillum aut ignavum, ſtimulo opus habeat, & id rejiciunt, & malignam venenatorum medicamentorum qualitatem non ſolum corrigentib9 iſtis adhibitis non minui, ſed etiam augeri ſtatuunt. Quod verò purgantium ignavorum & imbecillium vis acriorum permiſtione ſtimulari poſſit, experientiâ carere, dicunt. Neq; etiam directoriis opus eſſe exiſtimant. 3. Si appropriata & Chymicè præparata adhibeantur medicamenta, nec attenuantibus, nec directoriis opus eſſe. 4. Neq; etiam opus eſſe, ut corroborantia addantur; cum omne remedium ita affectum eſſe debeat, ut non noceat, ſed proſit. 5. Ita nec durationis cauſſa opus eſſe, ut componantur medicamenta; cum ſi Chymicè præparata remedia fuerint, etiam ſi ſimplicia ſint, diu integris viribus perſiſtere poſſint. 6. Tandem nec ad jucunditatem conciliandam compoſitione opus eſſe putant; cum, ſi Chymicè præparata ſint, ſatis jucunda eſſe ſoleant.

Verum itaq; medicamenta præparandi modum ſaltem eſſe penes Chymicos ſtatuunt: vulgares verò præparationes, cum ſcilicet medicamenta contunduntur, in pulverem rediguntur, ſcinduntur, aſſantur, uruntur, infunduntur, coquuntur, & inde ex iis vel per ſe, vel cum ſaccharo, melle, ſucco aut liquore aliquo, ut vino, ſero caprino, & ſimilibus variæ medicamentorum formæ fiunt, ut pulveres, conſervæ, tabulæ, trochiſci, pilulæ, electuaria, condita, eclegmata, infuſa, decocta, ſyrupi, toto cœlo aberrare, ſcribunt. In huſce enim præparationibus omnibus ſpiritum illum naturalem, actionum omnium autorem, duriſſimo illo, quo concluſus eſt, carcere non liberari, venenum à medicamento, purum ab impuro non ſeparari, medicamentorumq; vires perdi ac diſſipari; atq; hinc crudis iſtis, immaturis, venenatis, deleteriis, corroſivis & ingratis medicamentis maximum hominibus damnum inferri, eademque ægris plerumque tantam nauſeam parere, ut ſolâ imaginatione etiam ægris moleſtiam concitent, & nonnulli mori, quam talibus medicamentis uti, malint.

Poſteà verò in ſpecie plerasque vulgò uſitatorum medicamentorũ præparationes & formas reprehendunt. In coctionibus, ajunt, plurimæ & præſtantiſſimæ vires deperduntur & evaporant: impuritates non ſeparantur, ſaporum, odorum, caliditatis, frigiditatis & ſimilium qualitatum ingratæ impreſſiones relinquuntur; quæ clarificatione per ovi albumen, vel admiſtione ſacchari, mellis & aromatum corrigi non poſſunt: vires medicamenti alienæ humi-

Decoctiones reprehenduntur à Chymicis.

Digitized by Google

humiditati commiſcentur, indeque debilitantur.

Infuſiones. In infuſionibus non omnes vires extrahi dicunt, ſed eas ſolùm, quæ tenuiore ſunt ſubſtantia: præterea aquâ, ut in ſyrupis, decoctis, vires eaſdem obtundi.

Syrupi. Syrupos verò inprimis ob ſaccharum & mel, quæ acutiſſimos & venenatos ſpiritus & abominabiles feculentias contineant, averſantur.

Electuaria. Electuaria purgantia rejiciunt; quod non fiat in iis impuri à puro, veneni à medicamento, corticis à nucleo ſeparatio, ſed crudas radices, cortices, fructus & ſimilia contineant, ac diſſentanearum rerum mixtionem habeant.

Pilulæ. Pilulas quoque venenata, deleteria, corroſiva & impura, nullâ artificiali adhibitâ præparatione continere pharmaca purgantia, pulvereſque illos, è quibus fiunt pilulæ, promtè in venas diſtribui non poſſe, ſed diu in ventriculo hærere, ſcribunt.

De alterantibus & præparantib9 idem ferunt judicium, nimirum in pulveribus, conſervis, conditis, eclegmatis, electuariis, tabulis, trochiſcis commiſceri res naturæ planè diverſiſſimæ, & non aliam in iis eſſe harmoniam, quàm in lupinis & ovillis chordis, ac nullum ullius hominis tam robuſtum eſſe calorem, qui cruda illa & ſolida medicamenta vincere poſſit. Quo nomine etiam reprehendunt confortantia medicamenta, confectiones lætificantes, diamargaritum & ſimilia: cùm tam ſolida iis admiſceantur medicamenta, ut à calore noſtro, quò exhilarent, & ſpiritus reficiant, reſolvi nequeant.

Quid in vulgaribus medicamentis reprehendāt Chymici quidam. Atque ut ipſorum verbis hæc omnia in ſummam contrahantur: vulgatum medendi & medicamenta præparandi modum improbant; quod, quibus utuntur, tam purgantia quàm alterantia, ſint venenata, deleteria, corroſiva, impura, injucunda, inefficacia, variè inter ſe confuſa, peregrina (de quo poſtea etiam dicetur) naturis noſtris contraria, variiſque modis corrupta & adulterata; quod in iis omittantur (de quo etiam poſtea monebitur) lapides, mineralia & metalla; ſintque ita præparata, ut non tantùm qualitas venenata non ſit ſublata, verum potius deterior reddita, ſintque præparationes omnino illegitimæ & ſpuriæ, ut nulla doſeos obſervetur vel obſervari poſſit ratio. Hinc pharmacopolia vulgata miris modis exagitant, pixideſque illas in pharmacopoliis deauratas nihil aliud eſſe ſcribunt, quam vaſa immunditiei, cadavera & ſtercora medicamentorum continentia.

Chymicorum medicamentorum laus. Contra verò Chymicas medicamentorum præparationes laudant & extollunt. Primò quidem, quod vires medicamentorum Alchymiæ beneficio rectius cognoſcantur & inveſtigentur. Inveniri enim dicunt plurima ſimplicia medicamẽta, quę propter diverſas partes d verſas vires habeant, purgent & adſtringant,

Digitized by Google

ut rhabarbarum; inficiant veneno, & veneno reſiſtant, ut ſcorpius & vipera; calefaciant & refrigerent, ut acetum: quæ ut rectè cognoſcantur, ſeparatione Chymicâ opus eſſe, ut vires, quas expetimus, ſinceræ atque ab aliis ſeparatæ habeantur.

Deinde cum danda ſit opera, ut citò, tutò & jucundè medeamur, primum fieri non poteſt, niſi talia medicamenta uſurpētur, quæ ſummam penetrandi vim habeant, in ventriculo non diu morentur, ſed mox ſuam vim exſerant, poſtea efficacia & valida ſint, ac morbum radicitus tollant. Talia autem ſunt medicamenta Chymica, quæ à materia craſſa, quæ operationem impedit, ſeparata ſunt, viribus exaltata & ſpirituoſa, ac propterea naturæ minus negotii faceſſunt, ut in actum deducantur.

Præterea eadem ſunt tuta. Nam quæ vulgò operosè per corrigentium admiſtionem, ſæpe tamen incerto eventu, inſtituuntur malarum qualitatum emendationes, eæ felicius & rectius operationibus Chymicis abſolvuntur, quarum beneficio alienæ & noxiæ qualitates tolluntur, ſolum verò puræ & expetitæ medicamentorum vires conſervantur, atq; etiam exaltantur & augentur. Imò Chymicâ arte ex venenis tuta medicamenta fieri poſſunt. Notiſſima enim eſt venenoſitas mercurii & arſenici: utrumque tamen ita præparari poteſt, ut ſine periculo intra corpus aſſumi poſſit. Tandem etiam Chymica medicamenta ſunt jucunda & grata, ut ſine ulla nauſea aſſumi poſſint.

Peregrina medicamenta rejiciuntur à quibusdam Chymicis.

Sunt quoque quidam ex iis, qui pleraq; medicamenta vulgaria tam alterantia, quàm purgantia, ut hermodactylos, turpethum, rhabarbarum, coſtum, caryophyllos, ſcammonium, ſoldanellam, cinnamomum, calamum aromaticum, elaterium, ſennam, mechoacannam, ſpicam Indicam, agaricum, mannam, colocynthidem, ſebeſten, dictamnum Creticum, bolum Armenum, terram ſigillatam, ſanguinem draconis, caſſiam, zedoariam, crocum, grana paradiſi, lapidem Judaicum, opium & ſimilia eo nomine rejiciunt, quod ſint peregrina, & cum magno ægrotantium detrimento in uſum trahi ſcribunt. Naturam divitem ubique ſaluberrima diffudiſſe remedia dicunt, ita ut nulla neceſſitas ſit, peregrina conquirere & domeſtica negligere. Imò peregrina iſta corporibus noſtris minus convenire, Naturamque, quæ omnibus providit abundanter, procul dubio etiam facturam fuiſſe, ut iſta apud nos naſcerentur, ſi noſtris corporibus convenirent. Ideoq; Deum invidiæ argui, ſi exotica præferātur, utpote, qui remedia cuilibet regioni ad ſublevandos morbos non creaverit. Et cur qui animæ noſtræ proſpexit, etiam corpori non proſpexiſſet. Præterea dicūt, noſtra poſſe colligi convenientib. tēporib9, cū ſæpe ignoretur, quādo peregrina colle-

Digitized by Google

collecta, & quàm juſtè aſſervata ſint. Et talia multa, quæ Tabernæmontanus & alii medici Galenici de nimio abuſu peregrinorum, & contemtu domeſticorum medicamentorum ſcripſerunt, ex iis colligunt & contra univerſam Medicinam Galenicam detorquent, tandemque concludunt, medicamenta iſta peregrina Arabum medicorum nugamenta, & Seplaſiariorum & Pharmacopolarum, ſuis potius commodis, quàm ægrorum ſaluti intentorum, eſſe commenta.

Mineralia & metalla commendant Chymici.

Deniq́ue & hoc carpunt, quod Galenici Medici lapides, metalla & mineralia vel negligant, vel rarius adhibeant: cùm tamen ex omnium medicamentorum genere ſint præſtantiſſima, & vegetabilia ad plurimorum morborum exſtirpationem non ſufficiant. Licet enim vegetabilia etiam planè non rejiciant: tamen pleraque eſſe imbecilliora ſtatuunt, quàm ut morbos firmis radicibus inhærentes exſtirpare poſſint; cùm ſint fugacis vitæ, nec ſtabilem balſamum obtineant, nec à putredine præſervent, quod metallica præſtant, quæ diu integra conſervantur. Mineralium enim, præcipuè perfectorum metallorum, ſpiritus corruptioni minimè obnoxii ſunt, & propterea vires ſuas efficaces exerunt: deinde plantæ pleræque à ſpiritibus metallicis vires ſuas accipiunt: ideoq́ue & ipſi Galenici Medici eos, qui aliis medicamentis curari nequeunt, ad thermas & acidulas mittunt, quæ omnē ſuam efficaciam à ſpiritibus mineralium & metallorum habent. Atqs ita cùm & materiam medicam ſelectiorem & efficaciorem habeant Chymici, eandemq́ue diligentius præparent, fieri etiam dicunt, ut multos morbos Galenicis incurabiles, apoplexiam, epilepſiam, elephantiaſin, hydropem, podagram, quartanam ſanent.

Capita iſta accuſationū nec pauca nec levia ſunt: quæ ſi omnia probari poſſent, meritò Galenica, & hactenus uſurpata medicamenta omnia rejicienda eſſent. Verùm ab iis Galenicos vindicare non difficile eſt. Nam primò quod de veneno maledictione divina omnibus rebus indito dicitur, ſine omni ratione profertur, ſatisq́ue id dogma ſuprà, *cap. 16.* refutatum eſt, ut hîc plura addere opus non ſit. Et ipſi Chymici ſaniores hac de re aliter ſentiunt, ut videre eſt apud Rulandum, *in progymnaſmatibus alchimiæ quæſt. 25.* Deinde nec ex effectibus hoc probant, nec ſequitur, crocum venenum eſſe, quia nimiâ quantitate ſumptus nocet. Nam vel optima medicamenta & quidē Chymicè præparata, damnum inferunt, ſi nimiâ quantitate ſumantur.

An vulgaria medicamenta omnia ſint venenata.

Præterea valde inepti mihi illi eſſe videntur, qui illud, quod uſui alicui Medico inutile rebus admiſtum eſt, venenum eſſe contendunt. Quaſi enim illud, quod ad unum aliquem effectum utile non eſt, ob id venenum dicendum ſit? Con-

ſtat, exempli gratia, rhabarbarum partibus heterogeneis, & cum parte purgante miſta eſt quædam pars terreſtris adſtringens, quæ licet ad purgandum utilis non ſit, non tamen ideò venenum eſt, ſed ipſa etiam ſuum uſum in roborando obtinet. Et ſit, purgantia quædam, puta vehementiora, naturam corpori noſtro adverſam habere: quid illud tamen contra Galenicos, vel quid pro Chymicis? Agnovit illam qualitatem in purgantibus Galenus, neque opus fuiſſet tot Galenicorum in re non controverſa teſtimonia congeri: ſed hoc eorum teſtimoniis probari debebat, quod ideò, & quia aliquid corpori noſtro adverſum obtinent, planè rejicienda ſunt. Habent cauteria, ſectiones, imò vomitoria ſua incommoda: non tamen ideò nunquam adhibẽda ſint. Ita etiamſi purgantia, præſertim fortiora, aliqua moleſtia ægrum afficiant: commodum tamen, quod adferunt, purgando vitioſos humores, longè majus eſt. Et ſi quæ damna inſigniora inferant purgantia, id fit, cum non rectè exhibentur. Unde expreſsè Fernelius, *lib. 3. meth. med. cap. 15.* vitioſæ purgationis incommoda recenſet, quæ malè omni purgationi rectè inſtitutæ attribuuntur. Et Chymica medicamenta purgantia, niſi rectè adhibeantur, eadem ſecum incommoda conjuncta habent. Ideoque talia non temerè & quibusvis adhibenda, ſed morbi natura, ægri conſtitutio, & alia, quæ ad purgationem rectè inſtituendam ſunt neceſſaria, prius diligenter perpendenda ſunt, antequam exhibeantur.

An Chymica purgantia vulgaribus ſint benigniora.

Nec eſt, quod dicat aliquis, non ſimpliciter talia purgantia rejici, ſed cruda, & ut vulgo adhibentur: Chymica verò ſeparatione venenũ tolli, ac utile medicamentum fieri poſſe. Nam quocunque modo præparentur talia purgantia, nunquam naturam ſuam planè exuunt; neque adhuc purgans aliquod exhibuerunt Chymici, quod purgando nullam moleſtiam exhiberet ægro. Et vis illa corpori humano adverſa non tam eſt in illo craſſamento, quod ſeparatur, quàm in ipſo illo ſucco purgante: neque ullus adhuc inventus Chymicus, qui illam, ſalva vi purgante, planè tollere potuerit. Ideoque extracta purgantia non minus cautè, quam integra, exhibenda. Quæ enim vis erat in integro, & per drachmã unam vel alteram diſperſa, ea in grana aliquot contracta, & à corpore, à quo obtundebatur, liberata, fortior eſt, & magis corpus afficit: ac gratia ſæpe ſolùm eſt in parvitate. Ideoque ſaniores Chymici etiam extractis & Chymicè præparatis purgantibus corrigentia & corroborantia, ut olea deſtillata, aromatica & alia addunt.

Neque illa ex diverſis partibus compoſitio à maledictione divina eſt: ſed Creator rerum omnium pro ſua ſapientia rebus omnibus naturalibus ſua corpora artificioſè

Digitized by Google

Medicamenta non fruſtra habent diverſas partes.

compoſita dedi; quorum partes etiam ſingulæ ſuos in medicina uſus habent. Imò Creator potentiſſimus ac Optimus hoc ipſo ſaluti humanæ proſpexit, quod in medicamentis (ut & alimentis,) tales partes terreſtres admiſcuit, ut medicamentoſæ parti quaſi freni loco eſſent, ejusque potentiam, corpori noxiam futuram, nonnihil cohiberent & remorarentur, ne præceps ſit in agendo, ac liberius corpora invadat, ſed lentè procedat, & ſine damno agat. Ubi tamen ſubita & potentiore medicamenti Chymicorum vi opus, Chymicè præparata exhibere licet. Exemplum hujus rei in omnibus cibis ac potibus ineſt, in quibus ea ipſa de cauſſa Creator partem alimentoſam aliis non alimentoſis immiſcuit. Nam, verbi gratia, etſi præcipua vini vis ac potentia ſpiritus reficiendi in ſpiritu ejus ſit: tamen longè commodius potus loco ſumitur vinum, quàm ſpiritus vini. Etenim ſpiritus vini à partibus reliquis, cum quibus mixtus erat, ſeparatus, nimis ſubitò in omne corpus ſeſe penetrat, caput tentat, facilè inflammatur, iterumque corpus inflammat ac ſpiritus accendit, ac ſubitò diſſipatur: at cum reliquis vini partibus miſtus gratiſſimum potum conſtituit, ventriculum ac reliquas partes blando calore fovet, ſpiritusque, qui vino ineſt, ſenſim cum ſpiritibus & alimentis miſcetur, & in omne corpus diſtribuitur, eique robur conciliat. Id quod etiam de aliis alimentis & medicamentis verum. Quæ qui negant, & quibus res omnes naturales ob venenoſitatem ita ſuſpectæ ſunt, ſolis ſpiritibus nutriendi eſſent, iisque pro vino & cerevisia ſpiritus vini, hordei, vel tritici; pro pane & carne, extractum horum dandum eſſet. Quod ſi fieret, ipſa experientia procul dubio edocti rectius hac de re ſentire inciperent, neque opera Creatoris veneni nomine infamarent. Hinc etiam de Hiuca ita ſcribit Scaliger, *exerc. 153. ſect. 5. Hiucæ ſuccus lethalis, farina ſalubris: eo modo, quo porri ſuccus pernicioſus, porrum ipſum editur ſine noxa. Rationem pendet à duplici cauſſa; una eſt, partium tenuitas: unde facilitas penetrationis: altera, libera qualitas & facultas in ſucco ipſo, poſteaquam ſolum eſt ſocietas, quam inivemt cum parte terreſtri à primordiis ipſis ortus ipſius plantæ: quæ pars adverſa qualitate ferocitatem ejus ita cohibebat, quemadmodum craſſitie ſua tardabat celeritatem.*

Atque ob hanc cauſſam data eſt corpori facultas ſecretrix & expultrix, ut partes illæ inutiles corpori alendo è corpore per vias ordinarias evacuentur. Quod ubi fit, corpori nullum damnum inferunt. Idem etiam fit in medicamentis. Et licet facilè concedamus, rectè in multis ſeparationem Chymicam inſtitui, & talia facilius in actum deduci ac potentiora eſſe: tamen ſunt quoque multa integra ſimplicia & ex his compoſita

ut theriaca & alia, quæ & ipſa facilè vires ſuas aſſumta exſerunt. Et actum eſt jam cum eo ægro, ubi vis naturalis ita proſtrata eſt, ut nullum medicamentum in actum deducere, vel cibum concoquere poſſit.

An medicamenta ſemper Chymicâ præparatione indigeant.

Tempus ergo & ſumptus ſæpe Chymici nimis curioſè perdunt, qui omnia medicamenta, quæ natura ipſa nobis ſatis rectè præparata ſuppeditat, reſolvere conantur. Quaſi enim conſerva roſarum, aliæque plurimæ, ut & condita & pulveres, atque hinc confecta compoſita non cum ſumma utilitate in morbis adhibeantur, imò ſæpè tutius & commodius, quàm olea & ſpiritus. Et certè curioſi interdum nimis ſunt Chymici, & fruſtra multos labores & ſumtus impendunt in iis extrahendis, deſtillandis, vel alio modo præparandis, quæ per ſe ſatis efficacia ſunt; qua de re etiã infrà, *cap. ſequente*, dicetur. Quæ tamẽ non eo dicuntur fine, ut Chymicorum medicamenta rejiciantur: cùm ſuam laudem mereantur, & ſuam ſæpe præ aliis prærogativã habeant: ſed ut ſolummodo monſtretur, medicamenta integra aut vulgari modo præparata nõ omnia venenata, atque ob id planè contemnenda eſſe, ſed ſuo loco etiam ſuam utilitatem habere. Et an non ipſi Chymici cibos, quibus veſcuntur, & ſuis ægris exhibent, non eſſentiis & oleis deſtillatis aromatam, ſed aromatibus ſaltem pulveriſatis condiunt?

Quæ verò contra vulgarem medicamentorum compoſitionem adferunt, non ejus ponderis ſunt, ut ideo vulgaria pharmacopolia planè claudi, & uſitatus hactenus medicamenta componẽdi modus plane aboleri debeat. Et pleraque, quibus hîc pugnant, tela Galenicorum ſunt, quæ ipſos non feriunt.

De compoſitis medicamentis ſententia.

Nam primò, quæ ex Plinio, Fernelio, Johanne Baptiſta Montano, Tabernæmontano, afferuntur, per ſe clara ſunt. Atque omnes doctiores Medici eos reprehendunt, qui ſine cauſſa in uno medicamento tot ſimplicia cumulant: ac temerarium eſſe judicant, uti compoſitis, ubi ſimplicia ſufficerent. Et vitioſum eſſe cenſent, in eodem compoſito ponere ſimplicia plura ejuſdem planè facultatis. Ideoque etſi quidam inepti Medici ſint, qui in omnibus fere medicamentis ponunt radices, cortices, folia, flores, ſemina, fructus, & ſingulorum ſæpe longũ catalogum, & hunc modum ſcribendi formulas medicamentorum in omnibus religioſè obſervant; & à Pharmacopœis, quibus ex iſta medicamentorum farragine plus lucri accedit, non rarò artis eſſe putetur, tot medicamenta congerere, & hi, quibus id in uſu eſt, laudentur & extollantur, alii verò, qui paucis & ſelectis contenti ſunt, vituperentur: talia tamen artificum errata arti imputanda non ſunt, nec cauſſæ, ob quas componenda putant medicamenta Galenici, futiles ſunt.

Nam

Cauſſa compoſitionis medicamentorum.

1. Nam primò quod dicunt recentiores Chymici, nullum morbum eſſe, qui non legitima remedia habeat ſimplicia, & proinde opus nunquam eſſe, ut plura componantur: fidem non meretur. Quis enim eſt Medicorum, qui non tam in morbis, quam in cauſſis variam complicationem videat? ubi ad plures ſcopos medicamenda dirigenda; quod uno ſimplici medicamento ſemper exſequi non licet: cùm in ſimplicibus tot facultates junctæ ſemper non dentur, quot ſcopi medico proponuntur. Id cùm in morbis temperiei manifeſtum ſit, negant quidem qualitates primas ſanitatis & morborum cauſſas eſſe: ſed ſine ratione negant; & ſuprà ſatis hæc opinio, quæ cum manifeſtiſſima experientia pugnat, refutata eſt.

Interim tamen, quod modò dictum, libenter concedimus, in medicamentis variis miſcendis cautè agendum eſſe, atque opus eſſe, ut eorum, quæ miſcentur, medicamentorum vires & conſenſus ac repugnantia mutua nota ſint, ne ea miſceantur, è quorum miſtione noxium medicamentum evadat. Spiritum vitioli ſine damno propinari poſſe, notiſſimum eſt: exhibetur & nitrum ſine damno. At ſi ſpiritus nitri & vitrioli miſceantur, fit inde aqua fortis, metalla omnia, præter aurum corrodens: eidem ſi ſal armoniacus addatur, fit inde aqua Regia aurum ſolvens. Tale aliquid inter vegetabilia miſta evenire poſſe, abſurdum non eſt.

2. Cum eadem experientia, imò ſuæ ſectæ aſſeclis pugnant, qui malignas & noxias qualitates medicamentorum aliorũ admiſtione corrigi negant. Videantur ſaltem deſcriptiones Medicamentorum purgantium apud Crollium, qui inter Chymicos hodie non poſtremus habetur. Si enim ſola digeſtio vel ſeparatio ſufficeret ad malignitatem purgantium tollendam, cur adderet ſuis compoſitis, cinamomũ, caryophyllos, nucem muſcatam? cur ſcammonium ſucco cidoniorum & roſarum præpararet?

An vis purgandi aliorum admiſtione intendi poſſit, nec ne, vel tartarum docet, quod purgantibus ad miſtum, eorum vim intendit. Etſi enim & illud alvum ſtimulandi aliquam vim habeat: tamen purgantia, quibus admiſcetur, plus purgant, quàm ſi utraque ſeorſim ſumerentur.

3. Directoria quoque inutilia non ſunt. Purgantia quidem certos humores reſpiciunt, ſed plerumq; cùm certis partibus nullam peculiarem convenientiam habent. Ideoque ſi iis appropriata, quæ vocant, & certis partibus dicata medicamenta admiſceantur, iis quaſi vehiculis & directoribus ad partes eas, cum quibus habent convenientiam, pertingunt.

4. Quod Roborantia addenda non eſſe cenſent ideò, quod nullum medicamentum ita affectum eſſe de-

 beat,

beat, ut noceat: nullius momēti eſt. Revera omnia medicamenta eo fine exhibentur, ut proſint, non ut noceant: interim operatio quorundam medicamentorum non ſine aliqua moleſtia perficitur: neq; Chymici vomitoria talia adhuc monſtrarunt, quæ ſine omni moleſtia operationem perficiant.

5. Rem quoq; manifeſtam negant, cum durationis cauſſa medicamenta componenda negant. Si omnia ſimplicia in ſpiritus, olea, ſalia vel extracta reſolvenda, iisq; tantum utendum eſſet: nullo quidē ſacharo, medicamenta à corruptione cōſervante, opus eſſet. Verùm ſæpe integris medicamentis opus eſt: neque quiſquam vel per aquā vel per ſpiritum roſarum id præſtabit, quod per conſervam roſarū effici poteſt: id quod de fructibus etiam plurimis, quales ſunt ribes, ceraſa & alia plurima, verum eſt. Ergo integra etiam ſaccharo admiſto in neceſſarios uſus conſervanda ſunt.

6. Quod jucunditatem attinet, cujus gratia etiam nihil admiſcendum cenſent, modo Chymicè præparentur medicamenta: illud etiam cum veritate non planè conſentit. Multorum n. medicamentorum ſapores nulla præparatione planè tolli poſſunt; niſi ſimul ipſa virtus tollatur. Et efficacia medicamentorū plurimorū ita cum ſapore conjuncta eſt, ut nullo modo ab eo ſeparari poſſit. Tollatur amaritudo abſinthii, & efficacia illa, quam in plurimis ... is præſtat, ſimul tolletur. In extracto rhabarbari illud nauſeabundum & ingratum æquè ineſt, ac in integro.

Suam ergo, & quidem maximam, Chymicæ præparationes laudē habeant: ſuus tamen etiam locus vulgaribus præparationibus relinquatur. Et hominis eſt vel nimis curioſi vel otioſi, omnia Chymicè præparare velle; & ubi vel pulvis vel conſerva ſufficeret, extractum, oleum, vel ſpiritum exhibere. Et idem faciunt, qui nullo, niſi Chymicè præparato, medicamento uti volunt, ac ſi quis ſitienti pro vino ſpiritum vini exhiberet, & cibos non pulvere piperis, zinziberis, cinamomi, caryophyllor., croci, ſed horum oleis deſtillatis condiret.

Neq; illa Chymicorum medicamentorum commendatio, quod minori doſi & ſine nauſea exhiberi poſſint, ſufficit, atque ideo vulgaria medicamēta planè negligenda ſint. Hoc quidem verum eſt, ſi medicamentum aliquod totū ita præparari poteſt, ut virtus ejus minori doſi cōcludatur, gratiam tale medicamentum apud ægros mereri. Verùm ſola doſis parvitas ad commendationem non ſufficit: alioquin multa agyrtarū & empiricorū medicamenta, imò ipſa venena, hoc modo cōmendari poſſent. Ideoq; non ſatis eſt, ut quid ſine nauſea ſumatur, ſed hoc etiam, atque inprimis quidem, attendendum, quos in corpore effectus edat. Ergo licet ſine omni nauſea ſumi quid poſſit: ſi tamen corpori ſumtum noceat, tantum abeſt, ut eo

Doſis parva in medicamētis Chymicis quātì habenda.

ut eo nomine commendationem mereatur, ut etiam inter venena numerandum ſit, quorum multa potui & cibis miſceri poſſunt, ut guſtu non percipiantur. Præterea etiam attendendum, non ſolùm quàm gratum ſit, ſed etiã quàm Indicationibus reſpondeat medicamẽtum. Qua in re à non paucis hodie peccatur, qui ut ſaltem palato ægrorum inſerviant, extractum ſcammonii, gummi gotte, pilulas vel pulviſculum mole quidem exiguum, vi tamen magnum, exhibent, parùm ſolliciti, àn etiam morbo conveniant, & eum humorem, qui debet evacuari, evacuent.

Neque etiam, quæ in ſpecie contra uſitatas & vulgares medicamentorum compoſitiones afferuntur, talia ſunt, ut propterea planè aboleri debeant vulgata medicamenta.

Decocta ut ſparanda.

Et primò quidem quod attinet decocta, fatendum quidem, hac in re frequẽtiſſimè à pharmacopœis peccari: propterea tamen decocta planè rejicienda non ſunt; cum aquæ deſtillatæ, vel extracta, vel alia Chymicè parata in multis id præſtare non poſſint, quod decocta. Adhibenda potius diligentia, ut errores vulgares corrigantur, decoctio fiat non vaſe aperto, ſed clauſo, ſeu duplici, ne ſpiritus evaneſcãt, ſed collecti decocto addantur; quod per inſtrumentum idoneum factu facilè eſt. Poteſt quoque clarificatio fieri non ſolum per albumen ovi, ſed commodius per digeſtionem & fermentationem, per quam craſſiores feces ſeparantur & ſponte ſubſident. Nec eſt, quod aquæ admiſtio metuatur. Certè ipſi Chymici nec vitrioli nec alios ſpiritus ſolos exhibent, ſed cum aliis miſcent, quorũ vehiculo quaſi in totum corpus penetrare faciliùs & tutius poſſint.

Infuſiones.

Infuſiones etiam ob aquam eadem de cauſſa non rejiciendæ. Nec tamen infuſiones ſolùm fiunt in aqua, ſed & vino, aliiſque liquoribus, ſeu menſtruis, quæ appellant, parari poſſunt.

Mel & ſaccharum medicamẽtis admiſcenda.

Nimis verò ſuperſtitioſi ſunt, quod ſyrupos & conſervas ob ſacchari & mellis admiſtionem averſantur: quaſi cibos melle & ſaccharo conditos nunquam ſine damno comediſſent. Neque eſt, ut ſpiritus acutiſſimos & venenatos in iis metuant. Sint ſane aliqui ſpiritus acuti in melle & ſaccharo: tamen venenati non ſunt; & ita à natura miſti ſunt cum aliis, ut nihil periculi & damni adferant. Verum nondum probarunt, tales ſpiritus in ſaccharo & melle eſſe: licet variis modis in corpore mutationes & corruptiones ſubire poſſint; ſicut idem in aliis quoq; accidit. Poſſunt quidem vinum, cereviſia, panis & alia plurima, quibus alimentorum loco utimur, ita corrumpi, ut homini noceant: quæ propterea tamen non planè rejicienda, aut non niſi Chymicè præparata in uſum trahenda ſunt.

Electuaria, purgantia & pilulas & pleraq; alia medicamenta vulgaria rejiciunt, quod nulla in iis pu-

ri ab impuro, veneni à medicamento fiat ſeparatio. Verùm antiqua iſta cantilena eſt, neque demonſtratum, venenum omnibus ineſſe, aut in omnibus ſeparatione opus eſſe. Cui tamen libet, etiam ex iſtis extracta purgantia parare poterit.

Quando vulgaribus, quando Chymicis medicamentis utendum.

Quæ omnia, ut hæc concludam, cùm ita ſeſe habeant, errant & ii, qui nunquam Chymicè præparatis medicamentis, ſed ſaltem integris utuntur, Chymicasque præparationes planè negligunt. Sæpe enim expedita agendi potentia opus eſt, quæ maximè reperitur in Chymicè præparatis medicamentis: & diverſæ nonnunquam facultates eidem inſunt medicamento, quæ ſeparatione indigent. Errant contra & illi, qui ſemper Chymicis utuntur: cùm ſæpè integro, quale à natura ſuppeditatur, medicamento opus ſit. Medici ergò prudentis eſt, & Chymicis & vulgaribus ac integris medicamentis inſtructum eſſe, & nunc his, nunc illis, pro morborum, loci, temporis, aliarumque circumſtantiarum ratione uti.

Exoticis medicamentis an utendum.

Cæterum illud quod attinet, quod Galenici eo nomine reprehenduntur, quod exoticis medicamentis utantur: ut eorum inſtitutum non probamus, qui peregrinis utuntur, cùm domi æquè utilia habeant: ita præter rem mihi ſapere videntur iſti, qui exotica planè rejiciunt medicamenta, nec tamen vina, quæ domi ſuæ non creſcunt, nec aromata exotica, quibus cibi quotidiè condiuntur, averſantur. *Non omnis fert omnia tellus.* Ideóq; negociationes & commercia inſtituta ſunt, ut una regio alterius inopiam ſublevet. Multæ ſunt regiones, quæ nullum ſalem ferunt: ideonè illarum incolis cibi inſulſi comedendi. Certè metalla, quibus ipſi creberrimè utuntur, non in ſuis regionibus inveniunt, ſed aliunde advectis utuntur. Laudantque iidem Galenum, quod in Cyprum & Lemnum cognoſcendi medicamenta, quæ eò loci proveniunt, cauſſa profectus ſit. Quo labore quid Galeno opus fuiſſet, ſi quælibet regio ſaltem medicamentis domi ſuæ natis uti deberet? Verùm ipſi abſurditatem hujus ſententiæ tandem agnoſcunt, & poſtquam multis in peregrina medicamenta invecti ſunt, ita ſuam mentem explicant: taxari ſaltem id, quod, neglectis noſtris medicamentis domeſticis, peregrina in uſum trahantur. Verùm quid hoc contra Galenicos? Omnes Medici prudentiores illā nimiā curioſitatē aut luxuriā potius in medicamentis reprehendunt, cenſentq; ſi per domeſtica medicamenta morbus aliquis curari poteſt, ſine cauſſa exotica anxiè conquiri, & ſæpe talia, quæ temporis diuturnitate ac tempeſtatis injuria corrupta aut adulterata ſunt. Si verò domeſtica medicamenta non ſatisfaciunt: nulla cauſſa eſt, cur non exoticis uti debeamus. Medicusque peritus adulterata & corrupta à genuinis & integris diſcernere poteſt. Nec refert, quod in

alio

alio climate nata ſunt: cum aromatibus peregrinis quotidie in cibis & medicamentis, imò vinis exoticis non ſolum ſine damno, ſed cum commodo utamur.

Ex metallis & mineralibus medicamenta an uſurpanda.

Tandem cum recentiores quidã Chymici hoc carpant in Galenicis, quod metalla negligant, vel illis rarius utantur: hic quæſtio iſta explicanda. *An ex metallis & mineralibus parata medicamenta tutò uſurpari poſſint; & an medicamentis ex vegetabilibus & animalibus deſumtis præferenda ſint.* Dictum autem eſt in *Inſtit.pag. 1263.* nos cum iis non facere, qui medicamenta ex metallis & mineralibus planè rejiciunt. Et ſi nihil aliud eſſet, quod uſum medicamentorum è metallis & mineralibus paratorũ perſuadere poſſit, thermæ & acidulæ ſunt, quarum vis, quæ in morbis graviſſimis maxima eſt, tota à metallis & mineralibus provenit. Verum & antiqui Medici iſta non ſolum extra, ſed & intra corpus adhibuiſſe, chalybem ſcilicet, ſulphur vivum, æris ſquamam, æs uſtum & ſimilia, patere Dioſcorid. *lib. 1. c.17. lib. 5. c.47.53.54.81.* Galen. *de medicament. fac. pamb. lib. 2. cap 36. de compoſit medicament. ſec. loc. lib. 9. c. 5.* Celſo *lib. 2. cap. 12.* Si ergo mineralia & metalla cruda & non præparata, quæque ſua malignitate non carent, in uſum traxerunt: cur non Chymicè præparatis, & ab arte mitioribus factis uti liceat? præſertim cum eventus reſpondeat, multique graves morbi eorum uſu depulſi ſint.

Vitrioli ſpiritus.

Ut jam teſtimonia & exempla Chymicorum, quæ forſan alicui ſuſpecta eſſe poſſent, non adferam: à dogmaticis plurimis ea & uſurpata & commendata fuere. Quis hodie Medicorum, niſi qui forſan eum nunquam vidit, ſpiritum vitrioli non uſurpat? commendat eum Crato, *conſil. 27. 72 75. 234.* Horat. Augen. *de peſt. lib. 3. cap. 17.* & alii plurimi.

Ita ſpiritum & flores ſulphuris, ſpiritumque ſalis plurimi in uſu hodie habent.

Quis neſcit, quantum medicamenta è chalybe præparata ad viſcerum obſtructionem, cachexiam & alios morbos tollendos à plurimis dogmaticis commendentur? ut apud Ludovic. Mercat. *lib. de recto præſidiorum uſu cap. 7. de Morb. Mul. lib. 2. cap. 8.* Matthiol. *in comm. ſupra lib. 5. Dioſcorid. c 54.* Hor. Augeniũ, *tom. 1. Epiſt. epiſt 7.* Capivacc. *l b. 3. pract. cap. 26.* Euſtachium Rud. *lib. 1. pract 3.* Reiner. Solenand. *ſect. 1. Conſil. 12. & ſect. 3. Conſil. 13.* aliosque plurimos videre eſt.

Nitrum præparatum.

Nitrum præparatum, quod ſal prunellæ appellant, hodie in anginis, febribusque ardentibus tollendis feliciſſimè uſurpari, pauci ignorant.

Ex Antimonio & Mercurio medicamenta.

Antimonium & Mercurius, etſi fortiora ſunt medicamẽta, & omnino cautius, quam reliqua uſurpanda ſint: tamen rectè præparata & morbis convenienter ac rectè exhibita ea efficere, quæ aliis medicamentis præſtari vix poſſunt, experien-

Digitized by Google

rientia ipſa teſtatur; cum bezoardicum minerale & Antimonium diaphoreticum hodiè in multò uſu ſint. Et ſcio puellæ duodecim annorum, multis ulceribus malignis, præcipuè circa juncturas laboranti, Antimonium diaphoreticum ultra annum ſingulis ferè diebus duodecim granorum pondere exhibitum, cùm alia medicamenta nihil profeciſſent, eamque ſanitati reſtitutam fuiſſe. Verùm fixa iſta tutius exhibentur. Quæ verò vim adhuc purgandi habent, præcipuè mercurialia, etſi interdum in magnis morbis, ut hydrope, feliciter adhibita non ignorem: contrà tamen etiam ſæpe nocuiſſe ſcio. Quapropter cautione opus eſt, ne mercurius vitæ dictus fiat mercurius mortis, vel mercurius vitæ æternæ, ut *in Inſtit. p. 1444.* dictum. Qua de re plura videantur apud Jacob Zvvinger. *in exam. princip. Chymic. cap. 5.* & Thom. Mouffetum, *in Dialogo Apologetico, pag 89.*

Metalla an in corpore noſtro in actum deduci poſſint

Neq; aliquid ſolidi adferunt, qui ex metallis & mineralibus medicamenta rejiciunt. Nam quod docent, metalla eſſe tam dura, ut à calore noſtro in actum deduci non poſſint, verum eſt de pleriſque integris: ſed ubi ſoluta & Chymicè præparata fuerint, tam actuoſa ſunt, ut & in lingua mox ſuas vires exſerant. Et licet aurum (ut id ſolũ exempli loco adferamus) ita conſtitutum ſit, ut igni invictum perſiſtat: tamen Chymicè reſolutum tam ſpirituoſum evadit, ut etiam quaſi fulminet, &

Aurum fulminans.

propterea calcem illam auri fulminantem lignea ſaltem ſpatula, non ferrea, & quidem leniſſimè tractare, nulloque ignis calore adhibito, ſed ſponte ſaltem exſiccare liceat. Cujus granum unum atque alterum ſi incaleſcat, flammam cum tanto ſono ac ſtrepitu concipit, ac ſi maxima bombarda exploſa fuiſſet, & ſcrupulum unum iſtius auri potentius ferè operari, quam libram dimidiã pulveris tormentarii, Crollius ſcribit.

An metallica ſint corpori noſtro inimica.

Quod verò nonnulli objiciunt, metallica eſſe naturæ noſtræ inimica, nec ab ea vinci poſſe ſciendum, negari equidem non poſſe, pleraq; illa corpori noſtro inimica eſſe: Verùm danda opera, ut illa ipſa vis corpori noſtro inimica tollatur & vincatur, quod arte Chymicâ fieri poteſt, ut in Antimonio diaphoretico, bezoardico minerali, imò ipſo arſenico videre eſt, quod cum aliàs præſentiſſimum venenũ ſit, Chymica præparatione noxam illam penè omnem deponit. Quod verò deinde dicitur, medicamenta metallica à natura noſtra vinci non poſſe, id nec opus eſt. Nam alimenti proprium eſt, ut à natura vincatur, & in ſubſtantiam corporis vertatur; medicamenti verò eſt, corpus noſtrum alterare.

An tantum metallica medicamenta uſurpanda ſint.

Verum enimverò etſi hæc ita ſeſe habeant: tamen propterea eorum inſtitutum non probandum, qui latiſſimos medicamentorum campos paucis metallis concludunt, & nulla fere, niſi metallica, medicamenta, uſurpant, & ſe Chymicos eſſe non poſſe putant, ſi è vegetabilibus ali-

aliquod, inprimis vulgari modo præparatum, uſurpent, & hoc unum agunt, ut in minima doſi medicamenta palato non ingrata exhibeant; quàm verò illa interdùm violenta, corpori noxia & inimica ſint, parum ſolliciti. Quaſi verò Deus optimus maximus vegetabilia fruſtra condiderit! Meminiſſe hic debebant illius, quod Hippocrates habet, *in fine libri de loc. in homine. In morbis debilibus*, inquit, *Medicamenta fortia nō ſunt exhibenda: neq; imbecillitas medicamēti paucitate eſt æſtimanda: Et debilibus morbis debilia, valentibus valentia medicamenta adhibenda ſunt.*

Quando vegetabilia vel metallica uſurpanda.

Ergo, ut rem paucis complectar, primò temerarii eſt, ubi lene & benignum medicamentum è vegetabilibus ſufficeret, fortia è mineralibus ac metallis exhibere; ac omnino tale, quale ſi Herculis perſonam & cothurnos aptare infantibus velis, ut Quintilianus, *lib. 6.* loquitur. Nec, ut jam ex Hippocrate dictum, imbecillitas medicamenti paucitate æſtimanda vel jucunditate: rectèque ait Sanctorius, *de ſtatica medicina ſect. 2. aphor. 15. Quod proditoriè diſponit viſcera ad malum, ſæpe nec grave, nec injucundum videtur.*

Quæ cautio in metallicis uſurpandis ſit adhibenda.

Præterea magna cautione opus eſt in metallicis medicamentis exhibendis. Et licet morbus vel morbi cauſſa interdum talia medicamenta poſtulare videatur: ægri tamen natura ea non ſemper admittit. Spiritus vitrioli, ſalis & ſimiles equidem tutò exhiberi poſſunt: ſæpius tamen nimium uſurpati maximum damnū afferre poſſunt, dùm in partibus naturalem humiditatem exſiccando abſumunt. Et proinde in ſiccis corporibus cautè uſurpandi. In mercurio exhibendo magnâ cautione opus eſſe, modo dictum. Scribit equidem Unzerus, *de Nephritide l. 1. c. 26.* Nullum ſuavius, elegantius ac præſtantius, quodq; non ſolùm guſtui magis ſit acceptum, verum etiam quod minori cum periculo & difficultate, citraq; ullius vomitûs excitationem ſolùm per inferiora purgando operetur, offerri poterit medicamentum, floribus ☿ij. argenteis, de quibus gr. iij. vel ad ſummum iiij. cum pauxillo extracti glycyrrhizæ in pilulas redacta, vel pyro moſchatellino condito inſerta, aut pulpâ ſeu carne ceraſorum conditorum occultata, ſeu conſervæ violarum, roſarum permixta ſufficiunt. Verùm laudes hæ ſunt nimiæ, & incautis ac credulis facilè fraudi eſſe poſſunt. Experiatur, qui volet, ac animadvertet, non ita mite eſſe medicamentum, ut prædicatur, nec in iſta præparatione Mercurius malignitatem ſuam amiſit. Commendatio verò à ſapore non ingrato, niſi aliàs medicamentum bonum ac tutum ſit, nulla eſt, ſed ipſi etiam cum venenis multis communis. Mercurius dulcis appellatus fere hodie in omnium Chymicorū ore & manibus eſt, & tutiſſimū habetur medicamētum. Verū non ſemper ſine damno exhibetur. Medicus quidā doctiſſimus cum Mercurium dulcem, rectè præparatum, & quem plurimis ſine

ſine omni damno exhibuerat, ipſe uſurpaſſet, in graviſſimum periculum incidit. Gingivæ enim, fauces & lingua intumuerunt & nigredinem contraxerunt, ut per integrum menſem nihil cibi ſolidi aſſumere, imò nec juſculum cochleari ſorbere potuerit, acceſſit ſalivatio & omnia omnino ſymptomata, quæ mercuriales inunctiones ſequi ſolent. Cujus periculoſiſſimi ſui morbi hiſtoriam procul dubio ipſe aliquando in lucem edet, ut metallicorum medicamentorum admiratores & laudatores nimii cautius mercari & alieno periculo ſapere diſcant. Johan. Francus, ſenior, *in epiſtolis Chymicis*, ſcribit, ſe vidiſſe virum nobilem hydropicum, medicamentis Chymicis, utpote oleo vitrioli, ſpiritu tartari & ſimilibus fuiſſe curatum, ſed cum iisdem diutius eſſet uſus, in maraſmum incurabilem incidiſſe, quo etiam paulò poſt extinctus eſt. Neque id ſufficit, quod nonnulli pro ſuorum metallicorum medicamentorum commendatione afferunt, pluribus ſe ſine dãno ea exhibuiſſe. Si in humido morbo vel temperamẽto ex mercurialis alicujꝰ medicamenti uſu unus atq; alter nihil incõmodi ſenſit, non ſequitur, quod alius in alio morbo vel temperamento nihil mali paſſurus ſit. Præterea ſunt venena, quæ non mox, poſt quam aſſumta ſunt, occidunt, ſed longo poſt tempore ægrũ ſenſim interficiunt. Inſuper reperiũtur quædã dotes in vegetabilibus, quæ an in metallis reperiri poſſint, judicium ſit penes experientiam. Quantum medicamenta quædam è vegetabilibus & animalibus petita, ſuaviſſimo odore & ſanos & ægros recreent, omnibus notum: quod mineralia idem præſtare poſſint, nondum probatum.

Ideoque nemo iis ſe curandum committat, qui ferè nullis aliis, ſine ullo diſcrimine, quàm è mineralibꝰ & metallis petitis medicamentis utuntur; nec quisquam ab ullo, quacunque etiam aliàs autoritate & dignitate polleat, Medicinæ tamen imperitus ſit, ſibi perſuaderi patiatur, ut talibꝰ Empiricis, omnis eruditionis etiã trivialis expertibꝰ, & nuper à fornace Chymica natis medicis fidem habeat, eorumque medicamenta, quæ, quod alia meliora ignorant, in ſecretiſſimis habent (*pauperis eſt numerare pecus*) & uſu nondum probata ſunt, uſurpet. Nam quod Guilhelmus Fabricius, *in præf. de Lithotomia veſicæ*, ſcribit, quendam Principem aquilam albam à quodam celebri Chymico Gallo in frequenti uſu habuiſſe, nec perſuaderi potuiſſe, ut ab ea abſtineret (perſuaſus ſcil. eam ita ad corporis ſui conſtitutionem accommodatam, ut tanquam Panacæa ea uti poſſet) etſi quoties eam ſumeret, animam quaſi editurus videretur, & lapide Bezoar, margaritis, confectione alkermes & ſimilibus reficiendus eſſet, & tandem domum reverſus in initio ætatis virilis occubuerit. idem hodie multis accidit, qui dum de iis, quæ non intel-

intelligunt, judicant, nec viris doctis fidem habent, à talibus Empiricis perſuaſi, imò faſcinati credulitatis ſuæ pœnas luunt. De quo Joh. Crato *Epiſt. 184.* ſcribit: *Fit maximus concurſus ad illos Medicos, quorum operâ ii, qui ſapere videntur (licet interdum egregriè deſipiant, & ſtolidæ credulitatis pœnas dent) utantur.* Nimirum ea eſt humani ingenii infirmitas, ut ea, quæ pro raris & novis venditantur, & pro ſecretis habentur, etſi minus ſint utilia, præferat utilib9 ubique & in copia obviis. Proſtant, Dei beneficio, hodie publicè in pleriſq; pharmacopoliis medicamenta & vulgari & Chymico modo præparata, quæ cuique examinare licet, & de quibus Medicus, qui ea præſcribit, rationem reddere tenetur. Si & illorum, qui mera ſecreta jactitant, medicamenta in lucem protraherentur, (quod meritò fieri deberet) inveniretur, alia eſſe vulgata & omnibus cognita, aliis nominib9 ſaltem inſignita; alia parum tuta; pauca talia, quæ occultari mereantur.

Fortiora medicamenta interdum uſurpanda.

Ex altera parte timidi nimis ſunt, qui in morbis gravibus, & qui levioribus medicamentis nō cedunt, fortiora illa ex mineralibus & metallis adhibere verentur. Putant quidem nonnulli, lenioribus illis ſæpius repetitis idem, quod fortioribus, effici poſſe: ſed falluntur. Nam cum mitiora illa vix primas vias excedant, nec humores valde moveant; Colluvies verò humorum ſæpe in remotioribus & anfractuoſis receſſibus ac locis ita infixa ſit, ut non niſi fortioribus medicamentis excuti poſſit: lenia illa humores illos vix attingunt & movent, tantum abeſt, ut emoveant. Qua de re egregiè Leonh. Jachinus, *in 9. Rhaſis cap. 5. Animadvertere*, inquit, *oportet, quod ignavi noſtri temporis medici magnarum ægritudinum curas ſuſtulerunt. Quis hodie comitiales, quis melancholicos, quis elephanticum morbum curari vidit? rarò paralyſin, rarò antiquos dolores, rarò podagricos. Quod ſanè non alia ratione evenit, quàm quod fortia medicamenta omiſerunt, cùm purgantia, tum etiam aliorum generum ſiccantia & vacuantia, qualia ſunt Theriaci ſales, qualis viperarum eſus. Quod verò magis indignum eſt, hoc eſt, quod ſæpe, qui morbi ipſis incumbiles perſtitere, à ruſticis & mulieribus curari vident, non ſine multo medicorum dedecore.* De quo etiam Capivacc. *lib. 2. pract. cap. 2.* Quæ etſi ſaltem de vulgaribus medicamentis dicantur: locum tamen etiam de Chymicis & metallicis, utpote fortioribus, habent: nec nunquam factum, ut Empiricus aliquis temerarius fortiori medicamento morbū aliis Medicis incurabilem habitum ſuſtulerit: Quorum temeritas etſi non imitanda: hoc tamen inde patet, in pertinacioribus & gravioribus morbis, fortioribus remediis opus eſſe.

Galenicorum & Chymicorum medicamentorum collatio.

Ex iis, quæ hactenus ſunt dicta, facilè quidem decidi poſſet quæſtio: *An Chymica medicamenta Galenicis: an verò Galenica Chymicis præferenda ſint.* In ſpecie tamen quædam de

de ea dicere, & quæ modo dicta ſunt hic applicare libet. Sunt enim, qui non ſolùm vulgaria medicamenta Chymicis præferenda cenſent: verum etiam medicinam Chymia planè carere poſſe putant: alii contra medicinam non ſolum Chymia non carere poſſe, ſed & medicamenta Chymica Galenicis longè præferenda exiſtimant. Imò audaciores ex iis, Galenica præ Chymicis planè contemnunt.

Galenicorum medicamentorū aſſertio.

Qui priorem ſententiam ſequuntur, tempore Hippocratis & Galeni ac multis retro ſeculis ignota fuiſſe medicamenta Chymica, & nihilominus ægros feliciter ſanatos fuiſſe dicunt, Hippocratemque tantum vulgaribus medicamentis tantam gloriam ſibi peperiſſe, quantam vix medicorum ullus, qui eum ſequuntur. Ideoque & nunc, quibus olim caruit, ſine damno carere poſſe medicinam medicamentis, exiſtimant. Deinde ſua, quæ à vegetabilibus & animalibus petuntur medicamenta, minus lædere dicunt, quod naturæ magis familiaria ſint, & ad alimentorum naturam propius accedant, quam metallica (venenata enim eſſe planè negant) & proinde mitius & ſine majori violentia agant: viresque ſuas integras, quales à natura obtinent, retineant, nec ignis vi ac reſolutione quicquā amiſerint: & propterea morbos ſæpe tollant, qui Chymicis medicamentis tolli nō poſſunt: ſicut Heurnius refert, ſe Colicos dolores ſæpe placaviſſe decocto aniſi, quos oleo ejusdem deſtillato tollere non potuerit. Id quod etiam in aliis accidit. Thus enim integrum curat vulnera, quæ oleo ejusdem non curantur. Contra putant, Chymicorum è metallis & mineralibus medicamenta à natura maximè aliena, corroſiva & venenata eſſe, ac nimis magna vehementia agere: Spiritus & calidum innatum diſſipare, ac ea venenatæ qualitatis impreſſa veſtigia relinquere, quæ vix poſtea tolli poſſint. Ita ut licet à morbo convaluiſſe æger videatur, pauló poſt tamen in graviorem incidat. Et ſi quæ è vegetabilibus uſurpent Chymici, ea tamen reſolutione ſuam craſin & hinc dependentes vires amiſiſſe. Licet verò interdum, cum vulgaria medicamenta adhibentur, curatio nonnihil protrahatur: nihilominus cum Rondeletio cenſent, ſatius eſſe, remedia minus efficacia & δραστικὰ habere, & longiore tempore curare, quam periculoſa exhibere. *Sat enim citò curatur æger, ſi ſat benè & ſat tutò.*

Chymicorū medicamentorum aſſertio.

Contra Chymici ſua medicamenta commendant, quod nec ſapore nec odore ſint ingrata; tenuium partium & ſpirituoſa, ac propterea promptæ & maximæ efficaciæ & actui vicina, cum craſſa & corporea materia, quibus operatio impeditur, artificioſè ſeparata ſit: corruptioni minimè obnoxia, & propterea corpori à corruptione vindicando convenientia; & aſſervari apta. Cum contra Galenica medicamenta non rarò cum maligna & vene-

venenata materia conjuncta ſint, eademque non niſi maximo labore à calore noſtro ſeparari, & in actum deduci queant, facilè ſint corruptibilia, & præterea corpus humanum à corruptione vindicare non poſſint: ſint ingrata & nauſeabunda, & quæ ægro non minus moleſtiæ, quā ipſe morbus pariant.

Nova in ſenta non rejicienda.

Verum enim verò non rectè hic diſſidium quæritur ea in re, in qua non ita difficulter concordia & pax iniri poſſet: ſi abſque præjudicio omnia penſitemus. Nam primò ſola antiquitas vulgarium medicamentorum Chymicis nihil detrahit, neque Chymica ob novitatem Galenicis poſtponenda. Stultū enim eſt, inventis frugibus, glandibus veſci. Et quis hodie libris typis exſcriptis non utitur, quibus antiqui caruerunt, & tamen docti fuerunt. Et ii ipſi, qui Chymicorum medicamenta ob novitatem contemnunt, rhabarbaro, mechoacanna, caſſia, ligno Guajaco, ſaſſafras, ſarſaparilla, lapide Bezoar, & plurimis aliis medicamentis utuntur, quæ Hippocrati & Galeno fuere incognita. Et qui ante Hippocratem & Galenum vixerunt, etiam bene vixerunt: non tamen ideo hodiè ſcripta Hippocratis & Galeni abolenda ſunt. Quot hodie utiliſſimæ Medicorum doctiſſimorum obſervationes exſtant? quot item optimæ compoſitiones medicamentorum, quæ tempore Hippocratis & Galeni erant ignotæ, quibus hodie medicina plurimum illuſtratur? Sunt nimirum ſua rebus initia, progreſſus & perfectio: nihilque ſimul inventum & perfectum. Ac propterea noſtrum eſt, laborare, ut non ſolum majorum inventa tueamur, ſed &, quantum poſſumus, à majoribus inventa excolamus, amplificemus & perficiamus. Ideoque ſola antiquitas non ſufficit, ut vulgaria medicamenta Chymicis præferantur. Si uſu probata antiqua novis nondum probatis comparentur: id, quod multorum ſeculorum uſus comprobavit, novis nondum probatis præferendum. Sed de hoc hic quæſtio non eſt. Verum quæritur: an Chymicè præparata ſint præferenda integris & vulgaribus medicamentis, an verò hæc illis? Inter quæ, ſi experimentum ſpectes, nulla differentia eſt. Etenim dogmaticorum & Chymicorum medicamenta non differunt, niſi præparationis modo; cum eandem habeant materiam. Nam eaſdem vires habet oleum cinamomi & in eoſdem uſus adhibetur, in quos integrum: extractum rhabarbari, in quos rhabarbarum. Et quicquid antiqui de viribus medicamentorum annotarunt, id libenter admittunt Chymici. Adhibent enim Chymici eadē medicamenta, quæ antiqui: ſed ad uſus illos aliter diſpoſita.

Medicamenta ex metallis & mineralibus an uſurpanda.

At inquient quidam Galenici, in vegetabilibus ſe forſan acquieſcere poſſe, quorum vires dudum exploratæ ſint: At mineralia & metalla in uſum medicum trahere, planè novum eſſe, eaque ſi in uſum adhi-

Digitized by Google

benda ſint, periclitandum eſſe de ſalute hominum. Verum enim verò nec metallica medicamenta omninò incognita fuere antiquis, ut jam antea dictum. Et licet huic vel illi regioni ſerius ea innotuerint: aliis tamen planè incognita non fuere: imò à plerisque inter ſecreta habita fuerunt. Exemplum ejus rei præbet Frat. Baſilius Valentinus, qui jam ante centum annos in Germania vixit, & medicamenta plurima ex mineralibus & metallis deſcripſit, & à ſe uſurpata teſtatur: quæ tamen ante paucos annos innotuerunt; imò nec dum forſan omnia cognita ſunt.

Cautio in metallicis uſurpandis adhibenda. Hic tamen cautione opus eſſe libenter concedimus, ne nova, nec ab artificibus probata, ſed ex agyrtarum empiricorumque, qui ex uno exemplo de viribus medicamentorum Chymicorum judicant, officina profecta, & ab ipſis glorioſè commendata, ſtatim in uſum trahantur. Intereſt enim multum in Chymicis medicamentis, quis ea præpararit, & quis iis utatur. Ac talia, ex antimonio, mercurio & ſimilibus præparata medicamenta purgantia, nō niſi in poſſeſſione virorum doctorum, experientia & prudentia clarorum, manere debent. Juniores verò (nam & hoc monendum, cum nonnulli ex talium medicamentorum uſu famam ſatis temerè captent) in eorum uſu parciores ſint, potiusq; iis utantur, à quibus non tantum ægro, ſi quid non rectè fiat, periculum imminet. Quamvis enim rectè præparata ſint talia purgantia: tamen malignam illam, & homini adverſariam qualitatem non planè deponunt, & ſæpe, ſi non ſtatim, temporis progreſſu tamen, eam exſerunt, & clam calidum innatum deprædantur, ac vitæ noſtræ inſidias ſtruunt. Habenturq; paſſim exempla eorum, qui hiſce purgantibus familiariter uſi vel mortem ſibi accelerarunt, vel cachecticam corporis diſpoſitionem contraxerunt. Averſanda q; meritò eorũ audacia & temeritas, qui omnia, quæ, (quod fieri ſolet) in operationibus Chymicis, fortuitò ſæpe & aliud quærentibus, offeruntur, ægris ſtatim propinant, &, ſi non per mortes, tamen per ægrorum pericula experimenta agunt, neceſſariamque Galeni admonitionem negligunt, dum 1. *Aphor.* 1. ſcribit: *In corpore humano ea tentare, quæ non ſunt experientiâ comprobata, periculo non vacat; cum temeraria experientiæ finis ſit totius animalis internecio.* Conſentiuntque in eo omnes Medici prudentiores, medicamentum id, quod plures experti ſunt, illi eſſe præferendum, quod experientia nondum ſatis comprobatum eſt. Ubi enim de ſalute corporis humani agitur, non unicuique fides habenda, ſed ea medicamenta uſurpanda, quæ temporis examen ſuſtinuerunt. Medicamenta ut amici nobis ſint, ex quibus novos nec dum ſatis cognitos veteribus, quorum fides dudum nobis perſpecta eſt, novitatis gratia anteferre non decet.

Ideo-

Digitized by Google

Ideoque nonnulli meritò cautiores eſſe deberent, qui ut aliquid ſupra Medicinam Galenicam ſapere videantur, medicamenta ex mineralibus & metallis parata plurima non parca manu ſuis libris non ſolùm inſerunt, ſed & mirè commendant; & quidem talia, quæ à glorioſo aliquo operario Chymico acceperunt, aut ex aliquo deſcripſerunt, aut ab alio forſan etiam nimis credulo acceperunt, ipſi verò nunquam vel vix ſemel atque iterum in uſum traxerunt. Quæ cum juventus novarum rerum ſtudioſa legit, avidè ea arripit, ac ſæpe aliorum authoritate decepta in talibus cum ægrorũ damno periclitandi anſam captat. Eorum tamen, qui medicamenta multiplici experientiâ ſatis probata, boni publici cauſſa, in lucem edunt, laudibus, quas merentur, nullo modo hîc obtrectare cupio.

Chymicorũ medicamẽtorum commendatio.

Deinde ex altera parte, quæ pro commendatione Medicamentorum Chymicorum adferuntur, libenter admittimus, & fatemur, quod Chymicorum medicamenta pleraque grata ſint, & ob doſis exiguitatem & ob ſaporem minus ingratum; quod ſint efficaciſſima, quia à corporea mole, quantum fieri poteſt, ſint libera, ut in ſpiritibus, oleis & extractis videre eſt. Spiritus enim terebinthinæ & vini longè efficacior eſt, quàm terebinthina vel vinum; ceræ oleum, quam cera; oleũ cinamomi, caryophyllorum, fœniculi, carvi, quam integra.

Inprimis verò utilem præſtat Medicinæ Chymia laborem, dum medicamenta, quæ diverſas vires, ob diverſas, quibus conſtant, partes obtinent, artificioſè reſolvere docet, & in qua parte quælibet vires hæreant, monſtrat, eaſque ſeorſim uſibus medicis exhibet. Unde multæ quæſtiones, hactenus non ſatis explicatæ, decidi poſſunt. Verbi gratia, Opium frigidum eſſe hactenus creditum fuit; quia narcoticũ: atqui amarum eſt: amara verò calida. Quem nodum facilè ſolvet Chymicus, monſtrando, vim narcoticã, non tàm à frigiditate, quàm à ſulphure aut ſubſtãtia oleaginoſa narcotica pendere, ſalem verò eſſe amarum in Opio.

Galenica an Chymica medicamenta præferenda ſint.

Ex quibus omnibꝰ jam patet, ſuũ locũ & Galenicis & Chymicis medicamentis eſſe & laudem deberi. Si v. quæratur, quæ medicamenta, vulgaria nè, an Chymica præferenda ſint: nec hæc illis, nec illa his ſimpliciter præferri poſſe. Etenim, etſi Chymica habeant quandam prærogativam: tamen non reipſa meliora ſunt Galenicis, ſed tantummodo rei, nimirum præparatione, ut antea etiam dictum. Deinde nec ob hanc ipſam prærogativam ſimpliciter præferenda ſunt Galenicis. Utriſque enim ſuus locus eſt. Et imperiti eſt, ſemper integris, nunquam Chymicè præparatis & reſolutis, ac contra nullis planè integris, ſed ſaltem extractis vel eſſentiis uti velle. Nonnulla enim medicamenta ita vires ſuas per totum

Quando vulgaribus vel Galenic.

…cis medicamentis utendum.

corpus diffuſas habent, ut eas vel omnino, vel maxima ex parte perdant, ſi partes ſeparentur. Alia verò alias vires in aliis partibus habent; ubi conſiderandum, in qua parte quælibet hæreat. Utendum igitur integris, cum vis, quæ expetitur in toto eſt, & in ſolutione perit: Reſolutis verò, cum vires medicamenti diverſæ à diverſis partibus proveniunt: aut cum vis medicamenti in compendium quaſi, inutilium ſeparatione, redigi poteſt. Et ubi Clyſter ſufficit, quid eſſentias, quas dicunt, prodigere opus eſt? Et ſi potu aliquo medicato, vel conſerva, vel leniore aliquo alvum movente medicamento tolli poteſt morbus: imprudentis eſt ac temerarii, antimonialia vel mercurialia, vel alia medicamenta metallica ad eum expellendum exhibere.

An purgantia mineralia planè benigna & lenia fieri poſſint.

Neque enim, quocunque modo præparentur mercurius & antimonium, tam benigna ac tuta fiunt, ac caſſia, manna, tamarindi, ſena, rhabarbarum, & ſimilia; & ex grano uno horum plus damni reſultare poteſt, quam ex illorum uncia una: ac ſemper, quocunque modo præparentur, inter fortia medicamenta referenda. Jactant quidem nonnulli ſingularia arcana, ſingulareſque præparandi rationes aliis incognitas: ſed dum tandem in lucem veniunt, nihil novi adferunt. Ideoque hic aſſentiri non poſſum Martino Rulando Juniori, qui, *in progymnaſm. Alchym. quæſt.* 77. ſcribit, ſi antimonium & metallica medicamenta furioſius operentur, id ſaltem accidentis vitio contingere, operationumque imperitia, tum adminiſtrantium inconſiderantia: ab artificibus tractata antimonium, tum præcipitatum, tam benigna reddi, quam ſunt manna, tamarindus, caſſia. Atque ipſa doſis & effectus id docet; cum in uno grano talium medicamentorum plus ſit vehementiæ, quam in ſemuncia benignorum, ſemperque dum vim purgandi habent, inter δραστικὰ & μοχλικὰ referenda, & ad morbos pertinaces & graves deſtinata ſint. Mineralium enim iſtorum vis purgandi in ſpiritu ſeu parte volatili conſiſtit, qui ſi figatur, omnis purgandi vis perit, ut in antimonio diaphoretico & bezoardico minerali videre eſt; quam diu verò illa volatilitas permanet, cum eadem etiam vis corpus humanum vellicandi, turbandi, & longè potentius afficiendi manet, quam à manna, tamarindis, caſſia, rhabarbaro, & ſimilibus fieri ſolet. Ideoque hoc Chymicis probandum erit, quod ſpiritus ille volatilis purgans, totumque corpus permeans, talis manens, in antimonio & mercurio, tam benignus, & naturæ noſtræ familiaris fieri poſſit, quam eſt caſſia, tamarindi, & ſimilia. Quod vix obtinebunt. Facilius enim planè tollitur vel figitur, quam ut de natura ſua aliquid remittat. Ex quo patet, quid de glorioſis nonnullorũ pollicitationibus ſentiendum ſit, qui

qui jactant, ſe medicamenta talia fortiſſima artificioſè præparaſſe, ut dupla vel tripla doſi, imò inſtar ſacchari tutò ſumi poſſint. Non intelligunt homines ſimplices, ſe innatas medicamenti illius vires vel deſtruxiſſe, vel ſub quodam involucro occultaſſe.

Quando Chymicis utendum.

Ex altera parte, ut rectè Matthiolus, *lib. 4. epiſt. ad Andr. de Blaun.* ait; ubi tota maſſa ſanguinea in univerſo penè ambitu corrupta eſt & referta malorum morborum ſeminariis, hi morbi citra metallica vix vinci poſſunt. Extremis nimirum morbis extrema debentur remedia.

Utatur ergo prudens Medicus nunc his, nunc illis, prout morbi natura & aliæ circumſtantiæ requirunt; nunc pulveribus, decoctis, infuſis, nunc deſtillatis, extractis, oleis; ſimplicibus, compoſitis; veteribus, novis; domeſticis, exoticis; levioribus, vehementibus; vegetabilibus, mineralibus, metallicis. Quia cum ſæpiſſimè medicamentorum integrorum vires, quales à natura nobis ſuppeditantur, expetantur: fruſtra Chymica reſolutio ac ſeparatio tunc inſtituitur, imò reſolutione vires illæ peribunt. Exemplo ſit nobis conſerva roſarū, quæ, ubi roboratione & adſtrictione opus eſt, id præſtat, quod ſpiritus vel aqua vel ſal ejusdem nunquam præſtat. Contra non rarò vires medicamenti, quæ expetuntur, à Chymicis longè nobis nobiliores ſuppeditantur, quam ſunt in integris, ut in extractis, oleis, & ſpiritibus videre eſt. Separatur enim pars illa medicamentoſa à reliqua inutili, quæ ipſam in operando impediebat, atq; ita ſola pura illa pars, in qua vis medicamenti inſidet, exhibetur. Ideoque ſi Chymica medicamenta ſimpliciter conſideres; ipſa quidem per ſe nobiliora ſunt; quia puriora & magis actuoſa & libera: non tamen ideo ſemper & ubique Galenicis in curatione præferenda: ſed evenire poteſt, pro circumſtantiarum varietate, ut aliquando extracto vel oleo præferendum ſit integrum: evenire etiam contra poteſt, ut extractum, oleū, vel ſpiritus præſtent integro: nonnunquam nihil intereſt, utrum adhibeatur.

An in Chymicis præparat. vires medicament. deſtruatur.

Verum hic nonnulli contra Chymica medicamenta objiciunt, ſpecificum id non eſſe, quod ex ſoluta craſi emergit, & Chymicos, dum iſta ſolvunt, eſſentiam rei non ſervare, ſed totum perdere ac deſtruere. Verum enim verò, ut, *lib. 1. Inſtit. part. cap. 2.* dictum, non totum corpus, rhabarbari ex gr. formæ illius, à qua vis purgandi fluit, ſubjectum eſt; ſed cum proprio ſubjecto ex accidenti miſtum. Neque plantarum emortuarum, quibus in medendo utimur, corpora miſta planè homogenea ſunt, ſed ex diverſis partibus conſtāt, quæ corpus organicū plantæ, dum vivebat, cōſtituebant; quæque in medicina diverſos præſtare poſſunt uſus. Docetq; ipſe Galenus, *lib. 3. de ſimpl. medicament. fac.*

Digitized by Google

fac. cap. 14. Omnia propemodum medicamenta, quantumvis ad ſenſum ſimplicia, natura tamen compoſita eſſe, ac diverſas facultates obtinere; ejusque exempla, *cap. ſeq. 15.* adfert; tandemque concludit, *cap. 16.* unamquamque ſimilarium medicamentorum partem non multas, ſed unā duntaxat qualitatem obtinere; quod verò totum eſt diſſimilare, complures. Sunt ergo ſecundum Galeni ſententiam miſta duplicia: diſſimilaria, quæ diverſas qualitates in diverſis obtinent partibus; & ſimilaria vel ſimplicia ac verè miſta, quæ ex miſcibilium alteratorum unione conſtituuntur. Hæc qui ſolvit, ille vires miſti perdit: neque ea amplius eſt in illis vis, quæ fuit in miſto. At illa qui ſolvit, omnes vires non perdit; ſed cum quælibet pars peculiares habeat, ſeorſim eas exhibet. Ac ſupra jam dictum, non ſemper fieri reſolutionem usque ad prima elementa, ſed artem ſæpe in proximis principiis ſubſiſtere. Falſum, ergo quòd P. Palmarius, *in lapid. philoſ. dogmat. cap. 10.* ſcribit: Reſolutorū vires tantum eſſe communes, non particulares, non ad hoc vel illud definitas: tantum poſſe ſal cichorii, lactucæ, quantum ſal abſinthii & aliorum. Dictum enim antea, partium miſtorum diverſas ſæpe vires eſſe, quæ poſt reſolutionem remanent. Præterea à forma qualitates quædam producuntur, quæ, etiam forma totius non amplius præſente, nihilominus remanent.

Miſta duplicia.

Et an ſales non differant inter ſe, ſapor & effectus facilè produnt. Itaq; cum talia corpora artificiosè reſolvit Chymicus, & corpus diſſimilare in ſimilares partes diſſolvit, tantum abeſt, ut vires medicamenti perdat & deſtruat, ut potius eas in proprio ſubjecto, ab omnibus heterogeneis admiſtis ſeparatas, exhibeat. Nec, ut quidam recentiores ſcribunt, omnes modi ſolutionum Chymicorum ita comparati ſunt, ut potius transmutent rem, quam depurent; nec ea, quæ per Chymicas operationes fiunt, non ſunt idem cum ſpecie præexiſtente, ſed aliquid inde factum per naturæ potentiam. Nam non ſemper ignis & calor violentus, qui aliquam mutationem eſſentialem inducere poſſit, ſed lentus ſæpe adhibetur. Imò ſine calore externo ipſum menſtruum, quod appellant, id, quod rei ineſt, ad ſe attrahit; quod in Chymicis operationibus verſatis notiſſimum. Certè ſpiritus, qui leni balnei calore vel aere tepido è vino elicitur, arte non fit, ſed ante in vino erat, omnisque vini potentia ab eo pendebat, & ſpecie ac numero idem eſt, cum eo, qui in vino erat. Ita id, quod per ſpiritum vini vel alium liquorem è rhabarbaro extrahitur, & extracti nomine appellatur, illud ipſum ſpecie & numero eſt, à quo vis purgandi in integro rhabarbaro pendet. Sicut butyrum, quod agitatione è lacte ſeparatur, revera in lacte erat; non arte fit, ſed ſaltem ſegregatur. Ac facile con-

An extracta & ſeparata Chymica in integro ſint.

Digitized by Google

concedimus, ſicut qui butyrum dat, non totum lac dat: ita qui extractũ rhabarbari dat, non totum rhabarbarum dare, ſed partem illam, in qua vis purgandi rhabarbari ineſt. Nempe medicamenta per reſolutionem facta non ſunt quidem eadem ſpecie cum integro toto, ſed cum partibus integri, è quibus parantur.

Eſſentia quid Chymicis.

Quod verò Chymici dicunt, ſe rei eſſentiam extrahere & exhibere, facilè excuſari poſſunt. Neque enim vocabulum Eſſentiæ Metaphyſicè, ſed Chymicè & Medicè uſurpant. Nam cum in medicina non res ob eſſentiam ſimpliciter, ſed ob vim operandi, expetantur; & vis operandi ab eſſentia pendeat: illa vim operandi, ſeu partem illam medicamenti, à qua vis, quæ expetitur, pendet, ipſis eſſentiæ nomine appellatur. Ergo quia ob purgandi vim rhabarbarum expetit medicus; ipſi illa ſolum pars rhabarbari, quæ vim purgandi habet, eſſentiæ nomine venit: reliqua, in qua nulla purgandi vis, ad hanc eſſentiam non pertinere putatur. Idem de aliis dicendum.

Plantarũ, ut vivunt, & ut mortuæ ſunt, conſideratio.

Neque illud nos movet, quod ajunt, ſi eſſentia eſt in uno principio, vel parte integri, non fuiſſe plurium miſtione opus. Conſiderantur nimirum plantæ, vel ut vivunt, vel ut mortuæ ad uſum medicum applicantur. Dum vivit tota planta, partes omnes una vegetante anima reguntur, & in commune officium ſingulæ conſpirant. Ubi verò diſceſſit anima vegetans, manent ſingulæ ſui juris, neque amplius unum miſtum ſimpliciter cõſtituunt. In vivente, verbi gratia, rhabarbaro omnes ejus partes ad actiones rhabarbari exercendas neceſſariæ erant, corpusque rhabarbari organicum conſtituebant: non tamen hinc ſequitur, quod omnes illæ partes ad purgandum neceſſariæ ſint, & à toto rhabarbari non amplius viventis corpore vis purgandi pendeat: ſed eadem planta ſæpe diverſas vires habet, quæ etiã in diverſis partibus fundantur. Docuit hoc jam olim Meſues, qui ſcribit, jam ſuo tempore in uſu fuiſſe rhabarbarum adulterare. *Ejus integri,* inquit, *magna quantitas mergitur in aqua per quinque dies, & dimittitur illa aqua, & fiunt inde trochiſci, qui ſunt medicina Regum.* (extractum rhabarbari hoc eſt) *Rhabarbarum verò ſiccatur ac venditur, & eſt ſicut quod perdidit animam.* Verum hac de re prolixius agit Jacob. Zvinger. *in exam. princip. Chymic. cap. 11.* ubi pluribus probat, Chymica reſolutione & præparatione vires medicamenta non amittere.

Medicamenta cum ratione exhibenda.

Et ut tandem hanc concludamus quæſtionem, hoc ultimo loco monendum, ſolum pharmacopœiam non ſufficere, ut quis Medicus audiat. Ideoque cuilibet danda opera, ſive Galenicis ſive Chymicis medicamentis uti velit, ne empiricorum more curet, ſed methodi & indicationum ductum perpetuò ſequatur. Alias ſive vulgaria ſive

Chymica medicamenta fuerint, ſi abſque methodo uſurpentur, magis nocebunt, quam proderunt; & quò præſtantiora & efficaciora fuerint, eò magis nocere poterunt. Omninò enim rei optimæ peſſimus eſt abuſus. Novi duos infantes oleo deſtillato ſuccini, aliàs, ſi rectè uſurpetur, bono, necatos à vetulis duabus fuiſſe. Alteri enim infanti vix ante decem dies in lucem edito cum verula olei deſtillati ſuccini aliquot guttas propinaſſet, toto corpore puſtulæ magnæ eruperunt, ac ſi aqua fervente perfuſus fuiſſet; unde is paulò poſt expiravit. Alterum verò paulò adultiorem, cum idem oleum ei exhibitum fuiſſet, continui vomitus & alvi dejectiones afflixerunt, tandemque interemerunt. Ideoque Eraſto facilè aſſentior, qui, *part 4. diſputationum contra Paracelſ.* ſtatuit, in pleriſq; morbis & ægris minimè nocere, qui pharmacis vulgari more apparatis utitur, quam qui Chymica, ubi non opus, aut non rectè adminiſtrat. Quanquam enim culpa medicamẽtorum Chymicorum non ſit, ſed potius Medicorum, iis non rectè utentium: tamen id omnino monendum fuit, cum ob juniores nõnullos Medicos, qui, ut præ aliis ſapere videãtur, neglectis penè omnibus vulgaribus & longa experientiâ probatis medicamentis, ſolis Chymicis, iisque ſæpe nuper inventis, & nondum ſatis probatis utuntur, atque ex eorum uſu famam captant; tùm nonnullorum Galenicorum, qui cum rerum Chymicarum planè ignari ſint, ne tamen Chymicis aliqua in parte inferiores videantur, Chymica, quorum vires & præparationis modũ ignorant, ſatis periculosè uſurpant. Plurimum verò hac in ſe hodiè à Chymicis multis peccatur, qui omnium reliquarũ partium medicinæ ignari, tamen, quia in Pharmacopœia & operationibus Chymicis quandam peritiam nacti ſunt, reliquos Medicos ſuperciliosè deſpiciunt, & ſe pro perfectis Medicis vendirant: cum tamen ultra Pharmacopœiam nihil ſapiant, atque ita cum ſutore ultra crepidam judicent. Longè prudentius de his veteres ſenſerunt. Ariſtoteles multò majoris negotii rem eſſe ſcribit, etiam quod ſciveris effectum dare, quam, quæ ſalubria ſunt, noſſe, & animo comprehendere. Et prudenter Plato, Phædrum, Socratemque colloquentes inducit, hunc in modum. Socrates. *Si quis dicat: Ego quidem ſcio illa corpori admovere, quibus & incaleſcat pro meo arbitrio, & frigeat, & vomitus & dejectiones & alia purgationes perficiuntur, & ejuſmodi plurima teneo, quibus cognitis & Medicum me eſſe profiteor, & alium quemlibet Medicum evadere poſſe dico: quid alium reſponſurum autumes?* Phædrus: *Nihil aliud, quam percunctaturum, num quid etiam ſciat, quibus, quando, & quouſq; ſingula horum ſint adhibenda: Quod ſi neſciat, neceſſe eſt, eum inſanire, qui, quod ex aliquo Medicorum libro audierit quicquam vel in medelas;*

Pharmacopœus non eſt Medicus.

las nonnullorum inciderit, neque artis aliquid intelligat, Medicum ſe evaſiſſe putat.

Reſtat tandem, ut de methodo medendi dicamus; ubi illa inprimis controverſia eſt diſcutienda; *An in curatione morborum contrariis, an verò ſimilibus utendum ſit.*

An ſimilibus an verò contrariis curandum.

Principia methodi medendi prima è quibus omnem curandi rationem deduxerunt hactenus Medici, ſunt hæc: *Quod ſecundum naturam eſt in corpore humano, eſt conſervandum: quod præter naturam, tollendum. Similia ſimilibus conſervantur: contraria contrariis tolluntur.*

Contraria contrariis tolluntur.

Atque hinc Hippocrates Medicinam dixit eſſe adjectionem & ſubtractionem. Adjectionem ſcilicet deficientium, per ſimilia: Subtractionem eorum, quæ abundant, & corpori præter naturam accidunt, per contraria. Quæ methodi medendi fundamenta ex ipſa natura deducta ſunt. Nam cum curatio ſit motus à morbo ad ſanitatem; & motus, ut eſt, *5. Metaphyſ.* fiat ratione contrarii, etiam per contraria fiet. Etenim ſi remedium morbo ſimile & non contrarium eſſet, ſed ad idem, ad quod morbus, tenderet: morbum augeret, non expelleret. Nam, ut rectè Galenus ſæpius, & Ariſtoteles *1. de gener. & corrupt. cap. 7.* dicit: ποιεῖ καὶ πάσχει τὰ ἐναντία ὑπ' ἀλλήλων. *Agunt contraria in contraria, & patiuntur à contrariis.* Et: παθητικὰ καὶ ποιητικὰ ἀλλήλων ἐστὶ τὰ ἐναντία, καὶ τὰ μεταξύ. *Contraria & quæ inter media ſunt, inter ſe mutuò activa & paſſiva ſunt.* Et: τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πᾶν ἀπαθές ἐστι. *Simile à ſimili non pati poteſt.* Et: τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου αὐξητικόν: τὰ δὲ ἐναντία φθαρτικὰ τῶν ἀλλήλων. *Simile ſimile augere valet: contraria verò ſe mutuò corrumpunt.*

Similia ſimilium ſunt remedia ſec. Chymic.

Chymici tamen recentiores ſimilium eſſe ſimilia remedia dicunt. Et cum ſimilitudo duplex eſſe poſſit, vel cum natura, vel cum morbo: ſi quæras, utram ſimilitudinem intelligant, utramque reſpondent. Nam primò ex Hippocrate docent, Φύσιας εἶναι τῶν νούσων ἰητρούς: *Naturam eſſe morborum medicatricem*, & naturam ſolam plurimos morbos curare, hanc concoctionem efficere, humores vitioſos evacuare, & ea rectè ſeſe habente optimam de ſalute ægri ſpem eſſe: Contra τῆς Φύσεως ἀντιπραττούσης κενεὰ πάντα, Natura reluctante & ſuccumbente omnes Medici molitiones, atque omnia auxilia fruſtranea eſſe.

Natura conſervanda per ſimilia.

Unde ipſe Galenus Indicationem vitalem reliquis omnibus præferendam, & virium maximam ſemper habendam eſſe rationem, ſæpius inculcat. Talia ergo auxilia adhibenda cenſent, quæ naturæ ſimilia & familiaria ſint, ipſamque roborent, ut confirmata & roborata morbo ſeſe opponere hoſtemque vincere queat. Nam ſicut qui in civitate, in qua, ſeditione oborta, pars melior civium à reliquis ferè opprimitur, ſeditionem ſopire cupit, debiliori auxilia mittit: ita in hoc naturæ

& morbi duello, ut natura ſalva maneat, morbus opprimatur, natura ſimilibus fovenda.

Morbi etiã requirunt ſimilia ſec. Chymic.

Deinde & morbi & cauſſarum morbificarum reſpectu ſimilia adhibenda putant. Nam & purgantia totius ſubſtantiæ ſimilitudine humores vitioſos trahunt: & alterantia cum parte, cui adhibentur, ſimilitudinem habere dicunt, atque alia pulmoni, alia cordi, alia cerebro, alia epati, dicata ſunt. Præterea morbos ex ſale ortos curari medicamẽtis ex ſalibus depromptis; ſulphureos, ſulphureis; mercuriales, mercurialibus, docent.

Conciliatio.

Verum enim verò, ſi nulla major eſſet diſcrepantia inter Galenicos & Chymicos, quam in hac quæſtione, facilè concordia iniri poſſit. Maximam enim partem in verbis potius, quam in rebus ipſis diſſenſio eſt. Primò enim in hoc Galenici cum Chymicis planè conſentiunt, ſemper virium habendam eſſe maximam rationem, & per ſimilia eas conſervandas eſſe. Neque cum hoc axiomate pugnat illud alterum: contraria contrariorum eſſe remedia. Diſtinguendum enim hic inter Indicationem vitalem & curatoriam in ſpecie dictam: Maximaq; illa Hippocratis: τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα, non de indicatione vitali, ſed de eo, quod præter naturam eſt, tollendo intelligenda. Et cum plura ad conſecutionem ſanitatis pertineant, non ad omnia extendendum eſt hoc axioma, ſed ad ea ſolum, quæ præter naturam ſunt. Ideoque Severinus, *cap. 14.* malè Indicationem vitalem & curatoriam confundit, dum morbos eodem modo indicare ſui ablationem putat, quomodo famelicus panem & ſitibundus potum appetit, dum ſcribit: *Non filiis eſurientibus & panem petentibus ſcorpionem porrigimus, neque ſitientibus acetum felle inquinatum offerimus, ſed conſentaneos, ſimiles eosdem liquores adhibemus &c.* Non enim idem eſt appetere & indicare. Nulla res ſui appetit interitum, neque ſe perditam cupit; ſed quælibet res, etiam præter naturam, ſe conſervare conantur. Ideoque morbus, v. g. calidus, non ſeſe perditum cupit, ſed potius alia quoque calefacere tentat: ſicut nec ſitis vel fames ſui deſtructionem expetunt. Verum homo ingenita vi percipiens rem noxiam & moleſtam ſimul ejusdem ablationem deſiderat, ægerque remedia morbo, cum quo conflictatur, contraria deſiderat, ſicut ſitiens potum, ſitis remedium: non verò ipſe morbus remedia deſiderat; ſicut nec ſitis potum appetit, ſed ſitiens. Atque ita ex illa generali regula; Omne, quod præter naturam eſt, tollendum, Morbos ſui ablationem indicare dicitur, non quod ipſe morbus, aut quicquid eſt in corpore p. n. ſui deſtructionem deſideret, ſed quia, ut homo conſervetur, quicquid præter naturam illi evenit, tollendum eſt. Nullo modò verò ea tolerãda ſunt, quæ idẽ p. 367.

Morbus quomodo contraria indicet.

primæ

primæ ed. & *p. 382.* ſecund. edit. habet, ubi ſpiritibus, & quidem non illis inſitis & animalibus, ſed morbificis, & qui per ſudores, vel vomitus, vel urinas, vel inſenſibiles tranſpirationes evaneſcunt, ſitim attribuit, & remedia eatenus morbis ſimilia eſſe dicit, quod defectus & deſideria reſarciant, quodque amica ſaturitate ſpiritus & impuritates conſentaneas delinientes, reſolutiones, conſumtiones & tacitas abolitiones moliantur. Certè ſi tollunt, reſolvunt, conſumunt, & omnino quatenus contraria ſunt, non iis amica erunt, nec eorum deſideria explebunt: nec morbi ſui ablationem deſiderant.

2. Deinde nec hoc negatur à Galenicis, eligenda eſſe medicamenta, quæ parti laboranti familiaria, &, ut loquuntur, appropriata ſunt: quæ familiaritas & ipſa in ſimilitudine & occulta quadam ſympathia conſiſtit.

3. Tertiò nec de contrarietate alterantium aliquam revera inter Galenicos & Chymicos puto eſſe diſſenſionem. Neque enim credo, ullum Chymicum vel Paracelſicum tam fatuum eſſe, qui morbo calido, quatenus talis, calidum, quatenus tale, adhibeat remedium; aut corpus exſiccatum, quatenus tale, amplius exſiccandum putet. Cum ipſa experientia & ſenſus doceat, calida refrigeratione, frigida calefactione, humida ſiccatione, ſicca humectatione indigere. Id quod tam evidens eſt, ut non ſolum hominibus omnibus, verum etiam brutis notũ ſit, quæ magno in æſtu refrigerationem, in frigore calefactionem expetunt. Manet ergò maxima Hippocratis: τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα. Contraria contrariorũ ſunt remedia. *Contraria contrariis curantur.* Rectéque ſcripſit Galenus, *lib. 9. meth. medend. cap. 15. Sanatio nihil aliud eſt, quam præſentis in corpore vitioſi affectus in naturalem habitum mutatio. Cum autem contrarii hi affectus ſint, neceſſe eſt per contraria fiat eorum alterius in alterum tranſlatio. Quoniam enim id, quod ægrotat, et, quod valet, eſt contrarium: ubique per contraria & ab illo in hoc via.* Et licet inter ipſos Galenicos de axiomate hoc controverſia aliqua excitata ſit, & nonnulli ejus univerſalitatem evertere conati ſint: tamen id obtinere non potuerunt, ut videre eſt apud Conciliator. *different. 153.* Turiſanum, *in art. part. lib. 3. com. 35.* Argenterium, *ibidem cap. 89.* Valeſium, *lib. 8. Controverſ. cap. 4.* Valeriolam, *locor. commun. cap. 14.* Ludovic. Mercatum, *tom. 1. lib. 3. part. 3. claſ. 1.* Horat. Augenium. *Epiſt. medic. tom. 3. lib. 1. Epiſt. 3. cap. 4.* Montaltum, *de homine ſano, lib. 3. cap. 14.* dictúmque etiam hac de re eſt, *lib. 5. Inſtit. pag. 867.*

Reſtat ergo ſaltem controverſia de cauſis, quomodo ſcilicet medicamenta ſeſe reſpectu cauſſarum habere debeant: an iis ſimilia, an verò contraria eſſe debeant. *An medicamenta cauſſis morbificis ſint contraria.* Ubi etiam concordiam iniri poſſe, non planè diffido. Nam ſi ſic regula iſta; Contraria contrariis curantur,

 expli-

explicetur, ut *in Inſtit. loc. modo alleg.* factum, nimirum per contrarium hic intelligi omne id, quod effectivè tale eſt, ſeu quod effectum affectui, præter naturam contrarium producere poteſt, non refragantes, ut opinor, habebimus Chymicos. Nam & ipſi certè eo fine exhibent medicamenta ſua, ut iis cauſa morbifica & hinc morbus tollatur, non conſervetur & augeatur. Neque hic ullum Paracelſicum tam ſtolidum eſſe exiſtimo, qui non admittat, quod Hippocrates, *2. Aphor. 22.* ſcribit: ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἰῆται· καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος, πλησμονή· καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις. *Qui à plenitudine morbi fiunt, evacuatione curantur: & qui ab inanitione proficiſcuntur, ſanantur repletione; cæterorumq; contraria ſunt remedia.* Sunt enim hæc tam manifeſta & nota, ut à Paracelſo & ejus aſſeclis ea de cauſſa (etſi minus rectè) ferè neglecta videantur.

Contrarietas inter quæ ſit.

Atque hoc ipſo loco notandum, malè à nonnullis Chymicis Galeno attribui, quaſi contrarietatem Hippocraticam ſaltem ad qualitates primas extendat; quod nunquam Galeno in mentem venit: cum paſſim contrarietatem per totam methodum medendi, & omnia morborum genera extendat, atque inter alia, *in art. medic. cap. 89.* ſcribat: ἡ ἴασις ἕνα μὲν ἔχει καὶ πρῶτον γενικώτατον σκοπὸν αὐτῷ τὸ μέλλοντι λυθήσεσθαι τὸ ἐναντίον. ἐκ τούτου γὰρ γένους ἐστὶ πάντα τὰ δημιουργοῦντα τὴν ὑγείαν τὰ αἴτια· κατὰ μέρος δ' ἐκ τοῦ καθέκαστον ἐναντίον. *Curatio unam præcipuam & communiſſimam habet intentionem ad id, quod eſt diſpoſitioni auferendæ contrarium. Ex hoc enim genere ſunt cauſæ illæ omnes, quæ ſanitatem efficiunt. Secundam partem verò ex unicuiq; diſpoſitioni contrariis.* Quo in loco, ut & alibi, Hippocraticum axioma non ſolum ad intemperiem retulit, ſed ad omnes ex æquo morbos & cauſas extendit.

Quomodo remedia ad cauſſas ſeſe habeãt.

Supereſt itaque ea ſaltem quæſtio: quomodo ſecundum vires internas & ipſam naturam & ſubſtantiam medicamenta ad cauſas morbificas ſeſe habere debeant. Atque hic verſatur controverſiæ cardo. Cum enim Paracelſici morbos aut potius cauſas morbificas ad tria ſua principia referant, & alios morbos eſſe ſulphureos, alios ſalarios, alios mercuriales ſtatuant: ſulphureos, per ſulphurea medicamenta; ſalarios, per ſalaria; mercuriales, per mercurialia curandos docent. Si nimirum ſulphur accendatur, illud extinguendum eſſe dicunt; atque in hoc contrarietatem admittunt. Verum hoc non fieri poſſe per ſalẽ, vel mercurium, ſed per ſulphureum tantum medicamentum contendũt. Ita ſi ulcus excitetur, à ſale id eſſe, nihilq; in natura corroſivum niſi ſalem eſſe dicunt: eamque exulcerationem tollendam, carnemque generandam, & ulcus conglutinandum concedunt: & catenus quoq; con-

contrarietatem in remediis admittunt. Verum remedia, per quæ id præſtari poſſit, eſſe ſalaria ſtatuunt. Ita & de morbis tartareis, quos ex ſuperfluitatibus excrementitiis provenire docent, ſentiunt: cujus generis ſunt calculi, eoſque per tartarea remedia tollendos eſſe docent. Hinc convenire calculo ſolvendo lapides, qui in animalibus concreſcunt, ut ſunt lapides cancrorum, percarum, lapides, qui in veſica & renibus animalium inveniuntur, lapis lyncis, Judaicus, ſpongiæ, radices ruſci, apii, altheæ; & calculo præſervando ea convenire, quæ mucilaginoſa ſunt; coagulato, quæ in lapideam duritiem coagulata ſunt. Atque ita morbum ſemper ſimul remedium monſtrare ſentiunt.

Conciliatio

Qua in re etiamſi videatur eſſe inter Galenicos & Chymicos diſcrepantia: danda tamen opera, ut & illa, quantum fas, conciliari poſſit. Et primò plerique Galenici non negant, purgantia familiaritate ſubſtantiæ humores vitioſos trahere. Id tamen nihil de axiomati illius; contrariorum contraria eſſe remedia, univerſalitate tollit. Nam licet reſpectu cauſſæ aliqua inſit ſimilitudo in purgantibus: tamen reſpectu morbi, imò ipſius cauſſæ etiam, ſuo modo ſunt contraria, effectivè ſcilicet, tollendo nimirum morborum cauſſas. Morbus enim ſemper tollitur contrariis, ſeu mediatè ſeu immediatè, ſeu per ſe, ſeu per accidens. Diſtinguendum etiam hic inter indicationem & remedium, quod eſt inſtrumentum, per quod indicationi ſatisfit. Indicans præter naturam ſemper ſibi contrarium indicat. At inſtrumentum, per quod efficitur, quod indicans præſcribit, licet cauſſæ ſit ſimile, nihil refert; modò indicationi per id ſatisfiat, & cauſſa tollatur. Quamvis enim ſimilitudine ſubſtantiæ rhabarbarum bilem attrahit: eo ipſo tamen facit, ut rhabarbarum è corpore evacuetur. Et ipſe Ariſtoteles, ubi de actione mutua rerum naturalium agit, *1. de gen. & cor. c. 7.* ſcribit: τὸ πάσχον καὶ τὸ ποιοῦν τῷ μὲν γένει ταὐτὰ καὶ ὅμοια, τῷ δ' εἴδει ἀνόμοια. τοιαῦτα δὲ τὰ ἐναντία. *Patiens & agens genere quidem ſunt eadem & ſimilia: ſpecie verò diſſimilia. Talia autem ſunt contraria.*

Curatio per ſimilia quomodo perficiatur.

Et quod docent Chymici, ſulphur ſulphure, ſal ſale eſſe curandum: non planè de nihilo videtur. Neq; enim quælibet materia à quibuslibet patitur & diſſolvitur. Notiſſimum eſt, pinguia non affici aut pati ab aqua, ſed à pinguibus. Ita gummi Arabicum, ceraſorum, tragacanthæ, prunorum, in aqua diſſolvitur; quia aquoſa hæc ſunt: thus vel myrrha non item. Ita ſulphur in oleo diſſolvitur, ob naturæ cognationem: ab aqua forti ſulphur non ſolvitur, quæ tamen argentum & alia metalla facilè diſſolvit. Et quæ aqua fortis argentum diſſolvit, eadem aurum diſſolvere non poteſt. Videmus etiam calculos à ſpiritu ſalario coagulatos & ipſos non à pinguibus & ſulphureis, ſed à talibus,

quæ

quæ ſale abundant, diſſolvi. Itaque non abs re facere videntur Chymici, dum cuique cauſſæ morbificæ nõ quævis reſolventia opponenda eſſe cenſent, ſed talia, quæ vim ſpecificam reſolvendi & è corpore exturbandi quamlibet cauſam habent. Neque enim ſufficere putant, ſi humori craſſo attenuantia adhibeantur, ſed humoris naturam attendendam, & pro cujusque natura ſpecifica & propria attenuantia adhibenda eſſe, ſulphurea ſulphureis, ſalaria ſalariis.

Neque interim, dum dicunt, ſimilia ſimilibus curari, contrarietatem planè negligunt, ſed illud Ariſtotelis paulò ante propoſitum, ut admittant neceſſe eſt; *Agens & patiens genere quidem eſſe ſimilia, ſpecie verò diſſimilia & eatenus contraria.* Etſi enim ſalia ſalibus curari dicunt: tamen ſalia alia vim reſolvendi, alia coagulandi vim habent. Et propterea humores à ſale coagulatos, non per ſalem coagulantem, ſed per ſalem reſolventem curandos dicunt. Ita ex eorum ſententia febris ex ſulphure φλογιστῷ & inflammabili orta non curatur per ſulphur inflammabile, ſed per ſulphur acidum, quod ſpiritus illos accenſos coagulet, compeſcat, & ad inflammationem ineptos reddat. Id quod pyrii pulveris exemplo probat Quercetanus, *de priſc. mat. medic. cap. 3. & 8.* Etſi enim ſal petræ & ſulphur facilè ſint inflammabilia: tamen utrumque acidum in ſe continet ſpiritum, quô ſi imbuatur pulvis pyrius, amplius flammam non concipit. Verum an nitrum ſit inflammabile, & unde ſpiritus acidus à ſulphure proveniat, de eo infra dicetur.

Ipſam controverſiam quod attinet, ſi hæc ita diſtinctè explicantur, vix magna controverſia inter Galenicos & Chymicos revera relinquitur. Alio enim reſpectu ſimilia ſimilibus, alio contraria contrariis curari dicuntur. Similia nimirum requirunt vires; & parti affectæ ſimilia, appropriata, & familiaria medicamenta adhibentur. Inter purgantia quoque & humores, ut & diſſolventia & humores, cognatio intercedere debet. Contra verò morbus & cauſæ, quatenus præter naturam ſunt & tolli debent, requirunt contraria.

Si quis verò nulla diſtinctione adhibita hanc quæſtionem decidere velit, & ubi quæritur de morbo vel cauſa morbifica, de parte affecta reſpondeat, is multis modis errabit. Id quod accidit Crollio, cui cum omnia Galenica planè ſordeant, & nullam propterea conciliationem quærat, ſatis imprudenter ſcribit, *in præfatione admonitoria, pag. 59. Naturam corporis noſtri proprium ſibimet eſſe Medicum, qui ab extrinſeco Medico nihil aliud requirat, præter inſtaurationem aut fortificationem, exteriore medicamento repurgatiſſimo.* Quod ſi ſimpliciter verum, quorſum ergo vomitoria καθαρτικὰ, διυρητικὰ & διαφορητικὰ deſcripſit? Et mox addit; *ægra corpora qualitatibus contrariis curare velle, nihil aliud eſt, præterquam*

Natura ea ſola morborum medicatrix.

quam natura, bello inteſtino ſatis labefactata, bellum intrinſecum in totalem ſui ruinam movere. Ergone nunquam vidit Crollius, aere & potu frigido calore ferè enectos refocillari? Si non vidit Hecticorum corpora exſiccata humectantibus curari, & ulcera pulmonum ſolo aere ſicco exſiccata coaleſcere, & phthiſicos hoc modo curari: legat Galenum, *lib. 3. & 10. method. medendi.* Et qui nullos morbos ſola primarum qualitatum contraria alteratione curari negat, ea negat, quæ ſenſus vera eſſe docent, & vix dignus eſt, cum quo diſceptetur. Et iterum: *Contraria ſe mutuo non recipiunt: Et ſi mutuo ſe non recipiunt, nec in ſe mutuò agunt, nec à ſe mutuò patiuntur aliquid. Ubi igitur actio & paſſio vera non eſt, ibi etiam effectus naturalis verus non ſequitur. Ergo medicamenta non poſſunt eſſe contraria loco affecto.* Quæſtio eſt, de contrarietate medicamentorum, & morbi ac cauſſæ morbificæ. Is verò reſpondet de parte affecta: & an contraria vel ſimilia mutuò agant & patiantur, facilè cognoſcere potuiſſet, ſi legere ipſi libuiſſet Ariſtotelem, *1. de Gen. & Cor. cap. 7.* & quæ Commentatores ad eum locũ hac de re ſcripſerunt.

Et quanquam Galenici ultrò concedant; Naturam eſſe morborum medicatricem; & longè ante Chymicos id Hippocrates, *6. epid. ſect. 5. t. 1.* docuerit; Naturamque omnia, quæ poteſt, pro animalis ſalute agere, & abſque naturæ robore omnia à Medico fruſtra tentari, extra controverſiam ſit: tamen, ut Galenus, *ibidem*, ubi hunc locum explicat, rectè ait: non ſimpliciter verba hæc accipienda ſunt, ſed altior ſenſus accuratiore indigens explicatione in his verbis deliteſcit. Ac rectè dicitur, & naturam morbis medicari; rectè verò & artem medicam, & medicum. Natura nimirum, ut Galenus explicationem hujus loci concludit, omnium artiũ ad medendum primaria & potiſſima eſt: ipſa tamẽ nec omnia, nec ſola, quæcunque ad ſanationem neceſſaria ſunt, ſemper præſtare poteſt. Sed ut rectè, *de conſtit. art. c. 13.* Galenus ait: alia naturæ, alia Medico conceſſa & negata ſunt. Natura quidẽ alimenta coquit, in corpus diſtribuit, partibꝰ apponit; in morbis humores vitioſos concoquit, ſecernit, expellit, cavum ulcꝰ carne replet: eadem tamẽ, ut os laxatum aut confractum conformare, & reparare, aut copioſas in ulcere ſordes ipſa abſtergere non poteſt, ſed miniſterio Medici & medicamentorum indiget: ita pertinaces obſtructiones ipſa ſolvere non poteſt, ſed aperientia medicamenta id præſtant: humores craſſos ſola incidere non valet, ſed attenuantia medicamenta id præſtant, calida refrigerare non poteſt, ſed medicamẽtis refrigerantibus opus; multò minus ſcirrhum emollire, aut calculum fortiter compactum diſſolvere poteſt. Falſum ergo, quod omnia medicamenta ſaltem naturæ opitulentur, & quod ſalubrium medicamentorum virtus ſaltem in conſervatio-

Quid naturæ, quid arti poſſit.

vatione naturæ occupetur & conſiſtat: cum jam monſtratum ſit, non pauca directè & immediatè cauſſis morbificis opponi, & in eas proximè agere, easque demoliri.

Atque hæc, quæ hactenus de Galenicorum & Chymicorum conſenſu ac diſſenſu diximus, ſi quis ſine præjudicio perpendere voluerit, id inde commodi, ut ſpero, percipiet, quod diſcet, nec Chym. ob Galenica, nec Galenica ob Chymica negligenda eſſe; ſed nonnulla Paracelſi ac Paracelſiſtarum dogmata tam abſurda & ab omni veritate aliena eſſe, ut meritò ab omnibus, quibus magis veritas, quam Paracelſus vel alius quispiam, amica eſt, rejicienda ſint: in non paucis tamen concordiam iniri poſſe, nec diſſidium tantum eſſe inter Galenicos & Chymicos, ut ideo nova ſecta conſtituenda ſit. Ac proinde peſſimè ſuis rebus conſulere, qui, antiquorum ſcriptis neglectis, è ſolis recentium Chymicorum libris ſe egregios Medicos evaſuros exiſtimant. Contra & illos peccare, qui nullam veteri Medicinæ acceſſionem fieri poſſe putant. Elegantem utilium medicamentorum ſuppellectilem Chymia nobis ſuggerat: ſi eadem quid in morborum cauſſis & medicamentorum facultatibus inveſtigandis opis afferre poteſt, & hoc beneficii loco acceptamus: & proinde verum eſſe putamus, quod Matthiol. *lib. 4. epiſt. ad Andream de Blau.* ſcribit; Neminem Medicum abſolutum eſſe poſſe, imò ne mediocrem quidem, qui in Chymia non ſit exercitatus. Cum enim Medicus ſit ille admirabilis, qui quod eſt divinum in morbis, in medicamentis, in natura novit, actionumque fontes inveſtigat: iſta omnia præcipuè Chymiæ beneficio Medicus aſſequi poteſt; qui verò in rebus nihil qualitatibus primis præſtantius quærit, id non poteſt. Reliqua, de corporis noſtri conſtitutione, facultatibus & actionibus, de morborum & ſymptomatũ differentiis, de ſignis, prognoſticis, & methodo medendi, rectiſſimè ex Hippocrate & Galeno eorumque interpretibus cognoſcuntur: quæ qui negligit, Empiricus potius evadet, quam verus Medicus.

Ergo non amplius opponatur Galenica Medicina Chymiæ, ſed Pſeudo-Galenica Chymiæ, & Pſeudo-Chymia Galenicæ Medicinæ. Galenici enim non ſunt, ut nonnulli eos malè definiunt, qui purum & impurum confundunt; ſed qui artis Medicæ fundamenta è Galeno & Philoſophis petita, ratione probata, & experientia confirmata amplectuntur, & hoc duplici χειμεία verum à falſo diſtinguunt. Atque hi non negant, quod ars medica ab Hippocratis & Galeni temporibus & theorematum acceſſione, & medicamentorum copia & ornatu altior & perfectior evaſerit. Et inter acceſſiones illas libenter etiam Chymiam referunt, atq; agnoſcunt, noſtro tempore & remedia multa antiquis incognita rectè uſurpari, & multò commodius præparari, atq; *Galenici quid.*

extra-

extracta, olea, ſpiritus, ſales & ſimilia libenter admittunt. PſeudoGalenici ſunt ſervum illud hominum genus, qui nihil, niſi quod in Galeno reperitur, recipiendum cenſent, & in dijudicando vero ac falſo non tàm ratione & experientia, quàm Galeni authoritate nituntur. PſeudoChymici ſunt, qui nullarum rerum naturalium & medicarum cognitione inſtructi ex operariis Chymicis ſubitò Medici facti, omnia Galenicæ Medicinæ fundamenta ſubverſa cupiunt.

PſeudoGalenici qui.

Pſeudo-Chymici.

CAPUT XIX.

APPENDIX,

De Conſtitutione Chymiæ.

ATque hæc ſunt, quæ de Chymicorum recentiorum cum Ariſtotelicis & Galenicis conſenſu dicere potui. Potui, inquam: Dum enim, quod velis, non poſſis, velis, quod poſſis. Ut plura verò, quæ volui, non potuerim, temporis penuria & otium, aliis neceſſariis impendendum, non permiſit. Nunc ad ſpeciem deſcendendum eſſet: Et memini me in prima editione aliquid in hoc genere promiſiſſe. Verum ob alios labores abſolvendos id præſtare non licuit. Ut tamen aliquo modo promiſſis ſtem, de Conſtitutione Artis Chymicæ quædam Appendicis loco ſubjungere placet, in quibus paſſim de præparationib9 & uſu medicamentorum Chymicorum quædam monendi dabitur occaſio.

Nullam ſcientiam vel artem veram ac ſolidam eſſe, quæ certis quibusdam principiis non nitatur, & eorum, quæ in ea fiunt, rationes reddere poſſit, extra dubium eſt; & quæ certis principiis non nititur, & theorematum ſuorum cauſſas reddere non poteſt, inſcitia potius & ἀτεχνία, quàm ſcientia vel ars dicẽda eſt. Neſcio tamẽ quî fiat, quod in Chymia, quæ ars longè utiliſſima & nobiliſſima habetur, pauca rationib9 munita, & ex certis principiis deducta habeantur, ſed infiniti penè proceſſus & operationum formulæ paſſim extent, quibus tamen fundamentis & cauſſis illæ nitantur, pauci doceant. Ita ut ars ſine arte eſſe videatur.

Verum enim verò cum ut Medicina, ita & Chymia naturali ſcientiæ ſubjiciatur, omninò etiam in operando leges naturæ ſequi, & ad earum ductum operationes ſuas inſtituere debet, ut inter Phyſicam & Chymiam mutuus conſenſus ſit: ita ut principia naturalia Chymiæ, & operationes Chymicæ principiis naturalibus reſpondeant.

Etſi vero de Arte Chymica prolixè & operosè vir doctiſſimus, Andr. Libavius, breviùs verò Joh. Beguinus ſcripſerit, & ego etiam, *lib. 5. Inſtit. Medicar.* (licet Chymicas operationes & Chymica medicamenta

ac vulgaria pro inſtituti mei ratione ibi conjunxerim) de eadem materia tractârim: tamen cum in conſpectu quaſi & tabulâ totam artis Chymicæ naturam & conſtitutionem habere utile ſit, brevibus eam è locis allegatis hic exhibebo; & paſſim quædam, quæ monenda videbuntur, inſpergam.

Verum expediam hoc ſine aliorũ obtrectatione, ſine convitiis, ſine calumniis. Vt enim turpe eſſet, in Senatu Patres, dum de ſalute Reip. deliberatur, à votis ad convitia deſcendere: ita pudendum eſt, eos, qui ſcriptis editis rem literariam auctã & amplificatam cupiunt, rebus miſſis conviciis certare.

Diſſentire duos animis de rebus iiſdem
Incolumi licuit ſemper amicitia.

Chymia, quid. Definivimus autem ſupra, *in fine capitis primi*, Chymiam, quod ſit *Ars corpora naturalia compoſita ſive concreta reſolvendi, reſolutaq; pura & viribus validiſſima reddendi, ut utilia Medico præbeãt remedia, vel metallorũ perfectionibꝰ & transmutationib. inſerviãt.*

Subjectum Chymiæ. *Subjectum* nimirũ, circa quod occupatur Chymicus, ſunt omnia corpora naturalia cõcreta, vegetabilia ſcil. animalia, mineralia & metalla.

Chymiæ Finis. Chymiæ *finis* duplex eſt, Internus & Externus.

Internus. *Internus* eſt corpora naturalia cõpoſita ſolvere & elaborare, ut vel partes omnes ſeorſim & ſingulæ vel iterũ conjunctæ & compoſitæ, puriſſimæ, efficaciſſimæ, & ad uſus in vitâ humanâ neceſſarios aptiſſimæ ſint, & ſeu Medico, ſeu illis, qui in metamorphoſi metallorum occupantur, utilia adminicula præſtent. Seu potius internus finis eſt ipſum opus, quo perfecto operatio Chymici deſinit. Cùm enim Ars ſit Chymia, ποιητικὴ eſt & opus relinquit.

Externus. *Externus* Chymiæ finis eſt duplex: Vel n. ad metamorphoſin & transmutationem metallorum ignobiliorum in nobiliora, vel ad medendum & ſanitatem corporis humani adſerendam dirigitur.

Verum priore fine ſepoſito hic de Chymiæ conſtitutione ſaltẽ agemus, ut medico inſervit, eique utilia medicamenta exhibet. In ipſis tamẽ operationibus etiam quædã proponentur, quæ poſteriori fini ſimul inſervire poſſunt. *Vid. ſupra cap. 1.*

Media Chymiæ. Ut autem finem ſuum aſſequatur Chymicus, mediis quibusdam opꝰ habet. Media autem hæc ſunt operationes Chymicæ & inſtrumenta, quibus operationes iſtas perficit.

Quibus Chymia abſolvatur. Atq; ita tota Ars Chymica abſolvitur tractatione inſtrumentorum, quæ Chymico operanti neceſſaria ſunt, ipſis operationibus, & opere, quod perficit: de quibus ordine breviter dicemus.

Inſtrumenta ejus. Inſtrumenta primò quod attinet, cum Chymia naturæ operâ in ſuis operationibus utatur, inſtrumenta præcipua ſunt ignis, aut calor potiꝰ, menſtruum, Aër, Aqua. Verum ut hæc rectè uſurpentur & agentia patientibus applicentur, præterea fornaces, vitra & vaſa alia plura requiruntur. De fornacibus, vitris, & aliis vaſis, ut & luto dictum, *in Inſtit.*

lib.

Digitized by Google

lib. 1. part. 3. ſect. 2. cap. 11. 12. 14. & aliis etiam operationibus ſua inſtrumenta adjunximus.

Calor. De igne & calore; qui naturæ communis δημιυργὸς eſt, dictum *ibid. cap. 2.*

Menſtruũ. Menſtrua verò ſunt, quæcunque ſolutioni extractioni & ſeparationi rerũ inſerviunt. Et quidẽ plerunq; & frequentiſſimè nomẽ hoc tribuitur liquoribus, qui corporibus affuſi ea ſolvendi vel aliquid ex iis extrahendi vi actu prædita ſunt. Quales ſunt, aqua communis, deſtillatæ variæ, ros, ſpiritus vini, terebinthinæ, acetum deſtillatum, olea deſtillata, ſpiritus ſalis, nitri, vitrioli, aquæ fortes & regiæ, de quibus in Inſtit. *loco allegato cap. 6.* dictum.

Quos tamen liquores omnes in tres claſſes redigere licet. Quidam enim ſunt aquei; quidam acuti & ſalium participes; quidam oleoſi. Non verò quælibet menſtrua ad quælibet corpora ſolvenda idonea ſunt, ſed de his hoc monendum, ſua ferè corpora quæque habere, quibus ſolvuntur vel extrahuntur, menſtrua, quæ ipſorum naturæ reſpondent. Aquea quæ ſunt, & cum aquâ convenientiam habent, aquâ & aqueis menſtruis ſolvuntur & extrahuntur. Atque aquæ vegetabilium & animalium ſubſtantiam per coctionem & infuſionem extrahunt; ſaccharum item & ſalia (quæ omnia in aqua liqueſcunt) ac ſalina ſolvunt; ad alia verò ſolvenda vires eorum vix extenduntur. Quæ ſpirituoſa ſunt, ſpiritibus; ſalina ſalſis ſpiritibus ſolvuntur & extrahuntur; ſulphurea ſolvuntur & extrahuntur oleo & pinguibus. Hinc metalla, ut & lapides, aquis fortibus & regiis & ſimilibus liquoribus ſolvuntur. Sine verò ſale vix fit ullius metalli ſolutio. Et quanquam metalla eò redigi poſſint, ut poſtea in aqua vel ſimplici vel deſtillata liqueſcant: tamen prima ſolutio per ſales ut facta ſit, neceſſe eſt, & propter ſalinos ſpiritus metallo adhæreſcentes id poſtea in aqua ſolvitur. Omnia enim metalla ſalinam naturam participant. Ideoque ſal vel ſalini ſpiritus (alii tamen aliis metallis magis cognati ſunt) qui ſunt in menſtruo ſolvente, metalli partes atomorum quaſi modo ad ſe trahunt ſibique uniunt: atque metallum menſtruo, aut certè ſali, quod in eo eſt, unitum aliam formam externam induit, & vel in liquorem vel pulverem, aut ſaliformem ſubſtantiam redigitur, & ſal, qui eſt in menſtruo ſolvente, corpori metallico adhæreſcit. Si quis tamen huc etiam referre velit mercurium, qui ob naturæ cognationem aurum ſolvit, vel etiam aquas aut ſpiritus è mineralibus, vel metallicis corporibus paratas, quæ non tàm corroſione, quam ob naturæ ſimilitudinem aut occultam proprietatem aurum ſolvant, cum eo non pugnaverim: modò experientiæ omnia reſpondeant. Aquæ fortes contra, etſi ſint maximè corroſivæ, ceram, picem & reſinas non

ſolvunt, contra talia in oleo & pinguibus ſolvuntur. Ideoque cuique rei ſolvendæ vel extrahendæ idoneum menſtruum eligendum.

Sunt tamen, qui non ſolùm liquores, quibus in ſolutione & extractione utimur, nomine Menſtrui intelligunt, ſed & alia ſicca, quæ ad corporum ſolutionem faciunt, hoc nomine dignantur, qualia ſunt ſal, nitrum, ſulphur, quæ lapidibus & metallis addita, & in igne reverberii reſoluta in corpora addita ſeſe penetrant eaque ſolvunt.

Aër.

Tertiò etiam Chymicis Aër neceſſarius eſt, qui duplici modo ad operationes Chymicas concurrere poteſt, ut humidus ſcilicet & aqueos vapores admiſtos habens, & ut frigidus. Ut humidus inſervit Chymico, dum rebus natura ſiccis ſeſe admiſcet, iiſq; conſiſtentiā dat liquidam. Id quód fit, dum in cellis & locis humidis ſeſe ſali Tartari & aliis ſalibus admiſcet, atq; ut liqueſcant illa facit. Deinde etiam in deſtillationibus quibusdā aër humidus facit, ut ſpiritus, qui natura ſua ſicci ſunt, & forma nebularū & atomorū egrediūtur, in liquida forma exhibeatur. Id quod fit in ol. 🜍, quod per campanam fit, imò in ſpiritu ſalis, ⊕ & ſimilibus. Non n. ſine cauſſa quæritur & inter Chymicos controvertitur, unde ſpiritus hi illā liquidam & humidā conſiſtentiam habeant. Ubi, ſi quod eſt dicendum, omninò illā ab aërea & aquea humiditate provenire exiſtimo: cùm natura ſua ſint ſiccæ ſubſtantiæ. Accipiunt verò illam vel in ſuâ concretione vel in deſtillatione. Etenim in deſtillatione ſpiritus ſalis & vitrioli manifeſtum eſt primò aqueam humiditatem partim exſtillare, partim exhalare, & in recipiente colligi, poſteaverò ipſum ſpiritum ſalis & ⊕li formâ nebulæ q. egredi. Oleum etiam 🜍 per campanam dictum non fit niſi aëre valdè humido. Aut ſi quis alio modo, recipiente ſcilicet ad latus canalis, in quo ſulphur accenditur, appoſito, idem oleum parare velit, neceſſe eſt, ut in recipiente aqua prius infundatur, cum quâ ſpiritus 🜍 ſeſe uniat, quæ aqua poſtea ſi per deſtillationem maximâ ex parte ſeparetur, liquor acidus remanet. Imò nec ex mercurio vel ſimilibus liquor fieri vel deſtillari poteſt, niſi aër humidus ſeſe admiſceat, ac propterea in talibus deſtillationibus ſpiracula, quibus aër humidus ingredi recipientem poſſit, relinquenda. Atque inde accidit, ut liquor ille, qui ſeſe admiſcuit, in multis iterum ſeparari poſſit, corpore ſicco relicto. Oleum tartari per deliquium quod vocant, iterum in ſalem ſiccum abit, ſi aqua, quæ ſeſe admiſcuit, exhalare permittatur. Si ſpiritus vitrioli terræ ſigillatæ Sileſiacæ affundatur, & deſtillatio inſtituatur, eaque per cohobationē aliquoties repetatur, phlegma tandem & aqua tantū deſtillat, & terra ſigillata acida evadit, ſale vitrioli acido cùm ea remanente.

Spiritu ⊕ ſalis &c. unde humiditatem habeant.

Deinde

Deinde aër Chymico inſervit ratione frigiditatis. Cùm enim frigiditas per accidens etiam homogenea conſtringendo congreget, fit, ut in aëre frigido in aqua ſales facilius cōcreſcant, quàm in calido.

Aqua. Quartò nec Aqua ab Inſtrumentis Chymicorum excludenda eſt. Et quidem non ſolùm ut menſtruum, ad corpora ſolvenda & extractionem inſtituendam, & ad corpora abluenda, de quo antea diximus, neceſſaria eſt, verùm etiam, ut modò dictum, dum in aëre humido ſpiritibus ſiccis ſeſe admiſcet, & præterea in vaſa recipientia infunditur, ut ſpiritus ſicci in eam ſeſe quaſi immergāt & ab ea excipiūtur.

Terra. Tandem, niſi alios offenderem, quinto loco terram adderem, & huic cognata. Ita in ſpiritu ſalis & nitri deſtillando uſurpamus argillam, bolum, terram ſigillatam; in oleis quibusdam deſtillandis pulverem laterum, arenam, cineres, ſilices addimus. Cauſſa autem hujus rei eſt duplex. Primò ut corpus deſtillandum admixtione rei alienæ ad minima, quantum fieri poteſt, redigatur, atque ita caloris actioni facilius expoſitum ſit. Res enim homogeneæ unitæ actioni caloris fortius reſiſtunt, quàm in minimum redactæ; & ſal ſolus potius fluit & funditur, quàm ut ſpiritum præbeat. Res verò quædam, ut nitrum, facilè reſolvuntur, & metus eſt, ne ſubitò reſolutæ vas recipiens rumpant. Quapropter ut lentè reſolvantur, aliud corpus additur.

Imò videntur adhuc alia eſſe, quibus tanquam inſtrumentis, ad operationes quasdam perficiendas Chymicus utitur. Ita oleo 🜿 utitur ad margaritas & corallia ſoluta præcipitanda; aceto ad 🜍 auratum ♁ii; vino ad lac 🜍is parandum, aliis ad aliorum præcipitationem. Quæ an ad priora inſtrumenta referri poſſint, dubito.

Jam ipſas operationes Chymicas quod attinet, eas alii aliter dividunt & diſpeſcunt, ac quemlibet hic ſuo ſenſu abundare permitto; cùm potius quemlibet ſollicitum eſſe deceat, ut operationes has uſu cognoſcat, quàm argutè de earum diviſione diſputare poſſit.

Mihi quidem commodè videntur dividi poſſe in Διάκρισιν, σύγκρισιν & Immutationem. *Operationes Chymicæ quot.*

Διάκρισις eſt, cum corporis compages reſolvitur & quod erat unum, dividitur.

Fit autē hæc tribus modis 1. cùm quæ impura vel aliena admiſta ſunt ſeparantur. 2. cùm corpus in partes homogeneas diſſolvitur. 3. cùm in heterogeneas diſſolvitur. In quibus tamen operationibus ſimul hoc Chymico propoſitum, ut omnia quā fieri poteſt puriſſima, ſubtiliſſima & efficaciſſima reddat. *Διάκρισις triplex.*

1. Purificatio. Primum Διακρίσεως genus *Purificatio* appellari poteſt, & ad id pertinet tartari purificatio, cum a terreſtribus & lutulentis partibus ſeparatur, ut album, purum, & acidulum corpus evadat.

Fit

Fit hoc lotione & crebris ſolutionibus & coagulationibus cum filtratione, de quibus in Inſtitut, *loco allegato cap. 8. & 10.* dictum. Item cùm ſucci, quibus pro eſſentiis, ut hodie nonnulli loquuntur, parãdis utuntur, à ſuis fecibus ſeparantur & puri redduntur, id quod fit per digeſtionem, de qua *eodem cap. 10.* dictum.

Exſiccatio. Pertinet huc & *exſiccatio*, quæ fit per evaporationem & exhalationem, de quibus *ibidem cap. 13.* dictum. Imò huc referenda videtur etiam

Uſtio. Uſtio, de qua *ibid. cap. 5.* dictum, cùm ſcilicet ſulphureæ partes exhalant, ut & aqueæ, quæ non expetuntur, ut id relinquatur, quod expetitur. Id quod fit in uſtione plantarum pro ſalibus parandis, item oſſium & cornuum.

2. *Calcinatio.* Secundò ad διάκρισιν pertinet *Calcinatio*, quâ corpora metallica, mineralia, lapides, & quæ lapideam duritiem habent, ut teſtæ ovorum, concharum, lapides in animalibus, & alia ita reſolvuntur, ut in pulverem redigi poſſint. Fit hoc vel igne actuali, de quo dictum loco allegato *cap 5.* vel per ignem potentialem, ut loquuntur, id eſt, liquorem aliquem, qui ea corrodendi & ſolvendi vim habet, quem menſtruum vulgo appellant, quales ſunt acetum deſtillatum, ſpiritus ⊖, ⦶, ⊕, 🜍, aqua fortis & regia: vel per amalgamationem, ubi à mercurio admiſto metalla corroduntur: vel per fumigationem, ubi à fumo vel vapore rei corrodentis corpus diſſolvitur. De quibus *ibidem cap. 6* dictum.

Sublimatio. Pertinet huc & *ſublimatio*. Sublimationes enim Chymicorum piſtilla ſunt. Et quanquàm ſublimatio interdum etiam inſtituitur: ut ſi quæ impuritates adſint, ſeparentur, plerunque tamen id ſaltem fit, ut corpus in minimas atomos redigatur. De qua *ibid. cap. 12.* dictum. Et his modis omnibus corpus in homogeneas partes ſolvitur, & quod reſolvitur, homogeneum eſt.

3. *Reſolutio.* Tertiò fit διάκρισις, cum corpus in partes diverſas & heterogeneas diſſolvitur. De hâc autem διάκρισει notandum, proprietates alias eſſe in toto, alias in partibus. Ideoq; ubi vires, quæ à toto dependent, expetuntur, reſolutione hâc opus non eſt. Ubi verò viribus, quæ à parte alicujus integri pendent, opus eſt, in quanam parte hæreant, videndum. Hinc à multis multum peccatur, cùm vel ab aquis deſtillatis, vel ſpiritibus vel ſalibus, vel etiã extractis vires, quæ integri ſunt, ſperant. Aquæ enim nihil in ſe continent, niſi plantæ ſuccum humidum, ſulphur & oleum, ſi quod ineſt, & ſalem volatilem. Spiritus partem ſulphuream, cum ſale volatili. Reliqua per alembicum non elevantur. Unde etiam hoc patet, decocta & infuſa vel conſervas ſæpe aquis deſtillatis præferendas eſſe: & conſerva roſarum in dyſenteria utilis eſt, non verò ſpiritus roſarum. Fit hæc autem διάκρισις primò *extractio-*

Extractio. *tractione*, ad quam pertinent & *Tincturæ*, ſeu extractio talis, ut corpus liquidum coloratum relinquatur. Item *Eſſentiæ* hodie dictæ extractione parantur, de quo in Inſtit. *lib. 5. part. 3. ſect. 3. c. 9.* *Eſſentia.*

Tinctura. De Tincturis autem hoc monendum, nullam veram tincturam eſſe, quæ non remanet, poſtquam menſtruum abſtractum eſt. Ad hanc normam ſi tincturæ multæ examinentur, facilè deprehendetur, non eſſe veras tincturas, ſed colorem illum ortum habere à miſtione menſtrui cum corpore diſſoluto. Exempli loco ſint tincturæ, quæ vulgò venditantur, coralliorum. Si enim menſtruum exhalando vel deſtillando ſeparetur, illud limpidum omnino & clarum eſt, quod verò relinquitur, non rubrum, ſed ſalis vel calcis alicujus colorem referens reperitur. Si verò eſſet vera tinctura & ſubſtantia aliqua rubra à reliquo corpore extracta, etiã menſtruo ſeparato talis perſiſtere deberet, ſicut id in plantis accidit. Et tincturas non ſemper veras eſſe, ſed pendere à menſtrui cum corpore mixtione, patet etiam ex eo, quod è re una diverſi colores per diverſa menſtrua extrahũtur. Exemp. gratia, ſi affundatur argento per mercuriũ ſublimatum calcinato ſpiritus ſalis, fit inde color viridis inſtar ſmaragdi, ſi verò affundatur ſpiritus vini ſale urinæ impragnatus, fit color cæruleus. Et quamvis interdum tincturæ iſtæ, exempli gr. antimonii, aliam vim habeat & operationem, quàm alias calcinatum: fit tamen hoc ex diuturna cum aceto digeſtione, quæ partes volatiles figit, & ad ſudorem ciendum aptas reddit.

Deinde fit etiam Διάκρισις *Putrefactione*, quæ quidem etiam à calore externo fit, ſed non ſimpliciter ad corruptionem tendit, ſed ad aliquam ſeparationem, ut partes à naturâ aliquomodo ſeparatæ ab arte facilius ſeparari poſſint, ideoq; deſtillationi ſæpè præmittitur, de quo in Inſtit. *loco allegat. cap. 7.* pag. 1279. actum. *Putrefactio.*

Tertiò ad hanc Διακρίσεως claſſem referendæ ſunt *Deſtillationes* omnis generis, per adſcenſum, ad latus, per deſcenſum, in balneo vaporoſo, ſicco, humido, cineribus, arenâ, igne patente, de quibus omnibus in Inſtitut. *loco allegat. ſect. 2. cap. 11.* dictum. *Deſtillatio.*

Secundum operationum Chymicarum genus eſt *σύγκρισις*, cum quæ diverſa & ſeparata ſunt in unum corpus conjunguntur. Fit hoc primùm *Præcipitatione*, cùm corpus quod in aliquo menſtruo ſolutum & per liquorem diſperſum eſt, iterum à liquore ſeparatur & ad fundum deſcendit, & ſibi unitur: de qua operatione in Inſtit. *loco allegato cap. 13.* dictum. Verum quia modus conſideratione dignus eſt, locum integrum adſcribere libet. Fit præcipitatio, cum liquore aliquo infuſo aut re aliqua injecta corpus ſolutum formâ pulveris ad fundum deſcendit. Ita corállia & mar- *σύγκρισις.* *Præcipitatio.*

margaritæ in aceto deſtillato ſolutæ infuſo oleo tartari præcipitantur. Quomodo autem hoc fiat, & quæ ſeparationis hujus cauſa ſit, ab autoribus non ſatis explicatum video. Mihi res ita ſeſe habere videtur. Solutio metallorum, coralliorum, perlarum, & ſimilium per acetum & ſpiritus acres, ut & ſpiritum vini fit, dum ſpiritus illi corpora penetrant, & cum iis in minutiſſimas atomos ſolutis ſeſe uniunt, ut unum corpus quaſi ex iis fiat, non ſecus ac oleum ceræ per minima miſcetur. Unde accidit, ut quamdiu ſpiritus ſolvens vel menſtruum cum corpore ſoluto per minima unitum manet, corpus ſolutum non ad fundum deſcendat, ſed liquori cohæreat. Quod ſi contingat, ut ſpiritus ſolvens iterum à corpore ſoluto ſegregetur, tum metalla & alia corpora ſibi relicta formâ pulveris ad fundum deſcendunt. Fit autem hoc, dum liquor aliquis ad ſolutionem infunditur, cum quo dum ſe ſpiritus ſolvens unit, corpus ſolutum deſerit, atque ita illud ſibi relictum & unione illa ſoluta ad fundum deſcendit.

Imprimis hic multum poteſt ſal tartari ſolutus, ſeu oleum tartari per deliquium paratum, quod peculiari vi ſpiritus omnes acres ab omnibus liquoribus evocat ac imbibit & cum iis penitiſſimè ſe unit. Unde fit, ut corpora ſoluta à ſpiritu ſolvente relicta & ad fundum præcipitentur, & acrimoniam, quam ex ſpiritu ſolvente, contraxerant, amittant.

Hinc etiam accidit, ut mercurius præcipitatus & aliquomodo fixatus à ſale tartari vivificetur. Non quod tartarum, quod vult A. Sala, mercurio inimicum ſit, ſed quod ſal tartari ſpiritus acres, qui cum præcipitato mercurio ſeſe penitiſſimè univerant, ad ſe trahit, & eos ſibi unit, atque ita à mercurio ſeparat; unde mercurius à ſpiritibus acribus liberatus in priſtinam naturam redit & reviviſcit. Et qui omnes omninò, cujuscunque ſint generis, præcipitationes perpenderit, animadvertet, præcipitationem in univerſum fieri, cum in ſolutionem aliquid injicitur vel infunditur, cujus vi liquor ſolvens, ſeu id, quod in liquore ſolutionis cauſſa fuit, à corpore ſoluto ſeparatur.

Fit etiam præcipitationis mentio in extracto ſcammonii parando *ibidem ſect. ſeq. cap. 9.*

Secundo huc referenda videtur *Reductio*, quâ corpus ſeu in formam pulveris, ſeu liquoris, ſeu alterius redactum priſtinæ formæ reſtituitur. Non tamen in omnibus, quæ menſtruis ſuis ſolvuntur, ſeu aliorum admiſtione formam alienam induunt, locum habet reductio. Etſi enim à menſtruis ſuis ea ſeparari poſſunt: tamen in formam pulveris ſaltem reducuntur, non verò in eam, quam antea habuerunt. Fit autem hoc commodiſſimè per præcipitationem. Nam licet etiam ſal *Reductio.*

ſal menſtruo ad miſtum deſtillatione per retortam in formâ ſpiritûs ſeparari poſſit: tamen quod relinquitur in retorta fortiore igne corrumpitur.

In metallis autem locum habet reductio & in mercurio, quæ in varias formas redacta plerunque ad priſtinam formam reduci poſſunt. Fit autem reductio menſtrui, & illius, quod corpori aliam formam induxit, ablatione. Cùm enim ſpiritus ſalſi & ſales, dum corpora metallorum ſolvunt, iis per minima permiſceantur, & admiſtione ſpirituum ſalſorum ac ſalium corpora hæc in minimas atomos redigantur, ita quidem ut metalla in aquis fortibus & regiis ſoluta per chartam tranſeant: ſale illo alieno ſeparato ſuæ priſtinæ formæ reſtituuntur; & licet in formâ pulveris relinquantur, igne fuſorio tamen priſtinam formam facilè acquirunt.

Separatur autem ſal ille vel vi caloris, idque aut in retorta deſtillando, ubi ſal formâ ſpiritus abſtrahitur, aut etiam in vaſe aperto, ubi vaporis modò exhalat: Vel per præcipitationem, de quâ modo dictum, & præcipuè per ſal tartari, vel etiam per ſalis tartari admiſtionem, cum quò vel teruntur vel igni fuſorio exponuntur. Sal enim tartari ferè univerſale reductionis inſtrumentum eſt, idque non ideò, quòd omnibus corroſivis adverſus & contrarius ſit, eorumque vires frangat, ſed potius, quod omnibus ſalibus amicus & cognatus eſt, ideoque eos attrahit, ſeque cum iis ob ſimilitudinem unit, (Natura enim naturam amat, ut Chymici loquuntur.) atque ita corpus ſale menſtrui ſolventis liberatum ſuæ naturæ reſtituitur. Alia tamen etiam ſalia interdum idem præſtant, ut cinerum clavellatorum & vegetabilium ſales, ut & calx viva. Ita mercurius quocunque modo ſolutus ablato menſtruo ad nativam fluiditatem redit, fitque argentum vivum. Id quod fit, ſi ſali tartari vel etiam calci vivæ permiſtus per retortam deſtilletur.

Metalla liquida dum adhuc ſunt, vel cum menſtruo & aquis ſolventibus miſta commodiſſimè præcipitatione à menſtruo ſeparantur, Nonnunquam etiam ſolius aquæ tepidæ infuſio ad ſeparationem metalli à menſtruo ſufficit. Dum enim ſal in majore aquæ copia amplius (utpote in aqua ſolubilis) diſtrahitur, & in minimas atomos redigitur, corpus metalli ab eo liberatur. Idque facilius, ſi laminæ metalli cognati injiciantur. Ita ſi aquæ forti, in qua argentum ſolutum ſit, aqua tepida infundatur, & lamina cupri injiciatur, argentum laminæ cupri ob cognationem metallicam adhæret. Dum verò jam ſunt ſub pulveris vel calcis formâ, igne fuſionis reducuntur: ut verò facilius fundantur, ſal tartari vel alii pulveres ſalius fuſorii inde dicti, adduntur, qui fuſioni inſerviunt, quatenus

cum ſale calci adhæreſcente ſeſe uniunt, atque ita metallum eo liberant. Quod ſi ſal tartari in fuſione à metallo non ſeparetur, materia tigillo eximenda, & à ſale abluenda, atque iterum fundenda.

Coagulatio & Concretio. Tertiò ad σύγκρισιν pertinet *Coagulatio & Concretio*, de qua in Inſtit. *lib. 5. part. 3. ſect. 2. cap. 13.* actum.

Circulatio. Quartò huc referenda *Digeſtio & Circulatio*, quæ eo fine præſertim inſtituitur, ut liquidæ partes, quæ nondum ſatis perfectè miſtæ ſunt, per minima uniantur, de qua in Inſtit. *loco allegato cap. 14.*

Cohobatio. Tandem etiam huc pertinet *Cohobatio*, ſeu repetita liquoris ad materiam in vaſe relictam affuſi deſtillatio, quæ etſi & eo fine inſtituitur, ut quod primâ deſtillatione non ſeparatum fuit, & exſtillavit, in ſecunda & tertia deſtillatione educatur; tamen interdum & eo fine fit, ut quæ materia volatilis eſt in liquore, cum fixo conjungatur. Ita fit Magiſterium tartari per ſpiritus vini ad ſalem tartari affuſionem, & repetitam deſtillationem. Ita ſpiritus vitrioli ſali vitrioli jungitur, idemque cum terra ſigillata Sileſiaca unitur. Et fit hoc præcipuè in ſalibus, & ea natura eſt ſalium fixorum, ut volatiles ſibi uniant. Quod ubi facere animus eſt; majori ſalis vel corporis fixi quantitati minor quantitas liquoris ſalem volatilem continentis affundatur. Ita enim ſal volatilis cum fixo corpore manet, & merum phlegma ſeu aqua exſtillat, idque ſæpius repetendum. Si verò minori quantitati corporis fixi major quantitas volatilis affundatur, fixum à volatili redditur volatile, ac volatile fixum ſecum in alembicum rapit. De quo jam etiam dicetur.

Immutatio. Tertium adhuc operationum Chymicarum genus ſupereſt, cùm ſcilicet neque quæ unum ſunt ſolvere & ſegregare, neque quæ ſeparata ſunt unire & conjungere cupimus, ſed rei novum ſubſtantiæ modum vel qualitatem inducimus, quam operationem *Immutationem* appellare libet. *Deliquium.* Pertinet huc primò rei ſiccæ in liquidam formam mutatio, quæ operatio *Deliquium* appellatur, de qua in Inſtit. *loco allegato cap. 4.* dictum.

Potabilia metalla. Etſi enim aër humidus tum corpori illi conjungatur: tamen nihil, quod ei peculiares ac novas vires tribuat, additur, ſed ſaltem alia conſiſtentia conciliatur. Pertinet huc & illa operatio, quâ ex ſolidis corporibus, ut metallis, potabilia fiunt, ubi quæritur, an aurum & alia metalla in formam liquidam ſine alterius rei additione redigi poſſint: de quo infra.

Secundò pertinet huc contraria operatio, cum ex eo, quod eſt liquidum, fit ſolidum. Id quod fit cùm ex mercurio vivo præcipitatus paratur, de quo in Inſt. *lib 5. part. 3. ſect. 3. cap. 18.* pag. dictum.

Fixatio & contra. Tertiò pertinet huc *fixatio* &, ſi ita loqui licet, volatiliſatio, cùm nulla parte rei demta, nec alienâ re additâ ex volatili fit fixum, vel

vel ex fixo volatile. Dicitur autem fixum & volatile reſpectu ignis ſeu caloris, ut ſupra *cap.* 12. dictum. Etſi enim res natura ſua talis ſit: tamen ignis ſeu calor id patefacit. Fixum enim eſt, quod in igne durat; volatile, quod caloris vi in altum elevatur. Fit autem hoc vel additione corporis homogenei, ut modò dictum de ſalibus, qui ex fixis volatiles fiunt additione ſalis volatilis: & contrà volatile fit fixum, addito ſale fixo. Inter omnia verò ſalia maximè volatile eſt ſal urinæ: unde etiam volatilitatem ſuam habet ſal armoniacum, & propterea additione ſalis armoniaci corpora fixa poſſunt fieri volatilia & ſublimari. Ita ferrum cum ſale armoniaco ſublimatur. Fixa tamen volatilia fieri poſſunt non ſolùm volatilis additione, ſed & digeſtione. Ita muſtum ante fermentationem nullum dat ſpiritum. Ita è plantis, niſi digerantur, ſpiritus deſtillari non poſſunt. Sales etiam fixi digeſtione volatiles reddi poſſunt, ut etiam ſublimari queant. Et cõtra volatilia digeſtione fixa fieri poſſunt, ut in Mercurio accidit. Fixatio verò etiam fit per crebras ſublimationes vel digeſtiones, vel aquas fixatorias dictas, & fixarum additione.

Vitrificatio. Tandem poſſet huc referri & vitrificatio, quæ eſt ultimus tranſmutationis corporum naturalium terminus, corporibus per ignem fortiſſimum fuſis.

Atque hæ ſunt operationes, quibus ceu mediis ad opera ſua producenda, finemque aſſequendum utitur Chymicus. *Opera Chymica.* Ipſa verò opera Chymica quod attinet, ſunt ea ſanè plura. Si tamen ad capita quædam & dichotomiam redigere ea libet, ſuppeditat eam ipſa corporum, circa quæ Chymicus occupatur, natura. Alia enim partes habent heterogeneas & ita comparata ſunt, ut ea integra non expetat Chymicus, ſed partem ſaltem eorũ; alia verò tota ſunt homogenea, ut in partes diverſæ naturæ dividi non poſſint. Atque ita res ipſa plana eſt: verum vocabula, quibus exprimantur, vel ſatis commoda, vel uſu trita non ſuppetunt. Andr. Libavius prius opus extractum, poſterius magiſterium appellat. Alii ſeparatum & magiſterium. Et poſtea in horum ſpeciali explicatione variæ adhuc appellationes occurrunt, ens, eſſentia, quinta eſſentia, magiſterium, arcanum, panacæa, & ſimilia alia, quæ tamen plerumque à rei eſſentia petita non ſunt, & quod maximum eſt, non ab omnibus eodem modo uſurpantur. *Magiſterii quid.* Et ut de aliis non dicam, Magiſterii vox, quemadmodum Libavius ea utitur, & jam à multis illa uſurpatur, rem, quam debet, non ſatis exprimit, nec eam ab extracto vel ſeparato diſcernit. Nam ipſe Libavius, *Epiſtol. Chym. lib. 3. ep.* 11. docet, magiſterii nomen interpretes Arabum uſurpare ſæpe cùm de tota Alchymia, tùm de potiſſima ejus parte, quæ in perfectione metallorum conſiſtit. Itaque apud

Meſuem legi extractionem Myrobalanorum eſſe opus magni Magiſterii, & Geberum perfectum magiſterium frequenter vocare artē Lapidis Philoſophici. Cum enim Magiſter ſit ἐπιστάτης vel διδάσκαλος, magiſterium propriè eſt functio vel dignitas magiſtri. Poſtea vocabulum ad opꝰ magiſtro dignum tranſlatum, & hoc modo antiquitus jam uſurpatum eſt. Quod verò ſaltem ei operi tribuatur, in quo nil ſejunctū eſt ab integro, id jam novum, & vel Paracelſi vel alterius inventum. Neque tamen hoc vocabulum ab iisdem huic tantum, neq; ei ſemper tribuitur. Appellatur à pluribus magiſterium tartari, quod fit ex tartaro non integro, ſed ſale tartari & ſale ſpiritûs vini. Item magiſterium vitrioli, quod paratur è ſale vitrioli, & ſpiritu vitrioli. Quercetanus, *in Pharmacopœia Dogmaticorum reſtitut. cap. 22.* Magiſterium Bezoardici animalis appellat extractum è pulvere viperarum, & *ibid* Bezoardico minerali magiſterii nomen tribuitur. Et certè non minoris artificii & magiſterii eſt extracta & deſtillata, quàm magiſteria vulgò dicta, parare. Contra dantur opera Chymica, in quibus nihil ſeparatur, quæ tamen nunquam magiſteria appellantur. Ex. gr. flores. Neque enim ſublimationes ſemper inſtituuntur, ut aliquid ſeparetur, ſed etiam, ut corpus integrum in minima redigatur. Hinc ſublimationes piſtilla Chymicorum dicuntur.

Opera Chymica quot.

Verùm controverſiâ hac de vocabulis miſſâ rem potius retinemus, ac operum Chymicorum tria genera conſtituimus. Primum eſt eorum, cum nihil ab integro ſeparatur, ſed ad commodiorem uſum ſaltem res aliqua immutatur aut perficitur, ipſique novus ſubſtantiæ modus, vel nova qualitas inducitur. Libavius & alii, ut dictum, appellant Magiſterium. Poſſet etiam Immutatum vel Perfectum nominari. Secundum genus eſt, ubi quid ab integro ſeparatur vel extrahitur, quod quis vel Secretum vel Separatum, vel nomine ſpeciei Extractum appellare poteſt. Quæ duo genera, ut antea dictum, ipſa corporum, circa quæ Chymicus occupatur, natura & diverſitas exhibet; cum alia ſint planè homogenea, alia in partes heterogeneas dividi poſſint.

His addendum tertium, quod Compoſita complectitur. Neque enim ſimplicia ſaltem parat Chymicus, verùm etiam componit quædam, ut Elixiria dicta, ſpiritusque compoſitos, balſama & ſimilia.

1. Immutata olea per deliquium parata.

Ad primum genus pertinent primò illa, quæ ex ſolido fluida fiunt, videlicet olea, ut appellant, per deliquium parata, quorum conficiendi ratio *in Inſtitut. lib. 5. part. 3. ſ. 2. cap. 14 pag. 1270.* tradita. Qualia ſunt oleum ſeu liquor ſalis tartari, & aliorum ſalium, margaritarum, coralliorum, arſenici, talci,

ſry-

cryſtalli. Quæ tamen propriè olea non ſunt, ſed corpora integra menſtruo ſuo ſalino imprægnata, & proinde in aëre humido liqueſcentia. Huc referendum & aurum potabile & alia metalla potabilia dicta.

Metalla an per ſe in liquorem redigi poſſint.

Verùm hic inter Chymicos controvertitur, an metalla in liquidam formam per ſe redigi poſſint, an verò additione alterius rei id accidat? Ego ſi rem diligenter perpendo, & ea, quæ auri potabilis & aliorum metallorum potabilium nomine venditantur, conſidero, aliter ſentire non poſſum, quàm liquiditatem eſſe à menſtruo admixto. Ipſa enim metalla omnia ſiccæ naturæ ſunt: Non eſt verò in artis poteſtate principia tranſmutare, & unum ex altero facere, multò minus ea in aqueum humorem transmutare. Qui ergò evincere volunt, metalla revera potabilia fieri poſſe, monſtrare debent; aliquid aquei & liquidi humoris ea in ſe continere. Hoc enim niſi ſit, in artis poteſtate non eſt, aridas metallorum partes & ſiccos illos, qui ex iis reſolvuntur, fumos in aqueam liquiditatem transmutare poſſe. Quod verò liquida fiunt, ab aliis admixtis habent. Etenim ſales menſtruorum ita arctè ſeſe corporibus uniunt, ut facilè ſeparari non poſſint: Saleſque rurſum aquam & aerem humidum attrahunt, & ita arctè retinent, ut ad eſſentiam eorum quaſi pertinere videātur, ut in oleo 🜍 per campanam, ſpiritu vitrioli & ſalis, videre eſt, in quibus, etſi tota pro ſpiritu vel oleo eoque puriſſimo venditentur, phlegma tamen & aqua non ita magno negotio ab iis ſeparari poſſunt, ut ſal forma ſicca relinquatur. Si verò quis aliud ſentit, illi incumbit, modum præparandi ejusmodi liquores metallicos in publicum edere, ut ex præparatione Lector judicare poſſit, an ex ipſo metallo, an ab admixto aliquo ſit illa liquiditas. Alias nuda affirmatio firmum in mente alterius aſſenſum & certam ſcientiam parere non poteſt. Nam poteſt fieri, & id concedimus, ut nihil rei alienæ, quod talibus corporibus liquiditatem dare poſſit, admiſceatur à Chymico: interim fieri poteſt, ut in ipſa operatione ſeſe aer humidus admiſceat, ſicut in præparatione olei 🜍 per campanam id manifeſtum eſt. Et vitriolum calcinatum, etſi Chymicus ei nihil addat, tamen ſi in aere relinquatur, iterum vireſcit, aere humido ſeſe ei inſinuante.

Magiſteria.

Deinde hujus generis ſunt Magiſteria vulgò, ab aliis etiam ſolutiones dictæ; margaritarum, coralliorum, oculorum cancri, lapidum percarum, quorum parandi ratio patet ex iis, quæ de ſolutione margaritarum & coralliorum, *in Inſtit. loc. allegat. ſect. 3. cap. 15. p. 1417.* dicta ſunt. Ut enim illa magiſteria parantur, ita & alia.

Circa ea tamen duo monenda. Primum rectè accipiendum eſſe,

quod

quod allegato loco ſales dixi. Hoc enim probè ſcio, dum vulgò ex margaritis & coralliis ſalem extrahi dicitur, ſolutionem integri potius, quàm extractionem in hoc opere fieri, & propterea hæc pro ſalibus ſimplicibus non venditari poſſe. Ideoque hic quorundam loquendi morem ſaltem ſecutus ſum. Iſtud tamen etiam verum eſt, abundare iſta corpora ſale, aut certè ſpiritu ſalino. Unde etiam à liquoribus ſalſis & menſtruis acidis ſolvuntur, ita quidem, & ita arctè ob materiæ cognationem ſeſe iis uniunt, ut etiam per chartam bibulam tranſeant, & ſal menſtrui ablutione ab iis vix ſeparari poſſit. Et quia revera ſal hiſce corporibus ineſt, eum inde ſeparari poſſe non impoſſibile eſt. Verum, in vulgatis operationibus, de quibus modò diximus, id nec fit, nec propoſitum eſt.

Magiſterium duplex. Alterum eſt, quænam cauſſa ſit, quod magiſterium perlarum, corallorum, oculorum cancri, & ſimil ū paratum per aceti per deſtillationē ſeparationem, & pulveris relicti ablutiones crebras, in quovis liquore facilè ſolvitur; quod verò per præcipitationem oleo tartari factum paratur, non ſolvitur. Cauſſa verò hæc eſt. Quia in priore modo ſal aceti adhuc magiſterio cohæret, itaque ejus beneficio (cum ſalis ſit in humido liqueſcere), in quovis liquore ſolvitur. In altero verò magiſterio ſal per præcipitationem ſeparatus eſt, & forīn à pulveris ſubſidet, qui propterea etiam in liquore non ſolvitur. Nam tenendum hic, quod ſal volatilis, qui eſt in aceto, ſpiritu vini, vitrioli, aquis fortibus, unitur ſali fixo, quod eſt in corpore ſolvendo. Hinc & corpora ſoluta acrimoniam vel peculiarem ſaporem acquirunt, & menſtruum ſolvens ſale ſuo orbatum inſipidum exſtillat. Id quod videmus in aceto deſtillato, in quo corallia, margaritæ, vel oculi cancrorum ſoluti ſunt. Si etiam coralliis calcinatis ſpiritus vini affundatur, corallia urentem acrimoniam inde acquirunt, ſpiritus vini verò debilitatur, & acrimoniam amittit. Acetum etiam, in quo ſolvuntur, acrimoniam amittit.

An magiſterium perlarum, &c ſit præſtantius vulgari modo præparatu. Hinc ſequitur Paradoxum Chymicum, quod coralliorum, perlarū, oculorum cancri magiſteria dicta non ſint præſtantiora, aut certè non tantam prærogativā, quæ ipſis vulgò tribuitur, habeant, quàm vulgari modo per diligentem in lapide porphyrio lævigationem parati ex his pulveres. Imò an non pulveres hi his præſtent, dubitari poteſt. Etenim ſi ſal aceti admixtus relinquatur, non eſt corpus ſimplex, ſed compoſitum, & propter acrimoniam ſalis aceti ſæpe noxium. De quo Crato, *Epiſtola 163.* ſcribit, in Caſparo Logo Epiſcopo Vratiſlavienſi poſt crebrum magiſterii perlarum uſum tunicas ventriculi nigras & corrup[illegible] apparuiſſe. Et Marchionis [illegible]nis conjugi ventriculi tu[illegible] eodem eroſas fuiſſe. Si[illegible] tur præcipitatione per

ut ſal aceti omnis ſeparetur, relinquitur pulvis ſubtiliſſimus, & quæritur, annon longâ & diligenti lævigatione in æquè ſubtilem pulverem redigi poſſint, cum videamus Pictores mineralia, quibus in pingendo utuntur, in ſubtiliſſimum pulverem lævigare. Cui accedit & hoc, quod in tali triturâ & lævigatione nihil perit; cùm verò acetum vel alius liquor acidus affunditur, fit ebullitio, & proinde tū ſubtiles aliquæ perlarum & coralliorum partes exhalant. Itaque quamvis plerique in Magiſterio, quod appellant, rem in nobiliorem vel ſubſtantiæ vel qualitatis gradū traduci, atq; exaltari putant: tamen hic nullam aliā exaltationē vel nobiliorem qualitatem aut ſubſtantiæ gradū, quam in præparatione hac acquiſiverit, video, niſi quod in minimas partes reſolvitur, ut actioni caloris noſtri facilius pateat. Et ſi omninò aliqua differentia inter margaritas præparatas & magiſterium ſit, ea ſolùm eſt in raritate ſubſtantiæ. Si verò quis doceat, etiam menſtruum conjunctum ad exaltationem magiſterii neceſſariu[illegible] verum id eſſe non puto, [illegible] ſtruum, ut di[illegible] Ideoque [illegible] ſolutioni-[illegible] m vix pla-[illegible] huc & vi-[illegible] um, ut & [illegible] lorum, [illegible] ſect. 3. [illegible] n anti[illegible] ue &

Vitriol. vomitivum [illegible] *les me*[illegible]

rum metallorū, qui ſcilicet ex ſubſtantia metalli reſoluta ſaltem paratur: Flores item & ſublimata, ubi ſcilicet tota corporis ſubſtantia elevatur & ſublimatur: Item mercurius præcipitatus, bezoardicum minerale, antimonium diaphoreticum. De quibus in Inſtit. *loco allegat. ſect 3. c.16.17.18.19.* actum. Ea tamen hic intelligimus, quæ ſunt plane homogenea, & à quibus nihil ſeparatur, ſed ſolùm novus ſubſtantiæ modus iis inducitur. In quibus verò aliquid uſtione & calcinatione ſeparatur, ea ad ſecundum & ſequens genus pertinent.

Flores. *Mercurius præcipitat. bezoard. mineral. antimon. diaphor.*

2\.

Secundum genus operum Chymicorum Secretum vel Separatum nominari poteſt, ubi nō totum corpus elaboratum exhibetur, ſed pars ejus. Pertinent huc primò ea, quæ impuritatibus ſaltem ſeparatis in uſum Medicum à Chymicis parantur, qualia ſunt cremor & cryſtalli tartari, ſucci depurati, a nonnullis eſſentiæ ὑπερβελτιῶς dictæ.

Secreta & ſeparata. *Purificata.*

Deinde uſta & calcinata, vel alio modo parte aliquâ demtâ parata, cornu cervi ſine uſtione & cum uſtione [illegible]tum, omnes calces rerum [illegible] & ſales qui inde eli[illegible] cu[illegible]

[illegible]racta & Tincturæ ſeu [illegible]æ.

[illegible]eſtillata: Aquæ, ſpiritu propriè ſeu impropriè [illegible]

[illegible]s enim monendum, olei [illegible]m apud Chymicos valdè [illegible]um eſſe. Cùm enim deſum-

Uſta & calcinata. *Extracta & eſſentiæ.* *Deſtillata.* *Oleum quid.*

 tum

tum ſit ab oleo communi, quod ex oleæ fructu exprimitur, proinde ettiam iis rebus, quæ cum tali oleo cognationem habent, quæque ſulphurea & φλογιστὰ ſunt, rectiſſimè attribuitur & attribui debet, qualia ſunt oleum ſuccini, terebinthinæ, ceræ & ſimilia. Quanquam nec ipſa pleraque, ut & è plantis deſtillata olea ferè omnia, non ſint pura olea, ſed ſalem volatilem admixtum habeant plurimum, ob quē ſunt acria, & non facilè accenduntur, qui tamen ob volatilitatem ab iis non facilè ſeparari poteſt. Verùm multis præterea liquoribus ob conſiſtentiæ modum idem nomen, ſed planè impropriè, tribuitur. Nam quæ vulgò dicuntur olea (ab aliis etiam ſpiritus nominantur) ſalis, vitrioli, nitri, ſulphuris, plumbi, ſtanni, perlarum, coralliorum & ſimilia non ſunt olea, cùm non ſint ullo modo φλογιστὰ, ſed inflammationem potius prohibeant, verùm ſales reſoluti, vel etiam corpora integra reſoluta, cum aëre humido vel aqua permixta, unde etiam iterum coagulari poſſunt, ut in ſpiritu vitrioli videre eſt. Etenim talia, ut ſupra etiam in quæſtione, an metalla per ſe potabilia fieri poſſint, dictum, cùm ſua natura ſicca ſint, ab aërea & aquea humiditate liquidā conſiſtentiam accipiunt. Nam ſi ignis ipſis daret liquidam formam, refrigerata iterum eam amitterent, ut in metallis fieri videmus. Et vitriolum non tàm diu calcinatur pro parando ſpiritu vitrioli, ut nulla in eo amplius ſit humiditas. Dum verò ſpiritus ſalis paratur, tantum in bolo vel argilla, imò ſæpè in ipſo ſale non ſatis ſicco, eſt humoris, qui hanc conſiſtentiam ipſis dare poſſit. Et ſi operatio vaſe clauſo perficiatur, liquorque aliquis colligatur, fit hoc, quia materia vaſi incluſa humoris aliquid in ſe continet, qui à calore formâ vaporis elevatur, & poſtea in liquorem condenſatur. Si verò res planè ſiccæ per retortam deſtillantur, aquam in recipiens infundere oportet, cum qua vapores ſicci ſeſe uniant.

Quintò pertinent huc ſublimata & flores, quando non totum corpus ſublimatur, ſed pars aliqua ejus relinquitur. Interdum enim ſublimatione totum corpus in flores redigitur, ubi ſcilicet homogeneū eſt; interdum aliquæ partes ſaltem elevantur, ubi eas heterogeneas obtinet. *Sublimata.*

Circa hoc ſecundùm opus Chymicum non immeritò quæritur, an ſemper medicamenta Chymicè præparata ſint præſtantiora vulgari modo præparatis, ex. gr. an oleum, quod vocant perlarum, præſtet margaritis vulgò præparatis. Etenim certum eſt, multarum rerum vires non ſolùm combuſtione, ſed & aliis mediis diſſipari poſſe. Res notiſſima eſt in rhabarbaro, cujus vis à calore facilè diſſipatur. Et ſi oleum illud, quod habetur, margaritarum conſideremus, maximam partem eſt ſal ex aceto. Simul tamen dubitatur, an illâ ignis violentiâ *An Chymice præparata ſemper præſtantiora ſunt.*

Digitized by Google

tiâ vires margaritarum non corrumpantur. Quorſum moſchum & ambram aut crocum extrahere opꝰ eſt, cum integra etiam ſatis efficacia ſint, & in minima etiam quantitate vires maximas habeant? Et faciat quis periculum, & cibum condiat extracto croci, & videat, an plus gratiæ vel virium ægro is additurus ſit, quàm alius vulgari modo croco conditus. Et omninò ridendus eſt eorum error, qui ut Chymici videantur, extracta ex omnibus vegetabilibus parare conantur, eaque ſemper ſuccis,conſervis,& aliis vulgò notis medicamentis,quæ planè negligunt,præferunt, cum tamen extractorum ſæpe nullus uſus, & non quælibet vegetabilia commodè extracta ſuppeditent. Exempli loco ſint medicamenta antiſcorbutica, cochlearia, naſtuttium, &c. quorum omnis vis cum in ſale volatili conſiſtat,rectiſſimè ſuccus eorum, conſervæ; vel infuſa exhibentur. Si verò extractum ex iis paretur, ſal ille volatilis cum ſpiritu vini vel alio liquore ſeſe unit, & cum eo ſeparatur,relinquiturque corpus poſtea parum efficax.

Itaque abſurdum eſt,ex omnibus rebus vel extracta facere, vel olea, quintas eſſentias, præſertim ex ſubſtantiis per ſe planè vel ſubtilibus, vel homogeneis.Induunt enim non rarò Chymicè præparata quædam aliam naturam, & integris planè contrariam. Imò interdum quædam medicamenta integra & non præparata quibusdam in morbis convenientiora ſunt, quàm Chymicè præparata. Exemplum eſt in pipere, cujus grana in ventriculo frigido, dum epar ſimul calidum eſt, utiliſſima ſunt, cùm ventriculum calefaciant, epati verò non noceant; extractum verò vel oleum piperis non convenit, cum mox ad epar penetret, illudque lædat.

Tertium Chymicorum operum genꝰ Compoſita complectitur. Neque enim Chymici ſaltem ſimplicia parant, ſed & compoſita.

Huc pertinent aquæ & ſpiritus compoſiti ac elixiria dicta, quorum exempla habentur *lib.5. Inſtit. part.3. ſect.3.cap.5.* Inter quos & ſunt, Spiritus tartari compoſitus ſeu diaphor: in peracutis, *eodem loco pag. 1365.* oleum compoſitum è galbano & gummi hederæ, *ibid. cap.6. pag. 1373.* Item oleum oculor. cancri, *ib. pag. 1376.* Inter extracta compoſita elixir proprietatis, *ibid.cap.9. pag. 1388.* Tinctura roſarum compoſita, *ibid. pag. 1387.* Extractum Catholicum, *ib.p.1389.* Extr. Ellebori nigri, *pag. ead.* Extr. Peſtilentiale, *ibid. pag. 1391.* Laudanum Opiatum, *ibid.* Balſama & cliſſus nonnullis dictus, ſublimata & flores compoſiti. Item præcipitata, ſalia & vitra: ut tartarum vitriolatum, *loco citato cap. 15. pag. 1424.* Specificum purgans Paracelſi, *pag. 1426.* Lapis vegetabilis (ut vocant recentiores) *ibid.* Spiritus vitrioli coagulatus, qui etiam non eſt ſimplex ſpiritus vitrioli, ſed ſalem vitrioli, vel nitrū admixtum habet, *ibid. pag. 1429.* Vt

& magiſterium vitrioli, *ibid. p. 1430.* Inter præcipitata aurum vitæ, *loco citato, cap. 18. pag. 1441.* Panacea, *ibid. pag. 1442.* Denique vitrum auratum Antimonii, *loco citato, cap. 20. pag. 1447.* Antimonium Diaphoreticum tartariſatum, *ibid. pag. 1449.* & alia plurima, quæ paſſim extant.

Atq; hæ ſunt operationum & operum Chymicorum differentiæ in genere, quorum jam magna iterum eſt varietas ſecundum corporum, quæ Chymicæ operationi ſubjiciũtur, varietatem; quæ, ut diximus, ſunt vegetabilia, animalia, mineralia & metalla. Neque enim ex quolibet quodlibet, ſed ex alio aliud fit. Ideoque Chymici etiam ſciant, neceſſe eſt, quid ex quolibet fieri poſſit. De quo jam etiam in ſpecie dicendum, ut Conſtitutionis Chymiæ integra forma exhibeatur.

Quæ è vegetabilibus parentur medicamẽta Chymica. Et primò quidem vegetabilia quod attinet, pertinent huc plantæ integræ, plantarumque partes, ut herbarum, fruticum, arborum, folia, flores, ſemina, fructus, radices, cortices, ligna, aromata, & ex his lacrymæ, ſucci naturales & balſama, reſinæ, gummi; quò pertinet & tartarum, ut & corallia.

Ex his parantur ſucci depurati, à nonnullis eſſentiæ dictæ, aquæ, ſpiritus, olea, extracta & tincturæ, ſales.

Succi & eſſentia. *Succi* quomodo parandi ſint, dictum in *Inſtit. lib. 5. part. 3 ſect. 3 cap. 4. pag. 1344.* Verum ut durabiliores ſint ſucci, poteſt in iis parandis aliquid vini vel etiam ſpiritûs vini momentum addi. Nonnulli plantam, è qua ſuccus expreſſus eſt, comburunt, & inde ſalem parant, quem ſucco poſtea addunt.

Aqua & ſpiritus. *Aquarum & ſpirituum* è plantis, ut & animalibus & eorum partibus & ſimplicium & compoſitorum parandorum ratio propoſita eſt, & exemplis declarata in *Inſtit. lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 5.* Hoc ſaltem hic monendum, talia parari vel è plantis viridibus vel ſiccis. Et quidem dum è viridibus parantur, deſtillatio fit vel in balneo, vel ſi ſucculentæ ſint plantæ, ſuccus exprimitur, & clarificatus in cineribus deſtillatur, vel ſi minus ſucculentæ ſint, aqua affunditur, & in veſica deſtillantur, vel aquæ aliquid affunditur & ſuccus inde exprimitur, qui poſtea deſtillatur. Commodiſſimum autem hic eſt, aquas anno ſuperiore deſtillatas, pro aquâ communi affundere. Et hoc modo deſtillantur ferè plantæ frigidæ vel minus calidæ, & quæ exſiccatæ vires ſuas parum integras retinent. Quæ verò vires ſuas etiam ſiccæ integras ſervant, ut roſmarinus & ſimiles, etiam ſiccæ deſtillari poſſunt, affuſâ aquæ communis ſ. q., quæ ferè eſt ad plantam duodecupla. Poteſt tamen etiam pars una vel duæ vini addi. Ita enim ſpirituoſæ partes facilius extrahuntur. Aut loco aquæ fontanæ deſtillata ejuſdem ſpeciei affundi poteſt. Et deſtillatio hæc plerunque per veſicã perficitur, & non niſi pars quarta evocatur. Liquor deſtillatus etſi aquam admiſtam habet: ſpiritûs tamen

Digitized by Google

tamen plantæ etiam complectitur. Qui ſi efficacior expetatur, in balneo ſaltem dimidia pars iterum evocari poteſt, aquâ in cucurbitâ remanente. Quod & ad ſpiritûs ab aquâ ſeparandos neceſſarium eſt. Verum ubi ſpiritûs parare animus eſt, fermentatio plerunque præcedat neceſſe eſt, ut *loco allegato* dictũ.

De ſpiritibus cùm vini, cùm aliis, qui ex plantis fiunt, ut roſarum, ceraſorum, juniperi, & ſimilibus, ſciendum, eos eſſe liquores ſulphureos, ſimul tamen continere ſalem rei volatilem, quod vel ſapor docet, ut & corpus illud *αἰθερῶδες*, quod mercurii loco haberi poteſt; quæ tamen ita ſibi unita ſunt, ut facilè ſepararari non poſſint, ſed ſimul, utpote omnia volatilia, evolēt. Spiritus autem hi quamvis puriſſimi, quantum quidem fieri poteſt, ſint: tamen etiam aquæ quiddã per minima ſibi miſtum retinent; quod ex eo patet, quod ſi ſpiritus vini etiam puriſſimus ſali tartari affundatur, ſal vini volatilis ſeſe cum ſale tartari unit, & aqua deſtillando inde ſeparari poteſt.

Olea. *Olea* verò quomodo ex plantis, aromatibus, corticibus, lignis per adſcenſum, ad latus, & deſcenſum fieri debeant, ibidem *cap. 6.* monſtratum. Hoc ſaltem addimus, olea quædam eſſe ſpirituoſa & volatilia valdè; alia fixa, viſcida & craſſa. Illa ſine combuſtione eliciuntur: hæc cum combuſtione corporis. Atque illa parantur ex herbis, earum floribus, ſeminibus, corticibus citri, aurantiorum; quò pertinent & aromata. Et cum olea craſſa, quæ per combuſtionem parantur, empyreuma habeant, quod vix ullo modo ab iis ſeparari poteſt, extrà potiſſimùm adhibentur, non verò propinantur, cùm ventriculo & cerebro noceant. Si quis tamen eam ſubſtantiã expetit, reſinoſæ iſtæ partes rectius ſpiritu vini extrahuntur & formâ extracti exhibentur. De oleis & hoc monendum, hodiè à mercatoribus oleum aſportari è garyophyllis recentibus expreſſum, quod longè ſuaviorem odorem & ſaporem habet, quam deſtillatum. Ita etiam è corticum citri recentiũ parte flavâ exprimitur oleum longè gratius quàm deſtillatum, quod cũ ſaccharo albo miſtum à nonnullis eſſentia citri appellatur, cujus paxillum ſi vino indatur, illi ſuaviſſimum odorem conciliat. Verùm è paucis pomis citri parari vix poteſt, ſed 300. vel 400. aut plurium cortices pro paucis drachmis parandis requiruntur.

Atque hic dubitare quis poſſet, an olea & ſpiritus, qui ex plantis ut & reſinis fiunt, differant eſſentiæ, an verò ſaltem ſubſtantiæ modo, & an non ſpiritus nihil aliud ſint, quàm olea reſoluta, & oleum ſpiritus condenſatus; cum videamus ſpiritum terebinthinæ temporis progreſſu in oleoſam conſiſtentiam mutari; Et è baccis juniperi, cinamomo & aliis hujusmodi pro variâ fermentatione nunc plus olei, nunc ſpiritûs elicitur, & ſi quis ſpiritûs *An ſpiritus & olea differant eſſentiâ.*

Digitized by Google

vini acetum infundat, aliquot guttulæ olei in ſuperficie ſpiritûs vini colliguntur. De quo cuilibet liberum judicium relinquimus.

Olea verò illa craſſiora, quæ per combuſtionem corporum fiunt, parantur è lignis & corticibus eorum, ut ligno coryli, buxi, guajaci & ſimilibus. In his enim oleoſa ſubſtantia lignoſæ tàm pertinaciter adhæret, ut etiamſi in aquâ in veſicâ ebulliant, inde extrahi non poſſit.

Extracta & tinctura. *Extracta & tinctura* è plantis quomodò parentur, ibidem *cap.9.* monſtratum. Hic autem quædam monenda. Primò, quod etiam ſupradixi, nonnullos hic ſupervacaneam diligentiam adhibere, dum è croco, ut & moſcho ac ambra & ſimilibus extracta parant; cùm integra & ſimplicia ſatis ſint efficacia; & ita ſpirituoſa, ut ſi cùm ſpiritu vini vel alio extrahuntur, in ſeparatione ejus ſubtiliſſimæ partes cū eo exhalent. Si verò ſpiritus aliquis, ut roſarum, ad extrahendum affunditur, atque is non ſeparatur, quod in eſſentia ambræ dicta paranda fieri poteſt, commodum ſanè hoc eſt; ſed non eſt ſimplex extractum, ſed extractum cum menſtruo mixtum.

Deinde nec hoc prætereundum, non quælibet ſimplicia commodè extracta præbere. Quorum enim partes ſpirituoſæ ſunt, & quæ efficaces ac ſpirituoſas & oleoſas aquas præbent, ex iis extracta commodè non fiunt, aut parum ex iis extrahitur. Qualia ſunt roſmarinus, mentha & ſimilia. Nam partes ſpirituoſæ cum menſtruo elevantur & ſeparantur; unde etiam accidit, ut rhabarbari extractum ſæpè non multum plus præſtet purgando, quàm integrum rhabarbarum. Quorum verò vires ſunt in ſucco viſcoſo, & volatilia & ſpirituoſa non ſunt, ea plus extracti præbent, ut gentiana, calamus aromaticus, carduus benedictus & ſimilia.

Quomodo *Sales* ex plantis fiant, *ibid. cap. 15.* monſtratum. De ſalibus hoc monendum, nonnullos id agere, ut potius oculos adſpicientiū delectent, quàm ut eorum vim augeant. Hinc laborant, ut ſales in cryſtallos redigant. Quod ſi ſine ſophiſticatione fiat, ut non improbamus: (etſi ſali virium hoc modo nihil accedat) ita eos meritò reprehendendos cenſemus, qui ut cryſtallos majores exhibeant, ſalibus vulgari modo paratis aquam fortē affundunt. Quod & in tartaro vitriolato in cryſtallos redigendo faciunt. Sumunt enim aquam fortem è ⦶ & ⊕ paratam, & in hanc oleum tartari per deliquium paratum inſtillant, donec non amplius ebulliat. In quo liquore poſtea cryſtalli inſtar nitri coagulantur. Vel humiditatem omnem deſtillando ſeparant, materiam ſiccam in aqua pura ſolvunt, filtrant, liquoriſque partem dimidiam exhalare ſinunt, ut in reliquo cryſtalli concreſcant. Quis verò non agnoſcit, cryſtallos hos nec ſalem plantarum ſimplicem eſſe, nec tartarum vitriolatum purum? Nitrum enim, quod eſt in aqua

forti,

forti, ſali vegetabili, vel ſali tartari permiſcetur, atque ita etiam cryſtalli formâ nitri concreſcunt.

E ſalibus plantarum etiam fit *Spiritus*, modo, qui *ibidem, cap. 5. pag. 1357.* deſcriptus eſt. Etſi enim 🜔 ac liquor omnis ſeparatus ſit à ſale, is tamen aliorum ſalium more in vaporem, & hinc in liquorem, quem ſpiritum vel oleum vocant, redigi poteſt. Rarò tamen ſales è vegetabilibus ita puri ſunt, ut non aliquid ſubſtantiæ ſulphureæ admixtum habeant. Ad ſeparata, quæ è plantis fiunt, pertinent etiam feculæ dictæ, de quibus *in Inſtit. ibid. cap. 19. pag. 1450.* dictum.

E lacrymis reſinis gũmi medicamenta.

E lacrymis, reſinis, gummi, parantur *ſpiritus & olea*. Spiritus terebinthina & maſtiche exhibent, reliqua verò ſaltem olea exhibent, de quibus parandis dictum, *ibid. cap 5. & 6.* Alii tamen ſpiritum & oleum Terebinthinæ per retortam deſtillant. ℞. Terebinthinam, indunt retortæ & deſtillationem per arenam inſtituunt, ac primùm lentum planè ignem adhibent, donec phlegma exſtillaverit. Hinc calorem augent, ut ſpiritus deſtillent, iterumque calorem augent, ut oleum flavum exſtillet, tandemque, ubi nebulæ quaſi apparere incipiunt, ceſſant. Totum deſtillatum cucurbitæ indunt, & aquam puram, in qua ſalis Mj. ſolutus ſit, affundunt, & in B. deſtillationem inſtituunt: atque ita primò phlegma, hinc ſpiritus deſtillat.

E. Scammonio tamen etiam *extractum ſeu reſina*, ut alii appellant, paratur, cujus modus *loco allegato, cap. 9. pag. 1390.* traditus. Videtur tamen nihil aliud eſſe illud extractum ſeu reſina ſcammonii, quàm purum putum ſcammonium ab omnibus fecibus & impuritatibus ſeparatum. Sicut etiam extractum aloës, ſeu balſamum aloës nihil eſt, quàm ipſa aloë ab omnibus adhærentibus impuritatibus ſeparata.

E Benzoino gummi flores etiam ſublimantur, de quibus *ibid. cap. 17. pag. 1435.*

E tartaro.

E Tartaro fit *cremor, cryſtalli, liquor, ſpiritus, oleum, ſal & arcanum ac Magiſterium*, ut appellant. *Cremor & Cryſtalli*, quæ ſaltem conſiſtentiâ differunt, quomodo parentur, *ibid. Spiritus & olei* parandi ratio *ib* traditũ *c. 5. & 6. pag. 1352. & 1375.* tradita. *Sal & magiſterium tartari* quomodo paretur *ibid. cap. 15. pag. 1425.* explicatum. *Arcanum* eodem modo paratur, ut magiſterium, ut ſaltem loco ſpiritus vini acetum deſtillatum uſurpetur. Hoc ſaltem addimus, cremorem, ut & cryſtallas tartari non eſſe purum ſalem; cum nec in frigidâ aqua ſolvantur, & ſi per retortam deſtillentur, etiam oleum exhibeant. Quod verò vulgò appellatur oleum tartari, non eſſe ejus oleum, ſed ſaltem ſalem per deliquium ſolutum.

E coralliis & margaritis.

Tandem è *coralliis* paratur primò *magiſterium*, cujus parandi ratio, *loco modo allegato pag. 1427.* tradita. Deinde plurimi etiam tincturam è coralliis pollicentur, & quidem ope-

Meſuem legi extractionem Myrobalanorum eſſe opus magni Magiſterii, & Geberum perfectum magiſterium frequenter vocare artē Lapidis Philoſophici. Cum enim Magiſter ſit ἐπιστάτης vel διδάσκαλος, magiſterium propriè eſt functio vel dignitas magiſtri. Poſtea vocabulum ad opꝰ magiſtro dignum tranſlatum, & hoc modo antiquitus jam uſurpatum eſt. Quod verò ſaltem ei operi tribuatur, in quo nil ſejunctū eſt ab integro, id jam novum, & vel Paracelſi vel alterius inventum. Neque tamen hoc vocabulum ab iisdem huic tantum, neq; ei ſemper tribuitur. Appellatur à pluribus magiſterium tartari, quod fit ex tartaro non integro, ſed ſale tartari & ſale ſpiritûs vini. Item magiſterium vitrioli, quod paratur è ſale vitrioli, & ſpiritu vitrioli. Quercetanus, *in Pharmacopœia Dogmaticorum reſtitut. cap. 22.* Magiſterium Bezoardici animalis appellat extractum è pulvere viperarum, & *ibid* Bezoardico minerali magiſterii nomen tribuitur. Et certè non minoris artificii & magiſterii eſt extracta & deſtillata, quàm magiſteria vulgò dicta, parare. Contra dantur opera Chymica, in quibus nihil ſeparatur, quæ tamen nunquam magiſteria appellantur. Ex. gr. flores. Neque enim ſublimationes ſemper inſtituuntur, ut aliquid ſeparetur, ſed etiam, ut corpus integrum in minima redigatur. Hinc ſublimationes piſtilla Chymicorum dicuntur.

Verùm controverſiâ hac de vocabulis miſſâ rem potius retinemus, ac operum Chymicorum tria genera conſtituimus. *Opera Chymica quot.* Primum eſt eorum, cum nihil ab integro ſeparatur, ſed ad commodiorem uſum ſaltem res aliqua immutatur aut perficitur, ipſique novus ſubſtantiæ modus, vel nova qualitas inducitur. Libavius & alii, ut dictum, appellant Magiſterium. Poſſet etiam Immutatum vel Perfectum nominari. Secundum genus eſt, ubi quid ab integro ſeparatur vel extrahitur, quod quis vel Secretum vel Separatum, vel nomine ſpeciei Extractum appellare poteſt. Quæ duo genera, ut antea dictum, ipſa corporum, circa quæ Chymicus occupatur, natura & diverſitas exhibet; cum alia ſint planè homogenea, alia in partes heterogeneas dividi poſſint.

His addendum tertium, quod Compoſita complectitur. Neque enim ſimplicia ſaltem parat Chymicus, verùm etiam componit quædam, ut Elixiria dicta, ſpiritusque compoſitos, balſama & ſimilia.

Ad primum genus pertinent primò illa, quæ ex ſolido fluida fiunt, videlicet olea, ut appellant, per deliquium parata, quorum conficiendi ratio *in Inſtitut. lib. 5. part. 3. ſ. 2. cap. 14 pag. 1270.* tradita. Qualia ſunt oleum ſeu liquor ſalis tartari, & aliorum ſalium, margaritarum, coralliorum, arſenici, talci,

1. Immutata olea per deliquium parata.

ſry-

cryſtalli. Quæ tamen propriè olea non ſunt, ſed corpora integra menſtruo ſuo ſalino impregnata,& proinde in aëre humido liqueſcentia. Huc referendum & aurum potabile & alia metalla potabilia dicta.

Metalla an per ſe in liquorem redigi poſſint.

Verùm hic inter Chymicos controvertitur, an metalla in liquidam formam per ſe redigi poſſint, an verò additione alterius rei id accid. t? Ego ſi rem diligenter perpendo, & ea, quæ auri potabilis & aliorum metallorum potabilium nomine venditantur, conſidero, aliter ſentire non poſſum, quàm liquiditatem eſſe à menſtruo admixto. Ipſa enim metalla omnia ſiccæ naturæ ſunt: Non eſt verò in artis poteſtate principia transmutare, & unum ex altero facere, multò minus ea in aqueum humorem transmutare. Qui ergò evincere volunt, metalla reverà potabilia fieri poſſe, monſtrare debent; aliquid aquei & liquidi humoris ea in ſe continere. Hoc enim niſi ſit, in artis poteſtate non eſt, aridas metallorum partes & ſiccos illos, qui ex iis reſolvuntur, fumos in aqueam liquiditatem transmutare poſſe. Quod verò liquida fiunt, ab aliis admixtis habent. Etenim ſales menſtruorum ita arctè ſeſe corporibus uniunt, ut facilè ſeparari non poſſint: Salesque rurſum aquam & aerem humidum attrahunt, & ita arctè retinent, ut ad eſſentiam eorum quaſi pertinere videatur, ut in oleo 🜍 per campanam, ſpiritu vitrioli & ſalis, videre eſt, in quibus, etſi tota pro ſpiritu vel oleo eoque puriſſimo venditentur, phlegma tamen & aqua non ita magno negotio ab iis ſeparari poſſunt, ut ſal forma ſicca relinquatur. Si verò quis aliud ſentit; illi incumbit, modum præparandi ejusmodi liquores metallicos in publicum edere, ut ex præparatione Lector judicare poſſit, an ex ipſo metallo, an ab admixto aliquo ſit illa liquiditas. Alias nuda affirmatio firmum in mente alterius aſſenſum & certam ſcientiam parere non poteſt. Nam poteſt fieri, & id concedimus, ut nihil rei alienæ, quod talibus corporibus liquiditatem dare poſſit, admiſceatur à Chymico: interim fieri poteſt, ut in ipſa operatione ſeſe aer humidus admiſceat, ſicut in præparatione olei 🜍 per campanam id manifeſtum eſt. Et vitriolum calcinatum, etſi Chymicus ei nihil addat, tamen ſi in aere relinquatur, iterum vireſcit, aere humido ſeſe ei inſinuante.

Magiſteria.

Deinde hujus generis ſunt Magiſteria vulgò, ab aliis etiam ſolutiones dictæ; margaritarum, coralliorum, oculorum cancri, lapidum percarum, quorum parandi ratio patet ex iis, quæ de ſolutione margaritarum & coralliorum, *in Inſtit. loco allegat. ſect. 3. cap. 15. p. 1417.* dicta ſunt. Ut enim illa magiſteria parantur, ita & alia.

Circa ea tamen duo monenda. Primum rectè accipiendum eſſe,

quod

Digitized by Google

quod allegato loco ſales dixi. Hoc enim probè ſcio, dum vulgò ex margaritis & coralliis ſalem extrahi dicitur, ſolutionem integri potius, quàm extractionem in hoc opere fieri, & propterea hæc pro ſalibus ſimplicibus non venditari poſſe. Ideoque hic quorundam loquendi morem ſaltem ſecutus ſum. Iſtud tamen etiam verum eſt, abundare iſta corpora ſale, aut certè ſpiritu ſalino. Unde etiam à liquoribus ſalſis & menſtruis acidis ſolvuntur, ita quidem, & ita arctè ob materiæ cognationem ſeſe iis uniunt, ut etiam per chartam bibulam tranſeant, & ſal menſtrui ablutione ab iis vix ſeparari poſſit. Et quia revera ſal hiſce corporibus ineſt, eum inde ſeparari poſſe non impoſſibile eſt. Verum, in vulgatis operationibus, de quibus modò diximus, id nec fit, nec propoſitum eſt.

Magiſterium duplex. Alterum eſt, quænam cauſſa ſit, quod magiſterium perlarum, coralliorum, oculorum cancri, & ſimili. ũ paratum per aceti per deſtillationẽ ſeparationem, & pulveris relicti ablutiones crebras, in quovis liquore facilè ſolvitur; quod verò per præcipitationem oleo tartari factam, paratur, non ſolvitur. Cauſſa verò hæc eſt. Quia in priore modo ſal aceti adhuc magiſterio cohæret, itaque ejus beneficio (cum ſalis ſit in humido liqueſcere), in quovis liquore ſolvitur. In altero verò magiſterio ſal per præcipitationem ſeparatus eſt, & formâ pulveris ſubſidet, qui propterea etiam in liquore non ſolvitur. Nam tenendum hic, quod ſal volatilis, qui eſt in aceto, ſpiritu vini, vitrioli, aquis fortibus, unitur ſali fixo, quod eſt in corpore ſolvendo. Hinc & corpora ſoluta acrimoniam vel peculiarem ſaporem acquirunt, & menſtruum ſolvens ſale ſuo orbatum inſipidum exſtillat. Id quod videmus in aceto deſtillato, in quo corallia, margaritæ, vel oculi cancrorum ſoluti ſunt. Si etiam coralliis calcinatis ſpiritus vini affundatur, corallia urentem acrimoniam inde acquirunt, ſpiritus vini verò debilitatur, & acrimoniam amittit. Acetum etiam, in quo ſolvuntur, acrimoniam amittit.

Hinc ſequitur Paradoxum Chymicum, quod coralliorum, perlarũ, oculorum cancri magiſteria dicta non ſint præſtantiora, aut certè non tantam prærogativã, quæ ipſis vulgò tribuitur, habeant, quàm vulgari modo per diligentem in lapide porphyrio lævigationem parati ex his pulveres. Imò an non pulveres hi his præſtent, dubitari poteſt. Etenim ſi ſal aceti admixtus relinquatur, non eſt corpus ſimplex, ſed compoſitum, & propter acrimoniam ſalis aceti ſæpe noxium. De quo Crato, *Epiſtola 103.* ſcribit, in Caſparo Logo Epiſcopo Vratislavienſi poſt crebrum magiſterii perlarum uſum tunicas ventriculi nigras & corruptas apparuiſſe. Et Marchionis Johannis conjugi ventriculi tunicas ab eodem eroſas fuiſſe. Si verò paratur præcipitatione per oleũ tartari, *An magiſterium perlarum, &c ſit præſtantius vulgari modo præparatis.*

ut

ut ſal aceti omnis ſeparetur, relinquitur pulvis ſubtiliſſimus, & quæritur, annon longâ & diligenti lævigatione in æquê ſubtilem pulverem redigi poſſint, cum videamus Pictores mineralia, quibus in pingendo utuntur, in ſubtiliſſimum pulverem lævigare. Cui accedit & hoc, quod in tali triturâ & lævigatione nihil perit; cùm verò acetum vel alius liquor acidus affunditur, fit ebullitio, & proinde tũ ſubtiles aliquæ perlarum & coralliorum partes exhalant. Itaque quamvis plerique in Magiſterio, quod appellant, rem in nobiliorem vel ſubſtantiæ vel qualitatis gradũ traduci, atq; exaltari putant: tamen hic nullam aliã exaltationẽ vel nobiliorem qualitatem aut ſubſtantiæ gradũ, quam in præparatione hâc acquiſiverit, video, niſi quod in minimas partes reſolvitur, ut actioni caloris noſtri facilius pateat. Et ſi omninò aliqua differentia inter margaritas præparatas & magiſterium ſit, ea ſolùm eſt in raritate ſubſtantiæ. Si verò quis doceat, etiam menſtruum conjunctum ad exaltationem magiſterii neceſſarium eſſe, verum id eſſe non puto. Etenim menſtruum, ut dictum, ſæpè noxium eſt. Ideoque opera datur, ut crebris ſolutionibus id ſeparetur; etſi totum vix planè elui poſſit. Pertinet huc & vitriolum album vomitivum, ut & pulveres & calces metallorum, de quibus in Inſtit. *lib. 5. part. ſect. 3. c. 5.* dictum; ſulphur auratum antimonii; crocus item Martis, ut & aliorum metallorũ, qui ſcilicet ex ſubſtantia metalli reſoluta ſaltem parantur:

Vitriol. vomitivum calces metallor. Sulph. aurat. antim. Croc. martis.

Flores item & ſublimata, ubi ſcilicet tota corporis ſubſtantia elevatur & ſublimatur: Item mercurius præcipitatus, bezoardicum minerale, antimonium diaphoreticum. De quibus in Inſtit. *loco allegat. ſect 3. c. 16. 17. 18. 19.* actum. Ea tamen hic intelligimus, quæ ſunt planè homogenea, & à quibus nihil ſeparatur, ſed ſolùm novus ſubſtantiæ modus iis inducitur. In quibus verò aliquid uſtione & calcinatione ſeparatur, ea ad ſecundum & ſequens genus pertinent.

Flores. Mercurius præcipitat. bezoard. mineral. antimon. diaphor.

2. Secreta & ſeparata.

Secundum genus operum Chymicorum Secretum vel Separatum nominari poteſt, ubi nõ totum corpus elaboratum exhibetur, ſed pars ejus. Pertinent huc primò ea, quæ impuritatibus ſaltem ſeparatis in uſum Medicum à Chymicis parantur, qualia ſunt cremor & cryſtalli tartari, ſucci depurati, a nonnullis eſſentiæ ὑπερβελτικῶς dictæ.

Purificata.

Deinde uſta & calcinata, vel alio modo parte aliquâ demtâ parata, cornu cervi ſine uſtione & cum uſtione paratum, omnes calces rerum uſtilium & ſales qui inde eliciuntur.

Uſta & calcinata.

Tertiò Extracta & Tincturæ ſeu Eſſentiæ dictæ.

Extracta & eſſentia.

Quartò Deſtillata: Aquæ, ſpiritus, olea ſeu propriè ſeu impropriè ita dicta.

Deſtillata.

De oleis enim monendum, olei vocabulum apud Chymicos valdè ambiguum eſſe. Cùm enim de ſum-

Oleum quid.

tum ſit ab oleo communi, quod ex oleæ fructu exprimitur, proinde etiam iis rebus, quæ cum tali oleo cognationem habent, quæque ſulphurea & φλογιςὰ ſunt, rectiſſimè attribuitur & attribui debet, qualia ſunt oleum ſuccini, terebinthinæ, ceræ & ſimilia. Quanquam nec ipſa pleraque, ut & è plantis deſtillata olea ferè omnia, non ſint pura olea, ſed ſalem volatilem admixtum habeant plurimum, ob quē ſunt acria, & non facilè accenduntur, qui tamen ob volatilitatem ab iis non facilè ſeparari poteſt. Verùm multis præterea liquoribus ob conſiſtentiæ modum idem nomen, ſed planè impropriè, tribuitur. Nam quæ vulgò dicuntur olea (ab aliis etiam ſpiritus nominantur) ſalis, vitrioli, nitri, ſulphuris, plumbi, ſtanni, perlarum, coralliorum & ſimilia non ſunt olea, cùm non ſint ullo modo φλογιςὰ, ſed inflammationem potius prohibeant, verùm ſales reſoluti, vel etiam corpora integra reſoluta, cum aëre humido vel aqua permixta, unde etiam iterum coagulari poſſunt, ut in ſpiritu vitrioli videre eſt. Etenim talia, ut ſupra etiam in quæſtione, an metalla per ſe potabilia fieri poſſint, dictum, cùm ſua natura ſicca ſint, ab aërea & aquea humiditate liquidā conſiſtentiam accipiunt. Nam ſi ignis ipſis daret liquidam formam, refrigerata iterum eam amitterent, ut in metallis fieri videmus. Et vitriolum non tàm diu calcinatur pro parando ſpiritu vitrioli, ut nulla in eo amplius ſit humiditas. Dum verò ſpiritus ſalis paratur, tantum in bolo vel argilla, imò ſæpè in ipſo ſale non ſatis ſicco, eſt humoris, qui hanc conſiſtentiam ipſis dare poſſit. Et ſi operatio vaſe clauſo perficiatur, liquorque aliquis colligatur, fit hoc, quia materia vaſi incluſa humoris aliquid in ſe continet, qui à calore formâ vaporis elevatur, & poſtea in liquorem condenſatur. Si verò res planè ſiccæ per retortam deſtillantur, aquam in recipiens infundere oportet, cum qua vapores ſicci ſeſe uniant.

Quintò pertinent huc ſublimata & flores, quando non totum corpus ſublimatur, ſed pars aliqua ejus relinquitur. Interdum enim ſublimatione totum corpus in flores redigitur, ubi ſcilicet homogeneū eſt; interdum aliquæ partes ſaltem elevantur, ubi eas heterogeneas obtinet. *Sublimata.*

Circa hoc ſecundùm opus Chymicum non immeritò quæritur, an ſemper medicamenta Chymicè præparata ſint præſtantiora vulgari modo præparatis, ex. gr. an oleum, quod vocant perlarum, præſtet margaritis vulgò præparatis. Etenim certum eſt, multarum rerum vires non ſolùm combuſtione, ſed & aliis mediis diſſipari poſſe. Res notiſſima eſt in rhabarbaro, cujus vis à calore facilè diſſipatur. Et ſi oleum illud, quod habetur, margaritarum conſideremus, maximam partem eſt ſal ex aceto. Simul tamen dubitatur, an illâ ignis violentiâ *An Chymicè præparata ſemper præſtantiora ſunt.*

tiâ vires margaritarum non corrumpantur. Quorſum moſchum & ambram aut crocum extrahere op9 eſt, cum integra etiam ſatis efficacia ſint, & in minima etiam quantitate vires maximas habeant? Et faciat quis periculum, & cibum condiat extracto croci, & videat, an plus gratiæ vel virium ægro is additurus ſit, quàm alius vulgari modo croco conditus. Et omninò ridendus eſt eorum error, qui ut Chymici videantur, extracta ex omnibus vegetabilibus parare conantur, eaque ſemper ſuccis, conſervis, & aliis vulgò notis medicamentis, quæ planè negligunt, præferunt, cum tamen extractorum ſæpe nullus uſus, & non quælibet vegetabilia commodè extracta ſuppeditent. Exempli loco ſint medicamenta antiſcorbutica, cochlearia, naſturtium, &c. quorum omnis vis cum in ſale volatili conſiſtat, rectiſſimè ſuccus eorum, conſervæ; vel infuſa exhibentur. Si verò extractum ex iis paretur, ſal ille volatilis cum ſpiritu vini vel alio liquore ſeſe unit, & cum eo ſeparatur, relinquiturque corpus poſtea parum efficax.

Itaque abſurdum eſt, ex omnibus rebus vel extracta facere, vel olea, quintas eſſentias, præſertim ex ſubſtantiis per ſe planè vel ſubtilibus, vel homogeneis. Induunt enim non rarò Chymicè præparata quædam aliam naturam, & integris planè contrariam. Imò interdum quædam medicamenta integra & non præparata quibuſdam in morbis convenientiora ſunt, quàm Chymicè præparata. Exemplum eſt in pipere, cujus grana in ventriculo frigido, dum epar ſimul calidum eſt, utiliſſima ſunt, cùm ventriculum calefaciant, epati verò non noceant; extractum verò vel oleum piperis non convenit, cum mox ad epar penetret, illudque lædat.

Tertium Chymicorum operum gen9 Compoſita complectitur. Neque enim Chymici ſaltem ſimplicia parant, ſed & compoſita.

Huc pertinent aquæ & ſpiritus compoſiti ac elixiria dicta, quorum exempla habentur *lib. 5. Inſtit. part. 3. ſect. 3. cap. 5.* Inter quos & ſunt, Spiritus tartari compoſitus ſeu diaphor: in peracutis, *eodem loco pag. 1365.* oleum compoſitum è galbano & gummi hederæ, *ibid. cap. 6. pag. 1373.* Item oleum oculor. cancri, *ib. pag. 1376.* Inter extracta compoſita elixir proprietatis, *ibid. cap. 9. pag. 1388.* Tinctura roſarum compoſita, *ibid. pag. 1387.* Extractum Catholicum, *ib. p. 1389.* Extr. Ellebori nigri, *pag. ead.* Extr. Peſtilentiale, *ibid. pag. 1391.* Laudanum Opiatum, *ibid.* Balſama & cliſſus nonnullis dictus, ſublimata & flores compoſiti. Item præcipitata, ſalia & vitra: ut tartarum vitriolatum, *loco citato cap. 15. pag. 1424.* Specificum purgans Paracelſi, *pag. 1426.* Lapis vegetabilis (ut vocant recentiores) *ibid.* Spiritus vitrioli coagulatus, qui etiam non eſt ſimplex ſpiritus vitrioli, ſed ſalem vitrioli, vel nitrũ admixtum habet, *ibid. pag. 1429.* Vt

& magiſterium vitrioli, *ibid. p. 1430.* Inter præcipitata aurum vitæ, *loco citato, cap. 18. pag. 1441.* Panacea, *ibid. pag. 1442.* Denique vitrum auratum Antimonii, *loco citato, cap. 20. pag. 1447.* Antimonium Diaphoreticum tartariſatum, *ibid. pag. 1449.* & alia plurima, quæ paſſim extant.

Atq; hæ ſunt operationum & operum Chymicorum differentiæ in genere, quorum jam magna iterum eſt varietas ſecundum corporum, quæ Chymicæ operationi ſubjiciũtur, varietatem; quæ, ut diximus, ſunt vegetabilia, animalia, mineralia & metalla. Neque enim ex quolibet quodlibet, ſed ex alio aliud fit. Ideoque Chymici etiam ſciant, neceſſe eſt, quid ex quolibet fieri poſſit. De quo jam etiam in ſpecie dicendum, ut Conſtitutionis Chymiæ integra forma exhibeatur.

Quæ è vegetabilibus parentur medicamẽta Chymica.

Et primò quidem vegetabilia quod attinet, pertinent huc plantæ integræ, plantarumque partes, ut herbarum, fruticum, arborum, folia, flores, ſemina, fructus, radices, cortices, ligna, aromata, & ex his lacrymæ, ſucci naturales & balſama, reſinæ, gummi; quò pertinet & tartarum, ut & corallia.

Ex his parantur ſucci depurati, à nonnullis eſſentiæ dictæ, aquæ, ſpiritus, olea, extracta & tincturæ, ſales.

Succi & eſſentia.

Succi quomodo parandi ſint, dictum in *Inſtit. lib. 5. part. 3 ſect. 3 cap. 4. pag. 1344.* Verum ut durabiliores ſint ſucci, poteſt in iis parandis aliquid vini vel etiam ſpiritûs vini momentum addi. Nonnulli plantam, è qua ſuccus expreſſus eſt, comburunt, & inde ſalem parant, quem ſucco poſtea addunt.

Aqua & ſpiritus.

Aquarum & ſpirituum è plantis, ut & animalibus & eorum partibus & ſimplicium & compoſitorum parandorum ratio propoſita eſt, & exemplis declarata in *Inſtit. lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 5.* Hoc ſaltem hic monendum, talia parari vel è plantis viridibus vel ſiccis. Et quidem dum è viridibus parantur, deſtillatio fit vel in balneo, vel ſi ſucculentæ ſint plantæ, ſuccus exprimitur, & clarificatus in cineribus deſtillatur, vel ſi minus ſucculentæ ſint, aqua affunditur, & in veſica deſtillantur, vel aquæ aliquid affunditur & ſuccus inde exprimitur, qui poſtea deſtillatur. Commodiſſimum autem hic eſt, aquas anno ſuperiore deſtillatas, pro aquâ communi affundere. Et hoc modo deſtillantur ferè plantæ frigidæ vel minus calidæ, & quæ exſiccatæ vires ſuas parum integras retinent. Quæ verò vires ſuas etiam ſiccæ integras ſervant, ut roſmarinus & ſimiles, etiam ſiccæ deſtillari poſſunt, affusâ aquæ communis ſ. q., quæ ferè eſt ad plantam duodecupla. Poteſt tamen etiam pars una vel duæ vini addi. Ita enim ſpirituoſæ partes facilius extrahuntur. Aut loco aquæ fontanæ deſtillata ejuſdem ſpeciei affundi poteſt. Et deſtillatio hæc plerunque per veſicã perficitur, & non niſi pars quarta evocatur. Liquor deſtillatus etſi aquam admiſtam habet: ſpiritus tamen

tamen plantæ etiam complectitur. Qui ſi efficacior expetatur, in balneo ſaltem dimidia pars iterum evocari poteſt, aquâ in cucurbitâ remanente. Quod & ad ſpiritûs ab aquâ ſeparandos neceſſarium eſt. Verum ubi ſpiritûs parare animus eſt, fermentatio plerunque præcedat neceſſe eſt, ut *loco allegato* dictũ.

De ſpiritibus cùm vini, cùm aliis, qui ex plantis fiunt, ut roſarum, ceraſorum, juniperi, & ſimilibus, ſciendum, eos eſſe liquores ſulphureos, ſimul tamen continere ſalem rei volatilem, quod vel ſapor docet, ut & corpus illud αἰθρῶδες, quod mercurii loco haberi poteſt; quæ tamen ita ſibi unita ſunt, ut facilè ſeparari non poſſint, ſed ſimul, utpote omnia volatilia, evolẽt. Spiritus autem hi quamvis puriſſimi, quantum quidem fieri poteſt, ſint: tamen etiam aquæ quiddã per minima ſibi miſtum retinent; quod ex eo patet, quod ſi ſpiritus vini etiam puriſſimus ſali tartari affundatur, ſal vini volatilis ſeſe cum ſale tartari unit, & aqua deſtillando inde ſeparari poteſt.

Olea. *Olea* verò quomodo ex plantis, aromatibus, corticibus, lignis per adſcenſum, ad latus, & deſcenſum fieri debeant, ibidem *cap. 6.* monſtratum. Hoc ſaltem addimus, olea quædam eſſe ſpirituoſa & volatilia valdè; alia fixa, viſcida & craſſa. Illa ſine combuſtione eliciuntur: hæc cum combuſtione corporis. Atque illa parantur ex herbis, earum floribus, ſeminibus, corticibus citri, aurantiorum; quò pertinent & aromata. Et cum olea craſſa, quæ per combuſtionem parantur, empyreuma habeant, quod vix ullo modo ab iis ſeparari poteſt, extrà potiſſimùm adhibentur, non verò propinantur, cùm ventriculo & cerebro noceant. Si quis tamen eam ſubſtantiã expetit, reſinoſæ iſtæ partes rectius ſpiritu vini extrahuntur & formâ extracti exhibentur. De oleis & hoc monendum, hodiè à mercatoribus oleum aſportari è garyophyllis recentibus expreſſum, quod longè ſuaviorem odorem & ſaporem habet, quam deſtillatum. Ita etiam è corticum citri recentiũ parte flavâ exprimitur oleum longè gratius quàm deſtillatum, quod cũ ſaccharo albo miſtum à nonnullis eſſentia citri appellatur, cujus pauxillum ſi vino indatur, illi ſuaviſſimum odorem conciliat. Verùm è paucis pomis citri parari vix poteſt, ſed 300. vel 400. aut plurium cortices pro paucis drachmis parandis requiruntur.

Atque hic dubitare quis poſſet, an olea & ſpiritus, qui ex plantis ut & reſinis fiunt, differant eſſentiæ, an verò ſaltem ſubſtantiæ modo, & an non ſpiritus nihil aliud ſint, quàm olea reſoluta, & oleum ſpiritus condenſatus; cum videamus ſpiritum terebinthinæ temporis progreſſu in oleoſam conſiſtentiam mutari; Et è baccis juniperi, cinamomo & aliis hujusmodi pro variã fermentatione nunc plus olei, nunc ſpiritûs elicitur, & ſi quis ſpirituis *An ſpiritus & olea differant eſſentia.*

 vini.

vini acetum infundat, aliquot guttulæ olei in ſuperficie ſpiritûs vini colliguntur. De quo cuilibet liberum judicium relinquimus.

Olea verò illa craſſiora, quæ per combuſtionem corporum fiunt, parantur è lignis & corticibus eorum, ut ligno coryli, buxi, guajaci & ſimilibus. In his enim oleoſa ſubſtantia lignoſæ tàm pertinaciter adhæret, ut etiamſi in aquâ in veſicâ ebulliant, inde extrahi non poſſit.

Extracta & tinctura. *Extracta & tinctura* è plantis quomodò parentur, ibidem *cap. 9.* monſtratum. Hic autem quædam monenda. Primò, quod etiam ſupradixi, nonnullos hic ſupervacaneam diligentiam adhibere, dum è croco, ut & moſcho ac ambra & ſimilibus extracta parant; cùm integra & ſimplicia ſatis ſint efficacia; & ita ſpirituoſa, ut ſi cùm ſpiritu vini vel alio extrahuntur, in ſeparatione ejus ſubtiliſſimæ partes cũ eo exhalent. Si verò ſpiritus aliquis, ut roſarum, ad extrahendum affunditur, atque is non ſeparatur, quod in eſſentia ambræ dicta paranda fieri poteſt, commodum ſanè hoc eſt; ſed non eſt ſimplex extractum, ſed extractum cum menſtruo mixtum.

Deinde nec hoc prætereundum, non quælibet ſimplicia commodè extracta præbere. Quorum enim partes ſpirituoſæ ſunt, & quæ efficaces ac ſpirituoſas & oleoſas aquas præbent, ex iis extracta commodè non fiunt, aut parum ex iis extrahitur. Qualia ſunt roſmarinus, mentha & ſimilia. Nam partes ſpirituoſæ cum menſtruo elevantur & ſeparantur; unde etiam accidit, ut rhabarbari extractum ſæpè non multum plus præſtet purgando, quàm integrum rhabarbarum. Quorum verò vires ſunt in ſucco viſcoſo, & volatilia & ſpirituoſa non ſunt, ea plus extracti præbent, ut gentiana, calamus aromaticus, carduus benedictus & ſimilia.

Quomodo *Sales* ex plantis fiant, *ibid. cap. 15.* monſtratum. De ſalibus hoc monendum, nonnullos id agere, ut potius oculos adſpicientiũ delectent, quàm ut eorum vim augeant. Hinc laborant, ut ſales in cryſtallos redigant. Quod ſi ſine ſophiſticatione fiat, ut non improbamus: (etſi ſali virium hoc modo nihil accedat) ita eos meritò reprehendendos cenſemus, qui ut cryſtallos majores exhibeant, ſalibus vulgari modo paratis aquam fortẽ affundunt. Quod & in tartaro vitriolato in cryſtallos redigendo faciunt. Sumunt enim aquam fortem è ⦶ & ⊖ paratam, & in hanc oleum tartari per deliquium paratum inſtillant, donec non amplius ebulliat. In quo liquore poſtea cryſtalli inſtar nitri coagulantur. Vel humiditatem omnem deſtillando ſeparant, materiam ſiccam in aqua pura ſolvunt, filtrant, liquoriſque partem dimidiam exhalare ſinunt, ut in reliquo cryſtalli concreſcant. Quis verò non agnoſcit, cryſtallos hos nec ſalem plantarum ſimplicem eſſe, nec tartarum vitriolatum purum? Nitrum enim, quod eſt in aqua

forti,

Digitized by Google

forti, ſali vegetabili, vel ſali tartari permiſcetur, atque ita etiam cryſtalli formâ nitri concreſcunt.

E ſalibus plantarum etiam fit *Spiritus*, modo, qui *ibidem*, *cap. 5. pag. 1357.* deſcriptus eſt. Etſi enim 🜍 ac liquor omnis ſeparatus ſit à ſale, is tamen aliorum ſalium more in vaporem, & hinc in liquorem, quem ſpiritum vel oleum vocant, redigi poteſt. Rarò tamen ſales è vegetabilibus ita puri ſunt, ut non aliquid ſubſtantiæ ſulphureæ admixtum habeant. Ad ſeparata, quæ è plantis fiunt, pertinent etiam feculæ dictæ, de quibus *in Inſtit. ibid. cap. 19. pag. 1450.* dictum.

E lacrymis reſinis gummi medicamenta.

E lacrymis, *reſinis*, *gummi*, parantur *ſpiritus & olea*. Spiritus terebinthina & maſtiche exhibent, reliqua verò ſaltem olea exhibent, de quibus parandis dictum, *ibid. cap 5. & 6.* Alii tamen ſpiritum & oleum Terebinthinæ per retortam deſtillant. ℞. Terebinthinam, indunt retortæ & deſtillationem per arenam inſtituunt, ac primùm lentum planè ignem adhibent, donec phlegma exſtillaverit. Hinc calorem augent, ut ſpiritus deſtillent, iterumque calorem augent, ut oleum flavum exſtillet, tandemque, ubi nebulæ quaſi apparere incipiunt, ceſſant. Totum deſtillatum cucurbitæ indunt, & aquam puram, in qua ſalis Mj. ſolutus ſit, affundunt, & in B. deſtillationem inſtituunt: atque ita primò phlegma, hinc ſpiritus deſtillat.

E. Scammonio tamen etiam *extractum ſeu reſina*, ut alii appellant, paratur, cujus modus *loco allegato*, *cap. 9. pag. 1390.* traditus. Videtur tamen nihil aliud eſſe illud extractum ſeu reſina ſcammonii, quàm purum putum ſcammonium ab omnibus fecibus & impuritatibus ſeparatum. Sicut etiam extractum aloës, ſeu balſamum aloës nihil eſt, quàm ipſa aloë ab omnibus adhærentibus impuritatibus ſeparata.

E Benzoino gummi flores etiam ſublimantur, de quibus *ibid. cap. 17. pag. 1435.*

E tartaro.

E. Tartaro fit *cremor*, *cryſtalli*, *liquor*, *ſpiritus*, *oleum*, *ſal & arcanum ac Magiſterium*, ut appellant. *Cremor & Cryſtalli*, quæ ſaltem conſiſtentiâ differunt, quomodo parentur, *ibid. Spiritus & olei* parandi ratio *ib* traditū *c. 5. & 6. pag. 1352. & 1375.* tradita. *Sal & magiſterium tartari* quomodo paretur *ibid. cap. 15. pag. 1425.* explicatum. *Arcanum* eodem modo paratur, ut magiſterium, ut ſaltem loco ſpiritus vini acetum deſtillatum uſurpetur. Hoc ſaltem addimus, cremorem, ut & cryſtallas tartari non eſſe purum ſalem; cum nec in frigidâ aqua ſolvantur, & ſi per retortam deſtillentur, etiam oleum exhibeant. Quod verò vulgò appellatur oleum tartari, non eſſe ejus oleum, ſed ſaltem ſalem per deliquium ſolutum.

E coralliis & margaritis.

Tandem è *coralliis* paratur primò *magiſterium*, cujus parandi ratio, *loco modò allegato pag. 1427.* tradita. Deinde plurimi etiam tincturam è coralliis pollicentur, & quidem ope-

roperandi modos, quos optimos putavi, in Inſtitut loco alleg *cap. 9. pag. 1393.* propoſui. Verùm ſi rem diligentius perpendamus, etiam periti ſſimi Chymici hic veram tincturam, quæ è corpore ſuo extrahatur, promittere non audent, ſed quod exhibetur, eſt ſolutio ſeu magiſteriũ coralliorum cum menſtruo aliquo mixtum, de quo ſupra, ubi de tincturis in genere egimus, dictum. Et ſi quid omninò ex iis, ut & gemmis pleriſque, extrahi videatur, illud eſt è corpore illo, cum quo calcinata fuêre, quodq; tenuiſſimè corpori calcinato adhæreſcit. Ita ſi cũ ſulphure vivo calcinantur corallia, quod quidam impoſtor pro maximo ſecreto habebat, & hinc affunditur acetũ deſtillatum, poſtea ſpiritus vini, tinctura rubicundiſſima extrahitur, ſed quæ non eſt è corallus, ſed ſulphure; quod etiam ſummus fœtor, dum acetum affunditur, arguit. Si quis tamen veram tincturam promittat, is noverit, eam ita comparatam eſſe debere, ut mẽſtruo ſeparato colorem illum retineat, eamque non ex aliorum admiſtione habeat. De quo rectè nemo judicare poteſt, niſi de modo artificii conſtet. In hoc genere *ſcire tuum nihil eſt, niſi te ſcire, hoc ſciat alter.*

E corallis, ut & margaritis & oculis cancri, de quibus infra, olei aliquid, ob ſulphur combuſtibile, quod paucum in ſe continent, elici poteſt; ſed paucum illud eſt. Quæ verò vulgò ex iis quidam etiam *olea* promittunt, illa impropriè ita dicta ſunt, ſeu talia, qualia oleum ſalis & vitrioli dicuntur; nec tota & pura corporis ejus, cujus eſſe dicuntur, ſed bonam partem conſtant etiam ex ſale menſtrui. Salem eorum quod attinet, eum corallus & margaritis non derogamus; imò plurima eò conſtare putamus. Et ubi calcinantur, relinquitur calx, lapidum calci non abſimilis, qui quidem purus & merus ſal non eſt, ſalis tamen, ut & aliæ calces, multùm participat. Unde etiam ſi calci corallorum ſpiritus vini affundatur, ſal volatilis ſpiritûs vini ſe cum ſale illo fixo unit, & calx inde redditur acerrima & inſtar ignis urẽs. Si quis verò amplius laborare velit, ut ſalem illum à terreò corpore planè ſeparet, ei id licet.

In ſecunda claſſe corporum, in quibus Chymici labor occupatur, ſunt animalia. Præbent enim Chymiæ materiam; vel quæ ab animalibus fiunt, ut mel, cera; vel quæ ab iis petuntur, ut butyrum, urina; vel eorum partes & quæ ad eorum conſtitutionem pertinent, atque in iis inveniuntur, ſanguis, caro, cornua, oſſa, calculi, margaritæ, lapides percarum, oculi cancrorum, fel. *Ex animalibus quæ fiant.*

E melle fit *aqua*, quam ſpiritum alii appellant, de quâ in Inſtit. *lib. 5 part. 3. ſect 3. cap. 5. pag. 1353.* *E melle.*

E cera fit *oleum*, cujus parandi modus traditus ibid. *cap. 6. pag. 1373.* *E cera.*

E butyro fit *oleum*, quod quomodo paretur, eodem capite *pag. 1372.* traditum. *E butyro.*

E pin-

Digitized by Google

E pinguedinibus. *E pinguedinibus* animalium etiam olea deſtillantur: ſed quæ non eas vires habent, quàm ipſæ pinguedines, ſed multò ſunt calidiora & ſicciora.

Ex urina. *Ex urina* fit *ſal*, cujus parandi ratio exſtat in Inſtitut. *eodem loco cap. 15. pag. 1427.* Spiritus verò urinæ qui dicitur, nihil eſt, niſi ſal urinæ reſolutus.

E ſanguine. *E ſanguine animalium* nonnulli quidem plurima parare docent, verùm vix aliud inde fieri commodè poteſt, quàm *ſal* cùm fixus, tùm imprimis volatilis, *aqua & oleum*. Nam dum deſtillatur igne primùm lento, aquea pars prodit ſola: ſi ignis augeatur, fumi prodeunt. In liquore illo eſt oleum nigrum & fætidum, quod ſeparandum. In aqua reliqua eſt ſal volatilis, qui ab aquâ per phiolam commodiſſimè ſeparatur in balneo vel lento cinerum calore. E capite mortuo ſal fixus vulgari modo ſecernitur..

Verùm de oleis, quæ è ſanguine, cornibus, & oſſibus animalium fiunt, notandùm, ea eſſe graveolentia & fætidiſſima, & propterea eorũ uſum internum non eſſe tutum; neque etiam extrà ſatis commodè adhiberi. Cùm enim paſſim multa in hunc finem exſtent utilia medicamenta, quid fætidis iſtis ægrum offendere opus eſt?

Utilior eſt ſpiritus ſeu liquor ille, ſale volatili impregnatus. Eſt enim ſal ille maximè volatilis, & corpus noſtrum ſubitò pervadit. Danda verò eſt opera, ut empyreuma ab eo, quantum fieri poteſt, tollatur.

Mumia. Nonnulli præterea etiam mumiam, quam appellant, è ſanguine parant, quæ nihil aliud eſt, quàm pars illa fibroſa ſanguinis & rudimentum carnis à ſeroſâ ſeparata & in Sole exſiccata.

E carne humana. *E carne humanâ* nonnulli etiam *Mumiam* parant. ℞ ex hominis ſani occiſi cadavere muſculoſam carnem, eamque pulvere myrrhæ & aloës conſpergunt, & in ſpiritu vini macerant aliquot diebus; poſtea in aëre horis 6. ſuſpendunt, iterumq; ſpiritu vini imbibunt, tandem in aëre in loco umbroſo ſiccant, ut fiat inſtar carnis fumo induratæ. E qua poſtea cum ſpiritu vini tincturam extrahunt, atque extractum hoc cum Theriaca, terrâ ſigillata & aliis pro uſu ſuo miſcent.

Alii cum oleo olivarum mumiã parant, de quâ Quercetanus, *medic. ſpagyric. ex animal. præparand. c. 1.* & Andr. Libavius *lib. 7. Alch. p. 142. 151.*

E cordibus. E cordibus animalium aqua deſtillatur, quarum duas in Inſtit. *loco allegato cap. 5. pag. 1352.* deſcripſimus.

E cornibus. *E cornibus* eorum, præcipuè cervi & aliis varia parantur. Primò *è novellis C. C. fit aqua*, de quâ *eodem loco* dictum. Deinde eadem vel ſimpliciter uruntur, & fit *C. C.* vulgari modo *præparatum*. Poſtea præparatur idem *ſine uſtione*, modo *loco allegato ſect. 3. cap. 6. pag. 1278.* deſcripto. Præterea deſtillantur in retorta, & ſic elicitur *liquor* cum oleo

Eee craſſo

craſſo & fœtido, quod ſeparandum: *Sal* verò *volatilis* recipientis lateribus adhæret, qui ſeorſim colligendus. C.C. in retorta reliquum, quod adhuc nigrum eſt, amplius urendũ, ut fiat C.C. præparatum.

E cranio & oſſibus. Eodem modo cranium humanũ & oſſa hominis & aliorum animalium uſtione in medicum uſum parantur: vel deſtillantur per retortam & inde liquor, oleum & ſal volatilis elicitur. Quercetanus, *in Pharmacop. reſtit. c. 25.* etiam extractum è Cranio parare docet. Ubi etiam qua ratione *extractum ex epate vituli, pulmonibus vulpis, cornibus cervorum, caſtoreo, matrice leporina* parari poſſit, monſtrat.

E calculis. *E calculis* in corpore humano, ut & in aliis animalibus genitis, quâ ratione *ſal & oleum* parari debeat, dictum in Inſtitut., *loco alleg. cap. 6. pag. 1376.* Docet idem etiam Crollius *pag. 247.*

E margaritis, oculis cancri, lap. percarum. *E margaritis, oculis cancrorum, & lapidibus percarum* quomodo *magiſterium* dictum parari poſſit, monſtratum ibid. *cap. 15. pag. 1426.* *Spiritus & oleum perlarum.* Quomodo verò inde *ſpiritus* paretur *cap. 5. 1366.* explicatum. Verùm dubito, an liquor ille purus putus ſpiritus ſit margaritarum, & an ſit admixtus ſpiritus ſalis menſtrui. Et ſit ſanè, ut igne forti aliquis liquor vel etiam oleoſi quid evocetur: tamen dubium eſt, an non à forti illo igne vires margaritarum deſtruantur. Ideoque in ea ſum ſententia, ut etiam ſupra de magiſterio coralliorum dictum, in multis morbis non minori cum commodò margaritas vulgari modò præparatas, quàm eorum ſolubile magiſterium, & multò magis, quàm oleum dictum exhiberi; è quibus phthiſicis & hecticis humidi radicalis inſtaurationem nonnulli fruſtra promittunt. Sunt enim margaritæ frigidæ & ſiccæ, & ratione ſpirituum aceti, qui ipſis adhæreſcunt, non ſolùm exſiccata non humectant, ſed etiam exiccant, incidunt, & ſudores movent, quibus amplius alimentarius humor abſumitur.

In tertiâ tandem claſſe corporum, in quibus Chymici labor occupatur, ſunt mineralia, metalla, & alia, quæ ſunt præter animalia & vegetabilia, atque è terra & aquis eruuntur.

E ſuccino. *Succinum* primò quod attinet, paratur ex eo *oleum*, ut in Inſtitut. *lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 6. pag. 1371.* monſtratum. Ubi ſimul etiam ſal volatilis collo retortæ adhæreſcit. E ſubtiliter pulveriſato etiam cum ſpiritu vini *tinctura* extrahitur. Paratur ex eo & *magiſterium*. Oleum iſtud etiamſi accuratiſſimè deſtilletur: quia tamen in prima deſtillatione aliquid ἐμπυρεύματος contrahit, rectificandum, ut allegato loco dictum. Ita enim mitius evadit.

E ſale. *E ſale* ſeu marino ſeu foſſili ſeu ex aqua cocto paratur *ſpiritus ſeu oleum* dictum, modo, qui in Inſtit. *loco allegat. cap. 5. pag. 1353.* Nonnulli retortam parant cum canali, huic indunt ſalis ℔j. vel ℔ij. Aptant recipiens

Digitized by Google

-piens vas commiſſuris non clauſis, eique aquam infundunt. Acceditur ignis, qui gradatim augeatur, donec ſal fluat. Quod ubi fit, folle aër in retortam inflatur continuò, atque ita ſpiritus elevati facilius in recipiens tranſibunt.

E nitro, *E nitro* fit primò *ſal prunellæ*, quem appellant, de quo *ibidem cap. 15. pag. 1429.* In qua præparatione illud agi videtur, ut ſi quid ſulphurei & pinguis in ſe contineat adhuc nitrū, illud à ſulphure injecto eliciatur, & cum eo deflagret. Deinde *ſpiritus*, qui eodem modo paratur, ut ſpiritus ſalis, ut eodem loco *ſect. 2. cap. 6. pag. 1277.* dictum.

Nitrum an inflammabile. De nitro autem hoc monendum, primò vulgò quidem ſtatui, id inflammabile eſſe, ſicque vulgò docent Philoſophi & Peripatetici & Chymici, atque ipſe hactenus etiā in ea fui ſententia. Verùm nunc puto ſe aliter rem habere, & nitrum non accendi, ſed potius ab igne aufugere, illumque maximè averſari & contra ignem nitrum. Etenim ſi ferro candenti injiciatur nitrum, non accenditur, ſed ſaltem exhalat. Si verò in carbonem ignitum injiciatur, tùm flamma equidem excitatur, non quod nitrum inflammetur, ſed quod ignis, cùm in carbonem nitrum ſeſe penitus inſinuat, nitrum fugit. Neq; adeò volatile per ſe videtur eſſe nitrum; cum etiā fuſionē ferat, ut in præparatione ſalis prunellæ videre eſt, ubi etiamſi ſulphur ei injiciatur, ipſum non deflagrat, & evolat, ſed ſulphur in ſe non admittit, unde etiam in ſuperficie ejus ſulphur accenſum hinc inde tranſcurrit. Verùm ſi cum igne, quod fit præcipuè in flammâ in carbonibus accenſis, miſceatur, illum ſummè averſatur, atque fugit, & eò magis id accidit, quò magis per minima miſceantur.

Atq; idem hic accidit, ac cum oleo, butyro vel vernici accēſis aqua infunditur. Tum enim ignis aquam fugiens in altum attollitur, ita ut hoc modo maxima incendia orta ſint. Atque hinc procul dubio etiam eſt pulveris pyrii vis, dum non ſolùm ſulphur & nitrum accenſa locum ampliorem requirunt, ſed & ſeſe averſantur.

Deinde & hoc hic notandum, ut inter ignem & nitrum, ita etiam maximam eſſe inter nitrum & ſulphur, cum vulgare tum metallorum ac mineralium, & inter ſpiritum inde confectum, ut & alios ſpiritus acidos & ſulphur metallorum, imò inter ſulphur & ſalia antipathiam; id quod ex pulvere pyrio ſatis patet, ut modo dictum, & exempla etiam aquæ, & pinguedinū ac oleorum monſtrant. *Nitri & ſulphuris antipathia.* Nam ſi pinguedini non accenſæ aqua affunditur, nullæ tales turbæ excitantur, quia ſolùm ſuperficialis fit contactus, neq; ulla miſtio; verùm ubi pinguedo accenditur, ibi aqua per minima ejus penetrare poteſt, cujus admiſtionē, ut ſibi adverſiſſimā, cū ſulphurea, pinguia & oleaſa ferre nō poſſint, ignis impetu facto à ſuo hoſte fugit & in altū erūpit. Idem fit in multis aliis.

Digitized by Google

Ubi crocus metallorum paratur & nitrum cum antimon. miſcetur, quamprimùm liquantur ſimul & per minima in fuſione uniri incipiunt, ſulphur antimonii cunctis viribus & facto impetu erumpit, ac flammam concipit cum ſtrepitu, ut in pulvere tormentario accenſo fieri ſolet. Quod poſtea ubi tertia vel quarta vice nitrum additur & antimonium funditur, non accidit; quia ſcilicet antimonii ſulphur jam deflagravit, aut quod non deflagravit, fixum factum eſt.

Idem accidit, ubi bezoardicum minerale paratur. Cùm enim liquor ille, qui butyrum antimonii vulgò dicitur (etſi maximâ ex parte ſitè ☿ ♎) Sulphuris aliquid vel ex ſe, vel ex antimonio acceptum in ſe contineat, quamprimum ſpiritus nitri vel aqua fortis affunditur, ſulphur illud ſe conjunctis viribus hoſti ſuo opponit, eumque averſatur, atque hinc liquor incaleſcit, ſæpè etiam, ſi incautius tractetur, & confeſtim liquor butyro infundatur, flammam concipit.

Idem evenit, ſi limaturæ chalybis vel ferri ſpiritus vitrioli affundatur. Nam tùm etiam ſulphur, quod in ferro & chalybe copioſum eſt, ubi per minima cum ſpiritu acido miſceri incipit, ejus præſentiam ferre non poteſt; unde ſeſe unit & ſe ei opponit, tandemque impetu facto hoſtis præſentiam non ferens evolat, unde miſtura illa incaleſcit, imò flammam concipit, & gravem odorem, qui ſulphuri ineſt, exſpirat.

Idem videmus fieri, dum ſal tartari, vel ut appellatur, oleũ ejus per deliquium paratum ſpiritui vitrioli miſcetur. Nam cum ſpiritus vitrioli ſulphurei aliquid adhuc in ſe contineat, ex cauſſa modò dicta liquor incaleſcit, & ebullit, verùm quia copia ſulphuris pauca eſt, non inflammatur. Eadem de cauſſa calx incaleſcit affuſa aqua. Cùm enim in calce viva partes ſeu ſulphureæ ſeu igneæ quædam inſint: eæ aquam affuſam, ut ſibi adverſiſſimam, ferre non valentes, unitis viribus ſeſe hoſti opponunt, & erumpunt, undè calor, ebullitio, imò flamma ſæpe excitatur; quod etiam Jul. Cæſar Scal. *exercit. 5. ſect. 8.* admittit.

Auri fulminantis vis. Hinc etiam cauſſa peti poteſt, cur auri fulminantis ſeu ceraunochryſi dicti tanta ſit inflammabilitas & vis, ut ſi vel ſpatula ferrea agitetur, vel alio modo incaleſcat, mox flãmam concipiat, cum maximo ſonitu & ſtrepitu, inſtar pulveris pyrii. Equidem Crollius in ſalem ammoniacum hujus rei cauſſam refert; quia nimirum maxima ſit inter ſalem armoniacum & tartarum contrarietas. Verum cauſſam aliunde pendere vel ex eo patet, quod calx Martis eodem modo accenditur & fulminat, ſi in aqua forti, in quâ nihil eſt ſalis armoniaci, ſolvatur, & cũ oleo tartari præcipitetur. Sed cauſſa eſt in ſpiritus nitri & ſulphuris auri contrarietate. Cùm enim oleum vel ſal tartari ſolutioni auri infunditur, ſal tartari ſe, cum ſale communi, imo alumine & ammo-

niaco

niaco unit, atque hinc ſibi relictum aurum ad fundum deſcendit, ut in Inſtit. *lib. 5. part. 3. ſect. 2. cap. 12.* & ſupra etiam de modo præcipitationis dictum, & ſi quid de ſalibus his cum auro relinquitur, id aqua calida abluitur. Relinquitur verò jam ſolus nitri ſpiritus ſubtiliſſimus, qui ſe penitus cum auro univit: Is ergò ſi incaleſcat, ſulphuris auri, hoc eſt, adverſarii ſui præſentiam percipiens ſeſe ei opponit, vires conjungit, & impetu facto ac cum ſtrepitu & fragore erumpit, atque accenditur.

Imò non ſolum hoc accidit, cum ſpiritus ſalium ſulphuri metallorũ ac mineralium miſceri incipiunt; quod facilimè fit in ſpiritibus, ſed etiam cum una teruntur; id quod accidit, cum ♁ & ☿ ſublimatus, qui ſpiritibus ſalinis abundat, pro butyro Antimonii faciendo terendo miſcentur. Nam & tùm maſſa illa incaleſcit.

E ſulphure. *E ſulphure* fiunt per ſublimationem *flores*, qui poſſunt vel per ſe parari, vel arena adjecta, vel addito ſale & vitriolo calcinato, ut in Inſtit. *lib. 5. pag. 3. ſect. 3. cap. 17. pag. 434.* monſtratum. Et quidem ſulphuri ſublimando ſal & vitriolum calcinatum adduntur non eo fine, ut ab iis quicquam unà ſublimetur, ſed ut ſi quæ partes impuriores ſint in ſulphure, eæ à ſale & vitriolo calcinato, ut corpore fixo in fundo ſublimatorii retineantur, & ita tantùm ſubtilior & purior pars ſulphuris ſublimetur; ut & ne ſulphur tam facilè liqueſcat & fluat. Nonuulli ſulphur prius in lixivio coquunt horis tribus vel quatuor, idque ter repetunt: poſt ſimiliter ter in aqua coquunt: hinc ſulphur ſiccant, & addito ſale fuſo & arena ſublimant.

Aliqui flores ſulphuris etiam per ſe & ſine additamento ſublimant.

E floribus ſulphuris paratur *tinctura & balſamum ſulphuris* cum ſpiritu terebinthinæ & vini, ut *ibidem cap. 9. pag. 1394.* monſtrarum, & aliud, quod *ibid. cap. 34. pag. 1495.* deſcriptum habetur. Ex iiſdem floribus paratur etiam *lac ſulphuris*, cujus deſcriptio habetur *loco allegato cap. 9. pag 1449.*

Si verò ſulphur accenditur in aëre humido, & fumus inde excitatus ac cum aëre humido ſeſe uniens campanâ vitreâ, quæ commodior eſt, ſi ſit utrinque roſtrata, excipitur, liquor inde colligitur, qui vulgò oleũ ſulphuris per campanã appellatur, cùm tamen nihil aliud ſit, quàm vapor vitriolatus aëri humido unitus & in liquorem concretus; unde etiam omnes qualitates & vires habet, quas ſpiritus vitrioli. Poteſt idem etiam fieri per retortam, aut potius per Inſtrumentum fictile, ſublimatorio ſimile, quod obliquè in fornacem imponitur, ut utrinque emineat, & quidem altera in parte habet canalem obliquè deorſum tendentem, per quem ſulphur injicitur, in altera parte ità comparatum eſt, ut recipiens adaptari poſſit; de quo loco alleg. *c 5. p. 13;8.* De ſulphure & quæ inde parantur medicamentis pecu-

liarem tractatum edidit Matth. Unzerus, qui videatur.

Arſenicum calcinatur cum æqualibus partibus, vel etiam duplo nitri, vel ſumuntur arſenici ℥x. & nitri ℥viij. atque vaſi fictili induntur & carbonibus circumcirca ſuppoſitis in aëre libero poſtea accenduntur, & nemine præſente deflagrare permittuntur, ne quis venenatos halitꝰ excipiat, isq; ignis horis 12. continuatur. Arſenicum poſtea in ferream vel cupream tabulam effunditur, & refrigerato tantundem nitri additur, iterumq; ut prius, calcinatur. Calcinatũ teritur & in lapide in cellam ponitur, ut per deliquium ſolvatur. Liquor cum arſenico in lapide reſiduo in cucurbitam inditur, & in arenam ponitur, & primò 12. horis lento igne, hinc fortiore, ut etiã cucurbita incandeſcat, deſtillatur. Liquorẽ deſtillatũ *balſamũ arſenici* appellant, qui ad cancrũ, fiſtulas & ſimilia ulcera maligna adhibetur.

Talci oleũ. De talci etiam oleo multus apud Chymicos ſermo eſt. Verùm ſolum per ſe in liquorem non redigitur, ſed ubi vel igne fortiſſimo, vel cum nitro calcinatur, atque acetum vel ſimile quid affunditur, ſal ille volatilis, qui eſt in aceto, ſeſe unit cum calcinato talco, & poſtea liqueſcit. Aliud tamen monſtranti non refragabor.

E gemmis. *E gemmis* fiunt *magiſteria*, deinde *tinctura* appellatæ, ut *Smaragdi*, quæ *in Inſtit lib 5. part.3. ſ.3. cap.9. pag.1192.* tradita eſt. Verum ſi ullus coloratus liquor fit è gemmis, ſolutio potius ea eſt gemmarum, quam extracta tinctura.

Atque hactenus propoſita non ita obſcura & intricata ſunt, ac ea, de quibus dicendum reſtat. Quæ enim è mineralibꝰ reliquis & metallis fieri poſſint, non ita planum, atque ab aliis alia & quidem varia traduntur, & exſtant hâc de re integri libri. Ut de Libavio & Beguino, qui de his omnibus ferè ſcripſerunt, nihil dicam, de calcantho ſeu vitriolo exſtat tractatus Raimundi Mindereri; de ſulphure & mercurio ſcripſit Unzerus, de antimonio Frater Baſilius Valentinꝰ; Alex. Suchtenius, Hamerus Poppius; de Anatomia metallorum Angelus Sala. Pauca tamen de quibusdam etiam hic dicere libet.

E vitriolo. *E vitriolo* deſtillatione elicitur *phlegma* primum & *ſpiritus*: quod quomodo fieri debeat, in *Inſtit. loco allegato cap. 5. pag. 1345.* dictum. Paratur & *ſpiritus vitrioli* hôc modo: ℞. ⊕i ℔. viij. deſtilla phlegma in cineribus. Poſtea ℞. ⊕i hoc modo calcinati partem quartam, affunde phlegma, & in calore ſolve, ſolutionem iterum deſtilla. Vitriolum in cucurbita ſerva, phlegma iterum parti quartæ vitrioli primò calcinati affunde, atq; ita cum reliquis duabus partibus etiam procede. Vitriolum exiccatũ inde retortæ, atq; horarũ duodecim ſpatio ſpiritus & oleũ inde deſtillatur, quæ rectificentur.

In vitriolo verò non ſolum eſt ſpiritus ille vulgò notus, ſed & alius *volatilis*, quod vel ex eo patet; quod

ſi vi-

Digitized by Google

ſi vitriolum cum ſpiritu vini deſtilletur, illud, quod ex vitriolo cum ſpiritu vini aſcendit, tàm volatile eſt, ut facile à ſpiritu vini ſeparari non poſſit, ſed per phiolam anguſtã & altam cum ſpiritu vini aſcendat, & ſpiritui vini ſaporem quendam quaſi terræ ſigillatæ tribuat. Atque hic eſt ille ſpiritus, qui ad epilepſiã & apoplexiam valde commendatur. Ferunt etiam nonnulli ſolo phlegmate vitrioli (illo primo & ſpirituoſo procul dubio) epilepſiam & paralyſin ſanatam fuiſſe. Ideò ad mixturam ſimplicem dictam parandam non ſimplici ſpiritu vitrioli utendum cenſeo, ſed iſto, qui cum ſpiritu vini è vitriolo deſtillatus & rectificatus, & quantum fieri poteſt à phlegmate ſeparatus eſt.

In quos uſus etiam ſequenti modo ſpiritus vitrioli parari poteſt. ℞ vitrioli q. v. calcinetur ad flavedinem: Affundatur ſpiritus vini optimi q. ſ. ut paſtæ inſtar fiat, & ſecundum artem deſtilletur, ac rectificetur.

Spiritus ubi extractus eſt, elicitur inde *ſal vitrioli*, aquâ ſcilicet calida capiti mortuo affuſa. Quod cur pro ſale habere non debeam, cauſſam nullam video.

E vitriolo calcinato, antequàm ſpiritus deſtillãdo extractus ſit, affuſâ aquâ etiam *terra* quædam rubra extrahitur. Continet vitriolum etiam plerunque in ſe aliquid cupri vel ferri, quod præcipitatione ſeparatur, & à nonnullis pro ſulphure habetur, cùm tamen *ſulphur vitrioli* non ſit. Idem caput mortuum ſi forti igne funditur, aliquid metalli præbet.

Spiritus Vitrioli viridis.

Quidam viride quid ex eo extrahere & ſpiritum vitrioli viridem parare conantur. Et ſcio expertus liquorem viridem ex eo elici poſſe, ſi urina pueri addatur vitriolo, aliquandiu digerantur, & poſtea per retortam deſtillentur. Sed nihil aliud eſt ille ſpiritus, quàm liquor & ſal urinæ, quæ vitrioli crudi aliquam partem per ſalem urinæ factam volatilem ſecum rapuit, quæ colorem illum liquori conciliat. De vitriolo videatur Ang. Sala *in anatomia vitrioli.*

Ex antimonio.

Antimonium primò calcinari poteſt, quod quomodo fieri poſſit, loco alleg. *ſect. 2. cap. 5. pag. 1274.* dictum. Calcinatum hoc modo antimonium *crocus metallorum* à colore appellatur, ut *ibid.* dictum. Eadem calx fit, dum *regulus antimonii* funditur, atque *ſulphur auratum*, ut *ibid. ſect. 3. c. ibid. p. 1432.* dictũ, nominatur. Ubi monendum ſulphur illud auratum non ſulphur eſſe, ſed ſaltem calcem ſubtilem antimonii, quæ etiam in antimonium iterum facilè reducitur.

Si antimonium ſemel per nitrũ calcinatum bis terve iterum calcinetur, & toties, donec antimonium album reddatur, appellatur *antimonium diaphoreticum ſeu fixum*, cujus præparatio habetur *ibid. c. 19. p. 1448.*

Ex antimonio etiam parantur flores, idque fit per ſublimationem, vel ex crudo, ut ibidem

cap.

cap.17.pag.1436. dictum, vel ex vitro, ut ibidem monſtratum.

Facilior autem eſt operatio, ſi antimonium crudum in retortam cum canali indatur & recipiens applicetur, atque cum fluit antimonium, folle per canalem aër infletur. Ita enim flores facilius in recipiens penetrant. Idem poteſt fieri, ſi ſublimatio inſtituatur eo modo, qui in Inſtitut. *loco allegat. pag. 1436.* propoſitus eſt. Si enim poſtquam antimonium per canalem injectum eſt, folle aër infletur, facilius flores in altum elevantur.

Fit & ſeu *lapis* ſeu *vitrum* ex antimonio. ℞ calcem ♁ cum ſale toſto factam. Ablue ſalem aqua calida, ſolve in aqu. ⊕, filtra, aquam nitri deſtillando ſepara, & remanebit liquor craſſus ex rubro nigricans. Hic liquor ſpiritu vini affuſo præcipitatur in pulverem flavum, qui indatur phiolæ, & in arenam ponatur, atque intra horæ ſpatium in lapidem colore rubini & ponderoſum coagulabitur, cujus gr. ij vel iij. exhibentur. Nihil tamen aliud, quàm vitrum ſubtilius videtur.

Tincturam antimonii quidam ita parant. ℞ vitrioli, ſalis communis, calcis vivæ ana ℔ j. Salis armoniaci ℥ iiij. Inde cucurbitæ, affunde aceti vini ℔ iij. ſtent in digeſtione hor. 24. Hinc per retortam deſtillentur, inſtar aq. fortis. Hujus liquoris ℞ ℔ j rectificetur. Liquor clarus affundatur ſuper ℔ j. vitri antimonii, digeratur, donec vitrum ſolvatur. Liquor in B. ſeparetur, in fundo remanet maſſa nigra, quæ ſolvatur in cella ſuper tabula vitrea in liquorem rubicundum. Liquor hic coaguletur in cineribus. Huic affunde ſpiritum vini, ut tinctura rubea extrahatur; ſpiritum vini tinctum ſepara, alium affunde, donec tota tinctura ſit extracta, quam quidam auro potabili ferè æquiparant.

Paratur ex antimonio etiam *Regulus*: verùm is nihil aliud eſt, quàm ſubſtantia antimonii purior, fixior, candidior, & magis reſonans. Quâ ratione paretur in Inſtit. *lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 19. pag. 1447.* monſtratum. Si fiat cum Marte, appellatur regulus ♂ ſtellatus.

Ex eodem etiam parari putatur *butyrum antimonii*, & ex hoc *mercurius vitæ*, & *bezoardicum minerale*, ut *ibid. cap. 8* docui. Imò & *vitrum*, ut *cap.19.* monſtratum. Verùm etſi forſan in deſtillatione butyri dicti aliquid antimonii ſimul exſtillare poſſit, tamen illud paucum eſt, maxima verò pars liquoris eſt è mercurio ſublimato, unde etiam, ubi per aquam præcipitatus fuerit, pulvis is mercurii nomine meritò indigitatur, & quidem vitæ vulgò; cum niſi cautè exhibeatur, etiam mortem quibusdam conciliâſſe obſervatum ſit.

Dum deſtillatur butyrum antimonii dictum, corpus quoddam cinnabaris colore in collo retortæ colligitur, quod etiam *Cinnabaris Antimonii* appellatur, ut *ibid. cap. 17.* *pag.*

Digitized by Google

pag.1439. dictum. Verum miſtum eſt ex antimonio & mercurio. Ut enim cinnabaris vulgaris paratur ex ſulphure vulgari & mercurio ſimul ſublimatis: ita dum pars antimonii mercuriiq́ue ſimul ſublimatur, & in collo retortæ colligitur, ſeſeq; miſcens, corpus iſtud, cinnabaris antimonii, dictum oritur.

Cinnabarim hanc dictam equidem nonnulli pro ſulphure antimonii habent, ſed falsò, atque aliud me experientia docuit. Cum enim cinnabarim iſtam ſublimare vellē, nec ex voto res ſuccederet, cinnabaris illa in catillo fuſa ipſiſſimum antimonium mihi iterum exhibuit.

Tandem etiam ex antimonio fit *vitrum*, cujus parandi modus *ibid. cap.18.pag.1444.* traditus eſt.

Purgantia ex antimonio. Cæterum de medicamentis purgantibus ex antimonio præparatis notandum, ea omnia ſimul & vomitum movere & per alvum purgare. Etſi enim plurimi, cum vomitoriam vim pletique abhorreant, valde laborârint, ut vim vomitoriam antimonio demerent, & id ita præpararent, ut ſaltem per alvum purgaret: tamen, ut rectè & ingenuè hîc Crollius ſcribit, nondum licuit Pyrotechniæ beneficio id impetrare, neque illam præparationem apud ullum Chymicum reperire fuit; quamvis oſtentationis gratiâ multi de illa falsò glorientur. Si enim vis vomitum ciendi planè infringitur, unà etiam ferè vis per alvum purgandi adimitur. Et licet quidam ſumto antimonio non vomant: tamen id fit ſaltem vel ob robur ventriculi, vel humorum evacuandorū diſpoſitionem. Etenim ſi idem poſtea aliis propinetur, vomitum excitat. Nam ut vomitum non moveat, tota vis evacuandi illi demenda eſt, quod fit in antimonio diaphoretico; ſi verò relinquitur, æquè per vomitum ac per alvum purgandi vim habet. Ut tamen ſolum per alvum purget, fieri etiam poteſt purgantium admixtione, quæ faciunt, ut humor à medicamento motus potius per alvum evacuetur, quàm vomitu rejiciatur.

Diaphoreticum autem evadit antimonium & vim purgandi amittit, ſalium fixativorum additione. Id quod fit in antimonii diaphoretici præparatione, ubi antimoniū aliquoties cum nitro funditur. Quāvis enim hic quis putare poſſit, id ideò fieri, quod aliquæ partes antimonii crudiores exhalēt: tamē id ita ſe nō habere, patet ex vitro, quod ex antimonio calcinato & igne vehementi fuſo paratur, & nihilominus vim vomitoriam & purgantem obtinet. Ideoque id fit, quia ſalibus fixativis illa ſeu volatilitas ſeu vis corpus noſtrum vellicandi tollitur. Licet enim ablutione maxima ex parte tollantur: tamen planè non tolluntur, ſed aliquid per minima ſeſe admiſcuit. Aut ſi quis ſtatuere velit, nihil nitri admixtum manere: tamen nitrum alium modum ſubſtantiæ antimonio inducit, & ex volatili fixum reddit. Hinc

Fff etiam

etiam accidit, ut ſi cum parva quantitate antimonium calcinetur, vel non ſæpius calcinetur, vim partim diaphoreticam, partim vomitoriā & purgandi obtineat, cum ſcilicet partes aliquæ ſint fixæ, aliquæ volatiles. Tale fuit antimonium, cujus mentionem facit civis meus, D. Abraham Seilerus, *in epiſt. à Scholtz. collect. epiſt. 7.* Paratur autem illud, ſi ♁ cum dimidia ſaltem parte nitri ter calcinetur, nitrum aquâ communi & tandem aqua roſar. abluatur. Exhibetur à gr. iij. ad plura. Paravit inde etiam rotulas. ℞ ♁ *hoc modo præparati* ℈iiijß. ſacch. ℥j. Fiant rotulæ. Doſis rotula j.

Sulphur auratum. Idem etiam accidit in ſulphure aurato, quod, ut ſupra dictum, è ſcoriis reguli antimonii in lixivio è cineribus fagi & calce viva ſoluto & per acetum præcipitato paratur. Etſi enim à plurimis ſaltem ſudorem ciere putatur: tamen etiam ſæpe vomitum movet & per alvum purgat. Idque ideo, quia aliquæ partes quidem à ſale cinerum, fagi & calcis vivæ, ut & aceto, vim vomitoriam amiſerunt, in aliquibus verò ea adhuc reliqua eſt. Eadem ratio eſt mercurii, qui vel totus fixus & diaphoreticus redditur, vel ſi vis purgandi tota non demitur, ſimul etiam vim vomitum ciendi habet, etſi id non ſemper actu præſtet, vel ob ventriculi robur, vel humoris naturā, vel purgantium admiſtionē.

De cauſſa autem & cur antimonium, mercurius & ſimilia medicamenta vim habeant nunc vomitum movendi & per alvum purgandi, nunc verò ſudores ciendi, ut quid mihi videtur, dicam, ſum in ea ſententiâ, (meliora tamen monſtranti non repugnaturus) antimonium, mercurium, & ſimilia talia inſignem vim habere totum corpus noſtrum penetrandi & pervadendi, & obvia quæcunque irritandi, agitandi, & ita naturam noſtram ad expulſionem ſtimulandi. Cùm autem natura contra talem ſibi adverſam actionem partes corporis viventis & humores utiles tueri ſoleat, in vitioſos actionem ſuam præcipuè exſerunt, ſicut idem in externis corporis ulceribus, carne luxuriante, gangræna & ſimilibus præſtant. Si verò talia medicamenta ſint nimis fortia, aut humores vitioſos in corpore non reperiant, ipſam corporis noſtri ſubſtantiam aggrediuntur, quod à medicamentis vulgaribus non fit, ut propterea ii valdè errent, qui antimonialia & mercurialia talia purgantia medicamenta æquè tutò, ac mannam vel ſyrupum laxativum exhiberi poſſe exiſtimant. Credat id, qui volet. Experientia aliud docet. Habent autem talia vim purgandi, dum adhuc volatilia ſunt, ſeu ita comparata, ut naturam ſtatim ſtimulare & irritare poſſunt, ita ut ſtatim vel in ventriculo, vel inteſtinis natura ab iis moleſtiam ſibi creari, & à re ſibi adverſa ſe moleſtari ſentiat. Tunc n. ea ſtatim inſurgit, & medicamentum id, atq; una opera humores vitioſos vel per

vomitum vel per alvum ejicit; & ſi ſtimulus ille atque irritatio diu duret, non ſolùm humores in primis viis, ſed & toto corpore expellit. Hoc tamen non negamus, alia ex his aliis humoribus magis convenire. Mercurius in lue venerea commodius exhibetur, intus & extra, quàm antimonium: contrà lepram antimonio curatam fuiſſe obſervatum eſt: ſicut & in externis corporis affectibus nunc plumbum, nunc vitriolum, nunc mercurius rectius adhibetur, nec quæ ſimplicibus ulceribus conveniunt, etiam cancrum ſanant. Si verò eadem medicamenta ſalium fixativorum admiſtione ita parentur, ut ventriculum & inteſtina ſtatim non laceſſant, quod fit in antimon. diaphoretico, bezoardico minerali & ſimilibus, ſtatim quidem corpus totum penetrant, & humores vitioſos ſenſim fundunt, verùm vis eorum à naturâ demum, ubi ad venas ad ambitum corporis perferuntur percipitur, atq; ita natura ad expellendum inſurgit, ſudoremque concitat. Sunt quidem nonnulli in eâ ſententiâ, talia habere aliquas partes venenatas & crudas ac noxias, alias verò ſummè utiles. Verùm mercurius & talia ſunt corpora homogenea, & tota inſtar venenorum, ſi cruda & non rectè præparata exhibentur, lædunt. Quod verò poſt utilia fiunt, id omne à præparatione habent. Et quidem præcipuè à ſalibus fixativis. Si quis tamen etiam ſolo calore & igne figi & mitiora reddi poſſe putat, cum eo non pugnabo. Calore tamen lento primùm, ac digeſtione, & hinc per gradus aucto id fieri poteſt. Nam quod ignis fortis in antimonio diaphoretico & bezoardico minerali parando ultimò adhibetur, id non fit, ut volatile fixum reddatur, ſed potius, ut ſi quid adhuc ſuperſit volatilis, vel de menſtruo, iſtud evaporet, & ſeparetur.

Quâ de cauſſa etiam talia medicamenta diaphoretica vel debent eſſe ſummè fixa, hoc eſt, ita elaborata, ut in eodem gradu, qui ſalutaris eſt, perpetuò maneant, vel recens à perito artifice parata ſint. Nam ſi non ſint exactè talia, vetuſtate redeunt ad ingenium & priſtinam malitiam, fiuntq; noxia, quæ prius ſalutaria erant. Plura videantur apud Angel. Salam, *de Anatom. antimonii.*

Metalla an in partes diverſas reſolvi poſſint.

Jam ad Mercurium & Metalla accedimus, ubi mox illa quæſtio occurrit, an in iis etiam διάκρισις locum habeat; & an illa in partes heterogeneas & diverſas, ut plantæ & hactenus explicata, reſolvi poſſit. Equidem promittuntur talia multa, & quintæ eſſentiæ metallorū, ♀ eorundē, tincturæ ſales, & talia alia vēditantur, & quâ ratione plūbū in tria principia dicta reſolvi poſſit, monſtrare conatus eſt Quercetanus, *in defenſione contra Anonymū c.16.* Cōtra alii ſunt in eâ ſentētiâ, talia, quæ vulgò monſtrantur à metallis ſeparata & extracta, nihil aliud eſſe, quàm vel ipſa menſtrua ſolventia, vel metalla

cum menſtruis conjuncta & per minima unita. Et propterea principia Chymicorum in animalibus & vegetabilibus admittunt, atque hæc in illa reſolvi poſſe concedunt: mineralia verò & metalla in principia hæc tria reſolvi poſſe negant. De quo ſi quod ſentio, ſine cujusquã obtrectatione, & ſalvo cujusque judicio, quod cuique liberum relinquo, dicendum eſt, omninò verum eſſe puto, ea, quæ vulgo pro ſeparatis & extractis è metallis eſſentiis, ſulphure, tinctura & ſimilibus monſtrantur, nihil aliud eſſe, quam vel ſola menſtrua ſolventia, parum à corpore metalli alterata, & mutata, vel metalla menſtruis mixta; quod ipſa reductio ſatis oſtendit: cùm menſtruo ſeparato non id, quod promittitur, aut quod nomen præ ſe fert, relinquatur, ſed ipſum metallum integrum. Sunt n. metalla ita compacta & exactè mixta, ut in diverſas partes arte facilè reſolvi non poſſint, imprimis illa perfectiora, aurum & argentum, ut & mercurius, qui vel totus avolat, vel totus manet. Interim tamen negandum non eſt, ea non conſtare ex diverſis partibus, & Chymicorũ principia in iis reperiri. Ipſe certè ſenſus & experientia perſuaſit etiã doctiſſimis Viris, & in Chymia & in Philoſophiâ Peripateticâ verſatiſſimis, ut id ingenuè faterentur. Inter quos, quod ſupra etiam feci, meritò nomino Virum eruditiſſimum, Cornel. Martini, Profeſſorem quondam in Academia Julia, qui, *in præfatione in libros de Mineralibus & Metallis Agricolæ*, ita ſcribit: *Sulphur deprehendi in omnibus metallis, excepto auro, vero eſt verius; ſulphur, inquam, combuſtibile, quod flammam concipiat & odorem ſulphuris vulgaris exhalet. Penè etiam hoc vicerunt, ex omni metallo, ne quidem auro excepto, imò ex auro maximè elici argentum vivum currens, album, non ſecus atq; illud quod vulgo venit.* Et revera ſulphur omnibus ineſt. Etſi in perfectioribus difficilius deprehenditur. Cum enim metalla imperfectiora ſint combuſtibilia, certè ſulphur in iis & colore flammæ, qui in aliis alius eſt, & odore, qui alius eſt in ferro, alius in cupro deprehenditur. Imò in auro ipſo ſoluto ſulphur inflammabilitate in auro fulminante dicto deprehenditur, ut & in ferro fulminante. Sal etiam ſapore ſatis ſe prodit. Et ſi antimonium in iſta principia reſolvi poteſt, ut rectè monſtravit Angel. Sala, *in anatomia antimonii, ſect. 1. cap. 2.* cur idem in ferro, cupro &c. fieri poſſe planè impoſſibile ſit? Hoc tamen, ut dictum, verum etiam eſt, ita hæc arctè inter ſe cohærere, ut arte facilè perfectè ſeparari non poſſint, neque ea, quæ pro iis vulgò venditantur, talia revera eſſe, ut poſtea in ſpecie dicetur.

E Mercurio.

Jam Mercurium quod attinet, & quidem uſus ejus Medicos, vel totus fixus eſt, vel vim vomitum ciendi & purgandi habet. Verè tamen eſt πολύτροπος & πολύμορφος, & quod res una eandem formam in-

ternam

ternam & naturam retinens externas varias ſuſcipere poſſit, vel unicus mercurius docet, qui in aquam & liquorem, eumque varium ſolvi, ſublimari, præcipitari, & in pulverem verti, figi, in flores argenteos quaſi, in vitrum redigi, imò ut metalli naturam referat, coagulari & mutari, & infinitis ferè modis transformari poteſt, ita tamen, ut ad priſtinam naturam facilè redeat. Et quidem ſemper vel totus avolat, unde & ſervi fugitivi nomen à Chymicis accepit, vel totus manet, neque anatomia ulla hic locum habet, neque quicquam heterogeneum, quod quidem arte ſeparari poſſit, in eo reperitur.

Mercurii coagulatio. Unum atq; alterum ſaltem præmittam, quæ uſus medici non ſunt. Mercurius facilè coagulatur, ut plumbum referat, ſi nimirum in plumbum liquefactum, dum incipit refrigerari, piſtillo vel alia re fovea imprimitur, & mercurius vivus infunditur. Tum enim ſtatim inſtar plumbi coagulatur, quod procul dubio fit à ſpiritu figente ſeu coagulante plumbi. Verùm argentum vivum hoc modo nō fit plumbum, ut aliqui exiſtimant, ſed manet argentum vivum. Neque etiam, ut plumbum, malleo ducitur.

Sequenti modo, eoque facili ita coagulatur, ut etiam malleo duci, & ignem ſemel atque iterum ſuſtinere, atq; ita aurum & argentum referre poſſit. ℞ *nimirum* ☿, *viridis aris, ſalis communis* ana ℥iiij. Miſce & affuſâ aquâ ſimplici coque in vaſo ferreo, eoque ſatis denſo, continuò agitādo donec ☿ de ſpatulâ nō amplius decidat, quod fit ferè dimidiæ horæ ſpatio, præcavendo item ne aqua regurgitet, quod affuſâ interdum aqua frigidâ fieri poteſt. Poſtea aquā per inclinationem ſepara, & mercurium aquâ pura lava tamdiu, donec aqua non amplius coloretur. Quo facto impone mercurium tabulæ vitreæ, & in unum globulum compreſſum colloca in cellam, ut inſtar vitri coaguletur. Poſtea ℞ mercurium, adde tutiæ Alexandrinæ, & pulv. rad. curcumæ, & F.ſ.ſ.ſ. & in catillo clauſo horis duabus in ignem circularem ponantur, ac poſtea fundantur, quæ maſſa aurum refert. Si argenti formâ expetitur, aliquid argenti addatur. Quod eo fine ſaltem affero, ut quid interdum arte fieri poſſit, videatur; etſi nullius uſus ſit iſta operatio.

Ad uſus autem Medicos parantur ex eo primo varia *pracipitata*, quorum deſcriptiones paſſim extant, quarum aliquas etiam in Inſtit. *lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 18.* propoſui.

Mercurius præcipitatus. *Mercurius pracipitatus* à quibusdam *Turbith* vocatur. Quamvis nonnulli inter præcipitatum & Turbith diſtinguant, & præcipitatum appellent Mercurii rubeum pulverem volatilem adhuc, turpethum verò fixum. De Præcipitatis & Turbith videatur Libavius *Apocalypſeos Hermeticæ part. 1. cap. 3. & 4.*

Huc pertinet & *mercurius vita* dictus, ex liquore illo, qui butyrum antimonii vel mercurii potius dicitur,

citur, paratus, cujus deſcriptionem in Inſtit. *l.5 part.3.ſect.3.c.18 pag 1443.* propoſui. Etſi enim in Beguino, editione Barthii, *pag 210.* doceatur, mercurium vitæ nihil aliud eſſe, quàm regulum antimonii ſpiritu mercurii ſublimati vitriolico diſſolutum: tamen res aliter ſeſe habet. Sit enim, ut aliquid ſimul de regulo antimonii (paratur tamen etiam ex crudo) deſtillet: tamen maximam partem liquoris, qui deſtillat, ex mercurio ſublimato conſtare puto: cum nihil mercurii, præter eum, qui vivificatur, & in recipiente colligitur, in retorta relinquatur, ſed ſolū antimonium. Crollius mercurium vitæ florem butyri antimonii dixit, ſed abuſivè. Neq; enim flores dicti ſubſident, ſed adſcendunt. Mercurii vitæ deſcriptiones variæ extant apud Libav. *Apocalypſ Hermet. part.1. p 251.*

Ex eodem butyro antimonii etiam fit *bezoardicum minerale* dictum, quod Crollius, ſed parum rectè, antimonium Diaphoreticum nominat, cujus parandi modus antea nominatus, non ſolum hodie planus eſt, ſed, ut mox dicetur, olim notus, ut non opus fuiſſet à Quercetano, *Pharmacop. reſtitut. c.23.* ſub ænigmate proponi: quod tamen Libavius *Apocalypſ. Hermet. part.1. pag. 258, 259.* explicavit. Quis verò autor huj9 medicamenti ſit, dubium. Etſi enim recentioribus nonnullis ejus inventio tribuitur: tamen Hieronymo Rubeo jam non ignotum fuiſſe, ex ejus *libro de deſtillatione ſect. 2. cap. 32.* patet.

Deinde è mercurio paratur *ſublimatus vulgaris* paſſim notus. Poſtea etiam *mercurius dulcis* dict9, in *Inſtit. l.5. part.3. ſ.3. c.17. pag 1438.* deſcript9. Species mercurii ſublimati eſt etiā *arcanum corallinum*, cujus præparatio eſt in *Inſtit. loco modo citato.*

E mercurio fiunt etiam *flores argentei*, quos in *Inſtit. lib.5. part 3. ſect.3. cap.17. pag. 1435.* deſcripſimus.

Parantur & ex eo *aquæ*, *liquores*, *olea & ſpiritus*, quale eſt *butyrum antimonii*, quod potius mercuriale dici debebat, & talia alia extant apud Unzerum, *de mercurio, lib.2. c.1.2. & 3.* quæ tamen omnia nihil aliud ſunt, quam ipſe mercuri9 cum menſtruis mixtus, & ſeu in liquorem, quod ſalium proprium eſt, ſeu in ſpiritum cum iis quaſi redactus.

Quæ verò *c.2. num.4.* ab Unzero, ut & aliis, promittitur aqua mercurii, ſine ſalium & menſtrui ullius additione, ea fit non aliter, ac oleum 🜍 per campanam dictum, aëre humido mercurio in vapores reſoluto ſeſe admiſcente; ſicut & eodem modo per retortam idem oleum ſulphuris dictum parari poteſt. Aquas alias mercuriales deſcripſit Libavius, in *Apocalypſ Herm. pag. 269.*

Pertinent huc & *præcipitata compoſita*, quæ ſi cum auro fiunt, auri vitæ nomine veniunt, de quo in *Inſt. l.5. part.3. ſect.3. cap.18. pag. 1441.*

Referēda huc & *cinnabaris* factitia, quæ fit ex ☿ & 🜍 ſimul ſublimatis.

Plura de mercurio videantur apud Matth. Unzerum, *in Anatomia mercurii:* etſi eo in tractatu non doceatur, quomodo mercurius in partes

tes

Digitized by Google

tes diverſas dividi poſſit, ſed ſolùm quomodo variè variis rebus additus immutari, nihilominus integer manens, poſſit.

Antequam autem à mercurio diſcedamus, monendum, In mercuriis præcipitatis & ſublimatis exhibendis cautos omninò medicos eſſe debere. Neq; enim natura mercurii in iis præparationibus tollitur, ſed ſaltem occultatur ſalium fixorum admiſtione; quæ ubi ad ingenium redit, ægro maximè nocere poteſt. Et cum extra corpus ſalis ammoniaci admiſtione reſuſcitari poſſit mercurius, cur non idem fieri poſſit à ſalibus volatilibus in corpore? Neq; ſequitur; æger nihil damni ſenſit poſt ejusmodi medicamenti uſum, ergò nulla maligna aut venenoſa qualitas ei attribuenda. Neq; n. venena omnia ſtatim, ſed ſæpe longo tempore pòſt nocent. Ideoque & hîc quod primò (purgãdo ſcil.) profuit, poſtea nocere poteſt. Corporum etiã, quibꝰ talia propinantur, non ſemper eadẽ ratio eſt. Nam ſicut ſi ebrio, aut alii, qui cibis ventriculũ replevit, venenum propinetur, atq; ille ſtatim cũ cibo & potu id evomat, nullum damnum id infert, quod jejuno propinatum ſummè nocuiſſet: ita etiamſi fieri poſſit, ut tale medicamentũ alicui exhibeatur, qui multis crudis & pituitoſis humoribꝰ repletus, aut tẽperato humido præditus, atq; ſtatim iterũ evacuatꝰ fuerit, idq; ſine dãno: tamen non ſequitur, quod cuilibet corpori ſine damno exhiberi poſſit.

Quapropter hic nõ prætereunda videtur quæſtio, an ☿ per ſe ſit venenatus ac deleteriæ qualitatis particeps. *An mercurius ſit venenatus.* Prolixè hanc quæſtionẽ tractat Matth. Unzerꝰ, *de anat. Spagyr. mercurii, l. 1. c. 16.* In quo etiãſi mercuriũ ab omni venenoſitate abſolvere conatur: contraria tamẽ mihi ſentẽtia verior videtur eorũ, qui ☿iũ ſua natura venenoſitatis non expertẽ putant. Inter quos jam olim fuit Dioſcorides, qui *l. 5. c. 64.* ut & *l. 6. c. 28.* eũ inter venena retulit, & *δυνάμιν φθαρτικὴν* habere ſcribit, ac Galenus, qui *l 5. de ſimp. med. fac. c. 17.* totâ ſubſtantia eſſe inimicũ naturæ humanæ teſtatur. Idem ſentit Ægineta, *l. 5. c. 6.* Aëtius, *tetrab. 1. ſer. 2. c. 4.* Idem Antiqui alii & Recentiores pleriq; ſtatuerũt. Et collegit ipſe Unzerus, *loc. alleg.* autorum hac de re ſententias, Cardani, *lib. 1. de venen. c. 2.* Ferdinand. Ponzettæ, *l 2. de venen. c. 21.* Conciliatoris, *tract. de ven. c. 7.* Fernel *l. 2. de abdit. & lue venerea c. 7.* P. Palmarii, *de morb. contag.* & aliorum plurimorum, quorũ teſtimonia brevitatis ſtudio congerere nõ libet, cùm *allegat. loc.* apud Unzerũ videri poſſint; qui etiam hiſtoriis evincunt, mercuriũ, aliorũ venenenorum more, ſtuporem, convulſiones, tremorẽ, lethargũ, tormina & cruciatus ventris, lipothymias, paralyſin, oris & fauciũ exulcerationes, & alia horrẽda ſymptomata, imò ſæpe mortẽ induxiſſe. Et videtur iſta nocendi vis ſatis in ſublimato, qui ℨß. pondere animale necare poteſt.

Neque eſt, ut quis ſummam illam nocendi vim in ſpiritus ſalinos & ſales admixtos referat. Etenim

tan-

tantillum id ſæpè eſt, quod admixtum eſt, ut ei tanta nocendi vis attribui non poſſit. Neque ſi majori quantitate admiſcerentur ſal communis vel vitrioli ſpiritus, tantam nocendi vim haberent.

Neque, quæ pro ſua ſententia affert Unzerus, ſatis firma ſunt. Primò enim quod affert, ideo non eſſe venenum, quòd non primariò, quod venenorum propriè dictorum proprium ſit, cor petat, illique adverſetur, ad id reſpondeo, etſi omne venenum tandem calorem nativum in corde extinguere poſſit: tamen ſunt etiam venena, quæ aliis membris ſunt primò adverſa, Narcotica cerebo adverſa, alia pulmonibus, alia veſicæ. Dantur deinde venena ſeptica, quæ non ſtatim occidunt, ſed ſi occidunt, longo poſt tempore, quã aſſumta fuêre, mortem inferunt paulatim ad cor usque factâ ſucceſſione, ut Galenus, *3. de ſimpl. med. facult. c. 23.* docet, inter quæ & mercurius meritò refertur.

Nam etſi, quod ſecundò objicitur, à multis obſervatum, cujus rei exempla *ibid.* recenſet Unzerus, argentum vivum ſine noxa hauſtum fuiſſe: tamen ad id facilis reſponſio. Etenim vel de vivo, vel de eo Chymicè præparato hoc dicitur. Si de vivo, res plana eſt. Nam cùm argentum vivum ſibi cohæreat, mobile ſit, & ideo ſtatim per alvum excernatur, hoc modo non nocet; ſicut nec globus plumbeus vel ferrum deglutitum, ſi mox iterum excernatur, damnum corpori infert. At ſi in minima reſolvatur & ita paretur, ut corpori adhærere poſſit, ſummè nocere poteſt, ut & plumbum, ſi in corpore reſolvatur, graviſſimorum malorum autor eſſe poteſt, cujus rei hiſtoria eſt apud Fernel. Si verò de præparato ſermo ſit, adhibetur is, vel ad uſus externos, vel internos ut purgans, vel ut diaphoreticum. Si ad uſus externos, ejꝰ vis corrodendi manifeſta eſt. Si ut purgans, non ſemper ſine damno exhibetur. Et licet ob cauſſas ante dictas interdum exhibeatur ſine noxa, non tamen omnibus. Et ubi exhibetur, certo tamen modo prius elaboratus exhibetur, & nimia ejus violentia, quæ cum volatilitate conjuncta eſt, aliquomodo figitur. Quod verò purgat, facit hoc partim naturam irritando, partim humores vitioſos in corpore reſolvendo & fundendo. Ut enim extra applicatus, ut & alia hujus generis, magis carnem emortuam colliquat, quam ſanam, (quia natura ſemper vivas partes à talium injuria magis tuetur, quàm corruptas vel vitioſos humores) ita etiam aſſumtus totum corpus pervadit, & humores vitioſos fundit, qui fuſi & agitati naturam ſtimulant, & ad excretionem irritant, quæ ſtimulata unà medicamentum cum humore vitioſo ejicit. Si verò humores tales in corpore non adſint, aut medicamentum nimiâ copiâ vel non rectè præparatum ſumatur, ipſos etiam bonos humores, imò partes corporis ſanas corrumpit, & hominem in vitæ periculũ conjicit, ut

Digitized by Google

ut exempla paſſim nota ſunt. Ubi verò fixus eſt mercurius, fit diaphoreticus, & minus vehemens eſt, ea de cauſſa, quæ ſupra in antimonio eſt propoſita. Etenim non ita ſtatim, utpote fixus, vires ſuas in ventriculo & inteſtinis exſerit, ſed in penitiora corporis penetrans ibi demum humores fundit, quos natura irritata per ſudores expellit.

Quòd verò Mercurio cùm purgante, tum diaphoretico, ut & antimonio, ii ſæpè morbi curantur, qui aliis fruſtra tentati fuerunt remediis, ideò accidit, quia talia medicamẽta penitius ſe in ipſas corporis partes inſinuant, easq; penetrant, & humores, quos ipſa partium ſubſtantia imbibit, quique domeſtici quaſi facti ſunt, fundunt. Sicut & extra videmus in ulceribus pravis profundius penetrare, & corrupta tollere, quæ mitiora tollere non potuerunt.

Tertiò quod dicit, ſi argentum vivum eſſet venenum, etiam metalla, ut ferrum, quæ ex eo conſtant, æquè noxia eſſent, quod tamen non accidit, cùm ex chalybe multa utilia medicamenta præparentur. Verùm ſit ſanè, concedamus, de quo jam non diſputo, talem mercuriũ eſſe in chalybe: tamen aliorum admiſtione temperatur. At ſi ferrum reſolvatur & ſeſe mercurius exſerat, æquè nocere poteſt, ut modò de mercurio plumbi dictum.

Ideoq; quod de antimonio dictũ, omninò etiam de mercurio verum eſt, eos fruſtra laborare, qui mercurium purgantem præparare volunt, & vim illi vomitoriam demere; imò nonnullos ſine ratione gloriari, ſe mercurium ita præparare poſſe, ut dupla aut tripla doſi, & inſtar ſacchari ſine noxa uſurpari poſſit. Nihil enim aliud agunt, quam ut vires illas, quas tamen expetunt, præparatione ſuâ ſaltem ſopiant & abſcondant; cùm tamen ſatius fuiſſet, in doſi parva conveniente modo & cum corrigentibus convenientibus talia exhibere, quam doſin fruſtrà augere.

Cùm jam ad reliqua metalla accedendum ſit, prætermitti non poteſt quæſtio, etſi ad uſum medicum inutilis, an *metalla* reliqua *in mercurium vivum* & currentem redigi poſſint. *Mercurius metallorũ.* Ubi quæ in utramque partem ex Phyſicis & Metaphyſicis diſputari poſſint, imò diſputentur, non ignoro; neque etiam jam diſputo, an mercurius ille vivus ſit proxima metallorum materia. Hoc verò quæritur, an metalla talis corporis formam, qualis eſt mercurius vulgaris, currentem ſcilicet & mobilem, aſſumere poſſint. Ubi ſine cujuſque obtrectatione reſpondeo, cum Ariſtotele & J. C. Scaligero, Ubi de re conſtet, non diſputandum eſſe rationibus contra experientiam, ſed rei rationes potius quærendas eſſe: Et cum Galeno, *3. de loc. aff. cap. 7.* Longè præſtantius eſſe ea, quæ fiunt, quomodo fiant quærere, quàm quod fiant, negare. Poſſe verò metalla talem mercurii currentis formam ſuſcipere, tot doctorum virorum, qui oculati hujus

rei teſtes ſunt, ſcriptis proditum, proceſſibusq; monſtratum, & qui volet, id experiri poterit. Et quamvis aquæ quædam reſuſcitavæ dictæ etiam ex mercurio conſtent: tamen proceſſus illi ideo Sophiſtici non ſunt. Modò enim multò plus mercurii ex metallo aliquo exhibeant, quàm in ipſis eſt mercurii, ſatis eſt: quod & de aliis modis dicendum, in quibus mercurius ſeu vivus ſeu ſublimatus adhibetur. Multò plus tamen dixi mercurii. Nam ſi parum pondere augeatur, aliquid metalli mercurio permiſceri potuit, quod tamen à ſuâ naturâ immutatum non eſt. Sunt tamen & alii modi, quibus ſine omni mercurii ſeu vivi ſeu ſublimati additione metalla in mercurium vivum redigi poſſunt. An verò mercurius iſte in corporis priſtini naturam reduci poſſit, jam alia quæſtio eſt. Neque enim de hoc quæritur, An metalla tùm ſuam naturam planè amittant, ſed de eo, an talem formam, qualis eſt mercurii vulgaris, ſuſcipere poſſint. Etſi enim prius illud negetur: (de quo jam non diſputo) tamen hoc propterea negandum non eſt. Et ſi mercurius vulgaris tot formas externas recipere, & ut metallum etiam, ut ſupra dictum, coagulari poteſt: cur impoſſibile ſit, ex metallo vivificari poſſe? Quâ de cauſſa etiam conſideratione dignum eſt, an mercurius vulgaris omnis ejusdem planè naturæ ſit, an verò hic cum hoc metallo, alius cũ alio majorem cognationem habeat.

Sed ad ipſas metallorum, quæ uſus etiam medici ſunt, præparationes accedamus. Sunt metalla alia fixa, alia non fixa; & fixum quidem verè unũ eſt aurũ, cui uni, quamvis diu in igne fuſorio ſervetur, nihil deperit: reliqua omnia ab igne aliquid patiuntur. Quia tamen argentum reliquis fixius eſt, auro etiam ut fixum accenſetur. A reliquis verò non fixis, ut plumbo, ſtanno, ferro, cupro, etſi aliquid ſecerni poſſit, magnæ tamen id operæ eſt, ut ſeorſim excipiatur: quæ verò vulgo venditantur, magiſteria ſunt, ut appellant; ſeu in forma liquidâ, ſeu in ſiccâ. De metallorum autem calcinatione per ignem & menſtruum dictum in Inſtit. *lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 5. & 6.*

E plumbo. *E plumbo* fit vulgò *Saccharum Saturni* dictum, cujus deſcriptio *ibid. cap. 15. pag. 1530.* habetur. Saccharum hoc, ſi retortæ indatur, & deſtillatio inſtituatur, liquor inde elicitur, qui vulgò *oleum Saturni* appellatur. De quo liquore magna inter recentiores controverſia eſt. Aliqui enim ei *ſpiritum* quendam mercurialem & æthereum, & quidem ex ipſo plumbo ineſſe, & inde lento igne ſeparari poſſe docent. Alii verò liquorem illum eſſe ſpiritum aceti dicunt, in quo plumbum ſolutum fuit, hoc modo alteratum & ardentem iterum factum. Ubi equidem malo ἐπέχειν, quàm aliquid temerè aſſerere. Si tamen aliquid dicendum eſt, non abſurdum videtur, ſpiritum aceti acidum poſtliminio,

Digitized by Google

minio redire atque iterum ardentem fieri poſſe. Cum enim ſpiritus aceti ex ſpiritu vini digeſtione fiat, ut de ſcorbuto *c.3. num.11.* dictum, cur non iterum ſpiritus vini fieri poſſet?

E ſtanno. E *ſtanno* fiunt *cryſtalli* & oleum, ſeu liquor, ut in Inſtit. *lib.5. part.3. ſect.3. cap.15. pag. 1430.* dictum.

E chalybe. Cæterùm è *chalybe* in uſum parantur medicamenta dum vel aliquid, partes ſcilicet volatiles & ſulphureæ, tollitur, quod commodiſſimè fit igne reverberii, vel ſaltem is ſolvitur. Priore modo ♂ calcinatur, etſi & alio modo id fieri poſſit, & ſine ſubſtantiæ minore deperditione, dum fruſto chalybis ſummè ignito affricatur magdaleon ſulphuris. Ita enim inſtar ceræ liqueſcit chalybs; qui ſi in aquam frigidam ſubjectam decidat, facilè friabilis redditur.

Croci ♂ varia genera *ibid. cap.16. pag. 1432.* deſcripta. Paratur ille etiam è vitriolo martis in tigillo calcinato ad rubedinem.

Tincturæ, quæ tamen nihil aliud ſunt, quàm ♂ ad minima reſolutus cum menſtruo miſtus. Parandi verò tincturam martis ratio tradita eſt ibidem *cap. 9. pag 1394.* Commoda eſt & hæc tinctura. ℞ Martis, ſalis ammoniaci partes æquales, Miſce. Adde pauxillum olei olivarum, ut fiat inſtar paſtæ. Ponatur in locum calidum per dies 14. vel donec ♂ colorem rubigineum contrahat. Poſtea ponatur in cineres, ut oleum & maxima pars ſalis ammoniaci deſtillando ſeparetur. Non tamen ſal ammoniacus totus ſeparandus eſt. Hoc modo enim Mars vel in aquâ communi ſolvi poteſt. Hinc aqua iterũ & cum ſale ammon. ſeparari, & tinctura ſpiritu vini extrahi poteſt, quæ planè coloris crocei eſt. Vide etiam Crollium, *p.252.*

Fit quoque *vitriolum ex ♂*, ſi in aqua & ſpiritu vitrioli ſolvatur. Ita enim poſtea in vitriolum coagulatur. Alium etiam modum habet Crollius, *pag.219.* Alii limaturam ♂ ſolvunt in oleo vitrioli: Hinc affundunt duplum phlegmatis vitrioli, ſtent hor. tribus, poſtea filtrentur, quod ſi non ſuccedat, plus phlegmatis affundunt. Quo facto phlegmatis tertiam partem in B. ſeparant, reliquum in cellam ponunt, & vitriolum coagulatur.

Ex Venere. E cupro fit vitriolum, quod vulgo *Veneris vitriolum* nominatur, cujus faciendi ratio ab eodem traditur.

Etſi verò ſunt hodiè Empeirici quidam, qui multa è cupro medicamenta uſurpant: tamen rectè mihi ſcripſiſſe videtur Ang. Sala, *aphor. Chymiat. ſect. 2. aphor.37.* Cuprum quocunque etiam modo præparatum intrò ſumere religio ſit. Etſi enim empeirici illi curationes recenſent, quas hujus ope perfecerunt: malorum tamen vel meminiſſe, vel etiam non ignorare debebant, quæ ægris attulerint, plurima.

Ex argento. Ex argento *tinctum* ut fiat, monſtratum in Inſt. *lib.5 part.3. ſect.3. c.9.*

p. 14. 1394. Dn. Doct. Hartmanno hæc adſcribitur. ℞. Salis ♀ opt. purificati part ij. Terræ ſigill. alb. part j. Pulveriſentur in porphyrio tenuiſſimè, poſtea in crucibulo forti ſuperius operculato gradibus ignis ab initio obſervatis in furno anemio ita ſtatuantur, ut tandem igne vehementiori ad fluxum q. usque per hor. 24. maneant (propter terram ſigillatam non fluit materia, ſed quaſi fluere videtur) ubi omnia refrixerunt, ſal ♀ reperietur in crucibulo inſtar vitri viridis, quem tenuiter reduc in pulverem. Hujus ℞. partem unā, calcis ☽ finæ per Aq. fort. ſolutæ, & cōmuniter per ♀ præcipitatæ, ac diligenter poſtea ab omni acrimonia edulcoratæ partes duas. Hæc curioſè terendo invicem denuò in pixide, vel tigillo cæmentatorio perlutato pone in arenam & ſubminiſtra ignē à primis gradibus lentum, poſtmodùm etiam fortiorem ſubtus & ſupra, ut vaſculum candeat, & cæmentetur materia per 12. hor; ita tamen, ne fluat (ſi fortè fluxerit, laborem denuo repete) Refrigeratis vaſis exime totum illud, & ſubtiliter tere, ac in cucurbita lati fundi, affuſo ſp. vini opt. extrahe rubedinem (rubedo non à ☽, quæ tantum cæruleum, vel viridem colorem continet, ſed à ♀.) per dies *6. 7.* vel 8. Decantato hoc tincto ſpiritu vini alium affunde, & in digeſtione, ut antea, repetitis vicibus rubedinem vel flavedinem extrahe. Extractiones omnes ſerva, Luna verò poſt extractam rubedinē in cucurbita apparebit cæruleа aliquantum. Hanc igitur paulatim exicca, & in marmore terendo in pulverem reduc, & diligenter ſerva. Extractiones verò rubeas collectas deſtilla in balneo & prodibit ſpiritus vini. Rubedo verò tota manebit in fundo inſtar ſanguinis. Hanc cum ☽ illâ cæruleâ reſervatâ tere minutiſſimè, & cum iis junge, vel miſce duplum ſilicum calcinatorum (quod fit, ſi igniti aliquoties in aqua extinguantur) diligenter miſce, & ex ſublimatorio fictili (cucurbitâ humili) ad ſublimandum pone in arenam, obſervatis gradibꝰ ignis, tandem vehementiori; & adſcendit, ſeu elevatur Luna tota cærulea inſtar Sapphiri, remanente in fundo corpore craſſo & nigro. Hanc nigram materiam diligenter exemtam tere in marmore, & calidâ aquâ aliquoties elue, poſtea igne calcina (ſcilicet in ferreo vaſe) ut abeat in calcem leviſſimam, ut in ♄, ſemper movendo ſpatulâ. Ex hac calce cum deſtillato antea à rubedine ſpiritu vini ad ſupereminentiam 3. vel 4. digitorū ſuperfundendo extrahe ſal: digerendo ſcilicet per tres vel quatuor dies in balneo, vaſe optimè clauſo, lacteſcente aliquantulum ſpiritu vini. Hunc ſpiritum vini auſer à fécibus, & perge calcinando & extrahendo, donec nil amplius ſalis prodierit, nec lacteſcat ſpiritus vini. Extractiones omnes collige, & ſpiritum vini inde evoca deſtillando in B. M. donec circiter quarta duntaxat pars totiꝰ in fundo relicta fuerit: pone in locum frigidum humidum

dum, & ⊖ Lunæ tranſlucens inſtar cryſtalli concreſcet. Spiritum vini reliquum, collecto priore ſale, denuò ad quartam usque partem deſtilla, & ſic perge, donec omne ſal collegeris. Salia collecta omnia diligenter exicca & ſerva. ℞. Lunæ cæruleæ antea ſublimatæ vel elevatæ part. ij. ſalis jam collecti p.j. Tere in marmore invicem & in retortula per arenam deſtilla in oleum vel liquorem cæruleum Lunarem aliquantulum viresſcentem, quem collectum diligenter ſerva. Ejus doſis eſt à gutt. ij. ad iiij.

Ex Auro. Tandem de *auro potabili* variæ habentur diſputationes, quas meas hic non facio. Videantur, quæ ea de re tradidi in Inſtit. *loco ſupra allegato pag. 1393.* Interim ſum in ea ſententia, quæ paſſim venditantur Auri potabilis nomine, eſſe ſaltem magiſteria dicta, ſeu aurum in minimas & ſubtiliſſimas partes ſolutum, & cum menſtruo mixtum. Et quidem varia menſtrua paſſim circumferuntur, quorum tamen vis ſolvendi omnis in ſale conſiſtit, aurumque eò tandem redigendum eſt, ut in ſpiritu vini vel quovis liquore ſolvi poſſit. Ad quem finem variis mediis & menſtruis perveniri poteſt. Et forſan nihil refert, quô menſtruo illud primùm ſolvatur: Etſi enim ſit fortius: tamen reverberatione iterum ſeparari poteſt; nihilominus relinquitur calx ſubtilior, quæ poſtea in ſpiritu ſalis, eoque ſeparato iterū, ut jam ſubtilior redditus, in ſpiritu vini ſolvatur. Atque hoc modo & menſtruorum mutatione etiam aurum potabile reddi poteſt ad modum tincturæ Martis ſuprà propoſitæ: ſed calci auri per amalgama factæ ſalis armoniaci duplum vel triplum addi debet. Neque illud ſufficiens argumentum eſt, auri eſſentiā eſſe extractam, aurumque eſſe redditum irreducibile, ſi per retortam deſtillari poteſt. Nam etiam fixa, volatilium ſalium additione, volatilia reddi poſſunt, ut tamen ſuam eſſentiam retineant.

Hinc ad eundem finem variis modis perveniri poſſe puto. Alii enim auro ſoluto affundunt menſtruum ex una parte ſpiritus ſalis, & quatuor partibus ſpiritus nitri. Aurum ſolutum Mercurii parte æquali præcipitant. Illud abluunt, cum floribus ♀ aliquoties reverberant, ut fiat rarum inſtar lanæ. Hinc affundunt menſtruum ex ſpiritus vini part. ij. & ſalis parte una; aliquoties ſimul deſtillatis.

Alii, qui modus Fr. Ant. Angli à nonnullis eſſe perhibetur, ſolvunt ⊙ foliatum in aq. Regis, quæ primò facta è parte una nitri & partibus duabꝰ vitrioli, & poſtea iterum, addità quartà parte ſalis armoniaci, deſtillatâ. Solutum oleo tartari præcipitant. Huic calci ſpiritus ſalis affundunt tantum, donec non ampliꝰ ebulliat. Hinc calci auri dimidiam partem flor. ♀ addunt, & in igne circulari reverberant, idque quater repetunt, donec aurum ſpongioſum & rarum fiat. Calci huic auri affundunt menſtruum è ſale urinæ è parte

Digitized by Google

ejus volatili & fixo facto & ſpiritu vini bene digeſtione unitis. Menſtruum ſeparat: liquorem rubicundum remanentem in arena vel cineribus per retortam deſtillant.

Quia tamen Fr. Antonius aquas fortes rejicit, ut venenatas, alii hoc modo ab Antonio aurum calcinari ſtatuunt. Recipit auri quantum libet, addit ſalem communem ſeu eſculentum, & hæc duo in igne reverberii collocat, adhibito eo ignis gradu, ne aurum fundatur, ſed ut ſpiritus ſalis acres ſaltem corpus auri penetrent, & ad minima ſolvant, ac ſpongiæ inſtar rarum faciant. Calcem hanc poſtea à ſale abluit & exiccat. Sed & hîc quæſtio eſt, an nihil de ſpiritibus ſalinis auro cohæreat, & an ſine corroſivo facta ſit calcinatio. Auro hoc modo calcinato affundit ſuam aquam cœlicam Raymundinam dictam, quæ proculdubio nihil eſt, quàm ſpiritus vini ſale proprio fortior redditus. In qua ſolutione ſal volatilis, qui eſt in menſtruo, auro ſe unit, & facit, ut non ſolùm in liquore, quod ſalium eſt, diſſolvi, ſed & in altum elevari poſſit. Interim auri natura & ſubſtantia manet integra. Qui verò aurum potabile promittunt, quod ſine rei alienæ additione liquiditatem habeat, iis hoc probandum, quòd cùm in calcinatione tùm in ſolutione nihil adhibuerint, in quo ſalis aliquid inſit. Sive enim aquas fortes, ſive ſalem communem, ſive ſpiritum ejus, ſive etiam ſpiritū vini & ſalem urinæ adhibuerint, ſal volatilis ſali fixo, qui in auro eſt, adhæreſcit, & cum eo per minima unitur. Salis verò cùm ſit in humido liqueſcere, aurum etiam cum ſale ſibi unito in humido liqueſcit. De qua re, ne hic actum agam, videatur Angel. Sala, *in Chryſologia*.

Alii recipiunt vitriol. Ungaricum bene purgatum, atque inde ſpiritum & oleum deſtillant. E capite verò mortuo ſalem aqua deſtillata eliciunt. Salis parti uni ſpiritus & olei deſtillati partes duas in retortâ affundunt, & in B. octo diebus digerunt. Hinc igne patenti deſtillant. Capiti mortuo, ſeu ei, quod poſt deſtillationem hanc relinquitur, ſpiritum deſtillatum iterum affundūt, per biduum digerunt, iterumque deſtillant, idque ſexies repetunt, ultimò rectificant. Hinc ℞ partem unam auri foliati, & partes quatuor hujus menſtrui, digerunt per menſem. Si aurum ſit prius præparatum, breviore tempore fit ſolutio. Tandem ℞ mercurium ex oleo vitrioli (ita ut parti j. mercurii, partes ij. ol. vitrioli affundantur) quater deſtillati partes iij. ſolutionis auri prioris part j. Digerantur in phiolâ Hermeticè clauſa in athanore, gradu caloris, qui haberi poteſt, leniſſimo ſeu igne lampadis per menſem & corpus nigrum evadit; calor menſe ſecundo & tertio augeatur paulum, & corpus album redditur; menſe quarto & ſexto purpureum evadit. Tandem adhibeatur quartus

Digitized by Google

tus gradus, & redditur corpus rubrum. Hic calor continuetur adhuc quatuor menſibus, donec materia in corpus rubrum Medicinæ utiliſſimum convertatur.

Si quis v. eſt, qui, ſine ullo ſale, vel mercurio, vel liquore ex eo, aut alio corpore metallico huic cognato, ob materiæ ſimilitudinem, & omnino meſtruo, quod univerſale appellant, aurum ſolvi, & in utile medicamentum verti poſſe putat, cum eo equidem non pugno; modò res promiſſis reſpondeat, neque ei ſuam peritiam hâc in re invideo. Ejus tamen fuerit, commodum, quod è tali medicamento in plurimos redundare poſſet, tot ægris non invidere, & ſi artificium alios celare velit, publica tamen in medendo ſpecimina edere.

De reliquis vero præparationibus, quæ vulgò habentur plurimæ, ita ſentio, pluribus modis ad eundem finem perveniri poſſe, atque in omnibus agi, ut corpus auri, quod eſt denſum & ſummè compactum, in ſubtiliſſimas partes & minutiſſimas atomos reſolvatur, ut ita facilius in corpore vires ſuas exſerere poſſit. Ideoque etſi alii aliis menſtruis utuntur: omnibus tamen id agitur, ut in ſubtiliſſimam calcem corpus auri redigatur, ita ut tandem in ſpiritu vini, vel etiam quovis liquore ſolvi poſſit. Itaque menſtrua primò fortiora & magis corroſiva, hinc mitiora adhibentur. Et ſi quod menſtruum naturæ inimicum videtur, id ablutione vel igne ſeparandum. Aurum tamen tum non per ſe in liquorem reſolvitur ſed ob ſalem è menſtruo admixtum.

Antequam verò hiſce de auro finem imponam, Primò hoc addendum, me in præfatione editionis primæ mentionem feciſſe Gallinæ aureæ & argenteæ Philoſophicæ. Ediderat enim eo anno Prognoſticum Aſtrologicum D. Franciſcus Wendlerus, Medicus Gorlicenſis, in quo inter alia hæc habet: *Hoc loco facere non poſſum, quin mentionem faciam, quâ ratione gallina foliis auri & agenti cum saginâ reliquâ cibanda ſit; & quàm mira meis oculis viderim, referam. Cum ☉ ſignum ♋ ingreditur, quod 22. Junii eveniet, gallinam aliquam, quàm fieri poteſt, optimè ſagina. Sagina folia argenti inſperge: quorum quò plura cum cibo ingerit gallina, eò melius ſeſe res habet. Primis quidem quatuor diebus argentum cum excrementis per alvum rejicitur; quinto vero vel ſexto die aſſveſcit ventriculus argento, idq́ arripit & immutat in ſuam quintam eſſentiam, melius, quàm Chymicus aliquis. Si menſem unum ita gallinam nutriveris ac ſaginaveris; mactare eam licet, & mira videbis: Quæ domi mea ſaginata & mactata eſt, candida fuit, inſtar argenti: Intus viriditas tanta apparuit, qualem nec Chymicus arte ex argento parare poſſit. In maſſa illa, quæ ova continet, innumera ferè ova magna & parva apparuerunt, quaſi ab*

artifice

artifice aliquo ex argento formata eſſent. Poſtea, quando ☉ *in* ♌ *ingreditur, quod accidit 23. Julii, alia gallina eodem modo nutriatur auri foliis. Hoc modo meo ſuaſu, nutrita & ſaginata eſt gallina à ſenatore quodam hic primario & lautioris fortunæ, qui cum uxore,* Dei *beneficio, adhuc in vivis eſt. Comederat illa gallina quatuor circiter volumina (4.* Büchlein) *auri malleando in folia ducti. Ubi mactata fuit, mirum, quàm pulcra & pura intus fuerit. In pectore verò tres lineas purè aureas habuit, quaſi ab artifice aliquo inducta fuiſſent.* Hæc D. Franc. Wendlerus. Quæ tum lectorem celare nolui. De quo ut aliquid amplius addam, feci eo ipſo anno, eo modo & tempore, quod præſcripſit, periculum, ſed nihil tale in Gallina, quale ille deſcribit, reperire potui. Ideoq; ipſum ea de re ſemel atque iterum literis compellavi: Etſi verò idem factum affirmaret: tamen cùm nonnihil titubare mihi videretur, idem in auro experiri non libuit. Neque tamen id planè negare volo, ſed cuilibet hâc in re periculum facere liberum relinquo. Etſi enim in argento non ſucceſſerit, forſan in auro ſuccedere poteſt. Sunt enim mirabiles rerum ſympathiæ. Et memini Plinium, *lib. 29. nat. hiſtor. cap. 4.* ſcribere: *Si auro liquefacto gallinarum membra miſceantur, conſumunt id in ſe. Ita hoc venenum auri eſt.* Quò facit & id, quod Zacharias à Puteo, *in clavi Medica ſpagyrica & chirurgica* habet: *Dum Patavii,* inquit, *ſtudiis operam darem, accidit, quod gallina quadam domeſtica menſam adſcendit, ſuper quam muliebria ornamenta reperiebantur, & inter alia pretioſa quadam margarita (quæ pendebat annexa cuidam inauri induſtriosè ab artifice conſtructa & quibusdam aureis cucullis circumcirca obducta) quam margaritam unà cum inauri gallina deglutivit, & deinde quatuor aut quinque horis tranſactis prædicta inauris jacturâ detecta, ancilla quadam id feciſſe gallinam penſitavit, quoniam ſuperioribus diebus eandem gallinam quandam Italis Gazeta dictam deglutiviſſe animadvertit. Itaq; gallina illa interfecta, ſtatimq; ei ventriculo ſemoto ac inciſo unà cum margaritâ inaurem, nondum in ventriculi cavitatem injectam, ſed in ejusdem orificio contentam, calidiſſimam mollitiq; cera aut paſta inſtar cedentem invenimus, & ipſius ornamenta penè ab ejusdem calore conſumpta erant, quæ inauris brevi temporis curriculo deinde cum refrigerationem ſuceperit, at caliditatem contractam dimiſerit, dura evaſit, ſicuti prius reperiebatur, omni ejus formâ & venuſtate orbatâ, at demum cum alterâ inauri ponderata, tertiam partem ejusdem ponderis penè amiſerat, quòd cùm viſum & à nobis obſervatum fuerit, illud pro comperto affirmare poſſumus, & increduli hoc negantes periculum faciant, & nos veridicos invenient.* Hæc ille. Ac proinde experientia, optima in Phyſicis rerum Magiſtra, porrò conſulenda erit.

De viribus auri.

Deinde de viribus auri in Medicina ut aliquid addamus, Ego primùm equidem omnia illa, quæ cùm antiqui

Digitized by Google

antiqui, cùm recentiores de auri in Medicina uſu ſcripſerunt, in dubiũ revocare nolo, neque tamen etiam hic congerere. Collegit ea Franciſ. Anton. *in tractatu ſuo de auro potabili*, tum etiam ſuas experientias addidit. Aurum autem duobus modis exhiberi poteſt, vel integrũ, aut in folia redactum, & aliâs nihil immutatum, vel arte Chymicâ reſolutum. Priorem modum quod attinet, hoc modo aurum exhibitum planè improbant non ſolùm Chymici plerique, ſed & Galenici nonnulli, qui auri in Medicina uſum nullum eſſe exiſtimant, & unico ferè id probare conantur (nam quæ de incruſtatione & inauratione ventriculi & inteſtinorum, & ita coctionis impedimento objicit Paracelſus, nullius momenti ſunt) quòd aurum nimis compactum & durum ſit, & cui etiam extremo calore & igne fortiſſimo adhibito nihil depereat, & proinde à calore noſtro vinci & in actum deduci non poſſit, ſed integrum rurſum per alvum excernatur, atque ita ſumtus ſaltem inutiliter profundantur, ad ægrum verò nihil commodi & utilitatis inde redundet. Verùm ratio iſta mihi ſatis firma non videtur. Etenim actiones illæ occultæ, & quæ magneticæ dicuntur, in integris ſeſe exſerunt, & à formâ totius fluunt, atque eâ deſtructâ, vel etiam corpore corrupto & immutato evaneſcunt. Magnes integer ferrum trahit; quod oleum, ſi à Chymico in id reſolvatur, non præſtabit. Talia multa in Medicina occurrunt. Lapis lazuli ſaltē pulveriſatus purgat; Antimoniũ & alia mineralia & metallica, etiam Chymicè non præparata, quæ à calore noſtro nullo modo vinci, quorumque compages ab eodem, ſolvi non poteſt, nihilominus occulto modo in corpus noſtrum agunt, idque variè afficiunt, ut ipſa experientia docet.

Ideoque ſi aurum tales occultas qualitates habet, eas etiam integrũ & non reſolutum exſerere poteſt. An verò habeat, experientia conſulenda. Tribuerunt eas illi tot docti viri tot ſeculis, quibus non libenter refragor. Chymicè verò reſolutum & præparatum quod multas vires habeat, extra dubium eſſe puto; cùm id experientia teſtetur. An verò etiam inſignem vim occulto modo cor confortandi, ſpiritusque reficiendi habeat, de eo ſuum cuique judicium relinquo. Tutiſſimum eſt, quemvis non quæ legit vel audivit, ſed quæ ipſe expertus eſt, hîc ſtatuere. Aliâs verò vires plurimas habere aurum certum eſt. Sed quænã illæ ſint, non omnes idem docent. Sunt quidam, qui id penè pro panacea habent. Verùm etſi plurimis morbis, iiſque periculoſiſſimis medeatur: tamen omnes non tollit, neque quos tollit, ſolum tollit, ſed & aliis Medicamentis opus eſt. Imprimis verò in cacochymia pertinaci, & penitius partibus infixa tollenda utile eſt, eodem ferè modo, ut

antimonium debitò modo præparatum. Unde, ut ipſe Fr. Antonius ſcribit, ſæpe ſupervenit nonnunquàm vomitus, aut urinæ copioſa emiſſio, aliquando alvi ſubductio, pro humoris & naturæ ad hunc vel illum locum inclinantis & vergentis ratione. Et rem ita ſeſe habere, comperiet, qui hiſtorias per aurum potabile curatorum diligenter perpendet. In ſanis verò vix aliquem ejus uſum eſſe puto: aut ſi ſanis detur, non niſi neutris corporibus ad præſervationem utile eſt, ut ab epilepſia, apoplexia, lepra hydrope, cancro, arthritide, febribus & ejusmodi morbis è cacochymia ortis tueatur, exhibetur, ut ipſe Franc. Antonius fatetur.

Concluſio.

ATque ita, *Lector benevole*, totius Chymiæ ambitum, quatenus quidem Medico præcipuè utilis eſt, vides, & locos communes habes, ad quos, quæcunque in lectione Chymicorum occurrunt, referre poteris. Etſi enim ex ea quidam neſcio quem labyrinthum efficiunt: tamen Ariadnæ hoc filum ſi ſequaris, tutò in ea verſari poteris. Nec malè ſcriptum puto ab Angelo Sala, *Aphor. Chymiatr. ſect. 2. aph. ult.* Studioſum Medicinæ boni judicii atque impigrum intra menſes ſex præter propter tantùm in Chymiâ poſſe addiſcere, quantum ad uſum Medicum ſatis ſit.

Quâ de cauſa ut iis debentur gratiæ, qui rem planam difficilem non reddunt, ſed nihil, quod ſive ad intelligendum, ſive ad inveſtigandum, ſive ad operandum prodeſſe poſſit, occultant, ſed liberaliter ſua in publicum communicant: Ita contra valdè peccant ii, & minimè rebus Chymicis conſulunt, qui quamvis totam ætatem in laboribus Chymicis inſumſerint, & magnam in experiundo auri argentique vim prodegerint: nihil tamen in commune conferunt, ſed ſecum ea, quæ invenerunt, intermori patiuntur, & talentum ſibi concreditum cum ſervo illo ſceleſto perfidè defodiunt.

E qua invidorum claſſe eximendi non ſunt ii, qui cum de rebus Chymicis contrarias ſententias non ſolum fovent, ſed & magno conatu publicè defendunt, & quidem eas, quæ non rationibus & demonſtrationibus, ſed ſolùm experientia & ſenſuum fide definiri poſſunt, nihilominus uterque eas, quas jactat, experientias celat, & lectorem hiantem & veritatis avidum jejunum dimittit, & multas bonas horas vacuo ſcripto ſurripit, dum hic ait, ille negat, hic negat, ille ait. Cùm tamen, & ſæpe in re exigui momenti, & quam ſi quis norit vel ignoret, non multò doctior vel indoctior evadit, paucis verbis res componi poſſet, ſi uterque ſuum, cui fidit, operandi modum ſine invidiâ & ambagibus proponeret, &

lecto-

Digitized by Google

lectorem idem experiri, atque ſecundum id, quod experientia monſtrabit, judicare ſineret. Ita enim uno menſe controverſiæ multæ componi poſſent, quæ ſæpe multis annis agitantur. Sed quia multi victoriam potius, quàm veritatem in diſputationibus ſuis quærunt, id, quod veritatem facilè monſtrare, & concertationibus finem imponere poſſet, ſupprimunt.

Nec minus peccant ii, qui obſcuris & perplexis deſcriptionibus ſua in publicum produnt, quæ interdum planè occultari, quàm hoc modo in publicum prodire tutius eſſet, de quâ re etiam ſupra dictum. Nam periculoſum eſt parabolicas tales deſcriptiones ſequi, quæ facilè errandi, & ægris nocendi occaſionem præbere poſſunt. Et quamvis Quercetanus aliique ſcribant, obſcura iſta ſatis ſignificativa eſſe, & à veris Philoſophis, quique abſconditam Philoſophiam nôrint, ſatis intelligi: tamen an apprimè ea ſignificativa ſint, quæ longè petitis ſimilitudinibus, & quæ pluribus applicari poſſunt, definiuntur, facilè quilibet judicare poterit. Quaſi verò etiam Philoſophus non ſit, qui non ſit Oedipus. Et abſcondita illa Philoſophia tàm parum ſibi conſtat, & tàm varia eſt, quàm varia Paracelſiſtarum capita; cùm quivis liberè & luculentiſſimè quælibet fingat; ac certum ſit, ſi antiqui illi periciſſimi ac doctiſſimi Chymici, adeoque Hermes reviviſcerent, eos hanc Philoſophiam & verborum ænigmata non intellecturos. Et quò, quæſo, fine ſua in publicum edunt, ſi intelligi nolunt? Nam eos, qui antea ea intelligunt, ut doceant, neceſſe non eſt. Imò eos, qui antea rem nôrunt impropriis ſæpè ſuis locutionibus turbant. Iis verò, qui ea non intelligunt, errandi, ac tempus & ſumtus perdendi occaſionem præbent. Et ſi cauſſam inveſtigemus, cur obſcurum iſtud loquendi genus affectent, & ænygmaticè loquantur multi Chymici, cauſſa præcipua eſt, ut judices, cum quibus ipſis res eſt, ludant. Cùm enim ejuſmodi empiricorum medicamenta, quæ ſæpe Magnatum magnis ſumtibus & expenſis conficiant, interdum doctis Medicis & Chymiæ quoque peritis cenſenda exhibeantur, ænygmatibus ſuas ſuas operationes involvunt, ut vel Medicis inſcitiam exprobrare poſſint, vel medicamenta, quæ pro neſcio quibus ſecretis venditant, vulgaria eſſe, & aliis ſaltem nominibus inſignita & magnificis titulis commendata non agnoſcatur.

Verùm iſtis miſſis, viros doctos & bono publico natos, quales Germania noſtra, quæ hodie Chymiæ peritia nulli Nationi cedit, habet non paucos, meritò illo, qui hexametrorum omnium primus fuiſſe perhibetur, verſu alloquor: Συμφέρετε πτερὰ οἰωνοὶ, ἀίθητε μέλισσαι. Nemo enim ſe ſolùm ſa-

ſapere aut omnia in hoc genere perſpecta habere, ſibi perſvadeat; ſed, ut Cicero ait, *optimus & graviſſimus quisq; confitetur, multa ſe ignorare, & multa ſibi etiam atque etiam eſſe diſcenda.* Et rectè Scaliger, *exerc. 148. ſect.* 4. ſcribit: *Ego nequaquam homines eſſe nos dicere conſvevi, ſed partes hominis. Ex omnibus enim aliquid fieri poſſe; idq; non magnum: ex ſingulis penè minus, quàm nihil.*

DEUS Opt. Max. qui Medicum & Medicamenta creavit, omnium conſilia & cogitationes dirigat, ut ad artis Medicæ & Chymiæ ὁμοδελφίας ſtabiliendam, veræque Medicinæ incrementum, atque adeo humani generis commodum tendant, faciantque.

ILLI SOLI HONOR ET GLORIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX.

Digitized by Google

INDEX.

A.

Acria omnia an propter ſalem. p 277
Actiones naturæ ſunt ordinata 108
Actiones multæ à forma ſubſtantiali, non mediante temperamento fluunt 344
Ægyptiorum libri Chymici à Diocletiano combuſti 26
Aër Chymici inſtrumentum 388
Aëris qualitates 78
Æs Eſdra an Chymicum fuerit 25
Æs Indicum ibid.
Æſtatis & hyemis cauſa ſec. Parac. 194
Anatomia vitalis Chymicorum 251. localis 250
Anima mundi Platon. 70
de anima mundi Ariſtotelic. ſententia ibid.
Animæ vires 88.89
Anima an actu in ſemine 95.99
operationes animæ in ſemine 95
Anima non eſt ex Elementis 118.197
corporis formatrix 89.90.98
Anima matris non eſt formationis cauſa 100
Animæ poteſtas in corpore formando unde 89
Anima aſtra dicuntur Severino 88
Animatum corpus omne an ſit organicum 111
Animator. propagationis modi 98
Animalia ex putredine nata an ſint ejuſdem ſpeciei cum aliis 205
Annulus Trallian. contra Colicam 337
Anſeres Scotici 201
Antiquorum errores ut tractandi 18
Antiquorum inventis & laboribus carere non poſſumus ibid.
Apoplexia generatio ſec. Scheunem. 286
Aqua Chymici inſtrumentum 389
Aquas & ſpiritus parandi ratio 402
Arabes Chymiam exercuerunt 25
Archæus Paracelſ. 54
Argonautica expeditio 23
Aridura Scheuneman. 291
Armatura Martia 220
Arthritid. generatio ſec. Scheuneman. 288
Artificiale quid 156
Aſtra quid Paracelſ. 86
Aſtrorum fructus 193
Aurum Chymicum an ſit verum aurum 12
Auri proprietates ibid. vires 430
Chymica arte facti hiſtoria 11.13
Aurum fulminans 364. ejus vis 410
Aureum vellus 23
Auxilium num à diabolo petere liceat 222
non licere 227

B.

Bitumen Libavio idem, quod Chymic. Sulphur. 184
Bombyces 199

C.

Cabala Antiquis quid 218. quotuplex ibid.
Canticum canticorum malè ad Chymiã pertrahitur 24
Calcinatio qualis ſit operatio Chymica 390
Calor Chymici inſtrumentum 387

Calidum innatum an ſit Elementaris natura 115. *ab elementari differt* 123 *cæleſti analogum.* 126
Calori cæleſti frigus elementare non contrarium 123. *de calore cæleſti doctor. quorund. ſentent.* 126
Cerebrum in Epilepſia affici unde conſtet. 305
Chaos. 196
Charactères & Sigilla diaboli teſſeræ militar. 340 & 341. *eorum vis unde* 337. *refutatur* 339
Chryſopœia difficilis & periculoſa 13. *eã promittentiũ impoſtor fallaciæ ib.*
Chymia nomen unde 1. *appellatur Spagyria ibid. Ars Hermetica* 2. *Ars perfecti Magiſterii* ibid
Chymia quid 7. 386, *non eſt ſcientia* 8. *non eſt pars Phyſicæ nec ei ſubalternatur ibid per ſe eſt Ars* 3. *Phyſico utilis & neceſſaria* 16. *itid. Medico* 15 *an ab Arabib. primum pauca ante ſecula inventa* 9. *Adamo an nota. ib.*
Chymiæ origo ibid.
Inventor Tubalcain ibid
Chymiæ finis duplex 3. 386 *externus & internus ibid. veritas & dignitas.* 10
Chymiæ ſubjectum 386. *Media ibid. Inſtrumenta* ibid.
Chymia an novam pariat Philoſophiam & Medicinam 7. *an opus habeat novo ſtylo* 54
Chymici quinam 2. *Recentior à Paracelſ. in quibus diſſentiant* 260
Chymici veri qui 384
Chymicus circa quid verſetur 2. *quomodo circa corpora naturalia ibid. nõ medetur* 8
Chymicus & Pharmacopœus in quo cõveniant & differant 4
Chymiatria 5
Chymicæ præparationes an novæ ibid. an medicamentor. virtus his deſtruatur 373
Chymica medicamenta efficacia 15. *grata* 16. *durabilia* ibid.
Cibi ſuaves cur utiles 234. *ex inſuavi etiam per ſe bono quidam in febrem inciderunt* ibid.
Circulatio quid ſit? 394
Coagulatio quid 394. 214.
Cognitionis initium à ſenſib. 58
Cognoſcendi facultas duplex homini data ibid.
Cohobatio quid 394.
Colica cauſa ſec. Severin. 279
Colores unde 186
Comparationibus & Analogiæ quantum tribuendum 66
Concretio quid 394
Concretio dupl. 175
Concretio ſalium 176
Contraria contrariis tolluntur 377. 379
Coralliorum magiſterium 405. *tinctura* 406. *oleum* ibid.
Corpor. natural. proxima principia 138 *ordo ibid corruptio natural.* 155. *violenta ibid. reſolutio non ſemper fit in Elementa* 159. *de reſolutione corpor. natural quomodo judicandum* 161
Corporea an ex incorporeis fieri poſſint, & contra 198
Corpus homini dupl. ſec. Chym. 243
Creationem duplicem faciunt Chymici 260
Crollii impia de fundamento Magiæ Caballiſt. opinio 223
Cuprum ex ferro eſſe verum cuprum 10
Curatio an contrariis an ſimilibus inſtituenda 377

ſimi-

ſimilibus ſec. Chymic. ibid. & ſeq. deciſio queſt. 378

D.

Deliquium quid ſit Chymicis 394
Democritus 25
Deſtillatio qualis ſit operatio Chymica 391
Deſtillata 399
Διάκρισις qualis ſit operatio Chymica 389 eſt triplex ibidem.
Diæta ad morbos curandos neceſſaria 313. à Paracelſ. neglecta ibid.
Deus nihil mali creavit 260
Diei & noctis cauſſa ſec. Paracelſ. 194
Diſcrimen inter Chymic. principia & Elementa 163
Doloris cauſa 282. vehementia unde ib. an tantum à ſpiritibus ſalium 280
Doloribus an ſaporum nomina tribuenda 282
Duritiei cauſa 174
Δυνάμεις Hippocrat. 139

E.

Elementum quid 77
Elementorum vires 78. fructus 75. diviſio ſec. Severin. 75. Paracelſ. 77
de Elementis ſententia Crollii 75 Quercetan. 76. Beguin. ibid.
Elementa quomodo in Miſto maneant 210. iis non ſolum inhærendum 80
Ens Deale, Aſtrale, mentale, naturale, Pagoycum Paracelſ. 268
Erucarum & papilionum generatio 199
Extracta & ſeparata Chymica an inſint in integro 374
Eſſentia hodie dicta quomodo parentur 391. 402. ad quod genus operum Chymicorum pertineant 399
Exiccatio qualis ſit operatio Chymica 390
Extractio quid ſit Chymicis 391

F.

Facultas natural. an in morbis ceſſet 308
Febrium generatio ſec. Severin. 278
Scheuneman. ibid.
periodorum cauſa ſec. Severin. 307
continuitat. & intermittentiæ cauſa ibid.
improbatur 308
Febres continuæ ex humoribus miſtæ frequentiſſimæ ibid.
Fel au pars corporis 247
Ferrum in cuprum mutatur 10
Fides miraculoſa 222
natural. Paracelſ. figmentum 223
Fixorum differentia 214
Fixum, & fixatio quid 213. 394. 395
Flores 399
Fluxuum alvi cauſa ſec. Scheuneman. 290
Fœmina quid ad generationem conferat 102
quomodo in ſe generet ibid.
Fomitis in morbo inveſtigatio difficillima 306
Forma quid 87. 88
Unde ſuas vires habeant 99. 108
an educantur è potentia materiæ 93
de origine formarum ſententia varia 92
ſententia Peripateticorum 93
Author 94
Forma omnis ſui multiplicativa ibid.

Forma an miſceantur 105
non ſunt extra Individua ſuarum ſpecierum 109
ſubordinatæ 199
Forma & ſemina rerum non latent in abyſſis 197
Formatricem vim inveſtigare difficile 91
Formationis cauſa princeps eſt in ſemine 36. *non poteſt eſſe aliquid externũ* 106
Formationum cauſa in ſemine eſt anima 97
Fungor. decocto vel ſucco arborum radicibus affuſo funginaſcuntur 203
Fundamenta Medicinæ ſec. Chymic. 2.6

G.

Galenici qui 384
Galenici Chymiam coluerunt 16
Gallina auro & argento quomodo ſaginanda 429
Generationis opus admirandum 91
Generatio quid Chymic. 190
Generatio in globo inferiori 192
Generatio animal, plantar, mineral, ex Cagaſtro, Iliaſtro Paracelſ. ibid.
Generatio æquivoca an detur 203

H.

Hellebori nigri folia ferè lapidi Philoſophico æquiparantur à Scheunem. 316
Hermetes ſeu Mercurii plures 20
Hermes Triſmegiſt. quo tempore vixerit. ibid.
doctiſſimus ibid.
Hermetis an ſint libri gemini, qui hodiè ejus nomine circumferuntur. 22
Tabula Smaragdina 21
Hermes Arabs an aliquis fuerit ibid.
Hermetici hodierni ibid.
Heſperidum poma 24
Hippocrat. Orcus 191. *Lux* ibid.
Homo quomodo microcoſm. ſec. Paracelſ. 60. 64. *& quomodo ſec. Peripat.* 61
Homo inviſibil Chymic. 244
Hominis creatio ibid.
corpus ſec. Paracelſ. dupl. 61
partes Mundi partibus ut reſpondeant 62
partium cum Planetis convenientia ibid.
Humor quid Galen. 249 *ſunt morborum cauſæ* 258. *ſunt corpora miſta, quatenus morborum cauſæ* 263
Humorum natura quomodo explicanda 264
Humorum doctrina difficilis 266
Humorum differentia à principiis Chymicis non negligenda ibid.
Humores alimentarii & excrementitii an differant ſpecie 250
Humorum vitioſorum origo 265
Hydropis cauſa 293
Hydrops non eſt ex Sale reſoluto ibid.
quando incurabilis 311

I.

Iliadus Paracelſ. 54
Imaginationis vires ſec. Paracelſ. 224
Effectus miri 231. *de hujus viribus opinio falſa fons operationum magicarum* 242
Imaginatio non agit in corpora 231. *an agat in externa* 235. 241. *quomodo humores & ſpiritus moveat* 231. *quomodo*

Digitized by Google

modo corpus alteret. ibid. quomodo morbos pariat 232. quomodo morbos curet 233. quomodo peſtem inducat 232. quomodo fœtum mutet 237. 238. quo tempore ei notas imprimat 240. quales notas ei imprimere poſſit ibid.
Immutatio quale ſit operationum Chymicarum genus 394
Incantatio per imagines 347
Inflammabilitas unde 164
Inflammationum generatio ſec. Severin. 280
Cauſæ externæ 281
Intemperies, à Peracelſic. rejiciuntur 258
Inventa nova non rejicienda 369

K.

Κεϱπήϱια doctrina quæ 60

L.

Lampas vitæ & mortis Erneſt. Burgrav. 346
Lapideſcentia 180
Lapideſcendi vis ſine ſale non eſt ibid.
Libavii objection. contra ſeminum vitam diluuntur à 101. usq; ad 106.
Libri Chymic. an omnes Author. quorum nomina præ ſe ferunt 27
Loci affecti ſigna 306
per medicamenta exploratio periculoſa. ibid. agri relatio ad hujus cognitionem multum facit ibid.
Lumen gratiæ Paracelſ. 56
Lux Naturæ Paracelſ. quid. 56. 59

M.

Magiæ origo 336
Magia quotuplex 122
Naturalis 123. Veterum 242. Paracelſ. impia 221. Paracelſicæ fundamentum 27
Vis à diabolo 222. ſpecies ſex 27
Magica ut dignoſcenda 228
pro qualitatibus occultis non vendi-tanda 346
Magiſterium quid Chymicis 395. 397
Duplex 398
Magiſteria an rectè dicantur ſales ibid.
Magiſteria Perlarum, Coralliorum &c. an ſint præſtantiora vulgari modo preparatis? 398
Margaritarum magiſterium 408. ſpiritus & oleum ibid.
Magneticæ actiones quæ & unde dictæ 343. Curationes 342. 345. Emſt. hoc negat. 343
Maria Moſis ſoror an fuerit Chymiæ perita 23
Materia prima Paracelſ. 66
recentior Chymic. 69. Ariſtotel. 71
Materia duplex, permanens & tranſiens 151
Mus quomodo in alio generet 102
Maximi Olybii lucerna 26
Medicamenta Chymica compoſita 401
Medicamenta Chymica ex animalibus 406. ex eorum partibus ibid. & ſeq.
Antimonio 413
argento 425
arſenico 412
auro 427
chalybe 425
gemmis. 412
mercurio 418
nitro 409
plumbo 424
reſinis, gummi & lacrymis 405

ſalibus 408
ſtanno 425
ſuccino 408
ſulphure 411
tartar o 405
venere 425
vitriolo 412
Medicamenta Mineralia & Metallic. 16
à Chymicis commendantur 355
Medicamenta naturalia à Magicis ut diſcernenda 229
Medicamēta vulgaria nō rejicienda 349
non fruſtra habēt diverſas partes 357
Medicamentorum varietas non fruſtra data 322
Medicamenta utilia an ſalva conſcientia à Medico Chriſtiano poſſint occultari 315
Medicamenta pauca, probata tamen, & propria in uſu habere præſtat 349
Medicamentorum compoſitiones & præparationes vulgares cur Chymici rejiciant 350. *& ſeq. de medicamentis compoſitis Author. ſententia* 358
Medicamenta an ſemper Chymica præparatione indigeant ibid. an Chymicè præparata ſemper præſtantiora ſint? 400
Medicamentorum compoſitionis cauſa 359. *& ſeq.*
Medicamentor. doſis parva quanti habenda 360
Medicamenta ut decoquenda 361 *ut infundenda* ibid.
Medicamentis quando vulgarib9 quando Chymicis utendum 362. *Exoticis an utendum* ibid.
Mineralibus & Metallic. an utend. 363.369
Medicamenta ex Antimonio & Mercurio cautius uſurpanda 363
Metallica an ſola, reliquis rejectis, uſurpanda 364
Medicamenta fortiora interdum uſurpanda 367. *quando vegetabilia, vel metallica* 365. *qua cautione* ibid. 370
Medicamentorum Chymicorum & Galenicorum collatio 367. *Galenicorum aſſertio* 368. *Chymicorum aſſertio* ibid. 371. *Galenicáne an Chymica præferenda* 371. *quando his, quando illis utendum* ibid.
Medicamenta cū ratione uſurpanda 375
Medicina univerſalis an detur 313.320
rationes pro univerſali Medicina ib. harum ſolutio ibid. rationes contra univerſalem medicinam 322
Mel & ſaccharum an medicamentis admiſcenda 361
Menſtruum Chymicis quid 387
Mercurius an ſit venenatus 421
Mercurius Metallorum 423
Mercurius quid Chymic. 128. 88
in plumbum mutatur 10
Mercurius pneumoſus Scheuneman. 284
Cremoſus ejusd. 285. *ſublimatus* 287
præcipitatus 288
Metalla an poſſint transmutari 10. *reliqua an poſſint in aurum transmutari* 11. *Transmutationis hiſtoria* 10
Metalla & lapides an vivant 111. *an creſcant* 113. *an ſemen habeant* ibid.
non ſunt tantum miſta 111
habent ſuas formas ſpecificas ibid.
renaſcuntur 112. *renaſcentium hiſtoria* ibid.
Metalla an ſint corpori noſtro inimica 364
an in corpore noſtro poſſint in actum deduci ibid.

Mētal-

Metalla an in partes diverſas reſolvi poſſint 417
Metalla an poſſint fieri potabilia ſine alterius rei additione 394.397
Meteorolog. Paracelſ. abſurda 298
Miſtorum generatio 137
Miſta duplic. 374
Miſtio ſec. Chymic. 194. *In Miſtione an ſola qualitates primæ operentur* 206
Miſtionis princeps cauſa 207
Monachi Chymiæ cultores 27
Morbis unde nomina imponenda 264
Morbi, cauſa & ſymptomata à Paracelſiſt. confunduntur 252
Morbi Paracelſo ſubſtantia 255
quaſi plantæ generantur 256
Morborum ſemina ibid.
Morborum ſeminum origo 257
generatio ſec. Severin. 270
differentia ſec. Paracelſ. 268
Monarcha ſec. Severin. 269
Morbi ſalini 273
Sulphurei ibid. *Tartarei* 274
Morbi compoſitionis ſaltem pro actionum impedimento habentur à Paracelſ. 258
non ex ſeminibus oriuntur 259
Morborum ſemina rejiciuntur 259 268
Morbus quomodo contraria indicet 378
Morbificis cauſis an conveniant contraria 379
quomodo 380. & ſeqq.
Mulus quomodo generetur 105
Mundi major. & minor. analogia 60
deciſio quæſtionis de hor. analogia 63
Myſterium Paracelſo quid 68
quotuplex ibid.
Myſterium magnum unde finxerit. ibid.

N.

Natura Dei *miniſtra* 90
morborum medicatrix 309.382
conſervanda per ſimilia 377
Natura Vis 89
naturæ beneficio Criſes fiunt 309
Natura in morbo pellendo quid poſſit, quid Ars 383
Nitrum an inflammabile 409
Nitri & ſulphuris antipathia ibid.
Nomina trita non temerè mutanda 249
Nox Orphei 192.196

O.

Olea parandi ratio 403
Olea per deliquium parata 396
Olea & ſpiritus an differant ſpecie 403
Oleum Garyophyllorum expreſſum ibid.
Oleum Talci 412
Oleo ſuccini duo infantes necati 376
Operationes Chymicæ quot 389
Opera Chymica 395. *quotnam ſint* 396
Oratio obſcura vitioſa 52
Orationis Virtus perſpicuitas 55
Origo & propagatio rerum naturalium 196

P.

Paracelſi nativitas 27.35
Genus 31
Vita diſſoluta 49
Modeſtia 28. *Bibliotheca.* 37. *Præceptores* 34. *dogmata abſurda* 38. *impia* 40. 41. *medicamenta* 44. & 45. *Curationes infelices* 47. *peregrinationes* 35. Mors 36. *Encomia* 30. *Eruditio* 38
Paracelſus linguarum ignarus 37. Ma*giæ Studioſus* 50. *Chirurgus* 47. *Ulcera, neglecta diæta, feliciter curavit* 33. *Sacra parum curavit* ibid. *Sua ebrius dictavit* 32
novas creaturas introduxit 41

Paracelſo unde dogmata ſua hauſerit 34
de Moſe 41. *de Reſurrectione mortuor.* 42
de Carne Chriſti quid ſenſerit ibid.
quos morbos curaverit 45
an deſperatos curaverit 48
an juſtis de cauſis nova vocabula uſurpaverit 51
Paracelſi ſectatores 28
Paracelſiſtarum cognoſcendi modus 55
Pathemata animi quomodo fatum afficiant 237
Pharmacopæus non eſt Medicus 376
Philoſophia vitalis Chymic. 135.215
Phyſica doctrina unde exſtruenda 73
Plantæ in plantas degenerant 202
quibus Planetis ſubjiciantur 325
Saturninæ, Jovial. 326
Martial. Solar. Vener. Mercur. ibid.
Lunar. 327
aculeatæ, nodoſæ 332
animalium Signaturam habentes ib.
Plantæ an certo ſiderum poſitu colligendæ 348
Plantarum vivunt & ut mortuæ ſint conſideratio 375
Podagra plerumq; circa trigeſimum annum invadit 308
Præcipitatio quomodo fiat 391
Principia Chymicorum 127
Unde his Chymici nomina indiderint 128
quid ſint 137
non fiunt arte 156
à natura oſtenduntur 158
non ſunt ante Elementa 136
non tollunt Elementa 143
eorum proprietates 128
quotuplicia 144. *duplicia* 151
Principiorum Chymicorũ probatio 144
Uſus 165. *Numerus* 169
Auctoris de his ſententia 187
Principia cognoſcendi 55
Prognoſtica Paracelſi 309
Proprietates occultæ unde 65
Propagationum diverſitas 203
PſeudoGalenici qui 385
Pſeudochymici 17.385
Pulſus mutatio unde 297
de pulſu ſententia Paracelſ. ibid.
Purgantia Chym. an vulgaribus benigniora 356
Mineralia an planè poſſint fieri benigna & lenia 372
Purgantia ex antimonio cur ſimul vomitum moveant 415
Purificatio qualis ſit operatio Chymica 389
Purificata ad quod operum Chymicorũ genus pertineant 399
Putrefactio quid ſit Chymicis 391
Putredo animalia ex ſe non generat 205

Q.

Qualitates primæ nõ ſunt inefficaces 80
ex his omnium ratio reddi non poteſt 81. *quocunq; modo miſtæ non poſſunt fieri venenatæ* 84. *non agunt ultra vires ſuas* ibid.
in curando quid poſſint 249
ad naturam humor explicandam non ſufficiunt 264
Qualitatum primar. temperamento quæ differunt natura ſpecifica ibid.
Qualitates occultæ quæ 83
earum vis 82
Quercetanus cautius morborum differentias venatur, quam Severinus 271
Quinta eſſentia Chymicorum 317. *Vires ejus* 319

Ra-

R.

Ranunculus carpo applicatus febrem curavit 346
Radices Paracelſ. quid 86
Reductio quid 392
Relollaceum Paracelſo quid 53
Rerum naturam nemo hominum integrè perſcrutatus eſt 17
Rerum multarum eſſentia ſub alterius formæ dominio deliteſcere poteſt 204
Rei eſſentia quid Chymic. 375
Rerum naturalium ordo & actiones nõ omnes à cœlo 107
Res natural. quæ 154. artificiales quæ ibid.
Reſolutum quid 214
Reſolutio qualis ſit operatio Chymica 390

S.

Sal Chymic. quid 128.169
Salis proprietates 170
Sal an ſit concretionum & coagulationum cauſa 171
Sales ex plantis 404. in Cryſtallos an commodè redigendi ibid.
Salium differentia 182
Salium acrimonia non tam per pinguia & ſulphurea tollitur, quam per ſales 266
Sal Naturæ & Rei Chymicorum 270
Salomon an fuerit Chymicus 24
Sanguis an pars corporis 245
an multiplex in corpore 249
Sanguinis uſus 245
Sanguinis ſignaturam habentia medicamenta 327
Sapor non eſt ab Elementis 82
Saporis cauſa 292
Scheckii opinio de forma examinatur 96. λόγος πλαστικὸς rejicitur 97
Scheuneman. opinio abſurda de febribus 279
Medicinæ reformatio 283
Scientia animæ Severino quid 89
Secreta & ſeparata opera Chymica. 397
Semina quid Severino 86
Semina & aſtra Severin. ſunt forma rerum natural. 87. Paracelſ. quid 86
Semina in Element. ſec. Paracelſ. 86
Semina rerum natural. non ſunt in Elementis 79
Semina ſua res omnes naturales in ſe continent ibid.
Semen non ſolùm agens inſtrumentarium 96. quomodo potentia animatum dicatur 99. vivit 100.101. an poſſit dici animal. 104. maris & fœminæ ad generationem neceſſarium 101
Seminis natura admiranda 99
In ſcenam mundanam progreſſio 107
Semen analogum 204
Signorum neceſſitas 297
de ſignis inconſtans Paracelſ. 296
Signaturæ determinatæ quomodo fœtui imprimantur 238
Signaturæ medicamentorum 325. plantar. an aliquid indicent 333. ſoli non fidendum ibid.
Signaturam aurium, oculorum, capillorum, dentium, pulmonum 327. Epat. ſplen. ſtomach. Renum 330. Cordis 329. Teſtium, Veſic. 331. Uteri, Inteſtinorum, Ling., 331. manuum, pedum habentia 332
Soliditat. & duritiei cauſa 179
Specier. ſpirital. natura 348
à qualitatib. primis non afficiũtur ib.

ad aëris motum non moventur 122
Sphæra occultar. qualitat. quàm latè ſe extendat 345
Spiritus vocabul. æquivocum 116
apud Antiquos ψυχῆς vocab. expreſſum 117
Spritus quid 116
Chymic. quid 214
Spiritus Mundi 71
Spiritus inſitus 116
cujus natura 117. non eſt ex Elementis 117. quantum poſſit in morbis depellendis 319
Spiritus an ſe mutuò penetrent. 124. an vivant 244. non ſimpliciter agendi ſcientia præditi 245. an eſuriant ibid.
Spiritus è ſalibus plantarum 405
Spiritus vitrioli, ſalis &c. unde humiditatem habeant 388
Spiritus animalis non eſt cauſa flatuum 284
Stomachus quid Chymic. 247
Stylus Magicus 54
Sudoris cauſa 292
Sublimatio qualis ſit operatio Chymica 330
Sublimatum 400
Sulphur auratum Antimonii quid ſit 413. non ſolum ſudorem movet 416
Sulphur quid Chymic. 128
primum adorabile 183
ejus differentia 184
Sulphur reſolutum ſomni cauſa 290
Sympathia & anthipathia rerum naturalium unde 65
Sympathia & anthipathia exempla 64
Synovia Chymic. quid 415. 416
σύγκρισις qualis ſit operatio Chymica 399

T.

Tartari oleum contra ſublimatum antidotus 266
Tartarum quid 274
differentia 237
Tartarei morbi 294
ex tartaro morbi ventriculi 276
Tartarum Purgantium vim intendit 359
Tinctura veræ quænam ſint 391. è plantis 404. è quibus ſimplicibus commodè parentur ibid.
Tranſplantatio generationum accidens ſec. Chymic. 195. 199. in animalibus 195. mineralibus ibid.
Tubalcain Græcorum Vulcanus 19
Chymiæ inventor ibid.

V.

Venenorum vis 62
Ventorum generatio ſec. Severin. 193
qua vi morbos inducant 261
Verborum & Characterum in Medicina an aliqua vis 334. Ferrerii de his opinio 355
Verba peregrina & ignota ex pacto cum dæmone operãtur 334. Verba ſacra 335
Veritas quid 58
omnium Authoritati præferenda 18
Verus diſcendi modus 58
Vermes certi certis ex plantis generantur 200
item ex animalibus 265
Vinum ſpiritu Vini cur commodius bibatur 357
Viri etiam magni errarunt 17
Vita quid Ariſtotelicis 109
quid Chymic. ibid.
Vitale & mortuum quid Chymic. 135
Vita mineral. ſec. Chymic. 109
Vitrioli Spiritus 363
Vitrificatio 395
Viventia quomodo generent 94
Vivere & agere an differant 110
Ulcerum generatio ſec. Severin. 280

diffe-

I N D E X.

different ex princip. Chymic. 281
Vocabula nova quando fingere liceat 53
Vocabula Anatomiæ ineptè ibid.
Tinctura impropriè uſurpat Sever. ib.
Volatile quid Chymicis 315. 213
Urina Paracelſ. quid 278.
different. ſec. Paracelſ. 298 299
plurimum ſalis continet 298
Urinæ partes 300
quantitas 301
hypoſtaſ. & ſediment. an differant colores ibid.
color ſec. partes ſigmentum ibid.
Tremulæ, & arenoſæ ibid.
ex Urinis quæ prædicent Paracelſ. 303. *ex turbatis quale judicium in morbis Epidemiis haberi poſſit* 303
Urinarum deſtillatio in morbis gravioribus non improbanda ibid.
Urocriterio Rhenani quid tribuend. 302
Uſtio qualis ſit operatio Chymica 390
Uſta & calcinata ad quod operum Chymitorum genus pertineant 379

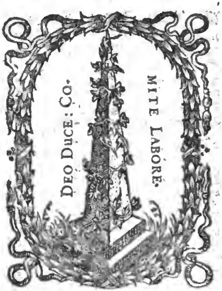
W.

Weigelij doctrina Eccleſiaſtica 56

Z.

Zoſimus ſcripſit χυμευτικὰ 26
Zwingeri de dogm. Parac. Judicium 67.

F I N I S.

WITTEBERGÆ,
Typis Hæredum SALOMONIS AVERBACHJ,
ANNO M. DC. XXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Google